BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
7 0
40

BIBLIOT. CA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
55
2 A
13

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12
25

48
6
38

48
213
214

78. 6. 33.

DISPVTATIONES IN OCTO LIBROS PHYSICORVM ARISTOTELIS.

AVTHORE R. P. FRANCISCO ALPHONSO Malpartidenſi è Societate IESV Sacræ Theologiæ profeſſore in ſuo Collegio Complutenſi.

Coll. Soc.

Anno 1640.

CVM PRIVILEGIO.

COMPLVTI. APVD ANTONIVM Vazquez Typographum Vniuerſitatis.

SVMA DEL PRIVILEGIO.

TIene Priuilegio el Padre Franciſco Alonſo de la Compañia de Iesvs, por tiempo de diez años, para imprimir vn libro intitulado, *Diſputationes in octo libros Phyſicorum Ariſtotelis.* Y para que ningun otro le pueda imprimir: como parece por el teſtimonio, que dello dio Franciſco Gomez de Laſprilla Eſcriuano de Camara. *En* Madrid à 9. de Setiembre de 1638. años.

Aprobacion de los Superiores.

COn licencias de ſus Superiores, del Ordinario, y ſupremo Conſejo de Caſtilla, y aprobaciones del Padre Fr. Alonſo de Herrera de la ſagrada orden de los Minimos, y del Padre Fr. Luis de Moya de la ſagrada Orden de la Santiſsima Trinidad.

Suma de la Taſſa.

LOs ſeñores del Conſejo taſſaron eſte libro intitulado *Diſputationes in octo libros Phyſicorũ Ariſtotelis.* A quatro marauedis y medio cada pliego, como parece por el teſtimonio de Martin de Segura Eſcriuano de Camara. En Madrid à 10. de Iulio de 1640.

ERRATA SIC CORRIGE.

PAg.29.col.2.lin.18.aqua,lege à qua. Pag.53.col. 1. lin. 6.argam, leg.agam. lin.32.der,leg.per. Pag.54.col.2.lin.27.qudo,leg.quãdo. Pag.121.col.1.lin.7.coinnoemdum,leg.componendum. Pag 173. col.1.lin.15.ſubſiſtantijs,leg.ſubſtantijs. Pag.219.col.2.lin.28.ordinatur ad illud,leg.compagater cum illo. Et lin.30.ad ipſum ordinatur,leg. cum ipſo comparatur. Pag.305.col.2.lin.12.mihi deficet,leg. me deficeret. Pag.315.col.1.lin.34.ad ceſſatione modij, leg. ad ceſſationem odij. Pag.318.col.1.lin.29.potentis, leg.petentis. Pag.346. col.1.lin.37.ſura,leg.ſupra. Pag.372.col.2.lin.3.actui,leg.actiui. Pag. 377.col.2.lin.35.lib.Phyſ.leg. lib.5.Phyſ. Pag.379.col.1.lin.1.minos,leg. terminos. Pag.384.col.2.lin.2.diſpoſitione,leg diſputatione. Pag.385.col.1.lin.29. ſe ipſo,leg.ſe ipſa. Pag. 402. col. 1.lin.4. tatione,leg.ratione.col.2.lin.25.quãuis, leg.quauis. Pag.403.col.2. lin.1.quartò,leg.tertiò. Pag.413.col.2.lin.5.exiſtit,leg.exiſtunt. Pag. 418.col.1.lin.1. virtute, leg.virtutem. Pag.426.col.2.lin.21.produceret, leg.producat. Pag.431.col.1.lin.33.permittat,leg.permittãt. Pag.432 col.2.lin.14.illo,leg.illa. Pag.433.col. 1. lin.36.eum, leg. eã. Pag.435.col.2.lin.26.duobus,leg.duabus. Pag.441.col.2.lin.18. affirmatur,leg.dicitur. Pag.442. col.1.lin.5. conſtituantur,leg.conſtituatur. Pag.464.col.1.lin.32.præcedentis,leg.præcedenti. Pag.451. col.2. lin. 19. Ponderimus,leg.Ponderibus. Pag. 468.col.1.lin.24. aſsignati,leg.aſsignari. Pag. 476.col.2.lin.33. fuditur,leg. fundetur. Pag.502.col.1.lin.1.pomus,*termin*.leg.ponãmus,*terminum*. Pag.503 col.2.lin.26.nd,leg.non.

¶ His erratis demptis, vel correctis, ſuo cætera reſpondent exemplari. Compluti 26. Iunij, anno 1640.

Doctor D. Franciſcus Ignatius de Porres.

SAN-

SANCTISSIMAE
VIRGINI DEIPARAE
MARIÆ.

DIVINI AMORIS
PROTOMARTYRI.

HVMANAE VIRGINITATIS.
PROTOTYPO:

VTRIVSQVE SAPIENTIÆ,
PROTOMAGISTRÆ.

D. C. Q.

PRODIT iam (ô MATER Auguſtiſsima) ſicut elaboratum auxilio tuo, ſic auſpice te perfectum opus. Prodit in lucem, etſi ſplendidum iam ipſo matris cognomine. Prodit ad maieſtatem gratulabundum tuá. Prodit ad gloriam iam inde tali patrocinio modeſtè arrogans, officioſè ſuperbum, & quaſi de alieno, dum licet, ambitioſum. Prodit. Sed ecquid modo grauidanda mens? Ecquid laudum erumpat iactabundus animus? Sileant, ſileant, diſpareant, obſcurentur, quæ quot Patronos aut elegit ambitio, aut mentita eſt adulatio. Habes Patronã fœlicisſimè liber, in qua nec adulatio quid fingat, nec habet, quo excedatur veritas. Age ergo ſecurus, gaude, exulta, lude, lauda Patronam tuam, & laxa laudes extra timores, aut time paucitatem; non exceſſum. Quidquid dicas, aut verum erit, aut citra, non vltra veritatẽ. Non peccabis audacia; ſed timore: non errabis exceſſu, ſed defectu: nam, ſi cæteris licentia eſt adulatio, licentia tibi veritas eſt. Euoluant ergo generoſas progenies, qua ſtirpe ſatum prædicent, quibus atauis, quo ſemine conditum, quo nomine, quo ſtemmate clarum? Euoluant. At ſuſpiciant Dauidem Mariæ atauum, Ioſephum virum, Chriſtum prolem. Obſeruent modò geſta, quas de bello coronas, quas de victoria laudes, quas

de hoſtibus exuuias, quæ meruerunt inſignia; quæ ſtemmata? Obſeruent; Et taceant coram Virgine, cuius pedibus calcatur ſerpens, ad cuius nomen hæreſis friget, barbaries corruit, inſolentia tepet, ſolóque augetur inferni rabies. Aſt modò quænam ſtemmata, quænam inſignia? De ſerpente ſcabellum, de Luna calcei, de Sole amictus, de ſtellis corona. Et quænam ſpolia, quaſnam reportauit exuuias? De perfidia fidem, de fide affectum, de cordibus amorem, de elementis ignem, de diebus auroram, de cœlis maieſtatem, de creaturis regnum, de omnibus Mariam. Iam ergo beneficia enumerent, & Mecœnates ſuos multæ largitionis laude commendent. Quid omnibus Maria? Solatium mæſtis, tenebroſis lumen, laborantibus requies, & omnibus omnia. Cedant ergo his omnibus, vel, ſi me audias, cedant ſoli Mariæ, ſoli eius nomini. Verum nec ſtat in his potiſsima conſecrationis meæ ratio. Nam (prætermitto hæc omnia) ad quem ſchola confugiet, niſi ad matrem ſapientiæ, à qua docemur, illuminamur, erudimur? Ad matrem Philoſophiæ, ad naturæ, cauſarumque aſsiſtricem ſapientiam? Quod ſi liber hic iuuentutis informationi decurrit, atque ideo librum integrum in libellos digeſsi, placuit iuuenum Matrem acclamare, vt quos ipſa maternitate fouet, ſeleƈtiſsima doƈtrina erudiat; vt, quam illi adiutricem venerantur, magiſtram venerentur, & colant; vt quoties recognoſcunt paginam, recognoſcant & in fronte Mariam explicatricem Philoſophiæ noſtræ, diſpenſatricemque profeƈtus ſui. Age ergo diuinæ ſapientiæ Mater, humanæ ſapientiæ fons. Accipe librum iuuentuti tuæ, ſuſcipe iuuentutem libro meo. Vt adfuiſti ſcribentis calamo, ſic ades per legentium ſtudia. Sic horum mentes aperi, ſic inſtrue, vt noſtram caſtigaſti pennam, vellicaſti aurem. O bene! Patrocinari tuum gubernare eſt manum. Menti obumbras, & illuminas mentem. Suſcipis opus, & retribuis ſcientiam, & ſoluis in doƈtrinæ nummis, in luminis argento, in ſapientiæ auro. Ipſam liber vltra laudes exorna, tibi liber vltra gaudium exulta, vltra ſpem confide, vltra fiduciam ſpera, vltra magnum argue, vltra maximum doce, & tanto patrocinio in omnibus tranſcende vſque ad plus vltra.

DISPVTATIONVM, ET SECTIONVM, QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

LIBER PRIMVS Phyſicorum.

DISPVTATIO PRIMA.
De Principijs entis naturalis. Pagina 1.

SECT. 1. *Definiuntur prima principia entis naturalis. pag. 1.*
SECT. 2. *Stabilitur numerus primorum principiorum entis naturalis. pag. 10.*
SEC. 3. *Concluditur doctrina precedentis. pag. 14.*

DISPVTATIO II.
De Materia prima. pag. 18.
SECT. 1. *Sententia recentiorũ proponitur, & refutatur. pag. 18.*
SECT. 2. *Statuitur materia prima quæ ſit entitas incompleta, & definitur. pag. 33.*
SECT. 3. *Præmittuntur aliqua pro aſsignanda eſſentia materiæ primæ: pag. 35.*
SECT. 4. *Variæ ſententiæ proponuntur. pag. 39.*
SECT. 5. *Vera ſententia ponitur, & probatur pag. 43.*
SECT. 6. *De exiſtentia materiæ primæ. pag. 48.*
SECT. 7. *De appetitu materiæ primæ circa formas. pag. 54.*
SECT. 8. *An materia dependeat à forma ſubſtantiali, quam actu habet? pag. 58.*
SECT. 9. *De vnitate, & diſtinctione ſpecifica materiæ primæ. p. 65*
SECT. 10. *De Proprietatibus materiæ primæ. pag. 67.*

DISPVTATIO III.
De Forma ſubſtantiali. pag. 71.
SEC. 1. *Statuitur exiſtentia formæ ſubſtantialis. pag. 71.*
SEC. 2. *Quid ſit forma ſubſtantialis? pag. 74.*
SEC. 3. *An formæ materiales educantur ex potẽtia materiæ p. 80.*
SEC. 4. *An plures formæ ſubſtantiales ſubordinatæ poſsint naturaliter eſſe ſimul in eadem materia? pag. 83.*
SEC. 5. *Vtrùm plures formæ ſubſtantiales nõ ſubordinatæ poſsint eſſe ſimul in eadẽ materia? p. 91.*

DISPVTATIO IIII.
De Priuatione. pag. 95.
SEC. 1. *Quid ſit priuatio? pag. 96.*
SEC. 2. *Quotuplex priuatio? p. 99.*
SEC. 3. *An forma, & eius priuatio opponantur immediate? pag. 102*

DISPVTATIO. V.
De Vnione inter materiam, & formam ſubſtantialem. pag. 104.
SEC. 1 *An Vnio diſtinguatur realiter à materia, & forma? p. 105*

teriā, & formā materiale di-in guatur realiter à paſsione?p.112
SEC.3. *Quotuplex vnio ſit in compoſito ſubſtantiali? pag.116.*
SEC.4 *Quod ſit ſubiectum receptiuum vnionis? pag.123.*

DISPVTATIO. VI.
De Compoſito ſubſtantiali. pag.125.

SEC.1. *Vtrùm compoſitum aliquid aliud includat præter materiam, formam, & vnionem? pag 125.*
SEC.2. *An compoſitum realiter diſtinguatur à ſuis partibus, & vnione? pag 130.*
SEC.3. *Expediuntur aliqua de compoſito. pag. 134.*

DISPVTATIO. VII.
De Eſſentia, & exiſtentia. p. 136.

SEC.1. *Aperitur ſtatus controuerſiæ pag. 137.*
SEC.2. *Opinio Thomiſtarum proponitur pag 138.*
SEC.3. *Contraria ſententia eligitur vt vera pag. 140.*
SEC.4. *Concluditur doctrina præcedentis. pag 14[illegible].*
SEC.5. *Soluuntur argumenta Thomiſtarum. pag. [illegible]5.*
SEC.6. *Indagatur mens Angeli et Doctoris, pag. 154*
SEC.7 *Quomodo eſſentia ab exiſtentia diſtinguatur. pag 159.*

DISPVTATIO. VIII.
De Suppoſito, & ſubſiſtentia. pag.164.

SEC.1. *Explicatis nominibus definiuntur ſuppoſitum, & ſubſiſtentia pag. 164.*
SEC.2. *Vtrùm ſubſiſtentia ſit aliquid poſitiuum? pag. 167.*
[illegible] *ſecta forma'ſubſiſtentiæ. pag. 171.*
SEC.4. *An dentur partiales ſubſiſtentiæ? pag 177.*
SEC.5 *Vtrùm natura creata ſimul cum ſubſiſtentia propria aliam poſsit admittere? pag.181.*
SEC.6. *Vtrùm ſuppoſitum creatū poſsit terminare alienam naturam? pag.185.*
SEC.7. *Aliqua difficultates expediuntur. pag. 188.*

LIBER SECVNDVS Phyſicorum.

DISPVTATIO. IX.
De Naturá, & Naturali. p.194.

SEC.1. *Naturæ definitio, & quidditas explanatur. pag.194.*
SEC.2. *Vtrùm materia, & quæuis forma ſubſtantialis ſint naturæ? pag.199.*
SEC.3. *De motu naturali, violento, & præternaturali, pag 205.*

DISPVTATIO. X.
De Cauſa in communi. pag.209.

SEC.1. *Quid ſit cauſa? pag.210.*
SEC.2. *Prioritas naturæ declaratur. pag. 213.*
SEC.3. *De reſpectu cauſæ ad effectum pag. 218.*
Cauſa increata non dicit ordinem tranſcendentalē ad ſuos effectus. pag. 221.
Cauſa creata naturalis dicit reſpectum tranſcendentalem ad ſuos effectus. pag.224.
Quid de potentia obedientiali? pag. 227.
Cauſæ creatæ dicunt ordinem tranſcen-

ſcendenta'em adſuos effectus in ſingulari, non vero in communi. pag.228.
SECT. 4. An effectus creati dicant ordinem tranſcendentalem ad ſuas cauſas? pag 232.
Quem ordinem ſeruent creaturæ poſsibiles cũ omnipotentia Dei? pag.237.
SECT. 5. De conditionibus requiſitis ad cauſandum. p.238.
De Approximatione agentis, & paſsi. p.240.
De vltima conditione. p.243.
SECT. 6 Diuiditur cauſa in communi. p.244.
DISPVTATIO. XI.
De Cauſa materiali. p.246.
SECT. 1. Quid ſit cauſa materialis, & quæ eius cauſalitas? pag. 247.
SECT. 2. De cauſa materiali accidentium materialium. p.250.
SECT. 3. V. qualitates recipiantur immediate in quantitate? p. 256.
SECT. 4. An diſpoſitiones præſupponantur ex parte materiæ non ſolum ad introductionem, ſed etiam ad conſeruationem formæ ſubſtantialis? p.257.
DISPVTATIO. XII.
De Cauſa formali.
SECT. 1. Quid ſit cauſa formalis? pag. 261.
SECT. 2. De effectibus cauſæ formalis, p.264.
DISPVTATIO. XIII.
De Cauſa efficiẽte creata, p.266.
SECT. 1. Quid ſit cauſa efficiens? pag 267.
SECT. 2. An ſubſtãtia creata immediate efficiãt aliquos effectus? p 258.
SECT. 3. Soluuntur argumenta Thomiſtarum, p.272.
SECT. 4. Vtrum accidentia ſimul cum ſubſtantiis concurrant ad productionem alterius ſubſtantiæ? p.277.
SECT. 5. Quæ ſint cauſæ inſtrumentales, & quæ principales, p. 279.
SECT. 6. An qualibet res poſsit aſſumi à Deo ad quamlibet aliã immediate producendam p 282.
SECT. 7. An aliqua entitas poſsit aſſumi à Deo ad ſe ipſam phyſicè efficiendam, p.285.
SECT. 8. An forma materialis & eius vnio cum materia producãtur per eandem actionẽ p. 286.
DISPVTATIO. XIIII.
De Cauſa prima.
SECT. 1. Statuitur cauſa prima, à qua omnes ſecundæ fuere, & conſeruantur? 288.
SECT. 2. An cauſa prima concurrat immediatè cum ſecundis ad omnes ipſarum effectus? p. 291.
SECT. 3. Non eſt ponenda in cauſis ſecundis phyſica prædeterminatio prauiè requiſita ad earum effectus producendos? p.299.
SECT. 4. De mente S. Thomæ & Ariſtotelis circa phyſicam prædeterminationem. p. 303.
SECT. 5. An cauſa prima determinet ſecundam ad indiuiduationẽ effectus? p. 308.
DISPVTATIO. XV.
De Creatione.
SECT. 1. Quid ſit creatio? p. 307.
SECT. 2. An creatio diſtinguatur

tur realiter à creãte, & termino creato? pag. 318.
SEC. 3. *Vtrùm creatio habeat ſubiectum, in quo recipiatur* p. 323.
SEC. 4. *De his, quæ creari poſſunt, & educi.* p. [illegible]3, *alias* 325.
SEC. 5. *An eadem res de potentia Dei abſoluta poſsit ſimul creari, & educi?* pag. 328.
SEC. 6. *Vtrùm creatura aliqua poſsit operari per creationem?* pag. 330.

DISPVTATIO. XVI.

De Cauſa finali.

SEC. 1. *Quid, & quotuplex ſit cauſa finalis?* pag. 321 *alias* 328.
Diuiditur cauſa finalis. pag. 331.
De Bonitate mediorum. pag. 333.
SEC. 2. *Vtrùm finis moueat voluntatem vt cognitus?* pag. 335.
SECT 3. *De effectibus cauſæ finalis.* pag. 337.
SEC. 4. *Quænam dicantur operari propter finem?* pag. 339.
SEC. 5. *An finis ſit vera cauſa realis, & quæ eius cauſalitas?* pag. 343.
SEC. 6. *Vtrùm diſtinguantur intentio finis, & electio mediorum circa illum?* pag. 346.

DISPVTATIO XVII.

De Cauſa exemplari.

SEC. vnic. *Quid ſit exemplar? Et in quo genere cauſæ concurrat ad effectum?* pag. 349.

DISPVTATIO. XVIII.

De Comparatione cauſarum.

SEC. 1. *An idem effectus poſsit diuiſim eſſe à pluribus cauſis?* pag. 355.
SEC. 2. *An idẽ effectus poſsit ſimul procedere à duplici cauſa totali?* pag. 356.
SEC. 3. *An duæ cauſæ poſsint mutuo ſibi inuicem eſſe cauſa?* pag. 360.
SEC. 4. *An admittenda ſit mutua dependentia cauſarum de potentia Dei abſoluta?* pag. 364.
SEC. 5. *De fato, caſu, & fortuna.* pag. 366.

LIBER TERTIVS, ET quintus Phyſicorum.

DISPVTATIO. XIX.

De Motu laxè, & ſtrictè ſumpto.

SEC. 1. *Explicatur definitio motus.* pag. 369.
SEC. 2. *Nonnulla corollaria ex dictis.* pag. 372.
SEC. 3. *De terminis à* quo, *& ad* quem *motus* pag. 375.
SECT. 4. *De motu propriè dicto.* pag. 377.
SECT. 5. *Ad quæ prædicamenta detur motus propriè dictus?* pag. 380.

DISPVTATIO. XX.

De Actione, & paſsione.

SEC. 1. *Quid ſint actio, & paſsio?* pag. 384.
SEC. 2. *An eductio, & paſsio diſtinguantur realiter?* p. 386.
SEC. 3. *Qua ratione diſtinguantur eductio, & paſsio?* pag. 387.
SECT. 4. *An actiones, & paſsiones ſpecificentur ab agente, paſſo, & termino?* pag. 391.
SECT. 5. *Quid dicendum ſit, ſi agentia, ſubiecta, & termini numero diſtinguantur?* pag. 395.
SEC. 6. *Expediuntur aliquæ difficultates circa actionem,* p. 397.

DIS-

DISPVTATIO. XXI.
De Infinito.
SEC. 1. *Nonnulla præſuppoſita pag.* 401.
SEC. 2. *Nonnulla corollaria. pag.* 404.
SEC. 3. *Enodatur difficultas præſens. pag.* 406.
SECT. 4. *Soluuntur argumenta, pag.* 409.

LIBER QVARTVS Phyſicorum.

DISPVTATIO XXII.
De Loco reali & imaginario.
SECT. 1. *Quid ſit locus realis? pag.* 415.
SECT. 2. *Quid ſit ſpatium imaginarium? pag.* 418.
SECT. 3. *An præſentia diſtinguatur realiter à re præſenti? pag.* 421.
SECT. 4. *Explicatur effectus formalis præſentiæ. pag.* 425.
SEC. 5. *Nõnulla corollaria. p.* 426.
SECT. 6. *Quotuplex ſit præſentia localis? pag.* 430.
SEC. 7. *Vtrùm idem corpus poſſit eſſe in duplici loco circumſcriptiuè? pag.* 434.
An corpus poſſit miraculoſè abſque vlla præſentia conſeruari? pag. 437.
Vna præſentia non poteſt eſſe præſens per aliam. pag. 438.
SECT. 8. *An corpus in duplici loco exiſtens habeat neceſſario eadẽ accidentia vtrobique? pag.* 439.
SECT. 9. *An duplex corpus poſſit ſimul eſſe in eodem loco? pag.* 442.

DISPVTATIO. XXIII.
De Vacuo, & centro.
SEC. 1. *Quid ſit vacuum? p.* 446.
SEC. 2. *Quanam virtute impeditur vacuum? pag.* 447.
SEC. 3. *De centro elementorum. pag.* 450.
SEC. 4. *De motu corporum in vacuo. pag.* 452.

DISPVTATIO XXIIII.
De Tempore.
SEC. 1. *Quid ſit tempus reale, & imaginarium? pag.* 454.
SEC. 2. *An duratio diſtinguatur realiter à re durante? pag.* 458.
SEC. 3. *Soluuntur argumenta oppoſitæ ſententiæ. pag.* 461.
SEC. 4. *Variæ ſpecies durationis. pag.* 463.

LIBER SEXTVS Phyſicorum.

DISPVTATIO. XXV.
De Compoſitione continui.
SECT. 1. *Ariſtotelis ſententia propoſita, nonnulla ſupponuntur pro eius declaratione. p.* 466.
SEC. 2. *Diſcutiuntur philoſophica argumenta, quæ pro ſententia Ariſt. adducuntur. pag.* 471.
SEC. 3. *Examinãtur mathematica argumenta pag.* 474.
SEC. 4. *Examinatur argumentum de velocitate motus. p.* 477.
SEC. 5. *Zenonis ſententia ponitur, & probatur. pag.* 480.
SEC. 6. *Probatur eadem ſententia in ſucceſsiuis. pag.* 482.
SEC. 7. *Explicatur cõtinui cõpoſitio in ſententia Zenonis. p.* 484.

SEC. 8.

SECT 8. *Explanatur difficultas de velocitate motus iuxta ſententiam Zenonis,p.486.*
SECT.9. *Nonnulla corollaria p. 492.*
SECT.10. *Qua ratione tueri debeat Ariſtotelis ſentẽtia?p.496.*
DISPVTATIO. XXVI.
De terminis magnitudinis,& paruitatis:ac de inceptione,& deſitione rerum, p.500.
SECT. 1. *An viuentia habeant terminos magnitudinis, & paruitatis?p.500.*
SECT.2. *An nõ viuentia habeant terminos magnitudinis, & paruitatis?p.503.*
SECT. 3. *De inceptione, & deſitione rerum p.505.*

LIBER SEPTIMVS Phyſicorum.

DISPVTATIO. XXVII.
De Propinquitate agentis, & paſſi.
SECT. 1. *An naturaliter poſsit agens agere in diſtans, quin agat in propinquum?p.508.*
SECT. 2. *An de potentia Dei abſoluta poſsit agẽs naturale creatũ agere in paſſum diſtans, quin agat in propinquum?p.510.*

LIBER OCTAVVS Phyſicorum.

DISPVTATIO. XXVIII.
De Inceptione Mundi.p. 512.
SECT.1. *An creatura aliqua permanens potuerit eſſe ab æterno, p.513.*
SECT. 2. *An motus localis, ſeu quælibet alia res ſucceſsiua potuerit eſſe ab æterno?p?518.*
DISPVTATIO VLTIMA.
De Principijs proximis motus localis.
SECT. 1. *De grauitate, & leuitate,p.522.*
A quo moueantur grauia, & leuia?p.523.
Quid ſint, & à quo immediate fiant grauitas & leuitas?p.526.
Grauia, & leuia non grauitant in centro p.527.
SECT. 2. *Statuitur impulſus, à quo proiecta corpora moueãtur immediatè p.528.*
Impulſus ſæpè producitur in mobili à vi natiua ipſius mobilis,pag. 531.
SECT. 3. *De Natura impulſus, pag.533.*
SECT. 4. *A quo nam corrumpatur impulſus?p.537.*
SECT. 5. *Qua ratione quieſcat mobile in puncto reflexionis,p.540.*

FINIS.

DISPVTATIONES IN OCTO LIBROS ARISTOTELIS DE PHYSICO AVDITV, SEV DE AVSCVLTATIONE.

PROOEMIVM.

ABSOLVTA iam dialecticâ explicatione, explananda ſuccedit Phyſica diſciplina, quę doctrinę ordine ſupponit Dialecticam, & anteuertit Metaphyſicam. Hæc ſciētia, ſi vocabuli proprietatem ſpectes, non Philoſophia; ſed Phyſica nuncupatur. Philoſophia enim, vt oſtendunt Patres Conn. in procem. Phyſi. non ſolum Phyſicam; ſed Dialecticam etiam, & Metaphyſicam comprehendit. Phyſica vero ſolū eam ſignificat ſcientiam, quæ entis naturalis proprietates, & ſpecies inueſtigat; complectiturque in primis octo libros Phyſicorū; in quorum primo entis naturalis inueſtigantur principia; in ſecundo cauſæ, & principia motus: in tertio natura motus aperitur, & an ſit finitus, an infinitus, vbi non incongrue de natura infiniti diſputatur: in quarto agitatur de loco, vacuo, & tempore: in quinto de natura motus per ſe, & alijs illi extrinſecùs aduenientibus: in ſexto de cōtinui compoſitione, inceptione, & deſitione rerū: in ſeptimo de proximitate requiſitâ ex parte agentis ad agendum: in octauo de initio motus; tum etiam de motu naturali, & violento. Alij etiam libri cōtinētur ſub Phyſica, vt ſunt libri de Cœlo, de Subſtātia generabili, & corruptibili: de Subſtantia animata, de Hiſtoria, natura, & partibus animalium, quos, Deo volente, in lucē ſuo ordine proferemus.

2 Hinc colligo primò, ſubiectum adæquatum Phyſicæ diſciplinæ eſſe ens naturale, eius proprietates, affectiones, & ſpecies iuxta dicta in proœmio Logicæ: quia, vt ibi late docuimus, ſubiectum adæquatum alicuius ſcientiæ integrant ea omnia, de quibus aliquid probatur in ipſâ ſcientiâ: ſed de omnibus præfatis aliquid probat Phyſica, vt ex diſcurſu noſtrarum diſputationum manifeſtum fiet: ergo ea omnia ſunt obiectum adæquatum Phyſicæ. Colligo ſecundò, ſubiectum principale, ſeu attributionis eſſe ens naturale, hoc eſt, compoſitum ſubſtantiale reſultans ex materiâ, & formâ ſubſtantiali. Hìc enim *naturale* non ſumitur, prout ſupernaturali opponitur; ſed pro eo, quòd includit naturam, quæ eſt principium motus, & quietis, &c. vt dicemus ſecundo libro. Quod autem ens naturale hac ratione ſumptum ſit ſubiectum attributionis Phyſicæ, probatur: quia illud eſt ſubiectum attributionis alicuius ſcientiæ, cuius natura, cauſæ, & proprietates, affectiones, & ſpecies inueſtigantur in illâ, & ad cuius perfectam cognitionem ea omnia, quæ ſub illius ſcientiæ conſiderationem cadunt, diriguntur: ſed ita ſe habet ens naturale reſpectu Phyſicæ: ergo, &c. Minòr cõſtat: quia in octo libris Phyſicorum agitur de principijs, cauſis, affectionibus, & proprietatibus compoſiti reſultantis ex materiâ, & formâ ſubſtantiali vt ſic; in libris de Cœlo de ſubſtantia incorruptibili, quales ſunt cœli: in libris de Generatione de ſubſtantia generabili, & corruptibili, qualia ſunt corpora ſublunaria: in libris de Anima de ſubſtantia animata, qualia ſunt viuentia. & ſic in reliquis, quæ quidem ſunt ſpecies entis naturalis: ergo ens naturale eſt ſubiectum attributionis Phyſicæ.

3 Sed eſt diſsidium inter authores, quo nomine aptiùs ſignificetur hoc ſubiectum? Alij enim *ens naturale*; alij *ens mobile*; alij *corpus naturale*; alij denique *corpus mobile* noncupandum volunt. Sed eſt diſsidium leue, cum hæc nomina apud hos authores eandem ſignificationem habeant in præſenti. Ego libentius appellarem *ſubſtantiam naturalem*, quia nullo alio nomine melius res ſignificatur, quam eo, quod explicat differentiam propriam illius, & genus immediatè contractum per talem differentiam: atquì talis eſt in præſenti *Tò ſubſtantia naturalis*, quæ & ſignificat quid conſtans naturâ, hoc eſt, materiâ, & formâ ſubſtantialibus, quæ eſt propria differẽtia obiecti Phyſicæ, & deinde ſignificat, hoc debere eſſe ſubſtantiam, quod eſt genus, quod immediatè diuiditur in naturalem, ſeu (quod idem eſt in præſenti, vt dicemus lib. 2. Phyſicorum) compoſitam ex materiâ, & formâ ſubſtantialibus, & in non naturalem, ſeu non compoſitam ex materiâ, & formâ: ergo proprijſsimè explicatur prædictis verbis ſubiectum Phyſicæ. Secus accidit in alijs nomi-

nominibus; quia *ens naturale*, & *ens mobile* ſunt nomina explicantia id, quod ſe habet vt genus remotum ſubſtantiæ naturalis, vt conſtat: *corpus* verò *naturale*, ſeu *mobile*, non ſignificat immediatè ſubſtantiam naturâ conſtantem; ſed quandam eius ſpeciem, ſubſtantiam videlicet corpoream: ergo non ita congrue ſignificatur obiectum Phyſicæ per hæc nomina, ac per Tò *ſubſtantia naturalis*.

4 Dices: nulla eſt ſubſtantia naturalis, quæ nõ ſit corporea: ergo rectè explicatur obiectum Phyſicæ, dum dicitur eſſe *corpus naturale*. In primis, antecedens non eſt certum, quia ſub dubio eſt, an ſit poſsibilis ſubſtantia ſpiritualis cõpoſita ex materia, & forma ſpiritualibus. Si autem hæc eſt poſsibilis, ſine dubio pertinet ad obiectum Phyſicæ, quia eſt conſtans naturâ, cum conſtet materiâ, & formâ, quæ ſunt *principium*, & *cauſa motus*, & *quietis eius*, *in quo eſt primo*, & *per ſe*, & *non ſecundum accidens*, in quo formaliter conſiſtit ratio naturæ. Secundò, dato, quod omnis ſubſtantia naturalis ſit corporea, nihilominus non competit illi eſſe obiectum Phyſicæ, quia corporea eſt; ſed quia compoſita ex materiâ, & formâ ſubſtantialibus; eo enim ipſo quod coaleſcit ex illis, eſt naturalis, ſeu naturâ conſtans, præſcindendo ab hoc, quod eſt eſſe corpoream, aut incorpoream: ergo aptiùs, & propriùs explicatur obiectũ Phyſicæ per Tò *ſubſtantia naturalis*, quã peralia nomina ſupra adducta.

5 Phyſicam eſſe ſcientiã, nullus eſt, qui dubitet; & facilè probari poteſt: quia euidẽter demonſtrat, ens naturale eſſe quid compoſitũ ex materiâ, & formâ: non eſſe à ſe; ſed indigere efficiẽte extrinſeco: & alia, vt ex diſcurſu huius operis cõſtabit: ergo, &c. Non tamen poteſt negari, ad Phyſicam pertinere aliquos habitus opinatiuos: quia in ea inueniuntur plures concluſiones, probabiles ex probabilibus principijs deductæ.

6 Præterea eſt ſcientia abſolute ſpeculatiua: quia ſcientia abſolute ſpeculatiua eſt illa, cuius finis eſt ſpeculatio veritatis: tunc autẽ finis ſcientiæ eſt ſpeculatio veritatis, quando contemplatio ſubiecti attributionis non dirigit ſcientem ad effectionem eiuſdem ſubiecti: ſed ita ſe habet Phyſica reſpectu entis naturalis, quod eſt eius ſubiectum attributionis: ergo, &c. Minor probatur: quia de ente naturali cognoſcit Phyſica, quod conſtet materiâ, & formâ vnitis; quod ſit ſubſtantia actiua, & paſsiua; quod eius forma requirat diſpoſitiones in materiâ, vt illam informet, &c. ſed hæ cognitiones non dirigunt Phyſicum ad efficiendum ens naturale: ergo, &c. Minor probatur: quia duo requirũtur, vt aliqua cognitio dicatur dirigere ad productionẽ effectus, vel ſui obiecti: primũ, quod talis cognitio præſcribat modũ obiecti efficiendi, ita vt per ſe iuuet ad eius effectionẽ; ſecundum, quod tale opus cadat ſub imperium voluntatis eius, qui habet

ta'em cognitionem: ſed ens naturale vt ſic eodem non cadit ſub imperium voluntatis eius, qui habet cognitionem ipſius entis naturalis, vt conſtat in productione ignis, & aliorum: ergo ea cognitio non dirigit ad effectionem entis naturalis.

7 Dices applicatio cauſæ, quæ diſponit materiã ad introductioně formæ ſubſtantialis, & ipſam formam introducit in materia, cadit ſub im erium voluntatis hominis inſtructi Phyſica: ergo effectio entis naturalis cadit ſub imperium voluntatis eiuſdem. Diſtinguo conſequens: cadit immediatè ſub imperium voluntatis hominis, nego: mediatè, concedo conſequentiam. Eſt dicere: Homo inſtructus Phyſica poteſt pro ſuo libito applicare cauſam, quæ producat ens naturale; ſed non poteſt per ſe, & immediatè ipſum ens naturale producere. Ad hoc autem, vt cognitio entis naturalis eſſet practica, & dirigeret ad ipſum efficiendum, neceſſarium eſſet, quod immediatè ab homine penderet. Et ratio eſt clara: quia, ſi mediate tantum ab illo pendeat, per accidens ſe habet cognitio ipſius entis naturalis ad eius productionem; licèt enim is non noſſet naturam ignis, poſſet illum producere, dummodo ſciret, quomodo applicandus eſſet alius ignis ad illius productionem: ergo cognitio applicationis diriget ad productionem entis naturalis, & non cognitio ipſius entis naturalis.

8 Obijcies: ſanitas hominis non eſt immediatè, & pe ſe ſubdita voluntati medici, ſed mediã applicatione medicamentorum, & nihilominus medicina, quæ agit de corpore ſanando, eſt practica: ergo, licèt ens naturale per ſe, & immediatè non cadat ſub imperium voluntatis, quia tamen mediã applicatione cauſæ poteſt dependere à voluntate, poterit cognitio phyſica dici practica. Reſpondeo, obiectum medicinæ non eſſe corpus ſanum ſecũdum ſe, ſed corpus vt ſanabile per effectioně, & applicationem medicamentorum: & ideo eſſe practicam abſolutè, quia tendit in effectionem ſanitatis per applicationem medicamentorum; at verò Phyſica diſciplina habet pro obiecto attributionis ens naturale, non prout cauſabile per applicationem; ſed ſecundum ſe ſumptum: cum autem cognitio tendens in ipſum ſecũdum ſe ſumptum, non dirigat ad illum efficiendum, vt iam diximus, non erit practica.

9 Dices: cognitio, qua Phyſica cognoſcit cauſam entis naturalis applicandam eſſe paſſo, vt ipſum ens naturale producat, eſt practica: ergo Phyſica eſt ſcientia practica. Diſtinguo conſequens: eſt ſcientia practica ſecundùm quid, admitto: abſolutè, & ſimpliciter, nego: quia ad hoc, vt ſcientia ſit abſolutè practica, eſt neceſſarium, quod cognitio immediatè tendens in obiectum attributionis, quod eſt finis ipſius ſcientiæ, dirigat ad ipſum

ipſum efficiendum; quia, vt docuit Ariſtoteles, ſcientiam eſſe abſolute practicam, vel ſpeculatiuam ex eo ſumitur, quod finis eius ſit opus, vel contemplatio tantum veritatis. Denique aſſero, Phyſicam diſciplinā non eſſe vnum habitum; ſed phyſicè eſſe plures inter ſe aliquo modo ordinatos, quod ex dictis in Logicâ facile conſtat.

LIBER PRIMVS PHYSICORVM.

DISPVTATIO I.

De Principijs entis naturalis.

VT perfectius innoteſcat natura entis naturalis, quod diximus, eſſe attributionis ſubiectum in Phyſica, oportet eius principia inueſtigare. In præſenti ergo diſputatione ſermonem non inſtituimus de quibuſcumque entis naturalis principijs; ſed tantum de illis, quę prima eſſe dicuntur, acturi poſteà de reliquis.

SECTIO I.

Definiuntur prima principia entis naturalis.

1 OBſeruo primò, principium in tota ſua latitudine ſignificare id, à quo aliud quoquo modo incipit, aut ducit originem. Vnde ad rationem principij duo neceſſariò requiruntur, & quod ſit prius re illa, cuius eſt principium, cum vnunquodque debeat eſſe poſterius eo, à quo incipit, aut ducit originem; & quod principium ſit aliquo modo connexum cum re, cuius eſt principium. Ex defectu huius connexionis homo, qui natus eſt hodie, non eſt principium hominis craſtino die naſcituri.

2 Obſeruo ſecundò, principiū ita ſumptum, aliud eſſe principium ſecundum aliquam originem, aut cauſalitatem, quales ſunt omnes cauſæ; aliud tanquam terminum *à quo*, vt dicemus, eſſe priuationē reſpectu entis naturalis vt generati; aliud ſecundum aliquem ordinem, ſeu poſitionem, vt eſt punctū reſpectu lineæ. Rurſus, principiū ſecundum originem, aliud eſt intrinſecū principiato, quales ſunt materia, & forma reſpectu entis

naturalis; aliud extrinſecum, qualia ſunt cauſa efficiens, finalis, & exemplar; hæc enim ex conceptu proprio non petunt eſſe intrinſeca effectui.

3 Obſeruo tertio, principium poſſe ſumi laxe, & ſtricte. Stricte ſumitur pro principio primo, quod quidem ita eſt principium alterius rei, vt ipſum non habeat aliud principium, à quo ſit; talis eſt Deus reſpectu creaturarum: late verò ſumitur pro eo, quod, licet ſit principium alterius; habet tamen principium, à quo ipſum ſit; tales ſunt cauſæ ſecundæ, quæ ita producunt aliquos effectus, vt ipſæ ab alijs cauſis producantur. In præſenti ergo quæſtio eſt de primis principijs entis naturalis, quę ſtricte, & in rigore apud Philoſophum dicuntur principia.

4 Ea ſic definiuit Ariſt. in hoc primo lib. tex. 42. *Quæ neque ex alterutris ſunt, neque ex alijs; ſed omnia ex ipſis.* Quę definitio, vt iacet, conuenit non ſolum primis principijs entis naturalis; ſed primis etiam principijs cuiuslibet compoſiti accidentalis: ex Angelo enim vt ſubiecto, & ex intellectione vt forma reſultat hoc compoſitum *intelligens*, tanquā ex primis principijs; quare vt definitio adaptetur ſolis principijs entis naturalis, ſic accipe definitionem: *Principia ſunt, quæ neque ex alterutris, neque ex alijs: ſed omnia entia naturalia ex ipſis ſunt.*

5 Cæterùm magnum eſt diſsidium inter authores in explicandā hâc definitione, & præcipua difficultas adeſt circa particulam *ex*, in quo ſenſu fuerit ab Ariſt. prolata? Triplex enim (quod ad præſens attinet) eſt acceptio huius vocis: primo enim ſignificat officiū partis componētis, vt, cùm dicimus, calidum conſtat ex ligno, & ex calore. Secundò ſignificat munus termini, *à quo* ſubiectum mutatur in terminum *ad quem*; vt, cùm dicimus, calidum fit ex non calido, aut ex frigido. Tertiò ſignificat munus efficiētis cauſæ; vt, cùm dicimus, filius procedit ex Patre, ignis procedit ex igne. Eſt igitur difficultas, in qua ex iſtis acceptionibus poſita fuerit in definitione particula *ex*, vel an in omnibus, vel ſaltem in aliquibus?

6 Quidam exiſtimant, in priori parte definitionis, nempè, *quæ neque ex alterutris ſunt, neque ex alijs*, particulam *ex* ſignificare habitudinem partis; in poſteriori verò parte, nempe, *ſed omnia entia naturalia ex ipſis ſunt*, ſignificare habitudinem tum partis, tum termini *à quo*. Sed, ſi hoc eſſet verum, reprehendendus profectò eſſet Philoſophus, eo quòd in vna, & eadem definitione vſus fuiſſet bis eodem verbo *ex* in tam diuerſis ſignificationibus, quo non tam explicaret, quam confunderet naturam principiorum, atque adeò reijcienda eſt omnino præfata explicatio.

7 Recentiores aliqui Complutenſes exiſtimant, particulam *ex* in vtrâque parte definitionis ſolū denotare rationem partis componentis, ita vt ſenſus ſit: *Principia ſunt,*

ſunt, quæ neque ex alterutris, neque ex alijs componuntur; ſed entia naturalia ex ipſis componuntur. Mouentur; quia Ariſtot: non poſuit in definitione, *fiunt*; ſed, *ſunt*; at res ſolùm dicitur eſſe ex partibus, ex quibus componitur: ergo ſolùm locutus eſt in definitione de partibus compoſitionis; non de principijs extrinſecis, qualis eſt priuatio.

8 Verùm, hæc ſententia falſo nititur fundamento; quia res non ſolùm dicitur eſſe ex principijs, ex quibus componitur; ſed etiam dicitur eſſe ex principijs extrinſecis, qualia ſunt efficiens, & terminus *à quo*. Primũ conſtat ex Ioan: cap. 8 vbi loquens Chriſtus cum Phariſæis ait: *Vos ex Patre diabolo eſtis*, ideſt, videmini filij diaboli, vel ab eo procedere: ergo res dicitur eſſe ex ſuo efficiente. Deinde dicitur eſſe ex termino *à quo*, vt conſtat ex Ariſtot. hic text. 47. vbi docet, colores medios eſſe ex contrarijs, nempe ex albo, & nigro: ſed colores medij non poſſunt eſſe ex contrarijs tanquam ex partibus componentibus: ergo tanquam ex termino *à quo*. Minor probatur; tum quia, ſicut ex calore, & frigore permixtis non componitur vna tertia qualitas ſpecie diſtincta ab vtrâque, ita etiam ex albedine, & nigredine permixtis non poteſt componi vnus tertius color ſpecie diſtinctus abvtraque: tum etiam quia in eodem tex tu docet Ariſt. omne, quod corrũpitur, corrumpi in contraria & in eorum media; hoc eſt, colores contrarios non ſolũ corrumpi in alios contrarios; ſed etiam in colores medios: id autẽ dicitur corrumpi in aliud, quod corrũpitur ex vi illius, vnde dum Ariſt. dicit, quodlibet corrumpi in ſuum contrarium, & in mediũ, manifeſte ſentit, colores contrarios, quales ſunt albedo & nigredo, non ſolũ corrumpi quẽlibet ex vi ſui contrarij, v. g. albedinẽ ex vi nigredinis, & è contrà; ſed etiã corrumpi quemlibet ex vi coloris medij, vt eſt color rufus, vel ceruleus: ſed ſi colores cõtrarij eſſent partes cõponentes colorem mediũ, non dicerentur corrũpi illi ex vi huius, quia partes non corrumpuntur ex vi totius ex ipſis reſultantis; ſed potius permanent in illo: ergo in ſententia Ariſt. colores medij non ſunt ex contrarijs tanquã ex partibus cõponentibus; ſed tanquam ex termino *à quo*. Sic enim appellatur id, quod corrũpitur ex vi termini *ad quem*, vt infra dicemus.

9 Alij recentiores docent, particulam *ex* in vtrâque parte definitionis ſignificare officium partis cõponentis, vel termini *à quo*: ita vt ſenſus ſit: principia ſunt, quæ neque ex alterutris ſunt, neque ex alijs tanquam ex partibus componentibus, vel tanquam ex termino *à quo*; ſed omnia entia naturalia ſunt ex ipſis tanquã ex partibus componentibus, vel tanquã ex termino *à quo*. Probant primo: quia, ſic explicatâ definitione, rectè concluditur, tantum eſſe tria principia entis naturalis, priuationem ſcilicet, materiam, & formã,

quæ eſt ipſiſsima Ariſtotelis mens. Secundò: quia particula *ex* tantū poteſt adaptari aut parti intrinſecæ, aut termino *à quo*: ergo ea tantum ſignificat in definitione.

10 Hæc ſententia etiā eſt falſa, & manifeſte pugnans cum Ariſtot. quia forma eſt ex priuatione tanquam ex termino *à quo*: ergo iam vnum principiū eſſet ex alio: ergo non recte explicatur prima pars definitionis per hoc, quod eſt non eſſe ex alterutris tanquam ex partibus componentibus, vel tanquam ex termino *à quo*. Reſpondent, formam non fieri ex priuatione ſui tanquā ex termino *à quo*, quia in phraſi Ariſt. hìc text. 74. Et 7. meta. capit. 8. ſolum compoſitum dicitur fieri; non forma, atq; adeò forma non fiet ex priuatione tanquam ex termino *à quo*. Hæc tamen reſponſio nullius eſt momēti; quia, licèt in phraſi Ariſt. ſolum compoſitum dicatur fieri; at ipſe non poſuit in definitione principiorum *fiunt*; ſed, *ſunt*: *Quæ neque ex alterutris ſunt, neque ex alijs, &c.* ſed in phraſi Ariſt. abſolute dicitur forma eſſe ex termino *à quo*, vt conſtat ex textu 47. ſupra adducto, vbi docet, colores medios eſſe ex contrarijs, non tanquam ex partibus componentibus; ſed tanquam ex termino, *à quo*, vt docuimus numero 8. ergo in phraſi Ariſt. recte dici poteſt, formā eſſe ex priuatione.

11 Ad argumenta recentiorū reſpōdeo: & ad primū dico, quòd, licèt mens Ariſt. eſſet, tria tantùm ibi adducta principia eſſe admittēda; tamen definitio, vt ab ipſis explicatur, non conueniret illis tribus principijs, cum vnū ſit ex alio tanquam ex termino *à quo*. Ad 2. nego, particulam *ex*, tantum poſſe adaptari parti intrinſecæ, aut termino *à quo*, ſupra enim probauimus, recte dici, rem eſſe ex ſuo efficiente. Secundò, dato quod particula *ex* tantum poſſet adaptari partibus componentibus, aut termino *à quo*, non recta eſſet explicatio data, cum vnum principium ſit ex alterutro, tanquam ex termino *à quo*.

12 Dico ergo, particulam *ex* ſumendam eſſe in totā ſuā latitudine, prout extenditur ad ſignificandas partes componentes, terminum *à quo*, & efficiens. Probatur; quia per definitionem hanc intendit Ariſt. definire principia entis naturalis, vt conſtat ex cap. 1. huius operis: ergo debet extendi ad ea omnia, quæ participant rationem primi principij entis naturalis: ſed partes componentes, terminus *à quo*, & cauſa prima efficiens participant rationem primi principij entis naturalis: ergo definitio extenditur ad ea omnia. Minor eſt certa quoad partes componentes, & terminum *à quo*: probatur verò quoad cauſam efficientem: quia duo requiruntur, vt vna res dicatur primum principium alterius: primum eſt, quod ab illa habeat eſſe res principiata; ſecundum, quod ipſa non habeat principium aliud, à quo ſit, eo modo quo infrà explicabimus: ſed ita ſe habet prima cauſa reſpectu

entis

entis naturalis: ergo eſt primum principium illius. Minor patet: quia à primâ cauſâ habet eſſe ens naturale; præterea ipſa nullum ſupponit principium, à quo ſit: ergo, &c.

13 Dices: Ariſtoteles non meminit primi principij efficientis: ergo non intendit comprehendere illud in hac definitione. Fateor hic non meminiſſe Ariſtotelẽ primi principij efficientis, quia huc-uſque non probauerat, dari primam cauſam; illius tamen meminit 8. lib. Phyſic. vbi opportunam nactus occaſionem probauit, eſſe vnam primam cauſam, ſeu vnum primum motorem, cui rectè conuenit ratio primi principij efficientis reſpectu entis naturalis.

14 Ex hoc inferes, ſic eſſe ſumendam definitionem principiorum: principia ſunt, ex quibus ens naturale eſt tanquam ex partibus componentibus eſſentialiter, termino *à quo*, & cauſa efficiente, ita vt ipſa non ſint ad inuicem ex ſe ipſis, (hoc ſignificat *Tò ex alterutris*) neque ex alijs rebus tanquam ex partibus eſſentialiter cõponentibus, termino *à quo*, & cauſâ efficiente. Hæc tamen intelligenda ſunt de principijs collectiuè ſumptis, & per diſtributionem accommodam: neque enim neceſſarium eſt, ens naturale eſſe ex quolibet principio omnibus illis modis, neque quodlibet principium, nullo ex illis modis eſſe ex alijs, aut ex alterutris; ſed ſufficit ad rationem primi principij, quod ens naturale ſit ex illo, vel tãquam ex parte eſſentialiter componente, vel tanquam ex termino *à quo*, vel tanquam cauſa efficiente; cum hac tamen conditione, quòd ſi primũ principium efficiens entis naturalis, non poſſit eſſe ex alijs, aut ex alterutris tanquam ex efficiente; & terminus *à quo*, non poſſit eſſe ex alijs, aut ex alterutris tanquam ex termino *à quo*, &c. atque adeò in definitione ſolum negatur principia eſſe ex alijs, aut ex alterutris in eodem genere in quo ens naturale ex illis eſt. Ita P. Hurtad. in Phyſic. diſp. 1. ſect. 2.

15 Probatur, quod hac ratione debeat intelligi definitio: quia vel cum ratione principij pugnat, quod habeat aliud principium diuerſi generis, ac ipſum; vel non pugnat? Si non pugnat: ergo per illam partem definitionis ſolum ſignificatur, quod principia non ſint ex alijs, neque ex alterutris ſub ea ratione, qua ens naturale eſt ex illis. Si pugnat: ergo forma non eſt principium entis naturalis; quod aperte contradicit Ariſtoteli. Probo conſequentiam: quia forma ita eſt principium entis naturalis, vt ipſa ſupponat materiam, & efficiens vt principia illam producentia; imò, vt probauimus ſuprà, etiam ſupponit priuationem tanquam terminum, ex quo eſt: ergo non poterit ſortiri rationem primi principij. Secundò probatur: quia ad hoc, vt forma (idem ſerto de alijs) ſit primum principium in ratione partis eſſentialiter componentis, ſufficit,

ficit, quod non ſupponat alias, ex quibus eſſentialiter componatur.

16 Obijcies, priuatio eſt ex alio, tanquam ex termino *aquo*: ergo non poterit eſſe primum principium entis naturalis. Conſequẽtia patet ex doctrinâ traditâ. Antecedens autem probatur: quia, ſicut materia de priuatione formæ tranſit ad formam, quando generatur forma; ita etiam de formâ tranſit ad priuationem formæ, quã do hæc corrumpitur: ergo, ſicut priuatio eſt terminus, *aquo* eſt forma; ita forma eſt terminus, *aquo* eſt priuatio: ergo priuatio ſupponit alium terminum *aquo*, ac per conſequens non poterit eſſe primum principium entis naturalis. Reſpondeo primo, priuationem non poſſe dici eſſe ex aliquo termino *àquo*, quia nullum habet eſſe, vt infra dicemus; ſed quidquid ſit de hoc. Reſpondeo ſecundo, priuationem ante primam productionem formæ, cuius eſt priuatio, nullum ſupponere terminum *aquo*, quia ante primam productionem formæ nulla præceſſerat forma, ex quâ eſſet priuatio: in eo ergo caſu dicimus, priuationem eſſe primum principium entis naturalis.

17 Ex dictis conſtat primo, materiæ, & formæ ex præciſâ ratione principiorum non repugnare compoſitionem metaphyſicam ex genere, & differentiâ, neque compoſitionem phyſicam ex partibus integrantibus: quia ſolum eis repugnat id genus compoſitionis, in quo ipſa componunt ens naturale, cuius ſunt principia: ſed ipſa ſolum componunt ens naturale tanquàm partes eſſentiales phyſicæ, hoc eſt, tanquam materia, & forma phyſica: ergo ex ratione principiorum non repugnat illis compoſitio metaphyſica ex genere, & differentia; & phyſica ex partibus integrantibus. Secundo conſtat, non omnia prima principia entis naturalis eſſe cõtraria: quia, licèt forma, & priuatio interſe contrarientur; materia tamẽ nullam habet contrarietatem cũ formâ, aut cum priuatione. Propterea Ariſtoteles quando tradidit definitionem primorum principiorum, non deduxit, omnia prima principia eſſe contraria interſe; ſed è contrà, prima contraria eſſe prima principia, ex qua concluſione argumento ducto per conuerſionem recte inferri poterat, aliqua prima principia eſſe contraria, quod ipſe intendebat probare ex illâ definitione.

SECTIO. II.

Stabilitur numerus primorum principiorum entis naturalis.

18 Obſeruo primo, ens naturale dupliciter conſiderari poſſe: primò ſecundum ſe, præſcindendo à ſui productione; ſecundò prout ſubeſt generationi. Tunc ſumitur ſecundum ſe præciſe, quando ſecundum ea tantùm conſideratur, ex quibus componitur intrinſece. Tunc vero ſumitur, prout ſubeſt generationi, quando conſide-

ſideratur integra entitas ipſius, prout ab alio pendens per generationem, aut productionem. Ens naturale primo modo vocari ſolet: ens naturale *in facto eſſe*; ſecundo verò modo vocari ſolet ens naturale *in fieri*, quod non intelligas (vt male aliqui) de ſolâ generatione entis naturalis; ſed de ipſo ente naturali, prout ſubeſt generationi; generatio enim non tam eſt ens naturale in fieri, quam fieri entis naturalis.

19 Obſeruo ſecundo, generationem trifariã conſiderari poſſe: primo præciſe, prout eſt actio, qua ens naturale producitur dependenter à materiâ tanquam à ſubiecto: ſecũdo poteſt cõſiderari, prout eſt actio, per quam materia tranſit de priuatione formæ ad ipſam formam, quod tunc contingit, quando forma producitur in materiâ, quæ antea erat priuata ipſâ formâ: tertio prout eſt actio, qua materia tranſit de vna formâ poſitiuâ ad aliã formã poſitiuam oppoſitam; quod tunc contingit, quando ex vi formæ generatæ deſtruitur ea forma poſitiua, quæ antea erat in materiã. Generatio hoc vltimo modo ſumpta vocatur conuerſio. An vero ſit cõuerſio formalis, vel tantùm cauſatiua? dicam in libris de generatione.

20. Obſeruo tertio, terminum *a quo* alicuius actionis illum dici, qui deſinit eſſe in ſubiecto ex vi termini producti per eandem actionem in eodem ſubiecto: terminus vero, qui producitur, dicitur terminus *ad quem* ipſius actionis. Ex hoc infero, generationem duplicem poſſe habere terminum *a quo*; vel enim generatio introducitur in materiã, quæ anteâ erat priuata formâ, & tunc habet pro termino *a quo* priuationem; quia hæc deſinit eſſe in ſubiecto ex vi formæ generatæ: vel introducitur in materiã, quæ antea habebat formam aliquam poſitiuam oppoſitam cum formâ denuò generatã, & tunc forma poſitiua erit terminus *a quo*, quia deſinit eſſe ex vi formæ denuo generatæ. His poſitis.

21 Dico primo: ſi ens naturale præciſe ſecundùm ſe conſideretur, prout præſcindit à cauſis extrinſecis, duo tantùm habet principia, materiam videlicet, & formam. Probatur: quia ens naturale ita ſumptum, eſt tantùm ex materiâ, & formâ tanquam ex partibus phyſicis eſſentialiter componentibus, quæ quidem non ſunt ex alijs in eodem genere compoſitionis: ergo ens naturale hâc ratione ſumptum, tantùm dicit hæc duo principia, & non aliud.

22 Objicies primo: ens naturale præter materiam, & formam includit eſſentialiter vnionẽ vtriuſque: ergo vnio etiam eſt principiũ entis naturalis ſecundùm ſe ſumptũ. Diſtinguo antecedens: ens naturale includit eſſentialiter vnionem tanquam partem, ex quâ componitur, nego: tanquam compoſitionem, ſeu rationem cõponendi, cõcedo antecedens. Ex quo ſequitur, quod vnio non eſt principiũ;

ſe

ficit, quod non ſupponat alias, ex quibus eſſentialiter componatur.

16 Obijcies, priuatio eſt ex alio, tanquam ex termino *aquo*: ergo non poterit eſſe primum principium entis naturalis. Conſequẽtia patet ex doctrinâ traditâ. Antecedens autem probatur: quia, ſicut materia de priuatione formæ tranſit ad formam, quando generatur forma; ita etiam de formâ tranſit ad priuationem formæ, quãdo hæc corrumpitur: ergo, ſicut priuatio eſt terminus, *aquo* eſt forma; ita forma eſt terminus, *aquo* eſt priuatio: ergo priuatio ſupponit alium terminum *aquo*, ac per conſequens non poterit eſſe primum principium entis naturalis. Reſpondeo primo, priuationem non poſſe dici eſſe ex aliquo termino *aquo*, quia nullum habet eſſe, vt infra dicemus; ſed quidquid ſit de hoc. Reſpondeo ſecundo, priuationem ante primam productionem formæ, cuius eſt priuatio, nullum ſupponere terminum *aquo*, quia antè primam productionem formæ nulla præceſſerat forma, ex quâ eſſet priuatio: in eo ergo caſu dicimus, priuationem eſſe primum principium entis naturalis.

17 Ex dictis conſtat primo, materiæ, & formæ ex præciſâ ratione principiorum non repugnare compoſitionem metaphyſicam ex genere, & differentiâ, neque compoſitionem phyſicam ex partibus integrantibus: quia ſolum eis repugnat id genus compoſitionis, in quo ipſa componunt ens naturale, cuius ſunt principia: ſed ipſa ſolum componunt ens naturale tanquam partes eſſentiales phyſicæ, hoc eſt, tanquam materia, & forma phyſica: ergo ex ratione principiorum non repugnat illis compoſitio metaphyſica ex genere, & differentia; & phyſica ex partibus integrantibus. Secundo conſtat, non omnia prima principia entis naturalis eſſe cõtraria: quia, licèt forma, & priuatio interſe contrarientur; materia tamẽ nullam habet contrarietatem cũ formâ, aut cum priuatione. Propterea Ariſtoteles quando tradidit definitionem primorum principiorum, non deduxit, omnia prima principia eſſe contraria interſe; ſed è contrà, prima contraria eſſe prima principia, ex qua concluſione argumento ducto per conuerſionem recte inferri poterat, aliqua prima principia eſſe contraria, quod ipſe intendebat probare ex illâ definitione.

SECTIO. II.

Stabilitur numerus primorum principiorum entis naturalis.

18 Obſeruo primo, ens naturale dupliciter conſiderari poſſe: primò ſecundum ſe, præſcindendo à ſui productione; ſecundò prout ſubeſt generationi. Tunc ſumitur ſecundum ſe præciſe, quando ſecundum ea tantùm conſideratur, ex quibus componitur intrinſece. Tunc vero ſumitur, prout ſubeſt generationi, quando conſide-

ſideratur integra entitas ipſius, prout ab alio pendens per generationem, aut productionem. Ens naturale primo modo vocari ſolet: ens naturale *in facto eſſe*; ſecundo verò modo vocari ſolet ens naturale *in fieri*, quod non intelligas (vt male aliqui) de ſolâ generatione entis naturalis; ſed de ipſo ente naturali, prout ſubeſt generationi; generatio enim non tam eſt ens naturale in fieri, quam fieri entis naturalis.

19 Obſeruo ſecundo, generationem trifariâ conſiderari poſſe: primo præciſe, prout eſt actio, qua ens naturale producitur dependenter à materiâ tanquam à ſubiecto: ſecũdo poteſt cõſiderari, prout eſt actio, per quam materia tranſit de priuatione formæ ad ipſam formam, quod tunc contingit, quando forma producitur in materiâ, quæ antea erat priuata ipſâ formâ: tertio prout eſt actio, qua materia tranſit de vna formâ poſitiuâ ad aliã formã poſitiuam oppoſitam; quod tunc contingit, quando ex vi formæ generatæ deſtruitur ea forma poſitiua, quæ antea erat in materiâ. Generatio hoc vltimo modo ſumpta vocatur conuerſio. An vero ſit cõuerſio formalis, vel tantùm cauſatiua? dicam in libris de generatione.

20 Obſeruo tertio, terminum *a quo* alicuius actionis illum dici, qui deſinit eſſe in ſubiecto ex vi termini producti per eandem actionem in eodem ſubiecto: terminus vero, qui producitur, dicitur terminus *ad quem* ipſius actionis. Ex hoc infero, generationem duplicem poſſe habere terminum *a quo*: vel enim generatio introducitur in materiã, quæ anteâ erat priuata formâ, & tunc habet pro termino *a quo* priuationem; quia hæc deſinit eſſe in ſubiecto ex vi formæ generatæ: vel introducitur in materiã, quæ antea habebat formam aliquam poſitiuam oppoſitam cum formâ denuò generatâ, & tunc forma poſitiua erit terminus *a quo*, quia deſinit eſſe ex vi formæ denuo generatæ. His poſitis.

21 Dico primo: ſi ens naturale præciſe ſecundùm ſe conſideretur, prout præſcindit à cauſis extrinſecis, duo tantùm habet principia, materiam videlicet, & formam. Probatur: quia ens naturale ita ſumptum, eſt tantùm ex materiâ, & formâ tanquam ex partibus phyſicis eſſentialiter componentibus, quæ quidem non ſunt ex alijs in eodem genere compoſitionis: ergo ens naturale hâc ratione ſumptum, tantùm dicit hæc duo principia, & non aliud.

22 Obijcies primo: ens naturale præter materiam, & formam includit eſſentialiter vnionẽ vtriuſque: ergo vnio etiam eſt principiũ entis naturalis ſecundùm ſe ſumptũ. Diſtinguo antecedens: ens naturale includit eſſentialiter vnionem tanquam partem, ex quâ componitur, nego: tanquam compoſitionem, ſeu rationem cõponendi, cõcedo antecedens. Ex quo ſequitur, quod vnio non eſt principiũ; ſe

ſed principiatio, ſeu ratio principiandi, vt ita dicam. Obijcies ſecundò: ens naturale eſt vera ſubſtantia integrè completa in ſuo eſſe ſubſtantiali: ſed completur in ſuo eſſe ſubſtantiali per ſubſiſtentiam, vt dicemus infrà: ergo ſubſiſtentia erit principium illius ſecundùm ſe ſumpti. Reſpondeo, ens naturale eſſe ſubſtantiam completam per ſubſiſtentiam tanquam per complementum illi in ſuo eſſe ſubſtantiali conſtituto ſuperadditum, atque adeò non erit principium entis naturalis; ſed potius illud conſequens.

23 Dico ſecundò: ſi ens naturale ſumatur, prout ſubeſt generationi ſecundùm ſe ſumptæ præciſe, tria tantùm habet prima principia, nempe materiam, formam, & cauſam primam efficientem. De materiâ, & formâ probatur; quia quidquid eſt compoſitum, dum fit, vel generatur, generatur quidem à ſuo efficienti ex illis, ex quibus componitur: ſic domus fieri dicitur ab artifice ex lapidibus, lignis, & reliquis, ex quibus conſtat: ſed ens naturale eſſentialiter componitur ex materiâ, & formâ: ergo, quando generatur à ſuo efficienti, neceſſario fit ex materiâ, & formâ; ergo ſunt prima principia entis naturalis, prout ſubeſt generationi ſecundùm ſe ſumptæ. Patet hæc conſequentia: quia illa, ex quibus aliquid fit, aut eſt, dicuntur eſſe principia illius, & quidem erunt prima, ſi ipſa non ſint, aut fiant ex alijs in eodem genere, vt contingit in præſenti. Probatur deinde concluſio de cauſâ primâ efficiente: quia ens naturale non poteſt generari niſi dependenter à cauſâ primâ efficiente, quæ quidem à nullo alio efficiente dependet: ergo cauſa prima eſt primum principium entis naturalis, prout ſubeſt generationi.

24 Obijcies primò: ens naturale non fit ex efficiente per generationem, quia nulla res dicitur fieri *ex*; ſed *ab* efficiente: ergo nullum efficiens eſt principium entis naturalis, adhuc prout ſubeſt generationi. Conſequentia videtur certa; quia principia ſunt, *quæ neque fiunt ex alijs, &c. ſed omnia fiunt ex ipſis*, atque adeò ſi ens naturale non fit ex efficiente, quomodo erit principium illius? Concedo antecedens, & nego conſequentiam: quia principia non dicuntur in definitione eſſe, *quæ neque fiunt ex alijs, &c.* ſed, *quæ non ſunt ex alijs, &c.* Res autem, quæ generantur: rectè dicuntur eſſe ex ſuo efficiente, vt ſuprà probatum eſt.

25 Obijcies ſecundo: omne principium eſt prius principiato; ſed forma non eſt prior generatione: ergo non eſt principium generationis: ergo neque entis naturalis, prout ſubeſt generationi. Minor probatur: quia forma fit per generationem: ergo non poteſt eſſe prior ipſâ generatione, vt per ſe patet. Reſpondeo primò, concedendo, formã non eſſe principium generationis; nego tamen non eſſe principium entis naturalis,

lis, prout ſubeſt generationi: quia, licèt generatio non ſit ex formâ; attamẽ ens naturale eſt, ſeu fit per generationem ex materiâ, & formâ, & ideo eæ poſſunt eſſe principia illius, prout ſubeſt generationi. Reſpondeo 2. formam aliquo modo præſupponi ad generationem entis naturalis: quia generatio entis naturalis nõ eſt actio, per quam producitur forma; ſed alia actio, per quam producitur vnio ſubſtantialis inter materiã & formam; cum autem materia, & forma ſint extrema vnienda per vnionem, neceſſarium eſt, quod præexiſtant ante illius productionem tanquam partes vniendæ per ipſam; ac per conſequens, quod forma præexiſtat ante generationẽ, non ita vt ſit principium, quod det eſſe generationi; ſed ſolum principiũ, ex quo ens naturale fit ex ipſâ, & materiâ per generationem.

26 Adde, priuationem, abſolutè loquendo, non eſſe principiũ perſe entis naturalis, prout ſubeſt generationi præciſè ſecundùm ſe ſumptæ: quia priuatio non poteſt eſſe principiũ entis naturalis, niſi ſupponatur in materiâ ante generationem ipſius entis naturalis; ſed generatio entis naturalis ſecundùm ſe ſumpta non ſupponit in materiâ priuationem formæ: ergo priuatio non eſt perſe principium entis naturalis, vt ſubeſt generationi. Maior datur ab omnibus, & per ſe patet. Minorem probo; quia generatio præciſè ſecũdùm ſe ſumpta eſt productio formæ, ſeu vnionis in materiâ tanquàm in ſubiecto, orta ab efficiẽte: ſed talis productio ſecundùm ſe non ſupponit priuationem in materiâ: ergo, &c. Minorem probo: quia, ſi in eodem inſtanti, in quo creatur materia, producatur in illâ forma vnita (vt de facto contigit in prima mundi conditione) dabitur talis productio, quin præceſſerit in materiâ priuatio: hæc enim non præcedit in materiâ, niſi quando priùs tempore fuit materia ſine formâ: ergo generatio ſecundùm ſe ſumpta nõ ſupponit perſe priuationem, ac per conſequens hæc non eſt perſe principium illius neque entis naturalis, prout ſubeſt generationi præciſè ſecundùm ſe ſumptæ.

27 Obijcies: non poteſt ens naturale produci per generationem in materiâ, quin materia ſit priùs naturâ generatione, & termino immediatè per generationem producto, qui eſt vnio formæ, ſeu forma vnita: ſed, eo ipſo quod materia ſit priùs naturâ generatione, & eius termino, debet etiam priuatio eſſe priùs naturâ, ipſâ generatione, & termino generato: ergo priuatio perſe eſt principium entis naturalis, prout ſubeſt generationi ſecundùm ſe ſumptæ. Maior eſt certa; quia materia per generationem eſt cauſa materialis formæ vnitæ, ſeu vnionis, & omnis cauſa eſt prior naturâ ſuo effectu. Minorem probo: quia, ſi materia eſt prior generatione, & eius termino: ergo in illo priori naturæ, in quo eſt materia ante generationem, non eſt ipſa generatio, neque vnio per illam producta.

Con-

Conſequentia negari nequit, alioqui non eſſet materia prior naturâ generatione, & termino; ſed ſimul. Pergo: ergo in illo priori eſt priuatio generationis, & formæ vnitæ. Nego minorem primi ſyllogiſmi. Ad probationem nego vltimam conſequentiam. Ratio eſt: quia illud tãtùm dicitur eſſe prius naturâ, ſeu in priori naturæ reſpectu alterius, quod eſt cauſa illius, vel quid requiſitum exparte cauſæ ad illud cauſandum: priuatio autem neque eſt cauſa generationis, aut vnionis; neque quid requiſitum ex parte materiæ ad illas cauſandas, (quia non poteſt conducere ad cauſandam forman vnitam priuatio, ſeu non eſſe ipſius formæ vnitæ), & ideo non eſt in eo priori naturæ, in quo materia præcedit generationem, & vnionem per illam productam.

28 Dices: hæc eſt bona conſequentia; *in hoc inſtanti temporis non eſt forma vnita*, *ergo in hoc inſtanti temporis eſt carentia, ſeu priuatio forma vnita*: ergo hæc etiam erit bona conſequentia; *in eo priori naturæ*, *in quo materia antecedit generationem, & eius terminum*, *non eſt generatio*, *ſeu eius terminus*, *ergo eſt priuatio illorum*. Concedo antecedens, & nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt clara: quia rem eſſe in hoc inſtanti temporis nihil aliud eſt, quam coexiſtere ſimul cum hoc inſtanti; exiſtente autem hoc inſtanti non poteſt verificari, quod res non coexiſtat ſimul cum illo, niſi quia deficit ipſa res: atqui res non poteſt deficere, niſi per ſui priuationem, aut ſui non eſſe, atque adeo ex eo, quod non ſit res in hoc inſtanti temporis recte deducitur eſſe priuationem illius: at verò rem eſſe in priori naturæ reſpectu alterius nihil aliud eſt, niſi eſſe cauſam illius, aut quid requiſitum ex parte cauſæ ad illud cauſandum. Poteſt autem contingere, quod neque res aliqua, neque priuatio illius ſint cauſæ alterius, vel quid riquiſitum ex parte cauſæ ad illud cauſandum, vt probari poteſt in homine currenti, in quo neque albedo, neque negatio albedinis eſt cauſa curſus neque quid requiſitum ex parte hominis ad cauſandum curſum. Hinc fit, ex eo, quod res non ſit in priori naturæ, non recte deduci, eſſe in eodem priori naturæ priuationem illius, quia, videlicet, ex eo, quod res aliqua non ſit cauſa alterius, non recte deduditur, quod priuatio illius ſit cauſa eiuſdem.

SECTIO. III.

Concluditur doctrina præcedentis.

29 Dico tertio: ex ſuppoſitione, quòd materia ante generationem præextiterit ſine formâ vniendâ per ipſam generationem, priuatio eſt principium per ſe entis naturalis, prout ſubeſt generationi, ſeu ipſius generationis.

nis. Probatur: quia ex ſuppoſitione, quod materia prius tempore ſit ſine formâ, neceſſarium eſt, quod priuatio eiuſdem formæ deſinat in materiâ ex vi formæ vnitæ per generationem, quia talis forma eſt contradictorium priuationis: ergo neceſſarium eſt quod priuatio ſit terminus *à quo* ipſius generationis, conſequentia eſt certa ex dictis ſuprà num. ſecundo, vbi docuimus, terminum *à quo* alicuius actionis eſſe id, quod deſinit in ſubiecto ex vi termini introducti per ipſam actionem. Pergo: ſed terminus, *à quo* alicuius actionis eſt principium actionis ipſius, & termini per illam producti, quia res dicitur eſſe ex ſuo termino *à quo*, vt ſuprâ dicebamus: ergo ex ſuppoſitione, quod materia præextiterit ſine formâ vniendâ per generationem, neceſſarium eſt, quod priuatio ſit principium generationis, & entis naturalis, prout ſubeſt ipſi generationi.

30 In hunc ſenſum explico Ariſtotelem, qui in primo libro, præcipue textu 43. docet, priuationem eſſe perſe principium entis naturalis, qui quidem intelligendus eſt non de principio perſe ſimpliciter, & abſolute; ſed ſolùm ex ſuppoſitione, quòd prius tempore præextiterit materia ſine formâ, vt defacto contingit in generationibus, quæ modo fiunt, & quas cognouit Ariſtoteles: cum enim ipſe putauerit, generationes eſſe ab æterno, nullam agnouit generationem, ante quam non præceſſerit materia ſine formâ. Ex dictis in hâc concluſione colliges, priuationem eſſe principium per ſe generationis, quæ mutatio eſt, ac per conſequens principium entis naturalis vt producti per generationem, quæ eſt mutatio; quia generatio, vt ſit mutatio, neceſſario præſupponit materiam præexiſtentem cum priuatione formæ vniendæ per ipſam generationem: non enim mutatur, niſi illud, quod tranſit de illo, quod anteà non habebat, ad illud habendum.

31 Obijcies primò: ex dictis ſequitur, non ſolum priuationem; ſed etiam formam præexiſtentem poſitiuam dicendam fore principium generationis, & entis naturalis, quod quidem aduerſatur Ariſtoteli, qui nunquam docuit, illam eſſe principium entis naturalis. Sequela probatur: quia ideo per te iuxta Philoſophum priuatio eſt principium per ſe entis naturalis, & generationis, quia, vt modò contingunt res, ſemper deſinit in materiâ priuatio ex vi formæ vnitæ per generationem: ſed, vt modò contingunt res, deſinit etiam ſemper in materiâ forma præexiſtens ex vi eius, quæ denuo generatur: ergo tam perſe eſt principium ea forma, ac priuatio. Reſpondeo, formam præexiſtentẽ, vt modò fiunt res, eſſe quidem principium generationis; ſed non primũ iuxta doctrinam Ariſtot, quia in eius ſententiâ, nulla forma præexiſtens deſinit defacto, ad quam non ſit præſuppo-

ſuppoſitus alius terminus *à quo*; quia nulla forma poſitiua defacto eſt, quæ non ſit producta ex priuatione ſui, vel ex aliâ formâ poſitiuâ tanquam ex termino *à quo*: Cum autem Ariſtoteles hic enumerauerit prima principia entis naturalis, vt modo generatur, recenſuit priuationem formæ productæ per generationem, quæ quidem priuatio, nunquam ſupponit alium terminum, *à quo*; & non recenſuit formam præexiſtentem: quia hæc ſemper ſupponit alium terminum *à quo*, vel ſaltem frequenter. Quod, ſi aliqua daretur, quæ non ſupponeret alium terminum *à quo*, eſſet quidem primum principium generationis, vt infra dicemus.

32 Obijcies ſecundò: priuatio non eſt principium per ſe generationis, ante quàm ſit ipſa generatio, quia tunc nihil fit ex priuatione; neque, quando eſt generatio, quia tunc iam non eſt priuatio, cum hæc deſinat ex vi formæ generatæ: ergo priuatio non poteſt eſſe principium generationis. Reſpondeo, priuationem eſſe principium generationis in eo inſtanti temporis, in quo datur generatio.

33 Inſtabis, quidquid eſt principium alicuius rei, debet eſſe in eo tempore, in quo exercet rationem principij: ſed in inſtanti, in quo datur generatio, non exiſtit priuatio: ergo in eo inſtanti non poteſt habere rationem principij. Diſtinguo maiorem: quidquid eſt principium alicuius rei debet eſſe in eo tempore, in quo exercet rationem principij, ſi ſit principium influens in rem principiatam, concedo: ſi non ſit principium influens, ſed tantùm terminus *à quo* incipit actio, nego maiorem. Priuatio autem eſt principium tanquàm terminus *à quo* generationis, quæ in eo inſtanti, in quo primò datur, dicitur incipere à priuatione immediatè anteà præexiſtente.

34 Obijcies tertiò: etiam ſi materia ante generationem non præextiterit ſine formâ, reuerâ præextitit negatio generationis, & entis naturalis producti per generationem: ergo talis negatio eſt terminus *à quo* entis naturalis, prout ſubeſt generationi, ac per conſequens erit aliud principium præter illa, quæ aſſignauimus. Diſtinguo antecedens: præextitit negatio entis naturalis in aliquo ſubiecto, nego; extra ſubiectum, concedo antecedens. Et deinde nego conſequentiam. quia, ſi propriè loquendum ſit, terminus *à quo* alicuius actionis dicitur ille, a quo ſubiectum tranſit in terminum, *ad quem*; cum enim in caſu poſito, nullum præcedat ſubiectum, quod à negatione entis naturalis tranſeat ad ipſum ens naturale, fit, vt talis negatio nõ poſſit dici terminus *à quo*, ac per conſequens, neque principium propropriè loquendo.

35 Dico 4. ſi generatio ſumatur vt conuerſio eſt, forma poſitiua, quæ priùs tempore exiſtebat in materiâ ante generationem, eſt principium

pium ipſius generationis, & entis naturalis vt producti per conuerſionem Probatur: quia generatio eatenùs eſt cōuerſio, quatenùs per illā trāſit materia à formâ præexiſtēte in eā, quæ producitur per generationē: ergo ad generationē, vt conuerſio eſt, neceſſariū eſt, quod præexiſtat in materiâ, aliqua forma poſitiua, quæ deſinat eſſe in ipſâ ex vi formæ generatæ: ergo neceſſariū eſt, quod præcedat forma poſitiua, quæ ſit terminus *à quo* generationis, vt conuerſio eſt, ac per cōſequens, quæ ſit principium illius, vt conuerſionis. Animaduertendum tamen eſt, quòd ſi forma præexiſtens præceſsiſſet in materiâ a primâ mundi conditione, tunc eſſet primum principiū perſe conuerſionis; quia tunc nullā ſupponeret formā poſitiuam, quæ in illam cōuerſa fuiſſet, atq; adeo nullum aliud ſupponeret principiū in eodē genere, in quo ipſa eſt principium cōuerſionis: ſecus, ſi præſuppoſita fuiſſet alia, quæ in ipſam cōuerſa fuiſſet; tunc enim non poſſet eſſe primus terminus *à quo* cōuerſionis, cum ipſa alium terminum *à quo* conuerſionis ſupponeret.

36 Dices: ex dictis videtur colligi, aſsignandū eſſe aliud principium entis naturalis præter dictā, quod ſe habeat vt cauſa finalis illius: quia ideo diximus, Deū eſſe primum principium entis naturalis, prout ſubeſt generationi, quia ens naturale ex ſe eſt ex Deo per generationem; ſed etiam ens naturale ex ſe eſt ex aliquo fine per generationem: ergo etiam finis erit principiū entis naturalis, prout ſubeſt generationi. Reſpondeo, ens naturale eſſe quidem ex fine, at nō ex indigentiâ ipſius; ſed ex perfectione Dei, qui propter ſuam perfectionē operatur ſemper propter finē, atque adeo cauſa finalis nō eſt dicēda principiū perſe entis naturalis, quia illa ſola dicuntur perſe principia illius, quæ requiruntur ex indigentiâ ipſius.

37 Sed contrà: ens naturale non exigit eſſe ex priuatione; & nihilominus ex ſuppoſitione, quòd hæc præcedat in ſubiecto, eſt perſe principiū illius: ergo ſimiliter, etiamſi ens naturale non exigat fieri propter finē, quatenus eſt ex ſe; nihilominùs ex ſuppoſitione, quod propter finem fiat, ipſe finis erit principiū perſe illius. Concedo antecedens, & nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia ens naturale, eo ipſo quod præcedat priuatio in materiâ, per ſua prædicata intrinſeca petit eā deſtruere, cū forma ipſius entis naturalis ſit oppoſita cōtradictorie priuationi, ac per conſequens, factâ illâ ſuppoſitione, neceſſarium eſt, quòd ens naturale ex propriis prędicatis ſit ex priuatione tanquàm ex termino *à quo*: at vero in alio caſu nihil habet ens naturale, per quod, adhuc ex ſuppoſitione, quòd fiat ex fine, petat ex illo eſſe. Hoc inde colliges, quod, ſi per impoſsibile Deus non operaretur propter finē, eodē pacto ens naturale, quatenùs eſt ex ſe, eſſet à Deo. Quod quidem inde confirmatur, quia certum eſt, Deū

operari propter finem, q ādo vice alicuius agētis naturalis, quod propter finem non operabatur, ens naturale conſeruat; vt contingit, quādo vice vnius ignis con ſeruat alium ignem; & nihilominus æque bene producebatur ens naturale ab agente naturali, ac à Deo propter finem operante: ergo ens naturale non petit ex ſe fieri ex aliquo fine; ſed id oritur ex perfectione Dei, qui operari non poteſt niſi propter aliquem finem.

DISPVTATIO II.

De materia prima.

COgnita iam ratione primorū principiorum, & eorum numero aſsignato, gradum facimus ad inueſtigandam ſeorſim cuiuſlibet naturam. Primo igitur loco ſe ſe offert Materia, de qua agendum nobis eſt in hac diſputatione.

SECTIO I.

Sententia Recentiorum proponitur, & refutatur.

1 ANte quā ſententias referam cōmuniter adductas ab authoribus circa eſſentiam materiæ primæ lubet expendere nouā quandam opinionem Doctoris cuiuſdam Complutenſis, quam ipſe à communibus Magiſtris Ariſtotele, & S. Thoma olim traditam exiſtimat, licet non ſatis hucuſque perſpecta fuerit, & explicata. Ergo lib. 1. Phyſicorum, diſp. 3. ibi aſsignata (eſt tamē ordine 4.) p. 1 quæſt. 1. §. *Nos aliam*, docet, nomen *materiæ* eſſe muneris nomen, non alicuius ſpecialis entitatis: putat enim totū ſubſtantiale, non eſſe vnum quid reſultans ex duabus entitatibus, materia videlicet, & forma colligatis per vnionem; ſed nouam quandam, & impartibilem entitatem, quam agens generat, non copulando; ſed reducendo ad actum per vnicam exiſtentialitatis identitatem id, quod erat in potentia (ſic loquitur diſput. 2. (ſi non numerum in fronte, ſed in libri corpore poſitum attendas) quæſt. 2. p. 2. quæſtionis §. *Secunda, & vera ſententia*) taliter vt materia, & forma in toto nullam admittat dualitatem realem; ſed vnum, & idem ſint in exiſtēdo. Sic loquitur ibidē, quæſt. 1. p. 1. quæſtionis §. *Habemus ergo.*

2 Hinc explicat conceptum materiæ, & formæ: dicit enim, materiam eſſe quamlibet rem conuertibilem in aliam, quatenus ſuam quidditatem ex ſe conuertibilem exponit actiuitati agentium, vt eam conuertant, ſeu traducant in actualitatem, hoc eſt, in eam entitatē, quæ denuo generatur, & vocatur forma, quia eſt actuatio prædictæ potentialitatis. Sic loquitur diſp. 3. p. 1. quæſt. 1. §. *Nos aliam.*

3 Hoc idem aliter explicat ibidem quæſt. 2. §. *Intelligerent.* Dicit enim, materiam nihil aliud eſſe, quam faciendæ rei eſſentiam, prout potentialiter, & virtute cōtinetur in illo præſuppoſito mutabili,

bili, quod virtute agentis vertitur in ipſum. Exemp. gr. quãdo homo generatur ex embrione, ipſe embrio, ratione eſsẽtiæ hominis, prout potentialiter contentæ in ipſo, tanquã in conuertibili in hominẽ per virtutẽ generantis, eſt materia homnini; forma verò eſt anima rationalis, prout eſt actuatio prædictæ potentialitatis: quia eo ipſo quod homo fit ex embrione, per animæ productionem cenſetur ipſa anima actuare prædictam potentialitatem, tanquam terminus, in quem conuertitur; non verò tanquã quid cum illâ colligatũ in vnum hominem per vnionẽ; & ideò ipſa anima ſine conſortio materiæ alicuius diſtinctæ intrinſecæ homini, eſt homo, qui quidem eſt corporalis ſimul, & ſpiritualis naturæ, eò quòd in ſe habet principiũ actiuum, & paſsiuum tũ actionum vitalium corporearum, vt viſus, auditus, &c. tum etiam ſpiritualium, vt intellectionis, & volitionis. Hæc habet diſput. 2. (alias 1. ſi frontis titulũ aſpicias) q. 1. p. 2. §. *Secundo dicimus*. Hæc eſt mens huius authoris breuiter explicata. Videamus modo rationum momenta.

Prima probatio deſumpta ex Ariſtotele examinatur.

4 QVod totũ ſubſtantiale non coaleſcat ex materiã, & formã colligatis per vnionẽ, probat 1. ex Ariſtot. lib. 7. Met. text. 56. & 60. vbi aſsignans diſcrimen inter totũ per accidens, vt eſt cumulus; & totum perſe, vt eſt totum ſubſtantiale, in hoc diſtinguit vnũ ab alio, quod cumulus eſt ſua compenentia; totũ verò perſe eſt aliud à ſuis componentibus. Idque declarat exemplo ſyllabæ, *Ba*, quæ non eſt ſonus litterarum *B*, & *A*; ſed vnus quidem ab vtroque diuerſus. Verba Ariſt. iuxta Beſſarionis trãſlationẽ ſunt: *Cum vero, quod ex aliquo cõpoſitum, ita vt vnũ totum ſit, non eſt vt cumulus; ſed vt ſyllaba: ſyllaba verò non eſt ipſa elementa, nec idẽ quod B, & A: nec caro, ignis, & terra ſunt. Diſſolutis nãque, hæc quidem amplius non ſunt, vt caro, & ſyllaba; elementa vero ignis, & terra ſunt. Eſt ergo ſyllaba aliquid, non ſolũ elementa, vocalis, & muta; ſed etiã aliquid aliud: & caro non ſolũ ignis, & terra, aut calidũ, & frigidũ; ſed etiam aliquid aliud.* Ex quib⁹ verbis colligit iſte author, totũ ſubſtantiale ex mente Ariſt. eſſe vnum quid diſtinctum à cõpartibus, ſicut ſyllaba, *Ba*, eſt vnum quid diſtinctum à litteris, vocali, & mutã. Et eiuſdẽ ſententiæ putat eſſe S. Thom. pluribus in locis, vbi dicit materiam per formã fieri *hoc aliquid*, & ſine illâ, neque actũ entitatiuũ habere. Hæc adducit diſp. 2. (quę 1. ponitur in fronte paginæ,) q. 2. p. 2. §. *Subſtantialem ergo.*

5 Cæterũ, ni fallor, mens Ariſt. & S. Thom. longè alia eſt à mente huius Doctoris, cui non ſolũ non fauet Ariſt. prædictis verbis; ſed etiã apertè cõtradicit. Ariſt. ergo in prædicto loco intẽdit probare, quod quando totũ aliquod ſubſtãtiale mixtũ cõponitur ex elemen-

tis ex igne videlicet, terrâ, aquâ, &c. (hoc eſt ex materiâ affectâ qualitatibus proprijs elemẽtorũ, calore videlicet, ſiccitate, frigore, &c.) aliquid aliud inuoluit præter ipſa elementa, nempe formam ſubſtantialẽ, quæ materiã reſeruãtem qualitates proprias elementorũ determinat ad eſſe cõpoſiti ſubſtantialis, quod dicitur mixtũ: idque declarat exẽplo ſyllabę, quę cõponitur ex litteris mutâ, & vocali; ita vt præter has litteras inuoluat ſonũ quendã determinatũ, qui eſt quaſi forma determinans has litteras ad determinatam ſyllabam conſtituendam. Ita explicat ea verba Ariſtotelis S. Thom. in eum locum.

6 Ex his ergo nullatenus colligitur, totũ ſubſtantiale eſſe tertiã aliquã ſubſtantiã excludentẽ à ſuâ intrinſecâ entitate materiam, ex qua fit; ſed ſolũ quòd aliquid addat ſupra ipſam; taliter tamen vt ipſãm etiã includat; id quod clarè expreſsit Ariſt. in prædicto loco: addit enim: *Eſt ergo ſyllaba aliquid non ſolũ elemẽta, vocalis, & muta* (hoc eſt prolatio ſimilis prolationi vocalis, & mutę:) *ſed etiã aliquid aliud: & caro non ſolũ ignis, & terra, aut calidũ, & frigidũ* (hoc eſt materia affecta calore, & frigore, quæ ſunt qualitates propriæ ignis & terræ: idẽ enim eſt apud Ariſt. in præſenti, *ignis, & terra*, ac materia affecta calore, & frigore, & proptereâ addidit: *aut calidũ, & frigidũ*) *ſed etiã aliquid aliud.* Qui autẽ dicit, ſyllabã non ſolũ eſſe litteras; ſed aliquid aliud, manifeſtè declarat, includere ipſas litteras, & aliquid aliud præter illas, & idẽ eſto de carne. Idque ex ſe eſt manifeſtum in ſyllaba *Ba*, quæ quidẽ non includit ſonum qualencunq; ſed facientem prolationẽ ſimilem prolationibus B. & A. ergo præter ſonum, qui eſt forma illius, includit etiã litteras (hoc eſt prolationem ſimilẽ prolationi litterarum) quæ ſe habent vt materia: ergo exemplũ ſyllabæ non probat, materiam non includi in toto ſubſtantiali; ſed potius oppoſitum.

7 Denique in fine libri ſeptimi, cum dixiſſet, formã totius ſubſtantialis eſſe naturã, & ſubſtantiã, cõcludit his verbis: *Elementum vero, in quod diuiditur* (cõpoſitum) *inexiſtens, vt materiã, puta ſyllaba ipſum A, & B.* Quibus verbis iuxta explicationem S. Thom. in eũ locum, in eo diſtinguit elementũ à formâ cõpoſiti, quod hæc cõſtituit cõpoſitum tanquã principium formale; illud vero eſt id, in quod diuiditur cõpoſitum tanquã in aliquid, quod erat illi intrinſecũ, vt materia: ergo iuxta explicationẽ S. Thomæ apertè ſentit Ariſt. mariam eſſe intrinſecam cõpoſito, & hoc deſtructo illam remanere.

Secundum fundamentum ex Sacra pagina deductum expenditur.

8 Secundò probat ſuã ſententiã præfatus Doctor ex ſacrâ paginâ, in quâ ſæpe homo vocatur anima. Sic Geneſ. 2. verſ. 8. dicitur: *Et factus eſt homo in animã viuentem.* Hoc eſt anima viuens. Deinde capit. 14. *Da mihi animas, cætera tolle tibi*: et ſic in alijs pluribus

ribus locis: ergo ex ſacrâ paginâ idem eſt *homo*, ac, *anima*: ac per conſequens homo non erit duplex entitas; ſed vna ſimplex, ſiquidē anima eſt ſimplex entitas, & non cōpoſita ex duab⁹. Prætereà Gē. 6. verſ. 3. dicitur homo *caro*: *Nō permanebit ſpiritus meus in homine: quia caro eſt*. Et Athanaſ. in ſymbolo ait: *Non conuerſione Diuinitatis in carnē; ſed aſſumptione humanitatis in Deū*. Vbi caro & humanitas pro eodē ſumuntur in aduerſatiua. Ex quibus colligi videtur, carnē & animā non eſſe duas entitates vnione colligatas; ſed vnam & eandē per vnicā exiſtentialitatis identitatē: quia, ſi caro eſt idē quod homo, & anima eſt idē quod ipſe homo, ſint idē interſe neceſſe eſt, iuxta cōmune principiū: *Quæ ſunt eadē vni tertio*, &c. Hanc probationē adducit diſp. 2. (alias 1.) q. 1. p. 2. quæſt. §. *Secūdo dicimus*.

9 Hoc argumētū, naturā animæ rationalis labefactare videtur: quia per te anima rationalis eſt idē realiter quod caro: ſed caro ſecūdū ſuā entitatē eſt abſolutè corporea, diuiſibilis, admittens augmentū, & decrementū, ac corruptibilis, vt fatentur omnes, & experientia ipſa manifeſtat: ergo & anima rationalis ſecundū ſuā entitatē erit abſolutè corporea, diuiſibilis, admittens augmentū, & decrementū, & corruptiblis. Patet conſequentia: quia, *Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadē interſe*: ſed per te anima rationalis eſt idē cum carne, quæ eſt corporea, &c. Ergo ipſa etiā erit corporea, &c. Hoc autem cōponi nequit cum natura animæ rationalis, quæ iuxta Fidē, adhuc dū conſtituit hominē, ſpiritualis eſt, indiuiſibilis, & incorruptibilis: ergo & tua ſententia, pugnat cū naturā animæ rationalis.

10 Neq; ſacra pagina fauet huic Doctori: quia licet ſacri ſcriptores totū hominē nonnunquā *carnem*, nonnunquā *animam* appellent, id faciunt per figurā ſynecdochen, per quā pars pro toto ſumi ſolet frequēter apud Hebræos, vt aduertunt P. Maldonat. in Ioan. c. 1. verſ. 41. & P. Bōfr. in Geneſ. c. 14. & paſsim interpretes ſacræ Scripturæ. Idquod apertè colligitur vel ex ipſis locis, quæ profert prædictus Doctor; quia certū eſt apud omnes, hominem non ſolùm continere carnē; ſed oſſa etiā, neruos, venas, &c. Et nihilominus in prædictis locis dicitur eſſe caro: ergo neceſſario fatendum eſt, ibi ſumi partē pro toto, hoc eſt, carnem pro toto coaleſcente ex ipſa carne, oſsibus, neruis, &c. ergo idē dicendū erit, etiamſi anima diſtinguatur à carne.

Tertium fundamentum conuellitur.

11 Tertiò probat ſuam ſententiā diſp. illa 2. quæſt. 1. part. 1. §. *Sic plurima*, ex crebra ſubſtantiarum reſolutione: flores enim, & herbæ dum vaſe, & inſtrumēto ſtillationi idoneo cōcludun tur, vi ignis ſuppoſiti abeunt in tenues vapores, qui quidē non ſunt partes aliquæ antiquæ ſubſtantiæ; neq; enim in aridā ſubſtantiā (qualis ſæpe eſt illa, quæ reſoluitur in

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

vapores) dantur partes aqueæ, & liquidæ, quales ſunt illæ, quæ ſtillantur. Et ideo dicendum eſt, liquorem illum eſſe nouam quandã ſubſtantiã denuò genitam, in quã ita conuertitur antiqua, vt nulla pars huius in illâ perſeueret actu; ſed tota virtus, & efficacitas antiquæ, operationes, & accidentia ſpiritualiora illius cõtineantur in nouâ. Húc faciunt plura alia exẽpla, quæ ibidem adducuntur ab hoc authore.

12 Hoc argumentũ multas patitur difficultates: quia, ſi nulla pars antiquæ ſubſtantiæ perſeuerat in humore illo è floribus ſtillato, in primis non video, qua ratione poſſit continere virtutem, & accidentia ſpiritualiora illius, aut quæ cauſa illã nouam ſubſtantiam generabit? Nam calor ignis ſuppoſiti, aut ipſe ignis non eſt ſufficiens ad illã generandã, cum ea ſubſtantia; vtpotè quæ perfectiores continet operationes, perfectior ſit igne ſuppoſito, & perfectior effectus non poſsit gigni ab entitate imperfectiori tanquã à cauſâ principali. Neque poteſt illã gignere antiqua florum ſubſtantia: quia, cum hæc in tuã ſentẽtiã conuertatur in nouam, perire debet ex vi huius in eodẽ inſtãti, in quo alia gignitur; quandoquidẽ id dicitur cõuerti in aliud, quod deſinit ex vi illius: nequit autẽ vlla cauſa effectũ producere in inſtanti, in quo perit, cum non ſit in eo inſtãti, & id, quod nõ eſt, non poſsit aliquid producere.

13 Neque Deus poteſt illã nouam ſubſtantiã producere ad exigentiã diſpoſitionũ tunc temporis exiſtentiũ: quia in illo inſtanti non perſeuerant diſpoſitiones productæ in antiquã ſubſtantiã, cum tota illa tunc pereat, ac per cõſequens eius accidẽtia; quæ quidẽ ſubiecto pereunte non poſſunt non perire. Deinde non datur aliquod agens, quod nouas aliquas diſpoſitiones poſsit introducere in ſubſtantiã de nuo genitã; neque enim ignis poteſt eas producere, cũ nunquã eas alibi producat; neq; ſubſtantia antiqua, quia non eſt. Præterea, etiã ſi tales diſpoſitiones producerentur in ſubſtantia denuo genita, vel ad illam ex antiquo ſubiecto denuo tranſirent, non poſſent deſeruire ad eius generationẽ, cũ ſupponeretur iam producta. A quo ergo produceretur ea noua ſubſtantia?

14 Secundò experientia cõſtat, non omnes partes herbarũ conuerti in ſubſtantiã liquidã; ſed quaſdã conuerti in vapores, & quaſdã in cadauer (ſic loquitur ipſe author) Cur ergo non omnes cõuertuntur in vapores? Reſpõdebis, ideo eſſe, quia non omnes habent eandẽ diſpoſitionẽ; ſed quædã habent diſpoſitionẽ aptã, vt adueniente calore cõuertantur in vapores, & quædã in cadauer. Bene: ergo ex diuerſis diſpoſitionibus prouenit, quòd hæ in vapores, & illæ in cadauera cõuertantur. Cur ergo non poterit idẽ dici in oppoſita ſẽtẽtia? Nẽpe quòd licèt omnes partes cõſtent materiã, & formã vnitis; quædam tamen conuertuntur in vapores, quia habent diſpoſitionẽ aptã, vt aduenientẽ calore introducatur in

earum

earum materiâ diſpoſitio requiſita ad formâ vaporis; aliæ verò in cadauer propter diſpoſitionẽ aptam ad formâ cadaueris. Ex his ſoluta manet ratio deſumpta ex crebrâ reſolutione ſubſtantiarũ abeuntiũ in vapores vi ignis ſuppoſiti, dum in vaſe ſtillationi idoneo concluduntur; facilius enim aſsignatur ratio talis reſolutionis, ſi ſubſtantia completa ex materiâ & formâ vnitis coaleſcat, vt conſtat ex dictis.

Quarta probatio retorquetur.

QVarto probat ſuam ſententiam: quia, ſi totum ſubſtantiale non eſſet vna entitas im partibilis; ſed coaleſcens ex mariâ, & formâ vnitis, non eſſet vnũ perſe, & ſimpliciter vnum: hoc dici nequit: ergo neque illud. Maiorem probat, Primò, quia quævis vnio realis dualitatẽ conſeruat, & ideo vnitum faciet; non vnum, & colligatam, apparentem, & ſolo datam nomine habebit vnitatem, re enim manipulus quidã, & faſcis erit. Secundò, quia, ſi duæ ſunt partes in toto, non poſſunt facere ens; ſed maius ens: maius autẽ non eſt ſimpliciter tale; ſed quantitativum tale, ideſt, maius tale vnum, vt vlna. Sunt ipſiſsima verba huius Doctoris diſput. illa 2. quæſt. 2. part. 2. §. *Eſt ens naturale*.

16 Hæc ratio, ni fallor, probat, Chriſtum Dominum non eſſe vnum perſe, aut vnum ens ſimpliciter; ſed maius ens: quia per te id, quod coaleſcit ex partibus diſtinctis vnione colligatis, vnitum eſt; non vnum, & colligatam, apparentem, & ſolo datam nomine vnitatem habet, quia reuerâ eſt faſcis, & manipulus: ſed Chriſtus Dominus coaleſcit ex Verbo Diuino, & humanitate ita colligatis per vnionem, vt poſt hanc ſint duæ entitates realiter diſtinctæ, vt docet fides tradita in ſymbolo Athanaſij per hæc verba: *Vnus autem non conuerſione Diuinitatis in carnem; ſed aſſumptione humanitatis in Deum:* ergo non cõſtituunt vnum reuerâ; ſed apparenter tantũ, & ſolo nomine: hoc autẽ videtur eſſe cõtra Fidẽ Catholicã ibidẽ traditã his verbis: *Qui licèt Deus ſit, & homo, non duo tamen; ſed vnus eſt Chriſtus*, Et infra: *Vnus omnino, non confuſione ſubſtantiæ; ſed vnitate perſonæ*: ergo & tua ratio, ex quâ id infertur, contradicere videtur Fidei.

17 Secundò; per te, vbi duæ ſunt partes, aut entitates diſtinctæ, nõ datur ens; ſed maius ens, & maius non eſt ſimpliciter tale; ſed quantitativum tale: atqui in Chriſtò Domino ſunt duæ entitates diſtinctæ, humanitas videlicet, & Verbum Diuinum: ergo Chriſtus Dominus non eſt ens; ſed maius ens, ac per conſequens non eſt ſimpliciter tale; ſed quantitativum tale: hoc autem quis audeat dicere? Reſpondet, in Chriſto Domino dari vnam perſonam; non vero vnam naturam. Sed contrà: perſona reuerà eſt ens: ergo vbi datur reuerâ vna perſona, datur reuerâ

vnũ ens; atqui in Chriſto Domino vt reuera detur vna perſona, non obſtat, quod hæc coaleſcat ex duabus entitatibus diſtinctis vnione colligatis: ergo neque ad hoc, vt reuera detur vnum ens obſtabit, quod coaleſcat ex duabus entitatibus vnione colligatis.

18 Hinc ſoluitur argumentum factum ab eo Doctore: dicimus enim, vnionem conſtituere quidẽ vnitas partes, quas coniungit; totum vero, quod per illam ex partibus coaleſcit, non conſtituit vnitũ, cum illud non vniat alteri; ſed vnum: ſicut vnio nectens Verbum Diuinum cum humanitate conſtituit quidem hæc extrema vnita; Chriſtũ vero, qui eſt totum ex illis coaleſcens per vnionem, non conſtituit vnitum; ſed vnum. Deinde ſicut Chriſtus Dominus eſt vnum perſe, ac ens ſimpliciter, & non ſolum apparenter, ac nomine tenus; ſic etiam natura coaleſcens ex materia, & forma vnitis erit reuera vnũ perſe, & ens ſimpliciter; non vero apparenter tantũ, & ſolo nomine. Idq; cõfirmat Philoſophia: quia nullus eſt, qui neget hominẽ, aut equum eſſe reuera vnũ perſe, & ſimpliciter ens, & tamen certum eſt coaleſcere ex partibus integralibus diſtinctis *vnione* colligatis: ergo colligatio per vniõnẽ nõ tollit apud Philoſophos veram vnitatem rei ex tali colligatione reſultantis.

19 Ad ſecundam probationem reſpondeo, non quamlibet vnionem entitatum facere maius ens; ſed eam ſolum, quæ fit ſecundum quantitatiuam extenſionem, vel illi ſimilem. Vox enim *maius* ex primaria ſui inſtitutione aſſumpta eſt ad ſignificandum exceſſum ſecundum quantitatem, vt fatetur prædictus author in ſua obiectione. Inde extenſa eſt ad ſignificandum exceſſum aliqualiter ſimilem quantitatiuo: & ideò dicimus, hominem habere maiorem perfectionem, quã equum. Nihilominus nullatenus abſolutè dicitur, *Homo eſt maior equo*, ſeu *maius ens quam equus*. Sic contingit in præſenti: poſita enim vnione materiæ, & formæ dici quidem poteſt, totum ex illis coaleſcens habere maiorẽ perfectionem, quam materiam; non vero eſſe maius ens, quam materiam: ſicut totum coaleſcens ex Verbo Diuino, & humanitate nullatenus dicitur eſſe maius ens; quã humanitatẽ; ſed vnũ ens. Confirmatur; quia in ſententia aduerſariorum totum coaleſcens ex albedine, & pariete colligatis per vnionem non dicitur maius ens, quam paries; ſed vnum ens accidentale; cur ergo totum caleſcens ex materia & forma vnitis dicetur maius ens, & non vnũ ens ſubſtãtiale? Vide quã debileſit tuũ argumẽtũ.

Tres aliæ probationes expenduntur.

20 HIS addit quintam probationẽ, quia totum coaleſcens ex forma accidentali eſt accidentale: ſed, ſi ſubſtantia corruptibilis coaleſcat ex materia, & forma vnione colligatis, forma eius erit accidentalis: ergo totum ex eis reſultans erit accidentale.

Maior

Maior eſt certa. Minor probatur: quia forma quæuis adeſt, & abeſt materiæ, cui vnitur, præter eius corruptionem: ergo eſt illi accidentalis. Patet conſequentia, tùm quia ea eſt definitio accidentis traddita à Porphyrio: tum etiam, quia Ariſtoteles lib. 1. de Gener. cap. 4. text. 23. deffiniens alteratione͂ (quæ quide͂ productio accidentis eſt) ait: *Quando ſubiectum in ſe permanens in ſuis mutatur effectibus, tunc alteratio eſt.* Ergo quando materia mutatur per forma͂ illi aduenientem, datur alteratio, quando quidem materia in ſe permanet ſe͂per. Hæc habet diſp. illa. 2. quæſt. 2. p. 2. §. *Vnitatiſ ſuccedat.*

21 Ex hoc argume͂to, ſi alicuius efficacitatis eſt euidenter colligitur, Chriſtum Dominu͂ eſſe totum quoddam accidentale, & non ſubſtantiale: quia humanitas reuera accidit Verbo Diuino, cum ita illi adſit, vt abeſſe poſsit ſine verbi corruptione; & præterea vnio ad Verbum accidit humanitati propter eande͂ rationem: ergo totu͂ ex illis coaleſcens erit accidentale, ſi ſtandum ſit tuæ ratiocinationi. Hoc autem quis admittet? Reſpondeo ergo ad argumentu͂, duplex dari accidens: vnum phyſicu͂, & entitatiuum; alterum logicum, quod dicitur prædicabile. Vide quæ dixi in logica diſputat. 14. ſect. 1. Totum autem, quod coaleſcit ex forma, quæ ſit accide͂s phyſicum, & entitatiuum, eſt accidentale; non verò totum, quod coaleſcit ex forma, quæ ſit accidens logicum. Alioqui Chriſtus Dominus eſſet totum quoddam accidentale, cum coaleſcat ex humanitate, quæ eſt accidens logicum, ſeu prædicabile reſpectu Verbi Diuini, cum quo vnitur ad conſtitue͂dum Chriſtum. Hinc eſt, quod totum coaleſcens ex materia, & forma equi v. g. non ſit totum accide͂tale: quia, licet hæc forma accidat materiæ; accidit tamen vt accidens logicum, aut prædicabile, ſicut humanitas Verbo Diuino; non verò vt accidens entitatiuum, quia forma entitatiuè eſt ſubſtantia, & ideo conſtituit totum ſubſtantiale. Videantur, quæ circa conceptum ſubſtantiæ, vt diſtinguitur contra accidens, dicta ſunt in logica diſp. 16. ſect. 1. Ariſt. vero dum dicit, dari alterationem, quando ſubiectu͂ in ſe permanens mutatur, loquitur non de quocumque ſubiecto, ſed de ſubiecto, quod ſit ſubſtantia completa, vt conſtabit ex dicendis infra diſputatione, decimanona, ſectione. 4.

22 Sextò ſic argumentatur, ibidem, §. *Corruptibilitas*. Homo habet vitam corruptibilem: ſed, ſi coaleſceret ex materia, & forma vnitis, no͂ haberet vitam corruptibilem, quia vita eius eſſet ſola anima, quæ quidem non eſt corruptibilis: ergo non coaleſcit ex materia, & forma vnitis. Si autem dicatur homo eſſe anima per vnicam exiſtendi identitatem cum materia reſolubilem in animam ſolam, & cadauer, recte intelligitur, qua ratione homo habeat vitam

tam corruptibilem; quia ſic reſolvi poteſt incadauer. Ego ſanè difficilius defendi poſſe exiſtimo corruptibilitatem vitæ hominis in ſententiâ huius Doctoris: quia in eius ſententiâ homo nullam aliam entitatem includit præter animam: ſed hæc eſt omnino incorruptibilis: ergo homo eſt omnino incorruptibilis. In ſententiâ vero oppoſita facile occurritur obiectioni: quia, licèt anima, quæ eſt vita hominis, in ſe ſit incorruptibilis; conſtituit tamen per vnionem cum materia viuens corruptibile, quod quidem corrumpitur diſſolutâ vnione, & ideo dicitur habere vitam corruptibilem, non quoad entitatem; ſed quoad conſtitutionem viuentis, cum illud conſtituat per vnionem diſſolubilem. Dices: homo iuxta hanc ſententiam non erit viuens; ſed ſola anima, cum hæc ſola efficiat operationes vitales. Sed contrà eſt, quod viuens (vt dicemus in libr. de Anima) non ſolum eſt principium actiuū operationum; ſed etiam paſsiuum. Licèt ergo in homine ſola anima efficiat; tamen totum compoſitum recipit operationes vitales corporeas, & propterea totum dicitur viuere. Deinde, licèt ſola anima efficiat, & recipiat intellectiones, & volitiones, totus homo dicitur intelligere, & velle, tùm quia operationes partis toti tribuuntur: tùm etiam, quia vnio animæ cum materia eſt conditio neceſſaria ad illas eliciendas pro hoc ſtatu.

23 Septimò argumentatur ibidem. §. *Corporeitas noſtra*: quia homo eſt corpus completè: atqui, ſi conſtat ex materia, & anima vnitis, non erit corpus completè; ſed incompletè corpus ratione materiæ, & incompletè ſpiritus ratione animæ: ergo, &c. Cæterum, ſi ratio corporis completi non rectè componitur cum vnâ parte ſpirituali, minus rectè componetur cum toto ſpirituali: atqui ex tuâ ſententiâ infertur, totum hominem eſſe ſpiritualem: ergo non poterit eſſe corpus, nedum completum. Minor probatur: quia homo per re non includit aliam entitatem præter animam rationalē; ſed hæc eſt ſpiritualis ſecundū ſuam entitatem: ergo totus homo eſt ſpiritualis. Si autem includat duas partes, quarū vna ſit corporea, & altera ſpiritualis, facile conuincitur, totum eſſe corporeum: quia, cum ratio corporis iuxta dicenda in libr. de Anima conſiſtat in impenetrabilitate, & illud totum, etiamſi vnam partem habeat ſpiritualem, ſit impenetrabile, neceſſarium eſt, quod ſit corporeum. Vndè ad argumentum diſtinguo maiorem: homo eſt corpus complete ſi τὸ *completè* denotet eſſe corpus ſecundum totum, quod includit, eſt falſum: ſi denotet, totum compoſitum re uerà eſſe, & dici corpus, concedo; quia totum compoſitum eſt impenetrabile, vt dictum eſt. Deinde diſtinguo minorem: ſed, ſi conſtat ex materiâ, & formâ vnitis non erit corpus complete in

primo ſenſu, concedo, in ſecundo ſenſu, nego minorem.

Octauum argumentum inefficax oſtenditur.

24 OCTauò argumentatur, ibidem. §. *Eandem comprobet*, quia ſenectus hominis non eſt ſine ſubſtantiæ deterioratione: ſed, ſi homo ſit totum coaleſcens ex materia, & forma vnitis, non poteſt deteriorari: ergo dicendum eſt, eſſe aliam entitatem impartibilem, quæ, cùm ſimul ſpiritualis ſit, & corporea, corruptibilis, & deteriorabilis, intrinſecam ſui deteriorationem incurrit per ſenectam. Maiorem putat conſtare experientia. Minorem probat: quia materia, & anima hominis, cum ſint ingenerabiles, & incorruptibiles, nõ poſſunt admittere deteriorationem: deinde vnio manet inuariata, dum extrema inuariata perſeuerant: ergo nullam ſubſtantialem deteriorationem poteſt homo admittere iuxta hanc ſententiam.

25 Admitto, iuxta eam ſententiam non dari ſubſtantialem deteriorationem hominis per ſenectam; ſed neſcio, qua ratione dari debeat in ſententia huius Doctoris; quia deteriorari hominem perſenectam, vel eſt quod tota illa ſubſtantia impartibilis tranſeat in aliam imperfectiorem impartibilem etiam; vel quod aliquos gradus antiquæ perfectionis amitt at. Si primum, non perſeuerabit idem homo in ſenecta, qui erat in iuuentute: hoc autem quis dicet? inde enim ſequeretur, peccata ab homine iuuene commiſſa extingui per aduentum ſenectutis, cum deſinat eſſe ſubſtantia, quam inficiebant; vel tranſire in ſubſtantiam denuò genitam per deteriorationem, ita vt inficiatur peccato, quod ipſa non commiſsit, quod eſt quoddam genus peccati originalis diſtinctum ab illo, quod ex Adamo in poſteros diffuſum eſt. Si autem dicatur ſecundum: in primis das gradus intenſionis in ſubſtantia contra Ariſtot. S. Thom. & omnes philoſophos. Præterea admittis in ſubſtãtia compoſitionem ex pluribus partibus vnione colligatis, quod abhorres. Vide quæ abſurda ſequantur ex deterioratione ſubſtãtiali in tua ſententia.

26 Ad argumentum ergo reſpondeo, non deteriorari ſubſtantiam hominis perſenectam; ſed organa ſolum, & diſpoſitiones, ex quarum defectu, ſeu deterioratione oritur, quod imperfectius operetur homo in ſenecta, quam in iuuentute. Qua autem ratione id contingat, dicam in libris de Generatione. Dices, diſpoſitiones amiſſas poſſe ab anima recuperari, & deterioratas in priſtinam perfectionem reſtitui, cum ipſa anima in ſua virtute tales operationes contineat; atque adeo ſi in ſua ſubſtantia nullum patiatur detrimentum, remoto agente contrario eas reuocabit in priſtinam perfectio-

ſectio-

fectionem. Sed contra: vel iuxta tuam ſententiam in hoc ſene perſeuerat eadem anima rationalis, quæ erat in ipſo iuuene, vel alia quoad entitatem deterior. Non hoc vltimum: quia iuxta fidem eadem numero anima, quæ creatur à Deo in prima hominis generatione, ſeparatur per mortem. Si autem dicatur primum, idem inconueniens infertur in tua ſententia, quod tu infers contra oppoſitam: quia, cum eadem anima perſeueret ſemper, eaſdem ſemper eliciet operationes; atque adeo teneris tuo argumento reſpondere. Ego verò loco citato explicabo facilè, qua ratione contingat deterioratio diſpoſitionũ perſeuerante eâdem ſubſtantiâ. Hæ ſunt probationes adductæ ab eo Doctore ad probandum, totum eſſe entitatem quandam impartibilem.

Probat. *Id ſolum, quod in aliud conuertitur, habere rationem materiæ.*

27 QVod vero materia ſit ſolùm ea entitas, quę eſt cõuertibilis in aliã, probat ex Ariſt. lib. 1. phyſi. cap. 7. vbi ait: *Materiam eſſe ſubiectum, ex quo aliquid fit*. Subiectum autem, ex quo aliquid fit, apud Ariſtotelem, eſt id, quod in aliud conuertitur: ergo & materia erit id, quod eſt conuertibile. Minor probatur: quia apud Ariſtot. vnumquodque dicitur fieri ex ſuo contrario, atque adeo dicit, album fieri ex nigro; non vero ex dulci: ſed vnumquodque contrarium conuertitur in aliud ſibi oppoſitum: ergo ſubiectum, ex quo aliquid fit, apud Ariſt. eſt id, quod conuertitur in aliud.

28 Cæterum ex contextu Ariſtot. colligitur, longe aliam eſſe mentem ipſius circa materiam, quia eam definiens ait: *Materiam eſſe primum ſubiectum, ex quo aliquid fit, cum inſit, &c.* ac ſi diceret, Materiam taliter eſſe ſubiectum, ex quo fit totum, vt ſit in illo: atqui id, quod conuertitur in aliud, non dicitur eſſe in illo, quin potiùs deſinit eſſe vt illius: ergo longe eſt Ariſt. à mente huius Doctoris. Adde, id dici eſſe in toto, quod vel includitur, vel recipitur in illo tanquam in ſubiecto: atqui materia dicitur eſſe in toto ab Ariſtot., & non recipitur in illo tanquam in ſubiecto: ergo includitur in illo. Confirmatur: quia Ariſt. 2. phyſi. text. 28. dum diuideret genera cauſarum, Materiæ tribuit, quod ſit, *ex quo aliquid ſit, cum inſit*, & adducit in exemplum æs ſtatuæ, quæ taliter fit ex ære, vt hoc includatur in illâ: ergo, dum dicit ex materia, ita fieri totum, vt illa in hoc inſit, clare oſtendit, materiam includi in toto, & non eſſe id, quod conuertitur in illud.

29 Dices: definiens Ariſtot. elementum dixit eſſe, *primum vniuſcuiuſque ſubiectum, ex quo, cum inſit, &c.*; & tamen non includuntur elementa formaliter in mixto, quod fit ex illis: ergo ex eo, quòd in definitione materiæ dicatur, *cum inſit*, non rectè colligitur,

tur, quod materia debeat includi formaliter in compoſito. Reſpondeo, elementũ dici ineſſe in mixto, quia in hoc includitur formaliter materia illius affecta qualitatibus proprijs ipſius elemẽti: ſi autẽ nihil elementi proprium includeretur in mixto, non poſſet dici ineſſe in illo, & ideo, ſi materia, aut aliquid proprium illius non includeretur in compoſito, non poſſet dici ineſſe in illo.

30 Dum autem Ariſt. dicit, vnum contrarium fieri ex alio, loquitur de termino *à quo* effectionis, ſeu productionis contrarij denuo producti. Dum enim ſubiectum habens vnum contrarium tranſit ad aliud, contrarium præexiſtens eſt terminus, *à quo* tranſit ad aliud, & propterea hoc dicitur fieri ex illo, tanquam ex termino *à quo*; id tamen non tollit, quod ſubiectum vtriuſque maneat cum vtroque, imò id eſt neceſſarium, quia non poſſet tranſire de vno in aliud, niſi idem, quod antea erat ſub vno, perſeueraret poſtea ſub alio. Hæc doctrina colligitur aperte ex Ariſt. dicente album fieri ex nigro: taliter enim album fit ex nigro, vt idem homo, qui erat ſub nigredine, perſeueret poſtea ſub albedine: ergo ex doctrina tradita ab Ariſt. loco citato non rectè colligitur, ſubiectum præexiſtens ita tranſire in formã aduenientem, vt nihil illius ſub iſtâ in poſterum perſeueret.

31 Secundò probat ex eodem Ariſt. lib. 9. Metaph. text. 12. vbi declarans, quid ſit ens in potentiâ, ſeu materia, ait, materiam hominis eſſe non terram, dum talis eſt; ſed quando ſemen facta eſt, vel potiùs, quando ad ſubſtantiam aliam peruenit proximiorem generationi hominis: ſicut non quodlibet fit ſanum à medicina; ſed ſolum quod eſt ſanabile, hoc eſt, quod ita diſpoſitum eſt iam ad ſanitatem, vt moueri non debeat, vel transmutari prius, quam virtus ſanans ſanitatem inducat. Ex qua doctrina apertè videtur colligi, rem quamlibet conuertibilem immediatè in aliam dici apud Ariſtot. materiam vltimam illius, & primam materiam, illam ſubſtantiam, à qua primò, & remotè generationes incepere.

32 Fateor, rem quamlibet vertibilem in aliam dici apud Ariſt. materiam illius; at ex hoc nõ colligitur, nullam partem rei cõuertibilis perſeuerare in ea, quæ ſuccedit, quin potiùs oppoſitum deducitur ex ſimilitudine ibi adducta ab Ariſt. id enim, quod potentiâ eſt ſanum, taliter fit poſtea ſanum, vt perſeueret ſub ſanitate idem ſubiectum, quod anteà erat ſine illâ: & propterea Ariſt. 2. de Gener. tex. 6. dixit: *Neque enim calidum materia eſt frigido, neque frigidum calido; ſed ſubiectum ambobus*: ac ſi diceret: etiam ſi ex calido fiat frigidum, & è contrà, ita tamen id contingit, vt calidum non ſit materia frigidi ratione caloris; ſed ratione eius, quod calori, & frigido ſubijcitur, & ſub vtroque perſeuerat. Vide quantum diſtet Ariſt. ab iſtâ ſententia. Id ergo,

ergo, quod in aliud conuertitur, dicitur materia illius, certè non alia de cauſa, niſi quia materia in illo exiſtens non eſt apta ad recipiendam ab agente formam producendam, niſi quando peruenit ad eam formam, quæ immediatè deſtruitur per aduenientem, & dicitur conuerti in illud, non ratione materiæ, quæ perſeuerat; ſed ratione formæ, quæ deſtruitur: hęc enim eſt, quæ immediate conuertitur.

33 Denique adducitur Ariſt. ex lib.8. Metaph. vbi ex profeſſo probat, totum non fieri vnum per aliquod vinculum, aut nexum intercedentem inter materiam, & formam; ſed per ſolam virtutem agentis traducentis ad actū illud, quod erat ens in potentia: & ſubiungit rationem; quia videlicet vltima materia, & forma ſunt idē. Cæterum Ariſtot. in prædicto loco non negat eam vnionem, media qua nunc dicimus colligari materiam, & formam; ſed vnionem aliam, quam nonnulli philoſophi conſtituebant inter formam, & ſubiectum: videlicet, inter animam, & ſcire, ſcientiam; & inter corpus, & animam, ipſum viuere. Dum autem dicit, quod vltima materia, & forma ſunt idem, non ita intelligendus eſt, vt ſint eadem entitas impartibilis: ſubiungit enim, *Et hoc quidem potentia, hoc vero actu*: ſi autem eſſent vna entitas impartibilis, non daretur vnum, quod eſſet potentia, & aliud actus, ſed dicit eſſe idem, quia conſtituunt vnum integrum principium, cuius vna pars, nempe forma eſt agens proprietatum totiûs, & alia eſt paſſum: & propterea dicit eſſe idem nō abſolute, & ſimpliciter; ſed *quodammodo*. Tribuit autem hanc vnitatem agenti, quia producendo formam in materia conſtituit totum, quod ex illis coaleſcit.

Confutatur conſtitutio totius ſubſtantialis per vnius exiſtentiæ identitatem.

34 HÆc ſunt fundamēta huius Doctoris ad ſuam ſententiā comprobandam. Videamus modo, quæ pugnent contra illam. Et in primis, ſat difficilis mihi viſa eſt cōſtitutio totius ſubſtantialis per vnius exiſtentiæ identitatem ſine dualitate partium eſſentialium: quia vel in homine datur alia entitas realis præter animam, quæ fiat exiſtens per exiſtentiam animæ; vel non. Si primum, vel ea entitas eſt vnita animæ, & ſic coaleſcet totum ex illis colligatis per vnionem: vel eſt inunita, & ſic neque homo erit vnum per ſe; ſed ſolum aggregatum ex pluribus entitatibus inunitis; neque illa entitas fiet exiſtens per exiſtentiam formæ, cum nulla forma tribuat effectum formalem ſubiecto, cui non vnitur. Si dicatur vltimum, nempè quod in homine non datur alia entitas præter animam rationalem, homo erit omnino ſpiritualis: quia homo per te nihil aliud eſt præter animam rationalem: ſed hæc eſt omnino ſpiritualis: ergo

ergo

go & homo erit omnino ſpiritualis. Minor eſt certa: quia eadem anima rationalis, quæ eſt in homine, perſeuerat poſt mortem in ſtatu ſeparationis: ſed in ſtatu ſeparationis eſt ſpiritus: ergo & in homine. Maior eſt certa inter Catholicos; alioqui anima, quæ poſt mortem hominis cruciatur in inferno, eſſet diuerſa ab ea, quæ peccata commiſsit in corpore contra illud Ezechiel. capit. 18. verſicul. 4. *Anima, quæ peccauerit, ipſa morietur.* Minor traditur ab iſto Doctore, lib. 1. diſputat. 2. citata, quæſtion. 1. part. 2. §. *Primum oſtendo*. Conſequentia non poteſt negari: ergo fateri teneris, hominem eſſe omnino ſpiritualem.

35 Dicit loco proximè citato, animam dum in homine, hominis exiſtentia eſt, eſſe ſpiritualem, & corporalis vitæ formam; cuius rationem dederat. §. *Secundo dicimus*; quia, videlicet, eſt principium actiuum, & paſsiuum actionum ſpiritualium, vt eſt intellectio, & volitio; & corporearum, vt eſt viſio, auditio, &c. Sed contrà: vel in hoc, quod eſt eſſe corporalis vitæ formam, inuoluitur alia entitas præter animam rationalem; vel non. Si primum: ergo das dualitatem in toto. Si ſecundum: ergo, cum hæc anima ſit eadem, quæ in ſtatu ſeparationis, & in hoc ſit omnino ſpiritualis, in homine etiam erit omnino ſpiritualis. Quod autem anima ſit principium actiuum, & paſsiuum operationum corporalium in homine, non probat, quod entitas eius ſit corporea; ſed ſolum, quod in homine habet diſpoſitiones requiſitas ad elicienda opera corporea, ex quarum defectu ea non elicit in ſtatu ſeparationis, ſi enim eadem entitas animæ eſt in homine, & in ſtatu ſeparationis, neceſſarium eſt, quod ſi in hoc eſt ſpiritus purus ſecundum ſuam entitatem, ſit etiam in illo.

36 Dicit ſecundo, animam in homine habere vnicam exiſtentialitatis identitatem cum materia, & ideò eſſe ſimul ſpiritualem, & corporalis vitæ formam: dum verò homo corrumpitur exhalatur anima pure ſpiritualis, incorruptibilis, & æterna; ſicut quinta ſubſtantia igne ſuppoſito exhalari ſolet beneficio artis ex floribus, herbis, & nonnullis ſolidioribus ſubſtantijs. Id docet ibidem, §. *Primum oſtendo*, & ſequentibus. Sed contra. Ea quinta ſubſtantia, quæ ex floribus exhalatur, non eſt per te aliqua pars florum, ex quibus exhalatur; ſed alia entitas omninò diſtincta à præcedenti: ergo, ſi ex homine exhalatur anima, ſicut ea quinta ſubſtantia ex floribus, id ita fiet, vt non exhaletur tanquam pars hominis; ſed tanquam entitas omninò diſtincta ab illa. Ex hoc autem ò quot pullulãt abſurda! Inprimis enim nõ afficietur ſupplicio poſt mortem ea anima, quæ in homine cauſa peccatorum fuit, neq; premiũ obtinebit ea, quę

bona

bona opera perpetrauit, quando quidem non perſeuerat poſt mortem; ſed ea, quæ ſuccedit loco illius.

37 Secundò, nulla anima rationalis erit actus informans, neque enim erit ea, quæ eſt in homine, cum nulla entitas in eo ſit ab anima diſtincta, quæ informationem eius poſsit admittere; neque ea, quæ poſtea ſuccedit, cum ſit ab omni materia ſeparata: ergo nulla eſt actus informans: hoc autem eſt contra Concilium Conſtantienſe, & Martinum V. aſſerentes animam rationalem eſſe actum informantem. Neque ſufficit, ſi dicas, eſſe actum informantem eius materiæ, quæ immediatè conuertitur in hominē. Hoc, inquam, nō ſufficit: neque enim terminus conuerſionis habere poteſt rationem formę reſpectu eius, quod in illum conuertitur, vt aperte conſtat in corpore & ſanguine Chriſti Domini, quæ quidem non habent rationem formæ reſpectu panis, & vini, quæ in illa conuertuntur. Et ratio à priori eſt: quia forma non aliter informat ſubiectum, niſi ſe illi communicando per informationem: atqui terminus conuerſionis non communicatur illi entitati, quæ conuertitur in illum, cum hæc non ſit in eo inſtanti, in quo datur talis terminus, quia deſinit ex vi huius: ergò, &c.

38 Tertiò infertur, animam rationalem non produci per creationem; ſed per generationem: nam humor ex floribus exhalatus producitur per generationē, quia producitur ex floribus tanquam ex materia, quæ conuertitur in illum: ſed anima rationalis exhalatur ex homine (vt videtur deduci ex tua ſententia) tanquam ex termino, qui in illum conuertitur: ergo producitur per generationem. Deinde hæc rurſus in generali reſurrectione conuertetur denuò in hominem: ergo corrumpetur; ac per conſequens non erit incorruptibilis, & æterna.

39 Secundò, neſcio, qua ratione vna ſubſtantia poſsit naturaliter conuerti in aliam, aër v. g. in aquam, ſi vtraque eſt entitas impartibilis; quia ad hoc, vt vnum conuertatur in aliud, eſt neceſſarium, quod illud deſinat ex vi huius: atqui vna impartibilis ſubſtantia non poteſt deſinere ex vi alterius impartibilis: ergo neque poteſt conuerti in aliam. Maior eſt certa: ex eo enim Petrus, qui hodie moritur, nō dicitur conuerti in Ioannem hodiè etiam naſcentem, quia non moritur ille ex vi huius. Minor probatur: quia, tunc vnum deſinit ex vi alterius, quando vtrumque eſt incompoſsibile: vnum autem non eſt incompoſsibile cum alio, niſi detur aliquod tertium, circa quod ſuam exerceant incompoſsibilitatem, vt inductione conſtare poteſt: atqui nullum datur tertium, circa quod iſtæ ſubſtantiæ, ſi ſint impartibiles entitates, ſuam incompoſſibilitatem exercere poſsint; quia non aliquod ſubiectum, cum nullū habeant commune, à quo mutuo ſe expellant: non aliquod accidens,

dens, ſub quo latere debeant, quia nullum extat commune vtrique: qua ergo ratione vna ſubſtãtia erit cauſa deſtructionis alterius?

40 Dices: has duas ſubſtantias eſſe incompoſsibiles ſub diſpoſitionibus, quæ priùs introductæ fuerunt ab agente in ſubſtantia corrupta, & poſteà perſeuerant in ſubſtãtia genita: repugnat enim, quod vtraque ſubſtantia ſimul ſit ſub illis diſpoſitionibus, & ideo, adueniente noua, pereat antiqua neceſſe eſt ex vi aduentus nouę. Hinc eſt, quod vna conuertatur in aliam, cum dentur omnia requiſita ad hoc, vt vna deſinat ex vi alterius ſub aliquâ tertiâ entitate communi vtrique.

41 Sed contrà: in primis iam admittis illas diſpoſitiones tranſire de ſubiecto adæquato in ſubiectum adæquatum contra communem philoſophorum ſententiã aſſerentem, non poſſe accidentia tranſire de ſubiecto in ſubiectum, quod intelligendum eſt, ſaltem de ſubiectis adæquatis. Secundò: id non poteſt contingere, dum homo iuxta tuam ſententiam reſoluitur in animam; quia, cum hæc, mortuo homine, non perſeueret ſub diſpoſitionibus, ſeu accidentibus, quæ anteà erant in ipſo homine, nullatenus dici poteſt, quod homo deſinat ex vi animæ exiſtentis ſub illis accidentibus.

42 Tertiò in inſtãti, in quo producitur noua ſubſtantia, diſpoſitiones illæ, ſub quibus dicis produci, ſupponuntur exiſtentes ex parte efficientis ad illius ſubſtantiæ productionem, vt fateris infra lib. 2. diſp. 2. q. 4. § *Aliud etiam adducunt*; vel in genere cauſæ materialis, vt doces diſp. 3. q. 1 §. *Dico ſecundo*. Deinde ipſa ſubſtantia ſupponitur in genere cauſæ materialis ad illas diſpoſitiones, cum non ſit aliud ſubiectũ, in quo tunc recipiantur: ergo iam ſunt ſibi mutuo cauſæ in genere cauſæ efficientis, & materialis; vel in genere ſolius materialis: atqui id repugnat in tua ſententia, vt conſtat ex loco proximè citato § *Secunda verò pars*: ergo nullatenus admittendum eſt in tua ſententia, quod ſub illis diſpoſitionibus ſubſtantia noua expellat antiquam. Si autem dicamus, materiam primam eſſe entitatem quandam incompletã, quæ, ſimul cum forma conſtituat totum per vnionem, rectè omnia componuntur, vt iam oſtendo in ſequentibus.

SECTIO II.

Statuitur materia prima, quæ ſit entitas incompleta, & definitur.

43 Communiter diuidi ſolet materia in primam, & ſecundam. Prima dicitur illa pars, quæ, cum formas ſubſtantiales in ſe recipiat, totum ſubſtãtiale cum eis componit. Dicitur Materia, quia formas ſubſtantiales recipit; Prima verò, quia neque ipſa recipitur in alio ſubiecto, neque conſtat ex partibus, quarum vna recipiatur in alia vel ſecundùm ſe, vel ſaltem ratione vnionis. Mate-

ria ſecunda dicitur ſubſtantia completa compoſita ex materiâ, & formâ ſubſtantiali. Dicitur hæc ſubſtantia materia, quia ſaltem vt ſubiectum denominationis recipit accidentia; vt, ignis, qui recipit calorem, & ſiccitatem. Dicitur verò materia ſecunda, quia ſupponit aliam materiam, primam videlicèt, ex qua, & ex forma componitur. Præſens diſceptatio de materia prima procedit.

44 Et quidem certum eſt apud philoſophos dari in rerum natura materiam primã: conſtat enim experientia ignem applicatum ligno calorem in illud inducere, eoque ſufficienter diſpoſito formã ignis in ipſo producere, corrũpendo formam ligni: ſignum ergo eſt dari commune aliquod ſubiectũ, quod præuio calore diſpoſitũ de forma ligni tranſeat ad formã ignis: alioqui non eſſet cur ignis priùs induceret calorẽ in lignũ, vt poſtea formam ignis produceret, nec video cuius eſſet emolumenti ad producendum alium ignem, ligni, ſeu alterius paſsi approximatio, quandoquidẽ nihil eſſet in ligno, quod ad productionẽ noui ignis conduceret: ſi autẽ neceſſariũ ſit commune aliquod ſubiectũ, quod per generationẽ de vna forma in aliam tranſmutetur, facilis omniũ horum aſſignatur ratio: iam enim neceſſaria erit paſsi approximatio, vt ignis illud per calorẽ præparet, & deinde formã ſibi ſimilẽ inducat, vi cuius pereat illa, quæ antea in eodem ſubiecto præexiſtebat. Dicamus ergo dari tale ſubiectum commune,

45 Deinde hoc ſubiectum erit primum in ratione ſubiecti: quia vel tale ſubiectũ recipitur in alio; vel non? Si non recipitur in alio: ergo eſt primum ſubiectum. Si recipiatur in alio, de iſto rogo, an recipiatur in alio? donec perueniamus vſque ad vnum, quod non habeat aliud, & iſtud erit primũ ſubiectum. Si autem dicas nunquam perueniri vſque ad vnum primum: ergo concedis proceſſum infinitũ ſubiectorum quem quidem omnis abhorret philoſophia. Stet ergo dari in compoſito ſubſtantiali, qualis eſt ignis (& idem eſto de alijs) vnum primum ſubiectum, hoc autem appellamus materiam primã, quæ quidem eſt ſubſtantia incompleta, cum ſit pars compoſiti ſubſtantialis, quod cõſtari nequit, niſi ex partibus, quæ ſubſtantiæ ſint: compoſitum enim, cuius aliqua pars eſt accidens, accidentale potius eſt, quam ſubſtantiale, vt omnibus compertum eſt.

46 Tribus definitionibus conatus eſt Ariſt. materiæ primæ naturam nobis patefacere, ex quibus ea potiſsimũ materiæ naturam explicat, quã primo Phyſic. text. 82. tradidit in hunc modum: *Materia eſt primũ ſubiectum, ex quo fit aliquid, cum inſit nõ ſecundũ accidens.* Dicitur *primum ſubiectum*, vt diſtinguatur à ſubſtantia compoſita, quæ licèt ſit ſubiectum accidentium, nõ tamen eſt primũ, quia ſupponit aliud, materiã videlicèt primam. Per eandẽ particulã differt à quãtitate, quæ, licèt ſit immediatũ ſubiectũ qualitatũ, vt dicemus infra,

ſtra, ſupponit tamen materiã primam tanquã ſubiectũ, in quo ipſa quantitas recipitur. Conuenit tamen materia per illam particulam cum ſubſtantia Angelica, quæ eſt primũ ſubiectũ ſuorum accidẽtiũ, quoniã in ipſa tali modo recipiũtur, vt neque ipſa ſit in alio ſubiecto, quia eſt ſubſtantia completa; neque componatur ex aliquo ſubiecto, cum ſit ſimplex.

47 Additur *ex quo ſit aliquid*, hoc eſt, ex quo fit compoſitũ conſtitutum ineſſe talis per formam: quia in ſententia Ariſt. ſolum compoſitum conſtitutũ per formã dicitur fieri, ſiue ſit accidẽtale, ſiue ſubſtantiale, vt conſtat ex hoc 1. lib. text. 47. vbi hæc habet: *Quare manifeſtum eſt ex dictis, quod omne, quod fit, ſemper compoſitum eſt*. Dicitur autem materia eſſe *primum ſubiectum, ex quo ſit compoſitum*, quia ſubijcitur actioni, per quam generatur ipſum compoſitum, recipiendo ipſam generationẽ ab agẽte, quæ quidẽ prout ab agente oritur actio, & prout in materia recipitur paſsio nuncupatur: & ideo per hanc particulã explicatur concurſus, quem circa compoſitũ habet materia per paſsionem. Deinde additur, *cum inſit*, vt denotetur, materiã non ſolum concurrere per paſsionem ad totũ ſubſtantiale; ſed etiam per vnionem, componendo illud ſimul cum forma. Denique dicitur, *non ſecundum accidens*, vt denotetur materiam per ſe primo ordinari ad componendum ſimul cum forma ſubſtantiali compoſitum ſubſtãtiale. In quo differt à ſubſtantia Angelica, quæ licèt ſit primũ ſubiectũ, ex quo aliquid fit, cõpoſitũ videlicèt accidentale, nõ tamẽ poteſt cõponere aliquod totũ ſubſtãtiale per vnionẽ ad formã ſubſtãtialem, ſicut materia prima.

SECTIO. III.

Præmittuntur aliqua pro aſsignanda eſſentia materiæ primæ.

48 Pono primò, duplicem eſſe potentiã in materia reſpectu formarũ ſubſtantialiũ. Vna eſt vnibilitas, quæ eſt potentia, vt vinciatur, ſeu affigatur formis per vnionẽ, vt cum illis totũ ſubſtantiale cõponat: altera eſt potentia paſſiua, ſeu receptiua formarum, quæ nihil aliud eſt, quàm potentia ad hoc, vt ſimul cũ efficiente concurrat ad formas producendas recipiendo in ſe actionẽ agentis: ſicut enim hæc, prout eſt ab agente, dicitur actio, mediâ qua agens producit formã, ſeu terminũ in ſubiecto; ita etiã prout eſt in ſubiecto, dicitur paſsio; mediâ quã recipit formas ab agente. Ex his duabus potentijs, prima conuenit materiæ reſpectu omniũ formarũ ſubſtãtialium tam materialiũ, quàm ſpiritualiũ: quia ad hoc, vt totũ ſubſtãtiale cõponat cũ qualibet ex illis, neceſſariũ eſt, quod vniatur ipſis, cum cõpoſitio nihil aliud ſit, quã diſtinctorũ vnio. Secunda verò cõuenit materiæ reſpectu formarum ſolum materialiũ; non verò reſpectu ſpiritualiũ, quia ſolùm formæ materiales producuntur dependẽter à materia tãquã à ſubiecto recipiente, vt dicemus diſp. ſequenti.

49 Pono ſecundò, non ſolum dari in materia potentiam paſsiuam, ſeu receptiuam formarum; ſed etiam vnionis, per quam necti tur cum illis: quia eatenus materia eſt potentia receptiua alicuius termini, quatenus eſt potentia receptiua actionis, per quam producitur ipſe terminus, neq; enim alio modo recipit terminum niſi recipiendo productionem ipſius termini: ſed materia eſt potentiâ receptiua productionis vnionis: ergo & ipſius vnionis. Minorē probo: quia materia eſt potētia receptiua generationis compoſiti ſubſtantialis, vt cōſtat ex ſectione prę cedenti: ſed generatio compoſiti eſt productio vnionis, vt dicemus infra diſp. 6. ſect. 3. ergo &c.

50 Pono tertiò, vnibilitatem non eſſe potentiam realiter diſtinctam à materiâ. Ratio eſt: quia, ſi hæc potentia realiter diſtincta daretur, ad hoc deſeruiret, vt materia mediâ illâ vniretur formę. Vel ergo talis potentia eſſet ſubſtātia; vel accidens. Si ſubſtātia: ſicut iſta ſubſtantia immediatè poſſet vniri formæ, quare non poſſet materia vniri immediatè, cum ſit etiam ſub ſtantia, neque vlla appareat ratio, propter quam talis entitas multiplicari debeat? Si autem hæc potentia eſſet accidens: cum formæ immediatè vniretur, neceſſarium eſſet, quòd ad conſtitutionem totius ſubſtantialis pertineret, ſiquidem compoſitum ex ijs intrinſecè reſultare debet, quæ mediâ eius vnione cōnectuntur: atqui repugnat, totum ſubſtantiale includere intrinſecè aliquod accidens, eſſet namque totum accidentale, quandoquidem ex accidenti aliquo reſultaret.

51 Pono quartò, potentiā receptiuam, ſeu paſsiuam tam forma rum materialiū, quàm vnionis eſſe etiam indiſtinctā realiter à materiâ. Probatur: quia materia prima eſt ſufficiens ſubiectum ad recipiē dam formam, & vnionē: ergo non eſt addenda alia entitas diſtincta ad hoc munus obeundum: aut dicito, quare nō ſit materia ſe ſolâ ſufficiens potētia paſsiua ſine aliquo ſuperaddito.

52 Dices: non implicat dari materiam, quæ ſe ſolâ non poſsit recipere formam ſubſtantialē, niſi adiunctâ potentiâ accidentali ſuperadditâ: vnde ergo noſti hanc materiam, quæ datur modo, non eſſe talem? Admiſſo antecedenti, de quo non multum curo, reſpondeo, materiam, quæ de facto datur, non eſſe talem reſpectu forma rum, quibus vniri nouimus, quia nullum apparet prædicatum in his formis, ratione cuius non ſufficiat ſola materia ad illas recipiendas: cur ergo illi aſsignabimus potentiam ſuperadditā ad id munus, cum iuxta principium in Philoſophia ſacrum, nulla cauſa ſit ſtatuenda, niſi in effectu indigentia appareat talis cauſæ?

53 Dices, verum eſſe, non eſſe ſtatuendam n ullam cauſam, niſi in effectu indigentia appareat talis cauſæ, tamen neque eſſe abſolute negandam ex eo, quod in effectu non appareat talis indigētia, quia poteſt

poteſt eſſe hæc indigentia, quin nobis innoteſcat. Ex quo fit, non eſſe abſolutè negandam potentiam receptiuam ſuperadditam materiæ, quia, licèt in formis non appareat indigentia illius; poteſt tamen re verà eſſe, quin nobis innoteſcat, & ideo neutra pars contradictionis eſt determinatè aſſerenda; ſed ſub dubio relinquendum, an ſit vel nõ ſit de facto talis potentia? Hac ratione ducti non ignobiles recentiores multa ſub dubio relinquenda cenſent, quæ hucuſq; certa fuere apud philoſophos; conabor tamen hoc fundamentum radicitùs euellere, vt plures ſtabiliam concluſiones, quas in ſequentibus aſſeremus.

54 Duo hic poſſunt diſputari: primum, an in formis ſubſtantialibus ſit aliquod prædicatum nobis quidem incognitum, quod exigat potentiam ſuperadditã in materiâ ad illas recipiẽdas? Et de hoc certè non curamus, quia pro neutrâ parte contradictionis eſt nobis ad id adſtruendũ aliquod leue fundamentum. Secundum, an materia ſecundùm ſe ſit ſufficiens ad recipiẽda ea prędicata, quę hucuſque notimus in formis? Et circa hoc diximus, materiã ſecundũ ſe eſſe ſufficientem; quia ex vnâ parte nobis conſtat, materiã eſſe requiſitam ad formas recipiendas; ex aliâ, nihil cernitur in formis, ratione cuius non ſufficiat ſola materia ad ipſas recipiendas: cur ergo non aſſeremus, ſe ipſã eſſe ſufficientẽ ſine potentiã ſuperadditã?

55 Et quidem, ſi ad hoc aſſerendum non ſufficit prædictũ fundamentum, profectò aſſerere nõ poſſumus, ignem calfacere, ſolẽ illuminare, equũ videre, & alia plura, quæ apud omnes certa ſunt: quia ad ea aſſerenda nullũ eſt aliud fundamentum, niſi quòd, cauſâ poſitâ, igne, v.g. poſito (& idem eſt de reliquis) reſultat calor, & nihil videtur in calore, ratione cuius ignis non poſsit illum producere: ergo ſicut hoc ſufficit ad abſolutè aſſerendum ignẽ calefacere, ſufficiat & illud ad abſolutè aſſerendũ materiam ſe ſolâ recipere formas ſubſtãtiales: alioquin etiam ſub dubio relinquendũ eſſet, an ignis de facto calefaciat? Quia poſſet fieri idem argumentũ, nempè: Nõ implicat, quod ignis ſit talis naturæ, qui, licèt vim non habeat ad calefaciendum, debeatur tamen illi, quòd ad ipſius præſentiam Deus calorem producat: ergo non eſt certum, an de facto calefaciat. En tua argumẽtatio, quæ quidẽ, ſi efficax eſt, probat profectò, nihil eſſe firmum ex his, quę oculorũ experientiã ducti determinatè aſſerimus.

56 Secundò impugnantur iſti authores eodem, quo nos impetũt argumento: quia ipſi ſic argumentantur: Nõ implicat materia, quæ ſe ſolâ non poſsit recipere formas ſubſtantiales: ergo nõ eſt certum, an præſens materia ſit talis. Antecedens autem ex nullo alio capite probare poſſunt, niſi quia non apparet talis implicatio. Vel ergo ex eo, quod non appareat talis implicatio, rectè deducitur, de facto nõ dari hanc implicationem; vel non

rectè deducitur. Si hoc vltimum: ergo mala eſt ratiocinatio eorum; Si primum: ergo, ſicut ipſi ex eo, quòd non appareat implicatio, rectè deducunt, non dari talem implicationē, liceat etiā nobis ex eo, quòd in formis nullum prædicatū appareat, ratione cuius ſola materiā nō ſufficiat ad illas recipiēdas, deducere, materiā ſecundùm ſe de facto eſſe ſufficientē ad id munus.

57 Pono quintò, dari etiam in materiā vnibilitatem cum formis accidētalibus, tam quæ diſponunt ad formas ſubſtantiales recipiendas, quàm quæ, cum ſint propriæ compoſiti, reperiūtur in materiā; deinde dari potentiā receptiuam tum ipſorū accidentiū, tum etiam vnionis cum illis. Addo, has potētias eſſe realiter indiſtinctas à materiā. Quæ omnia ſatis conſtant ex dictis circa potentias, quas materia habet reſpectu formarum ſubſtantialium, & ideò non indigent nouâ probatione.

58 Pono ſextò, eſſentiam rerum poſſe conſiderari phyſicè; & metaphyſicè. Metaphyſicè conſiderata, eſt illa ratio formalis, quæ noſtro modo cōcipiendi ſe habet vt prima in entitate, & ex quâ quaſi oriūtur aliæ rationes formales, quæ & inter ſe realiter identificantur, & cum illâ primâ. Sic in ente, eſſentia metaphyſica eſt ratio formalis entis; vnitas vero, bonitas, & veritas ſunt attributa, aut paſsiones: quia, licèt omnia ſint idem realiter; nihilominùs ratio formalis entis noſtro modo concipiendi eſt ratio primaria, ex quâ reliquas deducimus. Phyſicè verò cōſiderata eſſentia dicitur eſſe omnia illa prædicata, & rationes formales, quæ realiter, *& adæquatè ſunt idē* inter ſe. Sic dicūtur? Eſſe de phyſicā eſſentiā entis non ſolùm ratio formalis entis; ſed etiam bonitas, veritas, & vnitas, quia hæc omnia realiter identificantur.

59 Addidi *& adæquatè ſunt idē* propter relationes Diuinas, quæ licèt idētificētur realiter cū Diuinā eſſentiā; nihilominus nō pertinent ad eſſentiā phyſicā Dei: quia nō idētificātur adæquatè cū eſſentiā Diuinā. Ideò autē non idētificantur cū illā adæquatè, quia ad id neceſſariū eſſet, quòd idē eſſent realiter non ſolū cū ipſā eſſentiā; ſed etiā cū omnibus illis, cum quibus idētificatur realiter ipſa eſſentia: at relatio Paternitatis (& idem eſt de relationibus Filij, & Spiritus Sācti) licèt idētificetur cū eſſentiā Diuinā, non identificatur realiter cū Filio, & Spiritu Sancto, cū quibus identificatur etiā realiter ipſa eſſentia Diuina, & propterea nulla ex relationibus dicitur adęquatè identificata cum eſſentiā Diuinā.

His poſitis, certum eſt, omnes potentias, quas in hac aſſertione diximus dari in materiā primā, pertinere ad eſſentiam phyſicam illius: quia, vt iam probauimus, omnes ſunt idem realiter inter ſe, & cum materiā primā. Eſt tamen non leuis difficultas circa eſſentiā metaphyſicam, in quanam ex illis potentijs conſiſtat? Vel an in omnibus, vel an in aliquo alio conſtituenda ſit?

SECTIO. IIII.

Variæ ſententiæ proponuntur.

60 PRima ſententia affirmat, eſſentiam materiæ in eo ſitam eſſe, quòd ſit ſubiectum formæ; rationem verò ſubiecti in eo conſtituunt, quòd ſit ex ſe indifferens ad plura compoſita ſubſtantialia, ad quorum ſingula determinetur ratione diuerſarum formarum. Ratio huius ſentẽtiæ poteſt eſſe: quia illud ſe debet habere vt ſubiectum alterius, quod determinatam perfectionem accipit ab illo; ſed materia indifferens ad hoc, vel illud totum componendũ accipit à forma, quòd hoc, vel illud determinatè componat: ergo materia ſe habet vt ſubiectum formæ.

61 Hæc ſententia ſuſtinenda non eſt: quia, ſi ratio ſubiecti in eo conſiſteret, non eſſet, cur materia diceretur ſubiectum potiùs, quàm forma: quia, ſicut materia eſt indifferens ad hoc, vt ſit in hoc, vel illo compoſito in ſpecie; ita forma eſt indifferens ad hoc, vt ſit in hoc, vel illo cõpoſito numero; &, ſicut materia determinatur ad hoc, vel illud compoſitum in ſpecie per formam; ita etiam forma ad hoc, vel illud numero per materiam: ergo tam forma eſt ſubiectum materiæ, quàm è contra. Secundò: quia non repugnat materia ex ſe determinata ad vnum tantùm compoſitum, vt de materia cœlorum exiſtimant non pauci; ergo non eſt ponenda ratio eſſentialis materiæ in ea indifferentia.

62 Tertiò: quia non apparet repugnantia in eo, quod aliqua forma ex iſtis, quas cognouimus, poſſet informare aliam materiam ſpecie diſtinctam ab illa, ita vt per hanc materiam determinetur ad hoc compoſitum in ſpecie, & per aliam ad aliud compoſitum ſpecie diſtinctum; & nihilominùs nulla ex iſtis formis dicitur ſubiectum reſpectu materiæ: ergo, &c. Quartò: quia ſicut paries eſt indifferens ad albedinem, & nigredinem, ita albedo eſt indifferens, vt vniatur homini, vel equo: atqui albedo ratione huius indifferentiæ non dicitur eſſe ſubiectum hominis, & equi: ergo neque paries ratione illius indifferentiæ dicetur ſubiectum albedinis, & nigredinis; ac per conſequens ratio ſubiecti non bene explicatur per indifferentiã ad vnum, vel ad alterum.

63 Secunda ſententia docet, eſſentiam materiæ vt ſic, prout à forma diſtinguitur, conſiſtere in ratione ſubiecti: ſubiectum autem dicit, eſſe illud, quod denominationem aliquam à forma ſuſcipit. Itaque quando duæ partes coniunguntur ad vnum totum conſtituendum, & vna denominatur ab aliâ, illa, quæ denominatur, eſt propriè ſubiectum, &, quæ denominat, forma. Propterea in pariete albo paries eſt ſubiectum, & albedo forma: quia paries denominatur albus ab albedine; albedo verò non denominatur parietata: Et, in compoſito ſubſubſtantiali, quale eſt animal, corpus eſt ſubiectum, & anima

forma, quia illud denominatur animatum; hæc verò non denominatur corporeitate. Ita P. Hurtad. in Phyſ. diſp. 2. ſect. 2.

64 Hæc tamen ſentētia debili ſcipione nititur: Primò: quia ſicut materia denominatur animata ab animâ, ita etiam anima denominatur ſubiectata à ſubiecto: ergo non eſt maior ratio, cur vna pars ſubiectum dicatur potiùs, quàm alia, ſi ratio ſubiecti ex denominatione ſit colligenda. Secundò: quia ex parte rerum non eſt maius fundamentum ad hoc, vt paries denominetur albus, quàm vt albedo denominetur parietata: ergo ea denominatio ſolùm prouenit ex libera hominum impoſitione. Antecedens probatur: quia ex parte rerū nullum eſt aliud fundamentum, vt paries denominetur albus, niſi quòd ſit vnitus albedini (licèt enim albedo, & vnio miraculosè crearentur, ita vt non reciperentur in pariete, reuerà paries diceretur albus ex eo, quòd eſſet vnitus albedini) ſed albedo eſt etiam vnita parieti; ergo ſicut vnio parietis cum albedine eſt nobis fundamentum, vt parietem denominemus album, ita etiam vnio albedinis cum pariete poſſet eſſe fundamentum, vt albedinem denominaremus parietatam. Confirmatur: quia plura accidentia denominationem ſumunt à ſubſtantiâ, in quâ recipiuntur; frequēter enim dicitur *candor niueus*, *humiditas aquea*, *&c.* Et nihilominùs neque candor eſt ſubiectum niuis, neque humiditas eſt ſubiectum aquæ: ergo non benè deſumitur ratio ſubiecti ex denominatione accepta ab altera comparte.

65 Tertia ſententia eſt aliquorum recentiorum aſſerentiū, eſſentiam materiæ primæ vt ſic prout à formâ diſtinctæ conſiſtere in eo, quod eſt eſſe radicem quantitatis. Ratio eorum eſt: quia compoſitū ſubſtantiale eſt radix quantitatis eſſentialis: ergo hoc prædicatum debet habere ab aliquâ parte illarum, ex quibus componitur, cum enim totum nihil aliud ſit, niſi ſuæ partes, nullum prædicatum eſſentiale debet habere, quod illi non conueniat ratione alicuius partis: ſed radix quantitatis nō poteſt illi conuenire ratione formæ, quia ſaltem in homine eſt ſpiritualis, cui repugnat eſſe radicē quantitatis: ergo debet illi conuenire ratione materiæ, ac per cōſequens in hoc conſiſtit ratio differentialis materiæ, prout diſtinguitur à formâ.

66 Non placent iſti authores: Primò: quia non eſt neceſſarium, quod prædicata, quæ ſunt in toto, ſumātur ſeorſim à partibus; ſed illi poſſunt conuenire ſingula ratione vtriuſq; partis ſimul ſumptæ: ergo ex eo, quod totum ſit radix quantitatis, non rectè probatur cōuenire illi hoc prædicatū ratione alicuius partis ſeorſim ſumptæ. Antecedēs probatur: quia plura dantur prædicata in toto, quæ non ſumuntur ab aliqua parte ſeorſim; ſed ab vtraque ſimul ſumptâ, tales ſunt rationes *vegetatiui*, & *ſenſitiui*, quæ conueniunt toti compoſito ratione materiæ, & formæ ſimul

ſumptarum, vt ipſi recentiores fatentur; & nos dicimus in lib. de Anima. 1. quia hic inueſtigamus eſſentiã materiæ primæ vt ſic, prout abſtrahit ab omni materia poſsibili: ſed radix quantitatis non conuenit omni materiæ poſsibili: ergò, &c. Minor probatur: quia iuxta horum recentiorum ſententiam eſt poſsibile totum ſpirituale cõpoſitum ex materiâ ſpirituali, & formâ: ſed materia ſpiritualis non poteſt eſſe radix quantitatis, vt admittunt ipſi recentiores, & dicimus ad libros de Anima: ergo ratio formalis materiæ, prout abſtrahit ab omni materiâ, non poteſt conſiſtere in radice quantitatis.

67 Nobiles quidam recentiores ex noſtris nouam viam aggreſſi ſunt. Dicunt, eſſentiam materiæ primæ prout diſtinguitur à formâ conſiſtere in eo, quòd ſit principium paſsiuum operationem cõpoſiti ſubſtantialis: ens enim naturale, ſeu compoſitum ſubſtantiale, quòd idem eſt, eſt principium actiuum, & paſsiuum motus, vt dicetur in libro ſecundo. Igitur ratione formæ, dicunt, habere, quòd ſit principium actiuum motus; ratione verò materiæ, quòd ſit principium paſsiuum, & ita de ratione formalis formæ, prout à materiâ diſtinguitur, dicunt, eſſe principium effectiuum motuum, aut operationum, quæ ſunt propriæ compoſiti; &, de ratione materiæ, prout diſtinguitur à formâ, eſſe principium paſsiuum earundem operationum. Hanc ſententiam tenet ſapientiſsimus Complutenſis huius ſcholæ dudum Magiſter P. Ioannes Antonius Vſon, cuius im maturã mors quot fructus Philoſophiæ præcidit! quantam Theologiæ auream meſſem, præcocẽ quidem ætate, ſed ingenio, eruditione, & grauitate maturam inimicã falce demeſsuit! Det quæſo benignus lector hanc extaſim, ſiue dolori cõmuni, ſiue priuato affectui. Probat. 1. ſuam ſententiam: quia forma eſt principium actiuum operationum compoſiti ſubſtantialis, vt expreſſè fatetur Ariſtoteles: ergò materia erit principium paſſiuum earundem operationum. Patet conſequentia: quia materia, & forma opponuntur, & ideo dedebent conſtitui in ſuo eſſe per rationes oppoſitas: ſed ratio oppoſita principio effectiuo operationum eſt principium paſsiuum: ergo, ſi forma conſtituitur in eſſe talis per hoc, quòd eſt eſſe principium actiuum operationum compoſiti, materia conſtituetur in eſſe talis per hoc, quod eſt eſſe principium paſsiuum earundem operationum. Secundò: quia materia eſt natura, vt dicemus lib. 2. ex Ariſt. ergo eſt principium, & cauſa motus eius, in quo eſt, hoc eſt, compoſiti, in quo includitur, ſic enim definitur natura: ſed non eſt principium actiuum motus compoſiti, vt concedunt omnes: ergo principium paſsiuum.

69 Hæc magis acutè ſunt excogitata, quam verè. Vt autem id probem, eodem vtar argumento, quo illi recentiores pro ſua ſenten-

tentiã vtuntur. Sic formo rationem. De ratione formæ vt ſic non eſt eſſe principiũ effectiuum operationum compoſiti, quod conſtituit: ergo neque de ratione materiæ vt ſic eſt eſſe principium paſſiuum earundem operationum. Antecedens patet: quia albedo veram participat rationem formæ, vt in confeſſo eſt apud omnes; & nihilominùs non eſt principium effectiuum operationũ albi, quod conſtituit: quia nullas efficit operationes in pariete, cum quo vt ſubiecto conſtituit album: ergo de ratione formæ vt ſic, non eſt eſſe principium effectiuum operationum compoſiti in ipſo compoſito.

70 Secundò: quia materia prima vt ſic diſtinguitur à forma vt ſic, quia illa eſt ſubiectum (quod eſt idem, ac eſſe materiam vt ſic, prout abſtrahit à prima, & ſecunda) ſecùs hæc: ſed de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti, quod componit: ergo, neque de ratione materiæ primæ, vt diſtinguitur à forma. Minorem probo: quia in compoſitione albi paries ingreditur vt ſubiectum, & nihilominùs nullas recipit operationes ab albedine, quæ ſint propriæ huius compoſiti: ergo de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti.

71 Tertiò probatur: quia homo vt diſtinctus ab equo includit eſſentialiter materiam, & formam vt tales: ergo materia prout incluſa in homine debet ſeruare rationem formalem materiæ vt talis; ſed materia in homine nõ eſt principium paſsiuum operationũ, quæ ſunt propriæ hominis vt diſtincti ab equo: ergo non eſt de ratione materiæ vt talis, eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti. Primum antecedens eſt certum apud omnes. Minor probatur: quia operationes propriæ hominis vt talis, & vt eſt diſtinctus ab equo, ſunt intellectio, & volitio: ſed intellectio, & volitio non recipiuntur in materia: ſunt enim accidentia ſpiritualia, quæ ſubiectum exigunt ſpirituale, & propterea in anima rationali ſubiectari debent: ergo non eſt de conceptu materiæ, eſſe principiũ paſſiuum operationum compoſiti, in quo includitur.

72 Reſpondent: materiam eſſe receptiuam riſus, & fletus, quæ ſunt operationes propriæ hominis, vt homo eſt. Sed contra; vel de conceptu eſſentiali materiæ eſt, eſſe receptiuam omnium operationum compoſiti; vel aliquarum tantum. Si omnium: etiamſi ſit receptiua riſus, & fletus, cum non recipiat intellectionem, & volitionem, quæ ſunt etiam propriæ hominis, vt homo eſt, non habebit in homine conceptũ materiæ primæ. Si aliquarum tantum ſit receptiua: ergo anima rationalis habet conceptum materiæ primæ. Patet conſequentia: quia de conceptu materiæ primæ per te eſt, eſſe receptiuam aliquarum operationum totius: ſed anima rationalis eſt receptiua in-

intellectionis, & volitionis, quæ, vt vidimus, ſunt operationes hominis, vt homo eſt: ergo conuenit illi ratio materiæ primæ. Hoc autem quis dicat?

73 Rationes adductæ pro ſententiâ recentiorum nihil probant: quia, vt iam vidimus, non eſt de ratione formæ vt ſic eſſe principium actiuum operationum compoſiti, in quo eſt, ac per conſequens neque de ratione materiæ vt ſic erit eſſe principium paſsiuũ earundem operationum. Secundò: quia, vt proximè dicebamus de animâ rationali, formæ etiam conuenit eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti. Ad ſecundam rationem fateor, materiam iſtam, quæ de facto datur, eſſe naturam, quia eſt principium paſſiuum aliquarum operationum totius compoſiti; inde tamen nõ infertur eſſe de eſſentia materiæ, eſſe potentiam receptiuam omnium operationum compoſiti, cum non habeat talem potentiam reſpectu omnium operationum, quæ ſunt propriæ hominis, vt homo eſt. Secundò reſpondeo, quod, licet argumentum probaret, talem potentiam receptiuam eſſe de eſſentiâ huius materiæ in ſpecie, non quidem probaret eſſe de eſſentiâ materiæ vt ſic, vt ex dictis conſtat.

74 Pater Arriaga in Phyſici. diſp. 2. ſect. 2. ſub ſect. 2. docet, quod, quando duo ita inter ſe vniũtur, vt vnum ſe habeat quaſi antecedenter, aut præuiè ad aliud; aliud verò ei ſuperueniat, id, quod antecedit, dicitur eſſe ſubiectum; quod verò ſuperuenit, complemẽtum. Ex hoc colligit differentiam eſſentialem inter materiam, & formam: quia, cum materia ex naturâ ſuâ præſupponatur priùs naturâ ad omnes formas (etiam ſi rationalem includas) eſſentialiter illi conuenit eſſe ſubiectum illarum: formæ verò eſſentialiter conuenit eſſe complementum partis, quam dicitur informare: quia ex naturâ ſuâ ſuperuenit illi. Non multum placet hæc ſententia ſuo authori, & meritò: Primò: quia productio termini ſiue actiua tantum, qualis eſt creatio; ſiue actiua, & paſſiua ſimul, qualis eſt eductio, dicitur eſſe forma termini producti, & nihilominùs hic non præſupponitur ad illam; ſed potius è contrà, vt dicemus infra diſp. 10. ſect. 2. ergo neque ratio ſubiecti, neque eſſentia materiæ primæ explicatur rectè ab iſto authore. Secũdò: quia Verbum Diuinum ita vnitũ fuit humanitati Chriſti Domini, vt ad ipſam præſupponeretur, & ea illi adueniret; & nihilominùs humanitas non dicitur eſſe forma Verbi, neque hòc ſubiectum illius.

SECTIO V.

Vera ſententia ponitur, & probatur.

75 DIco primò eſſentia metaphyſica materiæ primæ vt ſic eſt eſſe ſubſtantiam incompletam vnibilem cum aliâ ſubſtantiâ partiali tanquam primum ſubiectum

tentiâ vtuntur. Sic formo rationem. De ratione formæ vt ſic non eſt eſſe principiũ effectiuum operationum compoſiti, quod conſtituit: ergo neque de ratione materiæ vt ſic eſt eſſe principium paſſiuum earundem operationum. Antecedens patet: quia albedo veram participat rationem formæ, vt in confeſſo eſt apud omnes; & nihilominùs non eſt principium effectiuum operationũ albi, quod conſtituit: quia nullas efficit operationes in pariete, cum quo vt ſubiecto conſtituit album: ergo de ratione formæ vt ſic, non eſt eſſe principium effectiuum operationum compoſiti in ipſo compoſito.

70 Secundò: quia materia prima vt ſic diſtinguitur à forma vt ſic, quia illa eſt ſubiectum (quod eſt idem, ac eſſe materiam vt ſic, prout abſtrahit à prima, & ſecunda) ſecùs hæc: ſed de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti, quod componit: ergo, neque de ratione materiæ primæ, vt diſtinguitur à forma. Minorem probo: quia in compoſitione albi paries ingreditur vt ſubiectum, & nihilominùs nullas recipit operationes ab albedine, quæ ſint propriæ huius compoſiti: ergo de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti.

71 Tertiò probatur: quia homo vt diſtinctus ab equo includit eſſentialiter materiam, & formam vt tales: ergo materia prout incluſa in homine debet ſeruare rationem formalem materiæ vt talis; ſed materia in homine nõ eſt principium paſsiuum operationũ, quæ ſunt propriæ hominis vt diſtincti ab equo: ergo non eſt de ratione materiæ vt talis, eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti. Primum antecedens eſt certum apud omnes. Minor probatur: quia operationes propriæ hominis vt talis, & vt eſt diſtinctus ab equo, ſunt intellectio, & volitio: ſed intellectio, & volitio non recipiuntur in materia: ſunt enim accidentia ſpiritualia, quæ ſubiectum exigunt ſpirituale, & proptereà in anima rationali ſubiectari debent: ergo non eſt de conceptu materiæ, eſſe principiũ paſſiuum operationum compoſiti, in quo includitur.

72 Reſpondent: materiam eſſe receptiuam riſus, & fletus, quæ ſunt operationes propriæ hominis, vt homo eſt. Sed contra; vel de conceptu eſſentiali materiæ eſt, eſſe receptiuam omnium operationum compoſiti; vel aliquarum tãtum. Si omnium: etiamſi ſit receptiua riſus, & fletus, cum non recipiat intellectionem, & volitionem, quæ ſunt etiam propriæ hominis, vt homo eſt, non habebit in homine conceptũ materiæ primæ. Si aliquarum tantum ſit receptiuâ: ergo anima rationalis habet conceptum materiæ primæ. Patet conſequentia: quia de conceptu materiæ primæ per ſe eſt, eſſe receptiuam aliquarum operationum totius: ſed anima rationalis eſt receptiua in-

intellectionis, & volitionis, quæ, vt vidimus, ſunt operationes hominis, vt homo eſt: ergo conuenit illi ratio materiæ primæ. Hoc autem quis dicat?

73 Rationes adductæ pro ſententiâ recentiorum nihil probant: quia, vt iam vidimus, non eſt de ratione formæ vt ſic eſſe principium actiuum operationum compoſiti, in quo eſt, ac per conſequens neque de ratione materiæ vt ſic erit eſſe principium paſsiuū earundem operationum. Secundò: quia, vt proximè dicebamus de animâ rationali, formæ etiam conuenit eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti. Ad ſecundam rationem fateor, materiam iſtam, quæ defacto datur, eſſe naturam, quia eſt principium paſſiuum aliquarum operationum totius compoſiti; inde tamen nō infertur eſſe de eſſentia materiæ, eſſe potentiam receptiuam omnium operationum compoſiti, cum non habeat talem potentiam reſpectu omnium operationum, quæ ſunt propriæ hominis, vt homo eſt. Secundò reſpondeo, quod, licèt argumentum probaret, talem potentiam receptiuam eſſe de eſſentiâ huius materiæ in ſpecie, non quidem probaret eſſe de eſſentiâ materiæ vt ſic, vt ex dictis conſtat.

74 Pater Arriaga in Phyſici. diſp. 2. ſect. 2. ſub ſect. 2. docet, quòd, quando duo ita inter ſe vniū tur, vt vnum ſe habeat quaſi antecedenter, aut præuiè ad aliud; aliud verò ei ſuperueniat, id, quod antecedit, dicitur eſſe ſubiectum; quod verò ſuperuenit, complemētum. Ex hoc colligit differentiam eſſentialem inter materiam, & formam: quia, cum materia ex naturâ ſuâ præſupponatur priùs naturâ ad omnes formas (etiam ſi rationalem includas) eſſentialiter illi conuenit eſſe ſubiectum illarum: formæ verò eſſentialiter conuenit eſſe complementum partis, quam dicitur informare: quia ex naturâ ſuâ ſuperuenit illi. Non multum placet hæc ſententia ſuo authori, & meritò: Primò: quia productio termini ſiue actiua tantum, qualis eſt creatio; ſiue actiua, & paſſiua ſimul, qualis eſt eductio, dicitur eſſe forma termini producti, & nihilominùs hic non præſupponitur ad illam; ſed potius è contra, vt dicemus infra diſp. 10. ſect. 2. ergo neque ratio ſubiecti, neque eſſentia materiæ primæ explicatur rectè ab iſto authore. Secūdò: quia Verbum Diuinum ita vnitū fuit humanitati Chriſti Domini, vt ad ipſam præſupponeretur, & ea illi aduenirET; & nihilominùs humanitas non dicitur eſſe forma Verbi, neque hoc ſubiectum illius.

SECTIO. V.

Vera ſententia ponitur, & probatur.

75 DIco primò: eſſentia metaphyſica materiæ primæ vt ſic eſt eſſe ſubſtantiam incompletam vnibilem cum aliâ ſubſtantiâ partiali tanquam primum ſubie-

tentiâ vtuntur. Sic formo rationem: De ratione formæ vt ſic non eſt eſſe principiũ effectiuum operationum compoſiti, quod conſtituit: ergo neque de ratione materiæ vt ſic eſt eſſe principium paſſiuum earundem operationum. Antecedens patet: quia albedo veram participat rationem formæ, vt in confeſſo eſt apud omnes; & nihilominùs non eſt principium effectiuum operationũ albi, quod conſtituit: quia nullas efficit operationes in pariete, cum quo vt ſubiecto conſtituit album: ergo de ratione formæ vt ſic, non eſt eſſe principium effectiuum operationum compoſiti in ipſo compoſito.

70 Secundò: quia materia prima vt ſic diſtinguitur à forma vt ſic, quia illa eſt ſubiectum (quod eſt idem, ac eſſe materiam vt ſic, prout abſtrahit à prima, & ſecunda) ſecùs hæc: ſed de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti, quod componit: ergo, neque de ratione materiæ primæ, vt diſtinguitur à forma. Minorem probo: quia in compoſitione albi paries ingreditur vt ſubiectum, & nihilominùs nullas recipit operationes ab albedine, quæ ſint propriæ huius compoſiti: ergo de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti.

71 Tertiò probatur: quia homo vt diſtinctus ab equo includit eſſentialiter materiam, & formam vt tales: ergo materia prout incluſa in homine debet ſeruare rationem formalem materiæ vt talis: ſed materia in homine nõ eſt principium paſſiuum operationũ, quæ ſunt propriæ hominis vt diſtincti ab equo: ergo non eſt de ratione materiæ vt talis, eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti. Primum antecedens eſt certum apud omnes. Minor probatur: quia operationes propriæ hominis vt talis, & vt eſt diſtinctus ab equo, ſunt intellectio, & volitio: ſed intellectio, & volitio non recipiuntur in materia: ſunt enim accidentia ſpiritualia, quæ ſubiectum exigunt ſpirituale, & proptereà in anima rationali ſubiectari debent: ergo non eſt de conceptu materiæ, eſſe principiũ paſſiuum operationum compoſiti, in quo includitur.

72 Reſpondent: materiam eſſe receptiuam riſus, & fletus, quæ ſunt operationes propriæ hominis, vt homo eſt. Sed contra: vel de conceptu eſſentiali materiæ eſt, eſſe receptiuam omnium operationum compoſiti; vel aliquarum tãtum. Si omnium: etiam ſi ſit receptiua riſus, & fletus, cum non recipiat intellectionem, & volitionem, quæ ſunt etiam propriæ hominis, vt homo eſt, non habebit in homine conceptũ materiæ primæ. Si aliquarum tantum ſit receptiua: ergo anima rationalis habet conceptum materiæ primæ. Patet conſequentia: quia de conceptu materiæ primæ per ſe eſt, eſſe receptiuam aliquarum operationum totius: ſed anima rationalis eſt receptiua in-

intellectionis, & volitionis, quæ, vt vidimus, ſunt operationes hominis, vt homo eſt: ergo conuenit illi ratio materiæ primæ. Hoc autem quis dicat?

73 Rationes adductæ pro ſententiâ recentiorum nihil probant: quia, vt iam vidimus, non eſt de ratione formæ vt ſic eſſe principium actiuum operationum compoſiti, in quo eſt, ac per conſequens neque de ratione materiæ vt ſic erit eſſe principium paſsiuū earundem operationum. Secundò: quia, vt proximè dicebamus de animâ rationali, formæ etiam conuenit eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti. Ad ſecundam rationem fateor, materiam iſtam, quæ defacto datur, eſſe naturam, quia eſt principium paſſiuum aliquarum operationum totius compoſiti; inde tamen nō infertur eſſe de eſſentia materiæ, eſſe potentiam receptiuam omnium operationum compoſiti, cum non habeat talem potentiam reſpectu omnium operationum, quæ ſunt propriæ hominis, vt homo eſt. Secundò reſpondeo, quod, licèt argumentum probaret, talem potentiam receptiuam eſſe de eſſentiâ huius materiæ in ſpecie, non quidem probaret eſſe de eſſentiâ materiæ vt ſic, vt ex dictis conſtat.

74 Pater Arriaga in Phyſici. diſp. 2. ſect. 2. ſub ſect. 1. docet, quod, quando duo ita inter ſe vniūtur, vt vnum ſe habeat quaſi antecedenter, aut præuiè ad aliud; aliud verò ei ſuperueniat, id, quod antecedit, dicitur eſſe ſubiectum; quod verò ſuperuenit, complementum. Ex hoc colligit differentiam eſſentialem inter materiam, & formam: quia, cum materia ex naturâ ſuâ præſupponatur priùs naturâ ad omnes formas (etiam ſi rationalem includas) eſſentialiter illi conuenit eſſe ſubiectum illarum: formæ verò eſſentialiter conuenit eſſe complementum partis, quam dicitur informare: quia ex naturâ ſuâ ſuperuenit illi. Non multum placet hæc ſententia ſuo authori, & meritò: Primò: quia productio termini ſiue actiua tantum, qualis eſt creatio; ſiue actiua, & paſſiua ſimul, qualis eſt eductio, dicitur eſſe forma termini producti, & nihilominùs hic non præſupponitur ad illam; ſed potius è contra, vt dicemus infra diſp. 10. ſect. 2. ergo neque ratio ſubiecti, neque eſſentia materiæ primæ explicatur rectè ab iſto anthore. Secūdò: quia Verbum Diuinum ita vnitū fuit humanitati Chriſti Domini, vt ad ipſam præſupponeretur, & ea illi adueniret; & nihilominùs humanitas non dicitur eſſe forma Verbi, neque hoc ſubiectum illius.

SECTIO V.

Vera ſententia ponitur, & probatur.

75 DIco primò: eſſentia metaphyſica materiæ primæ vt ſic eſt eſſe ſubſtantiam incompletam vnibilem cum aliâ ſubſtantiâ partiali tanquam primum ſubiectum

tentiã vtuntur. Sic formo rationem. De ratione formæ vt ſic, non eſt eſſe principiũ effectiuum operationum compoſiti, quod conſtituit: ergo neque de ratione materiæ vt ſic eſt eſſe principium paſſiuum earundem operationum. Antecedens patet: quia albedo veram participat rationem formæ, vt in confeſſo eſt apud omnes; & nihilominùs non eſt principium effectiuum operationũ albi, quod conſtituit: quia nullas efficit operationes in pariete, cum quo vt ſubiecto conſtituit album: ergo de ratione formæ vt ſic, non eſt eſſe principium effectiuum operationum compoſiti in ipſo compoſito.

70 Secundò: quia materia prima vt ſic diſtinguitur à forma vt ſic, quia illa eſt ſubiectum (quod eſt idem, ac eſſe materiam vt ſic, prout abſtrahit à prima, & ſecunda) ſecùs hæc: ſed de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti, quod componit: ergo, neque de ratione materiæ primæ, vt diſtinguitur à forma. Minorem probo: quia in compoſitione albi paries ingreditur vt ſubiectum, & nihilominùs nullas recipit operationes ab albedine, quæ ſint propriæ huius compoſiti: ergo de ratione ſubiecti, vt ſic non eſt eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti.

71 Tertiò probatur: quia homo vt diſtinctus ab equo, includit eſſentialiter materiam, & formam vt tales: ergo materia prout incluſa in homine debet ſeruare rationem formalem materiæ vt talis; ſed materia in homine nõ eſt principium paſſiuum operationũ, quæ ſunt propriæ hominis vt diſtincti ab equo: ergo non eſt de ratione materiæ vt talis, eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti. Primum antecedens eſt certum apud omnes. Minor probatur: quia operationes propriæ hominis vt talis, & vt eſt diſtinctus ab equo, ſunt intellectio, & volitio: ſed intellectio, & volitio non recipiuntur in materia: ſunt enim accidentia ſpiritualia, quæ ſubiectum exigunt ſpirituale, & proptereà in anima rationali ſubiectari debent: ergo non eſt de conceptu materiæ, eſſe principiũ paſſiuum operationum compoſiti, in quo includitur.

72 Reſpondent: materiam eſſe receptiuam riſus, & fletus, quæ ſunt operationes propriæ hominis, vt homo eſt. Sed contra; vel de conceptu eſſentiali materiæ eſt, eſſe receptiuam omnium operationum compoſiti; vel aliquarum tãtum. Si omnium: etiamſi ſit receptiua riſus, & fletus, cum non recipiat intellectionem, & volitionem, quæ ſunt etiam propriæ hominis, vt homo eſt, non habebit in homine conceptũ materiæ primæ. Si aliquarum tantum ſit receptiua: ergo anima rationalis habet conceptum materiæ primæ. Patet conſequentia: quia de conceptu materiæ primæ per ſe eſt, eſſe receptiuam aliquarum operationum totius: ſed anima rationalis eſt receptiua in-

intellectionis, & volitionis, quæ, vt vidimus, ſunt operationes hominis, vt homo eſt: ergo conuenit illi ratio materiæ primæ. Hoc autem quis dicat?

73 Rationes adductæ pro ſententiâ recentiorum nihil probant: quia, vt iam vidimus, non eſt de ratione formæ vt ſic eſſe principium actiuum operationum compoſiti, in quo eſt, ac per conſequens neque de ratione materiæ vt ſic erit eſſe principium paſsiuũ earundem operationum. Secundò: quia, vt proximè dicebamus de animâ rationali, formæ etiam conuenit eſſe principium paſsiuum operationum compoſiti. Ad ſecundam rationem fateor, materiam iſtam, quæ de facto datur, eſſe naturam, quia eſt principium paſſiuum aliquarum operationum totius compoſiti: inde tamen nõ infertur eſſe de eſſentia materiæ, eſſe potentiam receptiuam omnium operationum compoſiti, cum non habeat talem potentiam reſpectu omnium operationum, quæ ſunt propriæ hominis, vt homo eſt. Secundò reſpondeo, quod, licet argumentum probaret, talem potentiam receptiuam eſſe de eſſentiâ huius materiæ in ſpecie, non quidem probaret eſſe de eſſentiâ materiæ vt ſic, vt ex dictis conſtat.

74 Patet Arriaga in Phyſici. diſp. 2. ſect. 2. ſub ſect. 2. docet, quòd, quando duo ita inter ſe vniũtur, vt vnum ſe habeat quaſi antecedenter, aut præuiè ad aliud; aliud verò ei ſuperueniat, id, quòd antecedit, dicitur eſſe ſubiectum; quod verò ſuperuenit, complemẽtum. Ex hoc colligit differentiam eſſentialem inter materiam, & formam: quia, cum materia ex naturâ ſuâ præſupponatur priùs naturâ ad omnes formas (etiam ſi rationalem includas) eſſentialiter illi conuenit eſſe ſubiectum illarum: formæ verò eſſentialiter conuenit eſſe complementum partis, quam dicitur informare: quia ex naturâ ſuâ ſuperuenit illi. Non multum placet hæc ſententia ſuo authori, & meritò: Primò: quia productio termini ſiue actiua tantum, qualis eſt creatio; ſiue actiua, & paſſiua ſimul, qualis eſt eductio, dicitur eſſe forma termini producti, & nihilominùs hic non præſupponitur ad illam; ſed potius è contrà, vt dicemus infra diſp. 10. ſect. 2. ergo neque ratio ſubiecti, neque eſſentia materiæ primæ explicatur rectè ab iſto authore. Secũdò: quia Verbum Diuinum ita vnitũ fuit humanitati Chriſti Domini, vt ad ipſam præſupponeretur, & ea illi adueniret; & nihilominùs humanitas non dicitur eſſe forma Verbi, neque hòc ſubiectum illius.

SECTIO V.

Vera ſententia ponitur, & probatur.

75 Dico primò: eſſentia metaphyſica materiæ primæ vt ſic eſt eſſe ſubſtantiam incompletam vnibilem cum aliâ ſubſtantiâ partiali tanquam primum ſubiectum

tentiā vtuntur. Sic formo rationem. De ratione formæ vt ſic non eſt eſſe principiū effectiuum operationum compoſiti, quod conſtituit: ergo neque de ratione materiæ vt ſic eſt eſſe principium paſſiuum earundem operationum. Antecedens patet: quia albedo veram participat rationem formæ, vt in confeſſo eſt apud omnes; & nihilominùs non eſt principium effectiuum operationū albi, quod conſtituit: quia nullas efficit operationes in pariete, cum quo vt ſubiecto conſtituit album: ergo de ratione formæ vt ſic, non eſt eſſe principium effectiuum operationum compoſiti in ipſo compoſito.

70 Secundò: quia materia prima vt ſic diſtinguitur à forma vt ſic, quia illa eſt ſubiectum (quod eſt idem, ac eſſe materiam vt ſic, prout abſtrahit à prima, & ſecunda) ſecùs hæc: ſed de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti, quod componit: ergo, neque de ratione materiæ primæ, vt diſtinguitur à forma. Minorem probo: quia in compoſitione albi paries ingreditur vt ſubiectum, & nihilominùs nullas recipit operationes ab albedine, quæ ſint propriæ huius compoſiti: ergo de ratione ſubiecti vt ſic non eſt eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti.

71 Tertiò probatur: quia homo vt diſtinctus ab equo includit eſſentialiter materiam, & formam vt tales: ergo materia prout incluſa in homine debet ſeruare rationem formalem materiæ vt talis; ſed materia in homine nō eſt principium paſſiuum operationū, quæ ſunt propriæ hominis vt diſtincti ab equo: ergo non eſt de ratione materiæ vt talis, eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti. Primum antecedens eſt certum apud omnes. Minor probatur: quia operationes propriæ hominis vt talis, & vt eſt diſtinctus ab equo, ſunt intellectio, & volitio: ſed intellectio, & volitio non recipiuntur in materia: ſunt enim accidentia ſpiritualia, quæ ſubiectum exigunt ſpirituale, & propterea in anima rationali ſubiectari debent: ergo non eſt de conceptu materiæ, eſſe principiū paſſiuum operationum compoſiti, in quo includitur.

72 Reſpondent: materiam eſſe receptiuam riſus, & fletus, quæ ſunt operationes propriæ hominis, vt homo eſt. Sed contra: vel de conceptu eſſentiali materiæ eſt, eſſe receptiuam omnium operationum compoſiti; vel aliquarum tantum. Si omnium: etiam ſi ſit receptiua riſus, & fletus, cum non recipiat intellectionem, & volitionem, quæ ſunt etiam propriæ hominis, vt homo eſt, non habebit in homine conceptū materiæ primæ. Si aliquarum tantum ſit receptiua: ergo anima rationalis habet conceptum materiæ primæ. Patet conſequentia: quia de conceptu materiæ primæ per te eſt, eſſe receptiuam aliquarum operationum totius: ſed anima rationalis eſt receptiua in-

intellectionis, & volitionis, quæ, vt vidimus, ſunt operationes hominis, vt homo eſt: ergo conuenit illi ratio materiæ primæ. Hoc autem quis dicat?

73 Rationes adductæ pro ſententiâ recentiorum nihil probant: quia, vt iam vidimus, non eſt de ratione formæ vt ſic eſſe principium actiuum operationum compoſiti; in quo eſt, ac per conſequens neque de ratione materiæ vt ſic erit eſſe principium paſſiuum earundem operationum. Secundò: quia, vt proximè dicebamus de animâ rationali, formæ etiam conuenit eſſe principium paſſiuum operationum compoſiti. Ad ſecundam rationem fateor, materiam iſtam, quæ defacto datur, eſſe naturam, quia eſt principium paſſiuum aliquarum operationum totius compoſiti; inde tamen nō infertur eſſe de eſſentia materiæ, eſſe potentiam receptiuam omnium operationum compoſiti, cum non habeat talem potentiam reſpectu omnium operationum, quæ ſunt propriæ hominis, vt homo eſt. Secundò reſpondeo, quòd, licèt argumentum probaret, talem potentiam receptiuam eſſe de eſſentiâ huius materiæ in ſpecie, non quidem probaret eſſe de eſſentiâ materiæ vt ſic, vt ex dictis conſtat.

74 Pater Arriaga in Phyſici. diſp. 2. ſect. 2. ſub ſect. 1. docet, quòd, quando duo ita inter ſe vniū tur, vt vnum ſe habeat quaſi antecedenter, aut præuiè ad aliud; aliud verò ei ſuperueniat, id, quòd antecedit, dicitur eſſe ſubiectum; quod verò ſuperuenit, complementum. Ex hoc colligit differentiam eſſentialem inter materiam, & formam: quia, cum materia ex naturâ ſuâ præſupponatur priùs naturâ ad omnes formas (etiam ſi rationalem includas) eſſentialiter illi conuenit eſſe ſubiectum illarum: formæ verò eſſentialiter conuenit eſſe complementum partis, quam dicitur informare: quia ex naturâ ſuâ ſuperuenit illi. Non multum placet hæc ſententia ſuo authori, & meritò: Primò: quia productio termini ſiue actiua tantum, qualis eſt creatio; ſiue actiua, & paſſiua ſimul, qualis eſt eductio, dicitur eſſe forma termini producti, & nihilominùs hic non præſupponitur ad illam; ſed potius è contrà, vt dicemus infra diſp. 10. ſect. 2. ergo neque ratio ſubiecti, neque eſſentia materiæ primæ explicatur rectè ab iſto authore. Secūdò: quia Verbum Diuinum ita vnitū fuit humanitati Chriſti Domini, vt ad ipſam præſupponeretur, & ea illi adueniret; & nihilominùs humanitas non dicitur eſſe forma Verbi, neque hòc ſubiectum illius.

SECTIO V.

Vera ſententia ponitur, & probatur.

75 DIco primò: eſſentia metaphyſica materiæ primæ vt ſic eſt eſſe ſubſtantiam incompletam vnibilem cum aliâ ſubſtantiâ partiali tanquam primum ſubie-

ctum receptiuum vnionis. Hæc eſt ipſiſsima Ariſt. ſententia, vt conſtabit ex probatione. Probatur ergo: quia eſſentia metaphyſica alicuius rei colligenda eſt ex definitione datâ ad explicandam naturam eius: atqui omnia prædicta continentur in definitione poſita ab Ariſtotele ad explicandam naturam materiæ primæ; ergo, &c. Minorem probo: quia Ariſtot. 1. lib. Phyſicor. textu. 82. ait, *eſſe naturam materiæ primæ ſubijci tanquam aliquid primum, ex quo in exiſtente aliquid fit*, quod vt probet, ſubiungit definitionem illius iſtis verbis: *Dico enim materiam ſubiectum, ex quo aliquid fit, cum inſit, non ſecundùm accidens.* Ergo apertè tradit hanc definitionem, vt explicet naturam ipſiſsimam materiæ primæ.

76 In eâ autem contineri ea omnia, quæ, diximus, pertinere ad eſſentiam materiæ primæ, eſt manifeſtũ; quia per illas particulas, *cũ inſit, non ſecundùm accidens*, denotatur, quod debeat eſſe in toto ſubſtantiali, componendo illud per vnionem, vt diximus ſect. 2. num. 47. In quibus verbis 1. continetur, quod materia debet eſſe quid incompletum, quia ens completum non ordinatur ex naturâ ſuâ ad componendum aliud. 2. cõtinetur quod debeat eſſe ſubſtantia, quia id, quod componit totum ſubſtantiale non poteſt eſſe accidens, vt diximus ſect. 2. n. 45. 3. continetur quod ſit vnita cum aliâ parte ſubſtantiali, quia non poteſt componere totum ſubſtantiale, niſi vniendo ſe alteri parti ſubſtantiali, vt conſtat ex ibidem dictis.

77 Per hæc omnia conuenit materia cũ formâ ſubſtantiali; differt tamen ab illâ per priora verba definitionis, *Primum ſubiectũ, ex quo aliquid fit*; per hæc enim denotatur, materiam primam eſſe primum ſubiectum recipiens generationem totius, in quo includitur, vt diximus ſect. 1. in quibus verbis continetur potentia receptiua vnionis ſubſtãtialis; quia, vt ibidem diximus, generatio totius eſt productio vnionis; ergo id, quod eſt potentia receptiua generationis, eſt potentia receptiua vnionis; neque enim potentia receptiua aliter recipit ſuum terminum, niſi recipiendo productionẽ ipſius termini. Confirmatur 1. hæc doctrina; quia ſubſtantia incompleta perſe primariò ordinatur ad componendam ſubſtantiam completã; omnis enim pars ex ſuo primario conceptu ordinatur ad componendum totum, cuius eſt pars; ergo illud primariò reſpicit, per quod immediatius completã ſubſtantiam conſtituit; id autem, vt concedunt omnes, eſt vnio, quam quidem duplici modo reſpicit materia & vt extremum vniendũ per ipſam; in quo conuenit cum formâ; & vt potẽtia receptiua illius, in quo differt à formâ: ergo eſſentia metaphyſica materiæ primæ vt ſic conflatur ex iſtis.

78 Hinc colliges, reliqua omnia præter dicta non pertinere ad eſſentiam metaphyſicam materiæ

primæ

primæ vt ſic: quia ea nō pertinent ad eſſentiam alicuius rei, ſine quibus explicatur eſſentia ipſius rei: ſed ſine potentiâ receptiuâ formarum ſubſtantialium, & accidentiū totius compoſiti, &c. explicatur ab Ariſt. eſſentia materiæ primæ, vt conſtat ex numero præcedente: ergo non pertinet ad eſſentiam materiæ primæ vt ſic. Adde: neque ad rationem ſpecificam huius materiæ primæ, quæ de facto datur, pertinere formaliter potentiam receptiuam formarum ſubſtantialium, aut potentiam receptiuam accidentium compoſiti ſubſtantialis.

79 Probatur: quia id, quod eſt de conceptu ſecundario alicuius rei, nō poteſt pertinere formaliter ad rationem ſpecificā illius: atqui potentia receptiua formarum ſubſtantialium, & operationum compoſiti eſt de conceptu ſecundario huius materiæ primæ: ergo non poteſt pertinere formaliter ad rationem ſpecificā illius. Maior eſt certa: quia, quod eſt de ratione ſpecificâ alicuius, debet eſſe de conceptu primario illius, cum ratio ſpecifica cuiuſcumque rei ſit conceptus primarius illius, vt fatentur omnes. Minor probatur: quia de conceptu ſecundario alicuius rei dicitur id, quod, ſaltē noſtro modo cōcipiendi, ſubſequitur alium cōceptum eiuſdem rei: atqui potentia receptiua formarum ſubſtantialiū noſtro modo concipiendi ſubſequitur vnibilitatem materiæ cū ipſis formis ſubſtantialibus, quia cum hæ formæ non poſsint vniri materiæ, quin prius in ipſâ recipiantur, eo ipſo quód materia eſt vnibilis cum illis, debetur illi potentia receptiua ipſarum formarum: ergo talis potentia eſt quid conſequens noſtro modo concipiendi vnibilitatem, quam materia habet cum iſtis formis: ergo eſt de conceptu ſecundario materiæ primæ.

80 Idem dico de vnibilitate, quam materia habet circa accidētia, quæ ſunt propria totius ſubſtātialis, & de potentiâ receptiuâ tū horum accidentium, tum vnionis cum illis, quando talia accidentia petunt vniri, & recipi in materiâ. Ratio ſumitur ex dictis: quia ex eo, quod hæc materia ordinetur ad componendum totum, cui talia accidentia ſunt propria, debetur ipſi materiæ potentia receptiua illorum, & vnibilitas cum ipſis. Idē dicito de alijs accidentibus, quæ in materiâ debent recipi, & vniri ex eo, quod ipſa ſit vnibilis, cum his, vel illis formis ſubſtātialibus.

81 Dices: neceſſarium non eſt, quod forma receptibilis recipiatur in ſubiecto, cui vnitur: ergo nō eſt, cur non ſit poſsibilis materia non potens recipere formam receptibilem, cui vnitur: atqui talis materia eſſet ſpecie diſtincta ab iſta (quæ de facto datur) ex eo quod hæc eſt receptiua formæ; ſecus illa: ergo potentia receptiua formarum ſubſtantialium eſt de eſſentiâ ſpecificâ huius materiæ primæ, quæ de facto datur. In primis negari poteſt primum antecedens, quia experientiâ conſtat, omnem formam, quam hucuſque nouimus receptiua-

ceptibilem, de facto recipi proxime, vel remote in ſubiecto, cui vnitur. Ex hoc veró recte infertur, eſſe proprium formæ receptibilis recipi proxime, vel remote in ſubiecto, cui vnitur: neque enim aliunde deduximus riſibilitatem eſſe propriam hominis, niſi quia experientiâ nouimus, omnem hominem ridere: cur ergo non erit bona ſimilis conſequentia in formis receptibilibus.

82 Sed age iam, admittamus primum antecedens: eo quidem admiſſo, diſtinguendum eſſet duplex genus formarum receptibilium, vnum earum, quæ peterent recipi proxime, vel remote in ſubiecto, cui vniuntur; aliud veró earum quæ peterent aliud ſubiectum receptionis: in hoc ergo caſu materia, quæ ex ſuâ eſſentiâ vnibilis eſſet primo generi formarum, eſſet quidem ſpecie diſtincta à materiâ, quæ vnibilis eſſet ſecundo generi; non tamen diſtinguerentur in ſpecie ex eó formaliter, quód vna eſſet receptiua; alia non receptiua formarum ſubſtantialium; ſed ex eo, quód vna eſſet vnibilis vni generi formarum; alia veró alteri, & ex hoc oriretur noſtro modo concipiendi tanquàm propria paſsio, quód vna eſſet receptiua formarum; ſecus altera. Quia, eo ipſo quód materia ſit vnibilis formæ petenti recipi in ſubiecto, cui vnitur, debetur ipſi materiæ potentia receptiua talis formæ: neque enim illi poterit ex natura rei vniri, quin illam recipiat: ergo talis potentia receptiua non pertinet ad primarium conceptum materiæ; ſed oritur noſtro modo concipiendi ex primario; ac per conſequens eſt propria paſsio, ſeu attributum illius.

Soluuntur obiecta.

83 Obijcies primo materia prima ex ſuo primario conceptu ordinatur ad componendum totum ſubſtantiale, quod quidem componere non poteſt, niſi recipiendo vnionem: ergo potentia receptiua vnionis eſt medium requiſitum in materiâ ad componendum totum: ergo talis potentia pertinet ad conceptum ſecundarium materiæ primæ. Reſpondeo, materiam primam ex conceptu primario generico ordinari ad componendum totum ſubſtantiale, in quo quidem conuenit cum formâ; at veró ex conceptu ſpecifico ordinari ad illud componendum vt ſubiectū receptiuum vnionis, cuius potentia receptiua non poteſt eſſe de conceptu ſecundario tanquam quid perſe conſequens prædicatum illud genericum, quia, ſi talis eſſet illud quidem conſequeretur in formâ ſubſtantiali, in quâ tale prædicatum genericum inuenitur. Quapropter dicendum eſt, talem potentiam receptiuam eſſe differentiam contrahentem illud prædicatum genericum ad rationem materiæ.

84 Obijcies ſecundo: non implicat dari aliquod compoſitum ſubſtantiale reſultans ex materiâ, & for-

& formâ, cuius forma, & vnio petant produci per creationem, vel ſaltem cuius vnio petat educi ex formâ, & in illa recipi, vt docent aliqui de vnione hominis, recipi videlicet in animâ rationali: at in tali caſu materia nõ eſſet receptiua vnionis, quando quidèm ipſa vnio non poſſet in illa recipi ex naturâ rei: ergo non eſt de conceptu eſſentiali materiæ vt ſic potentia receptiua vnionis. Incongrua quidem obiectio. Prius eſt inueſtigare de naturâ materiæ, & formæ, vt inde videatur, an repugnet compoſitum in obiectione adductũ. Multis iam probaui, potentiam receptiuam vnionis eſſe de eſſentiâ materiæ primæ, & inde facile do implicationem illius compoſiti: conſtaret enim illud compoſitum materiâ primâ, vt ſupponimus; & non conſtaret illâ, quia iam probaui, eſſe de conceptu eſſentiali materiæ potentiam receptiuam vnionis, & ſupponitur in obiectione, vnionem talis compoſiti non fore ex naturâ rei recipiendam in materiâ; ſed creandam, vel recipiendam in formâ: ergo eſſet duplex contradictorium. Et quidem eadem forma argumentandi adduci poſſet contra authores aliarum ſententiarum, vt conſideranti fiet manifeſtum.

85 Dices: non implicat, quòd in compoſitis ſubſtantialibus, quæ modo dantur creetur vnio miraculoſe, & in eo caſu materia non reciperet vnionem: ergo non eſt de eſſentiâ materiæ primæ potentia receptiua vnionis. Mala conſequentia: quia, etiam ſi de facto crearetur vnio miraculoſe; nihilominus materia ex ſe peteret recipere talem vnionem, & ideo ſemper maneret potentia receptiua vnionis, in qua conſiſtit differentia ſpecifica materiæ primæ; non vero in actuali receptione vnionis.

86 Ex dictis colligo, quod, ſi daretur compoſitum conſtans partibus ſpecie diſtinctis, quarũ vnio peteret creari, non eſſet compoſitu ex materiâ, & formâ: quia nulla ex illis eſſet ſubiectum receptiuũ vnionis; imo, ſi materia, quæ modò datur, vniretur alteri parti eſſentialiter diſtinctæ, per vnionẽ, quæ peteret creari, non concurreret ad compoſitum, quod ex vtrâque reſultaret, quatenus materia eſt; quia vt vnibilis per hanc vnionem, non eſſet potentia receptiua illius, ac per conſequens, dum per illam concurreret ad totum, non concurreret vt materia.

87 Dico ſecundo: materia corporea cõſtituitur in eſſe corporeæ tanquã per differentiam eſſentialẽ per vnibilitatem, quam habet reſpectu quantitatis. Probatur: quia materia corporea ſpecie diſtinguitur ab ſpirituali: ergo ea differẽtia, per quam conſtituitur in eſſe corporeæ, eſt illi eſſentialis: ſed talis eſt vnibilitas cum quantitate: ergo, &c. Minorem probo: quia, vt dicimus in libr. de Anim. ratio eſſentialis, per quam corpus diſtinguitur ab ſpiritu, eſt eſſe naturaliter impenetrabile eo modo, quo ibi dicemus: ſed materia ex eo eſt naturaliter impenetra-

netrabilis, quòd eſt vnibilis cum quantitate ita, vt naturaliter non poſsit ab illâ diuelli: ergo vnibilitas cum quantitate eſt differentia eſſentialis conſtituens materiam in eſſe corporeæ. Minor eſt certa ex Logica diſput. 17. ſect. 1. vbi diximus, effectum formalem quantitatis eſſe reddere ſubſtantiam impenetrabilem.

88 Potentia verò receptiua quantitatis, & vnionis cum ipſâ quantitate eſt de conceptu ſecundario eiuſdem materiæ corporeæ: quia, eo ipſo quòd materia ſit vnibilis cum quantitate petente recipi in eâ dem materiâ, debetur ipſi materiæ potentia receptiua quãtitatis, & vnionis: ergo talis potentia receptiua noſtro modo concipiendi oritur, ſeu eſt quid conſequens illam vnibilitatem. Hic eſſet diſputandum, an potentiæ, quas inueniri diximus in materiâ, dicant ordinem tranſcendentalem ad ſuos terminos, & effectus? tum etiam, an iſti ordines terminentur ad effectus in communi; aut in particulari? Cæterum quia infra diſp. 10. ſect. 3. id inquiro de omni cauſa reſpectu ſuorum effectuum, ſuperſedendum cenſeo ab his quæſtionibus in hoc loco.

SECTIO. VI.

De exiſtentiâ materiæ primæ.

89 Exiſtentiam appellamus id, quo quælibet res formaliter eſt exiſtens, id eſt, quo actu formaliter conſtituitur in rerum naturâ extra meram poſsibilitatem; vt, quãdo calor, qui antea erat merè poſsibilis, producitur denuò, tunc quidem datur ex parte entitatis caloris aliquid, ratione cuius calor ipſe terminat actionem cauſæ, & ratione cuius verè, & formaliter eſt in rerum naturâ: id ergo dicitur *exiſtentia*. Inquirimus autem in hac ſectione, an materia habeat exiſtentiam realiter diſtinctam ab exiſtentia formæ? vel, an nullam habeat; ſed formaliter ſit exiſtens per ipſam exiſtentiam formæ? In quâ re Thomiſtæ omnes affirmant, materiam exiſtere per exiſtentiam formæ. Ita Caiet. de Ente, & eſſentia cap. 1. quæſt. 8. & 1. part. quæſt. 76. art. 1. Ferrara 2. contra Gẽtes cap. 68. Sonzinas. 7. Meta. quæſt. 17. Iauell. quæſt. 5. quibus ſubſcribit Durandus in 2. diſt. 17. quæſt. 2. & in 4. diſt. 44. quæſt. 1. Præcipuam probationem ſumunt ex Angelico Doctore, quẽ putant hanc ſententiam tradidiſſe; ſed infra aperiam eius mentem, & præcipuas rationes, quibus nituntur ſoluam.

90 In contrariam ſententiam abierunt authores noſtræ Societatis, P. Pereyra, Toletus, Fonſeca, quos refert, & ſequitur P. Rubius. 1. Phyſic. tract. 2. quæſt. 1. P. Soarez diſput. 13. Meta. ſect. 4. num. 9. P. Molina. 1. part. quæſt. 3. art. . diſput. 2. §. *Hactenus oſtendimus*, circa fi. em, Pater Hurtad. in Phyſi. diſput. 2. vbi pro ſe adducit P P. Conimb. Eandem ſententiam tenent Scotus cum ſuis in 1. diſtinct. 12. quæſt. 2. Henrr. quod

quodlib. 1. quæſt. 10. Gabriel in 2. diſtinct. 12. quæſt. 2. art. 3. & alij plures. Vna omnium (vno excepto Molina) ratio eſt: quia exiſtentia non diſtinguitur realiter ab eſſentia: ſed eſſentia materiæ primæ eſt diſtincta realiter ab eſſentia formæ, vt nullus non concedit: ergo exiſtentia materiæ eſt realiter diſtincta ab exiſtentia formæ, ac per conſequens materia non exiſtet per exiſtentiam formæ. Maior eſt ex profeſſo probanda, diſp. 7. vbi longa eſt diſputatio de eſſentia, & exiſtentia.

91 Sed age iam, nolo hanc concluſionem ex eo ſolo capite probare. Admiſſo, quod eſſentia diſtinguatur realiter ab exiſtentia, dico, materiam non exiſtere per exiſtentiam formæ. Probo primò: quia forma ſubſtãtialis materialis, vt admittunt cùm omnibus Thomiſtæ, producitur dependenter à materiâ tanquam à ſubiecto ipſam formam recipiente, ac per conſequens ipſa materia concurrit ad formæ productionem tanquam cauſa materialis ipſius formæ: ſed omnis cauſa præſupponitur exiſtens ad effectum: ergo materia prima præſupponitur exiſtẽs ante formam, ac per conſequens non exiſtet per exiſtentiã formæ. Minorẽ probo: quia omnis cauſa eſt prior naturâ, quàm effectus: ſed non eſt prior naturâ ſecundum ſua prædicata eſſentialia præſcindentia ab exiſtentia: ergo eſt prior prout exiſtens: ergo exiſtit ante effectum. Minorem probo: quia, ſi cauſa eſſet prior tantum, ſecundum ſua prædicata præſcindenti ab exiſtentiâ, non eſſet, cur ignis poſsibilis non calefaceret, neque cur canis poſsibilis non morderet, neque cur ignis exiſtens non produceret calorem in materiâ poſsibili.

92 Dices primò, ideo ignem poſsibilem (& idem eſto de alijs cauſis poſsibilibus) non calefacere, quia non eſt applicatus ligno exiſtenti. Sed contrà: aut applicatio requirit exiſtentiam; aut non. Si non requirit, cur non eſt applicatus ignis poſsibilis cuique ligno exiſtenti? Si requirit exiſtentiam: ergo, cũ applicatio ignis ſit neceſſaria, vt lignũ ab illo calefiat, erit etiam neceſſaria exiſtentia ignis ad calefaciendum: ergo ſupponitur exiſtens cauſa ante effectum: ergo & materia ſupponitur exiſtens ante productionem formæ, cum ſit cauſa materialis illius, vt iam diximus.

93 Dices ſecundò, materiam exiſtere prius formâ in genere cauſæ materialis; formã vero exiſtere prius materiâ in genere cauſę formalis, neque eſſe in conueniens, quod ſe mutuò præcedant in diuerſo genere cauſæ. Sed cõtrà: in primis lib. 2. diſp. 18 ſect. 3. dicemus, non poſſe duas cauſas mutuò à ſe inuicẽ dependere adhuc in diuerſo genere cauſæ. Secundò, dato, quod hoc ſit poſsibile, hic non habet locum mutua illa prioritas in diuerſo genere cauſæ: quia ad hoc, vt detur, neceſſariũ eſt, quod dentur duæ entitates, quarum vna ſit prior in vno genere, & alia in

alio: ſed in caſu poſito, eadem exiſtentia formæ deberet eſſe prior, & poſterior, quia in genere cauſæ materialis materia prout exiſtens per exiſtentiam formæ ſupponeretur ad formam producendam, ac per conſequens ad ipſam exiſtentiam formæ, cum per eandem actionem producantur forma, & eius exiſtentia: ergo eadem exiſtentia formæ eſſet prior, & poſterior ſe ipſâ. Ex his colliges, caſu, quo exiſtentia materiæ eſſet diſtincta ab ipſâ materiâ, non fore recipiẽdam in illâ, tanquam in cauſâ materiali; ſed ſolùm fore illi vniendam vt modum, qui ſimul crearetur cũ materiâ per eandem actionem, vt iam oſtendo. Nõ me latet, aliquos recentiores Thomiſtas diſtinguere eſſentiam actualem ab exiſtentiâ: vndè deducunt materiam ſupponi ad formam non vt merè poſsibilem, nec vt exiſtentem; ſed in ſtatu actualitatis præciſe, qui eſt medius inter poſsibilitatem, & exiſtentiam. Cæterum infrà diſput. 7. ſectio. 4. probabo, talem actualitatem non diſtingui ab exiſtentiâ.

93 Probatur ſecundò concluſio: quia eâdem actione, quâ producitur entitas, debet produci eius exiſtentia: ſed exiſtentia formæ materialis non poteſt produci per eandem actionem, per quam producitur materia: ergo materia non exiſtit per exiſtentiâ formæ. Maior eſt certa; quia, cum exiſtentia ſit id, per quod res formaliter eſt in rerum naturâ, neceſſarium eſt, quod actio ex ſe tendens ad ponendam ipſam rem in rerum naturâ terminetur ad vtrumque: alioquin, ſi ad ſolam entitatem, ſeu eſſentiam terminaretur, ſe ipſa eſſet formaliter in rerum naturâ entitâs, & ſuperflua omnino eſſet exiſtentia ſuperaddita. Minor verò probatur: quia exiſtentia formæ producitur per eandem actionem, per quam producitur ipſa forma: ſed forma materialis producitur per eductionem, hoc eſt, per actionem dependentem à ſubiecto recipiente tanquam à cauſa materiali; materia verò producitur per creationem, quæ quidem eſt actio independens à ſubiecto: ergo exiſtentia formæ non poteſt produci per actionem, per quam producitur materia. Maior, & minor admittuntur ab aduerſarijs. Conſequentia videtur certa; quia eadem actio non poteſt eſſe dependens, & independens à ſubiecto.

94 Reſpondet Thomiſta, eſſentiam produci per eandem actionem, ac exiſtentiam, quando exiſtentia eſt propria talis eſſentiæ: at quando non eſt propria eſſentię talis; ſed alterius, produci per diuerſas actiones; vnam, quæ terminetur ad exiſtentiam, & eſſentiam cuius eſt propria (ſi forte eſt producibilis) aliam, quæ terminetur ad eſſentiam alienâ, & ad vnionem cum exiſtentia; atque adeo in præſenti caſu vnâ actione producitur exiſtentia formæ, & ipſa forma; alterâ vero actione entitas materiæ ſimul cum vnione âd exiſten-

exiſtentiam formæ. Vndè per actionem, per quam producitur materia, fit actiue exiſtens, quandoquidem per illam actionē non ſolum fit entitas materiæ ſecundū ſe; ſed etiam fit vnita exiſtentiæ, per quam formaliter conſtituitur exiſtens.

95 Sed contra primò: vnio materiæ cū exiſtentiā formæ producitur per eductionem, quæ eſt actio dependens à ſubiecto: ergo, cum materia producatur per creationem, quæ eſt actio independens à ſubiecto, non poſſunt produci per eandem actionē materia, & vnio. Antecedens eſt certum: quia actio, per quam producitur vnio materiæ cum exiſtentia formæ, eſt actio, per quam producitur totum ſubſtantiale, cum non poſsit non eſſe totum hàc poſitā: ſed totum ſubſtantiàle producitur (vt concedunt omnes) per generationem, quæ quidem generatio eſt dependes à ſubiecto: ergo, &c.

96 Secundò, vel actio, per quā fit materia ſimul cùm vnione, ſupponit in rerum naturà exiſtentiam formæ; vel ſupponitur ad illam (loquor de prioritate naturæ) Si ſupponit exiſtentiam formæ: ergo forma exiſtens non poteſt produci per actionem dependentem à materiā tanquam à cauſā materiali recipiente. Patet conſequentia: quia cauſa debet eſſe prius producta, quâm effectus: ſed per te forma exiſtens ſupponitur ad productionem materiæ: ergo materia non poteſt eſſe cauſa materialis formæ exiſtentis. Si vero actio per quam producitur materia ſimul cum vnione, ſupponitur ad exiſtentiam formæ: ergo prius eſt, quod materia ſimul cū vnione terminet actionem, per quam producitur, quàm quod producatur exiſtentia formæ: ergo prius eſt exiſtens materia, quam detur exiſtentia formæ, ac per conſequens non exiſtet per illam. Probo hanc vltimam conſequentiam: quia priùs quam detur exiſtentia formæ, terminat materia ſuam productionem: ergo eſt in rerum naturá: ſed eſſe in rerum naturà eſt eſſe exiſtentem: ergo prius quam detur exiſtentia formæ, eſt formaliter exiſtens materia.

Soluuntur obiectiones.

97 Obijciunt primò: materia eſt potentia pura: ergo nullum habet actum ex ſe; ſed omnem actum mutuabit á forma: ergò & exiſtentiam. Diſtinguo antecedens: materia eſt potentia pura puritate excludente actum entitatiuum, nego: puritate excludente actum formalem, concedo antecedens. Eſt dicere: materia non includit in ſe aliquam formam ſubſtantialem, quæ dicitur actus formalis, quia eſt ſimplex, & non compoſita ex partibus eſſentialibus; includit tamen actum, per quem terminet actionem ſuæ cauſæ, & ſit

ſit formaliter in rerum naturâ, qui dicitur actus entitatiuus. In hunc ſenſum accipe Ariſtotelem, vbicunque dixit, materiã non includere in ſe vllum actũm: loquebatur enim contra philoſophos aſſerentes, materiam in ſe includere omnes formas ſubſtantiales.

98. Obijciunt ſecundò: materia nullam habet operationem: ergo neque exiſtentiã. Probatur cõſequentia: quia eſſe, ſeu exiſtentia eſt propter operari: ergo, vbi non eſt operatio, non erit eſſe, ſeu exiſtentia. Diſtinguò antecedens: materia nullã habet operationem in genere cauſæ efficiẽtis, do antecedens: in genere cauſæ materialis, nego antecedens; & deinde nego conſequentiam. Ad probationem dico, eſſe, ſeu exiſtentiam non eſſe propter operationem ſolũ efficiẽtis; ſed etiã propter operationem aliarum cauſarum.

99. Obijciunt tertiò: ex duobus entibus in actu non poteſt cõponi vnum perſe: ſed, ſi materia habet propriam exiſtentiam, ipſa, & forma ſubſtantialis erunt duo entia in actu: ergo ex illis non poterit fieri vnum perſe. Diſtinguo maiorẽ: ex duobus entibus in actu completo non poteſt fieri vnum perſe, concedo: ex duobus entibus in actu incompleto, nego maiorem. Imo neceſſarium eſt, quod vtrumq; ſit in actu, quia cõpoſitũ reale actu exiſtens neceſſario debet reſultare ex partibus actualiter exiſtentibus. Inſtant: ex ſubſtantiã, & accidenti fit vnum per accidens, ſeu accidentale, quia vtrũque habet propriã exiſtentiã: ergo idẽ continget ex materiã, & formã, ſi vtraque habet propriam exiſtentiã. Nego antecedens: neque enim vnũ perſe ſubſtãtiale ex eo non fit ex ſubſtantiã, & accidẽti, quia vtrũque habet propriã exiſtentiã; ſed quia vnũ ex illis eſt accidens: &, vnum perſe, ſeu ſubſtantiale debet reſultare ex partibus ſubſtantialibus, vt diximus ſupra. diſp. 1. ſect. 2. num. 7.

100 Obijciunt quartò: exiſtẽtia formę vnitur immediate materiæ: ergo reddit illã formaliter exiſtẽtẽ. Antecedẽs videtur certũ: quia id, quod actuat materiã, eſt forma vt exiſtẽs. Cõſequentia probatur: quia exiſtentia eam entitatẽ reddit formaliter exiſtentẽ, cui vnitur immediatè: ergo, ſi exiſtentia formæ vnitur immediate materiæ, reddet illam formaliter exiſtentem. Primùm antecedens non eſt certum: quia dato, quod exiſtentia diſtinguatur ab eſſentiã, poteſt exiſtentia formæ eſſe conditio ex parte ipſius formæ requiſita, vt eadem forma immediate vniatur materiæ, quin ipſa exiſtentia vniatur immediate materiæ, ſicut approximatio ignis eſt conditio ex partè ignis requiſita ad producendũ aliũ ignẽ, quin ipſa aproximatio producat etiã ignẽm. Vnde in eo caſu exiſtentia formæ vniretur immediate tum ipſi formæ tribuendo illi ſuũ effectum formalem; tum etiam exiſten-

ſtentiæ materiæ integrando cum illa eſſentiam totalem compoſiti eo modo quo dicemus de partibus ſubſiſtentiæ correſpondentibus materiæ, & formæ, de quo ex profeſſo agam. diſp. 8.

101 Sed admittamus antecedens illud primum: eo autem admiſſo, nego conſequentiam. Ad probationem diſtinguo antecedens: exiſtentia eam entitatem reddit formaliter exiſtentem, cui vnitur immediatè, ſi ſit capax talis effectus formalis, concedo: ſi non ſit capax, nego antecedens. Materia autem non eſt capax talis effectus formalis, quia ad hoc, vt eſſet capax neceſſarium eſſet, quòd per eandem actionem produceretur, ac exiſtentia formæ: quod conſtat, tum ex ijs, quæ diximus ſupra: tum etiam quia exiſtentia accidentis informat ſubiectum ipſius accidentis, & nihilominus non reddit illud formaliter exiſtens, non aliâ de cauſâ, niſi quia ſubiectum non producitur per eandem actionem, per quã producitur exiſtentia accidentis. Dices: ergo, ſi forma, & materia ſupernaturaliter producerentur per eandem actionem, materia exiſteret per exiſtentiam formæ. Reſpondeo, dupliciter verſari poſſe vnam, & eandem actionem circa materiam, & formam ſimul. Primò, ita vt exiſtentia formæ eſſet ratio, propter quam vtraque terminaret actionem. Secundò, ita vt quælibet haberet rationem propriam, propter quam terminaret actionem. Si modo primo contingeret, exiſteret materia per exiſtentiam formæ: ſi verò ſecundo modo, quævis exiſteret per exiſtentiam propriam: quia ad hoc, vt exiſtat res per exiſtentiam à ſe diſtinctam, non ſufficit, quòd tam res, quàm exiſtentia producantur per eandem actionem; ſed eſt etiã neceſſarium, quòd exiſtẽtia ſit id, per quod res terminat talem actionem, vt conſtat ex dictis num. 93.

102 Denique obijcitur Sanct. Thom. ex 1. part. quæſt. 7 artic. 2. ad 3. & ex quæſt. 4. de Potent. artic. 1. vbi videtur docere, materiam exiſtere per formã. Intelligendus tamen eſt Angelicus Doctor de exiſtentiã completã, non de incompletã: quia, cum materia determinetur ad eſſe huius compoſiti per formam, dicitur habere eſſe completum ab illâ. Hanc eſſe mentem Sanct. Thomæ conſtat apertè ex ijs, quæ habet quæſt. 5. de verit. artic. 9. ad 6. vbi ait: *Ad 6. dicendum, quod dimenſiones intelliguntur in materia non in actu completo ante formas naturales; ſed in actu incompleto: & ideo ſunt prius in via generationis; ſed forma eſt prior in via complementi.* Ecce conceſſit actum incompletum in materiã ante aduentum formæ, & eum dicit compleri per ipſam formam: ergo, quando dicit, materiam exiſtere per exiſtentiam formæ, intelligendus eſt de exiſtentiã completã; non de incompletã. Dicit autem compleri materiam per formam, & non è contra;

trà; quia; cum forma ſemper adveniat materiæ præexiſtenti tanquàm perfectibili per ipſam formam, participat rationem complementi, de cuius ratione eſt, quòd adveniat rei incompletæ tanquā perfectio illius. Eodem modò explicandus eſt Ariſt. ſi alicubi ſimilia dedit verba.

103 Adducitur etiam S. Tho. ex 3. part. vbi dixit, humanitatem Chriſti Domini recipere eſſe à Verbo. Explicandus tamen eſt de eſſe ſubſiſtētiæ; non de eſſe exiſtentiæ. Hic agendum erat de ſubſiſtētiā materiæ; ſed vt meliùs intelligantur, quæ ad naturam ſubſiſtentiæ pertinent, diſputationem integrā de ſubſiſtentiā inſtituam infrà, vbi quid dicendum ſit circa ſubſiſtentiam materiæ, ediſces.

SECTIO VII.

De appetitu materiæ primæ circa formas.

104 Sæpè ſæpiùs docet Ariſt. materiam appetere formam; propterea eius appetitus explicādus eſt. Pro cuius declaratione, Noto primo, appetitum propriè ſumptum eſſe actum, quo potentia quædam vitalis volitiua, ſeu appetitiua dicta fertur in bonum ſibi proprium, & conueniens, ipſi propoſitum per cognitionem. Talis autem appetitus diuiditur in appetitum deſiderij, & appetitū gaudij. Appetitus deſiderij eſt, quo voluntas fertur in bonū conſequendum; vt, quando æger, cognitâ valetudine, vult illam conſequi, dicitur illam deſiderare. Vbi aduertendum eſt, necesſarium non eſſe ad hoc, vt detur actus deſiderij, quod bonum deſideratum non ſit eo tempore, quo datur talis actus; ſed poſſunt ſimul eſſe, dummodò deſiderij actus ſe habeat vt cauſa conſecutionis boni: actus enim, quo volo mouere manum, eſt actus deſiderij, & datur ſimul cum motu ipſius manus tanquam cauſa illū imperans. Gaudiū eſt actus, quo voluntas fertur in bonū iam obtentū, vt obtentū, ſeu poſſeſſum eſt: talis eſt actus, quo quis ſibi cōplacet de valetudine iam obtentā. Itaq; in eo, diſtinguuntur deſiderium, & gaudiū, quod illud fertur in bonū conſequendū, & ideo pertinet ad illud tanquā ad cauſam conſecutio boni; gaudiū verò fertur in bonū iam acquiſitum, atque adeo ſupponit conſecutionem talis boni.

105 Rurſus appetitus deſiderij, alius eſt per modū intentionis, & eſt ille, quo voluntas fertur in bonū propter ſe ipſum; vt, quando homo deſiderat valetudinem, quia ſecundū ſe eſt ipſi bona: alius eſt per modū electionis, & eſt ille, quo voluntas fertur in aliquod obiectū, quia eſt vtile ad aliud cōſequendū; vt, quando homo deſiderat ſciſsionē venæ, & emiſsionem ſanguinis, quia eſt vtilis ad ſalutē conſequendā. Deinde appetitus deſiderij tam intentionis, quā electionis poteſt ferri in bonū aliquod determinatū; vt, quando quis deſiderat dignitatē aliquā determinatā, & ad illam conſequendā eligit determinata media. Poteſt etiā

tiã ferri in bonũ aliquod vagè ſum ptũ; vt, quando quis exoptat non hoc bonũ determinatè; ſed hoc, vel illud, ſeu eligit non hoc mediũ determinatè; ſed hoc, vel illud.

106 Noto ſecundò, ex viuentibus per metaphorã, & tranſlationẽ protractũ eſſe nomen *appetitus* ad inanimata; quia ſicut viuẽtia per actũ à ſe elicitũ (ob quod appetitus elicitus vocatur) tendunt in bonũ ſibi cõueniẽs, ita inanimata per ſuã naturã inclinãtur in perfectionẽ ſibi propriã, & debitã ex natura rei. Deinde, quia hęc inclinatio ab ipſorũ naturã non diſtinguitur, vel ſaltẽ in eã fundatur, ideo appetitus innat⁹ appellatur, quod eſt idẽ, ac ſimul natus cũ ipsã re. Eſt ergo appetitus innatus id, per quod quælibet res ex naturã ſuã inclinatur in perfectionẽ propriã, & ipſi debitã ex naturã rei. Quod quidem nil aliud eſt, niſi potentia, quã res habet ad propriam perfectionem ſecundùm ſe ſumptam, vel prout coniunctam cum aliquibus circunſtantijs.

107 Cum autem appetitus innatus talis dicatur per ſimilitudinẽ, & analogiam, quã habet cũ appetitu elicito, tot modis poteſt diuidi, quot diuiſimus appetitũ elicitum. Eſt enim appetitus innatus, alius deſiderij; alius gaudij. Appetit⁹ deſiderij eſt potẽtia, quã res inclinatur in propriã perfectionẽ conſequendã, & quã conſequitur, & cauſat talem perfectionem; huiuſmodi eſt ſubſtantia ignis reſpectu caloris in ſe producti. Appetitus gaudij eſt inclinatio in propriam perfectionem vt poſſeſſam, & coniunctam rei in illam inclinatæ; huiuſmodi eſt exigentia, quã habet effectus ſuæ cauſæ, quam quidem ſupponit exiſtentem, atque adeò quaſi cõplacet in eius exiſtentiã tanquàm in bono iam poſſeſſo.

108 Rurſus appetitus deſiderij, alius eſt per modum intentionis; alius per modum electionis. Ille eſt potentia, ſeu inclinatio, quâ res propendet in primariam ſuam perfectionem; huiuſmodi eſt potentia, quã habet ignis ad producendũ alium ignem, quando iam eſt conſtitutus in ſuo eſſe, & perfectione intrinſeca. Appetitus electionis eſt potentia, quã res inclinatur in perfectionẽ; quæ conducit ad conſequendam eam, quæ eſt primaria perfectio ipſi⁹; huiuſmodi eſt potentia, quã habet ignis ad producẽdũ calorẽ extra ſe, quia hæc productio in paſſo extraneo ordinatur ad illud diſponendũ, & reddẽdũ aptũ formæ ignis, quã primariò intendit alter ignis introducere. Præterea appetitus deſiderij, alius tendit in bonũ aliquod determinatum; huiuſmodi erit materia cæleſtis, ſi, vt docẽt multi, ſolũ poſsit recipere formã quã habet: alius tendit in bonũ aliquod vagè ſumptũ; huiuſmodi erit ignis applicatus paſſo, ſi, vt infrà dicã, neq; ex ſe, neq, ex circunſtantijs eſt determinatus ad producendũ hunc numero calorem potiùs, quã illũ; ſed indifferens ad hunc, vel illum.

109 Dico primò, materia prima ſecundũ ſe ſumpta appetit ap-

petitu deſiderij vnionem ad formas ſubſtantiales vagè ſumptas (loquor de hâc materiâ, quæ ſeorſim poteſt recipere formas ſubſtantiales) Probatur, quod eas appetat appetitu deſiderij: quia materia prima ex naturâ ſuâ eſt ſubſtantia incompleta ordinata ad componendum totum ſubſtantiale: ergo ex naturà ſuà inclinatur in compoſitionem totius ſubſtantialis conſequendam tanquâm in propriam perfectionem ſibi debitam: hæc autem compoſitio nihil aliud eſt, quam vnio ſubſtantialis ad formas ſubſtantiales: ergo inclinatur in talē vnionē conſequendam. Talis verò inclinatio eſt appetitus deſiderij, vt conſtat ex dictis. Quod verò iſtud deſiderium ſit circa vnionem ad formas vagè, & diſiunctim ſumptas, facile probatur: quia materia perſe ex naturà ſuà non eſt ordinata ad componenda plura tota ſubſtantialia ſimul; ſed diſiunctim hoc, vel illud: ergo non inclinatur in compoſitionē ſimultaneam plurium; ſed in hanc, vel illam vagè, & diſiunctim ſumptā.

110 Dico ſecundò: eiuſmodi appetitus deſiderij circa formas ſubſtantiales eſt per modum intentionis. Probatur: quia materia inclinatur in vnionē ad formas ſubſtantiales tanquam in bonum primariò illi conueniens, & ratione cuius inclinatur in alia tanquâm media neceſſaria ad illud conſequendum, nempe in diſpoſitiones, quæ ratione peculiarium formarū requiruntur in materiâ: ergo appetitus materiæ circa vnionem ad formas ſubſtantiales eſt per modum intentionis. Conſequentia patet ex num. 108. vbi explicuimus appetitum intentionis. Id, quod diximus in hâc, & præcedenti concluſione de appetitu materiæ circa vnionem ad formas ſubſtantiales, dictum puta de potentiâ receptiuâ ipſius vnionis, quæ etiam in vnionem recipiendā inclinatur appetitu deſiderij per modū intentionis, vt conſtat ex ſect. 3. Ex dictis infero primo, materiam appetitu deſiderij per modū electionis appetere diſpoſitiones, quæ in illâ requiruntur ratione peculiariū formarū. Ratio eſt clara: nam ex eo eſt potentia tum vnibilis diſpoſitionibus, tum etiā receptiua illarum, quia eſt potentia ad vnionem cū formis ſubſtantialibus requirentibus tales diſpoſitiones in materia: ergo ex eo illas appetit, quia ſunt media cōducentia ad vnionem formarū ſubſtantialium conſequendā: ſed appetitus mediorū eſt appetitus electionis: ergo, &c. Idem dico de potentiâ receptiuâ formarum materialium ſubſtantialium.

111 Dico tertiò: materia præciſè ſecundùm ſe conſiderata non magis deſiderat formā perfectiorem, quam minus perfectā. Ratio eſt: quia per ſuam entitatem indiuiſibilem inclinatur in omnes formas ſubſtantiales: ergo non magis inclinatur in vnam, quàm in aliam. Probo conſequentiā: quia ad hoc, vt magis inclinaretur in vnā, quā in aliā ex naturâ ſuâ, neceſſarium eſſet, quòd inclinatio na

tiua

tiua eius eſſet maior reſpectu vnius, quàm reſpectu alterius : ſed inclinatio non poteſt eſſe maior reſpectu vnius, cum per eandem indiuiſibilem entitatem inclinetur in omnes: ergo &c. Dices: inclinatio in formã rationalem eſt formaliter diſtincta, & perfectior inclinatione in formam equi: ergo rectè poteſt dici magis inclinari in formã rationalẽ, quàm in equinam. Concedo antecedens; & nego cõſequentiam: quia hoc, quod eſt magis appetere vnum, quàm aliud, nõ ſumitur ex eo, quòd appetitus ſit perfectior; ſed ex eo, quòd habeat plures partes intenſionis: etenim licèt deſiderium elicitum gloriæ ſit perfectius, quàm deſiderium elicitum diuitiarum; ſi tamen intenſiùs appetat quis diuitias, quàm gloriam, dicetur magis appetere diuitias, quàm gloriam. In appetitu autem materiæ non eſt maior intenſio circa formam rationalẽ, quàm circa equinam, cum per eandem indiuiſibilem entitatem appetat vtramque.

112 Dico quarto: materia nõ ſolùm appetit appetitu deſiderij formas, quas actu non habet; ſed etiam eam, quàm actu habet. Probatur: quia appetitus deſiderij eſt ille, per quem res inclinatur in propriam perfectionem conſequẽdam, tanquam cauſa proſequens talem perfectionem: ſed ita ſe habet materia reſpectu formæ, quam actu habet: ergo illã appetit appetitu deſiderij. Minorẽ probo: quia materia, quatenus eſt ex ſe, eſt potentia cauſatiua vnionis formæ, quam actu habet; & illam de facto cauſat tùm phyſicè, recipiendo illam, tùm etiam quaſi moraliter, exigendo ipſam tanquam extremum vnibile: ergo inclinatur in ipſam formam conſequendam tãquam quid proſequens illam, ac proinde per appetitum deſiderij. Confirmatur: quia potentia exiſtens in materiâ reſpectu formæ, quam actu habet, non eſt appetitus gaudij: ergo eſt appetitus deſiderij. Conſequentia eſt bona: quia non datur medium. Antecedens probatur: quia appetitus gaudij vt talis ſupponit conſecutionem, & poſſeſsionem propriæ perfectionis: ſed potentia exiſtens in materiâ reſpectu formæ, quam actu habet, non ſupponit conſecutionem, & poſſeſsionem ipſius formæ; ſed pòtius ſupponitur ad illã, cum ſit cauſa illius: ergo nõ appetit illam appetitu gaudij.

113 Obijcies: deſiderium eſt inclinatio in propriam perfectionem conſequendam: ſed materia conſecuta eſt iam formam, quàm actu habet: ergo non deſiderat illam. Reſpondeo, idem eſſe inclinationem in propriam perfectionem cõſequendam, ac, inclinationem in ipſam conſecutionem propriæ perfectionis: materia autem, &ſi iam actu ſit conſecuta formam, ſemper dicitur inclinari in conſecutionem, quia ſemper præſupponitur ipſa materia ad conſecutionem tanquam cauſa illius: ſi enim comparetur cum illâ in primo inſtãti, reuerà cauſat illam in illo; &ſi comparetur cum fo-

mã

mâ in ſequentibus inſtantibus, reuerà præſupponitur ad illam vt cauſa ipſius pro inſtantibus ſequentibus: atque adeò ſicut in pri mo inſtanti dicitur conſequi formam, quia cauſat vnionem, quæ eſt conſecutio formæ, ſic etiam in ſequentibus, cum pro illis etiam cauſet vnionem, poteſt dici pro illis etiam conſequi formam. Vbi aduerte, hìc conſecutionem non ſumi pro primâ, & nouâ productione tantùm, ſed pro actione, quâ ſibi coniungit formam, ſiuè hæc detur in inſtanti, in quo primo producitur; ſiuè in ſequentibus, in quibus conſeruatur.

114 Rogas an materia habeat appetitum deſiderij circa formã, quam ſemel habuit, & iam amiſit? Reſpondeo negatiuè: quia ſemel amiſsâ formâ, non poteſt materia ex naturâ rei illam iterùm recipere, vt dicemus infrà, diſput. 14. ſection. 4. & ideò non poteſt dici illam appetere: quia appetitus inuoluit quandam exigentiam, quæ quidem non datur in rebus naturalibus reſpectu eorum, quæ ſupernaturaliter tantùm poſſunt illis obuenire, vt iam probo. Dices: poſtquàm materia amiſit formam, remanet cum potentiâ ad illam conſequendam, ſicut anteà, quia illa potentia non diſtinguitur ab entitate materiæ: ergo ſicut illa potentia erat anteà appetitus ad iſtam formam; ſic etiam poſtquàm eam amiſit.

115 Diſtinguo antecedens: remanet potentia ad illam conſequendam tanquàm perfectionem naturaliter conſequendam, nego: tanquàm perfectionem, quæ poteſt illi miraculosè dari, concedo antecedens: & nego conſequentiam. Quia appetitus non eſt potentia quælibet ad quancunque perfectionem (alioquì potentia, quam habet materia reſpectu formarum ſupernaturalium, eſſet appetitus innatus illarum, quod nullus conceſsit) ſed tantùm ad perfectionem ſibi connaturalem. Cuius ratio ea eſſe poteſt: quia appetitus inuoluit exigentiam rei deſideratæ; non autèm datur exigentia innata in aliquo niſi reſpectu illius, quod illi eſt connaturale. Vnde appetitus innatus non eſt ſola potentia intrinſeca rei; ſed etiã inuoluit, quòd perfectio, in quam inclinatur ſit connaturalis. Quod autem non poſsit eſſe exigẽtia innata in re naturali reſpectu perfectionis ſupernaturalis, eſt certum: quia accidens ſupernaturale eſt illud, quod eſt ſupra vires, & exigentiam naturæ: ergo non poteſt dari in re naturali exigentia perfectionis, ſeu accidentis ſupernaturalis; alioqui iam eſſet ſupernaturale, vt ſupponimus, & non ſupernaturale, quia non eſſet ſupra exigentiam rei naturalis.

SECTIO. VIII.

An Materia dependeat à forma ſubſtantiali, quam actu habet?

116 DVplex dependendi modus diſtingui ſolet, vnus à prio-

à priori;& alter à poſteriori. Depẽdẽtia à priori eſt illa, quã habet effectus à ſuà cauſa, quia, cũ omnis cauſa ſit prior naturâ ſuo effectu, quidquid dependet ab aliquo tanquàm à cauſa, dependet ab illo tanquam à priori: hæc eſt vera, & propria depẽdẽtia, quę abſolutè, & ſimpliciter talis dicitur. Depẽdẽtia à poſteriori datur, quãdo cauſa ita eſt connexa cum ſuo effectu, vt ſine illa eſſe non poſsit ex naturâ rei. Dicitur autèm dependentia à poſteriori, quia eſt effectus naturâ poſterior ſuà cauſà. Hæc non eſt propria dependentia; ſed connexio vnius rei cum alia, quæ non ſolùm poteſt dari inter cauſam & effectum; ſed etiã inter duas res, quæ non ſe habeant vt tales, & tunc dicetur dependentia à comitante. In præſenti ergo inquirimus, an materia dependeat à forma, quam actu habet, tanquam à cauſà propriâ ipſius; vel ſaltem talem habeat cum illa connexionem, vt ſine illa, vel alia loco ipſius poſita non poſsit conſeruari ex natura rei in rerum natura?

Materia non dependet à formà tanquam à cauſa.

117 DIco ergo primò, formã ſubſtantialem non eſſe cauſam materiæ primæ. Eſt communis omnium, ſi Thomiſtas excipias, qui, cum dicant, materiam exiſtere per exiſtentiam formæ, dicunt etiam, dependere à forma in genere cauſæ formalis. Probatur hæc concluſio: quia materia non dependet à forma tanquàm à cauſa materiali, vt perſe eſt manifeſtum; neque tanquam à cauſa efficiente, quia materia creatur, & nulla cauſa ſecunda poteſt ex natura rei creare, vt dicemus diſput. 15. ſect. 6. neq; pendet à forma in genere cauſæ finalis, tùm quia finis, ad quem ordinatur materia non eſt forma; ſed compoſitum: tùm etiam, quia hìc loquimur de dependentia materiæ à formà vt exiſtente realiter: ſed finis non cauſat vt exiſtens realiter, cum moueat efficiens ad ſui productionem realem: ergo, &c. Denique non dependet materia à forma in genere cauſæ formalis; quia cauſa formalis cauſat ſuum effectum per vnionem tanquam per cauſalitatem: ergo ille eſt effectus formæ in genere cauſæ formalis, qui reſultat ex illa per vnionem; ſed, quod reſultat ex forma per vnionem, eſt totum compoſitum; non verò materia: ergo totũ compoſitum eſt effectus formæ in genere cauſæ formalis; non vero materia.

118 Reſpondent aliqui recentiores, formam fungi duplici munere cauſæ formalis, vno circa cõpoſitum, quod componit tanquã pars formalis, & cauſa intrinſeca illius; altero circa materiam, quã informat, & perficit tãquam cauſa extrinſeca formalis. Vocãt autẽ eã cauſam extrinſecã materiæ, nõ quia illi nõ vniatur, dũ illã cauſat per informationẽ; ſed quia nõ cauſat vt pars intrinſeca materię. Id probãt à paritate; quia in materia da-

datur duplex modus cauſandi, vnus circa compoſitum, quod cõponit ſimul cum formâ tanquam pars materialis intrinſeca illius; alter circa formam, & vnionem, quas recipit per paſsionem tanquam cauſa materialis extrinſeca, quia non eſt in illis tanquam pars componens: ergo ſimili modo poterit diſtingui in formâ duplex alius cauſandi modus, vnus circa compoſitum, quod componit; alius circa materiam, quam informat. P. Suar. diſp. 15. Meta. ſect. 8. num. 19. & 20. incidit in hunc modum philoſophandi, & probabilem iudicauit.

119 Mihi tamen valde diſplicet hęc doctrina: Primò, quia abſque vllo fundamento diſtinguit in cauſâ formali duplicem modum cauſandi hucuſq; philoſophis ignotum. Secundo, quia, ſi forma in genere cauſæ formalis cauſ t materiam per vnionem: ergo & materia in genere cauſæ materialis cauſabit formam per eandem vnionem. Patet conſequentia: quia, ſicut vnio, prout ſe habet ex parte formę, eſt informatio; ita prout ſe habet ex parte materiæ eſt materializatio: ergo, ſicut mediâ illâ vt informatione concurrit forma ad eandem materiam; ita etiam mediâ eâdem vt materializatione concurret materia ad cauſandam formam, neque in hoc diſcrimen aliquod aſsignari poterit. Ex hoc autem infertur primo, diſtinguendos eſſe in materiâ tres modos cauſandi, vnum, quo cauſet totum compoſitum; alterû, quo cauſet formam per paſsionem; alium denique, quo cauſet ipſam formã per vnionem: hunc autem tertium modum cauſandi, nullus hucuſquè philoſophus admiſit. Infertur ſecundo, animam rationalem pendere à materiâ in genere cauſæ materialis. Sequelam probo: quia ideò materia cauſat formas materiales per vnionem, quia vnitur illis vt materia eſt: ſed animæ rationali vnitur, vt materia eſt: ergo cauſat illam per vnionem. Hoc autem quis dicet?

120 Dices, formas materiales dependere à materiâ per vnionem; non verò animam rationalem, quia illæ conſeruari non poſſunt ex naturâ rei, niſi ſint vnitæ materiæ; at verò anima rationalis poteſt ex naturâ rei conſeruari non vnita materiæ, vt de facto cõtingit in ſtatu ſeparationis. Vndè non mirum, quòd illæ dependeant à materiâ in genere cauſæ materialis per vnionem; ſecus iſta. Sed contrà: vel vnio materiæ cum formâ eſt materiæ ratio cauſandi ipſam formam; vel non? Si hoc vltimum: neque formas materiales, neque rationalem cauſabit materia per vnionem. Si primum: ergo reſpectu cuiuſcunque formæ erit illi ratio cauſandi. Probo cõſequentiam: quia eatenùs vnio eſt materiæ ratio cauſandi formam materialem, quatenùs eſt id, quo materia vt talis vnitur formæ: ſed vnio, quæ datur inter materiam, & animam rationalem eſt id, quo materia vt talis vnitur formæ rationali: ergo talis vnio

eſt

eſt materiæ ratio cauſandi animam rationalem.

121 Et quidem diſcrimen adductum pro aduerſarijs nullum eſt: quia, ſi ſemel vnio, vt ſe habet ex parte materiæ erga formam, eſt illi ratio cauſandi ipſam formam, etiamſi forma non indigeat materiâ ad ſui conſeruationem, pendebit nihilominùs ab illa in genere cauſæ materialis, quotieſcunque illi fuerit vnita: etenim effectus pendens ab aliqua cauſa efficiente per actionem totalem, & ſufficientem ad eius conſeruationẽ, ſi detur de potentia Dei actio alterius cauſæ totalis circa illum, reuerà pendebit ab hac ſecunda cauſa, etiam ſi non indigeat illa ad ſui conſeruationem; vt admittunt omnes, non ob aliam rationem, niſi quia actio iſtius ſecundæ cauſæ per ſe ipſam eſt id, medio quo terminus ipſius dependet à cauſa, cuius eſt actio: ergo, ſi vnio materiæ cum forma ex ſe eſt ratio cauſandi formam, eo ipſo quod detur talis vnio, forma cauſabitur à materia, etiam ſi forma ſit talis, quæ non indigeat materiâ ad ſui conſeruationem.

122 Dices: vnio materiæ cum forma non eſt materiæ ratio cauſandi formam, præciſe quatenùs eſt vnio materiæ cum forma; ſed quatenùs eſt vnio materiæ cum forma tali, nempè cum materiali. Sed contrà: de ratione cauſalitatis, vt cauſalitas eſt, eſt eſſe viam inter cauſam, & effectum. Eſt hoc certum apud omnes: ergo eatenùs vnio eſt cauſalitas materiæ reſpectu formæ, quatenùs eſt via inter materiam, & formam: ſed eſt via inter materiam, & formam præciſe quatenùs vnio, & non quatenùs cum tali forma, quia, quatenùs eſt cum tali forma, non dicit formaliter rationem viæ; ſed talitatem viæ, hoc eſt, differentiam, per quã ratio viæ contrahitur ad talem ſpeciem: ergo, quatenùs eſt vnio materiæ cum forma præciſe, erit cauſalitas materiæ; &, quatenùs eſt cum tali forma, erit talis cauſalitas. Confirmatur: quia vnio formæ cum materia eatenus eſt cauſalitas formæ reſpectu materiæ per ſe, quatenùs eſt informatio, quâ forma informat materiam: ergo vnio materiæ cum forma eatenùs erit cauſalitas materiæ reſpectu formæ, quatenùs eſt materializatio: atqui eſt materializatio, quatenùs eſt vnio materiæ vt talis cum forma vt tali: ergo, &c.

123 Tertiò: ſic probo materiam nõ cauſari à forma per vnionem: quia, ſi vnio eſt cauſalitas, quâ forma extrinſece cauſat materiam, ſequitur, cauſam efficientem vnionis eſſe cauſam efficientem materiæ, quod quidem abſurdum eſt in philoſophia. Sequelam probo: quia cauſa efficiens vnionis verè, & propriè dicitur eſſe cauſa illius, quod reſultat per vnionem, & ideò homo dicitur generare hominem verè, & propriè, quia efficit vnionem, per quam reſultat homo: ergo, ſi per vnionem reſultat materia ex forma, aut dependet ab illa, id, quod eſt cauſa efficiens vnionis, dicetur etiam

cauſa

cauſa efficiens materiæ. Deinde non ſolùm ab efficiente, ſed etiam à ſe ipſa pendebit materia: quia vnio non ſolùm pendet à cauſa efficiente; ſed etiam ab ipſa materia in genere cauſæ materialis illā recipientis per paſsionem: ergo materia per paſsionem erit cauſa materialis ſui ipſius. Patet conſequentia: quia, quod eſt cauſa cauſalitatis, eſt cauſa effectus cauſati per ipſam cauſalitatem: ſed materia per paſsionem eſt cauſa vnionis, quæ perte eſt cauſalitas, per quam fit exiſtens materia: ergo materia per paſsionem eſt cauſa ſui ipſius. Quod quis non videat eſſe impoſsibile? Ex dictis facilè ſoluitur argumen. adductum à recentioribus pro ſua doctrina. Dictum enim eſt, cur forma non poſſit eſſe cauſa extrinſeca materiæ per vnionem, etiáſi materia poſſit eſſe cauſa extrinſeca formę per paſsionem: nam ex hoc vltimo nō ſequuntur abſurda, quæ probauimus ſequi ex primo.

De dependentia à poſteriori, ſeu connexione materiæ cum forma ſubſtantiali.

124 MAior difficultas eſt circa dependentiam materiæ á forma tanquam à poſteriori, ſeu comitante: an, ſcilicet, materia talem habeat connexionem cum forma actuali, vt ex natura rei nequeat eſſe in rerum natura ſine aliqua forma ſubſtantiali? Poteſt autem prædicta difficultas duplicem habere ſenſum: primum, an ex natura rei poſsit materia deſtitui omni forma ſubſtantiali? quod quidem fieret, ſi agens naturale corrumperet formā præexiſtentem, non introducendo denuò aliam. Secundum, an dato, quòd materia deſtitueretur omni forma ſiuè ex natura rei, ſiuè miraculoſe, poſſet perſeuerare in rerum natura ſine nouo miraculo, ita vt ex natura rei deberetur illi conſeruatio; vel potiùs neceſſarium eſſet nouum miraculum ad illam conſeruandam? Hoc ſecundum diſcutiemus primo loco, quia difficilius. Pro quo.

125 Noto primò, ex triplici capite prouenire deſitionem rerum: vel enim deſinunt ex defectu ſubiecti; vel per aduentum contrarij; vel ex defectu conſeruantis. Ex defectu ſubiecti deſinunt, quando corrumpitur ſubiectum, in quo recipiebantur, vel diſpoſitiones ex parte ſubiecti requiſitæ ad formas conſeruandas. Per aduentum contrarij, quando aduenit forma cōntraria exigens præcedentis deſtructionem. Ex defectu verò cōſeruantis deſinunt dupliciter. Primò, quando deſtruitur, vel remouetur conſeruans, & non ſubſtituitur aliud loco ipſius. Secundò, quando etiam ſi perſeueret conſeruans; ceſſat tamen finis conſeruandi effectum: quia, cū quodlibet agens naturale operetur non caſu, ſed propter finem, ſi finis operandi ceſſet, neceſſe eſt, ceſſet etiam operatio, quæ non erat niſi propter illum finem.

126 Eſt autem obſeruandum, adhoc, vt in agentibus naturalibus ceſſet finis operādi, nō ſufficere,

re, quòd reuerà finis operationis illorum non ſequatur de facto; ſed neceſſarium eſſe, quòd ſequi non poſsit ex naturâ rei. Id autem explicari poteſt exemplo agentium liberorum, qui propriè, & ſtrictè dicuntur operari propter finem: vt enim hæc medium aliquod eligant in ordine ad finem, quem intendunt, neceſſarium nõ eſt, quòd de facto executioni mandetur finis per tale medium; neque enim cauſa finalis concurrit ad poſitionem mediorum vt actu exercita; ſed tantùm cognita vt poſsibilis: quapropter duo communiter dicuntur eſſe requiſita, vt agens rationale, & liberum eligat media propter finem. Vnum, quòd cognoſcat ipſum finem vt poſsibilè, neque enim quis intendit conſequi per media id, quod non nouit poſsibile; alterum, quòd media cognoſcantur vt vtilia hìc, & nũc ex parte ſui ad finem conſequendum: etenim ſi nõ putarentur hìc, & nunc vtilia, quâ ratione poſſent eligi ad ipſum finem hìc, & nunc obtinendum? Hinc fit, tunc ſolùm ceſſare finem eligendi medium, quando vel finis eſt impoſsibilis; vel medium eſt inutile ad illum cõſequendum.

127 Idẽ ergo dicendũ eſt in agẽtibus naturalibus, quæ ex naturâ rei producunt ſuos effectus propter aliquem finem medijs ipſis conſequendum: neque enim actio talium agentium cenſetur ceſſare ex naturâ rei ex eo, quòd finis, ad quẽ ordinatur effectus talis actionis, de facto non ſequatur; ſed ſolùm ex eo, quòd non poſsit talis finis ex naturâ rei ab eo effectu prouenire, vel quia finis eſt impoſsibilis, vel quia ipſa entitas effectus ex naturâ rei eſt inepta hìc, & nunc ad talem finem conſequendum. Hinc eſt, quòd ad probandum defectum, ſeu deſtructionem alicuius potentiæ non deſumimus argumentum ex eo præciſe, quòd actus, ad quem tanquam ad finem ordinatur talis potentia, non detur de facto; ſed ex eo, quòd dari nequeat ex natura rei. Vndè ortum habuit illud commune axioma: *Fruſtra datur potentia, quæ non reducitur ad actum.* Quod quidem non intelligitur de reductione actuali, cũ plures de facto ſint potentiæ, quæ actualiter non reducuntur ad actum; ſed intelligitur de reductione poſsibili, hoc eſt, de ea potentia, quæ ex natura rei non poteſt reduci ad actum.

128 Noto ſecundò, finem vniuſcuiuſque, præſertim ſubſtantiæ eſſe eius operationem. Id eſt certũ apud omnes philoſophos ſubſcribentes Ariſto. qui 2. de Cœlo, tex. 17. expreſſe docuit: *Vnum quodque eſſe propter operari*. Vndè ſequitur, finem cuiuslibet agentis producentis aliquam entitatem eſſe operationem ipſius entitatis productæ: qui quidèm finis tunc cenſetur ex natura rei ceſſare, quando entitas producta ſit inepta ex natura rei ad operandum. His poſitis.

129 Dico: materia, quatenùs ex ſe eſt, conſeruari poteſt ex na-

tura

turâ rei abſq; vllâ formâ ſubſtantiali. Ita docti recentiores noſtri Complutenſes. Probatur concluſio: quia non eo ipſo quòd materia deſtitueretur omni forma ſubſtantiali, deſineret ex defectu ſubiecti, cum nullum habeat ſubiectum: neque per aduentum contrarij, cum nullum habeat contrarium ex natura rei; neque ex defectu cõſeruantis, tùm quia Deus eſt, qui conſeruat materiam, qui neque poteſt deficere, neque ab illa ſeparari, tùm quia ex natura rei non ceſſaret finis illam conſeruandi: nam, vt ex dictis conſtat, tunc ceſſat ex natura rei finis cõſernandi aliquam entitatem, cum talis entitas ex natura rei fit inepta, & invtilis ad proprium finẽ: ſed ex eo, quòd materia deſtitueretur omni forma ſubſtantiali, nõ fieret ex natura rei inepta, & invtilis ad proprium finem: ergo &c. Minorem probo: quia proprius finis illius ſunt operationes, ad quas ordinatur, nempè compoſitio totius, receptio vnionis, & formarum materialium tam accidentalium, quàm ſubſtantialium: atqui ex eo, quòd auferrentur illi omnes formæ ſubſtantiales, nõ fieret ex natura rei inepta, & inutilis ad tales operationes, cum in eo ſtatu illas exigeret ex natura rei, atque reciperet vi agẽtium naturalium, ſi relinquerentur ſuæ naturæ: ergo, &c.

130 Confirmatur hoc vltimũ: quia materia in eo caſu vel remaneret vltimo diſpoſita ad aliquam formam ſubſtantialem; vel non. Si primum: eſſet debita illi introductio talis formæ, ita vt ſine miraculo non poſſet illi negari. Si vltimum: vi agentium naturalium diſponeretur, ſi miraculoſe ea ia agentia non impedirentur: ergo non eſſet inutilis materia ex natura rei ad proprias exercendas operationes. Nec videatur hæc opinio authoribus deſtituta, eam enim præter recentiores illos ſuprà citatos, tenent Marſilius in 2. quæſt. 8. artic. 2. Gabriel, in 2. diſtin. 12. quæſt. 1. & 2. relati à P. Suar. in Meta. diſp. 15. ſect. 8. nu. 6. vbi aſſerit, hanc ſententiam placuiſſe aliquando Auguſtino, lib. 1. de Geneſ. contra Manich. cap. 5 & 7. & lib. 12. Cõfeſsion. cap. 8. vbi inclinatur Sanct. Doctor in ſententiam aſſerentem Deum in principio creaſſe materiam abſque vlla forma ſubſtantiali: quod ſi id Deus fecit, nõ eſt exiſtimandum eſſe ſupra naturam materiæ, quia, vt Auguſt. adnotat in principio expoſitionis Geneſis, Deus tunc non eſt operatus vt miraculorum opifex; ſed vt author naturæ. Eandem ſententiã ait P. Suar. ibidem num. 13. ſuo tempore placuiſſe multis, præſertim in Italiâ. Contra hãc doctrinam poſſet adduci argumentum quoddam ex conuerſione Euchariſtica; quod hic lubens omitto, vt illud ſoluam in lib. de Gener. vbi ex profeſſo agam de conuerſione.

131 Reſtat explicandum, an agens naturale poſsit corrumpere vnam formam ſubſtantialem in materia, non introducendo aliam

de

de nouo? Pro quo ſuppono primò id, quod dicam infrà diſput. 11. ſect.4. nempè eſſe neceſſarias certas diſpoſitiones in materiâ ad hoc, vt quæuis forma ſubſtantialis in illâ conſeruetur, quibus deficientibus deficiet forma. Suppono ſecundò, nullum agens naturale poſſe deſtruere aliquam formam ſubſtantialem ex his, quas nouimus, ceſſando immediatè ab eius conſeruatione abſque vllâ exigentiâ alterius entitatis: quoniā nulla eſt forma ſubſtantialis, quæ in conſeruari pendeat neceſſariò ab agenti aliquo naturali; ſed hoc deficiente petit conſeruari à Deo, vt authore naturæ. Id conſtat experientiâ. Quapropter duplici modo poteſt agens naturale deſtruere formam præexiſtentem in materiâ. Primò introducendo aliā formam ſubſtantialem præexiſtenti oppoſitam. Secundò introducendo diſpoſitiones oppoſitas illis, quæ neceſſariæ erant in materiâ ad conſeruationē formæ præexiſtentis. His poſitis.

132 Vt certum habeo, quòd, ſi aliquod eſſet agens naturale potens introducere in materiâ diſpoſitiones, quæ ex vnâ parte poſſent expellere diſpoſitiones requiſitas ad conſeruationem formæ præexiſtentis; &, ex aliâ parte non ſufficerent ad introductionē alterius; poſſet quidèm materia naturaliter expoliari formâ ſubſtantiali præexiſtente, quin nouam admitteret ſaltem pro aliquo tempore, pro eo videlicet, quo duraret introductio diſpoſitionis ſufficientis ad nouam formam introducendā. An verò poſsit dari tale agens naturale, quod per diſpoſitiones, quibus corrumpit eas, quæ neceſſariæ ſunt ad conſeruandam formā præexiſtētem, non adæquatè diſponat ad aliam nouam? Incertum mihi eſt, quia pro nullâ parte contradictionis inuenies aliquod efficax argumentum. Veroſimile tamen iudico, diſpoſitiones ſufficientes ad expellendas illas, quæ neceſſariæ erant ad formæ præexiſtentis conſeruationem, ſufficere ad nouā introducendam: quia vbi ſunt tot, tamque diuerſæ formę poſsibiles, credibile eſt, dari aliquā, quæ has exigat diſpoſitiones.

SECTIO IX.

De Vnitate, & diſtinctione ſpecifica materiæ primæ.

133 Vt certum ſuppono, dari in materiâ genus & differentiam (quæ impropriè ſaltem ſint talia) quia poſſumus in eâ concipere prædicatū aliquod, in quo conueniat cum formâ; & prædicatum, per quod differat ab illâ: eſt enim materiæ commune cum forma eſſe ſubſtantiam incompletam totius ſubſtantialis conſtituendi; & differt à forma, quia materia eſt primum ſubiectum generationis totius; ſecùs verò forma: ergo materia habet genus, & differentiam, ex quibus ſpecies aliqua, ſeu quaſi ſpecies reſultat. Hæc ſpecies non erit completa phyſicè; ſed incompleta, cum ordinetur ad cōponendum totum phyſicum.

134 Obijciunt Thomiſtę: materia eſt pura potentia: ergo nullum habet actum: ſed differentia eſt actus: ergo materia non habet differentiam. Diſtinguo primum antecedens: eſt pura potentia puritate excludente actum formalem phyſicum, concedo: puritate excludente actum metaphyſicum, nego antecedens: & deinde nego conſequentiam.

135 Hoc poſito, duplex quæſtio eſt in hac ſectione reſoluenda. Prima, an materię ſublunares ſpecie diſtinguantur inter ſe, vel potiùs ſint omnes eiuſdem ſpeciei? Secunda, an materia cœlorum diſtinguatur ſpecie à materia rerum ſublunarium, & corruptibilium? De prima agemus in præſenti; acturi de ſecunda in lib. de Cœlo. Et quidem, cùm eſſentia materiæ ſit in ordine ad vnionem cum formis ſubſtantialibus, diſtinctio, ſeu vnitas illius venanda eſt ex vnione cum diuerſis; vel eiſdem formis ſubſtantialibus; aut ex eodem, vel diuerſo modo, quo ſe habet erga illas.

136 Dico ergo primò materiæ ſublunares, quas de facto nouimus, ſunt eiuſdem ſpeciei. Eſt cōmunis ſententia, & ideo nullum ſigillatim pro ea refero. Probatur: quia hæ materiæ ſublunares ſunt vnibiles cum eiſdem formis ſubſtantialibus, & eodem modo ſe habent circa illas: ergo ſunt eiuſdem ſpeciei. Cōſequentia eſt bona. Antecedens probatur: quia materia aquæ, v. g. poteſt recipere formam ignis, vt conſtat: deinde poteſt recipere formam aëris, vt per ſe patet; poteſt etiam recipere formam arboris, quia arbor nutritur ex aqua attracta per radices; deinde fructus arboris fiunt ex ipſa aqua conuerſa in illos; prætereà hi conuertūtur in hominē, & reliqua animalia, & ſic poſſumus diſcurrere per reliquas formas: ergo quęlibet ex iſtis materijs poteſt vniri, & ſuſcipere omnes formas ſubſtātiales, ac per conſequens omnes materiæ erunt eiuſdem ſpeciei.

137 Obijcies: homo diſtinguitur ſpecie ab equo: ergo materia hominis diſtinguitur ſpecie à materia equi. Diſtinguo antecedens: diſtinguitur ratione formæ ab equo, concedo: ratione materię, nego antecedens: neque enim neceſſarium eſt, vt duo aliqua ſpecie diſtinguantur, quòd ea omnia, quæ in vno reperiuntur, ſpecie diſtinguantur ab his omnibus, quæ reperiuntur in alio, vt apparet in ſpeciebus metaphyſicis, quæ, licèt in prædicato generico cōueniant, ſpecie dicuntur diſtingui, quia diſcrepant ratione differentiarum.

138 Dico ſecundò: nulla poteſt aſſignari repugnantia in eo, quòd detur aliqua materia ſublunaris componens totum corruptibile, quæ ſpecie diſtinguatur ab hac, quæ datur modò. Ratio eſt: quia nulla apparet implicatio in eo, quod detur aliqua materia, quæ ſit receptiua duarum, aut triū tantùm formarum: ſed materia receptiua duarum, aut trium formarum tantùm, ſpecie diſtingueretur ab ea, quā de facto nouimus: ergo

nulla

nulla apparet repugnantia in eo, quòd detur materia ſpecie diſtincta ab iſtâ. Minor eſt certa: quoniam materia per ſuam eſſentiam eſt receptiua formarum, ſeu vnibilis cum illis: ergo ex materiæ, inter quas vna eſt receptiua, ſeu vnibilis cum formis, cum quibus altera vniri nequit, eſſentialiter diſtinguentur.

139 Obijcies: materia prima inter ſubſtantias eſt maximè diſtans à Deo: ergo non eſt poſsibilis alia materia ſpecie diſtincta ab iſta. Antecedens videtur certum: quia Deus eſt actus puriſsimus; materia verò pura potentia. Conſequentia probatur: quia, ſi dantur materiæ ſpecie diuerſæ, vna erit perfectior; altera imperfectior, cum Ariſt. doceat, ſpecies eſſe ſicut numeros, quorum nulli æquales ſunt in perfectione; ſed alij alijs perfectiores: ergo illa materia, quæ perfectior eſſet maximè non diſtaret à Deo. Diſtinguo primum antecedens: materia inter ſubſtantias eſt maximè diſtans à Deo comparata cum alijs ſubſtantijs, quæ non habent rationem materiæ, admitto antecedens: ſi comparetur cum ſuis ſpeciebus, nego antecedens: quia, licèt differentia, quæ contrahit rationem ſubſtantię ad eſſe materiæ, ſit imperfectior reliquis differentijs, quæ contrahunt ſubſtantiā ad eſſe aliarū ſubſtātiarū diſtinctarū à materiâ vt ſic, tamen non implicat, quòd hoc prædicatū materię cōtrahatur per differētias quarum aliæ ſint alijs impeſectiores. Vel dato implicationem.

SECTIO X.

De proprietatibus materiæ primæ.

140 Præterea, quæ ſuprà diximus eſſe proprietates, vel de ſecundario cōceptu metaphyſico materiæ primæ, aliæ ſolent recenſeri, quæ vel conueniūnt materiæ primæ vt ſic, vel huic materiæ corporeæ, quam de facto nouimus. Prima eſt, *eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem*, quod nihil aliud eſt, quàm petere produci per creationem, &, ſi deſtruenda ſit, deſtrui per annihilationem, vel ſaltem non per corruptionem. Generatio autem, & creatio (vt ſuprà iam inſinuauimus, & dicemus ex profeſſo lib. 2.) in eo diſtinguuntur, quod generatio eſt productio, quæ immediatè recipitur in paſſo, & mediâ illâ effectus per ipſam productus: creatio verò eſt productio indepēdens omnino à paſſo. Annihilatio etiam, & corruptio diſtinguuntur, quia annihilatio eſt deſitio creationis, quando res creata non deſinit ex vi alterius; corruptio verò eſt deſitio generationis.

141 Eſt ergo materia prima ex naturâ ſuâ ingenerabilis, hoc eſt, petit produci per creationem; non per generationem. Ratio eſt: quia illud petit produci per creationē, quod petit produci independēter à ſubiecto recipiēte: ſed materia id exigit: ergo, &c. Minor probatur: quia de ratione primi ſubiecti eſt ita recipere, ſeu ſuſtentare

alia, vt ipſum non dependeat ab alio recipiente, ſeu ſuſtentãte: ſed materia eſt primum ſubiectum, vt conſtat ex definitione tradita ſect. prima: ergo de ratione illius eſt, non fieri dependenter à ſubiecto recipiente: ergo & produci per creationem, ac perconſequens, & eſſe ingenerabilem. Hinc infertur, eſſe incorruptibilem: quia corruptio eſt deſitio generationis, ſeu rei productæ per generationem: ſed materia non fit per generationem: ergo non deſinit per corruptionem.

142 Obijcies primò: materia eſſentialiter conſtat ex partibus inter ſe vnitis: ſed vnio partium fit per generationem: ergo & tota materia. Conſequentia eſt bona; quia homo generatur ex eo ſolùm, quòd vnio partium illius producitur per generationẽ. Minor probatur: quia vnio partium petit fieri dependenter à partibus: ergo per actionem ab ipſis partibus dependentem, quæ quidem eſſe non poteſt alia, niſi generatio. P. Hurtad. diſp. 6. Phyſic. ſect. 4. à num. 41. admiſſo, quod vniones partium materiæ primæ generentur, negat, materiam generari: quia totum integrale, quale eſt materia, non includit eſſentialiter vniones partium, atque adeò, licèt generentur vniones, non dicitur generari totum. In quo differt à toto eſſentiali, vt eſt homo, quod, cum vnionem eſſentialiter includat, eo ipſo quòd vnio generatur, dicitur generari.

143 Hæc ſolutio ſuſtineri poſſet ab illis, qui dicunt, continuum conſtare ex ſolis indiuiſibilibus: quia, cum indiuiſibile materiæ primæ ſit eſſentialiter materia prima, tota eſſentia materiæ ſaluatur ſine vnione continuante actu eius partes. At in ſententia adſtruentium continuum ex partibus, & indiuiſibilibus, cui ipſe P. Hurtad. ſubſcribit, ſuſtineri nequit ſolutio adducta: quia differentia, qua pars eſſentialiter ab indiuiſibili differt, eſt, quòd ipſa ſit diuiſibilis in partes; ſecùs verò indiuiſibile: ſed id, quod eſt eſſentialiter diuiſibile, debet includere eſſentialiter vnionem partium: ergo de eſſentia materiæ erit vnio partium illius. Minorem probo: quia eſſe aliquid diuiſibile eſt poſſe ſeparari partes illius per deſtructionem vnionis illarum: ergo id quod eſſentialiter eſt diuiſibile, debet eſſentialiter includere vnionem, per cuius deſtructionem partes ſeparari poſsint: ergo materia includit eſſentialiter vnionem, ac per conſequens, ſi vnio generetur, materia etiam dicetur generari. Neque ſibi conſtat P. Hurtad. etenim diſput. 15. de Continuo ſectio. 5. num. 73. docet, partes non poſſe eſſe ſine indiuiſibilibus: quia de illarum eſſentia eſt habere aliquam compoſitionem, quod eſt idem, ac habere vnionem.

144 Reſpondeo ergo ad obiectionem, admiſſa maiori, negando minorem. Ad probationem diſtinguo

ſtinguo antecedens: vnio partium petit fieri dependenter à partibus tanquam ab extremis, cum quibus habet eſſentialem connexionem, concedo: tanquam à ſubiecto ſuſtentante, & recipiente illam per paſsionē, nego antecedens: & deinde nego cōſequentiam: vnio enim continuatiua partium materiæ petit fieri per creationem, ſicut ipſæ partes: alioqui, ſi in aliquâ ex partibus reciperetur tanquàm in ſubiecto, iam totum reſultans ex illis partibus eſſet conſtans ex materiâ, & formâ: quia conſtaret ex partibus, quarum vna eſſet ſubiectum receptiuum vnionis; &, alia terminus illius, in quo ſuprà diximus, cōſiſtere eſſentiam materiæ, & formæ. Neque poteſt dici, vnionem recipi in vtrâque parte: quia, cum res debeat eſſe in eodem loco cum ſubiecto, in quo recipitur, vt admittunt omnes, indiuiſibile vnitiuum partium materiæ primæ eſſet in duplici loco, nempè in loco vtriuſque partis, quòd concedendum non eſt, niſi detur fundamentum ad id cogens.

145 Obijcies ſecundò: indiuiſibilia continuatiua partium materiæ primæ deſtruuntur ab agente creato diuidente vnam ab alia; diuiſio enim partium non aliter fit, niſi deſtructâ vnione illarum: ergo hæc indiuiſibilia non producuntur per creationem. Cōſequētiā probo: quia id, quod producitur per creationem, debet per annihilationem deſtrui: ſed agentia naturalia non poſſunt aliquid deſtruere per annihilationē: ergo neque poſſent deſtruere indiuiſibilia, ſeu, quod idem eſt, vniones partium materiæ primæ, ſi producerentur per creationem. Minor probatur: quia ea eſt cauſa annihilans, quæ ceſſat à creatione rei, quæ annihilari dicitur: ſed agentia naturalia non poſſunt ceſſare à creatione alicuius rei, cum non ſint cauſæ creationis: ergo, &c.

146 Reſpondeo diſtinguendo antecedens: indiuiſibilia deſtruuntur ab agente creato tanquam à cauſâ immediatè ceſſante ab eorum conſeruatione, nego: tanquā à cauſâ, ad cuius exigentiam Deus ceſſat à conſeruatione illorum, concedo antecedens. Agens enim creatum, per impulſum, quem imprimit in corpus diuidendum, petit, vt ſeparentur partes continui, cumque ſeparari nequeant, quin Deus ceſſet à conſeruatione vnionis, petit, vt Deus ceſſet ab eius conſeruatione, quæ cum ſit creatio, ceſſatio ab illâ debet eſſe annihilatio, vel ſaltem non eſt corruptio, atque adeò agens naturale petit annihilationem, vel ſaltem deſtructionem, quæ non ſit corruptio. Neque id mirum videri debet, cum etiam cauſa naturalis exigat aliquando rem aliquam creari, vt contingit in cauſâ diſponente vltimò materiam ad introductionem animæ rationalis: eo enim ipſo, quod materia ſit vltimo diſpoſita, exigit, creari animam rationalem, quæ illam informet.

147 Solet adduci alia proprie-

tas materiæ primę, videlicèt, quod ſit æterna: cum enim non dependeat in conſeruari ab aliquâ cauſâ creatâ; ſed à ſolo Deo, & Deus non poſsit deficere, non poterit deficere materia ex defectu conſeruationis quoad entitatē: deinde, neque quia ex natura rei abſque vllo miraculo ceſſet finis conſeruationis ipſius materiæ: quia non eſt, cur iſte ceſſare poſsit ex natura rei: prætereà dari non poteſt agens creatum petens Deum ceſſare ab eius cōſeruatione, quod enim eſſet hoc? Ergo creata ſemel materia prima deficere non poteſt ex natura rei, ac perconſequens erit æterna. Hac in proprietate duo ſunt. Primū, exigentia actionis indefectibilis, per quam conſeruetur à Deo materia. Secundū, duratio materiæ perpetua: quæ duo, licèt ita ſint connexa, vt eſſe vnum abſque alio minimè poſsit; diſtinguuntur tamen formaliter: quia primum actionem ſecundùm ſe indefectibilem connotat: ſecundum verò ſimultaneam inuoluit coexiſtentiam cum tempore extrinſeco carente termino à parte poſt.

148 Tertiò loco ſolent recenſeri inter materiæ paſsiones, *ſubſiſtentia pars ad illam pertinens*, & *quantitas*. De ſubſiſtētiæ parte agam diſp. 8. ſect. 4. De quantitate modò aliquid dicemus, quæ quidem ſolum eſt proprietas materiæ corporeæ. Difficultas eſt, an materia ſit cauſa efficiens illius? P. Vazq. de hoc diſſerit tomo 2. in 1. part. diſp. 196. n. 13. vbi partē negatiuam amplectitur. Ratio eſt: quia materia eſt potentia pura; ergo nihil facit, alioqui actus eſſet primus. P. Suarez tomo 1. Metap. diſp. 13. ſect. 4. num. 57. affirmat. Probat primò: quia omnis natura à materiâ diſtincta ſuas efficit paſſiones, & proprietates, ſi ſupponitur ad eorum exiſtētiam exiſtens: cur ergo materiæ negabis efficientiam quantitatis, cum prioritate naturæ ſupponatur exiſtens ante exiſtentiam ipſius quantitatis? Secundò: quia quantitas habere poteſt efficientem cauſam creatam; nulla enim apparet implicatio: ſed forma non poteſt eſſe cauſa efficiens illius, cum quantitas ex parte materiæ ſupponatur ad introductionem formæ tanquàm diſpoſitio ad illam requiſita; & ex alio capite materia non eſt improportionata ad quantitatem efficiendam: ergo non eſt cur negetur materiæ efficientia ipſius quantitatis.

149 Neutri ſententiæ maximè fidendum eſt. Poſterior tamen videtur magis conſentanea rationi. Neque ratio P. Vazquez vrget: quia, licèt materia ſit pura potentia puritate excludente actum phyſicum, qui ſit forma ſubſtantialis, vt ſuprà diximus; poteſt tamen in alio genere actum habere. Communis verò loquendi modus negans actiuitatem materiæ exponi poteſt de actiuitate in formas ſubſtantiales, & in paſſiones, & proprietates, quæ toti conueniunt ratione ipſarum formarum: vel de actione diſtinctâ à ſim-

ſimplici emanatione, quam communiter diſtinguunt authores ab actione: quia hæc quaſi ſupponit rem iam conſtitutam, & completam in virtute operatiuâ intrinſecâ; illa veró tendit ad complendam rẽ in ipſâ virtute operatiuâ.

DISPVTATIO. III.

De Forma Subſtantiali.

COgnitâ iam naturâ materiæ primæ, quæ eſt vnum ex primis principijs entis naturalis, gradum facimus ad formam ſubſtantialem, principium aliud, ſimul cum materiâ totum ſubſtantiale conſtituens.

SECTIO I.
Statuitur exiſtentia formæ ſubſtantialis.

1 CErtū eſt inter philoſophos, dari formas ſubſtantiales: eſt enim compertum experientiâ, materiam primam modò hæc exigere accidentia; modò illa: nam quando eſt in igne debentur illi calor, & ſiccitas: in aquâ, frigiditas, & humiditas: in leone rugibilitas, & reliquæ potentiæ ſenſitiuæ, &c. ergo debet dari aliquid, ratione cuius materia modó exigat hæc accidentia; modo illa: at non poteſt eſſe ipſa materia ſecundùm ſe: quia illa ſecundùm ſe inuariata perſeuerat cum illis, & illis accidentibus: ergo aliquid aliud concedi debet, ratione cuius modò hæc exigantur; modò illa: id autem vocamus formam. Et quidèm, debet eſſe entitas ſubſtantialis: tum quia in homine id, ratione cuius exiguntur accidentia propria ipſius hominis, eſt anima rationalis, quæ vt Fides docet, eſt vera ſubſtantia; tum etiam quia in alijs id, ratione cuius exiguntur propria cuiuſque accidentia, debet eſſe prima radix illorum: ſed prima radix accidentium eſt ſubſtantia, vt conſtat ex dictis in Log diſp. 16. ſect. 1. ergo id, ratione cuius in igne exiguntur hæc accidentia; & in aquâ illa, &c. debet eſſe ſubſtantia: quā quidem ſubſtantiam vocamus formam ſubſtantialem.

2 Dices: in homine proueniunt hæc accidentia ex formâ ſubſtantiali; in reliquis veró proueniunt ab aliquo agente extrinſecò producente in materia talia accidentia, quæ quidem perſeuerant, donec applicetur aliud agens vim habens ad alia contraria introducenda, & priora corrumpenda. Sed contrà eſt, quòd iſti effectus non poſſunt ſemper prouenire ab aliquo agēte extrinſecò; leo enim & equus, quocumque agente circumſcribātur, eliciunt ſenſationes internas, & externas, & vegetatio nes. Deinde, aqua calefacta, ſi ſeparetur ignis calefaciens, ſe reducit ad priſtinam frigiditatem, ita vt ſæpè maiorem frigiditatem recuperet, quam habet aer ambiens: ergo dantur in iſtis entitatibus principia intrinſeca talium

operationum: at materia non poteſt eſſe principium illarum, quia illa ex ſe eſt indifferens ad quaſuis ex illis operationibus habendas. Ergo præter materiam datur aliud principium intrinſecum ex ſe determinatum ad operationes, quas poſteà habet.

3 Dices, dari hoc principium intrinſecum in materiâ; non tamen eſſe ſubſtantiam; ſed accidens quoddam: quia omnes formæ materiales dependent in ſuo eſſe à materiâ tanquam à ſubiecto ſuſtentante, atque adeó omnes erunt accidentia, cum accidentis eſſe nihil aliud ſit, quàm ineſſe ſubſtantiæ vt ſubiecto ſuſtentanti. Sed contrà: ex hoc inferretur Primò, equum non magis differre à leone, quam hominem album ab homine nigro: quia, ſicut homo albus, & niger tantũ diſtinguuntur accidẽtaliter, ita etiã per te equus & leo ſolùm accidentaliter diſtinguerentur, non eſſentialiter. Inferretur ſecundò, materiam, dum eſt extra hominem, eſſe ſemper violentam: quia materia ex naturâ ſuâ eſt ſubſtantia incompleta: ergo ex naturâ ſuâ ordinatur ad componendã ſubſtantiam completam: ſed hanc non componit, niſi quando eſt in homine, cum in nullo alio per te detur alia compars ſubſtantialis: ergo nunquam hab t id, ad quod ex naturâ ſuâ ordinatur, niſi quando eſt in homine, ac percõſequens ſemper erit violenta. Reſpondebis materiam primam non eſſe ſubſtantiam incompletam. Sed contrà; ergo eſt ſubſtantia completa. Patet conſequentia: quia non datur medium. Pergo: ex illâ ergo & animâ rationali non fit vnum per ſe; quia vnum per ſe debet fieri ex duobus entibus incompletis per ſe ordinatis ad eius compoſitionem: alioqui cur ex Angelo, & animâ rationali non poſſet fieri vnũ per ſe?

4 Probatur ſecũdò, illud principium intrinſecum operationum non poſſe eſſe accidens: quia vel illud eſt prima radix operationũ, ita vt non ſupponat aliam primam radicem ſui in illo compoſito; vel non eſt prima radix? Si primum, erit ſubſtantia: quia de ratione ſubſtãtię eſt eſſe primam radicem accidentium, quæ inueniuntur in illa tanquam propria illius, vt conſtat ex dictis in Logica diſp. 16. ſect. 1. Si dicatur ſecundum: neceſſarium erit, quod ſupponat primam radicem ſui in illo compoſito; neque enim dari poteſt proceſſus infinitus: atqui hæc prima radix non poteſt eſſe materia prima; tum quia, vt d ctum eſt num. 1. ipſa ex ſe non magis inclinatur in has operationes, quam in illas; tum etiam, quia, cum materia prima ſit primum ſubiectum operationum, quæ in illâ reperiuntur, ſi eſſet etiam prima radix effectiua, eſſet quidem ſubſtantia completa, vt per ſe patet: ergo aſsignanda eſt præter materiam primam alia ſubſtantia, quæ ſit prima radix effectiua operationum equi, leonis, &c. hanc igitur vocamus formam ſubſtantialem.

5 Sed

5 Sed dices: de ratione accidentis eſt eſſe in ſubiecto: atqui formæ omnes materiales ſunt in ſubiecto: ergo ſunt accidẽtia. Minor probatur: quia illud dicitur, eſſe in ſubiecto, quod recipitur in alio: ſed formæ omnes materiales recipiuntur in materiâ, quia producuntur dependenter ab illâ: ergo ſunt in ſubiecto. Diſtinguo maiorem: de ratione accidentis eſt eſſe in ſubiecto proprie loquendo, concedo: improprie, nego maiorem. Deinde diſtinguo minorem: formæ omnes materiales ſunt in ſubiecto improprie, & laxe, concedo: proprie, & ſtricte loquendo, nego minorem. Ad probationem diſtinguo maiorem: illud dicitur, eſſe in ſubiecto proprie, quod recipitur in alio tanquam quid non pertinens ad integritatẽ ſubſtantiæ completæ, concedo: tanquam quid pertinens ad integritatẽ ſubſtantiæ completæ, nego maiorem. Formæ autẽ materiales, quas vocamus ſubſtantiales, ita recipiuntur in materiâ, vt ſint partes ſubſtantiæ completæ, & ideò non cõuenit illis proprie eſſe in ſubiecto. Deſumitur doctrina tradita ex Ariſt. in Logicâ capit. de Subſtantiâ circa medium, vbi, cum dixiſſet, proprium eſſe accidentium eſſe in ſubiecto, ne aliquis putaret formam corpoream ſubſtantialem, quæ recipitur in materiâ, eſſe accidens, addidit: *non turbent autem nos ſubſtantiarum partes, quæ ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ſint, ne forte cogamur eas non eſſe ſubſtantias confiteri; non enim ita eſſe, quæ ſunt in ſubiecto, dicebantur quaſi vt partes ineſſent alicui.* Ac ſi diceret: & ſi formæ ſubſtantiales materiales recipiantur in materiâ, non putandæ ſunt eſſe in ſubiecto, aut eſſe accidentia: quia ita recipiuntur, vt ſint partes ſubſtantiæ completæ, id enim ſignificatur per illa verba, *ineſſent alicui*: quia in phraſi Ariſtot. ſola ſubſtantia eſt, quæ vocatur abſolute *aliquid*, ſeu *hoc aliquid.*

6 Sed rogas: cur formæ illæ materiales ſint partes ſubſtantiæ, cum in materiâ recipiantur non minùs, quàm accidentia? Reſpondeo, ideo dici partes ſubſtantiæ, quia ſubſtantia completa iuxta Ariſtotelem. 7. Meta. cap. 3. text. 13. eſt primũ ens. Eſt dicere: ſubſtantia eſt id, quod in quouis ente eſt ex naturâ rei primum reſpectu illorum, quæ in eodem ente reperiuntur. Poteſt autem eſſe primũ, vel quia eſt primum ſubiectum eorum, quæ in eo ente reperiuntur, vel quia eſt prima radix efficiens illorum: cum autem forma, quam dicimus ſubſtantialem ſit prima radix efficiens, vel ſaltem per ſe pertineat ad primam radicem efficientem operationum, quæ ſunt propriæ ſubſtantiæ completæ (quia prima radix efficiens harum operationum vel eſt ſola forma, vel compoſitum ſubſtantiale ex illâ reſultans) iam participat rationem primi entis, & ideo participat rationem ſubſtantiæ. Secus accidit in accidentibus, quæ nec ſunt primum ſubiectũ; neque prima radix efficiens, & ideo nõ poſ-

ſunt

ſunt eſſe partes ſubſtantiæ, ſeu de integritate intrinſecâ illius.

SECTIO. II.

Quid ſit forma ſubſtantialis?

7 Ex dictis diſput. præcedente circa eſſentiam materiæ primæ facilè colligitur, quid dicendum ſit circa eſſentiam formæ ſubſtantialis, quam quidem per varias concluſiones explicabimus. Dico ergo primò: eſſentia formæ ſubſtãtialis non eſt, eſſe principium effectiuum operationum totius compoſiti. Eſt contra recentiores illos, qui diſput. præcedente aſſerebant, eſſentiam materiæ primæ eſſe potentiam receptiuam operationum compoſiti, in quo inuenitur: qui conſequenter ad ea, quæ ibi docuerunt dicunt hic, formam ſubſtantialẽ eſſentialiter eſſe principium effectiuum operationum compoſiti. Probatur noſtra concluſio: quia tota ratio formæ ſubſtantialis ſaluatur abſque eo, quòd ſit principium effectiuum operationum compoſiti; ergo non eſt de eſſentiâ formæ ſubſtantialis tale principium effectiuũ. Antecedens probatur: quia tota ratio formæ ſubſtãtialis clauditur iſtis duobus prædicatis, & quod ſit forma, & quod ſit ſubſtãtialis: ſed ratio formæ ſaluatur ſine tali principio effectiuo, quandoquidem plura accidentia, qualia ſunt albedo, nigredo, &c. habent rationem formæ, & non ſunt principia effectiua operationum compoſiti, quod cõſtituunt, quia hoc nullas habet operationes ſui ipſius proprias; deinde ratio ſubſtantialis ſaluatur ex eo, quòd petat partem ſubſiſtentiæ ſibi reſpondentem, ſicut materia eſt ſubſtãtialis, quia petit partem ſubſiſtentiæ ſibi reſpondentem in compoſito, vt dicemus diſp. 8. ſect. 4. ergo tota ratio formæ ſubſtantialis ſaluatur ſine tali principio effectiuo.

8 Obijciunt recẽtiores: Ariſt. definiuit animam, quæ eſt forma ſubſtantialis viuẽtis, per hoc, quod eſt eſſe principium effectiuum operationum vitalium, quæ ſunt propriæ compoſiti viuentis, in quo includitur: ergo de ratione formæ ſubſtantialis, vt abſtrahitur â viuẽte, & non viuente erit principium actiuum operationum, quæ ſunt propriæ compoſiti ſubſtantialis, in quo includitur. Antecedens probant ex ipſo Ariſtot. 2. de Anim. text. 5. vbi ſic animam definiuit: *eſt actus primus corporis phyſici, & organici potentia vitam habentis*, in quâ definitione per illam particulam *actus primus*, docent iſti recentiores Ariſt. intelligere, animã eſſe actum primũ totius compoſiti, quatenus immediatè efficit operationes vitales, quæ ſunt propriæ ipſius.

9 Nec Ariſtotelis verba quidquam fauent recentioribus, neque ipſi ſibi conſtant in datâ explicatione. Incipiamus ab hoc vltimo. Hi ergo recentiores lib. 1. de Ani. diſp. 1. memb. 1. dum hanc animæ definitionem explicant, docent, dubiam eſſe mentem Ariſtotelis

circa

circa illam particulam *corporis*, an videlicet intelligenda ſit de toto ſubſtantiali, ita vt ſenſus ſit, eſt actus primus compoſiti ſubſtantialis? vel, an intelligenda ſit de ſolâ materiâ organizatâ, ita vt ſenſus ſit, anima eſt actus primus materiæ organizatæ? ſi ergo cenſent, dubiam eſſe mentem Ariſtotelis circa corpus, cuius actum dicit eſſe animam, an videlicet ſit materia, vel totum compoſitum? qua ratione probant modò ex eiſdem verbis Ariſtotelis, animam non eſſe actum materiæ; ſed compoſiti ſubſtantialis?

10 Quod autem Ariſt. ipſis non faueat, manifeſte conſtat ex contextu: etenim antequam prædictã traderet definitionem, hæc habet textu 2. *ſubſtantiæ autem maxime eſſe videntur corpora, & horum naturalia; hæc enim aliorum principia*: ac ſi diceret, vt exponunt S. Thomas hìc, Ægid. & Caiet. licèt aliquæ ſunt ſubſtantiæ ſpirituales; ſubſtantiæ tamen corporeæ præcipuè ſunt nobis manifeſtæ, vt potè quæ per ſenſus percipiuntur; ſpirituales vero ſolum per diſcurſum: addit, *& horũ naturalia*, hoc eſt inter ſubſtantias corporeas illæ, quæ ſunt entia naturalia, ſunt nobis magis nota, & ſubiungit rationem: *hæc enim aliorum principia*: ac ſi diceret, cuius ratio eſt, quia ſubſtãtiæ naturales ſunt principia operationum, quarum frequens exercitium crebrò per ſenſus percipimus, & ex eorũ cognitione deuenimus facile in cognitionem ipſorum entium naturaliũ, à quibus dimanat. Itaque Ariſt. in hoc loco duplicem ſpeciem ſubſtãtiæ corporeæ diſtinguit; vnã, quæ ſit ens naturale; aliam, quę non ſit: & inter has illam dicit, eſſe nobis notiorem iſtâ, quia illa eſt principium operationum, quas per ſenſus crebrò percipimus; ſecus verò iſta. Deinde diuidit Ariſt. ſubſtantiam naturalem, ſeu quæ ſit ens naturale in viuentem, & nõ viuentẽ, aſſeritque, animam eſſe formam cõſtitutiuam corporis, ſeu ſubſtantiæ naturalis viuentis, & cum in ſententiâ Ariſtotelis, vt videbimus lib. 2. forma conſtitutiua corporis naturalis ſit principium effectiuum operationum ipſius corporis, ſeu ſubſtantiæ naturalis, rectè inde concludit text. 5. animam eſſe actum eo modo, quo habitus ſcientificus eſt actus, nempe tanquàm principium productiuum: ergo non infert Ariſtot. animam eſſe principium productiuum operationum compoſiti viuentis ex eo, quod ſit natura, vel forma corporis, ſeu ſubſtantiæ naturalis; ac per conſequens ex definitione Ariſtot. non bene inferunt recentiores, omnes formas ſubſtantiales debere eſſe principium effectiuum operationum compoſiti ſubſtantialis.

eo, quod ſit forma ſubſtantialis [illegible] ex

11 Dices: Ariſt. putauit, omnem ſubſtantiam completam corpoream eſſe ens naturale: ergo, ſi ex eo, quòd anima ſit forma conſtitutiua entis naturalis, probat, eſſe principiũ effectiuum operationũ, i. e probabit ex eo, quòd ſit forma conſtitutiua entis ſubſtantialis.

Reſpon

Reſpondeo, antecedens eſſe falſum: quia Ariſtot. nunquam id affirmauit, quin potiùs oppoſitum videtur conſtare ex his, quæ numero præcedente adduximus ex libris de Anima, vbi inter ſubſtantias corporeas, aliquas videtur admittere, quæ non ſint entia naturalia, vel quia forte putat dari aliquas ſimplices non compoſitas ex materiâ, & formâ, quæ propterea non erunt naturales, quia non conſtabunt naturâ; vel quia exiſtimat, dari aliquas compoſitas ex materiâ, & formâ, quæ non ratione ſolius formæ, aut ratione ſolius materiæ ſint principium actiuum, aut paſsiuum, operationum; ſed ratione totius compoſiti ita vt indiuiſibiliter correſpõdeat toti ex vtrâque parte reſultanti tã effectio, quam receptio operationum, quæ ſunt propriæ totius cõpoſiti. Hæ autem ſubſtantiæ, ſi forte dantur, non erunt naturales: quia, cum non conſtent aliquâ parte, quæ ſit principium, & cauſa motus, & quietis eius, in quo eſt primò, & perſe, non conſtabunt naturâ, de cuius ratione eſt, eſſe principium, & cauſam motus, &c. vt dicemus libro 2. & ideo eæ ſubſtantiæ non poterunt dici entia naturalia: quia ea ſolùm ſic appellantur in præſenti, quæ conſtant naturâ.

12 Dices ſecundò: ex eo probauimus ſect. præcedente, dari formas ſubſtantiales, quia debet aſsignari aliqua prima radix effectiua accidentium eorum, quæ materia pro hoc, vel illo tempore habet: ergo ex noſtra doctrina infertur, formam ſubſtantialem eſſe principium effectiuum operationum cõpoſiti ſubſtantialis. Reſpondeo, ex noſtra doctrina ſolùm ſequi; aſsignari debere aliquam partem ſubſtantialem, qua poſita ſimul cum materia detur prima radix effectiua accidentium, quæ pro diuerſis temporibus experimur in materia prima: an vero hæc pars ſubſtantialis debeat eſſe ſe ſola prima radix effectiua accidentium, vel ſimul cum materia talem primam radicem conſtituere, non colligitur ex prædicta doctrina. Alias ſententias, quæ communiter hic referuntur, refutarem, ſi ex ijs, quibus diſputatione præcedenti varias ſententias circa eſſentiã materiæ primæ refutauimus, non facile colligeretur, quid dicendum ſit contra illas in præſenti difficultate.

13 Dico ſecundò: eſſentia formæ ſubſtantialis conſiſtit in eo, quod ſit actus ſubſtantialis materiæ vt talis, ita P. Soar. in Meta. diſp. 15. ſect. 5. n. 1. P. Rub. tract. de Forma q. 1. num. 3. P. Conn. 1. lib. Phyſic. cap. 9. quæſt. 10. art. 1. & eſt communiter recepta. Pro eius tamen explicatione, Noto 1. duplicem inueniri actum reſpectu cuiuſcunque potentiæ tam actiuæ, quàm paſsiuæ: vnum, qui ſe habet vt exercitium, quo talis potẽtia conſtituitur in actu ſecundo operans: alterum, qui ſe habet vt terminus, in quem tendit talis potentia per ſuum actuale exercitiũ; prior actus eſt cauſalitas, quã tam poten-

potentia actiua, quàm paſsiua cõſtituitur cauſans ſuum effectum; poſterior verò eſt terminus, in quem tendit potentia per cauſalitatem. Agnouit Ariſt. hunc duplicem actum. 9. Meta. text. 10. vbi poſtquam locutus fuiſſet de varijs modis, quibus res dicuntur eſſe in actu, addidit, *dicuntur autem actu non omnia ſimiliter ſed proportionaliter, vt hoc in hoc, aut ad hoc, ita illud in illo, aut ad illud, quædam enim vt motus ad potentiam.* (ecce actum qui ſe habet vt cauſalitas, & exercitium; nam motus vt dicemus libr. 3. eſt exercitium mobilis, & potentiæ motiuæ) *quædam vt ſubſtantia ad aliquam materiam.* Ecce poſteriorem actum, qui ſe habet vt terminus, hìc enim Ariſt. nomine illo *ſubſtantia* ſignificat formam ſubſtantialem, quam frequenter appellat rationẽ quidditatis, & quod quid erat eſſe rei, quod apud ipſum ſonat idem, ac eſſentia, aut ſubſtantia rei: dicit ergo, formam eſſe actum materiæ, quia eſt terminus, ad quem dirigitur potentia materiæ. Et text. 19. docet, ſanitatem, & ægritudinem eſſe actus potentiæ ordinatæ ad vnum, vel ad aliud. Idem cõfirmabimus ex eodem Ariſt. lib. 5.

14 Noto ſecundò, formam dupliciter poſſe terminare potentiam paſsiuã materiæ. Primò immediate, quod tunc contingit, quando forma ſecundùm ſuam entitatem fit dependenter à materiâ per paſsionem; tunc enim immediatus terminus productus, aut receptus per paſsionem eſt entitas formæ. Secundò poteſt terminare potentiam paſsiuam materiæ mediatè, ratione vnionis videlicet, quando vnio fit dependenter à materiâ per paſsionem: licèt enim vnio ſola fiat dependenter à materiâ per talẽ paſsionem; quia tamen actio, ſeu paſsio, quæ immediatè terminatur ad vnionem, tendit ad vniendam formam ipſi materiæ, fit, vt non ſolùm ſit terminus talis paſsionis vnio immediatè recepta, ſeu producta per illam; ſed etiam forma immediatè vniẽda per vnionem, atque adeo forma non ſolùm eſt actus terminans potentiam paſsiuam materiæ, quãdo ipſa forma ſecundum ſuam entitatem recipitur in eâdem materiâ; ſed etiam quandò vnio ſola, per quam vnitur, recipitur: quia tunc terminus adæquatus paſsionis eſt forma vnita.

15 Noto tertio, ad rationem cuiuſcũque formæ pertinere, quod ſit terminus, ſaltem ſecũdùm quod vnita eſt, potentiæ paſsiuæ ſubiecti, cum quo componit totum. Ratio eſt: quia forma eſt, quæ ſimul cum ſubiecto componit aliquod totum: ſed de ratione eius, quod in compoſito habet rationem ſubiecti, vt talis eſt, quod ſit principium paſsiuum vnionis, per quam componitur totum, vt conſtat ex dictis diſp. præcedente circa eſſentiam materiæ primæ: ergo de ratione formæ eſt, quod vniatur per vnionem, quæ ſit terminus potentiæ paſsiuæ ſubiecti: ſed, eo ipſo quòd vnio ſit terminus potentiæ paſsiuæ, forma vnita erit etiã ter-

minus talis potentiæ: ergo &c. Minor vltima probatur: quia terminus eſt ille, in quē tendit ipſa cauſalitas: ſed paſsio tendit ad vniendam formam: ergo forma vnita eſt terminus paſsionis, per quam recipitur vnio: ergo de ratione formæ eſt, quòd ſit terminus eius, quod in compoſito habet rationē ſubiecti, ſaltem ſecundum quod vnita eſt. His poſitis.

16 Dico, de eſſentiâ formæ ſubſtantialis eſſe, quod ſit actus ſubſtantialis materiæ vt talis, id eſt, quod ex naturâ ſuâ ſit actus per modum termini terminantis potentiam paſsiuam, quâ materia recipit vnionem ſubſtantialem; per hanc enim potentiam paſsiuam diximus diſp. præcedente contrahi, & conſtitui materiam in ratione materiæ. Hâc ratione intelligo authores citatos pro ſecunda concluſione. Hic eſt mihi probandum, formam ſubſtantialem eſſentialiter eſſe actum modo explicato, quia, quòd ſit ſubſtantialis, nullus dubitat. Probo ergo, eſſe actum: quia, vt Ariſtot. & omnes admittunt, non ſolùm forma ſubſtantialis; ſed etiam quælibet forma accidentalis eſſentialiter eſt actus ſubiecti: ergo in hoc conuenit forma ſubſtantialis cum accidentali: ergo eam rationem actus debemus tribuere formæ ſubſtantiali, quæ, cum ſit communis omnibus formis ſubſtantialibus, conueniat etiā accidentalibus: ſed hoc, quòd eſt eſſe terminum paſsionis, per quam recipitur vnio in ſubiecto, eſt cōmune omnibus formis ſubſtantialibus, & conuenit etiam accidentalibus: ergo tribuendum eſt formæ ſubſtantiali tanquā quid illi eſſentiale. Minorem probo: quia de ratione cuiuslibet entitatis, quæ in compoſito habet rationem ſubiecti, eſt eſſe principium paſsiuum vnionis ad formam, cum qua componit totum, vt diximus diſp. præcedente: ergo de ratione cuiuslibet formæ eſt, quòd ſimul cū vnione terminet paſsionem ſubiecti: ergo hæc ratio eſt communis omnibus formis ſubſtantialibus, & accidentalibus tanquam quid illi eſſentiale. Deinde per rationem *ſubſtantialis* ſufficienter diſtinguitur forma ſubſtantialis ab accidentalibus: ergo rectè explicatur eſſentia formæ ſubſtātialis per hoc, quòd eſt, eſſe actum ſubſtantialem materiæ.

17 Ex his poteſt facilè componi eſſentialis definitio formę ſubſtantialis in hunc modum. *Eſt actus ſubſtantialis materiæ vt talis conſtituens ſimùl cum illa compoſitum ſubſtantiale.* Per primam particulam *actus* videlicet, conuenit cum omni actu, & formâ. Per particulam *ſubſtantialis* diſtinguitur ab omnibus accidentibus. Additur, eſſe actum ſubſtantialē *materiæ*, vt diſtinguatur ab ipſâ materiâ, quæ, licèt exiſtat per ſuā entitatē ſubſtātialem, & proptereâ dicat actum entitatiuum exiſtentiæ; nihilominùs non dicitur actus ſui ipſius. Dicitur prætereà *materiæ vt talis*, vt denotetur, catenùs eſſe actū materiæ, quatenùs terminat potentiam paſsiuam, quæ in materiâ

riâ eſt reſpectu vnionis: per hanc enim potentiam paſsiuam conſtituitur materia in ratione materiæ, vt dictum eſt. Deniquè ponitur *cõſtituens ſimul cum materia compoſitum ſubſtantiale*, vt diſtinguatur à modo vnionis, qui, licèt ſit actus ſubſtantialis materiæ; non tamen conſtituit cum illâ compoſitum, ſi propriè loquendum ſit; ſed eſt id, quo forma, & materia conſtituunt ipſum compoſitum.

18 Obijcies: ex dictis videtur inferri, materiam fore actum formæ vt informatiuæ: quia ideò forma eſt actus materiæ, quia eſt terminus potentiæ paſsiuæ illius: ſed etiam materia eſt terminus potentiæ informatiuæ formæ: ergo eſt actus illius. Minor probatur: quia illud eſt terminus potentiæ informatiuæ, quod informatur ab ipſâ: ſed materia informatur à formâ: ergo eſt terminus illius. Nego ſequelam: neque enim dicitur terminus potentiæ productiuæ totum illud, ad quod dicit aliquem ordinem; alioqui paſſum diceretur terminus potentiæ effectiuæ illud reſpicientis, tanquam id, in quo ſuum effectum producit, quod nullus admittit; ſed ſolùm dicitur terminus potentiæ cauſatiuæ id, in quod tendit per ſuam cauſalitatem, tanquàm in quid acquirendum per ipſam: forma autem non tendit in materiam per vnionem, quæ eſt cauſalitas formalis cauſæ, tanquàm in terminum adquirendum per ipſam vnionem; ſed tanquàm in extremum, & concauſam, quæ ſimul cum formâ cauſat totum per eandem vnionem: vnde materia non poteſt dici actus formæ per modum termini.

19 Vnum hìc aduerterim, nempe, quòd, licèt materia vniatur formæ per vnionem; non tamen eſt dicenda terminus paſsionis materia vnita, ſicut dicitur terminus paſsionis forma vnita. Ratio eſt: quia terminus paſsionis ſolùm eſt illud, quod acquiritur per ipſam, non illud, cui acquiritur: materia autem vnitur formæ tanquàm id, cui per paſsionem acquiritur forma vnita; forma verò tanquàm id, quod acquiritur ipſi materiæ. Vndè rectè dicitur forma terminus paſſionis, & actus potentiæ paſsiuæ; ſecus materia. Id facilè declaratur exemplo hominis acquirentis ſibi aliquem finem, poſſeſsionem videlicèt diuitiarum: poſſeſſio enim, & res poſſeſſa ſunt, quæ acquiruntur; homo verò, cui acquiruntur, & ideo labor, & cura hominis tendit in poſſeſsionem tanquàm in terminum adquirendum; in ipſum verò hominem ſolùm tanquàm in ſubiectum, cui paratur talis poſſeſsio.

20 Ex dictis inferes, non eſſe de ratione formæ ſubſtantialis præciſè ſumptæ, quòd ſit entitatiuè perfectior, quàm materia: quia de ratione formæ ſubſtantialis præciſè ſumptæ tantùm eſt, quòd ſit actus ſubſtantialis materiæ vt receptiuæ vnionis: ſed cũ hoc bene ſtat, quòd materia ſit perfectior: ergo &c. Minorem probo: quia

quia in ratione ſubſtantiæ conueniunt materia,& forma; deinde ratio actus ſolũ conſiſtit in eo,quòd ſit terminus potentiæ receptiuæ materiæ modo explicato: ſed de ratione formali termini potentiæ receptiuæ materiæ nõ eſt,eſſe perfectiorem ipſâ materiâ, tum quia in accidẽtibus inuenitur ſimilis ratio termini, & nihilominùs non ſunt perfectiora materiâ primâ;tũ etiam quia quid perfectius eſt,eſſe potentiam productiuam, quamuis ſit in genere cauſæ materialis, quàm eſſe præciſe effectum talis potentiæ, cùm hoc ſolùm dicat dependentiam ab illo; illud verò dicat virtutem productiuam: ergo &c. Vnde colliges, quòd, ſi ratio formæ ſubſtantialis non contrahatur per differentias ſpecificas,quæ materiæ perfectionem excedant, poterit contingere, quod materia ſit defacto perfectior, quam aliqua forma ſubſtantialis.

21 Rogas; Vnde ergo venanda eſt maior, vel minor perfectio formæ reſpectu materiæ? Reſpondeo, id eſſe inferendum ex collectione omnium prædicatorũ: etenim,ſi collectio prædicatorum formæ excedat collectionem prædicatorum materiæ, forma erit perfectior: ſecus verò, ſi è contra. Perfectio autem entitatiua prædicatorum colligenda eſt ex maiori independentia entitatiuâ; ex perfectiorum effectuum continentiâ; ex perfectiori modo continendi,aut producendi ſuos effectus; ex gradu perfectiori eſſendi.

SECTIO. III.

An formæ materiales educantur ex potentia materiæ?

22 EDuctio hìc ſumitur à philoſophis pro actione, per quam effectus ab agente producitur dependenter à ſubiecto recipiente ipſum effectum mediâ eâdẽ actione, quæ prout in ſubiecto, paſsio nominatur. Dicitur verò eductio, quia, cum ſubiectum in ſuâ potentiâ contineat effectus, dum agens eos producit, videtur eos quaſi extrahere in lucem ex potentia ipſius ſubiecti, & ideò dicitur educere: melius tamen diceretur talis actio inductio, quandoq; quidem agens ex vi ipſius actionis ponit effectus in materiâ. Eſt ergo difficultas, an formæ materiales producantur per hanc actionem; vel potiùs per creationem? & procedit difficultas tam de formis ſublunaribus, quam de formis cœlorum. Pro eius deciſione.

23 Noto, formas materiales (& idem eſt de quolibet alio effectu,qui educitur ex ſubiecto) ante quàm producantur, nullo modo præcedere in materiâ ſecundùm aliquid ſui quaſi ibi deliteſcentes, vt inde educãtur ab agente, quando eas producit. Ratio eſt: quia iſtud,quod præcederet realiter, & entitatiue in materiâ, vel eſſet tota entitas formæ; vel aliqua pars illius. Non tota entitas; tum quia iam non produceretur denuò ab efficiente; ea enim, quæ iam ſunt reali-

realiter in rerum natura, non producuntur denuò: tùm etiam, quia in materia eſſent actu infinitæ formæ, vel ſaltem plures, cum tot poſsint educi ex potentia eius: ac per conſequens eadem materia eſſet actu in pluribus compoſitis; imò & eadem forma eſſet actu in pluribus ſubiectis numero diuerſis, cum ex qualibet materia ſublunari poſsint educi omnes formæ. Neque poteſt præcedere entitatiuè in materia aliqua pars formæ: primò, quia reliquæ partes producerentur, quin ſecundùm ſe præceſsiſſent in materia: ergo & illa pars, quam tu dicis præceſsiſſe, poſſet produci ſine tali præcedentia. Secundò, quia vel illa pars præcederet in tota materia; vel in vna tantùm illius parte. Si in tota, haberet plura ſubiecta, cum vna pars formæ eſſet in pluribus materiæ: deinde neceſſarium eſſet, quod, quandò reliquæ partes producuntur, illa ſe reciperet ad partem materiæ ſibi reſpondentem, ne eſſet in eodem ſubiecto, in quo reliquæ partes formæ producuntur, quòd certè ridiculum eſt. Si verò erat in vna tantùm parte materiæ, ſicut ex reliquis partibus ipſius materiæ denuò educuntur reliquæ partes formæ ibi non deliteſcentes realiter, cur hæc etiam non poſſet denuò educi ex parte materiæ illi reſpondente, quin anteà in ea delituiſſet?

24 Dices: ſi forma non præcederet in materia ſecundùm aliquid ſui, ſequeretur, formam materialem fieri ex nihilo: ergo crearetur, quia creatio eſt productio rei ex nihilo. Diſtinguo anteced: non fieret ex nihilo, ſi τὸ *nihilum* excludat omnem partem ipſius formæ præexiſtentem in materia, concedo: fieret ex nihilo, ſi τὸ *nihilum* excludat ſubiectum præſuppoſitum ſuſtentans, & recipiens ipſam formam, nego antecedens. Et deinde nego conſequentiam: quia res per creationē productæ non dicuntur fieri ex nihilo, quia ita fiant, vt nulla pars earum præcedat in materia, vel ſubiecto aliquo; ſed quia non concurrit ad eas producēdas ſubiectum aliquod recipiens, aut ſuſtētans. Axioma verò illud apud philoſophos antiquos maximè receptū, *ex nihilo nihil fit*, ita intelligendum eſt, vt ſolùm velint, quod agens creatum non poſsit aliquid producere, niſi in ſubiecto effectum eius recipiente. Hoc poſito.

25 Dico primò: formæ materiales ſublunares educuntur ex potētia materiæ. Eſt communis omniū philoſophorū ſententia, ſi vnum, vel alterū recentiorū excipias. Videatur P. Suar. diſp. 15. Met. ſect. 2. P. Hurt. diſp. 4. Phyſic. nu. 15. Omiſsis aliorum rationibus, eam probo: primò, quia forma materialis producitur ab agente creato naturali: ergo producitur per eductionē. Conſeq. eſt certa apud omnes philoſophos, & Theologos vnanimi conſenſu aſſerentes, nullum agens creatum naturale poſſe efficere rē aliquā per creationē, ſaltem vt cauſam principalem. Antecedens probo, & quidem de formis accidentalibus nullus eſt, qui

neget: videmus enim calorem applicatũ ligno illud calefacere; & lucem illuminare, &c. De formis ſubſtantialibus probatur eadẽ ratione: quia ignis applicatus ligno introducit in illud formam ignis; & equa generat equum, & ſic de alijs: ergo iſtæ formæ producuntur ab agente creato.

26 Dices: homo reuerà generat hominem, & nihilominus non producit formam hominis generati; ſed ſolùm vnionem: ergo idem poteſt contingere in igne, & equa, nempè quòd non producant formam effectus generati; ſed ſolùm vnionem illius cum materia. Concedo antecedens, & nego cõſequentiam. Ratio eſt: quia, quando videmus, applicato agente alicuo produci aliquem effectũ, tribuendus eſt talis effectus illi agenti, ni adſit ratio oppoſitum ſuadens: alioqui non eſſet, cur dicere mus, calorẽ producere non ſolùm vnionem; ſed etiam alterum calorem. In homine autem datur ratio ſuadens, animam non poſſe ab altero homine produci: quia, cum ſit ſpiritualis, non poteſt produci dependenter à materia corporea, vt conſtabit ex dicendis in lib. de Anim.; in equo verò, igne, & alijs nullum apparet leue fundamentũ ad afferendum, formam eius produci non poſſe à generante.

27 Secundo probatur concluſio: quia forma materialis nullã operationem habet independentem à materia (vel ab alio ſubiecto ab ipſa forma diſtincto) tanquàm à cauſa materiali recipiente, & ſuſtentante: ergo ſuum eſſe habet etiam dependens à materia tanquàm â cauſa ſuſtẽtãte. Antecedens admittitur ab omnibus. Conſequentia probatur: quia ex operationibus venamur naturam entitatis producẽtis. Hinc fit, quod eam ſubſtantiam, quæ nullam operationem habet ſpiritualem; ſed omnes materiales, & corporeas, dicimus, eſſe eſſentialiter corpoream: deinde ſubſtãtiam, quę nullam operationem elicit vitalem; ſed omnes non vitales, dicimus eſſentialiter eſſe non viuentem, &c.: ergo, ſi forma materialis nullam operationem elicit independentem â ſubiecto diſtincto, rectè inde colligitur, eſſe, ſeu entitatem illius dependere à ſubiecto.

28 Dico ſecundò: formæ cœlorum (non loquor de Empyreo) eductæ fuerunt ex materia. Tuentur hanc concluſionem authores præcedentis concluſionis, ſi P. Suar. excludas. Ante quàm probetur, ſupponendum eſt, cœlos eſſe ſubſtantias compoſitas ex materia, & forma. Conſtabit id ex dicendis in lib. de Cœlo, vbi probabimus, cœlos habere materiã eiuſdem ſpeciei cum ſublunari, quæ ex forma aquæ tranſijt ad formãm cœlorum. Secũdò probari poteſt ex Epiſt. 2. S. Petri cap. vltimo, vbi aperte teſtatur, cœlos comburendos eſſe in die iudicij; non poſſent autem comburi, niſi conſtarent materia, quæ admittendo formam ignis, amitteret antiquã formam; neque enim ignis aliter adurit aliam ſubſtantiam, niſi intro-

introducendo formam propriam in ſubiecto, quod anteà habebat extraneam. Verba Apoſtoli ſunt: *Cœli autem, qui nunc ſunt, & terra eodem verbo repoſiti, ſunt igni reſeruati in diem iudicij*: Ne autē putares Petrum locutum fuiſſe de aere, illum ſignificando nomine cœlorum, addidit: *Adueniet autem dies Domini, vt fur, in quo cœli magno impetu tranſient; elementa verò calore ſoluentur; terra autem, & quæ in ea ſunt opera exurentur*: vbi diſtinguens Petrus cœlos ab elementis enucleatim exponit tranſitum cœlorum, elementorum ſolutionem (inter quæ aer comprehenditur) & exuſtionem terræ. Et clarius id dicit inferius: *Expectantes* (inquit) *& properantes in aduentum diei Domini, per quem cœli ardentes ſoluentur, & elementa ignis ardore tabeſcent. Nouos vero cœlos, & nouam terram ſecundum promiſſa ipſius expectā*. Vidè P. Mol. de opere, ſex dierū diſp. 3. & P. Salm. in c. vlt. Epiſt. 2. Petri diſp. 3. & 4. P. Hur. in lib. de Cœlo diſ. 3. ſect. 7. qui omnes adducunt teſtimoniū ſancti Clementis, lib. 3. Recogn. referentis B. Petrum diſputantē cum Simone Mago affirmaſſe, cœlos perituros. Hoc poſito.

29 Probatur concluſio ratione ſecunda, qua probata eſt præcedens. Sed obijcit P. Suarez: forma, quæ educitur, ſupponit materiam præexiſtentem cum priuatione ipſius: ſed formæ cœlorum non ſuppoſuere materiam præexiſtentem cum priuatione ipſarum: ergo non fuerunt eductæ; ſed creatæ. In primis maior eſt falſa: neque enim generatio, aut eductio formæ connexionem habet cum priuatione; ſed ſolùm cum ſubiecto recipiente ſecundùm ſe ſumpto, vt diximus diſp. 1. num. 26. Secūdò, data maiori, nego minorē: quia, vt dicā in lib. de Cœlo, materia cœlorum prius extitit ſub forma aquæ, ex qua facti ſunt cœli, ac per conſequens toto eo tempore, quo habuit formam aquæ, præceſsit materia cum priuatione formæ cœlorum.

30 Obijcit ſecundò: Geneſeos primo, dicitur Deus creaſſe cœlum: ergo producti ſunt cœli per creationem. Reſpondetur, in eo capite non ſumi verbum *creare* in ſtricta ſignificatione; ſed latè pro eo, quod eſt producere: quia in eodem cap. nu. 21. poſtquàm Deus iuſsit aquas producere reptile animæ viuentis, & volatile, additur; *creauitque cete grandia*; & tamen hic non ſumitur verbum *creauit*, pro rigoroſa creatione; ſed pro eductione: ergo inefficax ſumitur argum. ex verbo, *creauit*.

SECTIO IIII.

An plures formæ ſubſtantiales ſubordinatæ poſsint naturaliter eſſe ſimul in eàdem materia?

31 Dupliciter poteſt diſputari quęſtio, de multiplicitate formarū ſubſtātialiū in eadē materia. Vno modo, ita vt ſint inter ſe ſubordinatę formæ in ordine ad cōſtituendū vnum cōpoſitum ſubſtantiale: altero modo, ita vt ſint

diſparatæ omninò interſe, non vnum; ſed plura compoſita ſubſtantialia cum eâdem materiâ conſtituentes. De hoc ſecundo modo agemus ſect. ſequente. Primus verò hanc ſubſectionem vendicabit. Poſſunt tamē trifariàm ſubordinari plures ſubſtantiales formæ in ordine ad idem compoſitum ſubſtantiale conſtituendum. Primò, ita vt pro diuerſitate prædicatorum eſſentialium exiſtentium in compoſito aſsignentur diuerſæ formæ ſubſtantiales, quarum ſingulæ ſingulis prædicatis correſpondeant. Secundò, ita vt vna ſe habeat tanquàm ſubiectum immediatum alterius, vt mediâ illâ ſubiectetur in materiâ (ſicut in communi ſententiâ, qualitates mediâ quantitate ſubiectantur in materiâ,) vel ſaltem ita vt ex vnâ formâ, & materiâ reſultet vnum adæquatum ſubiectum alterius formæ. Tertiò, ita vt vna ſe habeat in materia tanquàm diſpoſitio neceſſaria ad aliam recipiendam. Omnia hìc diſcutienda.

32 Prima igitur ſententia aſſerit, in quâlibet materiâ dari tot formas ſubſtantiales, quot ſunt eſſentialia prædicata compoſiti ſubſtantialis reſultantis. Ita Ioannes de Gandabo, 2. Metaph. quæſtion. 10. & 1. de Anim. quæſt. 8. Venetus. 7. Meta. Rationes huius ſententiæ o[illegible] infrà. Se[illegible] ſent[illegible], in quoli[illegible] omnium [illegible]nes au[illegible]dem mo[illegible]am enim aſſerunt, quàmlibet formam vnius elementi eſſe in diuerſa parte materiæ, ac formam alterius. Alij verò, formas omnes elementorum eſſe in ſingulis partibus materiæ mixti. Contra hanc ſententiam agam. 2. libr. de Generat. Tertia ſētētia, quę primę eſt affinis docet in homine pro diuerſis gradibus, quos continet, vegetandi videlicet, ſentiendi, & ratiocinandi tres animas eſſe conſtituendas ſubordinatas, & realiter diſtinctas: vegetatiuam vnam; ſenſitiuam alteram, & vltimam rationalem. Ita OKam. quodl. 2. quæſt. 10. 11. Hanc ſententiam examinabo in lib. de Anima. Quarta ſententia ponit in materia duplicem formā ſubordinatam; vnam, quæ ſimul cum materia conſtituat commune ſubiectū reliquarum formarū, hāc vocant formā corporeitatis; alterā quæ hoc cōmune ſubiectū informet, & conſtituat in hac, vel illa determinata ſpecie; vt, in ſpecie hominis, lapidis, bruti, &c. Hanc ſententiā tenet Auicēb. lib. 1. ſufficit c. 2. cui quoad hanc partē cōſentiunt, Henr. in 4. d. 11. q. 3. ar. 2. & Scotus, quodl. 2. q. 2. & 3. & quodl. 3. q. 13. & 14. Ille enim admittit formā corporeitatis in omnibus viuentibus; non verò in non viuentibus; Scotus verò in ſolo homine eam admittit.

33 Dico primò: non dantur in compoſito ſubſtantiali diuerſæ formæ ſubordinatæ pro diuerſitate prædicatorum eſſentialium. Hæc eſt contrà primam ſententiam, & eam tenet P. Sua. in Met. diſ. 15. ſect.

ſect. 10. num. 5. P. Hurt. hîc, eſtque communis inter recentiores. Probatur primo: quia, etiamſi ponerentur plures formæ modo dicto ſubordinatæ, omnia prædicata eſſentialia correſponderent vni ex illis; ergo fruſtrà adduntur reliquę propter diuerſitatem prędicatorum. Antecedens probatur. Ponamus lapidem, v.g. habere vnam formam ſubſtantialem, quæ conſtitueret prædicatum ſupremum ſubſtantiæ vt ſic; aliam, quæ conſtitueret prędicatum ſubſtantiæ corporeæ; aliam, quæ conſtitueret prædicatum non viuentis, aliam denique, quæ prædicatum ſpecificum lapidis. Huic vltimæ neceſſario correſponderent omnia prædicata ſuperiora; compoſitum enim reſultans ex illâ formâ, & materiâ, in primis haberet ſupremam rationem ſubſtantiæ, quia in ratione ſubſtantiæ conueniret cum omnibus alijs contentis in prædicamento ſubſtantiæ: deinde eſſet ſubſtantia corporea, quia totum reſultans ex illâ, & materiâ eſſet ex naturâ rei impenetrabile cum alio, & diuiſibile in partes extenſionis; ratio autem corporis, vt ab ſpiritu diſtincti conſiſtit in impenetrabilitate, vel diuiſibilitate partium extenſionis, vt dicemus in lib. de Anima: præterea eſſet ſubſtantia non viuens, quia forma ſpecifica lapidis non eſt elicitiua operationum vitalium: denique eſſet lapis: ergo vltimæ illi formæ ſimul cum materia reſpōderent omnia prædicata lapidis; aliæ ergo ſuperfluerēt.

134 Dices: compoſitum reſultans ex materiâ, & ex vltima illa forma non haberet ſupremam rationem ſubſtantiæ, quia hæc eſt ſubſtantia completa; illud verò compoſitum non eſſet ſubſtantia completa, cum ex natura rei eſſet ordinatum ad componendam aliā ſubſtantiam cum reliquis formis ſubſtantialibus, quas adſtruit oppoſita ſententia. Egregia petitio principij. Pone, nō dari alias formas ſubſtantiales in lapide pręter illam vltimam; compoſitum quidem ex illa, & materia reſultans erit ſubſtātia completa, quia non ordinabitur ad componendum cum alijs formis ſubſtantialibus: ad quid ergo addemus aliā formam, cui correſpondeat prædicatum ſubſtantiæ? Neque enim hæc addenda eſt, niſi vt tribuat prædicatum, quod ipſa deficiente tribui non poſſet ab alia forma. Secundo ex tua ſolutione ſequitur, prædicatum ſubſtantiæ completæ non poſſe reſpondere illi formæ, quā adſtruis ad id munus: quia totum reſultans ex hac forma, & materia ordinatum eſſet ad componendum aliud totum cum reliquis formis prædicatorum inferiorum: ergo ratio ſubſtantiæ completæ non tribueretur ab [illegible] forma.

135 Secundo probatur [illegible] ſio: quia, ex eo deberent [illegible] diuerſæ formæ ſub[illegible] ſingulis prædica[illegible] habeant diuer[illegible] operationes [illegible] tiones poſſ[illegible]

formæ ſubſtantiali:ergo non ſunt multiplicandæ formæ pro diuerſitate prædicatorum. Minor probatur:quia anima rationalis, cùm ſit vna,eſt principium intellectionis,& volitionis; aſſenſus, & diſſenſus; amoris, & odij,quæ quidem operationes ſunt valde diuerſæ:ergo vni formę ſubſtantiali poſſunt reſpondere diuerſæ operationes.

36 Confirmatur primò: quia quæuis forma ſubſtantialis deberet componi ex diuerſis formis pro diuerſitate prædicatorum, & illæ diuerſæ ex alijs diuerſis, & ſic in infinitum. Aſſumptũ probo:quia omnes formæ,quæ eſſent in lapide conuenirent quidem in ratione formæ, & differrẽt per propriam, & peculiarẽm differentiam: ergo iam in qualibet ex illis eſſent duo prædicata, pro quibus deberent poni duæ formæ iuxta oppoſitam ſententiam: deinde illæ duæ formę conuenirent in ratione formę, & differrent per proprias differentias, atque adeo conſtarent ex alijs duabus formis, quibus reſponderent illa duo prædicata,& ſic in infinitum. Confirmatur ſecũdò:quia, cum in materia etiam ſint plura prædicata (vt enim ſupra diximus, dari poſſunt materiæ, quæ, cum in ratione materiæ conueniant, ſpecie tamen diſſideant) deberent dari in materia ipſa plures formæ eſſentiales ipſi, quibus ſingula prædicata materiæ reſponderent: hoc autem admitti nequit,quia nulla forma eſt de eſſentia materiæ.

37 Obijcies primò Ariſtotelem,qui 7.Met.text.33.ait, partibus definitionis reſpondere partes rei:ergo generi,& differentiæ, quæ ſunt partes definitionis, correſpondent diuerſæ partes rei definitæ: at hæ non poſſunt eſſe materia,& forma, quia materiæ ſoli non correſpondet vllum prædicatum eſſentiale totius; vt, *animal* verbi gratia, non correſpondet materiæ ſoli; & *rationale* formæ, quia materia ſola non eſt ſenſitiua:ergo aſsignari debet in materiâ vna forma,cui correſpondeat prædicatum animalis, & alia diſtincta, cui prædicatũ rationalis &c. Reſpondeo, mentem Ariſtotelis eſſe,quòd, ſicut ſe habet tota definitio ad totam rem definitam, ita quælibet pars definitionis ad partem definiti ſibi reſpondentem; quia ſicut tota definitio explicat totam rem definitam,ita etiam pars debet explicare partem;v.g.hæc definitio,*animal rationale* explicat eſſentiam hominis, & *animal*, quod eſt pars definitionis explicat partem ſenſitiuam hominis, *rationale* verò partem rationalem; an vero partes definiti debeãt diſtingui realiter, vel per rationem?non curat Ariſt. in eo loco.

38 Obijcies ſecundò eundem Ariſt.qui 2.Met.capit. 2. fertur, aſſeruiſſe in vno toto ſubſtantiali nõ dari formas infinitas,eo quòd non detur infinita prædicata: ergo cenſuit, formas eſſe multiplicandas pro multiplicitate prædicatorum eſſentialium. Reſpondeo,

deo, Ariſtot. rectè deducere non eſſe formas infinitas ex eo, quòd non ſint infinita prædicata: quia, ſi hæ formæ darētur, cuilibet ſaltem correſponderet vnum prædicatum diuerſum ab alijs. Ex hoc tamen non infertur, Ariſtotelem ſenſiſſe, pro ſingulis prędicatis ſingulas eſſe formas adſtruendas: quia, cum in ſententia ipſius ratione ſolùm diſtinguantur prædicata metaphyſica rei, vni ſoli formæ ſubſtantiali reſpondebunt omnia.

39 Dico ſecundò; in compoſito ſubſtantiali ſiuè viuente, ſiuè non viuente; ſiuè rationali, ſiuè nō rationali non datur forma ſubſtātialis corporeitatis ſimul cum forma ſubſtantiali propria ipſius cōpoſiti. Hæc eſt contra quartam ſentētiam, & eam tuentur P. Suarez in Metaph. diſput. 15. ſect. 10. à numer. 8. & diſputat. 13. ſection. 3. numer. 12. vbi citat Sanctum Thom. 1. part. quæſtio. 76. artic. 3. & 4. & libr. 2. contra Gent. cap. 58. & lib. 7. Metaphyſic. quæſtio. 12. cum omnibus Thomiſtis, & alijs pluribus, P. Hurtad. hic. Probatur concluſio: quia forma corporeitatis eſſet adſtruenda, vel vt illi reſponderet prædicatum aliquod compoſiti ſubſtantialis; vel vt ſimul cùm materia eſſet ſubiectum vnionis ſubſtantialis, & formarum materialium; vel vt materiam diſponeret, & præpararet ad formas, & vniones ſubſtantiales recipiendas: atqui ad nihil horum requiritur talis forma: ergo non eſt adſtruenda. Conſequentia eſt bona: quia præter illa tria nihil poteſt excogitari, pro quo neceſſaria ſit forma corporeitatis. Minor probatur, & in primis, quòd illi non reſpondeat prædicatum aliquod compoſiti ſubſtantialis: quia, ſi aliquod, maximè ratio ſubſtantiæ corporeæ: ſed hæc reſpondet propriæ formæ cuiuslibet compoſiti: ergo, &c. Minorem probo in homine, in quo eſt maior difficultas: quia ex anima rationali, & materia prima reſultat vna ſubſtantia corporea, cum totum ex illis reſultans ſit ex natura rei impenetrabile cum alio, quod quidē ſufficit ad rationem corporis, vt dicemus in lib. de Anima.

40 Deinde forma corporeitatis non eſt neceſſaria, vt ex illa, & materia coaleſcat vnum ſubiectum formarum, & vnionum ſubſtantialiū: quia nihil eſt in formis, & vnionibus aliud exigens ſubiectum præter materiam: ergo materia ſola ſufficiet ad ipſas recipiendas. Antecedens eſt certum, vel aſsigna aliquod prædicatum in formis, & vnionibus, quod aliud exigat ſubiectum præter materiam. Confirmatur: quia ex vna parte eſt certum, requiri materiam vt ſubiectum: deinde nulla eſt ratio nos cogens ad conſtituendum aliud ſubiectum præter illam: ergo negandum omnino eſt, quia, vt iam ſæpè monuimus, dum ex parte effectus indigentia cauſę non apparet, tribuendus omnino eſt illi, qua nouimus indigere. Denique, non

requiritur forma corporeitatis vt diſpoſitio præparans materiā: quia certum eſt, requiri ex parte materiæ tanquā diſpoſitiones tēperamentum primarum qualitatum, quæ hoc, vel illo modo attēperatæ præparant materiam ad diuerſas formas ſubſtantiales; eſt enim experientia notum, quod variato tēperamento primarū qualitatū deſtruitur ſæpè forma præexiſtens, alia denuo adueniente: deinde ex tali attēperatione qualitatum rareſit materia; tali verò condenſatur; ex alia denique in talem figuram protenditur, aut contrahitur: ergo temperamentū primarum qualitatum ſufficiet, vt materia prima in varia membra, & organa deſtribuatur, quibus apta fiat animæ rationali, & reliquis ſenſitiuis recipiendis, præcipuè, cum experientia conſtet, quod, introductis aliquando talibus qualitatibus, membra diſſoluuntur, & aliquando alijs ſolidantur. Si ergo hæc munera obire poſſunt qualitates, cur aliam formam ſubſtantialem addemus ad ea munera obeunda?

41 Confirmatur: quia, ſi forma corporeitatis eſſet diſpoſitio ex parte materiæ requiſita ad formam hominis, v.g. vel includi deberet in eſſentia phyſica hominis; vel non? Si hoc vltimum: ergo nō eſſet ſubſtantialis; ſed accidentalis: nam neque eſſet ſubſtantia cōpleta, vt patet, cum materia poſt illam receptam ordinata maneret ad componendam aliam ſubſtantiam, hominem videlicet; neque eſſet ſubſtantia incompleta, quia ſubſtantia incompleta debet eſſe de conceptu, ſeù integritate completæ, quod quidem conuenire nō poſſet illi formæ, cum non eſſet de conceptu hominis, qui eſt ſubſtantia completa, ad quam ordinaretur ea forma. Si includeretur in eſſentia phyſica hominis: ergo homo non eſſet vnum compoſitum; ſed plura: tùm quia illa forma non vniretur cū anima rationali, quā enim vnionem habere poſſet cum illa? tùm etiam quia, vt hæ formæ vnum compoſitum conſtituerent, nō ſufficeret, quòd eidem materię vnirentur, ſubſiſtentiæ enim Diuinæ vniuntur, imò identificantur cum eàdem indiuiſibili natura reali, & nihilominùs, quia non identificantur interſe, non conſtituunt vnum ſuppoſitum; ſed plura. Prętereà duæ formæ accidentales ſæpe vniūtur eidem ſubiecto, vt apparet in albedine, & dulcedine, & non conſtituunt idem compoſitū accidentale; ſed duo, eo quòd interſe non ſint vnitæ: ergo, cum anima rationalis vnita non eſſet cum forma corporeitatis ſe habente vt diſpoſitione reſpectu ipſius, nō conſtituerent vnum compoſitum ſubſtantiale; ſed duo.

Soluuntur argumenta.

42 OBijcies primò: non implicat aliqua forma ſubſtantialis exigens aliud ſubiectum ſubſtantiale ſimul cum materiā ad ſui, vel vnionis propriæ receptionem. Vndè ergo noſti, animam rationalem, vel aliquam aliam ſen-

ſitiuam

ſitiuam ex his, quæ modo dantur, non eſſe talem? Admittimus, eſſe poſsibilem talem formam. Ea tamen prædicatum aliquod habere deberet, cui recipiendo non ſufficeret materia prima: cum autem ex illis prædicatis, quæ hucvſque nouimus in animâ rationali, ac eius vnione, & in reliquis formis ſenſitiuis, nullum inueniamus, cui non ſufficiat materia prima diſpoſita, & præparata tali temperamento primarum qualitatum, ideo aſſerimus, ad has formas non requiri ex parte materiæ aliquam aliam ſubſtantiã, quæ ſe habeat vt ſubiectum, vel vt diſpoſitio ad illas requiſita.

43 Obijcies ſecundò: anima requirit in materia varietatẽ organorum: talis autem organorum varietas introduci non poteſt, niſi à formâ corporeitatis: ergo adſtruenda eſt in viuentibus. Reſpondeo, varietatem organorum efficienter cauſari à formâ ſeminis, quæ non aliomodo illa diuerſa organa efficit, niſi introducendo primas qualitates diuerſo modo attemperatas in diuerſis partibus materiæ fœtus. Vndè prouenit, quod ſingulæ partes materiæ diuerſas habeant figuras, aptas quidem ad propria munera obeunda. Sed de hoc agemus ex profeſſo in lib. de Generatione.

44 Obijcies tertiò: animalia dici ſolent conſtare copore, & animâ, quod quidem non dicitur de non viuentibus; ſed tantum, quòd conſtant materiâ, & formâ: ergo in animalibus aliquid eſt ex parte materiæ, ratione cuius dicatur corpus: hoc nihil poteſt eſſe niſi forma corporeitatis: ergo, &c. Reſpondeo, materiam viuentium dici corpus ratione organizationis, & diſtinctionis membrorum: cum autẽ organizatio conſtet ſolâ introductione primarũ qualitatum in tali attemperatione, non eſt neceſſaria forma corporeitatis. Occurres: ſi materia cõſtituitur in eſſe corporis per organizationem: ergo, dum homo dicitur conſtare, ſeu componi ex corpore, & animâ, ibi inuoluitur, quòd conſtet etiam, ſeu cõponatur ex organizatione: atqui non poteſt componi ex organizatione; quia hæc eſt accidentalis, & id, quòd eſt accidentale, non poteſt cõponere ſubſtantiã, qualis eſt homo: ergo materia non conſtituitur in eſſe corporis per organizationẽ; ſed per formam aliquam ſubſtantialem. Reſpondeo, quòd, dũ homo dicitur conſtare, ſeu cõponi ex corpore, & animâ, non ſumitur corpus reduplicatiuè; ſed ſpecificatiuè. Eſt dicere: ideò dicitur homo conſtare, ſeu cõponi ex corpore, & animâ, quia conſtat materiâ, quæ conſtituitur in eſſe corporis per organizationẽ; non verò, quia conſtet, ſeu componatur ipſe homo ex organizatione.

45 Obijcies quartò: in morte animalis non introducitur noua forma in materiã loco animæ præexiſtentis: ergo ponenda eſt alia forma ſimul cũ animâ, quæ, hac recedente, informet materiam, ne cogamur aſſerere deſtitui aliquan-

do

do omni forma ſubſtantiali. Antecedens probatur: quia, ſi introduceretur noua forma, illa eſſet diuerſa pro diuerſitate diſpoſitionum: atqui hoc non ita contingit; idem enim cadauer experimur, ſiue viuens pereat ex nimio frigore, ſiue ex nimio calore; ergo, &c. In primis, poſito antecedente, nullũ eſſet inconueniens in eo, quod, recedente anima, non introduceretur noua forma; quia, vt diximus diſput. præcedente ſect. 8. materia ex natura rei poteſt cõſeruari abſque vlla forma ſubſtantiali. Reſpõdeo ſecundò, negando antecedẽs, etenim loco animæ in morte animalis, introducitur forma cadaueris. Ad probationem reſpondeo, quod, licet animal perire poſsit ex vi diſpoſitionum interſe maximè diſtantiũ, non inde colligitur, formas cadauericas ſuccedentes animalibus fore ſpecie diuerſas: ſicut enim in ſecundis qualitatibus, quæ ex tẽperamento primarũ procedunt, ſæpe contingit, vt qualitas ſecunda, in ſpecie eadẽ oriatur ex tẽperamentis maxime interſe oppoſitis; vt, albedo, quæ in niue ex nimia frigiditate; in lana vero, & melle ex calore prouenit, & ſic de alijs, ita poteſt contingere in formis cadauericis, quod ex natura ſua ſint tales, quæ exigant tanquam diſpoſitionẽ ſibi propriam quancunque qualitatem deſtructiuam diſpoſitionis requiſitæ ad conſeruationem animalis, ſiue ea qualitas ſit calor, ſiue frigus, &c.

46 Obijcies quintò: in homine mortuo idem numerõ corpus perſeuerat, ac erat in homine viuo: ergo datur in homine viuo aliqua forma conſtituens corpus cum materiâ, quæ quidem forma perſeueret in homine mortuo. Antecedens probatur: quia alias in triduo mortis Chriſti Domini non manſiſſet in ſepulchro idem numero corpus, quod erat in Chriſto Domino viuente. Vnde duo ſequerentur abſurda. Primum, quod illud dici non poſſet corpus Domini. Secundùm, quod ſi ante mortem Chriſti Domini conſecrata fuiſſet hoſtia, in inſtanti mortis deſineret eſſe in hoſtia conſecrata Corpus Chriſti, quod quidem à Theologis non admittitur. Reſpondeo, antecedens eſſe falſum, ſi intelligatur de corpore ſubſtantiali completo. Ad probationem fateor antecedens, neque ex eo ſequuntur duo illa abſurda. Non primum; quia, vt cadauer illud diceretur Corpus Chriſti Domini, ſufficeret, quod in illud reſolutus fuerit Chriſtus in quantum homo, ſicut vere dicitur in ſymbolo Apoſtolorum *Chriſtus Dominus mortuus, & ſepultus*; Non quia ſepultus fuerit ipſe Chriſtus Dominus; ſed quia ſepultum eſt cadauer, in quod reſolutus eſt Chriſtus Dominus, in quantum homo. Neque ſequeretur ſecundùm; quia poſt mortem Chriſti maneret in eâ hoſtiâ conſecratâ cadauer ipſius Chriſti Domini, quod ſufficeret, vt vere diceretur ibi mane-

re Corpus Chriſti: quia, vt rectè docet P. Vazqu. tom. 3. in 3. part. diſputat. 286. num. 37. quando conſecratur hoſtia per ea verba, *Hoc eſt corpus meum*, non ſignificatur Corpus viuum Chriſti determinate; ſed Corpus Chriſti viuum, ſeu mortuum diſtinctim; atque adeo ex vi verborum conſtituitur ſub ſpeciebus panis eo modo, quo fuerit; ſi viuum, conſtituitur viuum; ſi mortuum, conſtituitur mortuum. Cum autem in triduo mortis reuerà Chriſtus Dominus mortuus fuerit, in illâ hoſtiâ conſecrata eſſet Corpus Chriſti Domini mortuum.

SECTIO V.

Vtrùm plures formæ ſubſtantiales non ſubordinatæ, poſsint ſimul eſſe in eadem materia?

47 NOn diſputo in hac ſectione: an ſit poſsibilis aliqua materia, quæ poſsit naturaliter ſimul recipere plures formas ſubſtantiales non ſubordinatas? Quæſtio enim eſt parum vtilis, & in quâ pro vnâ, vel alterâ parte nullum eſt firmum fundamentum; quapropter ab eâ abſtinendum. Neque etiam diſputo, an inter formas poſsibiles aliquæ contineantur non ſubordinatæ, quæ petant, aut poſsint naturaliter eſſe ſimul in eadem materia? Solũ eſt quæſtio de hac materia ſublunari cõparata cum formis, quas continuo experimento nouimus, ſibi inuicem ſuccedere in eadem materia; an videlicet vna numero materia poſsit ſimul recipere, ſeu vniri pluribus ex his formis? Et quidem, ſi de potentia naturali ſermo ſit, non poſſunt duæ formæ ſubſtantiales ſimul eſſe in eadem numero materia: experimur enim, adueniente denuò vna forma ſubſtantiali, perire præexiſtentem, quod quidem manifeſtum eſt indicium, non poſſe naturaliter ſimul eſſe; ſolum ergo procedit quæſtio de potentia Dei abſoluta.

48 P. Vazq. tom. 1. in 3. par. diſp. 29. num. 13. cui ſubſcribunt pluresè diſcipulis, affirmat, adhuc de potentia Dei abſoluta non poſſe eandem materiam plures formas ſuſcipere. Rationem illius infrà obijciam. Recentiores alij affirmant, incertum eſſe, an hæc materia ſublunaris de potentia Dei abſoluta poſsit ſimul recipere plures formas? Ratio eorũ eſt: quia poſsibilis eſt aliqua materia, quæ, licèt ſucceſsiuè poſsit plures formas recipere, contradictionẽ tamen implicet, quod illas ſimul recipiat; deinde poſsibilis eſt materia, quæ cũ poſsit naturaliter plures formas ſucceſsiuè recipere, poſsit etiam ſupernaturaliter illas ſimul admittere: ſed nullũ eſt fundamentũ, ex quo poſsimus colligere, an hæc materia ſit prioris generis, vel an potius poſterioris? ergo incertum eſt, an poſſit ſimul recipere plures formas ſupernaturaliter?

49 P. Soar. in Metaph. diſput. 15. ſect. 10. num. 60. P. Fonſec. 5. Metaph. capit. 4. quæſt. 4. ſect. 5. ad 3. P. Rub. 2. Phyſicor. tractat. de. Formâ quæſt 7. nu. 72 P. Hurt. in Phyſic. diſput. 4. aſſerunt, de potentia Dei poſſe ſimul eſſe in eadem materia plures formas ſubſtantiales. Hæc ſententia mihi placet. Ratio eſt; quia in hoc nulla involuitur implicatio: ergo non eſt Deo negandum. Antecedens probatur: quia non eſt implicatio in eo, quòd ſimul coniungantur in materiâ potentiæ receptiuæ plurium formarum ſubſtantalium; hæ enim potentiæ receptiuæ cũ non diſtinguantur realiter â materia, illam ſemper cõmitantur: deinde non eſt implicatio in eo, quod ſimul coniungãtur plures formæ, ſeu plures receptiones illarum, quia receptio vnius formæ, equi. v. g. neque eſt negatio formæ leonis, ſeu eius receptionis, vt perſe patet; neque involuit negationem illius, quia effectus formalis formę equi, ſeu eius receptionis nihil includit, quod ſit negatio formæ leonis, ſeu eius receptionis: prætereà non eſt aliud caput, vnde ſumi poſsit implicatio: ergo ex nullo capite repugnat ſimultanea coniunctio duarum formarum in eadem materia. Idem probabitur ex ſolutione argumentorum.

50 Obijcit P. Vazq. potentia receptiua formæ ſubſtantialis oritur in materia ex indigentia, quam habet ipſius formæ ad ſui conſeruationem; ex eo enim recipit formã ſubſtantialẽ, quia illâ indiget ad ſui conſeruationẽ: ſed poſita vna forma in materia, expletur omnino eius indigentia, ita vt iam vltrà non indigeat aliâ: ergo ita etiam explebitur potentia receptiua per vnam formam, vt, illâ perſeuerante, non maneat receptiua alterius. Reſpondeo primò, maiorem propoſitionem eſſe falſam: quia, vt diſput. præcedenti probauimus, materia quatenùs eſt ex ſe poteſt ex naturâ rei abſque vlla forma conſeruari, & ideò affirmari nequit, indigere forma ad ſui conſeruationem. Et quidẽ, cum in anima rationali dari poſſit potentia informatiua reſpectu materiæ, quin hac indigeat anima ad ſui conſeruationem, neſcio, cur non poſsit in materia dari potentia receptiua formarum, quin illis indigeat ad ſui conſeruationem?

51 Sed age iam, admittamus, materiam ex eo eſſe receptiuam formarum, quia illis indiget ad ſui conſeruationem. Adhuc nihil probat argumentũ P. Vazq. Pro quo aduerto, materiam non indigere hac forma determinate, ſeu illa determinate; ſed hac, vel aliâ disiunctim, ita vt quælibet ex illis ſeorſim ſufficiat ad eius conſeruationem; ea tamen ratione, vt, quãdo vnam determinate recipit materia, non amittat potentiam intrinſecam, quam habebat ad aliã recipiendam; quia, cum hæc potentia non diſtinguatur ab ipſa entitate materiæ, quæ quidem perſeuerat ſub qualibet determinata forma, neceſſarium eſt, quod perſeue-

ſeueret etiam potentia receptiua reliquarum. Vnde, licèt, qualibet poſita forma, non maneat indigentia in materia reſpectu aliarũ formarum, manet tamen potentia intrinſeca receptiua omnium; atque adeo, ſi receptio pluriũ formarum non implicet ex parte cõiunctionis earundem, nullatenùs implicabit, cũ ex parte materiæ nulla detur implicatio. Ex his facilè ſoluitur argumentum in forma. Diſtinguo maiorem: potentia receptiua formæ ſubſtantialis oritur in materia ex indigentia, quam habet huius formæ determinatæ, vel illius formæ determinatæ, nego maiorem: ex indigentia huius, vel illius vagè, ſeu disiunctim, admitto maiorem. Deinde, conceſſa minori, diſtinguo conſequens: poſita vna forma non manet materia receptiua alterius reſpectu agẽtis naturalis, cõcedo: reſpectu agentis ſupernaturalis, nego conſequentiam.

52 Dices: poſita vna forma in materia, non poteſt dari indigentia in illa reſpectu alterius, adhuc ſupernaturaliter: ergo neque recepta vna forma manet potentia receptiua alterius, adhuc reſpectu agentis ſupernaturalis. Nego conſequẽtiam. Diſparitas eſt: quia prædicta indigentia materiæ nihil aliud eſt, quã quòd ipſa materia ex natura ſua ſit talis, quæ conſeruari nequeat abſq; vlla forma, ita tamen vt vna ſufficiat ad eius conſeruationem. Vnde manente natura huius materiæ, non poteſt fieri, quòd indigeat dupli- ci forma ad ſui conſeruationem: quia ex vna parte ſufficeret vna forma ad hoc, vt ex natura rei cõſeruaretur, cum hæc ſit eius natura, vt diximus; & ex aliâ parte nõ ſufficeret vna, cùm duplici indigeret; & ita ſufficeret vna, & non ſufficeret vna, quod eſt contradictorium. Potentia verò receptiua eſt ipſa entitas materiæ, quæ non poteſt naturaliter recipere plures formas; non quia ſimul non ſit in illâ potentia receptiua omnium formarum; ſed quia ipſæ ſunt incompoſsibiles interſe ex natura rei in eodem ſubiecto; cum autem ſolus Deus poſsit vincere hanc incompoſsibilitatem fit, vt ſupernaturaliter tantum poſsint ſimul coniungi in eodem ſubiecto.

53 Rogas: quâ ratione vincatur hæc incompoſsibilitas ab agente ſupernaturali? Vt reſpondeam, noto id, quod ex profeſſo tracto in lib. de Gener. non alia ratione ſe expellere ab eodem ſubiecto duas formas poſitiue contrarias, ſeu incompoſsibiles; niſi quatenùs vna exigit, vt ſuſpendatur concurſus, quo altera conſeruatur, quod quidem hac ratione cõtingit. Applicetur ignis, v. g. aquæ; ſi talis ignis habeat maiorem virtutem ad introducendam ſuam formã in materia aquæ, quã cauſa conſeruans formam ipſius aquæ ad illã conſeruandam, fiet, vt debeatur igni concurſus ad introducendam ſuam formã in illa materia, & huic introductæ debebitur deſtructio formæ aquę præexiſtentis; quia ex vna parte hæ duæ formæ

formæ componi nequeunt ex natura rei in eodem ſubiecto; & ex alia cũ maior ſit virtus cauſæ producentis formã ignis, quàm cauſæ conſeruanti formam aquæ, fit, vt potius ſit ius formæ ignis, vt producatur in illa materia, quàm formæ aquæ, vt in illa conſeruetur.

54 Hinc collige rationem, propter quam agens ſupernaturale poſsit vincere hanc incompoſſibilitatem; ſecus agens naturale: huic enim, quando fortior eſt virtus agentis contrarij denuo aduenientis, non debetur ex naturâ rei concurſus ad vltrà conſeruandam formam, quã anteà conſeruabat; & ideo cauſa prima, ſine qua non poteſt operari, ſubſtrahit illi concurſum, quo ſubſtracto, neceſſe eſt, excludi formam ab eo ſubiecto: at agens ſupernaturale, poſitâ formâ denuò adueniente cum exigentiâ deſtructionis præexiſtentis, poteſt non acquieſcere exigentiæ eius; ſed vel ſe ipſo conſeruare formam præexiſtentem, vel agenti naturali anteà conſeruanti tribuere concurſum indebitum, vt illã in poſterum conſeruet contra exigentiam formę denuò aduenietis, quo fiet, vt duplex forma ſimul cõſeruetur in eodem ſubiecto.

55 Ex dictis facilè ſoluitur argumentum adductum pro ſententia recentiorum. Diſtinguo primam partem maioris propoſitionis: poſsibilis eſt materia; quę, licèt ſucceſsiuè poſsit recipere plures formas, implicet tamen cõtradictionem, quod illas ſimul recipiat, ſi formæ opponantur contradictoriè, concedo: ſi formæ non opponantur contradictorie, nego maiorem: etenim, ſi formæ non opponantur contradictorie interſe, ex parte materiæ nulla poteſt eſſe contradictio, quia, dũ vnam formam recipit, habet intrinſecam, & entitatiuam potentiam ad aliam recipiendã. Vnde, ſi agens poſsit vincere incompoſſibilitatem formarum, vt de facto poteſt Deus illam vincere modo iam explicato, poterit materia plures ſimul recipere. Cum autẽ nullam oppoſitionẽ contradictoriã inueniamus inter formas, quas modò noſcimus, habemus fundamentum, vt dicamus, hanc materiam ſupernaturaliter poſſe plures formas ſimul recipere. An vero eadem forma poſsit ſimul recipi in pluribus materiebus, vel eas ſimul informare? Dicemus diſput. 18. ſect. 2. vbi examinabimus; an idẽ effectus poſsit procedere a duplici cauſâ totali ſimul?

56 Rogas primò: ſi materia haberet duas formas ſimul, v. g. formam leonis, & equi, eſſent ne duo cõpoſita, vel vnum? Reſpondeo, in eo caſu abſolute loquendò fore duo compoſita; quia de facto, quando forma ignis introducitur in materiam, quæ antea habebat formam aquæ, abſolute dicimus dari modo diuerſum compoſitum, ac anteâ; etiamſi in iſto perſeueret eadẽ materia, quæ erat in præexiſtente, non alia de cauſa niſi, quia datur diuerſa forma: ergo ſi in eadem materia eſſent ſimul diuerſæ formæ, compoſitum

ſitum reſultans ex materiâ, & vna forma eſſet abſolutediuerſum à cõpoſitò reſultante ex eadem materia, & alia forma, quia formę eſſent diuerſę. Rogas ſecundò: ſi forma equi, & forma leonis informarent eandẽ materam, poſſet ne vere dici: *Leo eſt equus*, & *equus eſt leo?* Reſpondeo negatiue; quia nomen *Equus* (& idem eſt de leone) ſignificat totum reſultans ex materia, & forma: totum autẽ reſultans ex forma leonis, & materia non eſt idem cũ toto reſultante ex eadẽ materia, & forma equi, cũ aliquid includat vnum, quod non inuenitur in alio, & ideo affirmari nequit vnum de alio.

57 Dices: quãdo albedo, & dulcedo ſunt in eodẽ ſubiecto eſt verum dicere; *album eſt dulce*, & è contrà: ergo, quando forma leonis, & equi ſunt in eadem materia erit verum dicere, *Leo eſt equus*, & è contra. Reſpondeo, hoc nomen *album* poſſe ſumi adiectiue; & ſubſtantiue. Subſtantiue ſumptũ ſignificat determinate totum reſultãs ex ſubiecto, & albedine, & hac ratione falſum eſſet dicere; *album eſt dulce* propter rationem adductam numero præcedenti. Adiectiue verò ſumptũ ſignificat in recto ſubiectum cõnotando albedinẽ, ita vt album idẽ ſignificet, quod habens albedinẽ (& idẽ eſt de nomine *dulce*, & alijs adiectiuis) & in hoc ſenſu erit verũ dicere; *albũ eſt dulce*: quia nihil aliud ſignificat, quam, *habens albedinẽ, eſt habens dulcedinem*: quod quidẽ verificatur de ſubiecto habẽte vtramque formã. Nomina vero *equus*, & *leo*, cum ſint ſubſtantiua, non poſſunt non ſumi ſubſtantiue, & ideò ſemper ſunt falſæ hæ prædicationes. Hìc poſſet etiam obijci, quod, quandò duæ naturæ ſubſtantiales habent eandem ſubſiſtentiã; vt contingit in Chriſto Domino, vna in cõcreto vere prædicatur de alia: eſt enim verum dicere: *Deꝰ eſt homo*; & *homo eſt Deus*. Id tamen, qua ratione ſit verũ, explicabitur diſp. 8.

DISPVTATIO IIII.

De Priuatione.

1 VT id, quod ad exactam cognitionem princi[illegible]rũ entis naturalis attinet, abi[illegible]amus, neceſſarium eſt agere de priuatione, quam diſput. 1. diximus, eſſe principiũ generationis, vt modo ſit. Poteſt autẽ priuatio dupliciter ſumi. Primò, vt dicit realiter non eſſe formã, quâ priuat. Secundò, vt cõſiderata, ac ſi eſſet aliquid poſitiuum. De illâ hoc modo ſumpta ſatis, ſuperque diximus in Logicâ diſp. 12. ſect. 2. de priuatione verò primo modo ſumptâ nunc nobis agendũ eſt. Et quidẽ ſupponendũ eſt (id quod diximus in Logica diſput. 5. n. 97) negationes, & priuationes, ſi propriè loquendũ ſit, non eſſe appellandas entia negatiua, quia priuatio (& idẽ eſto de negatione) in recto nihil aliud dicit, quàm carentiam, aut non eſſe entis: ergo quãdo dicis, *priuatio eſt ens negatiuũ*, eſt idem, ac ſi dicas, *priuatio eſt ens non ens*. Hoc autem quis non videat, eſſe implicationem in ipſis terminis?

2 Priuatio ergo, ſi propiè loquendum ſit, dicenda eſt non eſſe illius rei, qua priuat, vel non illa res. V. g. priuatio albedinis dicenda eſt non eſſe albedinis, ſeu nō albedo, addendo ſubiectū aptum eo modo, quo ſtatim dicemus. Ex quo inferes, priuationē in recto nō dicere aliquod eſſe, ſed merū non eſſe, atq; adeo priuationem ſum ptam pro eo, quod dicit in recto, propriè nō habere eſſentiā, neq; eſſe talis, vel talis ſpeciei; ſed potius eſſe non eſſentiā, aut non talē ſpeciem. Ex quo deducebamus in ea diſp. 5. Logicæ, priuationē vnā nō eſſe appellandā eiuſdē, vel diuerſę eſſentiæ, aut ſpeciei ab aliā; quia, quod non habet eſſentiā, aut ſpeciē, non poteſt eſſe eiuſdē, aut diuerſę eſſentiæ ab alio; nihilominus quia nihil poſſumus de priuatione aſſerere, niſi apprehendēdo illā, ac ſi eſſet aliquid poſitiuum, loquemur de illā, ac ſi reuerà haberet aliquod eſſe poſitiuū, vt inde eius naturam, vel potius non naturam melius cognoſcamus.

SECTIO I.

Quid ſit priuatio?

3 ANtequā priuationis definitionē adducamus, oportet aliqua prælibare. Noto primò, duplicē dari carentiā; vnā rei ex natura ſua petentis eſſe receptam in ſubiecto, vel illi vnitā; alteram rei ex natura ſua petētis eſſe omnino extra ſubiectū. Exemplū huius ſit carentia, ſeu non eſſe Angeli, hominis, materię primę, &c. Illius verò exēplum ſit carentia albedinis, viſioni, formæ ignis, &c. Noto ſecundò, circa rem ex natura ſua petentem ſubiectū triplicem poſſe dari carentiā. Prima eſt carentia, ſeu non eſſe ipſius entitatis, albedinis v. g. Secunda eſt carētiā eductionis, perquam albedo producitur dependenter â ſubiecto, & in illo recipitur. Tertia eſt carētia vnionis, perquā ipſa albedo vnitur eidē ſubiecto. Hæc triplex carentia datur circa quamlibet formā, quæ neq; ſe ipſa vnitur; neq; ſe ipſa recipitur in ſubiecto; ſed per vnionem, & receptionē ſuperadditam illi. Eſt autē hoc diſcrimen inter has carentias, quod prima non poteſt dari in rerū natura pro eo tēpore, quo exiſtit albedo: quia carētia, ſeu non eſſe entitatis albedinis eſt cōtradictoriū ipſius albedinis: ergo non poteſt dari, quādo datur albedo: aliàs darentur in rerū natura duo contradictoria ſimul. Secūda verò, & tertia carentia poſſunt dari in rerū natura, exiſtente albedine: quia poteſt exiſtere albedo, quin ſit educta, aut vnita ſubiecto: ergo poſſunt cōponi cū exiſtentia albedinis carentia eductionis, & carentia vnionis eiuſdē albedinis. Antecedēs eſt certum: quia poteſt creari albedo, & conſeruari ſine vnionē ad aliquod ſubiectum, vt de facto contingit in quantitate Euchariſtiæ.

4 Noto tertiò: id, per quod ſubiectū aliquod eſt carēs formaliter aliqua forma, albedine v. g. nullatenus eſſe carentiā, ſeu non eſſe ipſius albedinis; ſed carentiam eductionis, & vnionis, quibus albedo reciperetur, & vniretur ipſi ſubiecto.

ĉto. Ratio eſt quia per illud eſt formaliter carens albedine aliquod ſubiectũ, per quod formaliter deſtruitur exiſtẽtia albedinis in ipſo ſubiecto: ſed per carentiã eductionis, & vnionis formaliter deſtruitur exiſtẽtia albedinis in ſubiecto: ergo, &c. Minorẽ probo: quia albedo duplici modo poteſt exiſtere in ſubiecto vel per eductionẽ, ſeu paſsionem, quâ recipitur in illo; vel per vnionẽ, qua vnitur eidem ſubiecto: ergo per illud formaliter deſtruitur exiſtentia albedinis in ſubiecto, per quod formaliter deſtruitur receptio, quâ recipitur; & vnio, quã vnitur: ſed ſic eſt, quòd per carentiam eductionis, ſeu paſſionis deſtruitur formaliter vnio: ergo per carentiã eductionis, & vnionis deſtruitur exiſtentia albedinis in ſubiecto. Cõfirmatur: quia etiamſi albedo ſit exiſtens in rerũ naturâ, ſi non ſit recepta, aut vnita ſubiecto, reuerà dicetur ſubiectum carere illâ; vt, ego dicor carere albedine exiſtente in pariete; &, materia hominis mortui dicitur carere animâ rationali exiſtente extra illam, non aliâ de cauſâ, niſi quia ego neque recipio albedinẽ exiſtentẽ in parietẽ, neq; illi ſum vnitus; &, materia hominis mortui non eſt vnita animæ rationali: ergo per carentias eductionis, & vnionis ſubiectum eſt formaliter carens albedine, & alijs formis.

5 Noto quartò, ad hoc, vt ſubiectum abſolutè dicatur carere albedine, non ſufficere, quòd careat ſolùm eductione, aut ſolum vnione; ſed eſſe neceſſarium, quòd careat vtrâque. Ratio eſt quia carere albedine eſt non habere albedinem: ſed non poteſt abſolutè dici non habere albedinem ſubiectum, quod non habet illam vnitam, ſi illam habeat receptam; aut è contra: ergo, &c. Minorem probo: quia negatio eſt malignantis naturæ deſtruens quidquid poſt ſe inuenit, & ideò dicitur diſtribuere terminum, quem afficit mediatè, vel immediatè: ergo ad hoc, vt ſubiectum dicatur non habere albedinem, neceſſarium eſt, quòd illam nullo modo habeat, videlicèt, quod neque habeat vnitam, neque receptam. Attamen, vt abſolutè dicatur habere albedinẽ, ſufficit, quòd illam habeat per receptionem, aut per vnionem: quia in propoſitionibus affirmatiuis, qualis eſt hæc: *ſubiectum eſt habens albedinem*, terminus communis nullo ſigno affectus ſupponitur determinatè, atque adeò hæc propoſitio erit vera, ſi prædicatum conueniat ſubiecto ratione alicuius inferioris ſub illo contenti: ſub hoc autem, quod eſt habere albedinem conti-netur ille duplex modus habendi, per receptionem videlicèt, & vnionem, & ideò erit vera prædicatio quocumque ex illis modis ſubiectum habeat albedinem.

6 Hìc animaduerto, quòd, licèt ſubiectum dicatur habere albedinẽ tam per receptionẽ, quàm per vnionem; nihilominùs non dicitur album, niſi quandò illam habet per vnionem: quia album non eſt habens vtcumquè albedinem; ſed per vnionem tantùm, vt con-

ſtat ex communi acceptione ſcholaſticorum, qui tunc ſolùm putant, ſubiectũ denominari album, cùm albedo illud informat: illud autem non informat per receptionem, ſed ſolùm per vnionem, vt dicemus diſput. ſequente.

7 Noto quinto, ſubiectum, quod caret formâ, albedine v. g. poſſe eſſe in duplici differentiâ: aut enim eſt aptum ad habendam albedinem, vel ineptum. Vt, paries niger, & Angelus: vterque enim eſt carens albedine, ſed paries ita caret, vt illam poſsit habere; Angelus verò ita vt illam non poſsit habere. Vtrumque hoc ſubiectum vocat Ariſtot. priuatum forma, nam lib 5. Metap. cap. 22. text. 27. hæc habet: *Priuatio dicitur vno modo, ſi non habeat aliquid eorum, quæ apta ſunt haberi, etiamſi ipſum non ſit natura aptum habere, vt, planta dicitur oculis priuari: alio modo, ſi cum aut ipſum, aut genus eius aptum habere ſit, non habeat: vt puta, aliter cæcus homo viſu priuatur, & aliter talpa; hoc quidem ſecundum genus ille verò ſecundum ſe.* Et 10. Meta. text. 15. ait: *Priuatio verò quædam contradictio eſt, aut enim quod impoſsibile eſt omnino habere, aut quod, cum natura aptum habere ſit, non habeat, priuatum eſt.* Vbi expreſſe docet Philoſophus, eſſe priuationem carentiam formæ ex naturâ ſuâ petentis eſſe in ſubiecto, ſiue talis carentia comparetur cum ſubiecto apto, vel cum inepto ad formam habendam. Negationem verò vocat Ariſt. carentiam entitatis per ſe exiſtentis ex naturâ ſuâ; vt, carentiam Angeli hominis, &c. Apud ſcholaſticos tamen vſu iam receptum eſt, vt ſola carentia formæ reſpectu ſubiecti apti ad eandem formam habendam dicatur priuatio; alia verò, quæ datur reſpectu ſubiecti inepti ad eam formam habendam dicitur negatio, ſicut carentia rei ex naturâ ſuâ petentis eſſe extra ſubiectum.

8 His poſitis ſic definitur priuatio: *Eſt carẽtia formæ in ſubiecto apto. Carentia* ponitur pro genere, in quo conuenit (liceat ita loqui) cum omnibus negationibus. Additur *forma*, vt diſtinguatur à negationibus earum rerum, quæ non ordinantur ad componendum aliquod totum cum ſubiecto, quales ſunt negationes Angelorum, materiæ primæ, &c. Vltima particula *in ſubiecto apto* non appellat ſupra Tò *carentia*, ac ſi denotaret, priuationem eſſe carentiam exiſtentem in ſubiecto apto: etenim, cum carentia non habeat eſſe, neque propriè dici poteſt in ſubiecto recipi; ſed appellat ſupra Tò *forma*, ita vt ſenſus ſit: priuatio eſt non eſſe formæ in ſubiecto apto, ſeu remotio formæ à ſubiecto apto: neque enim priuatio alio modo comparatur cum ſubiecto, niſi quatenùs ab illo immediatè remouet formam.

9 Ex hoc fit, per Tò *in ſubiecto* diſtingui priuationem à carentia entitatis formæ, quando forma diſtinguitur ab vnione, & receptione ſui: quia per hanc carentiã non dici-

dicitur ſubiectum formaliter carere, ſeu priuari forma; ſed per carentias receptionis, & vnionis, vt ſuprà diximus. Vltimo additur *apto*, vt excludatur à ratione priuationis carentia formæ in ſubiecto inepto ex naturâ ſuâ: quæ quidem carentia iuxta communem philoſophorum ſenſum negatio nuncupatur. Porrò ſubiectum poteſt eſſe aptum remotè, & proximè. Remotè eſt aptum, quando ex naturâ ſuâ ordinatur ad formam tanquam ad perfectionem connaturalem. Proximè verò quando non ſolùm ex naturâ ſuâ ordinatur ad talem formam; ſed etiam caret omni diſpoſitione impediente introductionem talis formæ. Quandò ergo dicitur in definitione *in ſubiecto apto*, intelligenda eſt aptitudo tam remota, quã proxima: homo enim quando caret potentiâ viſiuâ ex pravâ aliquâ diſpoſitione, priuatus viſu dicitur ab omnibus, quia quatenus ex ſe eſt, aptus eſt ſemper ad habẽdam potentiam viſiuam.

10 Ex dictis colliges, priuationem duo inuoluere eſſentialiter. Primum carentiam formæ in ſubiecto. Secundum, ſubiectum ex naturâ ſuâ aptum ad formam habendam, ita tamen, vt primum dicat in recto; ſecundũ verò in obliquo. Præterea priuatio formæ diſtinctæ realiter à receptione, & vnione ſui, duas inuoluit priuationes, nempè priuationẽ receptionis, & priuationẽ vnionis ipſius formæ cum ſubiecto: quia ſubiectum eatenùs dicitur priuatum forma, quatenùs caret receptione, & vnione cũ illâ, vt diximus ſuprà: ergo ex carentia receptionis, & carẽtia vnionis coaleſcit priuatio. Colliges ſecundò, priuationẽ ſuſcipere magis, & minus, hoc eſt, interſionẽ & remiſſionẽ (ſuo modo) quando forma, cuius eſt priuatio, ſuſcipit magis, & minus: quia ſingulis gradibus intenſionis formæ poſitiuæ correſpondere debent ſingulæ priuationes, ſeu ſinguli gradus priuationis, quarum ſinguli ſunt priuationes ſingulorum graduum formæ oppoſitæ.

SECTIO. II.

Quotuplex ſit priuatio?

11 Sicut priuatio propriè loquẽdo non habet eſſe; ſed potiùs eſt nõ eſſe alicuius rei, ita propriè loquendo non datur vnitas, vel multiplicitas priuationum, quia vnitas, & multitudo ſunt paſſiones entis; ſed dicitur nõ eſſe vnius rei, vel multarum rerum; tamen, quia vt diximus initio huius diſputationis, nihil poſſumus aſſerere de illa, niſi illam apprehendendo admodum alicuius rei, loquemur de priuationibus in hac ſectione, ac ſi haberent entitatem, quæ ad inuicem diſtinguantur inter ſe. Et quidem, cum priuatio connotet formam, qua priuat, & inuoluat ſubiectum aptum, ex vtroque venanda eſt vnitas, vel diſtinctio ipſius priuationis.

12 Dico primò: tunc ſunt diſtinctæ priuationes, quãdo formæ quas à ſubiecto remouent, ſunt diſtinctæ. Eſt communis omniũ ſententia. Ratio eſt: quia priuatio nihil

nihil aliud eſt, quàm nõ eſſe formæ in ſubiecto: ergo tot ſunt multiplicandæ priuationes, quot formæ nõ fuerint in ſubiecto. Confirmatur: quia, poſitâ vnâ formâ in ſubiecto, poteſt remanere priuatio alterius diſtinctæ: ergo priuatio vnius formæ in hoc ſubiecto datur ſine priuatione alterius: ergo diſtinguuntur inter ſe. Ex hoc infero, priuationes genere, ſpecie, & numero diſtingui pro diuerſitate generica, ſpecifica, & numerica formarum, quas remouent à ſubiecto: quia, ſi totum eſſe priuationis eſt non eſſe formam in ſubiecto, ſi formæ, quas remouent à ſubiecto ſint genere, ſpecie, aut numero diſtinctæ, neceſſarium erit, quod ipſę eodem modo diſtinguantur.

13. Hìc animaduerto, quòd quamuis priuatio formæ non ſit carentia entitatis ipſius formæ; ſed carentia receptionis, & vnionis illius; nihilominùs ex diuerſitate generica, ſpecifica, & numerica formarum rectè colligitur ſimilis diuerſitas in priuationibus: quia, quoties formæ vno ex prædictis modis diſtinguuntur, receptiones, & vniones illarum differunt eodem modo. Addo, quamlibet priuationem formæ realiter diſtinctæ à receptione, & vnione ſui coaleſcere ex priuationibus eſſentialiter diuerſis: quia coaleſcit ex priuationibus receptionis, & vnionis, quæ quidem, cum receptio, & vnio eſſentialiter diſtinguantur iuxta dicenda diſputat. ſequente, eſſentialiter etiam diſtinguentur. Maior difficultas eſt, quando ſubiecta diuerſa carent vna, & eadem forma, an tunc priuationes eorum ſint diuerſæ? Et quidem, quando ſubiecta ſunt numero diuerſa, certum eſt, priuationem, qua vnum caret forma, eſſe numero diuerſam à priuatione, qua alterum caret eadem forma. Solùm eſt difficultas, quãdo ſubiecta ſpecie diſtinguuntur, an, videlicèt, priuationes, quibus iſta ſubiecta carent eadem forma, ſint diuerſæ ſpeciei.

14 Dico ſecundò: quando ſubiecta ſpecie diuerſa carent eadem forma, priuationes eorum ſpecie diſtinguuntur inter ſe. Probatur primò: quia carentia eatenùs remouet formam à ſubiecto, quatenùs immediatè remouet ab illo receptionem, & vnionẽ, medijs quibus forma reciperetur, & vniretur eidem ſubiecto: ſed receptiones, & vniones, per quas vna forma reciperetur, & vniretur ſubiectis ſpecie diuerſis, eſſent inter ſe ſpecie diſtinctæ: ergo etiam priuationes harum receptionum, & vnionum diſtinguentur ſpecie inter ſe. Conſequentia patet ex dictis pro prima concluſione. Minorem probo: quia receptio, & vnio, vtpotè quæ ſunt modi tam ſubiecti, quàm formæ habent eſſentialem connexionem cum vtroque: ergo quolibet ex illis ſecundùm ſpeciẽ variato, variabitur etiã in ſpecie vnio, & receptio, quæ verſantur inter illa: ergo, &c. Idem dicendum eſt circa diſtinctionem genericam priuationum. Secundò probatur: quia priuatio includit eſſentialiter non

non ſolùm carentiam formæ; ſed etiam ſubiectum aptum ex naturâ ſuâ, vt diximus in fine ſectionis præcedentis, etiamſi hoc ſecundum in obliquo tantùm includat: ergo, ſi ſubiectum vnum ſit ſpecie diuerſum ab alio, aliquid includet vna priuatio ſpecie diſtinctum ab eo, quod includit alia: ergo ſpecie diſtinguentur tales priuationes: vt enim ita diſtinguantur, ſufficit, quòd aliqua ex his, quæ eſſentialiter includunt, ſpecie diſsideāt inter ſe.

15 Ex his colligo, priuationē, & negationem, etiam ſi comparentur cum eādem formâ, eſſe eſſentialiter diſtinctas: quia priuatio remouet formam à ſubiecto apto ex naturâ ſuâ; negatio verò à ſubiecto inepto ex naturâ ſuâ; ſubiectū autem ex naturâ ſuâ aptū eſſentialiter diſtinguitur à ſubiecto inepto ex naturâ ſuâ, vt per ſe patet: ergo eſſentialiter etiā diſtinguentur negatio, & priuatio, vt conſtat ex rationibus adductis pro ſecundâ cōcluſione. Rogas: ſi detur aliquod ſubiectū ex naturâ ſuâ ineptum ad habendam formā pro vno tempore; & pro alio aptum ex naturâ ſuâ ad eandem habendā, erit ne diſtinctæ ſpeciei carētia formæ pro vno tēpore à carentiā eiuſdem formæ pro alio? Pro reſpōſione pono primò, catulū canis ex communi multorum opinione eſſe talem, qui ex natura ſua ſit incapax videndi per primos octo, aut nouem dies poſt ortum: quia vel per illos dies petit carere diſpoſitione requiſita ad potentiam viſiuam; vel habere aliam diſpoſitionē oppoſitam. Poſt illos verò dies ex natura ſua eſt aptus ad videndū, quia iam debetur illi diſpoſitio requiſita ad potētiā viſiuā, & deſtructio cuiuslibet diſpoſitionis oppoſitæ. Vnde in illis primis diebus dicitur negatus viſu; poſt illos verò, ſi non daretur illi potentia viſiua, eſſet priuatus viſu.

16 Pono ſecundò, quòd, ſi potentia viſiua vniretur catulo (id, quod hìc dicimus de vnione, intelligendum etiā eſt de receptione) in primis octo diebus, vniretur quidem per vnionē eiuſdē ſpeciei cū illa, per quā vnitur poſt primos octo dies. Ratio eſt, quia vnio ſpecificatur ab extremis, quæ vnit: ſed eadē in ſpecie extrema vnirentur in primis octo diebus, ac poſt illos, quia tunc vniretur potētia viſiua catuli cum tota ſubſtantia, vel ſaltē cum materia ipſius catuli iuxta dicēda in lib. de Ani. quæ quidē poſt primos dies ſunt eadem, ac in primis illis diebus: ergo vnio eſſet eiuſdē ſpeciei, imo eſſe poſſet eadem numero in vtroque tempore, vt per ſe conſtat. Hoc ſolùm eſſet diſcrimen, quòd primis octo diebus daretur in catulo ſupra exigentiam eius, & ideo, licèt eſſet naturalis quo ad ſubſtantiā, eſſet ſupernaturalis quó ad modū; poſt illos verò dies daretur iuxta exigentiā catuli, & ideò eſſet naturalis non ſolum quó ad ſubſtantiam; ſed etiā quó ad modum.

17 Ex his reſpondeo, carentiā viſus in catulo fore eiuſdem ſpeciei in vtroque tēpore. Ratio eſt: quia non eſt, vnde ſumatur diſtin-

ctio ſpecifica carentiæ, niſi ex ſubiecto, à quo remouet formã, & ex ipſa forma remota: ſed in vtroque tempore erit eiuſdẽ ſpeciei ſubiectum, & forma: ergo & carentia: imó & poſſet eſſe eadem numero carentia, cum potẽtia viſiua poſſet vniri catulo eãdẽ numero vnione in vtroque tempore.

18 Dices: carentia potentiæ viſiuæ includit carentiam vnionis, & receptionis ipſius potentiæ viſiuæ: ſed receptio, quâ in primis diebus reciperetur potentia viſiua in catulo, eſſet ſpecie diuerſa à receptione, quâ reciperetur ſequentibus diebus: ergo & carẽtia illius. Minor probatur: quia receptio habet connexionẽ eſſentialẽ cũ agente, à quo ſubiectũ recipit formam, vt dicemus lib. 3. ſed agens potentię viſiuę catuli in primis octo diebus eſſet Deus, vt cauſa ſupernaturalis; cũ nullũ agens naturale poſſit illã producere in catulo pro illo tempore: poſt illos verò dies ipſa forma catuli produceret potentiã viſiuam, quia ad hanc pertinet producere ſuas potẽtias vitales: ergo receptio eſſet ſpecie diuerſa. Reſpondeo, de potẽtia Dei poſſe fieri, quod anima catuli producat potentiã viſiuã in primis diebus per eandẽ actionẽ, per quã ipſam produceret illis diebus tranſactis. Solùm eſſet hoc diſcrimẽ, quod in primis diebus determinaretur forma catuli ad illã actionẽ ſupra exigentiam ipſius, & ideo eſſet ſupernaturalis quoad modũ; poſt illud verò tẽpus determinaretur ad eandem actionẽ iuxta propriã exigẽtiam, & ideò actio iam eſſet illi naturalis etiam quoad modum. Qua ratione hæc fiant explicabitur ex profeſſo lib. 2.

19 Ex hoc inferes, eandẽ numero carentiã poſſe induere rationẽ priuationis, & rationẽ negationis pro diuerſis temporibus, ſuppoſitã ſententiã, quam adſtruximus circa catulum. Cum quo bene ſtat, quod priuatio, & negatio vt tales ſemper diſtinguantur in ſpecie: quia negatio dicit eſſentialiter carentiã formę in ſubiecto inepto prout tali: ſed ſubiectũ ineptũ prout tale inuoluit aliquid eſſentialiter diſtinctum ab eo, quod inuoluit ſubiectũ aptum: ergo, &c. Minorẽ probo: quia ſubiectũ ineptũ prout tale inuoluit ex naturâ ſuâ diſpoſitionẽ ex naturâ rei incompoſsibilẽ cum formâ, vel ſaltẽ carentiã diſpoſitionis requiſitæ ad formã: at verò ſubiectum aptum prout tale neque inuoluit diſpoſitionem, neque carentiam diſpoſitionis requiſitæ ad formam: ergo, &c.

SECTIO III.

An forma, & eius priuatio opponantur immediatè?

20 Nonnulli docent, formã, & eius priuationẽ non opponi immediatè; ſed inter eas mediare priuationẽ priuationis. Ex gr. inter cæcitatem, & viſum dicunt, mediare priuationẽ cæcitatis. Probãt: quia ea, quæ opponũtur immediatè, opponuntur cõtradictoriè: ſed cæcitas, & viſus non opponũtur contradictoriè: ergo nõ opponuntur immediatè. Minor probatur: quia eorum, quæ contradictoriè

riè opponuntur, alterum neceſſariò debet verificari de quâlibet re; etenim duo contradictoria, neq; poſſunt eſſe ſimul vera, neque ſimul falſa: ſed neque cęcitas, neq; viſus verificantur de Angelo; Angelus enim nec cæcus eſt, nec videns: ergo non ſunt contradictoria.

21 Cæterum hæc ratio, ſi alicuius eſt momenti, probat quidē, priuationē cæcitatis non opponi immediatè cæcitati, & ideo eſſet aſsignanda alia priuatio inter cæcitatē, & eius priuationē, & ſic in infinitū. Aſſumptū probo: ideo per te cæcitas nō opponitur immediatè viſui, quia poteſt dari aliquid, quod neque ſit cæcū, neq; videns, Angelus, v. g. ſed etiā poteſt dari aliquid, quod neque ſit cæcū, neq; priuatū cæcitate: ergo cæcitas, & eius priuatio non opponuntur immediatè. Minorē probo: quia Angelus non eſt cæcus, vt concedis; deinde non eſt priuatus cæcitate, quia priuatio eſt carētia formæ in ſubiecto apto ad habendam ipſam formā, & Angelus nō eſt aptus ad habendā cæcitatē: ergo neque eſt cæcus, neq; priuatus cæcitate: ergo debet dari alia priuatio, quæ immediatè opponatur priuationi cæcitatis; & alia, quæ immediatè opponatur huic, & ſic in infinitū.

22 Dico primò: quæcunque carentia opponitur immediatè rei, cuius eſt carentia. Eſt cōmunis ſententia noſtrorū Doctorū, & aliorū plurium. Probatur: quia carentia entis eſt non eſſe entis: ergo carentia entis opponitur immediatè enti. Patet conſequentia, quia nihil poteſt immediatius opponi alicui rei, quā non eſſe talis rei. Si ergo carentia entis immediatè opponitur ipſi enti: ergo & ens immediatè opponitur ſuæ carētiæ, quia; ſi nihil mediat inter carētiā entis, & ens, neceſſarium eſt, quod nihil mediet inter ens, & eius carentiā. Ex hoc inferes, carentiam vnionis (& idem eſto de carentia receptionis) per quam forma vnitur ſubiecto, opponi immediatè cum eadem vnione, & è contra: quia ſi carentia entis immediatè opponitur cū ipſo ente, & è cōtrà, neceſſariū erit, quod carētia talis entis, vnionis videlicet, immediatè opponatur cum ipſā vnione, & è contrà.

23 Dico ſecundò: priuatio formæ immediatè opponitur ipſi formæ vt exiſtenti in ſubiecto apto. Ratio eſt: quia priuatio formæ eſt carētia formę in ſubiecto apto: ſed carētia formæ in ſubiectò apto opponitur immediatè cū eâdē formā prout exiſtēte in ſubiecto apto: ergo & priuatio. Minor probatur: quia carētia formæ in ſubiecto apto eſt carētia receptionis, & vnionis formæ cū ipſo ſubiecto, vt diximus ſect. 1. ſed carētia receptionis & vnionis formæ cū ſubiecto apto opponitur immediatè cū ipsâ receptione, & vnione: ergo & cu ipſā formâ prout exiſtente in ſubiecto apto. Cōfirmatur primò: quia forma tolli nō poteſt adhuc de potētiā Dei à ſubiecto apto, niſi per priuationē, neque priuatio niſi per formam: ergo immediatè opponūtur reſpectu ſubiecti apti. Confirmatur ſecundo: quia nō poteſt non

verificari de ſubiecto apto priuatio formæ, ſeu ipſa forma: ergo ſe habent vt contradictoria reſpectu illius; quia ea, quorũ vnũ, vel alterum verificari debet de aliquo ſubiecto, ſunt cõtradictoria; ergo immediatè opponuntur, quia oppoſitio contradictoria eſt immediata oppoſitio.

24 Ex hoc infero, quòd, licèt priuatio duo includat, nempe carentiã formæ in ſubiecto apto, & ipſum ſubiectũ aptũ; nihilominùs non opponitur cõtradictorie cum forma prout in ſubiecto, ratione ipſius ſubiecti apti; ſed tãtùm ratione carentiæ. Hinc facilè ſoluitur argumentũ aduerſariorũ adductũ initio huius ſectionis. Diſtinguo minoré primi ſyllogiſmi: cæcitas, & viſus non opponuntur cõtradictoriè ratione ſubiecti apti, quod inuoluitur in cæcitate, cõcedo minoré: ratione carentiæ, quàm dicit cæcitas, nego minorem: & deinde nego conſequentiã. Ad probationem minoris diſtinguo maiorem: eorũ, quæ cõtradictoriè opponuntur, alterũ neceſſario debet verificari de qualibet re ſecundùm eam rationẽ, ſecundũ quã opponuntur cõtradictoriè, admitto maiorẽ: ſecundũ aliã rationẽ, nego maiorẽ. Deinde diſtinguo minorẽ: cæcitas nõ verificatur de Angelo ſecundũ totũ, quod includit, cõcedo minorem: ſecundùm eam rationẽ, ſecundùm quã opponitur cõtradictoriè cum viſu, nego minorẽ: licèt enim Angelus dici non poſsit cæcus, eo quod nõ habeat aptitudinẽ ad potentiã viſiuã; nihilominùs dicitur carens ea receptione, & vnione, per quã potẽtia viſiua vniretur, & reciperetur in ſubiecto apto. Cum autẽ talis carẽtia ſit id, ratione cuius cæcitas opponitur cõtradictoriè cũ potẽtia viſiua in ſubiecto apto, ſit vt de Angelo verificetur cæcitas ſub ea ratione, ſub quã cõtradictoriè opponitur cum potentia viſiua.

DISPVTATIO. V.

De Vnione inter materiam, & formam ſubſtantialem.

1 VNionis nomine, omiſsis alijs ſignificationibus à præſenti inſtituto alienis, ſignificamus hìc nexum quendã interuenientẽ inter materiã, & formã ſubſtantialẽ ad conſtituendũ totũ ſubſtantiale. Etenim cũ ipſæ inter ſe ſe mutuò diſtinguantur, & dentur nonnunquã ſeparatæ, neceſſariũ eſt ad hoc, vt vnũ cõpoſitũ cõſtituant, quod inter ſe cõnectantur: neque enim ex pluribus inter ſe diſtinctis vnũ poteſt reſultare cõpoſitũ, ſi nexum aliquem non admittant, quo colligata in vnũ coeant. Hunc nexum appellarunt philoſophi vnionem, eiuſq; naturã inueſtigat hæc diſputatio: quia, licèt nõ ſit principiũ entis naturalis; eſt tamen id, ſine quo principia neutiquã ens naturale conſtituunt. Et quidẽ dari talẽ vnionẽ nullus eſt, qui dubitet: cõſtat enim experientia, animã rationalẽ, dum hominem conſtituit, corpori copulari per aliquẽ nexũ,

qui

qui per mortem diſſoluitur in diē communis reſurrectionis reſtituendus.

SECTIO. I.

An vnio diſtinguatur realiter à materia, & forma?

2 DVpliciter poſſunt res aliquæ realiter interſe diſtingui. Primò, ita vt ad inuicem vnū poſsit eſſe in rerum naturâ ſine alio, ſaltem ſupernaturaliter. Hâc ratione diſtinguuntur Petrus, & Ioannes, quia Petrus poteſt exiſtere ſine Ioanne, & è contrà; ita etiam diſtinguuntur materia, & forma ſubſtātialis, quia, licèt hæc naturaliter, ſi materialis ſit, nō poteſt exiſtere ſine materiâ; poteſt tamen ſupernaturaliter, quia, ſi quātitas, cum ſit accidens, poteſt exiſtere in Euchariſtia ſine ſubiecto, non eſt, cur forma ſubſtantialis adhùc materialis non poſsit eſſe ſupernaturaliter ſine materiâ. Secundò, poſſunt aliqua realiter inter ſe ita diſtingui, vt vnum poſsit exiſtere ſine alio; alterum verò nō poſsit exiſtere ſine primo adhuc de potentia Dei abſolutâ. Hâc ratione diſtinguuntur modus, & res, cuius eſt modus; vt ſedens, & ſeſſio; agēs, & actio, &c. homo enim, qui ſedet, poteſt exiſtere ſine ſeſſione; &, illud, quod agit, poteſt exiſtere ſine actione: ſeſsio verò non poteſt exiſtere ſine illo, qui ſedet; neque actio ſine illo, quod agit. Prima diſtinctio dicitur abſolutè realis, quia verſatur inter entitates, quæ à philoſophis res nuncupantur. Secunda verò dicitur modalis, quia verſatur inter entitates, quarum vna eſt modus alterius.

3 Ratio diſcriminis inter hos duos modos diſtinctionis ſumitur ex eo, quod inter entitates, quæ dantur ante operationem intellectus, nonnullæ ſunt, quarum eſſentia non conſiſtit in actuali exercitio alicuius potentiæ; ſed in potētiâ alicuius muneris obeundi. Talis eſt materia prima, cuius eſſentia non cōſiſtit in actuali compoſitione totius; ſed in potentiâ, & aptitudine componendi: talis eſt etiam anima rationalis, & calor; eſſentia enim huius non eſt exercitium calefaciendi; ſed virtus calefactiua; ſeu productiua caloris: &, eſſentia illius non eſt conſtituere actu hominem; ſed aptitudo ad illum conſtituendum. Aliæ entitates ſunt, quarum eſſentia conſiſtit in actuali exercitio alicuius potētiæ, nam, cum virtus cauſatiua caloris, v. gr. ex ſuâ eſſentiâ poſsit dari ſine actuali calefactione, neceſſarium eſt, quòd illi addatur aliqua entitas, per quam conſtituatur actu calefaciens: vel ergo illa entitas ipſi calori addita ex ſuâ eſſentiâ eſt actualis calefactio; vel nō. Si primum: ergo eſſentia illius entitatis conſiſtit in actuali exercitio potentiæ calefactiuæ. Si ſecūdum; ergo potentia calefactiua non conſtituitur actu calefaciens per illam entitatem, atque adeo neceſſarium erit addere aliam, & aliam, donec accedat aliqua, per quam virtus illa calefactiua cōſtituatur

tuatur actu calefaciés, huius ergo eſſentiam dico, cõſiſtere in actuali exercitio potentiæ calefactiuæ.

4 Hinc recte infertur, non poſſe dari talem entitatem in rerum naturâ ſine potentiâ calefactiuâ: quia, ſi eſſentia eius conſiſtit in actuali exercitio potentiæ calefactiuæ: ergo non poteſt dari in rerum naturâ, quin ſit actuale exercitium potentiæ calefactiuæ, cum nulla res dari poſsit ſine ſuâ eſſentiâ: ſed actuale exercitium potentiæ calefactiuæ, non poteſt eſſe in rerum naturâ ſine ipſâ potentiâ calefactiuâ; quâ enim ratione dabitur actuale exercitium potentiæ calefactiuæ, quin ipſa potentia actu exerceatur? Hæc autem exerceri non poteſt actu, quin actu ſit, quia quod non eſt, quo modo exerceri poterit, aut cauſare? ergo, &c. Has entitates quarum eſſentia conſiſtit in actuali exercitio, vocarunt philoſophi modos. Quæſtio igitur eſt in præſenti; an vnio diſtinguatur realiter à materiâ, & formâ? &, ſi realiter, an tanquàm res à re; vel potiùs tanquàm modus à re?

5 Prima ſententia aſſerit, vnionem, non eſſe realiter, aut ex naturâ rei diſtinctam ab vtrâque parte, materiâ ſcilicet, & formâ; ſed eſſe idem realiter cum illis. Pro hâc adducitur Scotus in 2. diſt. 12. quæſt. 1. §. *Quando ergo quæritur.* Caiet. 1. part. quæſt. 66. art. 1. §. *In reſponſione.* Soncin. 8. Metap. quæſt. 28. P. Valent. 3. part. quæſt. 2. punc. 5. PP. Conimb. 1. Phyſic. capit. 9. quæſt. 11. art. 2. §. *Si quis vero.* Hi tamen PP. ſolum videntur negare aliquid interiectum inter materiam, & formam, quod habeat rationem quandam corporis ſubtilioris, quàm eſt materia; vel, ſolũ negant vnionem, quæ mediet inter materiam, & formam, ſicut punctum mediat inter partes lineæ, occupando videlicet diuerſum locum ab vtraque parte; & fortaſſe aliquâ ex his rationibus poſſunt explicari reliqui authores. Adducitur etiam pro hac ſententia D. Tho. 2. contra Gentes cap. 71.

Prima concluſio vera ſententia.

6 DIco primò: vnio cõnectens materiam, & formam eſt entitas realiter diſtincta ab vtraque. Ita P. Vazq. tom. 1. in 3. part. diſput. 19. num. 23. & diſp. 18. capit. 2. P. Soar. in Meta. diſp. 15. ſect. 6. præſertim num. 10. & tom. 1. in 3. part. diſput. 8. ſect. 3. concl. 3. & videtur expreſſe tradi à S. Thoma ibi quæſt. 2. art. 7. loquente de vnione hypoſtatica. P. Hurt. in Phyſica diſput. 5. ſect. 1. num. 5. & alij plures. Probatur concluſio: quia materia, & forma poſſunt actu exiſtere, quin ſint vnitæ: ergo vnio diſtinguitur realiter ab illis. Conſequentia eſt certa: quia nullum eſt certius ſignum diſtinctionis realis inter duas entitates, quam realis ſeparatio illarum, quandoquidem nihil poteſt realiter à ſe ipſo ſeparari. Antecedens verò pro-

probatur primò in animo rationali, qui poſt mortem hominis perſeuerat ſeparatus à materia, & materia perſeuerat etiam ſeparata ab animo, & non ſunt vnitæ interſe: ergo vtraque pars manet ſine vnione. Secundò probatur in forma equi, & alijs materialibus, quæ, licèt conſeruari naturaliter nequeant à materiâ ſeparatæ, poſſunt tamen ſupernaturaliter, vt admittunt authores oppoſitæ ſententiæ. in quo caſu exiſterent materia, & forma materialis ſine vnione. Deinde, de facto contingit, in ſentia Thomiſtarum (qui oppoſitæ ſententiæ adſtipulantur) animam equi, v.g. dari ſeparatam à materia, cum qua poteſt cõponere equum: quia cum in ſententia horum authorum anima equi ſit indiuiſibilis, vt videbimus in lib. de Anim. eadem anima equi, quæ antea erat ſeparata à materia alimenti, vnitur poſtea illi, dum equus augetur per nutritionem: ergo vnio huius formæ cum illa materia non eſt ſola entitas materiæ, & formæ: alioqui non poſſent eſſe hæc forma, & illa materia in rerum naturâ, quin eſſet vnio illarum, ac per conſequens neque exiſtere poſſent, quin eſſent vnitæ: quia, vt dicemus concluſione ſecunda, de eſſentia vnionis eſt actu vnire extrema.

Reſponſ. aliquorum.

7 Multum eſt, in quot diſtracti fuerint ſententias aduerſarij, vt hoc argumentum eludant. Dicũt aliqui, ad hoc, vt forma, & materia vniãtur, requiri extrinſecam voluntatem Dei decernentis, vt interſe copulentur. Bene. Ergo iam vnio aliquid inuoluit præter materiam, & formam: inuoluit enim voluntatem extrinſecam Dei, ſine qua non dantur extrema vnita, atque adeo iam vnio diſtinguetur à materia, & forma. Impugnatur tamen horum reſponſio: quia vel materia, & forma copulantur ſe ipſis, hoc eſt, immediatè per ſuas entitates; vel non. Si hoc vltimum: ergo non poteſt Deus efficaciter velle, quod copulentur, quin illis addat aliquam entitatem, per quam formaliter copulentur; & enim, me non exiſtente calido, non poteſt Deus efficaciter velle, me eſſe calidum, quin mihi tribuat formam, per quam calidus efficiar: ergo, exiſtentibus materia, & forma non copulatis, non poteſt Deus efficaciter velle, eas copulari, quin ipſis addat formam, per quam formaliter copulentur. ſed hæc forma non poteſt eſſe ipſa voluntas, ſeu volitio Dei: quia, cũ hæc feratur efficaciter in copulationẽ, neceſſariũ eſt, quod copulatio diſtinguatur ab illa, ſiquidem ea non fertur efficaciter in ſe ipſam: deinde, quis dicere audebit, voluntatem, ſeu volitionẽ Dei eſſe formã, qua materia, & forma intrinſecè copulantur? ergo debet eſſe aliquid à Deo productũ, per quod formaliter copulẽtur materia, & forma ab ipſis realiter diſtinctũ. Si autẽ dicas, materiã, & formã ſe ipſis copulari, ſequitur, quòd, poſitis illis in rerũ natura, nõ ſit neceſſaria noua

volun-

voluntas Dei ad hoc, vt copulentur; ſicut, poſito homine in rerum naturâ, noua voluntas Dei non eſt neceſſaria ad hoc, vt ſit animal rationale: imó non poterunt eſſe in rerum naturâ, quin ſint copulatæ; ſicut non poteſt eſſe homo in rerum naturâ, quin ſit animal rationale.

Aliorum ſolutio.

8 ALij docent, vnionem non eſſe ipſam materiam, & formam vtcunque ſumptas; ſed eſſe formam in materiâ prout in materiâ tanquam actum in ſuâ potentiâ. Sed contrâ: vel hoc, quod eſt, eſſe formam in materia tanquam actum in ſua potentia, eſt aliquid diſtinctum realiter ab entitatibus materiæ, & formæ; vel non. Si non eſt diſtinctum: ergo non poſſunt exiſtere materia, & forma, quin forma ſit in materia tanquã actus in ſua potentia, ac per conſeqnens nó poterunt exiſtere, quin ſint vnitæ. Si veró eſt aliquid diſtinctum ab entitatibus materiæ, & formæ: ergo vnio diſtinguitur realiter â materia, & forma.

9 Dices, tunc eſſe formam in materiâ tanquam actum in ſua potentia, quando materia eſt vltimo diſpoſita ad formam; & forma eſt intimè penetrata cum materia diſpoſita. Sed contrà primó: ergo iam vnio diſtinguitur realiter â materia, & forma. Probo conſequentiam: per te formam eſſe vnitam nihil aliud eſt, quàm eſſe formam in materiâ tanquam actum in ſua potentia: ſed eſſe formam in materia tanquam actum in ſua potentia ſupra entitates materiæ, & formæ addit per te diſpoſitiones in materia, & intimam præſentiam vtriuſque: ergo eſſe formam, & materiã vnitas aliquid includit præter materiam, & formam: ergo vnio diſtinguitur realiter ab illis.

10 Contra ſecũdó: diſpoſitiones, & intima præſentia materiæ, & formæ non poſſunt habere rationem vnionis actualis: ergo nulla eſt tua reſponſio. Probo antecedens, & primó de diſpoſitionibus: quia vnio, vt dicam in ſecunda cõcluſione, non poteſt dari in rerum natura, quin actualiter vniat extrema: ſed dantur diſpoſitiones, quin vniant materiam, & formam: ergo non habent rationem vnionis reſpectu illarum. Minor probatur in venerabili Euchariſtiæ ſacramento, vbi, prolatis verbis conſecrationis, manent omnia accidentia panis, & vini, quæ erant diſpoſitiones ad hoc, vt formæ panis, & vini vnirentur ſuis materiebus: & tamẽ non manent vnitæ cũ materia: ergo dantur diſpoſitiones, quin vniant materiam, & formam. Idem probatur de præſentia intima materiæ, & formæ, quia effectus formalis præſentiæ non eſt facere vnum, vel vnitum; ſed facere diſtans, & indiſtans. Deinde ſequeretur, Chriſtum Dominum non eſſe eundem in ſpecie in cœlo, ac in Euchariſtia: quia in Euchariſtia materia Chriſti Domini habet præſentiam definitiuam, quæ eſt ſpecie diſtincta à præſentia circumſcriptiua, quã habet in cœlo: ergo cum

cum intima præſentia materiæ, & formæ pertineat ad vnionem illarum, & vnio ad eſſentiam totius compoſiti; neceſſarium erit, quod Chriſtus eſſentialiter includat in Eucharistia aliquid ſpecie diſtinctum ab eo quod eſſentialiter includit in cœlo. Hæc autem quis non rideat?

11 Secundo probatur, diſpoſitiones ſimul cum intimâ præſentiâ materiæ, & formæ non pertinere ad vnionem illarum. Pro quo ſuppono primò, vnionem materiæ, & formæ ſubſtantialis eſſe de intrinſecâ, & eſſentiali ratione totius ſubſtantialis ex illis reſultantis. Id aperte conſtat in homine, qui diſſolutâ vnione inter corpus, & animam rationalem perit, etiamſi perſeueret corpus, & anima: ergo de ratione intrinſecâ, & eſſentiali hominis non ſolùm eſt corpus, & anima; ſed etiam vnio illarum.

12 Suppono ſecundo, totum illud: quod eſt de intrinſeca, & eſſentiali ratione totius ſubſtantialis, debere eſſe quid ſubſtantiale. Ratio eſt: quia, quæ ſunt de intrinſecâ, & eſſentiali ratione totius ſubſtantialis, ſeu, quod idem eſt ſubſtantiæ completæ, pertinet ad primarium conceptum ſubſtātiæ; atqui accidentia non ſunt de primario conceptu ſubſtantiæ; ſed de ſecūdario; & propterea appellantur entis entia; hoc eſt, affectiones eius quod abſolute dicitur ens, quod quidem in ſententiâ Ariſt. & omnium philoſophorum eſt ſubſtantia: ergo ea omnia, quæ ſunt de intrinſecâ, & eſſentiali ratione ſubſtantiæ cōpletæ, non poſſunt eſſe accidentia: ergo debent eſſe ſubſtantiæ ſeu quid ſubſtātiale, quia non datur medium.

13 Ex his ſic argumētor: quid quid eſt de eſſentiâ totius ſubſtantialis, debet eſſe quid ſubſtantiale: ſed intima præſentia materiæ, & formæ, & diſpoſitiones non ſunt quid ſubſtantiale: ergo non poſſunt pertinere ad eſſentiam totius ſubſtantialis: ergo, cum vnio ad illam pertineat, diſtinguatur neceſſe eſt à præſentia, & diſpoſitionibus. Minor admittitur ab omnibus, & eſt certa: quia diſpoſitiones nihil aliud ſunt, niſi quātitas, & temperamentum primarū qualitatum, quæ quidem certum eſt, eſſe accidentia. Deinde præſentia pertinet ad prædicamentum *vbi* quod eſt vnum ex prædicamētis accidentium: ergo, &c.

14 Nonnullos recētiores audiui, qui huic argumento, reſpondebant, vnionem nō eſſe de cōceptu eſſentiali ſubſtantiæ completæ; ſed eſſe connotatum extrinſecum illius ad eam pertinens in obliquo, atque adeo non eſſe contra rationem ſubſtantiæ completæ, quod vnio ſit accidentalis. Sed contrà: vnio eſt quid extrinſecum ſubſtantiæ completæ: ergo tota eſſentia ſubſtantiæ completæ ſaluatur ſine vnione in ſolâ materiâ, & formâ; ergo diſſolutâ vnione hominis manet totum eſſe ipſius hominis, ſiquidem manet corpus, & anima rationalis. Ex quo ſequitur, quod, mortuo homine, per

ſeue-

ſeueret ipſe homo: quia homo nihil aliud eſt, quam totum ſuum eſſe, & hoc perſeuerat per te.

Præcluditur aliorum effugium.

15 Alij aliam viam iniere, vt indiſtinctionem vnionis à materiâ, & formâ tuerentur. Dicunt enim, materiam, & formã ſecundum ſuas entitates eſſe vnionẽ in ratione entis, ſeu in eſſendo; non tamẽ in denominãdo: Eſt dicere; entitatẽ vnionis nihil aliud eſſe, quàm entitatẽ materiæ, & formæ; tamen, vt denominentur vnitæ, neceſſarium eſſe, quòd ponatur aliquid ab eis diſtinctũ, quod quidem licèt non pertineat ad rationem formalem vnionis, requiritur tamen tanquam cõnotatũ extrinſecũ, vt materia, & forma denominentur vnitæ: hoc autẽ extrinſecum connotatum dicunt eſſe diſpoſitiones. Hæc ſententia ſuſtineri nequit: quia, ſi materia, & forma, per ſuas entitates, etiam ſi nõ dentur diſpoſitiones, ſunt vnio in ratione entis, ſeu in eſſendo: ergo ſi dantur materia, & forma ſine diſpoſitionibus, reuerà erunt vnitæ in ratione entis, ſeu in eſſendo. Patet conſequentia: quia nihil aliud eſt dari partes vnitas in ratione entis, ſeu in eſſendo, quàm dari eſſe ſeu entitates partium, & vnionis: ſed ſine diſpoſitionibus dantur entitates partium, & vnionis, vt contingit in homine mortuo: ergo ſine diſpoſitionibus dantur vnitæ in ratione entis, ſeu in eſſendo.

16 Ex hoc infero, ergo antè diſpoſitiones vere denominantur vnitæ. Patet conſequentia: quia id, per quod formaliter denominantur vnitæ materia, & forma, vel eſt aliquid realiter diſtinctum ab entitate vnionis, vel non? Si hoc vltimum: ergo, eo ipſo quod datur vnio quoad ad entitatẽ, datur etiam quoad denominationẽ. Si primum: ergo iam id, per quod partes denominantur formaliter vnitæ, eſt realiter diſtinctum ab ipſis partibus: ergo & vnio eſt ab illis realiter diſtincta. Eſt certum; quia partes non denominantur formaliter vnitæ niſi ab vnione, ſicut nec ſubiectum denominatur formaliter album, niſi ab albedine: ergo, ſi id, per quod partes denominantur formaliter vnitæ, realiter ab illis diſtinguitur; etiam vnio diſtinguetur realiter ab ipſis.

17 Et quidem vellem à te audire, quid ſit partes denominari vnitas? Vel enim eſt, quod intellectus vere ita eas appellet: vel quod ex parte illarum detur fundamentum, vt intellectus tale nomen illis imponat. Si primum: eo ipſo quod dentur partes, & vnio in ratione entis, etiamſi deficiant diſpoſitiones, vere illas appellabit intellectus vnitas: quia tunc nomen impoſitum ab intellectu eſt verum, quando rem ſignificat vt eſt in ſe: ſed eo ipſo quod dentur partes, & vnio, ſunt in ſe vnitæ: ergo vere ſignificantur hoc nomine. Si vero dicas ſecundum, nullum aliud fundamentum requi-

requirit intellectus ad hoc, vt vere illas nominaret vnitas; niſi quod ipſæ reuerà dentur vnitæ in eſſendo; hoc enim poſito vere ſignificabuntur hoc nomine: ſed per te, etiam ſi non dentur diſpoſitiones, dantur partes vnitæ in eſſendo: ergo datur fundamentum vt intellectus tales verè nominet: ergo dantur vnitæ in denominando.

18 Dicunt, actum voluntatis Dei eſſe idem in ratione entis cum ipſo Deo, & nihilominus nõ denominare illum volentem niſi ponatur aliquid extrinſecum: cur ergo in creatis idem dici non poterit de vnione? Quidquid ſit de actu volũtatis diuinæ, de quo agitur in materia de voluntate. Certe ex his, quæ propter ſummã Dei perfectionem cogimur in illo aſtruere, non recte deducitur argumentũ ad creata, quæ imperfectionibus ſcatent: alioquin etiam poſſemus ex Myſterio Sanctiſsimæ Trinitatis deducere, dari poſſe in creatis Trinitatem perſonarum in vna eſſentia; quod quis audeat aſſerere?

19 Obijcies primò: Athanaſius in ſuo ſymbolo ait: *ſicut anima rationalis, & caro vnus eſt homo, &c.* ergo ſentit, hominem nihil aliud includere præter materiã & formam. Reſpondetur, Athanaſium per hæc verba non excludere vnionem; ſed ſolùm intẽdere enumerare partes, ex quarum vnione reſultat homo, & has vnitas dicit eſſe hominem, ſicut quando addit; *ita Deus, & homo vnus eſt Chriſtus*, non excludit à Chriſto vnionem hypoſtaticã, hanc enim certum eſt dari intercedentem inter verbum, & humanitatem; ſed enumerat extrema, quæ copulata per vnionem hypoſtaticã conſtituunt Chriſtum Dominum.

20 Obijcies ſecundò: materia, & forma vniuntur immediatè ad conſtituendum totum: ergo non intercedit vnio realiter diſtincta ab illis. Cõcedo antecedens, & nego conſequentiã: quia quando materia, & forma dicuntur immediatè vniri non excluditur vnio intercedens inter illas, quæ tanquàm nexus vtriuſque illas nectat; ſed excluditur aliqua pars media inter materiam, & formã, cui immediatè vniantur, & mediâ vnione ad illam dicantur inter ſe vnitæ: ſicut quando dicimus, calorem eſſe immediatam cauſam alterius caloris non intendimus excludere actionem mediã inter calorem producentem, & productũ; ſed ſolùm cauſam aliquam mediã, quæ immediate cauſata ab vno calore cauſet immediate alium.

Secunda concluſio.

21 DIco ſecundò: vnio diſtinguitur à materia, & formà tanquã modus illarũ. Pro hâc concluſione ſtant authores citati pro 1. Probatur: quia eſſentia modi cõſiſtit in actualiter recipi alicuius potentiæ, vt diximus initio huius ſectionis: ſed eſſẽtia vnionis eſt actu vnire extrema vnibilia: ergo eſt modus. Probatur minor: nam, ſi vnio per ſuã entitatẽ non actu

necte-

nectere extrema, deberet illi addi aliquid, per quod vniret. De hoc inquiro; an vniat per ſuam entitatẽ, aut per aliud? Si per aliud, idem inquiram do illo, & ſic abeũdum erit in infinitum. Si vero vnit per ſuam entitatẽ erit vnio, & alia antecedens ſuperfluet. Addo, hanc vnionem eſſe modũ ſubſtantialem, vt conſtat ex ſupradictis. Vnio verò, quæ verſatur inter ſubſtantiam, & accidens, erit accidentalis, quia hæc eſt extra prima tium conceptum ſubſtantiæ iuxta dicta, vbi ſuprà.

SECTIO. II.
An vnio, quæ eſt inter materiam, & formam materialem diſtinguatur realiter à paſsione.

22 Diximus ſectione præcedẽti, vnionem eſſe entitatem modalem ex naturâ rei diſtinctam à materiâ, & formâ. Modò inueſtigandum; an diſtinguatur à paſsione? Pro quo in memoriam reuoca id, quod diximus diſp. 3. ſect. 3 videlicet formas ſubſtãtiales materiales produci per actionem dependentem à materia tanquam à ſubiecto illas recipiente, quæ quidem productio, prout ſe habet ex parte materiæ, dicitur receptio, & paſsio. De hac ergo paſsione, media qua materia recipit formã materialem, procedit quæſtio præſens; an videlicet ſit vnio, media qua totum reſultat ex materia, & forma? Et quidem in homine certum eſt, vnionem non eſſe paſsionem, qua materia recipiat animũ rationalem: materia enim nullam paſsionem exercet circa animum rationalem; quandoquidẽ is independenter à materia producitur. Solum eſt quæſtio de forma materiali.

23 Nonnulli recentiores Magiſtri ex noſtris cenſuere, vnionem interuenientem inter materiam, & formam materialem eſſe idem realiter cum paſsione, per quã materia recipit eandem formam. Probant: quia per illud vnitur forma materiæ, per quod conſtituitur in materia: ſed per paſsionem conſtituitur in materia: ergo per paſsionem vnitur. Maior videtur certa. Minor probatur: quia per illud cõſtituitur in materia, per quod recipitur in illa; ſed per paſsionẽ recipitur in materia: ergo per paſsionẽ conſtituitur in illa. Cõfirmant: quia per paſsionem forma actuat materiam: ergo per illam vnitur materiæ. Antecedens eſt certum: quia forma per receptionem reducit ad actum potentiam receptiuã materiæ. Conſequentia probatur: quia per id vnitur forma materiæ, per quod informat materiam, vnio enim, prout ſe habet ex parte formæ, eſt informatio, vt dicemus infra: deinde per illud forma informat materiam, per quod actuat ipſam materiam, vt patet: ergo, cum forma actuet materiam per paſsionem, per eandem illi vnietur.

24 Vera ſententia eſt, vnionẽ eſſe entitatem ex natura rei diſtinctã à paſsione. Ita authores citati pro 1. concluſione ſectionis præ-

præcedentis. Vide P. Hurtad. in Phyſic. diſputat. 5. ſectio. 2. Probatur: quia paſsio, qua forma materialis recipitur in materia, non eſt vnio ipſius formæ cum materia quatenùs paſsio, neque vt talis paſsio: ergo nullo modo. Conſequentia eſt bona apud aduerſarios. Antecedens probo quoad primam partem: quia, ſi receptio formæ materialis eſſet vnio, quatenus eſt paſsio præciſe, omne illud, quod participaret rationem formalem paſsionis, eſſet formaliter vnio: ſed paſsio, per quam vnio hominis recipitur in materia, non eſt formaliter vnio: ergo, &c. Minorem probo: quia vnio hominis recipitur in materia per paſsionem ab ipſa diſtinctam, & tamen non vnitur per aliquid à ſe diſtinctum; ſed ſe ipſa: ſicut enim actio non oritur ab agente per actionem ſuperadditam, neque paſsio recipitur per paſsionem ſuperadditam; ſed per ſe ipſas: ita etiam vnio non poteſt vniri per vnionem ſuperadditã; ſed ſe ipſa: ergo neq; receptio, per quã vnio hominis recipitur in materia eſt vnio ipſius cum eàdem materia; ergo paſsio, per quam forma materialis recipitur in materiã; nõ eſt vnio ipſius quatenùs paſſio.

25 Deinde neque receptio formæ materialis eſt vnio quatenùs talis paſsio: quia talitas paſsionis non conſtituit formam in materiã, neque illas coniungit nouo modo, ac coniunctæ erant per conceptum paſsionis; ſed tantùm determinat conceptum paſsionis adhoc, vt verſetur circa talem terminum: etenim, eo ipſo quòd ratio paſsionis contrahatur adhoc, vt verſetur circa talem terminũ, quocunque alio munere ſublato, datur talis paſsio: ergo forma materialis non vnitur materiæ per paſsionem vt talem. Patet conſequentia: quia ratio vniendi vnam partem cum alia eſt ratio coniungendi vnam cum alia: ergo, ſi materia, & forma per talitatem paſsionis non coniunguntur alio modo, ac coniunctæ fuere per rationem formalem paſsionis, neceſſarium eſt, quòd, ſi per rationem formalem paſsionis non vniuntur, neque vniantur per talitatem ipſius paſsionis.

26 Reſpondebit aliquis, vnionem hominis non recipi in materia per paſsionem ſuperadditam; ſed ſe ipſa immediatè, ſicut ſe ipſa immediate vnitur, atque adeo omnem receptionem formaliter eſſe vnionem. Sed contrà primo: ſi vnio hominis ſe ipſa reciperetur in materia, & non per paſsionem ſuperadditam, ſe ipſa dependeret etiam ab agente, & non per actionem ſuperadditam; paſsio enim non eſt entitas realiter diſtincta ab actione, vt dicemus infra diſputation. 20. ſect. 2.; ſed non poteſt vnio ſe ipſa ab agẽte dependere: ergo neque ſe ipſa recipi in materia. Minorem probo; quia remoto generante, à quo primo producta fuit vnio

animæ rationalis cum materia, perſeuerat ipſa vnio conſeruata à Deo: ergo neque ſe ipſa pendet à generãte, neque ſe ipſa pendet à Deo; ſed per actionem ſuperadditam, quæ variato agente variatur. Alioqui nunquam poſſet dari ſine illo, a quo ſemel ſe ipſa dependeret: id enim quod ſe ipſa habet res, & non per formam ſuperadditam, non poteſt non perſeuerare ea perſeuerante, vt ex ſe conſtat.

27 Iam, quod remoto generante perſeueret vnio ab eo primò producta, facile probari poteſt primò: quia in communi omnium exiſtimatione remoto generante, conſeruat Deus id, quod primò productum fuit ab illo: ſed generans produxit in primò inſtanti vnionem: ergo hanc conſeruat Deus poſtea. Secundò: quia ex eo dicimus, conſeruari nunc à Deo in hoc ſubiecto eandem formam ignis, quam generans produxit; quia hoc remoto perſeuerat ignis in hoc eodem ſubiecto: atqui remoto generante perſeuerat anima hæc rationalis vnita eidem materiæ, cui vnita fuit in primo inſtanti à generante: ergo perſeuerabit etiam conſeruata à Deo eadem vnio, quæ primò producta fuit à generante.

28 Secundò probatur concluſio: quia ſi vnio hominis recipitur in materia per ſe ipſam, vel recipitur per conceptum formaliter diſtinctum à conceptu formali vnionis, vel per ipſum conceptum formalem vnionis. Si hoc vltimũ: ergo anima rationalis vere recipitur in materia per veram paſſionem, ſicut formæ materiales. Probo conſequentiam: quia perte vnio, quæ datur inter materiam, & animam rationalem, quatenus vnio, formaliter eſt receptio: ergo idem extremum, quod per illam vnitur materię, per eandem recipitur in ipſa materia: atqui anima rationalis vnitur materiæ mediâ vnione: ergo media eadem recipitur in ipſa materia. Si Dicas primum: ergo conceptus formalis vnionis, & conceptus formalis receptionis adęquate diſtinguuntur in eadem entitate: ergo conceptus vnionis non eſt de formali cõceptu paſsionis: ergo bene ſtat, quod forma per paſsionem actuet materiam, & quod illam non informet per eandem paſsionem: quod erat argumentũ, quo tuam ſententiam probabas de indiſtinctione vnionis à paſsione. Et vero ſi conceptus formalis paſsionis ſaluatur adæquatè ſine formali conceptu vnionis in illa incluſo, nullum eſt argumentum, quod adhuc apparenter probet, vnionem non diſtingui realiter à paſsione in compoſitis conſtantibus ex materiâ, & formâ materiali.

29 Ratio à priori noſtræ concluſionis eſt: quia, cum materia, & forma ſint entitates incompletæ ex naturâ ſuâ ordinatæ ad componendum totum, compleri, & terminari debent in ſuo eſſe per vnionem, mediâ quâ totum componunt,

ponunt: id autem, quod eſt terminus, & complementum alterius non poteſt ſupponi ad illud; ſed potiùs iam ipſum in ſuo eſſe conſtitutum conſequitur, addendo illi perfectionem, quam entitatiue non habebat. Hinc fit, paſſionem, quæ quidem ſupponitur ad formam materialem tanquàm cauſalitas, mediâ quâ producitur, ſeu dependet à materiâ, non poſſe habere rationem vnionis ipſius formæ cum materiâ: quia, cum ex natura ſua præcedat formam, non poteſt eſſe complementum illius, & ideo addenda eſt illi vnio alia, quæ ipſi exiſtenti aduenlens eandem compleat, & terminet in ſuo eſſe tanquàm terminus, intra quem totum eſſe formæ cótineatur in ordine ad totum componendum. Hæc doctrina confirmari poteſt ex ſubſiſtentia, quæ, cum ſit terminus, & complementum ſubſtantiæ completæ, non ſupponitur ad illam; ſed potiùs ipſam ſupponit exiſtentem, vt concedunt omnes.

30 Ex his poteris facile definire vnionem totius ſubſtantialis. *Vnio eſt nexus formæ ſubſtantialis cum materia illis exiſtentibus aduenlens, vt totum ſubſtantiale medio illo conſtituant*. Per primam particulam, *nexus* videlicet, conuenit cum vnione partium integrantium. Per ſequentes, *forma cum materia*, diſtinguitur ab vnione partium integrantiũ. Hæ enim non ſe habent vt materia, & forma reſpectu indiuiſibilis illas cótinuantis; ſed ſolùm vt extrema. In eiſdem verbis inuoluitur, vnionem totius ſubſtantialis eſſe talem, quæ petat dependere à materia per paſſionẽ. Diximus enim diſput. 2. ſect. 4. potentiam receptiuam vnionis totius ſubſtantialis eſſe de eſſentia materiæ primæ; ex quo ſequitur, vnionem attingentem materiam vt nexum illius cum forma, ex natura ſua petere dependere ab ipſa materia per paſſionem. Per τὸ *ſubſtantialis* diſtinguitur vnio totius ſubſtantialis ab vnione totius reſultantis ex materia, & forma accidentali. Additur, *illis exiſtentibus aduenlens*: ad excludendam receptionem formæ materialis, quæ non aduenit formæ exiſtenti; ſed illam facit exiſtentem. Per vltima verba exprimitur munus, quod exercet vnio in conſtitutione totius: ſe enim habet tanquàm actualis conſtitutio, per quam partes fiunt actu conſtituentes, ſeu componentes totum. Si autem velis vna definitione comprehendere vnionẽ ſubiecti cũ forma tam accidẽtali, quàm ſubſtãtiali, ſic eam cópone: *Eſt nexus formæ cum ſubiecto illis exiſtentibus aduenlens, vt totum medio illo conſtituant*. Cuius explicatio eſt facilis ex dictis.

31 Reſtat ſoluere argumenta adducta pro contraria ſententia. Ad primum diſtinguo maiorem: per illud vnitur forma materiæ, per quod conſtituitur in materia dependẽdo ab illa tanquàm à cauſa, nego: informando illam, concedo maiorem. Deinde diſtinguo minorem: per paſſionem

conſtituitur in materia dependendo ab illa tanquàm à cauſa, concedo: informando illam, nego minorem: & nego cóſequentiam. Ad cóſirmationem diſtinguo antecedens: per paſsionem forma actuat materiam vt potentiam cauſatiuam, ſeu receptiuam ipſius formę, concedo: vt extremum vnibile, ſeu ordinatum ad componendum, nego antecedens: & deinde nego conſequentiam. Ad probationem conſequentiæ dico, formam non informare materiam, per quemcunque actum; ſed ſolùm per illum, per quem attingit ipſam materiam vt partem componentem præciſe, vt conſtat ex doctrina traditâ pro noſtra cóclusione.

32 Obijcies primo: Ariſtotel. non agnouit modum vnionis diſtinctum à paſsione; quia nunquàm illius meminit: ergo ſine fundamento adſtruitur. Reſpondeo, Ariſtotel. nunquàm exiſtimaſſe, paſsionem eſſe vnionem inter materiam, & formam ſubſtantialem: Hoc eſt mihi certum: quia vnio formæ ſubſtantialis cum materia pertinet ad eſſentiam ſubſtantiæ completæ, de cuius eſſentia nullum accidens eſſe poteſt, vt diximus ſection. præcedente, & paſsim oſtendit Ariſtoteles: deinde in ſententia ipſius Ariſtotelis omnes paſsiones, ſeu receptiones ſunt accidentia, cum eas ipſe reducat ad prædicamentum paſsionis; quod eſt vnum ex prædicamentis accidentium: ergo in ſententia Ariſtotelis paſsio non poteſt eſſe vnio formæ ſubſtantialis cum materia. Vnionis autem non meminit expreſsè, vel quia, cum ipſe non cognouerit, formas materiales poſſe exiſtere ſeparatas à materiâ, putauit ſe ipſis vniri materiæ tanquam modos illius: vel quia res hæc tunc temporis indeciſa erat.

33 Obijcies ſecundo: forma nectitur materiæ per paſsionem, ſtante enim paſsione, non poteſt forma euelli à materia: ergo paſſio habet rationem vnionis inter formam, & materiam. Diſtinguo antecedens: forma nectitur materiæ per paſsionem, tanquam per dependentiam, per quam dependet ab ipſa materia, concedo: tanquam per complementum ipſius formæ, nego antecedens: & deinde nego conſequentiam, quia non eſt vnio quilibet nexus; ſed ille, qui aduenit partibus tàquam complementum illarum.

SECTIO III.

Quotuplex vnio ſit in compoſito ſubſtantiali?

34 Diximus, in compoſito ſubſtantiali dari vnionem modaliter diſtinctam ab vtraq; parte. Modò eſt inueſtigandú; an hæc vnio ſit vna ſolùm, quæ nectat vtranque partem; vel an ſit duplex, quarum vna ſe habeat ex parte materiæ, & altera ex parte

parte formæ? Quod autem dixerimus de vnione compoſiti ſubſtantialis, dictum puta de vnione cuiuslibet compoſiti accidentalis; imò & de vnione partium integralium P. Hurtado in Phyſica. diſput. 5. ſection. 7. docet, dari duplicem vnionem; vnam, qua materia vt ſubiectum (quod denominatur vnitum) vniatur formæ tanquàm termino, & hanc vocat materializationem: alteram, qua forma vt ſubiectum, (quod denominatur etiam vnitum) vniatur materiæ tanquam termino, & hanc vocat informationem. Ratio huius ſententiæ eſt, quia materia vt ſubiectum vnitur formæ, & forma vt ſubiectum vnitur materiæ: ergo vnio debet ſubiectari in vtraque; ſed vna, & eadem vnio non poteſt in vtraque ſubiectari: ergo adſtruenda eſt duplex. Primum antecedens probat: quia vnio eſt perfectio intrinſeca extremi vnibilis: ergo ea adueniente, aliter ſe habet ipſum extremum vnibile, ac per conſequens mutatur: ſed id, quod mutatur recipit in ſe formam, per quam mutatur: ergo extremum vnibile recipit in ſe vnionem. Minor probatur infra diſputation. 19. ſection. 1. Quod verò vna vnio recipi non poſsit in vtroque extremo, ſic probat: quia in homine vna pars eſt materialis, & altera ſpiritualis: ergo debet dari duplex vnio; vna, quæ ſubiectetur in parte materiali, & ſit materialis, quia in ſubiecto materiali non poteſt recipi forma ſpiritualis; altera ſpiritualis, quæ ſubiectetur in parte ſpirituali, quia in ſubiecto ſpirituali non poteſt recipi forma materialis. Hinc à paritate deducit, in reliquis compoſitis conſtantibus formis materialibus adſtruendam eſſe duplicem vnionem.

35 Vera ſententia aſſerit, vnicam tãtùm vnionem dari in compoſito ſubſtantiali, quæ, prout ſe habet ex parte materiæ, ſit materializatio, &, prout ſe habet ex parte formæ, ſit informatio. Hæc ſententia ſupponitur ab omnibus antiquis, eam tradit Pat. Vazquez, tom. 1. in 3. part. diſputation. 19. capit. 2. numer. 24. P. Rub. 1. Phyſicor. tractat. 4. quæſtion. 6. numer. 65. in eam inclinat P. Suarez in Metaphyſic. diſputat. 13. ſect. 9. numer. 13. & eſt communis inter recentiores. Probatur: quia vnio eſt vinculum duorum; implicat enim, quòd vnum ſit alteri ligatum, & alterum ipſi non coniunctum: ergo ex vi vnionis, quâ materia vnitur formæ, forma etiam vnitur materiæ: ergo per vnam ſolùm vnionem reſultat compoſitum ex illis. Probo hanc conſequentiam: eo ipſo quòd materia vniatur formæ; & forma vniatur materiæ, datur cõpoſitum: ergo, ſi per vnam ſolùm vnionem materia vnitur formæ, & forma vnitur materiæ, per eandem reſultabit compoſitum ex illis.

36 Confirmatur primò: quia materia, & forma conſtituunt totum per vnionem, per quam for-

ma informat, & materia materializat: ſed per eandem vnionem id peragit vtraque: ergo per eandem vnionem conſtituunt totum. Maior eſt certa: quia materia conſtituit totum per propriam cauſalitatem; cauſalitas autem materiæ circa totum eſt materializatio; forma etiam conſtituit totum per cauſalitatẽ cauſæ formalis, quæ quidem eſt informatio. Minor verò probatur: quia per illam vnionem forma informat, & materializat materia, per quam attinguntur vt tales: etenim materializare, & informare nihil aliud eſt, quam quod forma, & materia vt tales vniantur interſe: ſed per vnionem, quæ recipitur in materia, attingitur ipſa materia vt talis, vt concedunt aduerſarij; attingitur etiam forma vt talis, quia per illam vnionem materia rectitur formæ vt propriæ comparti; forma autem compars eſt materiæ, quatenus forma eſt, vt patet: ergo per eandem vnionem forma informat, & materializat materia. Id magis roborabitur ex ijs, quæ infra dicemus pro ſolutione argumenti adducti pro oppoſita ſententiâ.

37 Confirmatur ſecundò: quia per eandem vnionem, per quam humanitas Chriſti Domini componit Chriſtum cum Verbo Diuino, componit etiam Verbum Diuinum eundem Chriſtum cum humanitate; nec enim fas eſt concedere in Chriſto Domino vnionem aliquam ſe habentem ex parte Verbi Diuini, quæ in illo recipiatur: ergo per eandem vnionem per quã materia componit compoſitum cum formâ, componit etiam forma idem compoſitum cũ materiâ. Dices, ex parte Verbi dari vnionem aliam identificatam realiter cum illo, per quam ipſum vnitur cum humanitate. Sed contra primò: de conceptu eſſentiali vnionis eſt actu vnire extrema, vt nullus non fatetur: ergo, ſi Verbum vniretur humanitati per vnionem cum illo realiter identificatam, non poſſet dari Verbum, quin actu eſſet vnitum humanitati: atqui hoc eſt falſum, quia ab æterno fuit non vnitum humanitati: ergo, &c. Secundò, ſi Verbum fuit vnitum cum humanitate per vnionem realiter cum illo identificatam, cur non dicis idem de formâ, nempè, eſſe vnitam materiæ per vnionem cum ipſâ identificatam?

Rationi P. Hurtado ſatisfit.

38 Vt ratiocinationi Pat. Hurt. reſpondeam, Noto 1. ex eodem Patre diſput. 12. Phyſic. ſect. 5. à num. 93. in vnione duo conſiderari poſſe, videlicèt eſſe receptam in ſubiecto, & eſſe illi vnitam. Eſt vnita ſubiecto immediatè per ſuam entitatem, vt dicebamus ſect. præcedente; at verò non eſt recepta in ſubiecto immediatè per ſuam entitatẽ; ſed per receptionem, aut paſsionem mediam inter ipſam, & ſubiectum, vt ibidem dicebamus. Noto ſecũdo ex eodem P. Hurt. in eodem

loco; quod vnio poteſt diuinitus creari, & quod, ſi crearetur, conſtitueretur compoſitum ſubſtantiale mediâ illâ, ſicut modo conſtituitur. Probandum id eſt infrà diſputat. 15.

39 Ex his infero primò, non eſſe neceſſariam receptionē actualem vnionis in materiâ, ſeu informâ, vt totum componāt: etenim ſi crearetur vnio, totum reſultaret ex materia, & forma per ipſam vnionem; & tamen in nulla ex partibus reciperetur. Ratio à priori eſt: quia eatenùs partes componunt totum, quatenùs vniuntur interſe: ſed vniuntur per ipſam vnionem immediatè, & non per receptionem illius, vt ſuppoſuimus, & fatetur ipſe P. Hurtad.; ergo &c. Infero ſecundò, receptionem vnionis neceſſariam non eſſe, vt partes actu perficiantur per ipſam vnionem: quia, eo ipſo quod partes componant totum, ad cuius compoſitionem ordinantur ex natura ſua, habent perfectionem, quam anteà non habebant: ſed componunt totum per vnionem præciſe ſecundùm ſe ſumptam; non vt receptam, vt paulò ante dicebamus: ergò neceſſaria non eſt receptio, vt partes actu perficiantur per vnionem. Maior eſt certa: quia, eo ipſo quod partes componant totum, aduenit illis perfectio, quàm anteà non habebant.

40 Hinc fit, formam perfici per vnionem, etiamſi hæc recipiatur in materia ſola. Primò: quia vnio, etiamſi actu non recipiatur in materia, actu perficit ipſam materiam ex eo ſolùm, quòd illi vniatur immediate perſe ipſam: ſed eadem vnio vnitur formę perſe ipſam immediate: ergo illā perficit. Reſpondet P. Hurtad. ſect. 5. num. 65. materiam perfici per vnionem, quia, & ſi de facto non recipiatur in materia, petit tamen in illa recipi: putat enim adhoc, vt vna res ſit perfectio alterius, neceſſarium eſſe, quod ex natura ſua petat recipi in illa per paſsionem. Ex quo infert, formā non perfici per vnionem, quæ ſe habet ex parte materiæ; quia, licèt ea vnio vniatur formæ ſe ipſa; tamen non petit in illa recipi. Id confirmat exemplo Verbi Diuini, quod vnitum humanitati non perficitur per eam vnionem; non alia de cauſa, niſi quia talis vnio non petit recipi in ipſo Verbo.

41 Multa hìc continentur falſa. In primis anima rationalis nō petit produci dependenter à materia per paſsionem; & tamen nullus negabit materiam perfici per animam rationalem: ergo falſò requiritur ad rationem perfectionis, quod petat recipi in re, quam perficit. Secundò: receptio actualis vnionis in materia, neceſſaria non eſt, vt vnio actu perficiat materiam, vt fateris locis citatis: ergo vnio non eſt perfectiua materiæ ex eo ſolùm, quod eſt receptibilis in illa: ergo adhoc, vt illam perficiat, impertinens eſt, quòd ex natura ſua ſit receptibilis in illa. Probo primam conſequentiam: quia, ſi vnio eſſet perfe-

ctiua materiæ ex eo ſolum, quòd eſt receptibilis in illa, non eſſet perfectiua materiæ, niſi quatenus receptibilis in ipſa materia: ergo non poſſet actu perficere materiam, niſi per actum, per quem reciperetur actu in ipſa materia. Eſt manifeſtum: quia eiuſdem potentiæ idem exercitium debet dari. Pergo: ſed per te perficit actu materiam per actum diuerſum ab eo, per quem actu recipitur in ipſa materia: ergo non ex eo ſolùm, quod eſt receptibilis in materia eſt perfectiua illius. Minorem probo: quia in tua ſententia materiam actu perficit vnio in quantum per ſuam entitatem immediate ſe vnit ipſi materiæ; in ea verò recipitur actu per paſsionem ſuperadditam: ergo diuerſus eſt actus, quo vnio perficit materiã, ab eo, quo recipitur in ipſa materia.

42 Tertiò: partes perficiuntur per vnionem, quatenùs per illam complentur in ordine ad componendum totum, ad cuius compoſitionem ordinantur ex natura ſua: ſed per vnionem, quæ iuxta tuam ſententiam recipitur in ſola materia, completur forma in ordine ad componendum totum: ergo perficitur per illam ipſa forma, etiamſi talis vnio non poſsit in illa recipi. Minorem probo: quia, dato, quòd neceſſariæ eſſent duæ vniones, non poſſet componi totum, quin forma ab vtraque attingeretur immediatè, vt tu fateris: ergo per vtranque compleretur in ordine ad componendum totum; tã per illam, quæ ſe haberet ex parte materię, quàm quæ ſe haberet ex parte ipſius formæ: ergo per vtramque perficeretur. Hæc ratio conuincit rem contra P. Hurtado.

43 Hinc apparet manifeſtum diſcrimen inter Verbum Diuinum terminans vnionem humanitatis Chriſti Domini; & inter formam terminantem vnionem materiæ. Forma enim eſt entitas eſſentialiter incompleta, & ex natura ſua ordinata ad componendum totum, atque adeo completur, & perficitur intrinſecè per illud, per quod actu componit totum: quia nihil poteſt eſſe magis de intrinſeca perfectione, & complemẽto entitatis incompletæ, quàm id, per quod intrinſece componit totum, ad cuius compoſitionem ordinatur ex natura ſua: cum autem forma concurrat ad componendũ intrinſece totum per vnionem terminatam ad ipſam, neceſſarium eſt, quòd compleatur, & perficiatur intrinſece per illam. At verò Verbum Diuinum eſt ſuppoſitum eſſentialiter completum, & perfectum omnimodo in ſuo eſſe, ita vt nihil illi deficiat perfectionis potentis ad illum pertinere, vt Fides docet; & ideò nullam poteſt illi afferre perfectionem vnio humanitatis denuò illi aduenienś: neque enim vlla poteſt addi perfectio illi, cui nulla deeſſe poteſt. Hinc eſt, quòd Verbum Diuinum non ideò non perficitur per vnionem, quia eſt terminus illius præciſe; ſed quia eſt terminus omnino completus, & perfe-

perfectus in ſuo eſſe; atque adeo terminus ex natura ſua incompletus qualis eſt forma, recte poteſt perfici intrinſece per vnionem ad ipſum terminatā, ſi hæc illi vniatur immediatè tanquam id, per quod cōcurrit ad intrinſece componendum totum, ad cuius compoſitionem ordinatur ex natura ſua.

44 Ex his facile ſoluitur argumentum, quo nititur P. Hurt. Nego primum antecedens, nempe, quòd materiæ vnitur forma, vt ſubiectum, ſi loquatur de ſubiecto, in quo recipitur vnio: nam hoc ſolum eſt materia. Ad probationem diſtinguo antecedens; vnio eſt perfectio intrinſeca extremi vnibilis, ſi ſit ex naturâ ſuâ incompletum, & perfectibile concedo: ſi ſit ex naturâ ſuâ completum, & habens omnem ſuam perfectionem, nego antecedens. Id dixerim propter Verbum Diuinum, quod taliter vnitur cum humanitate Chriſti Domini, vt non perficiatur per vnionem; non aliâ de cauſâ, niſi quia ad illam ſupponitur completum, & omnino perfectum in ſuo eſſe. Deinde concedo conſequentiam, quoad primā partem, nempe, quòd, adueniente vnione, aliter ſe habeat extremū vnibile. Nego tamen quod mutetur: quia ad hoc, vt aliquid mutetur non ſufficit, quod aliter ſe habeat nunc, quàm anteà: Verbum enim Diuinum, quando vnitum fuit humanitati Chriſti Domini, reuerà aliter ſe habuit, ac anteà; & nihilominus non eſt mutatum. Deinde adhuc in ſententiâ aduerſariorum, dum forma terminat vnionem materiæ ſe ipſa immediatè attingentē ipſam formam, aliter ſe habet, quàm anteà; & nihilominus non mutatur per eam vnionē, vt vel ipſi aduerſarij fatentur. Et ratio eſt; quia mutari non eſt vtcunque aliter ſe habere; ſed per actionem, & paſsionem: ad hoc autem, vt extrema vnibilia aliter ſe habeant per vnionem, neceſſarium non eſt, quòd in illis recipiatur, vt iam diximus, ac per conſequens vniri poſſunt, quin mutētur. Perficiuntur verò per vnionem, ſi ex naturâ ſuâ fuerint entitates incompletæ, ex ſe ordinatæ ad totum componendum. Cum autem tales ſint materia, & forma, vtraque perficietur per vnionem, etiamſi non recipiatur in vtrâque. An verò eadem vnio poſſit recipi in ſubiecto materiali, & ſpirituali ſimul? conſtabit ex dicendis in lib. de Ani. circa ſubiectum ſenſationum.

Soluuntur aliæ obiectiones.

45 Obijcies primò: in opinione adſtruente relationes ſuperadditas fundamento, & termino, vt duo extrema mutuo referantur, ſunt neceſſariæ duæ relationes, quarum vna ſubiectetur in vno, & alia in alio: ergo in ſententiâ adſtruente vnionē diſtinctam à materiâ, & formâ, vt hæ partes mutuò vniantur interſe, erit neceſſaria duplex vnio, quarum vna ſubiectetur in materiâ; altera

altera in forma. Concedo antecedens, & nego conſequentiã. Ratio diſparitatis eſt clara: quia forma illi tantũ ſubiecto tribuit ſuum effectum formalẽ, cui vnitur. Vnio autem, cum ſit ratio vniendi duo extrema, ſe ipſa vnitur vtrique; & propterea vtrũque reddit vnitũ. Relatio verò ſolũ vnitur ſubiecto, in quo recipitur; non verò termino: & ideò non tribuit termino ſuum effectum formalem; ſed ſolùm fundamento, in quo recipitur. Vnde, ſi terminus refereẽdus ſit, neceſſaria erit alia relatio, quæ illi vnita conſtituat relatum. Quod autem relatio, qua refertur fundamentum, v. g. pater ad filium, non vniatur filio, qui eſt terminus huius relationis, cõſtat; tùm quia filius ſæpe diſtat à patre; tum etiam, quia relatio non eſt ratio vniendi patrem cum filio; ſed ratio referendi patrem ad filium. De conceptu autem rationis referendi non eſt vniri termino, ad quem refert; ſed tantùm fundamento, quod per illam refertur.

46 Dices; ſæpe ſæpius ſunt in eodẽ loco fundamentum, & terminus relationis: ergo tunc poterit relatio fundamenti vniri termino. Nego conſequentiã: quia ſi ſemel conſtet, non eſſe de conceptu relationis, quod vniatur termino, etiã ſi terminus coniungatur cum relatione in eodem loco, non vnietur illi; quia conceptus relationis non variatur ratione coniunctionis localis.

47 Obijcies ſecundò: ſi vna tantùm vnio datur in homine, aut hæc eſt ſpiritualis, aut corporea. Si corporea, quomodo vniet animam ſpiritualem? ſi ſpiritualis, quomodo vniet materiam corpoream? Reſpondeo, eſſe corporeã, neque id eſſe inconueniens ad vniendam animam ſpiritualem; quia, ſi hæc ita eſt ſpiritualis, vt ordinetur ex natura ſua ad conſtituendum totum, quod ſit corporeum, quid mirũ, quòd petat vniri vnione corporea? Imo etiãſi daretur duplex vnio, neceſſarium eſſet, quòd vtraque eſſet corporea: quia etiamſi vna ex illis ſubiectaretur in anima, haberet cõnexionem intrinſecam cũ materia, quia deberet vniri illi, ſaltem tanquã termino. Res autem, quæ habet cõnexionem intrinſecam cum materia corporea, ita vt ab illa nequeat naturaliter ſeiungi, eſt corporea, vt dicã in lib. de Anim.

48 Obijcies 3. materia, & forma ſunt duæ cauſæ realiter diſtinctæ: ergo debent habere duplicem cauſalitatẽ realiter diſtinctã: ergo & duplicẽ vnionem; quia vnio eſt cauſalitas materiæ, & formæ reſpectu cõpoſiti. Cõcedo antecedẽs, & nego conſequentiã: quia agens, & paſſum ſæpe ſunt cauſæ realiter diſtinctæ; & nihilominùs habent vnam cauſalitatem realiter, vt dicemus diſput. 20. ſect. 2. Hic erat inquirendum; an vnio, quatenùs ſe habet ex parte materiæ, ſit formaliter diſtincta à ſe ipſa, prout ſe habet ex parte formæ? Sed de hoc agam diſput. 12. ſect. 1.

SECTIO IIII.

Quod ſit ſubiectum receptiuum vnionis?

49 Ex dictis ſectione præcedente conſtat, vnionem non indigere actuali receptione ad hoc, vt munus nectendi extrema actu obeat; vnit enim extrema immediatè per ſuam entitatẽ; indiget tamen receptione ad hoc, vt cõnaturaliter ponatur in rerũ naturâ; quia, cum vnio producatur ab agente creato, quod quidẽ vires non habet ex naturâ rei ad creandum, vt dicam diſput. 15. ſect. 6. ſed ſuos effectus producit per eductionem identificatã realiter cum paſsione, ſeu receptione, fit, quòd non poſsit produci, quin recipiatur in aliquo ſubiecto. Hoc inquirimus in hac ſectione. Quod autem vnio non petat creari ex naturâ ſuâ; ſed à creato agente producatur, probandũ eſt rationibus, quibus diſputat. 3. ſect. 3. id euicimus de formis materialibus.

50 P. Vazq. tom. 1. in 3. par. diſp. 19. num. 24. & P. Soarez in Meta. diſput. 13. ſect. 9. num. 13. docent, vnionem totius recipi in formâ tanquàm in ſubiecto. Probat P. Vazq. quia forma eſt indifferens, vt ſit in materia, vel extra materiam: ergo debet determinari ad exiſtendum in materia per vnionem in ſe receptam. Confirmatur: quia ad exiſtendum extra materiam determinatur forma per modum perſeitatis in ipſa receptum, vt conſtat in anima rationali ſeparata: ergo ad exiſtendum in materia determinari debet per modum vnionis in eadem forma receptum. Probatur conſequentia: quia modus perſeitatis, & modus vnionis ſunt oppoſiti, &, *oppoſitorum idem eſt ſubiectũ*. Ratio P. Soar. eſt: quia tota efficacia generantis tendit ad formam: ergo quidquid efficit, ſe tenet ex parte formæ: ſed vnionem efficit per generationem: ergo vnio ſe tenet ex parte formæ, ac per conſequens in illâ debet ſubiectâri.

51 Vtraq; ratio diſplicet. Prima, quæ eſt P. Vazq. quia indifferentia, quam habet forma reſpectu materiæ, eſt ad informandũ, vel non informandũ: ergo tolli debet per informationem, vt informatio eſt: ſed vnio ſe ipſa eſt informatio, & non per receptionem: ergo ſe ipſa tollit indifferentiam formæ, & non media receptione: non igitur neceſſaria eſt receptio in forma, vt auferatur eius indifferentia. Cõfirmatur; quia, ſicut forma eſt indifferens ad hoc, vt ſit vnita, vel nõn vnita materiæ; ita etiam materia eſt indifferens, vt ſit vnita, vel non vnita formæ: vel ergo indifferentia materiæ tollitur per vnionem illi vnitam, & non receptam in illa; vel per vnionem, quæ etiã recipitur in ipſa materia. Si hoc vltimum; vel aſsignare debes duplicem vnionem; vnam, quæ recipiatur in materia; & alteram in forma: vel vnam ſolum; quæ in

in vtraque recipiatur: quodcunque dixeris eſt contra te aſſerentem, dari vnam vnionem, & hanc recipi in ſolâ formâ. Si dicas primũ: ergo etiam indifferētia formæ poteſt tolli eodem modo: vt quid ergo affirmas, neceſſariũ eſſe, quod in formâ recipiatur vnio ad hoc, vt tollatur eius indifferentiâ.

52 Ad argumentum P. Vazq. concedo antecedens, & nego conſequentiã: indifferentia enim formæ ſufficienter tollitur per vnionem illi vnitam, tiamſi in ipſa non recipiatur. Ad confirmationem nego primam conſequentiam. Ad eius probationem diſtinguo vltimam partem antecedentis: contrariorum idem eſt ſubiectum receptionis, vel vnionis, concedo: idem eſt ſubiectum receptionis, nego antecedens. Eſt dicere; vt aliqua dicantur oppoſita, neceſſariũ non eſt, quod habeant idem ſubiectum receptionis, a quo mutuò ſe expellant; ſed ſufficit, quòd verſentur circa vnum tertium, in quo ſimul recepta, vel ſaltem ſimul vnita eſſe nequeant. Hâc ratione ſe habent vnio, & modus perſeitatis reſpectu formæ; licèt enim non recipiantur in illà; quia tamen illi vnita ſimul eſſe nequeunt, rectè dicuntur oppoſita reſpectu eiuſdem formæ. Id tenetur admittere P. Vazq. in materia, quæ quidem, ſi ſepararetur â forma, haberet modum perſeitatis in ipſa receptũ, & oppoſitum cum modo vnionis, qui quidem non recipitur in materia iuxta ſententiam ipſius Patris: ergo ad hoc, vt aliqua duo opponantur circa aliud tertiũ, ſufficit, quòd illi ſimul vnita eſſe nequeant, etiamſi non ſit ſubiectum receptiuum vtriuſque.

53 Ratio P. Soarez diſplicet, quia efficacia generantis non aliter dirigitur ad formã, niſi quia tendit ad illam vniendam materiæ; vt autem generans vniat formam cum materia, neceſſariũ non eſt, quòd vnionẽ in illâ producat; ſed ſufficit, quòd â generante producta formam attingat, vt extremum vnibile per ipſam. Ad argumentum ergo diſtinguo antecedens: tota efficacia generantis tendit ad formam vniendam, concedo: ad formam tanquàm id, in quo producat immediatum terminum generationis, nego antecedens. Deinde diſtinguo conſequens: ergo quidquid efficit, ſe tenet ex parte formæ vt extremi vnibilis, concedo: vt ſubiecti, in quo vnio producitur, vel aliud munus exercetur, nego conſeqnẽtiã.

54 Vera ergo ſententia aſſerit, vnionem ſolùm recipi in materiâ. Ita P. Rubio 1. Phyſic. tract. 4. num. 65. & plures recentiores. Probatur: quia in eodem ſubiecto, in quo recipitur productio vnionis, recipi debet ipſa vnio: ſed productio illius recipitur in materia: ergo & ipſa vnio. Minorem probo; quia actio, perquam producitur vnio, eſt generatio totius, vt dicam diſp. ſequenti ſect. vltima: ſed generatio totius recipitur in materia, vt diximus diſput. 2. ex Ariſtot. ergo & vnio recipitur in materia. Confirma-

firmatur; quia ratio formalis, per quā materia cōſtituitur eſſētialiter in eſſe materiæ, eſt potentia receptiua vnionis totius ſubſtantialis, vt diximus ea diſputatione 2. ſectio. 4. ergo materia eſt ſubiectū, in quo recipitur vnio.

55. Obijcies primò: non minùs intrinſecè vnitur forma, quam materia: ergo tam intrinſecè debet eſſe vnio in formâ, quam in materiâ: ſed recipitur in materiâ: ergo & in formâ debet recipi. Concedo primum antecedens; & diſtinguo conſequēs: tam intrinſece debet eſſe vnio in formâ, quam in materiâ vnitiue, concedo: paſsiue, nego conſequentiam. Eſt dicere: quia materia, & forma vniuntur intrinſece interſe, neceſſariū eſt, quòd vnio intrinſecè vniatur illis: at quia non vnitur illis mediâ receptione; ſed immediatè per ſuam entitatem, neceſſarium non eſt, quòd in vtraque recipiatur; ſed ſufficit, quòd intrinſece attingat vtramque tanquàm extrema vnibilia.

56 Obijcies ſecundò: in continuo ſubiectatur vnio in vtraque parte continuanda: ergo & in compoſito. Nego antecedens: nā, vt oſtendam 6. Phyſic continuatiuum in neutra parte continuata ſubiectatur; imo iuxta doctrinam traditam ſuprà diſp. 2. ſect. 5. totum reſultans ex ſubiecto, & forma, in eo debet diſtingui ab integrali, & alijs compoſitis, quod illud includit partes, quarum vna ſe habeat vt ſubiectum receptiuū vnionis; & alia vt extremum, ſeu terminus. Integrale vero, & alia compoſita includunt partes, quarum nulla ſe habet vt ſubiectum receptiuum vnionis; ſed vtraque vt extremum tantum vnibile. Id, quod diximus in hac diſputat. de vnione totius ſubſtantialis, dictū putà de vnione totius accidentalis. Præterea, quæ diximus circa multiplicitatem, & vnitatem vnionis ipſius totius ſubſtantialis, dictum putà de vnione partium integrantium.

DISPVTATIO VI.

De compoſito ſubſtantiali.

COgnitis iam compoſiti principijs, & eorum natura, facilè erit cognitu ipſum compoſitū, cuius naturam indicabimus in hac diſputatione.

SECTIO I.

Vtrùm compoſitum aliquid aliud includat præter materiam, formam, & vnionem?

1 P. Vazq. tom. 1. in 3. part. diſp. 19. à num. 26. vſque ad 33. docet, in compoſitis accidentalibus nihil aliud includi præter materiam, formā, & vnionem; in compoſitis verò ſubſtantialibus præter materiam, formam, & vnionem conceden dum eſſe quoddam eſſe ſubſtantiale ab eis realiter diſtinctum, quod quidem à forma in genere cauſæ formalis deriuatur in materiam tanquam effectus ipſius

ſius formæ; &, prout ſe habet ex parte formæ dicitur informatio; receptio verò prout ſe habet ex parte materiæ. Munus huius effectus à formâ deriuati dicit, eſſe in viuentibus (ad inſtar quorum de alijs compoſitis ſubſtantialibus philoſophandum eſſe docet) materiam viuificare, ita vt non ſolùm anima viuat in compoſito; ſed etiam materia viuificata per illum effectum à forma deriuatū, ratione cuius materia principium ſit operationum vitalium. Sequuntur P. Vazq. nonnulli ex eius diſcipulis. Rationes huius ſententię obijciam infrà.

2 Vera ſententia aſſerit, compoſitum ſubſtantiale nihil aliud includere præter materiam, formā, & vnionem. Idem dicito de compoſito accidentali; imo & de integrali reſpectu ſuarum partium, & vnionis. Hanc ſententiam tenet P. Suar. in Metaph. diſp. 36. ſect. 3. num. 7. P. Hurt. in Phyſic. diſp. 6. ſect. 2. P. Pereyra lib. 7 ſuæ Phyſicæ cap. 2. in fine cum Diu. Thom. Alexand. Durand. & alijs, quos refert P. Suar. & eſt communis. Probatur; quia ex materia, & forma vnitis, præciſo quocumque alio, reſultat vnum compoſitū ſubſtantiale: ergo hoc nihil aliud includit præter materiam formam, & vnionem. Antecedens probatur: quia, vbi eſt vera compoſitio, datur vere compoſitum: ſed inter materiam, & formam vnitas, preciſo quocunque alio, datur vera compoſitio; quiâ hæc, vt concedunt omnes, nihil aliud eſt, niſi diſtinctorum vnio: ergo verè datur compoſitum. Hoc autem compoſitum erit vnum, cum vnam tantum includat compoſitionem duarum partium. Deinde erit ſubſtantiale; quia conſtat materia, & forma, & vnione ſubſtantialibus. Prætereà erit ſubſtantia completa; quia non ordinatur ad componendum aliud compoſitum ſubſtantiale: ergo, &c.

3 Confirmatur; quia homo eſt verum compoſitum ſubſtantiale viuens; ſed homo nihil aliud includit, præter corpus, & animam rationalem, & vnionem: ergo ſuperfluè additur aliquid aliud ad componendum totum ſubſtantiale. Minorem probo; quia tota eſſentia hominis ſaluatur, ſi dentur corpus, & anima rationalis vnita; eſſentia enim hominis eſt eſſe animal rationale, hoc eſt, principium ſenſationis, rationationis, & vegetationis non ſolum actiuum; ſed etiam paſſiuum: ſed poſita vnione animæ rationalis cum materiâ, ipſa anima rationalis eſt principium effectiuum harum operationum, & paſſiuum ratiocinationis, vt omnes concedunt; deinde materia eſt principium paſſiuum ſaltem inadęquatum ſenſationis, & vegetationis, vt dicemus in lib. de Ani.: totum ergo, quod requiritur ad eſſentiam hominis, continetur in corpore, anima rationali, & vnione; vt quid ergo addemus quidquam aliud? Id magis confirmabitur ex ſolutione argu-

argumentorum oppſitæ ſententiæ.

4 Obijcit P. Vazqu. primò; in ſubſtantijs viuentibus materia eſt principium actiuum operationum vitalium ſaltem materialium, v. g. in homine, & equo materia eſt principium actiuum vegetationis, & ſenſationis: ſed non poteſt materia has operationes efficere ratione ſuæ entitatis, quia hæc non eſt actiua: ergo eas efficit ratione viuificationis, quam participat ab anima. Maiorem probat primò; quia materia in compoſitis viuentibus diuerſo modo ſe habet reſpectu operationum vitalium, ac in compoſitis accidētalibus reſpectu operationum, quę ſunt propriæ formę accidentalis: ſed in compoſitis accidentalibus materia, ſeu ſubiectū ſolùm ſe habet vt vehiculum formæ accidentalis, nullatenùs concurrendo cum illa ad ipſius operationes, vt apparet in aqua calida, quæ non concurrit immediatè ad calefaciendū manum ſibi aproximatam cū calore in ſe recepto; ſed ſolùm ſe habet vt vehiculū caloris calefacientis: ergo in viuentibus aliquid aliud præſtare debet materia, nempe efficere immediatè ſimul cum forma operationes vitales. Secundò probat maiorem illam ex Ariſtot. qui primo de Anima cap. 4. text. 64. aſſerit, ſenſationes non oriri ſolū ab anima; ſed ab homine: ergo ſentit nō ſolùm animam; ſed etiam materiam immediatè concurrere ad has operationes. Verba Philoſophi ſunt: *Dicere autem, animam iraſci, vel timere, ſimile eſt, atque ſi quiſpiam, animam texere, dicat, vel ædificare, nam melius eſt fortaſſe dicere non animam; ſed hominem miſereri, vel diſcere.*

5 Reſpondeo, negando maiorem primi ſyllogiſmi, ad primam probationem fateor, diuerſo modo ſe habere materiam in viuentibus, ac ſe habet ſubiectum accidentis in toto accidentali; diuerſitas tamen in eo conſiſtit, quòd in viuentibus materia ſe habet vt ſubiectum adæquatum, vel ſaltem inadæquatum operationum vitalium materialium; nam, vt probabo in lib. de Ani. operationes vitales conſiſtunt in actione, & paſsione ipſius viuentis. Vnde ad hoc, vt aliquid dicatur viuere, ſeu operari vitaliter, non ſufficit, quod efficiat vitales operationes; ſed neceſſarium etiam eſt, quod illas in ſe recipiat, cum autem ſola anima, etiam ſi efficiat has operationes, illas tamen non recipiat ſaltem adæquatè, ideo non dicitur ſentire, ſeu iraſci, &c. Secus verò compoſitum, quia eas agit, & ſimul recipit: agit quidem ratione formæ; recipit verò ſaltē inadæquatè ratione materiæ. Ex quo apparet, in viuentibus non ſe habere materiam ſolum vt vehiculum formæ viuentis; ſed etiam vt comprincipiū ſimul concurrens cū forma ad operationes vitales, non effectiuè, ſed paſsiuè. Et ex hoc cōſtat ad ſecundā probationē adductam ex Ariſt. Venio ad cōpoſita accidentalia, in quibus longe

ge aliter eueniunt res: nam aqua calefacta non concurrit cum calore in ſe recepto, ad calefaciendam manum applicatam, quia non concurrit efficienter, vt patet; neque paſsiuè, cum calefactio orta à calore recepto in aqua non recipiatur in ipſa aqua; ſed in manu applicata, quapropter reſpectu calefactionis ſolùm ſe habet aqua vt vehiculum caloris calefacientis.

6 Vt autem appareat, quàm parùm faueat P. Vazq. eius ratiocinatio, ſic argumentor. Poſito in materia illo eſſe ab anima deriuato, vel materia ſimul cum ipſo, & anima concurrit efficienter ad opera vitæ: vel non; ſed ſolũ anima, & eſſe ab illa deriuatum efficiunt tales operationes. Si dicas primum: cum materia virtutem effectiuam operum vitæ mẽdicet ab illo eſſe deriuato ab anima, qua re non poterit eandem virtutẽ effectiuã participare immediate ab anima illi communicata ſolũ per vnionem, ſine tali viuificatione? Si dicas ſecundùm: ergo iam opera vitæ non procedunt efficienter à toto compoſito. Probo conſequentiam: quia materia eſt aliqua pars totius, & non eſt cauſa efficiens earum operationũ: ergo nec totum compoſitum; ſed aliquid illius efficit opera vitæ, quod tu dicebas, eſſe contra Philoſophum.

7 Obijcit ſecundò: homo eſt viuens corruptibile: ergo debet habere aliquam vitam corruptibilem: hæc non poteſt eſſe formationalis, quia eſt incorruptibilis; neque materia, quia ex ſe non eſt viuẽs; neque modus vnionis, quia non eſt vitalis: ergo addenda eſt alia entitas, quæ ſit vita corruptibilis deriuata ab anima in genere cauſæ formalis, ſi quidem anima eſt id, quo viuimus. Reſpondeo, antecedens eſſe verum. Diſtinguo tamen conſequens: debet habere aliquam vitam corruptibilem quò ad ſuum eſſe, nego: quò ad hoc, quod eſt informare, concedo conſequentiam. Eſt dicere: ad hoc, vt homo ſit viuens corruptibile, non eſt neceſſarium, quod conſtet vita ſecundùm ſuam entitatẽ corruptibili; ſed ſufficit, quòd conſtet partibus illum conſtituentibus per vnionem corruptibilẽ: hac enim corrupta, corrumpetur homo, etiamſi vtraque pars illius perſeueret, neque neceſſariũ erit, quòd corrumpatur eſſe aliquòd viuificans materiam ab anima deriuatum. Et quidem neſcio, qua ratione eſſe illud viuificans materiam, poſſet ab anima deriuari tãquã effectus formalis illius: quia, cum forma vt talis nullo alio modo cauſet, niſi componendo, ſolùm compoſitum poteſt eſſe effectus formalis illius primarius. Vnde, cum illud eſſe deriuatum non eſſet compoſitum; ſed quædã entitas adæquatè diſtincta ab ipſa forma, non poſſet eſſe effectus formalis illius.

8 Obijcit tertiò: anima non ſolum tribuit materiæ eſſe hominis; ſed etiam eſſe animalis, viuentis, corporis, &c. (corpus ſumit.

initur hic pro ſubſtantia completa corporea reſultante ex materia, & forma ſubſtantiali, quæ in prædicamento ſubſtantiæ eſt ſpecies oppoſita ſubſtantiæ ſpirituali completæ,) ſed anima rationalis non poteſt ſolùm per ſuam entitatem materiæ vnitam tribuere ipſi materiæ eſſe corporis: ergo illud tribuit per aliquid ab ipſa deriuatum. Minor probatur: quia anima eſt entitas ſpiritualis: ergo non poteſt per ſuam entitatem materiæ vnitam ipſi tribuere eſſe corporis.

9 Reſpondeo, maiorem propoſitionem eſſe veram, ſi per hoc, quod eſt animam tribuere materiæ eſſe hominis, animalis, &c. nihil aliud intelligitur, niſi quod ex animâ, & materiâ reſultet totum, quod ſit homo, animal, corpus &c. In hoc autem ſenſu nego minorem: quoniam totum reſultans ex anima rationali, & materia vnita reuera eſt corpus, quia, vt dicemus in lib. de Anim. ratio corporis, prout diſtinguitur contra ſpiritum, conſiſtit in eo, quod ſit naturaliter impenetrabile proximè vel remotè cum alio. Compoſitum autem reſultans ex anima rationali, & materia vnitis, remote eſt impenetrabile naturaliter cum alio, quia ita petit quantitatem, quæ eſt proximè impenetrabilis, vt non poſsit ab illa naturaliter ſeparari, & ideò eſt verè corpus. Hinc ediſces, cur homo non poſsit dici ſpiritus, cum conſtet anima ſpirituali. Ratio ergo eſt: quia ratio ſpiritus conſtit in eo, quod poſsit naturaliter penetrari cum quolibet corpore; homo autem, etſi vnam partem ſpiritualem habeat, non poteſt naturaliter penetrari cum alio corpore, vt conſtat experientia, & ideò non poteſt dici ſpiritus.

10 Dices: hinc ſequitur, hominem non eſſe vniuocè corpus cum reliquis ſubſtantijs corporeis, qualis eſt equus, ignis, &c. Probatur ſequela: quia, cum homo ſit corpus ratione ſolius materiæ, eſt corpus incompletum; equus verò, cum ſit corpus ratione materiæ, & formæ eſt corpus completum: rei autem completæ, & incompletæ non datur vnus conceptus vniuocus: ergo, &c. Nego ſequelam. Ad probationem dico, hominem non ſolùm ratione materiæ; ſed etiam ratione animæ eſſe corpus in ea acceptione, qua loquimur in preſenti: quia ratione vtriuſque partis ita petit habere quantitatem, quæ eſt proxime impenetrabilis, vt naturaliter nō poſsit eſſe ſine illa: licet enim anima rationalis ſecundum ſe ſumpta poſsit ſeparari naturaliter à quantitate, & propterea ſit ſpiritus; nihilominùs dum conſtituit totū, non poteſt ſeparari naturaliter ab illa, quia indiget quantitate ad ſuas operationes vt proprias ipſius compoſiti, & ideo totum reſultans non ſolum eſt corpus ratione materiæ; ſed etiam ratione animæ.

11 Addo idem argumentum poſſe fieri contra P. Vazquez:

quia homo in ſententia illius non eſt corpus ratione animæ; ſed ratione materiæ, & eſſe illius deriuati ab anima: ac per conſequens nō eſt corpus ratione omnium entitatum, quas eſſentialiter includit: equus verò eſt corpus non ſolùm ratione materiæ, & viuificationis ab anima deriuatæ; ſed etiā ratione ipſius animæ: ergo equus eſt corpus cōpletum, & homo incompletum: qua ergo ratione homo in tua ſententia, & equus erūt vniuoce corpus?

SECTIO II.

An compoſitum realiter diſtinguatur à ſuis partibus, & vnione?

12 SVppoſita doctrina ſectionis præcedētis diſſidium, quod reſtat in præſenti, videtur eſſe nominis; non rei. Pro deciſione noto, partes, & vnionem poſſe ſumi ſeorſim, & collectivè. Tunc ſumuntur collectiuè in aliqua propoſitione, quando omnes ſignificantur in recto; vt, ſi dicamus, *materia, forma, & vnio*. Seorſim verò ſumuntur, quando quælibet ſignificatur ſecundùm ſe præſcindendo ab alijs: idem dicito, quando, etſi omnes ſignificentur in propoſitione aliqua ex parte ſubiecti, aut ex parte prædicati; vna tamen ponitur in recto, & altera, vel aliæ in obliquo; vt, ſi dicamus: *materia vnita formæ*; vel, *materia, & forma vnitæ*. Ratio huius eſt: quia, quod ad veritatem propoſitionis attinet, perinde eſt dicere, materia eſt totum, ac, *materia vnita formæ eſt totum*: ſed quando dicimus, *materia eſt totum*, ſumimus materiam ſeorſim: ergo & quando dicimus, *materia vnita formæ eſt totum*, ſumimus materiam ſeorſim. Maior probatur: quia in propoſitione non affirmamus identitatem eorum, quæ quouis modo ponuntur ex parte ſubiecti, & ex parte prædicati; ſed tantum eorum, quæ tam ex parte ſubiecti, quàm ex parte prædicati ponuntur in recto; vt quando dico, *Petrus eſt albus* (quod eſt idem, ac *habens albedinem*) non affirmo identitatem inter Petrum, & albedinem, eſſet enim falſa propoſitio; ſed inter Petrum, & id quod ex parte prædicati ſignificatur in recto, id videlicet, quod eſt ſubiectum albedinis, ſeu habens albedinem: ergo, quod ad veritatem propoſitionis attinet, perinde eſt materiam ſignificare ſolam ex parte ſubiecti in propoſitione, in qua affirmo eſſe idem cum toto, ac materiam ſignificare in recto cū reliquis in obliquo. His poſitis.

13 Dico primò: compoſitum diſtinguitur realiter à qualibet parte, ſeu vnione ſeorſim ſumpta. Nullus eſt, qui diſsideat ab hac concluſione. Ratio eſt clara: quia totum præter quamlibet ex illis tribus entitatibus, materiam videlicet, formam, aut vnionem, includit alias duas: ergo non eſt idem cum qualibet ex illis ſeorſim.

ſim ſumpta, ac per conſequens diſtinguitur ab illa. Hæc tamen diſtinctio eſt includentis ab incluſo: quia totum includit quamlibet ex illis entitatibus, & vltra illam alias duas. Idem dico, ſi duæ ex illis ſumantur ſeorſim ab alia, quod probatur eadem ratione. Et idem dicendum eſt, ſi totum comparetur cum omnibus illis entitatibus, ita tamen vt vna, vel duæ ponantur in recto, & aliæ duæ, vel alia ponantur in obliquo, iuxta doctrinam traditam numero præcedenti.

14 Dico ſecundò: compoſitum non diſtinguitur realiter à partibus, & vnione collectiuè ſumptis. Ita P. Suar. in Metaph. diſputation. 36. ſection. 3. num. 6. vbi plures adducit, inter quos eſt Sanct. Thomas, libr. 4. contra Gent. capit. 81. ad 3. vbi noſtram concluſionem expreſsè affirmat, & prima part. quæſtion. 11. articul. 2. ad ſecundum. Alia teſtimonia Angelici Doctoris adducta pro contraria ſententia explicat Pater Suarez loco citato. Eandem ſententiam ſequuntur P. Rubius, libr. 1. Phyſicor. capit. 3. quæſtion. 1. num. 66. & P. Hurtad. diſputat. 6. ſection. 1. Et eſt iam communiter recepta inter noſtros recentiores. Probatur: quia, ſi totum diſtingueretur realiter à partibus, & vnione collectiuè ſumptis, ideò eſſet, quia adderet aliquid vltra illas; ſi enim nihil addit, nihil aliud eſt, quam ipſæ, atque adeò non diſtinguetur ab illis: ſed totum nihil addit vltra partes, & vnionem, vt probatum eſt ſectione præcedenti: ergo non diſtinguitur realiter ab illis collectiuè ſumptis.

15 Confirmatur: quia id, quod addit totum vltra partes, & vnionem vel eſt tota eſſentia compoſiti; vel aliquid eſſentiæ. Non tota eſſentia: quia ſequeretur, materiam, & formam non eſſe de eſſentia compoſiti ex illis coaleſcentis, quo quid abſurdius? Neque eſt aliquid eſſentiæ: quia id nihil aliud eſſe poſſet, niſi illud eſſe à formà deriuatum in materiam, quod ſectione præcedenti impugnavimus. Secundò, ſi aliquid daretur, quod ſimul cum forma, materia, & vnione eſſentiam compoſiti conſtitueret, iam totum compoſitum non diſtingueretur realiter à materia, forma, & vnione, & ab eo, quod addis, collectivè ſumptis. Vndè ſequeretur, rationes, quas præcipuè adducis pro tua ſententia non magis eſſe contra noſtram, quàm contra tuam, vt perpendenti ſingulas cōſtabit.

16 Obijcies primò: Ariſto. 5. Metap. cap. 14. text. 19. afferit, ſex non eſſe bis tria, ſed ſemel ſex: *Subſtantia enim cuiuſque ipſum ſemel, veluti ipſorum ſex, non qui bis, aut ter eſt; ſed qui ſimul: ſex enim ſemel ſex ſunt*. Ergo ſentit Philoſophus totū diſtingui à ſuis partibus. Reſpondeo, Ariſtot. mentē longè aliam eſſe ab ea, quā intendit obiectio. Ibi enim Philoſophus

loſophus diſtinguit duo genera qualitatum; vnum, quod ſit differentia eſſentialis conſtitutiua rei in ſuo eſſe (differentias enim eſſentiales vocat Ariſtot. qualitates, & ideo dicit prædicari in quale quid.) Aliud genus qualitatum dicit eſſe, quod aduenit rei vltra differentiam conſtitutiuam ſui eſſe. Primum dicit eſſe de eſſentia rei. Secundum verò extra eſſentiam, & id explicat in numero ſenatio, in quo inueniuntur ſex vnitates, quas poſſumus partiri in duos ternarios, vel in tres binarios, quæ partitio accidentalis eſt ipſis vnitatibus, & pertinens ad ſecundum genus qualitatum. Ait ergo Ariſt. de eſſentia, & primario conceptu ſenarij numeri, eſſe ſex vnitates, quia ſine iſtis non poteſt conſiſtere; at vero bis tria, vel ter duo non eſſe de eſſentia ſenarij numeri, quia adhoc, vt ſenarius numerus componatur ex ſex vnitatibus, per accidens eſt, quod intellectus eas reducat ad tres binarios, vel ad duos ternarios.

17 Obijcies ſecundo eundem Ariſtot. libr. 7. Metaph. cap. 17. text. 59. vbi ait; ſyllabam *Ba* non eſſe idem ac *B* & *A*. Et lib. 8. tex. 15. hæc habet: *Omnium namque, quæcumque plures partes habent, & non eſt totum quaſi coacerbatio; ſed ipſum totum eſt aliquid aliud præter partes, eſt aliqua cauſa.* Reſpondeo, Ariſt. his teſtimonijs noſtram ſententiam confirmare, cum aſſerat totum non eſſe partes ſolū; ſed addere aliquid aliud præter illas, nempè vnionem.

18 Obijcies tertio: materia vnita formæ eſt quid diſtinctum à toto: ergo materia, forma, & vnio diſtinguuntur à toto. Conſequentia probatur: quia materia vnita formæ dicit materiam, formam, & vnionem: ergo, ſi materia vnita formæ diſtinguitur à toto, diſtinguentur etiam materia, forma, & vnio. Concedo primum antecedens, & nego conſequentiam. Ad probationem diſtinguo antecedens: materia vnita formæ dicit materiam, formam, & vnionem; primam in recto, & alias in obliquo concedo: omnes in recto, nego antecedens. Et deinde nego conſequentiam iuxta dicta initio huius ſectionis. Dices materia, forma, & vnio ſunt idem cum toto ratione ſuarum entitatum, non quia hoc, vel illo modo ſignificentur, ex eo enim, quod eſt vel non eſt res, propoſitio dicitur vera, vel falſa; nó vero ex eo, quod res hoc, vel illo modo ſignificetur: ergo, ſi ſemel detur, quod materia, forma, & vnio ſint idem cum toto, ſemper hoc erit verum, ſiuè ſignificentur omnes in recto, ſiuè aliqua tantum in recto, & reliquæ in obliquo.

19 Reſpondeo, materiam, formam, & vnionem ratione ſuarum entitatum habere, & quod omnes ſimul ſint idem cum toto, & quod quælibet ſeorſim diſtinguatur ab ipſo toto. Cùm autem in propoſitione ſignificantur omnes in recto, affirmatur totum eſſe idem,

cum

cum omnibus illis ſimul ſumptis; cùm verò ſignificatur vna tantum in recto, & alia in obliquo, affirmatur totum eſſe idem cum illâ tantùm, quæ ſignificatur in recto iuxta dicta initio huius ſectionis. Cæterum in primo caſu propoſitio, in qua totum affirmatur de partibus, & vnione, eſt vera ex eo, quod res ſunt in ſe eo modo, quo ſignificantur in propoſitione: in ſecundo verò caſu, in quo totum affirmatur de materiâ poſitâ in recto cum alijs in obliquo, eſt falſa propoſitio, quia non ſunt res in ſe eo modo, quo ſignificantur in illâ. Vndè ad argumentum concedo antecedens, & nego conſequentiam: quia, quando in propoſitione ſignificatur vna pars in recto, & reliquę in obliquo, affirmatur totum eſſe idem cum illâ tantùm parte, quod quidem falſum eſt, cum res ita non ſe habeat.

20 Obijcies quartò: materia, & forma vnitæ cauſant realiter totum: ergo materia, & forma vnitæ diſtinguuntur à toto, quia omnis cauſa realis diſtinguitur realiter à ſuo effectu reali: ſed materia, & forma vnitæ eſt idem, ac materia, forma, & vnio: ergo materia, forma, & vnio diſtinguuntur à toto. Concedo antecedens, & primam conſequentiam; nego tamen minorem: quia, cum idem ſit *materia, & forma vnitæ*, ac, *habentes vnionem*, iam in ea parte propoſitionis ponitur vnio in obliquo, atque adeo prædicatum illius minoris propoſitionis, vt vera eſſet, identificari deberet ſolùm cum materia, & forma, quæ ponuntur in recto ex parte ſubiecti: eſt autem falſum dicere totum (quod quidem eſt materia, forma, & vnio ſimul, & collectim ſumptæ) eſſe idem cum materia, & forma ſolùm. Hinc eſt, quòd, licèt verum ſit, quòd materia, & forma vnitæ, ſeu, quòd media vnione cauſent totum, ac per conſequens, quòd ab illo diſtinguantur; dici tamen non poteſt, quod materia, forma, & vnio illud cauſent, & ab illo diſtinguantur; ſed potiùs quod ſint idem cum illo.

21 Rogas: an totum à ſuis partibus, & vnione collectiuè ſumptis diſtinguatur ſaltem per rationem? Nota, duplicem eſſe diſtinctionem rationis: vna, quâ duo diſtinguuntur, quia concipiuntur in ordine ad diuerſa connotata; vt, *animal* diſtinguitur à *rationali*, quia hoc concipitur in ordine ad ratiocinationem; illud verò in ordine ad ſenſationem. Alia diſtinctio rationis eſt, quando eadem prædicata concipiuntur expreſſè, vel confuſè, vt contigit in *homine*, &, *animali rationali*. Eadem enim prædicata, quæ concipimus per conceptum ſignificantem *hominem*, concipimus per conceptum ſignificantem *animal rationale*, ſed iſte conceptus ſignificat prædicata illa ab nis expreſsè; ille verò co[illegible] actu vnde *homo*, &, *animal rationale* ſolùm diſtinguuntur, quia in *homine* involuitur natura hominis concepta confusè; in animali ve-

ſius formæ; &, prout ſe habet ex parte formæ dicitur informatio; receptio verò prout ſe habet ex parte materiæ. Munus huius effectus à formâ deriuati dicit, eſſe in viuentibus (inſtar quorum de alijs compoſitis ſubſtantialibus philoſophandum eſſe docet) materiam viuificare, ita vt non ſolùm anima viuat in compoſito; ſed etiam materia viuificata per illum effectum à forma deriuatū, ratione cuius materia principium ſit operationum vitalium. Sequuntur P. Vazq. nonnulli ex eius diſcipulis. Rationes huius ſententię obijciam infrà.

2 Vera ſententia aſſerit, compoſitum ſubſtantiale nihil aliud includere præter materiam, formâ, & vnionem. Idem dicito de compoſito accidentali; imo & de integrali reſpectu ſuarum partium, & vnionis. Hanc ſententiam tenet P. Suar. in Metaph. diſp. 36. ſect. 3. num. 7. P. Hurt. in Phyſic. diſp. 6. ſect. 2. P. Pereyra lib. 7 ſuæ Phyſicæ cap. 2. in fine cum Diu. Thom. Alexand. Durand. & alijs, quos refert P. Suar. & eſt communis. Probatur; quia ex materia, & forma vnitis, præciſo quocumque alio, reſultat vnum compoſitū ſubſtantiale: ergo hoc nihil aliud includit præter materiam formam, & vnionem. Antecedens probatur: quia, vbi eſt vera compoſitio, datur vere compoſitum: ſed inter materiam, & formam vnitas, preciſo quocunque alio, datur vera compoſitio; quià hæc, vt concedunt omnes, nihil aliud eſt, niſi diſtinctorum vnio: ergo verè datur compoſitum. Hoc autem compoſitum erit vnum, cum vnam tantum includat compoſitionem duarum partium. Deinde erit ſubſtantiale; quia conſtat materia, & forma, & vnione ſubſtantialibus. Præterea erit ſubſtantia completa; quia non ordinatur ad componendum aliud compoſitum ſubſtantiale: ergo, &c.

3 Confirmatur; quia homo eſt verum compoſitum ſubſtantiale viuens; ſed homo nihil aliud includit, præter corpus, & animam rationalem, & vnionem: ergo ſuperfluè additur aliquid aliud ad componendum totum ſubſtantiale. Minorem probo; quia tota eſſentia hominis ſaluatur, ſi dentur corpus, & anima rationalis vnita; eſſentia enim hominis eſt eſſe animal rationale, hoc eſt, principium ſenſationis, rationationis, & vegetationis non ſolum actiuum; ſed etiam paſſiuum: ſed poſita vnione animæ rationalis cum materiâ, ipſa anima rationalis eſt principium effectiuum harum operationum, & paſsiuum ratiocinationis, vt omnes concedunt; deinde materia eſt principium paſsiuum ſaltem inadęquatum ſenſationis, & vegetationis, vt dicemus in lib. de Ani.: totum ergo, quod requiritur ad eſſentiam hominis, continetur in corpore, anima rationali, & vnione; vt quid ergo addemus quidquam aliud? Id magis confirmabitur ex ſolutione argu-

argumentorum oppſitæ ſententiæ.

4 Obijcit P. Vazqu. primò: in ſubſtantijs viuentibus materia eſt principium actiuum operationum vitalium ſaltem materialium, v. g. in homine, & equo materia eſt principium actiuum vegetationis, & ſenſationis; ſed non poteſt materia has operationes efficere ratione ſuæ entitatis, quia hæc non eſt actiua: ergo eas efficit ratione viuificationis, quam participat ab anima. Maiorem probat primò; quia materia in compoſitis viuentibus diuerſo modo ſe habet reſpectu operationum vitalium, ac in compoſitis accidétalibus reſpectu operationum, quę ſunt propriæ formę accidentalis: ſed in compoſitis accidentalibus materia, ſeu ſubiectũ ſolùm ſe habet vt vehiculum formæ accidentalis, nullatenùs concurrendo cum illa ad ipſius operationes, vt apparet in aqua calida, quæ non concurrit immediatè ad calefaciendũ manum ſibi aproximatam cũ calore in ſe recepto; ſed ſolùm ſe habet vt vehiculũ caloris calefacientis: ergo in viuentibus aliquid aliud præſtare debet materia, nempe efficere immediatè ſimul cum formá operationes vitales. Secundò probat maiorem illam ex Ariſtot. qui primo de Anima cap. 4. text. 64. aſſerit, ſenſationes non oriri ſolũ ab anima; ſed ab homine: ergo ſentit nõ ſolùm animam; ſed etiam materiam immediatè concurrere ad has operationes. Verba Philoſophi ſunt: *Dicere autem, animam iraſci, vel timere, ſimile eſt, atque ſi quiſpiam, animam texere, dicat, vel ædificare, nam melius eſt fortaſſe dicere non animam; ſed hominem miſereri, vel diſcere.*

5 Reſpondeo, negando maiorem primi ſyllogiſmi, ad primam probationem fateor, diuerſo modo ſe habere materiam in viuentibus, ac ſe habet ſubiectum accidentis in toto accidentali; diuerſitas tamen in eo conſiſtit, quòd in viuentibus materia ſe habet vt ſubiectum adæquatum, vel ſaltem inadæquatum operationum vitalium materialium; nam, vt probauo in lib. de Ani. operationes vitales conſiſtunt in actione, & paſſione ipſius viuentis. Vnde ad hoc, vt aliquid dicatur viuere, ſeu operari vitaliter, non ſufficit, quod efficiat vitales operationes; ſed neceſſarium etiam eſt, quod illas in ſe recipiat, cum autem ſola anima, etiam ſi efficiat has operationes, illas tamen non recipiat ſaltem adæquate, ideo non dicitur ſentire, ſeu iraſci, &c. Secus vero compoſitum, quia eas agit, & ſimul recipit: agit quidem ratione formæ; recipit vero ſaltẽ inadæquatè ratione materiæ. Ex quo apparet, in viuentibus non ſe habere materiam ſolum vt vehiculum formæ viuentis; ſed etiam vt comprincipiũ ſimul concurrens cũ forma ad operationes vitales, non effectiuè, ſed paſſiuè. Et ex hoc cõſtat ad ſecundã probationẽ adductam ex Ariſt. Venio ad cõpoſita accidentalia, in quibus longe

ge aliter eueniunt res: nam aqua calefacta non concurrit cum calore in ſe recepto, ad calefaciendam manum applicatam, quia non concurrit efficienter, vt patet; neque paſsiuè, cum calefactio orta à calore recepto in aqua non recipiatur in ipſa aqua; ſed in manu applicata, quapropter reſpectu calefactionis ſolùm ſe habet aqua vt vehiculum caloris calefacientis.

6 Vt autem appareat, quàm parùm faueat P. Vazq. eius ratiocinatio, ſic argumentor. Poſito in materia illo eſſe ab anima deriuato, vel materia ſimul cum ipſo, & anima concurrit efficienter ad opera vitæ: vel non; ſed ſolù anima, & eſſe ab illa deriuatum efficiunt tales operationes. Si dicas primum: cum materia virtutem effectiuam operum vitæ mèdicet ab illo eſſe deriuato ab anima, quare non poterit eandem virtutē effectiuā participare immediate ab anima illi communicata ſolū per vnionem, ſine tali viuificatione? Si dicas ſecundùm: ergo iam opera vitæ non procedunt efficienter à toto compoſito. Probo conſequentiam: quia materia eſt aliqua pars totius, & non eſt cauſa efficiens earum operationū: ergo nec totum compoſitum; ſed aliquid illius efficit opera vitæ, quod tu dicebas, eſſe contra Philoſophum.

7 Obijcit ſecundò: homo eſt viuens corruptibile: ergo debet habere aliquam vitam corruptibilem: hæc non poteſt eſſe forma rationalis, quia eſt incorruptibilis; neque materia, quia ex ſe non eſt viuēs; neque modus vnionis, quia non eſt vitalis: ergo addenda eſt alia entitas, quæ ſit vita corruptibilis deriuata ab anima in genere cauſæ formalis, ſi quidem anima eſt id, quo viuimus. Reſpondeo, antecedens eſſe verum. Diſtinguo tamen conſequens: debet habere aliquam vitam corruptibilem quò ad ſuum eſſe, nego: quò ad hoc, quod eſt informare, concedo conſequentiam. Eſt dicere: ad hoc, vt homo ſit viuens corruptibile, non eſt neceſſarium, quod conſtet vita ſecundùm ſuam entitatē corruptibili; ſed ſufficit, quòd conſtet partibus illum conſtituentibus per vnionem corruptibilē: hac enim corrupta, corrumpetur homo, etiamſi vtraque pars illius perſeueret, neque neceſſariū erit, quòd corrumpatur eſſe aliquòd viuificans materiam ab anima deriuatum. Et quidem neſcio, qua ratione eſſe illud viuificans materiam, poſſet ab anima deriuari tāquā effectus formalis illius: quia, cum forma vt talis nullo alio modo cauſet, niſi componendo, ſolùm compoſitum poteſt eſſe effectus formalis illius primarius. Vnde, cum illud eſſe deriuatum non eſſet compoſitum; ſed quædā entitas adæquatè diſtincta ab ipſa forma, non poſſet eſſe effectus formalis illius.

8 Obijcit tertiò: anima non ſolum tribuit materiæ eſſe hominis; ſed etiam eſſe animalis, viuentis, corporis, &c. (corpus ſumit.

mitur hic pro ſubſtantia completa corporea reſultante ex materia, & forma ſubſtantiali, quæ in prædicamento ſubſtantiæ eſt ſpecies oppoſita ſubſtantiæ ſpirituali completæ,) ſed anima rationalis non poteſt ſolùm per ſuam entitatem materiæ vnitam tribuere ipſi materiæ eſſe corporis: ergo illud tribuit per aliquid ab ipſa deriuatum. Minor probatur: quia anima eſt entitas ſpiritualis: ergo non poteſt per ſuam entitatem materiæ vnitam ipſi tribuere eſſe corporis.

9 Reſpondeo, maiorem propoſitionem eſſe veram, ſi per hoc, quod eſt animam tribuere materiæ eſſe hominis, animalis, &c. nihil aliud intelligitur, niſi quod ex animâ, & materiâ reſultet totum, quod ſit homo, animal, corpus &c. In hoc autem ſenſu nego minorem: quoniam totum reſultans ex anima rationali, & materia vnita reuera eſt corpus, quia, vt diximus in lib. de Anim. ratio corporis, prout diſtinguitur contra ſpiritum, conſiſtit in eo, quod ſit naturaliter impenetrabile proximè vel remotè cum alio. Compoſitum autem reſultans ex anima rationali, & materia vnitis, remote eſt impenetrabile naturaliter cum alio, quia ita petit quantitatem, quæ eſt proximè impenetrabilis, vt non poſsit ab illa naturaliter ſeparari, & ideò eſt verè corpus. Hinc diſces, cur homo non poſsit dici ſpiritus, cum conſtet anima ſpirituali. Ratio ergo eſt: quia ratio ſpiritus conſiſtit in eo, quod poſsit naturaliter penetrari cum quolibet corpore; homo autem, etſi vnam partem ſpiritualem habeat, non poteſt naturaliter penetrari cum alio corpore, vt conſtat experientia, & ideò non poteſt dici ſpiritus.

10 Dices: hinc ſequitur, hominem non eſſe vniuocè corpus cum reliquis ſubſtantijs corporeis, qualis eſt equus, ignis, &c. Probatur ſequela: quia, cum homo ſit corpus ratione solius materiæ, eſt corpus incompletum; equus verò, cum ſit corpus ratione materiæ, & formæ eſt corpus completum: rei autem completæ, & incompletæ non datur vnus conceptus vniuocus: ergo, &c. Nego ſequelam. Ad probationem dico, hominem non ſolùm ratione materiæ; ſed etiam ratione animæ eſſe corpus in ea acceptione, quæ loquimur in preſenti: quia ratione vtriuſque partis ita petit habere quantitatem, quæ eſt proxime impenetrabilis, vt naturaliter nõ poſsit eſſe ſine illa: licet enim anima rationalis ſecundum ſe ſumpta poſsit ſeparari naturaliter à quantitate, & propterea ſit ſpiritus; nihilominùs dum conſtituit totũ, non poteſt ſeparari naturaliter ab illa, quia indiget quantitate ad ſuas operationes vt proprias ipſius compoſiti, & ideo totum reſultans non ſolum eſt corpus ratione materiæ; ſed etiam ratione animæ.

11 Addo idem argumentum poſſe fieri contra P. Vazquez:

quia homo in ſententia illius non eſt corpus ratione animæ; ſed ratione materiæ, & eſſe illius deriuati ab anima: ac per conſequens nõ eſt corpus ratione omnium entitatum, quas eſſentialiter includit: equus verò eſt corpus non ſolùm ratione materiæ, & viuificationis ab anima deriuatæ; ſed etiã ratione ipſius animæ: ergo equus eſt corpus cõpletum, & homo incompletum: qua ergo ratione homo in tua ſententia, & equus erũt vniuoce corpus?

SECTIO II.

An compoſitum realiter diſtinguatur à ſuis partibus, & vnione?

12 SVppoſita doctrina ſectionis præcedẽtis diſſidium, quod reſtat in præſenti, videtur eſſe nominis; non rei. Pro deciſione noto, partes, & vnionem poſſe ſumi ſeorſim, & collectivè. Tunc ſumuntur collectiuè in aliqua propoſitione, quando omnes ſignificantur in recto; vt, ſi dicamus, *materia, forma, & vnio.* Seorſim verò ſumuntur, quando quælibet ſignificatur ſecundùm ſe præſcindendo ab alijs: idem dicito, quando, etſi omnes ſignificentur in propoſitione aliqua ex parte ſubiecti, aut ex parte prædicati; vna tamen ponitur in recto, & altera, vel aliæ in obliquo; vt, ſi dicamus: *materia vnita formæ*; vel, *materia, & forma vnitæ*. Ratio huius eſt: quia, quod ad veritatem propoſitionis attinet, perinde eſt dicere, materia eſt totum, ac, *materia vnita formæ eſt totum*: ſed quando dicimus, *materia eſt totum*, ſumimus materiam ſeorſim: ergo & quando dicimus, *materia vnita formæ eſt totum*, ſumimus materiam ſeorſim. Maior probatur: quia in propoſitione non affirmamus identitatem eorum, quæ quouis modo ponuntur ex parte ſubiecti, & ex parte prædicati; ſed tantum eorum, quæ tam ex parte ſubiecti, quàm ex parte prædicati ponuntur in recto; vt quando dico, *Petrus eſt albus* (quod eſt idem, ac *habens albedinem*) non affirmo identitatem inter Petrum, & albedinem, eſſet enim falſa propoſitio; ſed inter Petrum, & id quod ex parte prædicati ſignificatur in recto, id videlicet, quod eſt ſubiectum albedinis, ſeu habens albedinem: ergo, quod ad veritatem propoſitionis attinet, perinde eſt materiam ſignificare ſolam ex parte ſubiecti in propoſitione, in qua affirmo eſſe idem cum toto, ac materiam ſignificare in recto cũ reliquis in obliquo. His poſitis.

13 Dico primò: compoſitum diſtinguitur realiter à qualibet parte, ſeu vnione ſeorſim ſumpta. Nullus eſt, qui diſsideat ab hac concluſione. Ratio eſt clara: quia totum præter quamlibet ex illis tribus entitatibus, materiam videlicet, formam, aut vnionem, includit alias duas: ergo non eſt idem cum qualibet ex illis ſeorſim.

ſim ſumpta, ac per conſequens diſtinguitur ab illa. Hæc tamen diſtinctio eſt includentis ab incluſo: quia totum includit quamlibet ex illis entitatibus, & vltra illam alias duas. Idem dico, ſi duæ ex illis ſumantur ſeorſim ab alia, quod probatur eadem ratione. Et idem dicendum eſt, ſi totum comparetur cum omnibus illis entitatibus, ita tamen vt vna, vel duæ ponantur in recto, & aliæ duæ, vel alia ponantur in obliquo, iuxta doctrinam traditam numero præcedenti.

14 Dico ſecundò: compoſitum non diſtinguitur realiter à partibus, & vnione collectiuè ſumptis. Ita P. Suar. in Metaph. diſputation. *36*. ſection. *3*. num. *6*. vbi plures adducit, inter quos eſt Sanct. Thomas, libr. 4. contra Gent. capit. 81. ad *3*. vbi noſtram concluſionem expreſsè affirmat, & prima part. quæſtion. 11. articul. 2. ad ſecundum. Alia teſtimonia Angelici Doctoris adducta pro contraria ſententia explicat Pater Suarez loco citato. Eandem ſententiam ſequuntur P. Rubius, libr. 1. Phyſicor. capit. *3*. quæſtion. 1. num. *66*. & P. Hurtad. diſputat. *6*. ſection. 1. Et eſt iam communiter recepta inter noſtros recentiores. Probatur: quia, ſi totum diſtingueretur realiter à partibus, & vnione collectiuè ſumptis, ideò eſſet, quia adderet aliquid vltra illas; ſi enim nihil addit, nihil aliud eſt, quam ipſæ, atque adeò non diſtinguetur ab illis: ſed totum nihil addit vltra partes, & vnionem, vt probatum eſt ſectione præcedenti: ergo non diſtinguitur realiter ab illis collectiuè ſumptis.

15 Confirmatur: quia id, quod addit totum vltra partes, & vnionem vel eſt tota eſſentia compoſiti; vel aliquid eſſentiæ. Non tota eſſentia: quia ſequeretur, materiam, & formam non eſſe de eſſentia compoſiti ex illis coaleſcentis, quo quid abſurdius? Neque eſt aliquid eſſentiæ: quia id nihil aliud eſſe poſſet, niſi illud eſſe à formà deriuatum in materiam, quod ſectione præcedenti impugnavimus. Secundò, ſi aliquid daretur, quod ſimul cum forma, materia, & vnione eſſentiam compoſiti conſtitueret, iam totum compoſitum non diſtingueretur realiter à materia, forma, & vnione, & ab eo, quod addis, collectivè ſumptis. Vndè ſequeretur, rationes, quas præcipuè adducis pro tua ſententia non magis eſſe contra noſtram, quàm contra tuam, vt perpendenti ſingulas cōſtabit.

16 Obijcies primò: Ariſto. 5. Metap. cap. 14. text. 19. affirit, ſex non eſſe bis tria, ſed ſemel ſex: *Subſtantia enim cuiuſque ipſum ſemel, veluti ipſorum ſex, non quibis, aut ter eſt; ſed quiſimul: ſex enim ſemel ſex ſunt*. Ergo ſentit Philoſophus totū diſtingui à ſuis partibus. Reſpondeo, Ariſtot. mentē longè aliam eſſe ab ea, quā intendit obiectio. Ibi enim Philoſophus

loſophus diſtinguit duo genera qualitatum; vnum, quod ſit differentia eſſentialis conſtitutiua rei in ſuo eſſe (differentias enim eſſentiales vocat Ariſtot. qualitates,& ideo dicit prædicari in quale quid.) Aliud genus qualitatum dicit eſſe, quod aduenit rei vltra differentiam conſtitutiuam ſui eſſe. Primum dicit eſſe de eſſentia rei. Secundum verò extra eſſentiam, & id explicat in numero ſenario,in quo inueniuntur ſex vnitates, quas poſſumus partiri in duos ternarios, vel in tres binarios,quæ partitio accidentalis eſt ipſis vnitatibus, & pertinens ad ſecundum genus qualitatum. Ait ergo Ariſt. de eſſentia, & primario conceptu ſenarij numeri, eſſe ſex vnitates, quia ſine iſtis non poteſt conſiſtere;at vero bis tria,vel ter duo non eſſe de eſſentia ſenarij numeri,quia adhoc,vt ſenarius numerus componatur ex ſex vnitatibus, per accidens eſt, quod intellectus eas reducat ad tres binarios, vel ad duos ternarios.

17 Obijcies ſecundo eundem Ariſtot.libr.7. Metaph. cap.17. text. 59.vbi ait; ſyllabam *Ba* non eſſe idem ac *B* & *A*. Et lib.8.tex. 15.hæc habet: *Omnium namque, quæcumque plures partes habent, & non eſt totum quaſi coacerbatio; ſed ipſum totum eſt aliquid aliud præter partes, eſt aliqua cauſa*. Reſpondeo, Ariſt.his teſtimonijs noſtram ſententiam confirmare,cum afferat totum non eſſe partes ſolū; ſed addere aliquid aliud præter illas, nempè vnionem.

18 Obijcies tertio: materia vnita formæ eſt quid diſtinctum à toto:ergo materia,forma, & vnio diſtinguuntur à toto. Conſequentia probatur: quia materia vnita formæ dicit materiam, formam, & vnionem:ergo,ſi materia vnita formæ diſtinguitur à toto, diſtinguentur etiam materia, forma,& vnio. Concedo primum antecedens,& nego conſequentiam. Ad probationem diſtinguo antecedens: materia vnita formæ dicit materiam, formam, & vnionem; primam in recto, & alias in obliquo concedo:omnes in recto, nego antecedens. Et deinde nego conſequentiam iuxta dicta initio huius ſectionis.Dices materia,forma, & vnio ſunt idem cum toto ratione ſuarum entitatum, non quia hoc, vel illo modo ſignificentur, ex eo enim, quod eſt vel non eſt res, propoſitio dicitur vera,vel falſa;nō vero ex eo,quod res hoc, vel illo modo ſignificetur: ergo, ſi ſemel detur, quod materia,forma, & vnio ſint idem cum toto, ſemper hoc erit verum, ſiuè ſignificentur omnes in recto,ſiuè aliqua tantum in recto, & reliquæ in obliquo.

19 Reſpondeo, materiam,formam,& vnionem ratione ſuarum entitatum habere, & quod omnes ſimul ſint idem cum toto, & quod quælibet ſeorſim diſtinguatur ab ipſo toto. Cùm autem in propoſitione ſignificantur omnes in recto, affirmatur totum eſſe idem, cum

cum omnibus illis ſimul ſumptis; cùm verò ſignificatur vna tantum in recto, & alia in obliquo, affirmatur totum eſſe idem cum illâ tantùm, quæ ſignificatur in recto iuxta dicta initio huius ſectionis. Cæterum in primo caſu propoſitio, in qua totum affirmatur de partibus, & vnione, eſt vera ex eo, quod res ſunt in ſe eo modo, quo ſignificantur in propoſitione: in ſecundo verò caſu, in quo totum affirmatur de materiâ poſitâ in recto cum alijs in obliquo, eſt falſa propoſitio, quia non ſunt res in ſe eo modo, quo ſignificantur in illâ. Vndè ad argumentum concedo antecedens, & nego conſequentiam: quia, quando in propoſitione ſignificatur vna pars in recto, & reliquę in obliquo, affirmatur totum eſſe idem cum illâ tantùm parte, quod quidem falſum eſt, cum res ita non ſe habeat.

20 Obijcies quartò: materia, & forma vnitæ cauſant realiter totum: ergo materia, & forma vnitæ diſtinguuntur à toto, quia omnis cauſa realis diſtinguitur realiter à ſuo effectu reali: ſed materia, & forma vnitæ eſt idem, ac materia, forma, & vnio: ergo materia, forma, & vnio diſtinguuntur à toto. Concedo antecedens, & primam conſequentiam; nego tamen minorem: quia, cum idem ſit *materia, & forma vnitæ*, ac, *habentes vnionem*, iam in ea parte propoſitionis ponitur vnio in obliquo, atque adeo prædicatum illius minoris propoſitionis, vt vera eſſet, identificari deberet ſolùm cum materia, & forma, quæ ponuntur in recto ex parte ſubiecti: eſt autem falſum dicere totum (quod quidem eſt materia, forma, & vnio ſimul, & collectim ſumptæ) eſſe idem cum materia, & forma ſolùm. Hinc eſt, quòd, licèt verum ſit, quòd materia, & forma vnitæ, ſeu, quòd media vnione cauſent totum, ac per conſequens, quòd ab illo diſtinguantur; dici tamen non poteſt, quod materia, forma, & vnio illud cauſent, & ab illo diſtinguãtur; ſed potiùs quod ſint idem cum illo.

21 Rogas: an totum à ſuis partibus, & vnione collectiuè ſumptis diſtinguatur ſaltem per rationem? Nota, duplicem eſſe diſtinctionem rationis: vna, quâ duo diſtinguuntur, quia concipiuntur in ordine ad diuerſa connotata; vt, *animal* diſtinguitur à *rationali*, quia hoc concipitur in ordine ad ratiocinationem; illud verò in ordine ad ſenſationem. Alia diſtinctio rationis eſt, quando eadem prædicata concipiuntur expreſſè, vel confusè, vt contigit in *homine*, &, *animali rationali*. Eadem enim prædicata, quæ concipimus per conceptum ſignificantem *hominem*, concipimus per conceptum ſignificante[m] *animal rationale*, ſed iſte con[ce]ptus ſignificat prædicata h[omi]nis expreſsè; ille verò co[nfusè]: vnde *homo*, &, *animal ration[ale]* ſolùm diſtinguuntur, quia in *homine* inuoluitur natura hominis concepta confusè; in animali ve-

rò rationali eadem natura concepta expreſsè. Reſpondeo ergo, totum diſtingui à ſuis partibus,& vnione collectiuè ſumptis per rationem hoc ſecundo modo, tanquàm confuſum, videlicèt ab expreſſo, non verò primo modo.

SECTIO III.

Expediuntur aliqua de compoſito.

22 EX dictis facilè deducitur, materiam, formam,& vnionem eſſe integram eſſentiam totius, atque adeo quamlibet ex illis ad eſſentiam compoſiti pertinere. Ratio eſt; quia qualibet ablata tollitur è medio eſſentia compoſiti. De materia, & forma docet S. Thomas, opuſc. de Ente, & eſſent. capit. 1. paulo poſt initium, & eſt certum. De vnione verò probatur: quia ablata vnione inter materiam, & animam Petri, deſinit eſſe Petrus: ergo pertinet ad eſſe Petri: alioqui, ſi materia, & forma solùm pertinerent ad eſſentiam Petri, cum poſt mortem exiſtant materia, & forma Petri, exiſteret eſſentia Petri. Confirmatur: quia de eſſentia compoſiti, vt compoſitum eſt, eſt compoſitio, ſicut de eſſentia albi, vt album eſt, eſt albedo: ſed compoſitio, per quam compoſitum componitur ex partibus, eſt vnio, vt iam ſæpè diximus: ergo pertinet ad eſſentiam compoſiti.

23 Obijcies Ariſtot. qui pluribus in locis abſolutè docet, formã eſſe, *quod quid erat eſſe rei*: ſed in phraſi Ariſt. idem eſt, *quod quid erat eſſe rei*, ſeu *quidditas rei*, ac, eſſentia ipſius rei: ergo iuxta mentem Ariſtot. ſola forma eſt eſſentia compoſiti. Vidè P. Pereyr. libr. 6. ſuæ Phyſic. capit. 7. vbi congerit loca in quibus Philoſophus hæc docet: præcipua ſunt ex 7. Metaph. text. 9. & 10. & ex 8. Metaph. text. 12. Reſpondeo, Ariſtot. appellaſſe formã *quidditatem*, aut, *quod quid eſt eſſe rei*, nõ quia ipſa ſit tota eſſentia compoſiti; ſed quia materiam ex ſe indifferentem ad hanc, vel illam eſſentiam componendam determinat, vt hanc determinatè componat; propter quod vendicat ſibi nomen quidditatis huius compoſiti, hoc eſt, partis non ſolum ex ſe determinatæ ad hanc eſſentiam, ſed determinantis etiam materiam, vt hanc potiùs, quàm alteram conſtituat: neque enim in mentem alicuius philoſophi vulgaris, ne dum Principis philoſophorum venire potuit, vt aſſereret totam eſſentiam hominis eſſe animam, præcipue cum ipſe ſæpe aſſerat, hominem eſſe animal rationale, quod ſoli animæ conuenire nequit, vt omnibus cõpertũ eſt. Dicamus ergo, vocari formã quiditatẽ cõpoſiti, nõ quia ſit totaquidditas illius; ſed quia eſt præcipua pars aliam partem determinans ad eſſentiam huius compoſiti potiùs, quam alterius componendam.

24 Maior difficultas eſt; an materia,

teria, forma, & vnio in indiuiduo pertineant ad indiuiduationem compoſiti; ita vt numero variata qualibet ex illis reſultet diſtinctum numero compoſitum? Dico ergo in primis, materiam, & formam ita pertinere ad hoc numero compoſitum, vt qualibet ex illis numero variata, compoſitum ſit diuerſum numero. Moueor: quia hoc nomen *Petrus*, ſeu, *hic homo* verbi gratia, quæ impoſita ſunt ad ſignificandum hoc indiuiduum, determinate ſignificant apud omnes hanc numero materiã, & hanc numero formam. Quod indè colligo: quia, cum Fides doceat, omnes homines in die iudicij eoſdem numero ſurrecturos, inde ſibi perſuaſum habent omnes fideles, coniungendam eſſe eandem numero animam cuiuſq; cum eodem numero corpore, cui coniuncta erat in hac vita: quod quidem verum non eſſet, ſi hic numero homo ſolùm inuolueret determinate hanc numero animam, & non hanc numero materiam, ſed vage hanc, vel illam. Vidè P. Suar. tom. 2. in tertiam partem, diſputat. 44. ſectio. 2. § *vt tamen non tantùm*, vbi adducit plures ex Patribus ad probandum in reſurrectione reſtituendum eſſe idem numero corpus.

25 De vnione non eſt ita certum: an ad hoc numero compoſitum pertineat hæc numero vnio? quia, licèt certum ſit, quod ad eſſe Petri pertineat vnio; non tamen eſt certum, quod debeat eſſe determinatè hæc numero; poteſt enim fieri, quod requiratur hæc, vel illa vage. Id explicari poteſt exẽplo ſatis ab omnibus recepto: nã ſuppoſitum coaleſcit ex ſubſiſtentia, & natura ſubſtantiali, & tamẽ ad hoc numero ſuppoſitum non requiritur hæc numero natura determinate; ſed vage, hæc, vel illa, vt diceimus diſp. 8. ſect. 7. ergo idem poſſet dici de vnione reſpectu huius numero compoſiti. Dico ergo, incertum mihi eſſe, an hæc numero vnio determinate requiratur ad hoc numero compoſitum, vel vagè hæc, vel illa? Crediderim tamen, hanc numero vnionem requiri determinatè ad hoc numero compoſitum.

26 Rogas: per quam actionem producatur totum? In primis certum exiſtimo, neceſſarias eſſe tres actiones, vt producatur totum, quia continet tres entitates, quarum quælibet per diuerſam actionem producitur, ac aliæ. Id certum eſt apud omnes de materia, & forma. De vnione verò probabo infra diſp. 13. ſect. vltim. produci per actionem diuerſam à productione formæ. Eſt ergo difficultas in præſenti, quæ nam ex prædictis actionibus ſit formaliter productio totius compoſiti?

27 Dico, actionẽ, per quã producitur vnio, eſſe productionẽ totiùs cõpoſiti. Ratio eſt: quia ea debet eſſe totiꝰ productio, qua poſita ab agente nõ poteſt totũ nõ eſſe actu productum: ſed talis eſt productio vnionis: ergo hæc eſt productio totius. Maior eſt certa: nam, cum de eſſentia productionis, vt potè

quæ eſt modus, ſit actuale exercitium cauſæ circa effectum, illa debet eſſe productio totiùs, per quam actu exercetur cauſa circa totum, illud producendo: implicat autem actu exerceri cauſam circa totum, illud producendo, & quod totum non ſit productum. Minor vero probatur: quia, poſita productione vnionis, neceſſariò debet eſſe vnio, vt conſtat; item debent eſſe neceſſariò materia, & forma, quia, cum vnio ſit modus materiæ, & formæ, non poteſt dari adhuc de potētia Dei, quin dentur materia, & forma: ſed, datâ materiâ, formâ, & vnione, non poteſt non dari totum, vt conſtat ex dictis ſectione præcedenti: ergo data productione vnionis non poteſt non dari totum productum.

28 Iam, quod, etiamſi dentur materia, & forma productæ, non ſit neceſſarium, quod totum ſit productum, patet: quia, ſi dentur materia, & forma in rerum natura, & non detur vnio, non erit totum: ergo, etiam ſi producantur materia, & forma, dummodo vnio non producatur, non erit compoſitum productum: atqui produci poſſunt materia, & forma non productâ vnione, vt conſtat in homine, cuius materia, & forma dantur naturaliter ſine vnione; & in reliquis compoſitis, quorum materia, & forma ſaltem de potentiâ Dei abſoluta poſſunt dari ſine vnione: ergo totum non producitur per productionem materiæ, & formæ præciſe, & formaliter; ſed per productionem vnionis, alijs ſuppoſitis.

29 Ex hoc infero primò, cur totum dicatur generari, etiamſi vtraque pars producatur per creationem, vt contingit in homine. Ratio eſt: quia totū dicitur productū per actionē, per quā vnio producitur: ergo per id genus actionis produci debet, per quod vnio producitur: ſed vnio producitur per generationem, vt concedunt omnes: ergo & totum: ergo generatur. Infero ſecundò, quod ſi vnio crearetur, vt fieri poſſe probabo diſput. 15. ſection. 4. etiamſi vtraque pars produceretur per eductionem, aut generationem; totū nihilominùs crearetur, quod quidem probatur eadem ratione, quâ præcedens corollarium.

DISPVTATIO VII.

De *Eſſentia, & exiſtentia.*

PRopriam ſedem habet in Metaphyſica hæc diſputatio, recentiores tamen occaſsione ſumpta ex ea quæſtione, in qua agitur; an materia habeat propriam exiſtentiam, vel eam potiùs mutuo accipiat à forma? ex profeſſo agunt in hoc lib. de Eſſentia, & exiſtētia, eos ſequar, & rem maxime difficilē, quoad fieri poſsit, conabor explicare.

SEC-

SECTIO I.

Aperitur ſtatus præſentis controuerſiæ.

1 PRo clariori deciſione quæſtionis oportet nonnullas voces explicare. Noto primò: eſſentiam hic ſumi pro connexione prædicatorum eſſentialium cum re ipſa, cui eſſentialia eſſe dicuntur; quæ cõnexio in eo conſiſtit, quòd res dari nequeat ſine talibus prædicatis ſecum identificatis, ita vt quotieſcunque detur res, dari debeant ipſa prædicata cum illâ identificata; hâc ratione *animal rationale* dicitur eſſentia hominis; quia, videlicet, dari nequit homo, quin ſit animal rationale. Exiſtentia verò ſumitur pro eſſe actuali rei, quo actu eſt in rerum naturâ. In hac igitur acceptione loquimur de eſſentia, & exiſtentia in hac diſputatione.

2 Noto ſecundò: eſſentiã creatam aliquando eſſe poſsibilem; aliquando exiſtentem. Tunc dicitur eſſe poſsibilis, quando verum eſt, poſſe a ſuis cauſis phyſicè produci. Exiſtens verò, quando actu eſt in rerum natura extra ſuas cauſas phyſicas, & reales. Ita tamen ſe habent hæc duo, vt cũ res eſt exiſtens, ſit etiam poſsibilis; quia, id quod actu eſt â ſuis cauſis, reuerà poteſt eſſe ab illis; non tamen neceſſarium eſt, quod quotieſcunq; res eſt poſsibilis, ſit exiſtens. Petrus enim ab æterno eſt poſsibilis, quia ab æterno verum fuit, poſſe produci à Deo; & tamen ab æterno non eſt exiſtens.

3 Noto tertiò, rem aliquam formaliter eſſe poſsibilem nihil aliud eſſe, niſi quòd prædicata eius non repugnent ſecundùm ſe, ſeu non implicent contradictionem: prædicata autem ſecundùm ſe non repugnare, ſeu nõ implicare nihil aliud eſt, niſi quòd ſecundùm ſe talia ſint, quæ ſi aliquando fuerint in rerum natura, non erunt duo contradictoria; id enim ſignificat hoc, quod eſt, *non repugnare*, ſeu, *non implicare contradictionem*. Hinc colligo poſsibilitatem rei non diſtingui realiter à ſuis prædicatis eſſentialibus; ſed eſſe ipſamet prædicata ſecundùm ſe non repugnantia: quia poſsibilitas eſt id, quo res eſt poſsibilis, ſeu non repugnans: ſed prædicata rei poſsibilis ſunt ſe ipſis non repugnantia, & non per aliquid ſuperadditum, vt nullus non fatetur: ergo ſe ipſis ſunt poſsibilitas rei, cuius eſſentia eſſe dicuntur. Cæterum quando hæc poſsibilitas eſt rei creatæ, connotat ex natura ſua potentiam effectiuam, à qua ponenda ſit in rerum natura, ſi forte ponenda ſit & ideo diſtingui ſolet duplex poſsibilitas; vna intrinſeca, quæ eſt ipſa non repugnantia intrinſeca prædicatorum eſſentialium in ſe; altera extrinſeca, quæ eſt potentia effectiua, à qua hæc prædicata effici, ſeu produci poſſunt in rerum natura.

4 Noto quartò. duplicem eſſe potentiam communiter receptam apud Philoſophos; phyſicã videlicet, & obiectiuam, ſeu Logicam

gicam: Potentia phyſica dicitur quælibet potentia realis, realiter productiua alicuius effectus realis aut ad illũ ordinata ex natura ſua: talis eſt virtus calefactiua ignis, & virtus receptiua, quæ eſt in materia reſpectu formarũ, & vnionis. Potẽtia obiectiua eſt poſsibilitas intrinſeca rei, ſeu non repugnãtia ad exiſtendum: hæc enim poſsibilitas, ſeu non repugnantia rei ad exiſtendũ eſt quædã potentia, cuius proprius actus eſt exiſtentia. Dicitur autẽ obiectiua potentia, quia eſt obiectũ omnipotẽtiæ Dei, hęc enim pro obiecto, ſeu termino habet totũ id, quod non implicat contradictionem. Præterea dicitur potentia logica, quia illã concipimus, & explicamus in ordine ad ſuum actum (exiſtentiam videlicet) ac ſi reuerà eſſet potentia phyſica receptiua illius, cum reuerà non ſe habeat vt potentia phyſica reſpectu illius.

5 Noto quintò, eſſentiã in potentia aliquid importare, quod nõ importat eſſentia poſsibilis ſecundũ ſe: eſſentia enim poſsibilis ſolũ dicit prædicata intrinſeca præciſe ſecundũ ſe ſumpta, abſtrahendo ab exiſtentia, & negatione exiſtentiæ. At vero eſſentia in potentia dicit eſſentiam poſsibilem, & negatã exiſtentia: particula enim *in potentia*; tam apud Ariſtot. & Philoſophos, quam apud Theologos aſſumpta eſt ad ſignificandam potentiam cũ negatione actus, ad quem ordinatur. Ex quo fit, quod de eſſentia aliqua exiſtente poteſt verè affirmari, quod eſt poſsibilis, ſeu potens exiſtere: quia exiſtẽtia actualis non deſtruit potentiã exiſtendi, ſeu poſsibilitatem; at verò non poteſt affirmari verè de eſſentia actu exiſtente, quod ſit in potentia ad exiſtendũ; quia eſſentia in potentia ad exiſtendũ inuoluit negationem exiſtẽdi, quæ deſtruitur per ipſam exiſtentiam.

6 His poſitis, certum eſt, eſſentiam in potẽtia prout in potentia diſtingui realiter ab exiſtentia, eo modo, quo diſtinguitur negatio ab ente poſitiuo, quia eſſentia in potentia, vt diximus num. præcedenti, præter eſſentiam poſsibilẽ dicit negationẽ exiſtentiæ, quæ negatio diſtinguitur ab exiſtẽtia realiter eo modo, quo negatio diſtingui poteſt ab ente. Solũ ergo procedit difficultas præſens de eſſentia poſsibili ſecundùm ſe ſumpta; ea enim, vt diximus num. 3. nihil aliud eſt, quã intrinſeca prædicata rei ſecundũ ſe non repugnantiã. De hac ergo inquirimus; vtrũ diſtinguatur realiter ab exiſtentia?

SECTIO II.

Opinio Thomiſtarum proponitur.

7 Thomiſtæ omnes affirmãt, eſſentiam diſtingui realiter ab exiſtẽtia. Ita Caiet. de Ente, & eſſen. cap. 5. quæſt. 10. & 1. part. quæſt. 3. art. 4. Capreol. in 1. diſtin. 8. quæſt. 1. Ferrar. 2. contra Gent. cap. 52 Soncin. 4. Metaph. quæſt. 12. Iauel. tract. de Trãſcẽd. cap. 4. Bañez 1. par. art. 4. dub. 2. Soto. 2. phyſic. quæſt. 2. quibu. ſubſcripſit P. Molin. 1. p. quęſt. 3. art. 4.

art. 4. diſp. 2. & poſt illũ P. Albertin. in ſuis corollarijs. Aliqui ex his authoribus putant, exiſtentiam diſtingui ab eſſentia tanquam modum à re. Alij verò tanquam rem à re. Omnes vero exiſtimant ipſis patrocinari Angelicum Doctorem pluribus in locis; ſed quo fundamento expendam infra.

8 Ratione probant ſuam ſententiam. Primò: quia ea, quæ realiter ſeparantur, realiter diſtinguuntur: ſed eſſentia ſeparatur realiter ab exiſtentia: ergo diſtinguitur realiter ab illa. Minorẽ probãt; quia eſſentia eſt ab æterno, ab æterno enim Petrus eſt animal rationale: exiſtentia vero non eſt ab æterno; ſed in tempore producitur à ſuis cauſis: ergo ſeparatur eſſentia realiter ab exiſtentia. Cõfirmatur: quia, ſi eſſentia non diſtingueretur realiter ab exiſtentia, hæc eſſet propoſitio per ſe, & neceſſaria; *Petrus eſt exiſtens*: at non poteſt eſſe neceſſaria, quia contingens eſt, quòd Petrus exiſtat: ergo, &c. Maior probatur: quia propoſitio, in qua prædicatur eſſentia Petri de Petro, eſt per ſe, & neceſſaria, vt hæc; *Petrus eſt animal rationale*: ergo quidquid eſt idem realiter cum eſſentia Petri prædicatur per ſe, & neceſſariò de Petro; ſed per te exiſtẽtia eſt idem realiter cum eſſentia: ergo prædicatur de Petro per propoſitionem per ſe, & neceſſariã.

9 Secundò probant: quia, ſi eſſe, ſeu exiſtentia creaturæ eſt idem realiter cum eſſentia, ſequitur, quod eſſe non ſit realiter receptum in eſſentia: ſi autem non eſt receptum (ſermo eſt de eſſe, ſeu exiſtentia creaturarum) erit eſſe illimitatũ, & infinitum, quod implicat, vt perſe patet: ergo, &c. Minor probatur: quia, ſi exiſtentia, ſeu eſſe Angeli non eſt receptum, ſequitur, quòd ſit eſſe ſubſiſtens ex vi ſuæ actualitatis: ergo eſt purus actus habens ſummam perfectionem in ratione eſſendi: ergo eſt eſſe infinitum, & illimitatum. Confirmatur: ideò eſſentia Dei eſt infinita, & illimitata, quia eſt ſuum eſſe realiter: ergo, ſi eſſentia creata eſt ſuum eſſe realiter. erit etiam infinita, & illimitat

10 Tertiò: quia omnis creatura admittit verã, & realem cõpoſitionem; alioqui ſi daretur aliqua, quæ nullam cõpoſitionem realẽ admitteret, eſſet omnino ſimplex, quod videtur eſſe propriũ ſolius Dei: ergo debet habere cõpoſitionem realem ex eſſentia, & exiſtentia. Probatur conſequentia: quia, ſi poteſt dari creatura, quæ non ſit realiter cõpoſita ex eſſentia, & exiſtentia, poterit etiã dari creatura, quæ neque ſit cõpoſita ex eſſentia, & ſubſiſtẽtia, neque ex eſſentia, & accidenti, ſi enim primũ non implicat, cur implicabit ſecundũ? Ergo poterit dari aliqua creatura, quæ nullam admittat cõpoſitionẽ realẽ, ac per conſequens ſit omnino ſimplex. Confirmatur: quia vera potẽtia, & verus actus realiter diſtinguuntur: ſed eſſentia eſt vera potẽtia, & exiſtentiã eſt verus actus: ergo realiter diſtinguuntur.

11 Quar-

11 Quartò: quia Sacra Scriptura, & SS. Patres tribuunt eſſentiæ Diuinæ tanquam quid proprium ipſius, quod ſit ſuum eſſe, hoc eſt, ſua exiſtentia: ergo non eſt hoc tribuendum eſſentiæ creatæ. Deniq; quia humanitas Christi Domini non habuit propriam exiſtentiam, quandoquidem exiſtebat per exiſtentiam Verbi: ergo eſſentia creata diſtinguitur realiter à ſua exiſtentia.

12 Animaduertite, hanc ſententiam poſſe intelligi in duplici ſenſu. Primò, ita eſſentiam diſtingui realiter ab exiſtentia, vt quando res in tempore producuntur, ſolùm producatur exiſtentia; non verò eſſentia. Secundò, ita vt nō ſolùm producatur exiſtentia; ſed etiam eſſentia. Arbitror, authores huius ſententiæ non loqui in primò ſenſu, licèt eorum rationes id videantur probare; ſed ſolum in ſecundò, iuxta quem non omnes eodem modo philoſophantur: quia nonnulli ex his putant, eſſentiam produci per diuerſam actionem, ac exiſtentiam. Ita communiter Thomiſtæ, qui materiā primam dicunt exiſtere per exiſtentiam formæ. Alij verò exiſtimant, eſſentiam, & exiſtentiam produci per eandem actionem, cuius terminus materialis ſit eſſentia terminus vero formalis exiſtentia. Ita P. Molina, & Capreolus infra referendus.

SECTIO III.

Cōtraria ſententia eligitur vt vera.

13 VEra ſententia affirmat, eſſentiam creatam non diſtingui realiter ab exiſtentia. Eam tenet Alenſis, Aureol. Duran. Nominal. Scot. Gregor. Lichet. Aquil. Palac. Niph. & Herbæ. quos refert, & ſequitur P. Suar. in Metaph. diſp. 31. ſect. 1. n. 12. His ſubſcribunt fere omnes authores noſtræ Societatis Par. Vazq. tom 2. in 1. par. diſp. 179. n. 6. P. Valen. & P. Pereyr. P. Rubio, quos refert, & ſequitur P. Hurt. in Metaph. diſp. 8. ſect. 4. & eſt iam communiter recepta hæc ſententia: vt autem clarius probetur, eam diſtribuam in varias concluſiones.

14 Dico primò: non ſolū exiſtentia creaturarum; ſed etiam ipſarum eſſentia fuit in tempore producta à Deo. In hanc concluſionem conſentiunt etiā Thomiſtæ; quia Caiet. & recentiores aliqui, 1. part. quæſt. 14. cap. 5. carpunt Scotū, quem putabant aſſerere, creaturas habere aliquod eſſe æternum reale, & à Deo diſtinctum, quod ipſe vocat eſſe quoddam diminutum ipſarum creaturarum. Deinde recentiores Diu. Thomæ expoſitores cū Herbæo, & Soncinate 1. par. quæſt. 20. artic. 3. & quæſt. 46. artic. 1. inuehuntur in Henricū, eo quod aſſeruerit, creaturas ex ſe habere quoddam eſſe eſſentiæ, quod ipſe vocat eſſe reale æternum, & improductum conueniens creaturis independenter à Deo. Eandem concluſionē tradit Capreol. in 1. diſtinct. 8. quæſt 1. vbi, licèt aliquādo videatur in contrariam ſententiam inclinari; poſteà tamen ſe explicat

plicat paulo ante finem reſpondendo ad quartum argumentum Garronis, vbi docet eſſentiam non creari prius, quam eſſe, ſeu exiſtentiam; ſed eadem actione vtramq; produci: & paulo poſt reſpondens ad 1. argumentum aliorum negat, eſſentiã creaturarũ fuiſſe ab æterno extra Deũ, & addit ſolũ fuiſſe tãquã id, quod intellectũ eſt in intelligente. Idẽ docet expreſsis verbis Angelicus Doctor q. 3. de pot. ar. 5. ad ſecundũ vbi hæc habet: *Ad ſecundum dicendũ, quòd ex hoc ipſo, quod quidditati eſſe attribuitur, non ſolùm eſſe, ſed ipſa quidditas creari dicitur, quia antequàm eſſe habeat, nihil eſt, niſi fortè in intellectu creãtis, vbi non eſt creatura, ſed creatrix eſſentia.* Vbi expreſſè affirmat, quando eſſe; hoc eſt, exiſtentia tribuitur eſſentiæ per creationem, non ſolum eſſe, hoc eſt, exiſtentiam; ſed etiam eſſentiam produci.

15 Probatur primò concluſio ex capite *Firmiter* de ſumma Trinitate, & Fide Catholica, quod deſumptum eſt ex Concilio Lateranenſ. ſecundo, in quo hæc habentur: *Deus ſua omnipotenti virtute ſimul ab initio temporis vtramque de nihilo condidit creaturam ſpiritualem, & corporalem; Angelicam videlicet, & mundanam.* Ex quibus ſic argumentor: in eo capite definitur, creaturas omnes ſpirituales, & corporeas productas fuiſſe à Deo in tempore: ſed hæ creaturæ nihil aliud ſunt, quam ſua eſſentia: ergo eſſentia creaturarum producta eſt in tempore a Deo Huc facit illud ex primò Geneſ. *In principio creauit Deus cœlum, & terram.*

16 Dices, creaturas dici a Deo in tempore productas; quia in tempore producta eſt illarum exiſtentia. Sed contra primò: exiſtentia creaturæ in tua ſententia ſe ipſa eſt realiter diſtincta ab ipſa creatura: ergo diſtinctum quid eſt productam eſſe creaturam, ac productam eſſe eius exiſtentiam: ſed Concilium docet, creaturam eſſe conditam a Deo: ergo explicari nequit de productione exiſtentiæ. Confirmatur: quia in ſententia aſſerente, materiam exiſtere per exiſtentiam formæ, non dicitur materia abſolute produci, ſeu fieri, quotieſcunque in illâ fit noua forma, per quam denuò fiat exiſtens; alioqui cũ ignis generat alium ignem in ligno, non ſolùm diceretur abſolutè cauſa ignis; ſed etiam materiæ, quam facit exiſtentem per exiſtentiam formæ denuo ab illo productam, quod nullus admittit: ergo ex eo ſolùm, quod producta fuerit a Deo in tempore exiſtentia creaturarum, non poſſent dici ipſæ creaturæ abſolutè factæ; ſed ſolùm dicerentur fieri exiſtentes, ſicut materia dicitur fieri exiſtens, quando in illa producitur exiſtentia formæ.

17 Secundò: demus, quod ſufficeret productio exiſtentiæ, vt creaturæ dicerentur abſolutè productæ, certè non poſſent dici productæ ex nihilo quia vt res aliqua dica-

dicatur ex nihilo produci, neceſſariū eſt, quod nihil ipſius præſupponatur ad eius productionem; proptereà, quando totum ſubſtantiale modò generatur, non dicitur ex nihilo fieri, quia videlicèt, ad eius productionē præſupponitur materia, quæ eſt pars illius; ſed in tua ſententia ad productionem creaturæ, Angeli v. g. præſupponitur eſſentia ipſius Angeli prout diſtincta ab exiſtentia, tanquam verum ens reale omnino improductum: ergo non poteſt dici Angelus ex nihilo productus: at hoc eſt contra Concilium Lateranenſe aſſerens, Deum ex nihilo condidiſſe creaturas in tempore: ergo, &c.

18 Dices, res dici à Deo productas ex nihilo exiſtentiæ, non ex nihilo eſſentiæ. Sed contra eſt, quod etiam compoſitū, quod producitur ex præſuppoſito ſubiecto, poſſet abſolute dici fieri ex nihilo; quia licet non fiat ex nihilo materiæ, fit tamen ex nihilo formæ. Et quidem, ſi ſemel admittamus, res poſſe dici abſolute factas ex nihilo, eo quod factæ ſint ex nihilo exiſtentiæ, licèt non ſint factæ ex nihilo eſſentiæ, nullum profectò argumentum deſumi poterit ex ſacrâ paginâ ad probandum, materiam non eſſe æternam & improductam, quod fide ſanctum habemus ex illis verbis, *In principio creauit Deus cælum, & terram*. Geneſ. 1.

19 Secundò probatur concluſio ex SS. Patribus, & Doctoribus, qui apertè docent, quidquid à Deo factum non eſt, vel Deum eſſe, vel nihil eſſe. Ita Iuſtinus in expoſitione fidei, Cyrillus lib. in Ioan. cap. 6. Auguſtin. lib. 1. de Trinit. cap. 6. & tract. 1. in Ioann. ad illa verba: *Omnia per ipſum facta ſunt*, hæc habet aurea verba apud Maldon. cap. 1. in Ioan. num. 35. *Omnia per ipſum facta ſunt* (ait Auguſtinus) *Quæcumque facta ſunt in creaturis, omnia omnino, quæ fixa in cœlo ſunt, quæ fulgent deſuper, quæ volitant ſub cœlo, & quæ mouentur in vniuerſa natura rerum omnis omnino creatura.* Expende vltima verba: *Omnis omnino creatura*, quibus manifeſte oſtendit, nihil eſſe in creaturis, neq; ad creaturas pertinere intrinſece, quod non ſit factum à Deo. Deinde nullus eſt ex ſacris expoſitoribus, qui ad illa verba Ioannis, *Omnia per ipſum facta ſunt*, admittat extra Deum aliquid, quod non ſit factū à Deo per Verbum, niſi peccatum quatenus tale. Proptereà Vuald. lib. 1. Doct. Fidei antiqu. cap. 8. meritò refert inter errores Vvichlephi, quod dixerit, creaturas ab æterno habuiſſe aliquod eſſe reale diſtinctum ab eſſe Dei. Vide Toletum, & Maldonatum ad illa verba Ioannis: *Omnia per ipſum facta ſunt*.

20 Ex dictis colligo, inania eſſe argumenta pro oppoſita ſententia adducta ſect. præcedente: quia, ſi Deus non ſolùm exiſtentiam; ſed etiam producit eſſentiam in tempore, neceſſarium eſt, quod eſſentia, adhuc vt diſtincta

ab exiſtentia ſit contingens; quia quidquid Deus extra ſe producit, libere, & contingenter producit. Hinc fit primò contra primum argumentum, exiſtentiam diſtinguendam non fore ab eſſentia ex eo, quod hæc ſit æternæ, & neceſſariæ veritatis; ſecus illa. Fit ſecundò contra ſecundum argumentum, non bene colligi *eſſe*, ſeu exiſtentiam creaturæ fore infinitam, ſi non reciperetur in eſſentia; quia ipſa eſſentia, quando à Deo producitur, non recipitur in alio, & nihilominùs non eſt infinita, & illimitata: cur ergo non poſſet idem dici de exiſtentia?

21 Fit tertiò contra tertium argumentum, rectè poſſe creaturam admittere veram, & realem compoſitionem, etiamſi non ſit cōpoſita, ex eſſentia, & exiſtentia; quia, ſi eſſentia actualis, cum ſit ſimplex, & in compoſita, adhuc vt diſtincta ab exiſtentia non tollit omnimodam compoſitionem, cur eam tollet identitas eſſentiæ, & exiſtentiæ? Fit quartò contra quartum argumentum; quòd, ſi eſſentia prout diſtincta ab exiſtentia poteſt eſſe ſuum eſſe actuale, quin ipſi concedatur aliquid, quod ſit proprium Dei, etiam poſſet eſſe ſuum eſſe exiſtens, quin aliquid Dei proprium haberet. Quâ verò ratione Deus à SS. Patribus, & Scriptura dicatur eſſe ſuum eſſe, dicam infra.

Secunda concluſio vera ſententia.

22 Dico ſecundò: eſſentia poſsibilis ante actualē eſſentię productionem in tempore factam non eſt ens, quod ſimpliciter verè, & abſolutè ſit in rerū natura ab æterno. Hæc concluſio haud diffici è colligitur ex præcedenti. Eam tamen denuo probo. Primò ex Ariſt. 9. Met. cap. 3. vbi hæc habet: *Non entibus, non attribuimus ipſum moueri; ſed alias quaſdam prædicationes, vt intelligibilia, & deſiderabilia eſſe. Non entium enim quædam potētia ſunt, non autem ſunt* (intellige entia). *quoniam entelechia* (ideſt actu) *non ſunt*: quibus verbis Ariſt. inter non entia enumerat ea, quæ, cū poſsibilia ſint, ſeu actu eſſe poſſint, non tamen actu ſunt, & ex eo probat non eſſe entia, quia actu nō ſunt: ergo ex mente Ariſt. eſſentia poſsibilis, antequàm actu producatur, non eſt vere ens.

23 Secundò probatur ex S. Tho. 3. p. q. 10. ar. 3. in corpore vbi ait: *Dupliciter dicitur aliquid ens: vno modo ſimpliciter, quia, ſcilicet eſt ens actu; alio modo ſecundū quid, quia eſt ens in potentia.* Vocat autem ens ſecundū quid, non quia putet, eſſentiam poſsibilē, ſeu in potentia verè, & propriè habere aliquod eſſe in rerum natura, antequam actu producatur, id enim negauit S. Doctor adductus ſuprà concluſione præcedenti n. 14. ſed quia, licèt pro eo tempore reuerà non ſit; nihilominùs poteſt eſſe, ita vt ſi ponatur in rerum natu-

natura, nullum ſequetur contradictoriũ ex eius poſitione, in quo differt a chimæra, quæ non ſolum non eſt modò; ſed neque poteſt eſſe, quia, ſi poneretur ex eius poſitione duplex contradictoriũ ſequeretur, & propterea non dicitur ens ſecundùm quid. Eandem concluſionem tradit Anſelmus in Monol. cap. 8. *Hoc igitur modo non inconuenienter intelligi poteſt, ſi dicitur creatrix eſſentia vniuerſa feciſſe de nihilo, ſiue quod vniuerſa per illam facta ſunt de nihilo, id eſt, quæ prius nihil erant, nunc ſunt aliquid.*

24 Deinde probatur ratione: quia eſſentiam eſſe poſsibilem nihil aliud eſt, niſi quod non repugnet talis eſſentia, vt diximus ſect. 1. & per ſe patet: ſed in hoc, quod eſt non repugnare talem eſſentiam, nullum eſſe inuoluitur, quod verè, propriè, & abſolutè ſit in rerum natura antequam eſſentia producatur in tempore: ergo, &c. Minorem probo: quia hoc, quod eſt non repugnare, ſeu non implicare aliquam eſſentiam, nihil aliud eſt, niſi quòd, ſi talis eſſentia fuerit in rerum natura, non ſequetur duplex contradictorium ex eo, quod ſit: ſed ad id neceſſariũ non eſt, quod eſſentia habeat in rerũ natura aliquod verum eſſe, antequã producatur: ergo, &c. Minor probatur: quia, eo ipſo quod quando producitur, vel eſt in rerũ natura, ſi aliquando producitur, vel eſt, non ſequatur duplex contradictorium, vere affirmabitur ante eius productionẽ, quòd ſi ponatur, non ſequetur duplex contradictoriũ ex eius poſitione: ergo ad hoc, vt eſſentia creata non repugnet, non eſt neceſſariũ, quod habeat in rerum natura aliquod verum eſſe antequam producatur.

25 Confirmatur, quia vt Antechriſtus vere ſit futurus, neceſſarium non eſt, quod modò habeat aliquod verum eſſe reale in rerum natura, quod dicatur eſſe futurũ, ſeu futuritio Antechriſti; ſed ſufficit, quod reuerà habiturus ſit exiſtentiam tempore ſequenti, ita vt, eo ipſo quòd poſt quatuor, v. g. vel plures, vel pauciores annos exiſtat, veriſsimè dicitur, *Antechriſtus eſt futurus*: ergo ad hoc, vt eſſentia aliqua, Petrus v. g. verè ſit poſsibilis, neceſſarium non erit quod nunc, quando affirmo: *Petrus eſt poſsibilis*, ſit in rerũ natura aliqua entitas Petri, quod ſit eſſe poſsibile, ſeu poſsibilitas Petri; ſed ſufficit, quod, quando ſit Petrus in rerũ natura, ſi fortè aliquando fuerit, non ſequatur duplex contrariũ ex eius exiſtentia. Probo conſequentiam: quia ideò illa propoſitio de Antechriſto futuro eſt nunc vera, etiamſi nunc non ſit in rerum natura aliquod verum eſſe Antechriſti, quia per illam non ſignificatur eſſe nunc Antechriſtum; ſed fore in alio tempore: atqui per hanc propoſitionem, *Petrus eſt poſsibilis*, non ſignificatur, eſſe nunc Petrum; ſed quòd, ſi aliquando fuerit in rerum natura, non ſequetur duplex contradictoriũ ex eo, quod ſit: ergo talis

talis propoſitio erit vera, etiamſi nunc abſolutè non ſit in rerum natura aliquod eſſe Petri, dummodò cum ſit Petrus, ſi aliquādo fuerit, non ſequatur duplex contradictorium.

26 Confirmatur ſecundò: pone tibi per poſsibile, vel impoſsibile, nullum modò dari eſſe Petri in rerum natura, & quod ſi cras produceretur à Deo nulla ex eius productione foret cōtradictio: certè hodie erit verū dicere, *Petrus eſt poſſibilis*, quia reuerà ex eius productione craſtina nō ſequetur duplex cōtradictoriū: ergo ad hoc, vt vere Petrus ſit poſsibilis, nō requiritur per ſe loquēdo, quod quando vere affirmatur poſsibilis, actu ſit in rerum natura; ſed ſufficit, quod quādo ponatur, ſi fortè ponitur, non ſequatur duplex contradictorium ex eius poſitione.

27 Dices: ex eo, quod eſt res, vel non eſt, propoſitio eſt vera, vel falſa; ſed ab æterno eſt verū dicere quod Petrus eſt poſsibilis: ergo ab æterno habet Petrus aliquod eſſe, ratione cuius ſit vera ea propoſitio. Diſtinguo maiorē: ex eo quod res eſt, vel non eſt eo modo, quo affirmatur in propoſitione, propoſitio eſt vera vel falſa, concedo: ex eo, quod res eſt, vel non eſt abſolutè in rerū natura, propoſitio eſt vera, vel falſa, nego maiorem. Eſt hoc obſeruatione dignum, pro euitanda æquiuocatione in hac materia. Propoſitio ſemper erit vera, ſi res ſit eo modo, vel tēpore, quod ſignificatur in propoſitione, etiamſi nō ſit eo tempore, quo profertur propoſitio; & ideo hæ propoſitiones, *Antichriſtus eſt futurus*, &, *Petrus eſt mortuus*, ſunt veræ, etiamſi non ſit Antichriſtus modò, neque Petrus, dummodo iſte iam fuerit, & ille exiturus ſit tempore venturo: quia per propoſitiones non affirmatur, quod ſint modo; ſed quod vnus erit, & alter iam fuerit. Idem ergo contingit in hac propoſitione: *Petrus eſt poſsibilis, ſeu non repugnans*, quæ quidē vera erit, etiā ſi nullum eſſe Petri modo de facto detur, dummodò quando Petrus fuerit, ſi forte fuerit, non ſequatur duplex contradictorium, quia id tantum affirmatur per eam propoſitionem.

28 Vt autē id clarius intelligatur, aduertendū eſt, id eſſe diſcriminis inter propoſitiones de ſecūdo adiacente, & propoſitiones de tertio adiacēte (propoſitiones de ſecundo adiacente vocant dialectici eas, in quibus ſolùm verbum *ſum, es, fui*, prędicatur de ſubiecto; vt, *Petrus, eſt, fuit, vel erit*: propoſitiones de tertio adiacente dicunt illas, in quib⁹ præter copulā aliud additur prædicatū diſtinctū ab ipſa; vt, *Petrus eſt albus, homo eſt animal*) quod in propoſitionibus de ſecundo adiacente, verbū *ſum, es, fui* ſeruat propriā ſignificationē, quæ eſt eadem, ac ſignificatio verbi *exiſto*. Vnde *Petrus eſt, fuit, vel erit*, eſt idem, ac *Petrus exiſtit, extitit, vel exiſtet*. At verò in propoſitionibus de tertio adiacente verbum *ſum* aliquādo deducitur à propria ſignificatione ad alia ſignificāda; ita contingit in his propoſitioni-

tionibus, *Petrus eſt mortuus*; & *Antichriſtus eſt futurus*; in quibus particula *eſt*, quæ, ſi poneretur ſine alio prædicato, ſignificaret, Petrũ, & Antichriſtũ modò exiſtere; quia tamẽ illi adduntur alia prędicata; prima ſignificat, Petrũ extitiſſe, & nunc non exiſtere, & ſecunda ſignificat, Antichriſtũ non eſſe modò; ſed fore tempore ſequenti. Idem dicito in hac propoſitione; *Petrus eſt poſsibilis, ſeu non repugnans*, in qua particula *eſt* ratione prædicati adiunĉti deducitur ad ſignificandum, quod, ſi Petrus fuerit, nõ ſequetur duplex contradictorium. Hanc vocant dialectici alienationem, quia ratione termini adiunĉti trãsfertur copula à propriâ ad alienam ſignificationẽ. Hoc idem obſerua circa propoſitiones, quę ſunt in materiâ neceſſariâ; vt, *Petrus eſt homo, &c.* in quibus copula non ſignificat actualem coniunctionem prædicati cum ſubiecto; ſed ſolam neceſſariam connexionem vtriuſque; ita vt ſenſus ſit, *quotieſcumque fuerit Petrus, debet eſſe homo*, & ideo eſt vera, etiamſi de facto non detur Petrus in rerum naturâ.

Soluuntur obiectiones aliquæ contra doctrinam traditam.

29 Obijcies: nullum eſſe Petri datur in rerum naturâ, antequã producatur: ergo Petrus antequàm exiſtat, eſt merum nihil. Reſpondeo *ìd merum nihil* dupliciter ſenſu habere poſſe. Primum quod Petrus, antequã producatur ſit negatio. Secundũ, quod non habeat, aliquod eſſe actu in rerũ naturâ ante ſui productionẽ. In hoc ſecundo ſenſu conſequens eſt verũ; In primo falſum; quia licèt Petrus poſsibilis nõ habeat eſſe, nunquàm tamen eſt negatio alicuius rei. In quo diſtinguitur à chimærâ, quæ non ſolũ nõ eſt aliquid; ſed etiã eſt mera negatio, vel ſaltẽ inuoluit meram negationẽ cũ ſit impoſsibilis.

30 Obijcies ſecundò: eſſentia poſsibilis antequàm producatur, verè cognoſcitur à Deo: ergo antequàm producatur eſt verum ens cognoſcibile. Duo hic diſtinguẽda ſunt, & quod res antequàm producatur, verè ſit cognoſcibilis; & quod ſit verũ ens in rerum naturâ. Hoc ſecundum non verificatur antequam res producatur, vt conſtat ex dictis in hac concluſione. Primum verò verificatur: quia ſicut Deus non ſolùm poteſt vere cognoſcere ea quæ actu ſunt in rerum naturâ; ſed etiam ea, quæ nondùm ſunt, vel iam prætetiere, ita etiam ipſæ res poſſunt terminare cognitionem Dei, non ſolùm quando actu ſunt; ſed etiam antequàm ſint, & poſtquam fuere.

31 Hic eſt aduertendum, hanc propoſitionem *eſſentia eſt poſsibilis*, eſſe quaſi conditionalem, quia, vt ſæpè diximus, equiualet huic, *ſi Petrus vere fuerit, non erit duplex contradictorium*. Hæc autẽ eſt conditionalis, quia conſtat particula *ſi* tanquam copula, non tamen eſt propriè; ſed quaſi conditionalis, quia vt propriè cõditionalis eſſet, neceſſariũ erat, quod conditio diſtinctũ quid eſſet ab illâ re, quę ſub illam

illam cadit: atqui in præſenti id, quod ponitur ſub cõditione eſt, ipſa conditio, quia quod ponitur tanquam conditio, eſt exiſtẽtia Petri. Præterea id, quod ſub conditionẽ cadit, eſt non eſſe duplicis contradictorij, quod quidẽ non eſſe nihil aliud eſt quã ipſa exiſtentia Petri, quia hæc eſt negatio, ſeu non eſſe ſuæ negationis, vt diximus diſp. 4. ſect. 2. & talis, quæ ipſam negationem ſui excludat. Dum autem negat ſuam negationẽ, & eam excludit; excludit, & negat contradictorium ſui, ac per conſequens excludit coniunctionẽ duplicis contradictorij. Ex quo fit, ſensũ illius propoſitionis, propriè, & rigoroſè loquendo eſſe hunc, *ſi Petrus extiterit, exiſtet*; in quo diſtinguũtur poſſibilia ab his, quæ implicant, quia hæc ſunt talia, quæ, ſi aliquando eſſent in rerum naturâ, non exiſterent ſolùm; ſed exiſterent ſimul, & non exiſterent.

32 Ex his colliges, propoſitionem attingentem poſsibilitatem Petri, & propoſitionẽ attingentẽ exiſtentiã ipſius Petri non diſtingui ex eo, quod vna ex parte obiecti attingat entitatẽ aliquam, aut prædicatũ, quod nõ attingat alia; ſed ſolũ ex diuerſo modo attingẽndi eadẽ prædicata; quia cognitio poſsibilitatis Petri attingit prædicata illius, vt excludẽtia quaſi cõditionaliter duplex contradictorium, vt dictũ eſt: cognitio vero exiſtentiæ attingit eadẽ prædicata vt abſolute excludentia duplex illud contradictoriũ, quod quaſi cõditionaliter excluditur per poſsibilitatem.

SECTIO IIII.

Concluditur doctrina præcedentis.

33 DIco tertiò: eſſentia actualis non diſtinguitur realiter ab exiſtentia (eſſentiam actualem voco illam, quæ producitur ſimul cum exiſtentia, quando producuntur creaturæ, de qua egi cõcluſione primâ.) Probatur concluſio; quia, ſi eſſentia actualis, & exiſtentia Petri, v. g. diſtinguerentur realiter: vel quando Petrus producitur, produceretur eſsẽtia actualis, & exiſtentia illius per diuerſas actiones; vel per eandẽ. Si dicas primum: ergo eſſentia actualis, ſe ipſâ formaliter exiſtit, & non per exiſtentiam à te ſuperadditã. Probò conſequentiam: quia per illud formaliter eſt exiſtens eſſentia, per quod formaliter eſt in rerũ naturâ extra ſuas cauſas: ſed eſſẽtia actualis ſe ipſâ formaliter eſt in rerum naturâ extra ſuas cauſas: ergo, &c. Minorem probo, quia per illud formaliter eſſentia eſt extra ſuas cauſas, per quod formaliter terminat actionem ſuarum cauſarum: ſed eſſentia actualis ſe ipſâ formaliter terminat actionem ſuarum cauſarum; hæc enim actio (vt ſupponimus) nullum alium terminum habet præter eſſentiam actualem: ergo eſſentia actualis ſe ipſâ eſt formaliter exiſtens, & non per exiſtentiam à te ſuperadditam. Si dicas ſecundùm: cum non ſolùm produci debeat per illam actionẽ exiſtentia, ſed etiam eſſentia actualis, ſequitur, eſſentiam actualem

ſe ipſa terminare actionē ſuæ cauſæ, ac percōſequens ſe ipſa eſſe formaliter exiſtentem. Sequelam probo: quia ſe ipſo terminat productionem, id quod reverà producitur per ipſam productionē; ſed eſſentia actualis reuerà producitur per actionem, vt tu fateris: ergo ſe ipſa terminat talem actionē: ergo ſe ipſa eſt formaliter in rerum natura exiſtēs extra cauſas. Ad quid ergo neceſſaria erit iſta tua exiſtētia ſuperaddita?

34. Reſpondent Thomiſtæ noui, verum eſſe, omnem eſſentiam ſe ipſa eſſe formaliter in rerum natura extra ſuas cauſas: at non eſſe exiſtentē ſe ipſa, quia exiſtere formaliter non eſt eſſe in rerum natura extra cauſas; ſed habere quoddam accidens cōſequens rem iam conſtitutam extra cauſas. Hæc reſponſio in primis deſtruit præcipua argumenta, quibus veteres Thomiſtæ probabant diſtinctionē realem inter eſſentiam, & exiſtentiā, qui quidem in eo præcipuè nitebātur, quod exiſtentia eſſet contingens, & temporanea; eſſentia verò neceſſaria, & æterna. Hi vero noui iam fatentur eſſentiam actualem eſſe temporaneam, & contingentē ſicut exiſtentiam: vnde ergo probabunt addendum eſſe iſtud accidens rei iā cōſtitutæ extra cauſas.

35 Secundò: hi abutuntur vocabulo exiſtentiæ, etenim apud antiquos exiſtentia illud dicebatur, per quod res creata eſt in rerum natura tranſlata de poſsibilitate ad actum eſſendi, & ideo illā appellabant eſſe rei, quia videlicet per illam res eſt in rerum naturā: id, quod expreſsè traditur à S. Thoma 1. part. quæſt. 5. art. 1. ad 1. his verbis: *nam, cum ens dicat aliquid propriè eſſe in actu. actus autem propriè ordinem habeat ad potentiam; ſecundùm hoc aliquid dicitur ens*, (hoc eſt eſſe actu) *ſecundùm quod primò diſcernitur ab eo, quod eſt in potentia tantùm*, hoc eſt, in poſsibilitate: ergo, ſi eſſentia actualis ſe ipsâ formaliter eſt in rerum naturâ tranſlata de poſsibilitate ad actum, neceſſaria profectò non eſt alia exiſtentia ſuperaddita. Et quidem, ſi iſtud accidens addendū ſit rei iam conſtitutæ extra cauſas, vt formaliter dicatur exiſtēs, neſcio, cur non poſsimus aliud confingere, per quod dicatur formaliter cōſiſtens, & alia ſimilia?

36 Dico quartò: eſſentia poſſibilis non diſtinguitur realiter ab eſſentiâ actuali. Hæc concluſio facilè colligitur ex ſecunda concluſione. Probatur primò: quia eadē eſſentia actualis, quæ modo producitur, erat anteà poſsibilis: ergo idē eſt eſſentia actualis, ac poſſibilis. Antecedens eſt certum: tū quia eſſentia actualis, quæ modo producitur, potuit anteà produci à Deo, vt per ſe patet: tū etiā, quia, licèt deberet produci in hoc inſtāti, & nō anteà, nihilominùs potuit affirmari anteà de illa, quod produci poſſet in hoc inſtanti, quod quidem ſufficeret, vt toto tempore antecedenti verè diceretur abſolutè poſsibilis: quia ſicut Antichriſtus modo dicitur abſolutè futurus, etiamſi non ſit habiturus

exi-

exiſtentiam vſque ad certam differentiam temporis venturi, ita etiam non eſt, cur Petrus, qui produci poteſt in hoc inſtanti, non dicatur abſolute poſsibilis toto tempore antecedenti.

37 Secundò, quia in ſententiâ diſtinguentium eſſentiam ab exiſtentiâ, exiſtentia poſsibilis non diſtinguitur realiter ab exiſtentiâ actuali: ergo neque eſſentia poſſibilis diſtingui debet ab eſſentiâ actuali. Antecedens probatur: quia ſi exiſtentia poſsibilis realiter diſtingueretur ab actuali, hæc prout diſtincta ab illâ eſſet etiam poſsibilis, quia antequàm hæc produceretur, poſſet de illâ affirmari, quod eſſe poſſet in rerum naturâ. Vel ergo hæc poſsibilitas iterum diſtingueretur ab exiſtentia actuali, vel non? Si hoc vltimum: ergo iam exiſtentia actualis erit ſe ipſâ poſsibilis, neque neceſſariũ erit aliam poſsibilem confingere. Si verò dicas primum, dabitur proceſſus in infinitum: dicendum ergo eſt, exiſtentiam poſsibilem non diſtingui realiter ab actuali. Ex quo rectè infertur, quod neque eſſentia poſsibilis realiter ab eſſentia actuali diſtinguatur: quia, ſi propter aliquam rationem diſtinguerentur, maximè, quia antequàm eſſentia ſit actualis, eſt poſsibilis: ſed exiſtentia antequàm ſit actu, eſt poſsibilis, & nihilominùs non diſtinguitur realiter ab exiſtentia poſsibili per te: ergo neque eſſentia actualis diſtinguetur realiter à poſsibili; ſed ſe ipſa erit poſsibilis ſicut exiſtentia.

38 Reſpondent Thomiſtæ, exiſtentiam, cum ſit ratio exiſtendi, non indigere nouâ actualitate, per quã de poſsibili fiat exiſtens; ſed ſe ipſâ id præſtare; ſicut actio non fit per aliam actionem, neque vnio vnitur per aliam vnionem; ſed ſe ipſis, quia illa eſt ratio agendi, & hæc ratio vniendi; at verò eſſentiam, cum non ſit ratio exiſtendi, indigere actualitate ſuperadditâ, per quam reducatur ad actum. Sed contrà: vel exiſtentia, quando eſt poſsibilis, eſt ratio exiſtẽdi actualiter; vel non? Si primum: cum ab æterno fuerit poſsibilis, ab æterno fuit ratio exiſtendi actualiter: ergo ab æterno fuit eſſentia exiſtens, quando quidẽ ratio exiſtendi actualiter non poteſt actu eſſe, quin illud cuius eſt ratio exiſtendi, actu ſit exiſtens per illam; hoc autem quis concedat? Si verò ab æterno exiſtentia poſsibilis non fuit ratio exiſtendi actualiter; ſed tantum potentialiter: ergo ſicut non fit actualiter exiſtens, per aliquid realiter diſtinctum ab exiſtẽtia poſsibili, ſic etiam eſſentia nõ fiet actualis per aliquid realiter diſtinctum ab eſſentia poſsibili. Neque exemplum de actione, & vnione fauet aduerſarijs; quia vnio (& idem eſt ſuo modo de actione) ita eſt ratio vniendi, vt nunquam eſſe poſsit in rerum naturâ, quin actu vniat, & ideò ſe ipſâ ſine vnione ſuperadditâ id præſtat; at verò exiſtentia eſt poſſibilis, antequam actu exiſtat, ſicut eſſentia eſt poſsibilis antequam actu ſit. Vnde, ſi illa poteſt

de poſsibili fieri exiſtens ſe ipſa formaliter ſine actualitate ſuperaddita; eſſentia etiam poterit de poſsibili fieri actualis ſe ipſâ ſine actualitate ſuperaddita.

Satisfit obiectis contra præcedentem concluſionem.

39 Obijcies primò: eſſentia poſſibilis coniungitur cum negatione eſſentiæ actualis, ſeu exiſtentiæ, quod idem eſt, vt diximus concluſione tertia: ſed eſſentia actualis non poteſt coniungi cum negatione exiſtentiæ, vt per ſe patet: ergo eſſentia actualis, & poſsibilis diſtinguuntur realiter. Maior videtur certa: quia antequàm produceretur aliqua eſſentia, Petrus, v.g. verè erat poſsibilis, & nõ erat actualis, ſeu exiſtens: ergo cõiungebatur tunc eſſentia poſsibilis cum negatione eſſentiæ actualis, ſeu exiſtentiæ. Hoc argumentum, ſi probat, eſſentiam poſsibilẽ diſtingui ab eſſentiâ actuali; probat etiam exiſtentiam poſsibilem diſtingui ab exiſtentiâ actuali, quia exiſtentia poſsibilis poteſt coniungi cum negatione exiſtẽtiæ actualis; ſecus ipſa exiſtentia actualis: ergo, ſi prædicta ratio probat diſtinctionem eſſentiæ poſsibilis, & actualis, probat etiam diſtinctionem exiſtẽtiæ poſsibilis, & actualis; quam diſtinctionẽ negat mordicus obijciens.

40 Reſpondeo ergo ad obiectionem, hîc duo poſſe conſiderari, & quod verè affirmari poſſit, Petrum eſſe poſsibilẽ, & quod ipſe Petrus poſsibilis, ſit in rerũ naturâ. Primum quidẽ coniungi poteſt cum negatione exiſtentiæ Petri, quia, vt ſæpè diximus, vt verè affirmetur de Petro, quod eſt poſsibilis, neceſſariũ non eſt, quod ipſe ſit in rerũ naturâ. Secundũ verò nunquam coniungitur cum negatione exiſtentiæ Petri, & ideo argumentum adductũ rectè probat, propoſitionẽ affirmantẽ Petrũ eſſe poſsibilem diſtingui realiter ab exiſtentia ipſius Petri; non tamen pobat, ipſum Petrum poſsibilẽ diſtingui realiter à ſuâ exiſtentiâ quia quotieſcumque non eſt in rerum naturâ exiſtentia Petri, non eſt in rerũ natura Petrus poſsibilis.

41 Dices: ex hoc videtur ſequi negationẽ exiſtentiæ Petri eſſe cõtradictoriũ ipſius Petri poſsibilis: hoc autem eſt falſum, quia darentur duo contradictoria ſimul vera cũ ſimul verificetur, quod Petrus ſit poſsibilis, & quod non ſit exiſtens. Sequelã probo: quia contradictorium alicuius entitatis poſitiuæ eſt illa negatio, per quam deſtruitur, & remouetur à rerum naturâ: ſed per te per negationẽ exiſtentiæ Petri remouetur Petrus poſsibilis ab hoc, quod eſt eſſe in rerum naturâ: ergo eſt eius contradictorũ. Reſpondeo, dupliciter cõſiderari poſſe Petrũ poſsibilẽ. Vno modo, quatenus eſt in rerũ naturâ. Altero, vt eſt obiectũ huius propoſitionis, *Petrus eſt poſsibilis*. Si conſideretur vt eſt in rerum naturâ, contradictorium eius eſt negatiô exiſtentiæ ipſius Petri, quia non eſt in rerum natura, niſi per exiſten-

ſtentiam identificatã realiter cum illo: at verò, ſi Petrus poſsibilis conſideretur vt obiectum illius propoſitionis, *Petrus eſt poſsibilis*, cum ad hoc, vt ſit vera talis propoſitio, neceſſarium non ſit, quòd, quando ipſa datur, Petrus habeat aliquod eſſe in rerum natura; ſed ſolùm quod, ſi aliquando fuerit Petrus non inuoluat duplex contradictorium; fit, vt contradictorium illius non ſit negatio exiſtentiæ Petri, ſed ea tantum, quæ negat, quod, ſi Petrus fuerit, non inuoluet duplex contradictorium, quod eſt negare Petrum eſſe poſſibilem.

42 Obijcies ſecundò: Petrus poſsibilis eſt indifferens ex ſe, vt ſit actu, vel non ſit actu in rerum natura: ergo, ſicut quando eſt actu, realiter coniungitur cum ſua exiſtentia, ita etiam, quando non eſt actu, realiter coniungitur cum negatione ſuæ exiſtentiæ. Diſtinguo antecedens: Petrus poſsibilis eſt indifferens vt ſubiectum prædicationis, concedo: vt ſubiectum receptionis, nego antecedens. Eſt dicere: Petrus poſsibilis non eſt indifferens ad exiſtentiã, & nõ exiſtentiã eo modo, quo potentia phyſicè receptiua eſt indifferens ad recipienda duo oppoſita accidentia; vt, paries reſpectu albedinis, & nigredinis; ſed dicitur indifferens, quia de illo poteſt in vera propoſitione affirmari eſſe exiſtens; vel, non eſſe exiſtens. Diuerſo tamen modo ſe habet in his propoſitionibus, quia in hac propoſitione, *Petrus poſsibilis eſt non exiſtens*: *Petrus poſsibilis* non ſignificatur vt ſubiectũ, quod in ſe recipiat negationẽ exiſtendi, vel cum illa realiter identificetur; ſed vt obiectum, quod per negationẽ remouetur ab hoc, quod eſt eſſe in rerũ natura; vt, quando dicimus, *Petrus eſt mortuus*, nõ ſignificatur in hac propoſitione *Petrus* vt ſubiectum recipiens mortẽ, vel vt identificatũ cũ ipſa morte, ſed vt obiectum, quod per mortẽ remouetur à rerum natura. At verò in hac propoſitione, *Petrus poſsibilis eſt exiſtens*, ſignificatur *Petrus*, vt quid identificatũ realiter cum exiſtentia, quia ſignificatur vt habens iam eſſe in rerũ natura, quod quidẽ habet per exiſtẽtiam ſecum realiter identificatã, vt in ſuperioribus probatum eſt.

SECTIO V.

Soluuntur argumenta Thomiſtarũ.

43 Ex dictis facilè ſoluũtur argumẽta cõtrariorũ adducta ſect. 2. Ad primũ nego minorẽ, nẽpè, quod eſſentia ſepraretur realiter ab exiſtẽtia. Ad probationẽ nego, quod eſſẽtia ſit ab æterno; quià licèt ab æterno verè affirmetur, quod Petrus eſt animal rationale; tamẽ copula in hac propoſitione, & ſimilibus nõ ſignificat Petrũ eſſe actu animal rationale; ſed ſolũ ſignificat cõnexionẽ talẽ inter Petrũ, & animal rationale, vt nullo modo poſsit eſſe Petrus in rerũ natura, quin ſit animal rationale. Vnde ſenſus illius propoſitionis eſt; *quotieſcũq; fuerit Petrus, erit animal rationale*, vt ſupra dictum eſt.

44 Ad confirmationem nego

minorem, videlicet, quod ſi eſſentia non diſtingueretur realiter ab exiſtentiâ, hęc eſſet propoſitio per ſe, & neceſſaria, *Petrus eſt exiſtens*. Ad probationem diſtinguo antecedens: propoſitio, in quâ prædicatur eſſentia Petri de Petro, eſt neceſſaria, ſi copula denotet coniunctionem abſolutam, & actualē eſſentiæ Petri cum Petro, nego antecedens: ſi denotet tantum coniunctionem conditionalē, vel quaſi conditionalē, hoc eſt, *quod, quando*, vel, *ſi Petrus fuerit, neceſſario erit animal rationale*, concedo antecedens. Et diſtinguo ſimiliter conſequens: quidquid eſt idem realiter cum eſſentiâ Petri, prædicatur per ſe, & neceſſario de Petro, ſi copula denotet coniunctionem abſolutā prædicati cum ſubiecto, nego: ſi denotet tantùm coniunctionem conditionalem, concedo conſequentiam. Cum autem iuxta communem acceptionē in hâc propoſitione, *Petrus eſt exiſtens*, copula denotet cōiunctionē, ſeu idētitatem actualē, & abſolutam inter Petrum, & exiſtentiā; &, hæc abſoluta, & actualis identitas detur cōtingenter in rerū naturâ; ideo propoſitio eſt cōtingens. In alia veró propoſitione; *Petrus eſt animal rationale*, copula *eſt* ſolum importat ſenſum cōditionatum, vt diximus loco citato, & ideo propoſitio eſt neceſſaria.

45 Ad ſecundū argumentū reſpondeo, eſſe creaturarū, etiamſi nō recipiatur in eſſentia, nequaquàm eſſe illimitatū, & ideò nego minorem primi ſyllogiſmi. Ad probationem dico, ex hoc non ſequi exiſtētiam, ſeu eſſe Angeli, ſubſiſtens eſſe ex vi ſuæ actualitatis: quia ex eo, quòd exiſtentia identificetur cum eſſentia, non ſequitur, quod ſubſiſtentia debeat etiā realiter identificari cum illa, vt dicemus num. ſequente: ex quo etiā cōſtabit, eſſe creaturæ non fore illimitatū, & infinitum, etiāſi identificaretur realiter cum ſubſiſtentia. Ad confirmationem dico, ideo eſſentiā Dei eſſe infinitam, quia eſt ſuū eſſe á ſe independens ab alio in genere efficientis; non veró quia identificetur realiter cum ſua exiſtentia.

46 Circa tertiū argumentum, in quo dicitur, omnē creaturā admittere veram, & realē cōpoſitionē, P. Suar. in Meta. diſp. 31. ſect. 13. num. 26. docet, non eſſe ſatis exploratū, neque demonſtrari poſſe, poſsibilē non eſſe creaturā, quæ neque admittat cōpoſitionē in ſua entitate, neq; ad illā ordinetur. Et quidē ratio formalis creaturæ ſaluaretur omnino ex eo, quod eſſet ens ab alio producibile, ſeu productū, licèt eſſet ens omnino ſimplex: per hoc enim, quod eſt ab alió eſſe, ſufficienter diſtingueretur à Deo, qui eſt ens à ſe omnino independens ab alio. Sed, quidquid ſit de hoc, admitto antecedens, nempè, quod omnis creatura inuoluat veram, & realem compoſitionem, vel quia in ſe eſt entitas compoſita, vel quia ordinatur ad aliquā compoſitionem; nego tamen conſequētiam, nempe quod creatura debeat habere compoſitionē ex eſſentia, & exiſtentia. Ad probationem dico:

cò; ex eo, quod detur creatura, quæ non ſit compoſita ex eſſentiâ, & exiſtentiâ, non inferri, quod poſsit dari creatura, quæ nec cõpoſitionem admittat ex eſſentiâ, & ſubſiſtentiâ, nec ex eſſentiâ, & accidentibus: quia ad hoc, vt aſſeramus primum, habemus efficaciſsima argumenta, vt conſtat ex ſectionibus præcedentibus, quæ quidem argumenta non probant ſecundum, quod ex illo primo inferunt aduerſarij.

47 Ad confirmationem diſtinguo maiorem: vera potentia obiectiua, & verus actus obiectiuus realiter diſtinguuntur, nego maiorem; vera potentia phyſica, & verus actus phyſicus realiter diſtinguuntur, concedo. Eſſentia autem eſt vera potentia obiectiua, ſeu logica; & exiſtentia verus actus obiectiuus, ſeu logicus, vt diximus ſect. 1 & ideo non debent diſtingui realiter. Ratio diſparitatis eſt: quia potentia logica nihil aliud eſt, quàm non repugnantia prædicatorum eſſentialium; hæc autem non repugnantia neceſſario inueniri debet in ipſis prædicatis exiſtentibus, ita vt nõ diſtinguatur ab ipſâ exiſtentiâ, vt ſatis probatum eſt in præcedentibus: at verò potentia phyſica vel eſt cauſa ſui actus phyſici; vel ſaltem dicit ordinem eſſentialem ad illum, vt dicemus infra diſp. 10. fieri autem non poteſt, quod aliquid ſit cauſa ſui ipſius, vel eſſentialem ordinem dicat ad ſe ipſum: & ideò potẽtia phyſica diſtingui debet realiter à ſuo actu, ſecus potentia logica.

48 Ad quartum argumentũ reſpõdeo, duplici modo poſſe intelligi, quod Deus ſit ſuum eſſe, aut ſua exiſtentia. Primò, ita vt eſſentia Dei, & exiſtentia ſint idẽ realiter; & hâc ratione nõ eſt proprium ſolius eſſentiæ Diuinæ eſſe ſuam exiſtentiam, quia etiam conuenit creaturis, vt probauimus. Secundò, ita vt eſſentia Diuina taliter exiſtat, vt per locũ ab intrinſeco repugnet, quod nõ ſit in rerũ naturâ; & hâc ratione eſt propriũ Dei eſſe ſuam exiſtentiam, quia ex ſuis intrinſecis prædicatis repũgnat illi non exiſtere, quod quidẽ non conuenit creaturis.

49 Ad vltimum reſpondeo, humanitatem Chriſti Domini aſſumptam fuiſſe à Verbo cum propriâ exiſtẽtiâ, neque extitiſſe per exiſtentiam Verbi. Dum verò SS. Patres dicunt, non extitiſſe in ſe, ſed in verbo, nõ intendunt docere, humanitatem verbi non habuiſſe propriam exiſtentiam: etenim aliud eſt, quod humanitas habeat propriam exiſtentiam; & aliud, quod exiſtat in ſe: quia habere propriam exiſtentiam eſt, quòd ipſa prout à Verbo diſtincta, ſit vera entitas realis extra ſuas cauſas terminans productionem illarum, vt ſæpe diximus; hoc autem habet humanitas Chriſti Domini per ſuam entitatem: at vero humanitatem exiſtere in ſe nihil aliud eſt apud Patres, niſi quod exiſtentia eius ſit terminata propriâ ſubſiſtentiâ: cum autẽ humanitas Chriſti Domini non fuerit terminata propria ſubſiſtẽtia;

tia; ſed ſubſiſtentia Verbi, ideo dicitur à Patribus non extitiſſe in ſe; ſed in Verbo.

50 Ex hactenus dictis facile colligitur, an exiſtentia creaturarũ ſit ſimplex, vel cõpoſita? Nam, ſi eſſentia fuerit cõpoſita, vt, eſſentia hominis, quæ cõponitur ex materiâ, & formâ vnitis, exiſtentia etiam erit compoſita, quia eſt idẽ cum eſſentiâ: ſi verò eſſentia fuerit ſimplex; vt, eſſentia Angeli, exiſtentia etiam erit ſimplex. Secundò colligitur, eandẽ cauſam, quæ producit exiſtentiã creaturæ, producere etiam eſſentiã ipſius creaturæ, & quæ exiſtentiã corrumpit, corrumpere itidem eſſentiam. Dũ autem communiter dicitur, eſſentias rerum creatarum eſſe ingenerabiles, & incorruptibiles, ſano modo eſt intelligendũ: quia duobus modis poteſt intelligi, quod eſſentiæ producantur, & corrumpantur. Primo, quòad id, quod eſt eſſe, vel non eſſe actu in rerum naturâ. Secundò, quoad hoc, quod eſt conſtare, vel nõ conſtare talibus prædicatis ex ſuppoſitione, quod dentur in rerũ naturâ. Primo modo ſunt producibiles, & corruptibiles eſſentiæ, quia ab agente concurrente per actionem habent eſſe actu in rerũ naturâ eæ, quæ anteà nõ erãt; &, dũ agens ceſſat ab earũ cõſeruatione, deſtruuntur. Secundo verò modo non ſunt producibiles, & corruptibiles, quia, eo ipſo quod ſit homo in rerũ naturâ, neceſſariũ eſt, quod ſit animal rationale, ita vt nullâ potentiâ fieri poſsit, quod detur, & non ſit animal rationale.

SECTIO VI.

Indagatur mens Angelici Doctoris.

51 PRæcipuum Thomiſtarum aſsyllum ad adſtruendã diſtinctionem realem inter eſſentiã, & exiſtentiam creaturarũ eſt Doctor Angelicus, quem quidem in hâc ſectione monſtrare conabor ſtare pro nobis. Et in primis id cõſtat ex lect. 2. ſuper. 4. lib. Metap. circa 3. text. Ariſt. vbi Ariſt. docet, idem eſſe, *vnus homo*, & *ens homo*, & *homo*, quod ex eo probat, quod, quotieſcunque generatur, & corrumpitur *homo*, generatur, & corrumpitur *ens homo*, &, *vnus homo*. Verba Philoſophi ſunt eo text. 3. *Idem enim vnus, & ens homo, ac homo, & non ſignificat diuerſum aliquid ſecundum dictionem repetitam, id eſt, homo, & homo, & vnus homo. Patet autem, quod non ſeparatur ens, neque in generatione, neque in corruptione, ſimiliter, & in vno, quare manifeſtum eſt, quod additio in his idem ſignificat, & quod vnum nihil aliud eſt præter ens.* Hæc ſunt verba Ariſtot. quibus apertè docet *ens*, & *vnum* in homine eſſe idem cum ipſo homine; & probat, quia non poteſt generari neque corrumpi *homo*, quin *ens*, & *vnum* generentur, ſeu corrumpantur.

52 Incidens autẽ in hæc verba Philoſophi Doctor Angelicus loco ſupra citato explicat, & confirmat rationem adductam Ariſtotelis his verbis: *Quod quid in pra-*

bat

bat ſic; idem enim eſt generari, & corrumpi hominem, & id quod eſt homo: quod ex hoc patet, quia generatio eſt via ad eſſe; & corruptio, mutatio ab eſſe ad non eſſe: vnde nunquam generatur homo, quin generetur ens homo, neque vnquam corrumpitur homo, quin corrumpatur ens homo. Quibus verbis ex eo, quod generatio terminetur ad *eſſe* (quo nomine ſignificatur exiſtentia apud S. Thomam) deducit, nunquam generari hominem, quin generetur *ens homo*, & *eſſe* ipſius hominis: addit enim; *quæ autem ſimul generantur, & corrumpuntur ſunt vnum*, vt oſtendat eſſe vnum quid hominem, & eſſe hominis. Præterea paulo inferius docet, ita eſſe vnum re eſſentiam, & eſſe, vt ſint diuerſa ſecundum rationem: ait enim; *patet autem ex prædicta ratione non ſolum, quod ſunt vnum re; ſed quod differũt ratione: nam ſi nõ differunt ratione, eſſent penitus ſynonima, & ſic nugatio eſſet cum dicitur ens homo, vel vnus homo.* Vt autem explicet qua ratione differant addit; *ſciendum eſt enim, quod hoc nomen homo imponitur à quidditate, ſiue à natura hominis; hoc nomen res imponitur à quidditate tantum; hoc verò nomen ens imponitur ab actu eſſendi, &c.* & denique concludit: *vnde iſta tria res, ens, vnum ſignificant omnino idem; ſed ſecundum diuerſas rationes.* Quibus verbis expreſſe docet S. Thom. actum eſſendi, qui denotatur per hoc nomen *ens*, eſſe idem realiter cum quidditate, ſeu naturâ; differre tamen per rationem.

§ 53 Poſt hæc cum explicuiſſet rationem aliam, qua Ariſtoteles probauerat *ens*, & *vnum* non diſtingui à ſubſtantiâ, ſeu quidditate, refert opionem Auicennæ, quæ eſt eadem eiſdem verbis cum ſententiâ, quam defendunt Thomiſtæ circa diſtinctionem eſſentiæ, & exiſtentiæ, & ſtatim eam improbat. Verba S. Thomæ ſunt: *ſciendum eſt autem, quod circa hoc Auicena aliud ſenſit; dicit enim, quod vnum, & ens non ſignificant ſubſtantiam rei, ſed ſignificant aliquid additum, & de ente quidem hoc dicebat, quia in qualibet re, quæ habet eſſe ab alio, aliud, eſt eſſe rei, & ſubſtantia, ſiue eſſentia eius: hoc autem nomen ens ſignificat ipſum eſſe, ſignificat igitur vt videtur aliquid additum eſſentiæ. De vno autem hoc dicebat quia, &c.* Ecce propoſita à S. Thomâ ſententia, & ratio Auicenæ eiſdem verbis, quibus Thomiſtæ modo adſtruunt diſtinctionem realem inter eſſentiam, & exiſtentiam. Audito impugnationem ipſius Angelici Doctoris: *ſed in primo quidem* (in eo videlicet quod dixerat Auicena de ente) *non videtur dixiſſe rectè; eſſe enim rei, quamuis ſit aliud ab eius eſſentia, non tamen eſt intelligendum, quod ſit aliquid ſuperadditum ad modum accidentis, ſed quaſi conſtituitur per principia eſſentiæ, & ideo hoc nomen ens, quod imponitur ab ipſo eſſe ſigni-*

tia; ſed ſubſiſtentia Verbi, ideo dicitur à Patribus non extitiſſe in ſe; ſed in Verbo.

50 Ex hactenus dictis facile colligitur, an exiſtentia creaturarũ ſit ſimplex, vel cõpoſita? Nam, ſi eſſentia fuerit cõpoſita, vt, eſſentia hominis, quæ cõponitur ex materiâ, & formâ vnitis, exiſtentia etiam erit compoſita, quia eſt idẽ cum eſſentiâ: ſi verò eſſentia fuerit ſimplex; vt, eſſentia Angeli, exiſtentia etiam erit ſimplex. Secundò colligitur, eandẽ cauſam, quæ producit exiſtentiã creaturæ, producere etiam eſſentiã ipſius creaturæ, & quæ exiſtentiã corrumpit, corrumpere itidem eſſentiam. Dũ autem communiter dicitur, eſſentias rerum creatarum eſſe ingenerabiles, & incorruptibiles, ſano modo eſt intelligendũ; quia duobus modis poteſt intelligi, quod eſſentiæ producantur, & corrumpantur. Primo, quoad id, quod eſt eſſe, vel non eſſe actu in rerum naturâ. Secundò, quoad hoc, quod eſt conſtare, vel nõ conſtare talibus prædicatis ex ſuppoſitione, quod dentur in rerũ naturâ. Primo modo ſunt producibiles, & corruptibiles eſſentiæ, quia ab agente concurrente per actionem habent eſſe actu in rerũ naturâ eæ, quæ antea nõ erãt; &, dũ agens ceſſat ab earũ cõſeruatione, deſtruuntur. Secundo verò modo non ſunt producibiles, & corruptibiles, quia, eo ipſo quod ſit homo in rerũ naturâ, neceſſariũ eſt, quod ſit animal rationale, ita vt nullâ potentiâ fieri poſsit, quod detur, & non ſit animal rationale.

SECTIO VI.

Indagatur mens Angelici Doctoris.

51 PRæcipuum Thomiſtarum aſsyllum ad adſtruendã diſtinctionem realem inter eſſentiã, & exiſtentiam creaturarũ eſt Doctor Angelicus, quem quidem in hâc ſectione monſtrare conabor ſtare pro nobis. Et in primis id cõſtat ex lect. 2. ſuper. 4. lib. Metap. circa 3. text. Ariſt. vbi Ariſt. docet, idem eſſe, *vnus homo*, & *ens homo*, & *homo*, quod ex eo probat, quod quotieſcunque generatur, & corrumpitur *homo*, generatur, & corrumpitur *ens homo*, & *vnus homo*. Verba Philoſophi ſunt eo text. 3. *Idem enim vnus, & ens homo, ac homo, & non ſignificat diuerſum aliquid ſecundum dictionem repetitam, ideſt, homo, & homo, & vnus homo. Patet autem, quod non ſeparatur ens, neque in generatione, neque in corruptione: ſimiliter, & in vno, quare manifeſtum eſt, quod additio in his idem ſignificat, & quod vnum nihil aliud eſt præter ens.* Hæc ſunt verba Ariſtot. quibus apertè docet *ens*, & *vnum* in homine eſſe idem cum ipſo homine; & probat, quia non poteſt generari neque corrumpi *homo*, quin *ens*, & *vnum* generentur, ſeu corrumpantur.

52 Incidens autẽ in hæc verba Philoſophi Doctor Angelicus loco ſupra citato explicat, & confirmat rationem adductam Ariſtotelis his verbis: *Quod quid in præ-*

bat

bat ſic; idem enim eſt generari, & corrumpi hominem, & id quod eſt homo: quod ex hoc patet, quia generatio eſt via ad eſſe; & corruptio, mutatio ab eſſe ad non eſſe: vnde nunquam generatur homo, quin generetur ens homo, neque vnquam corrumpitur homo, quin corrumpatur ens homo. Quibus verbis, ex eo, quod generatio terminetur ad *eſſe* (quo nomine ſignificatur exiſtentia apud S. Thomam) deducit, nunquam generari hominem, quin generetur *ens homo*, & *eſſe* ipſius hominis: addit enim; *quæ autem ſimul generantur, & corrumpuntur ſunt vnum*, vt oſtendat eſſe vnum quid hominem, & eſſe hominis. Præterea paulo inferius docet, ita eſſe vnum re eſſentiam, & eſſe, vt ſint diuerſa ſecundum rationem: ait enim; *patet autem ex prædicta ratione non ſolum, quod ſunt vnum re; ſed quod differũt ratione: nam ſi nõ differunt ratione, eſſent penitus ſynonima, & ſic nugatio eſſet cum dicitur ens homo, vel vnus homo.* Vt autem explicet qua ratione differant addit; *ſciendum eſt enim, quod hoc nomen homo imponitur à quidditate, ſiue à natura hominis; hoc nomen res imponitur à quidditate tantum; hoc verò nomen ens imponitur ab actu eſſendi, &c.* & denique concludit: *vnde iſta tria res, ens, vnum ſignificant omnino idem; ſed ſecundùm diuerſas rationes.* Quibus verbis expreſſe docet S. Thom. actum eſſendi, qui denotatur per hoc nomen *ens*, eſſe idem realiter cum quidditate; ſeu naturâ; differre tamen per rationem.

53 Poſt hæc cum explicuiſſet rationem aliam, qua Ariſtoteles probauerat *ens*, & *vnum* non diſtingui à ſubſtantiâ, ſeu quidditate, refert opionem Auicenæ, quæ eſt eadem eiſdem verbis cum ſententiâ, quam defendunt Thomiſtæ circa diſtinctionem eſſentiæ, & exiſtentiæ, & ſtatim eam improbat. Verba S. Thomæ ſunt: *ſciendum eſt autem, quod circa hoc Auicena aliud ſenſit; dicit enim, quod vnum, & ens non ſignificant ſubſtantiam rei, ſed ſignificant aliquid additum, & de ente quidem hoc dicebat, quia in qualibet re, quæ habet eſſe ab alio, aliud, eſt eſſe rei, & ſubſtantia, ſiue eſſentia eius: hoc autem nomen ens ſignificat ipſum eſſe, ſignificat igitur vt videtur aliquid additum eſſentiæ. De vno autem hoc dicebat quia, &c.* Ecce propoſita à S. Thomâ ſententia, & ratio Auicenæ eiſdem verbis, quibus Thomiſtæ modo adſtruunt diſtinctionem realem inter eſſentiam, & exiſtentiam. Audito impugnationem ipſius Angelici Doctoris: *ſed in primo quidem* (in eo videlicet quod dixerat Auicena de ente) *non videtur dixiſſe rectè; eſſe enim rei, quamuis ſit aliud ab eius eſſentia, non tamen eſt intelligendum, quod ſit aliquid ſuperadditum ad modum accidentis, ſed quaſi conſtituitur per principia eſſentiæ, & ideo hoc nomen ens, quod imponitur ab ipſo eſſe ſignificat*

ſiſtat idem cum nomine, quod imponitur ab ipſa eſſentia. Perpende hæc v'tima verba. Certe ſi noſtrã ſententiam vellet tradere, & oppoſitam impugnare ex profeſſo; non poſſet vti verbis clarioribus pro nobis.

54 Idem tradidit. 1.par.quæ. 5.art.1.ad 1. vbi ait: *Nam, cum ens dicat aliquid proprie eſſe in actu, actus autem proprie ordinem habeat ad potentiam ſecundum hoc aliquid dicitur ens, ſecundum quod primo diſcernitur ab eo, quod eſt in potentia tantùm. Hoc autem eſt eſſe ſubſtantiale rei vniuscuiusque: vnde per ſuum eſſe ſubſtantiale dicitur vnumquodque ens ſimpliciter.* Quibus verbis D. Thomas primò docet, vnumquodque dici ens ſimpliciter per id, per quod primò diſcernitur ab hoc quod eſt eſſe in potentiã tantùm, hoc eſt, à merã poſsibilitate. Secundò docet, eſſe cuiuſq; rei eſſe id, per quod diſcernitur ab hoc, quod eſt eſſe in potentiâ tantùm, nempe á merã poſſibilitate. Cum autem in ſententiã S.Thomæ, vt vidimus ſupra num. 14. Eſſentia ipſa rerũ producatur in tempore, fit, vt antequàm illi addatur nouus alius modus, ſit iam ſe ipſã primò diſcreta à poſsibilitate, ac perconſequens, quod ipſa eſſentia actualis in ſententiã S Thomæ ſit ſuum eſſe realiter, hoc eſt, ſua exiſtentia.

55 Ex his colligo primò, quòd, quando S. Thomas aſſerit, eſſentiam creatam diſtingui à ſuo eſſe, & creaturas componi ex eſſentiã, & eſſe, intelligendus eſt de diſtinctione, & compoſitione non reali; ſed rationis. Hanc autem diſtinctionem Deo denegat, cum dicit, Deum eſſe ſuum eſſe; ſecus creaturis: quia, vt dicemus ſectione ſequente in fine, cum Deus ſit ens à ſe, non poteſt aliquo modo concipi connexio prædicatorum eſſentialium Dei, quin ipſa prædicata concipiantur exiſtentia, & ideo eſſentia Dei non diſtinguitur adhuc formaliter à ſuo eſſe; ſed eſt formaliter ſuum eſſe, ſeu exiſtentia. Creaturæ verò, cum ſint entia liberè, & contingenter producta, poſſunt concipi ſecundùm connexionem prædicatorum eſſentialium, quin concipiatur earum exiſtentia, & ideo eſſentia creaturarum non eſt formaliter ſua exiſtẽtia. Secundò colligo, vbicunque docet S. Thomas, eſſentiam, & eſſe creaturarum ſe habere tanquam potentiam, & actum, loqui de potentia, & actu obiectiuis, & logicis; non vero phyſicis, hoc eſt, de potentiâ recipiente per paſſionem, & actu recepto.

Satisfit obiectionibus.

56 Sed obijciunt ipſum Doctorem Angelicum opuſculo de Ente, & eſſentia, vbi videtur manifeſte docere, eſſentiam, & eſſe diſtingui in creatis tanquam potentiam phyſicam, & actũ phyſicum Nam.cap. 4. poſtquã dixerat, in Deo non eſſe aliud eſſentiã ab eſſe; ſed eſſentiã Dei eſſe ipſum eſſe Dei, addit poſteà, diuerſo modo inueniri eſſentiã in creaturis,

tam

tam ſpiritualibus, quam materialibus; & de ſpiritualibus hæc habet: *Secundo modo inuenitur eſſentia in ſubſtantÿs creatis intellectualibus, in quibus eſt aliud eſſe, quam eſſentia earum, quamuis eſſentia ſit ſine materia.* Vbi aperte docet eſſentiam, & eſſe diſtingui in creaturis adhuc intellectualibus. Quod autem loquatur de diſtinctione reali, quæ datur inter potentiam phyſicam, & actum phyſicum, videtur monſtrari ex ſubſequentibus: *Vnde earum eſſe non eſt abſolutum; ſed receptũ, & ideo limitatum, & finitum ad capacitatem naturæ recipientis: at natura, vel quidditas earum eſt abſoluta non recepta in aliqua materia.*

57 Ex quibus ſic poteſt deduci argumẽtũ. S. Thom. docet eſſe, ſeu exiſtentiam recipi in naturâ: ergo ſentit diſtingui ab illâ, tanquam actum à potentiâ receptiuâ: ſed potentia receptiua eſt potẽtia phyſica, quia materia prima nulla alia de cauſa eſt potentia phyſica, niſi quia eſt potẽtia receptiua formarum: ergo diſtinguit eſſentiam ab exiſtentiâ tanquam potentiã phyſicam ab actu phyſico. Confirmatur: quia eam receptionem concedit S. Thomas exiſtentiæ, quam negat naturæ; ſed naturæ negat recipi in aliquâ cauſâ materiali: ergo affirmat exiſtentiam recipi in naturâ tanquam in cauſa materiali: ſed cauſa materialis ſe habet vt phyſica potentia reſpectu rei receptæ: ergo eſſentia, &c.

58 Nullum non mouent lapidem Thomiſtæ vt Doctorem Angelicum pertrahant ad ſententiã, à quâ procul abfuit. Adſis tantiſper oſtendam ex verbis S. Thom. nihil deduci poſſe, quod ipſis faueat. Noto primò, hoc, quod eſt eſſe receptum, duo poſſe denotare: poteſt enim denotare efficiens, à quo recipitur; & poteſt denotare materiã, in quâ recipitur. Rurſus dupliciter poteſt dici aliquid recipi in materiã. Vno modo, quia materia ſe habet vt ſubiectũ recipiens illud in genere cauſæ materialis per veram paſsionem. Alio modo, vt denotetur, id, quod recipitur ab alio eſſe ſecundũ naturam ſuam materiale: ſic ſolet hiſpanè dici, *è recebido cien ducados en libros*; nõ quidem, quia accipiantur ſcuta libris inuoluta; ſed, vt denotet quis, ſe accepiſſe libros, qui ſint valoris centum aureorum.

59 Dico ergo, quod, dum S. Thomas docet, eſſe ſubſtantiarum intellectualium eſſe receptum, & limitatum ad capacitatem naturæ recipientis, nihil aliud eis verbis ſignificare, niſi quod creatura intellectualis ſuam entitatem acceperit à Deo tanquàm à cauſã efficiente. Neque ad verificandum hanc locutionem eſt neceſſaria diſtinctio realis inter naturã recipientem, & eſſe receptum: ſicut enim, propriè loquendo, Deus dicitur ſe ipſum donaſſe hominibus, licèt nulla diſtinctio realis ſit inter Deum, & ſe ipſum; ita etiã propriè loquẽdo dicitur natura creata ſuum eſſe, ſeu ſuam entitatem recipere à Deo, licèt nulla ſit di-

ſtinctio realiter inter naturã creatam, & eſſe, ſeu entitatem receptã. Quod autẽ S. Thomas in hoc ſenſu loquatur, ſtatim oſtendam.

60 Deinde quando S. Thomas addit, *naturam, ſeu quidditatem ſubſtantiarum intellectualium non eſſe receptam in aliqua materia*, non negat, eſſe receptam in materia tanquam in cauſa materiali; ſed tantum negat, illam naturam, ſeu quidditatem, quam docuerat anteà recipere ſuam entitatem à Deo, hanc inquam, negat, recipere entitatem, quæ ſecũdum ſuam naturam ſit materialis, ſeu corporea. Conſtat apertè hæc explicatio ex verbis S. Thomæ in eodem capite circa finẽ, vbi aſsignans tertium modum, quo ſe poteſt habere eſſentia, hæc habet: *Tertiò modo inuenitur eſſentia in ſubſtantijs compoſitis ex materia, & forma in quibus etiam eſſe eſt receptum, & finitũ propter hoc, quod ab alio eſſe habent.* Et addit: *& iterum natura, vel quidditas earum eſt recepta in materia ſignata.*

61 Ex quibus verbis vltimis ſic argumentor: eo modo negauit Doctor Angelicus, ſubſtantiam intellectualem recipi in materiâ, quo conceſsit, naturam, vel quidditatem ſubſtantiæ corporeæ eſſe receptã in materiâ ſignatâ, ſiquidem in hoc diſtinguit naturam intellectualem à corporeâ, quod illa non eſt recepta in aliquâ materiâ; & hæc eſt recepta in materiâ ſignata: ſed in ſententiâ S. Thomæ natura, vel quidditas ſubſtantiæ corporeæ non eſt recepta in materiâ ſignatâ tanquàm in ſubiecto, ſeu potẽtiâ receptiuâ per paſsionem: ergo in prioribus verbis non negat, naturam intellectualem eſſe receptam in materiâ tanquam in ſubiecto. Minor patet: quia in ſententiâ S. Thomæ natura, ſeu quidditas corporeæ ſubſtantiæ eſt totum compoſitum; materia videlicet, & forma: ſed compoſitum ex materiâ, & formâ non recipitur in aliquâ materiâ tanquàm in ſubiecto recipiente per paſsionem: ergo, &c. Maior conſtat ex eodem opuſculo de Ente, & eſſentia cap. 1. paulo poſt principium, vbi, cum docuiſſet, eſſentiam pluribus nominibus ſignificari, quia, videlicet, dicitur *quidditas, forma, & natura*, hæc addit aurea verba: *in ſubſtantijs ergo compoſitis materia, & forma notaſunt; vt, in homine anima, & corpus. Non autem poteſt dici, quod alterum illorum tantùm eſſentia eſſe dicatur; quod enim materia ſola non ſit eſſentia vel planum eſt, &c. Non autem forma tantùm eſt eſſentia ſubſtantiæ compoſitæ, quamuis quidam hoc aſſerere conentur.*

62 Ecce verba S. Thomæ, quibus ipſe probat meam maiorem propoſitionem, nempe, quòd materia, & forma ſimul, ſint eſſentia, ſeu quidditas ſubſtantiæ corporeæ: cum autem certum ſit, totum compoſitũ non recipi in materiâ aliquâ tanquàm in ſubiecto recipiente, reliquum fit, quod quando S. Thomas docet, naturã, ſeu quidditatem ſubſtantiæ corporeæ

pturæ eſſe receptam in materiâ ſignatâ, nõ loquatur de receptione in materiâ tanquam in ſubiecto; ſed ſolùm velit, recipi talem naturã in materiâ ſignatâ, quia â Deo tanquàm ab efficiẽte recipit quidditatem, & eſſentiam talis naturę, quæ ſecundùm ſe ſit materialis, & corporea. Ex hoc autem conſtat, quòd quandò S. Thomas in eo loco dicit, *eſſe*, ſeu *exiſtentiam* creaturarum, non eſſe abſolutam; ſed receptam ad capacitatem naturæ recipientis, loquitur de eſſe recepto â Deo tanquam ab efficiente; non verò de eſſe recepto in naturâ tanquàm in ſubiecto illud recipiente per paſsionem. Cuius ratio colligitur ex dictis: quia illũ modum receptionis cõcedit exiſtentiæ naturæ intellectualis, quẽ negat ipſi naturæ intellectuali: at huic non negat receptionem in materiâ tanquam in ſubiecto recipiente, vt probatum eſt; ſed ſolùm, negat ſubſtantiam intellectualem recipere â Deo tanquam ab efficiente eſſentiam, quæ ſecundum ſe ſit materialis, & corporea: ergo ſolùm concedit exiſtentiæ, quod recipiatur â Deo tanquam ab efficiente; nõ vero, quod recipiatur in ſubiecto.

SECTIO VII.

Quomodo eſſentia ab exiſtentia diſtinguatur.

63 PRobatâ iam idẽtitate reali inter eſſentiam, & exiſtentiã, examinare oportet; an, & quo modò diſtinguantur per rationem? Et quidem certum eſt, non ita diſtingui; vt vnus conceptus eſſentiæ abſtrahi poſsit à poſſibilitate, & exiſtẽtia: quia illa debet eſſe ſuprema, & abſtractiſsima ratio entis, per quam primò ſeparatur à chimæra: ſed per poſsibilitatem, ſeu nõ repugnantiam primò ſeparatur à chimæra: ergo poſsibilitas eſt prima, & abſtractiſsima ratio entis, ac perconſequens ab illa non poterit alia ſuperior abſtrahi. Minor probatur: quia ratio formalis chimerę, eſt eſſe intrinſecè impoſsibilem: ſed qod primò, & immediatè opponitur huic rationi eſt intrinſeca poſsibilitas, ſeu non repugnãtia: ergo per hanc primò ſeparatur ens quodlibet, ſeu quælibet eſſentia à chimæra: ergo eſt prima, ſuprema, & abſtractiſsima ratio entis. Solum ergo procedit difficultas de diſtinctione rationis inter eſſentiam poſsibilem ſecundũ ſe ſumptam, & actualem, ſeu exiſtentiam.

64 Pro deciſione ſuppono primò id, quod apud logicos eſt certum, nempe, duplicem eſſe diſtinctionem rationis: vnam rationis ratiocinatæ; aliam rationis ratiocinantis. Hæc eſt, quæ à noſtro intellectu fit abſque vllo fundamento in rebus ipſis; illa verò, quæ per intellectum fit cum fundamento aliquo in rebus ipſis, in quibus talis fingitur diſtinctio: exempla ſunt obuia apud logicos. Suppono ſecundò id, quod dixi in Log. diſp. 4. nempe diſtinctionem rationis ratiocinatæ non contingere per præciſionem obiectiuã; ſed per præciſionem formalem.

Videan-

Videantur, quæ ibidem ſect. 1. & 2. dixi circa præciſionem obiectiuam,& formalem.

65 Suppono tertiò, diſtinctionem rationis ratiocinatæ, vnã eſſe adæquatam; alteram vero inadæquatam. De his late egi in Log. diſp. 13. ſect. 7. Adæquata eſt illa, quæ verſatur inter duo extrema, quorum quodlibet poteſt expreſſè concipi ſine alio: talis eſt quæ datur inter animal, & rationale, quia & animal poteſt expreſſè concipi, non concepto expreſſè rationali; & è contrà. Inadæquata verò eſt illa, quæ datur inter extrema, (ſi ita vocare liceat) quorum vnum poteſt concipi expreſſè non concepto alio expreſſe; non verò è contrà: talis eſt, quæ datur inter ens, & eius attributa, nempe verum, bonum, vnum, quia ens poteſt expreſſè concipi, quin concipiantur expreſſè attributa, quia poſſumus concipere ens, quin recordemur, an ſit verum, vnum, &c. non vero è cõtra, neque enim poſſumus concipere verum, aut bonum, &c. quin concipiamus eſſe aliquid, ac perconſequens quin concipiamus ens. Eandem diſtinctionem dixi loco citato, verſari inter ens ex vnâ parte, & differentias ſubſtantiæ, & accidentis ex aliâ parte. His poſitis,

66 Certum eſt primò, dari aliquam diſtinctionẽ rationis inter eſſentiam poſsibilem, & actualem, ſeu exiſtentiam: quia reuera poteſt concipi Petrus poſsibilis, quin concipiatur actualiter exiſtere, vt perſe patet. Certum eſt ſecundò, hanc diſtinctionem eſſe rationis ratiocinatæ: quia antequàm Petrus realiter exiſtat, verè eſt poſsibilis: ergo ex parte obiecti eſt aliquod fundamẽtum vt concipiamus eſſentiam Petri poſsibilem, quin illam concipiamus exiſtentem. Solùm ergo eſt difficultas, qualis ſit hæc diſtinctio rationis ratiocinatæ, an adæquata, vel inadæquata? Omiſsis aliorũ ſententijs, quæ videri poſſunt apud P. Suar. quem iam refero,

67 Ipſe P. Suar. in Metaph. diſp. 31. ſect. 6. num. 23. docet, in eo diſtingui eſſentiam ab exiſtentia, quod res dicatur, & ſit eſſentia, quatenus conſtituitur ſub tali genere, & ſpecie: exiſtentia verò, ſeu exiſtens, quatenus eſt extra cauſas in rerum naturâ. In eandem fere ſententiam recidunt P. Vazq. 1. part. diſp. 104. num. 12. & diſp. 182. num. 9. 10 & 14. & Baſilius Legion. in quodl. quæſt. 8. ſcholaſtica capit. 8. & relect. 5. Hanc ſententiam exiſtimo veram, vt tamen eam explicite tradam.

68 Dico primò: eſſentia poſſibilis ſecundum ſe ſumpta, & exiſtentia diſtinguuntur per rationem inadæquatè tantùm. Ita P. Hurt. in Meta. diſp. 8. nu. 71. Probatur: quia ea diſtinguũtur per rationem inadæquatè; quorum vnũ poteſt expreſſe concipi non concepto expreſſe alio; nõ verò è cõtrà, vt diximus num. 5. ſed eſſentia poſsibilis poteſt concipi expreſſè ſine exiſtentia; non verò è contrà: ergo diſtinguuntur inadæquatè.

quatè. Minorem probo: quia in primis Petrus poſsibilis poteſt concipi expreſsè non conceptâ eius exiſtentiâ; poteſt enim concipi vt non repugnans, quin concipiatur exiſtens, vt perſe patet: deinde exiſtentia Petri non poteſt expreſsè concipi, quin Petrus concipiatur vt poſsibilis; quia ratio formalis poſsibilitatis conſiſtit in eo, quod prædicata ſint talia, quæ quatenùs ex ſe eſt componi nequeant in rerum natura cum duplici contradictorio, nempè cum hoc, quod eſt ſimul eſſe, & non eſſe: ſed, eo ipſo quòd Petrus concipiatur vt exiſtens, concipitur vt incompoſsibilis, quatenus ex ſe eſt, cum duplici illo contradictorio: ergo concipitur formaliter vt poſsibilis. Minorem probo: quia Petrum eſſe formaliter exiſtentem, ſeu extra cauſas rectè explicatur per hoc, quod eſt de facto excludere à rerum naturâ negationem ſuæ exiſtentiæ: ergo, eo ipſo quod concipitur vt exiſtens, concipitur vt defacto excludens à rerum natura negationem ſuæ exiſtentiæ: atqui id preſtat ſe ipſo, & non per aliquid ſuperadditum: ergo concipitur vt deſtruens ſe ipſo negationem ſuæ exiſtentiæ: ergo concipitur vt incompoſsibilis, quatenus ex ſe eſt, cum illo duplici contradictorio, nempè *eſſe ſimul, & non eſſe*: quia eo ipſo, quod deſtruit ſe ipſo negationem ſuæ exiſtentiæ, tollit ex ſe coniunctionem ſui cum negatione ſuæ exiſtentiæ, vt perſe patet: ergo concipitur formaliter vt poſsibilis.

69 Dices: tunc concipimus eſſentiam aliquam, Petrum verbi gratia, præciſe vt poſsibilem, quādo illum concipimus vt excludentem quaſi ſub conditione duo contradictoria, vt diximus ſuprà ſection. 4.: ſed quando concipimus exiſtentiam Petri, non concipimus Petrum vt excludentem quaſi ſub conditione duo contradictoria; ſed Petrum vt abſolute, & defacto illa excludentem: ergo in conceptu exiſtentiæ non inuoluitur conceptus poſsibilitatis. Nego minorem: nam ideo dicitur Petrus poſsibilis excludere quaſi ſub conditione duo cōtradictoria, quia quando illum concipimus præciſe vt poſsibilem, nihil aliud concipimus, niſi quod, ſi fuerit, non erit duplex contradictorium, nempè eſſe ſimul & non eſſe: hoc autem nihil aliud eſt, niſi quod prædicata eius talia ſint, quæ quatenus eſt ex ſe excludant duplex contradictorium, præſcindendo ab eo, quod defacto excludant, vel non excludant. Dum vero concipimus exiſtentiam abſolute excludere ſe ipſa duo contradictoria, neceſſarium eſt, quod concipiamus, habere id formaliter ratione ſui, & quatenus eſt ex ſe, ac per conſequens in exiſtentia concipimus ipſam poſsibilitatem formaliter.

70 Dico ſecundo: eſſentia poſſibilis non abſtrahitur ab exiſtentia tanquàm conceptus ſuperior

L rior

rior ab inferiori. Ita P. Suarez, in Metaph. diſputat. 31. ſect. 6. numer. 14. 15. & 23. Probatur: quia tunc vnus conceptus abſtrahitur ab alio vt ſuperior ab inferiori, quando non ſolum poteſt contrahi per illud; ſed etiam per aliam differentiam: ſed eſſentia poſsibilis non poteſt contrahi, niſi per exiſtentiam ſolam: ergo non eſt quid ſuperius reſpectu exiſtentiæ. Minor probatur: quia nihil aliud poteſt participare rationem entis, ſeu eſſentiæ poſsibilis, niſi ens, ſeu eſſentia exiſtens, vt ſatis conſtat ex ſection. 3. & 4.

71 Dico tertiò: eſſentia poſſibilis, & exiſtentia ſe habent, (noſtro modo concipiendi) vt eſſentia metaphyſica, & attributum, ſeu propria paſsio illius; ad eum modum quo ſe habent ens, & verum, bonum, &c. Ita P. Suarez ſupra citatus. Probatur: quia illud ſe habet vt eſſentia metaphyſica in aliqua entitate, quod à nobis concipitur vt primum cōſtitutiuum illius entitatis; deinde illud ſe habet vt attributum, quod à nobis concipitur vt additum illi primo conſtitutiuo: ſed ita ſe habet noſtro modo concipiendi eſſentia poſsibilis Petri, verbigratia, & eius exiſtentia: ergo ſe habent vt eſſentia metaphyſica, & attributum illius. Maior datur ab omnibus, qui admittunt, neceſſarium non eſſe, vt totum illud, quod identificatur realiter cum aliqua entitate pertineat ad eſſētiam metaphyſicam illius; hi autem ſunt ferè omnes Philoſophi, & Theologi. Minorem probo: quia id concipitur à nobis vt primum conſtitutiuum alicuius entitatis, per quod ipſa entitas primò conſtituitur in aliquo determinato genere, aut ſpecie: ſed Petrus per ſuam eſſentiam poſſibilem conſtituitur primò in ſpecie determinata, & ſeparatur ab omnibus alijs ſpeciebus; quia, vt ego concipiam, hominem eſſe particularem ſpeciem ab alijs diſtinctam, nihil aliud neceſſarium eſt, niſi quod concipiam, eſſe poſsibile, ſeu non repugnare principium aliquod, quod ſit ſenſitiuum & ratiocinatiuum, & ſine hoc conceptu nō cognoſcam, eſſe peculiarem ſpeciem: deinde exiſtentia concipitur à nobis, vt quid additum homini poſt poſsibilitatem; prius enim eſt (noſtro modo concipiendi) quod homo ſit poſsibilis, quam quod ſit exiſtens, vt perſe patet: ergo eſſentia poſsibilis, & exiſtentia ſe habent vt eſſentia, & attributum.

72 Dices primò: eſſentia non poteſt dari ſine attributo: ſed poteſt eſſentia poſsibilis eſſe ſine exiſtentia: ergo hæc non eſt attributum illius. Diſtinguo minorem, poteſt eſſentia poſsibilis eſſe in rerum natura ſine exiſtentia, nego: eſſe obiectiue in intellectu ſine exiſtentia, concedo minorem. Quod autem poſsit eſſe in intellectu obiectiue ſine exiſtentia, non ſolùm non obeſt, vt exiſtentia poſsit eſſe attributum

illius;

illius; ſed potiùs eſt neceſſarium: aliàs, ſi ſola eſſentia poſsibilis non poſſet concipi ſine exiſtentia, vtraque pertineret ad primarium conceptum rei.

73 Dices ſecundò: id, quod concipitur vt eſſentia, debet eſſe perfectius eo, quod concipitur vt attributum; eſſentia enim ſemper eſt perfectior, quam paſsiones, & attributa ipſius: ſed exiſtentia eſt perfectior, quam eſſentia poſsibilis, quia exiſtentia eſt vere, & ſimpliciter ens; at verò eſſentia poſsibilis eſt tantum ens ſecundùm quid: ergo non poteſt (adhuc noſtro modo concipiendi) ſe habere eſſentia poſsibilis vt eſſentia metaphyſica rei, & exiſtentia vt attributum. Reſpondeo, maiorem eſſe veram, quando eſſentia, & attributum ſunt duo conceptus ſe mutuò excludentes; ſecùs, quandò conceptus eſſentiæ non inuoluit conceptum attributi; conceptus vero attributi inuoluit conceptum eſſentiæ: cum autem hac ratione res ſe habeāt in eſſentia poſsibili, & exiſtentia, rectè poſſunt ſe habere vt eſſentia, & attributum.

74 Ea, quæ hucuſque diximus de diſtinctione rationis eſſentiæ poſsibilis, & exiſtentiæ, vera tantum ſunt in creaturis; quia in Deo nullo modo eſt diſtinguenda eſſentia poſsibilis ab exiſtentia. Ratio eſt: quia de conceptu formali, & intrinſeco Dei, vt talis eſt, & diſtinctus à creaturis, eſt eſſe ens à ſe: ergo de ratione Dei vt talis, eſt eſſe neceſſariò exiſtentem, ita vt implicet contradictionem non exiſtere: ergo non poſſunt concipi intrinſeca prædicata Dei, vt ſunt Dei, quin concipiantur vt exiſtentia: ergo nec ratione noſtra poteſt in Deo diſtingui eſſentia poſsibilis ipſius Dei ab exiſtentia eiuſdem. Confirmatur: quia quando Deus concipitur vt poſsibilis, cōcipitur vt non repugnans exiſtere à ſe: ergo vt non repugnans ita neceſſariò exiſtere, vt implicet contradictionem non exiſtere: ſed non poteſt concipi vt non repugnans neceſſariò exiſtere, quin concipiatur vt exiſtens, vt vel ex ipſis terminis conſtat: ergo non poteſt concipi poſsibilitas Dei ſine exiſtentia eiuſdem: ergo eſſentia poſsibilis, & exiſtentia non diſtinguuntur in Deo adhùc per rationem.

75 In fine eſt aduertendū, poſſibilitatem creaturarum aliquam dependentiam habere ab omnipotentia Dei, & ideo hanc eſſe quaſi natura priorem creaturis adhuc poſsibilibus. Ratio eſt: quia quanuis creaturæ non producantur à Deo, quoad hoc quod eſt eſſe poſsibiles (ad hoc enim, vt verè ſint poſsibiles, neceſſarium nō eſt, quod de facto detur aliqua productio actualis, per quam à Deo participent poſsibilitatem, vt conſtat ex dict s, ſect. 3. & 4.) nihilominus ipſæ non eſſent poſsibiles, ſi non daretur omnipotentia Dei, in cuius virtute continerentur, tanquā in potētia productiua illarū: quia, cū eſsētialiter ſint entia per participationem ab alio,

habent connexionem eſſentialem cum Deo, à quo ſuum eſſe participare debent. Vndè neceſſarium eſt, quod aliquam dependentiam habeant adhuc vt poſsibiles ab omnipotentia Dei; ac per cõſequens, quod hæc ſit aliquo modo prior illis. Omnipotentia vero Dei ſecundum ſe ſumpta nullã connexionem ſeu dependentiam habet à creaturis, vt dicemus diſput. 10.

DISPVTATIO VIII.

De ſuppoſito, & ſubſiſtentia.

Svbſiſtentia eſt vltimum complementum compoſiti ſubſtãtialis in ſuo eſſe ſubſtantiali, atq; adeo oportet ad calcem huius primi libri Phyſicorũ (ad quem pertinet explicatio eorum, quæ ad eſſentiam, & integritatem compoſiti ſubſtantialis conducunt) eſſentiam, & naturam ſubſiſtentiæ inueſtigare.

SECTIO I.

Explicatis nominibus definiuntur, ſuppoſitum, & ſubſiſtentia.

1 Circa ſignificationem huius nominis *hypoſtaſis*, quod græce eſt idem, ac latine *ſubſiſtentia*, magna fuit olim inter Eccleſiæ Patres diſceptatio, qui videri poſſunt apud P. Vazquez tomo. 2. in primam part. diſputat. 124. nunc autem de ea ſolùm agimus ſub ea ſignificatione, quæ communiter eſt iam admiſſa apud Theologos, & Philoſophos, quod, vt melius fiat, oportet aduertere diſcrimen, quod eſt inter *perſonam, ſuppoſitum, ſubſiſtentiam*, & *naturam ſubſtantialem*. *Natura* enim *ſubſtantialis* eſt ſubſtantia illa, ſiuè ſimplex, ſiuè compoſita ex materiâ, & formâ, quæ eſt apta terminari, & compleri per ſubſiſtentiam ad componendum ſuppoſitum. Dicitur autem *natura*, quia eſt prima radix proprietatum, & operationum, quæ inueniuntur in ſuppoſito, vel ab illo procedunt ad extra (ſubſiſtentia enim, ſi ad operandum requiritur, ſolùm ſe habet vt conditio nõ vt radix prædictarum operationum) & propter eandem rationem dicitur eſſentia ſubſtantiæ. Hinc eſt, quod in Deo ſola Deitas dicatur *natura*, ſeu *eſſentia Diuina*, quia ipſa eſt, quæ concipitur vt radix attributorum, & eſt principium operationum, quas Deus habet extra ſe: perſonalitates vero, verbi gratia *Paternitas, Filiatio, & Spiratio* dicuntur eſſe formaliter extra eſſentiam, quia ipſæ non pertinent ad rationem principij productiui operationum ad extra; creaturarũ videlicet, ſeu ad rationem radicis attributorum.

2 *Subſiſtentia* eſt quædam perfectio ſubſtantialis, quæ conſequitur naturam ſubſtantialem tãquam complementum, & vltima perfectio illius in eſſe ſubſtantiali. *Suppoſitum* dicitur totum quod reſultat ex *ſubſiſtentiâ*, & *naturâ* ſubſtantiali ſiuè viuente,

ſiuè non viuente; ſiuè rationali, ſiuè non rationali. *Perſona* verò dicitur ſuppoſitum, quod conſtat natura rationali, atque adeo *ſuppoſitum, & perſona* ſe habent quaſi ſuperius, & inferius; ſuppoſitum enim ſe extendit ad quamlibet naturam ſubſtantialem; perſona verò ſolùm ad rationalem, atque adeo ſola ſubſiſtentia, quæ eſt terminus, & complementum naturæ rationalis dicitur perſonalitas. Hæc nominum explicatio. Eſſentiam verò rerum ſignificatarum per hæc nomina, explico in ſequentibus.

3 Et quidem, cum in cognitionem *ſubſiſtentiæ*, ſeu *perſonalitatis*, deuenerimus ex cognitione *perſonæ*, oportet perſonæ definitionem enodare, vt inde quid ſit *perſonalitas*, & *ſubſiſtentia* faciliè colligamus. Boetius libr. de duabus naturis, pagin. 30 ſic definiuit perſonam: *Perſona eſt indiuidua ſubſtantia rationalis naturæ.* Verum, ſi hæc definitio intelligenda eſt, vt verba ſonant, non rectè explicat rationem perſonæ: quia eſſentia Diuina prout præciſa à perſonalitatibus non eſt perſona; & nihilominùs eſt, *rationalis natura*, vt patet; & *ſubſtantia indiuidua*, quia eſt indiuiduum ſubſtantiæ, non ratio aliqua communis: ergo non rectè explicatur perſona per illam definitionem. Hac de cauſa Ricardus de Sancto Victor. libr. 4. de Trinitat. capit. 22. loquens de perſona Diuina aliter eam definiuit his verbis: *Eſt naturæ diuinæ in communicabilis exiſtentia*, & capit. 23. alia addidit, ex quibus colligitur definitio communis omni perſonæ, quæ talis eſt: *Rationalis naturæ incommunicabilis exiſtentia*: quam definitionem maximè commendat Scotus in primo diſtinct. 23. quæſtion. 1. §. *Ad quæſti. nem*: eaque vſus eſt in Concilio Florentino ſeſsion. 19. poſt medium Ioannes quidam Theologus pro Eccleſia Latina diſputans cum Græcis, iamque admiſſa eſt ab omnibus Theologis. In hanc recidit definitio Boetij, quia vt P. Vazquez docet tom. 2. in 1. part. ad quæſtion. 19 S. Thomæ artic. 1. idem intellexit Boetius, per illa verba *indiuidua ſubſtantia*, ac Ricardus per illa, *incommunicabilis exiſtentia*.

4 Porrò oportet aduertere, hìc non ſumi exiſtentiam à Ricardo pro eſſe, ſeu actu, quo natura rationalis eſt in rerum natura exiſtens (de quo egimus diſput. præcedenti) ſed pro toto ſubſtantiali reſultante ex natura rationali, & ſubſiſtentia. Expreſsit id ipſe Ricardus 4. de Trinitate, capit. 12. agens de etymologia huius nominis *exiſtentia*, & clarius capit. 26. vbi loquens de Sanctiſsima Trinitate hæc habet: *Communem autem exiſtentiam dicimus, vbi intelligitur eſſe habens ex proprietate communi*. Ecce exiſtentiam, per quam eſſentia Diuina eſt actu in rerum natura. Deinde addit: *Incommunicabilem verò, vbi intelligitur eſſe habens ex proprietate in communicabili*:

cabili: Ecce exiſtentiam, quam ponit in definitione perſonę, eamque dicit, eſſe illud, quod prouenit naturæ Diuinæ ex perſonalitate, quod quidem nihil aliud eſt, niſi totum reſultans ex naturâ Diuinâ, & ipſâ perſonalitate. Et idem dicendum eſt in reliquis perſonis.

5 Idem probatur ratione: quia non eſt de conceptu perſonæ vt ſic, quod exiſtentia, per quam formaliter exiſtit natura rationalis fiat per ſubſiſtentiam incommunicabilis: ergo non poteſt hæc exiſtentia intelligi in definitione traditâ à Ricardo. Antecedens probatur: quia exiſtentia, per quam formaliter exiſtit natura Diuina non redditur incommunicabilis per Paternitatem, quæ eſt ſubſiſtentia, ſeu perſonalitas Patris: imò potiùs poſitâ Paternitate manet communicabilis Filio, & Spiritui Sancto: ergo non eſt de ratione perſonæ, quod exiſtentia, per quam formaliter exiſtit natura, ſit incommunicabilis. Hoc autem conuenit toti reſultanti ex natura, & perſonalitate: ergo de hoc toto intelligenda eſt definitio Ricardi, & non de aliâ exiſtentiâ. Non me latet, in ſuppoſitis, ſeu perſonis creatis non ſolùm ſuppoſitum eſſe incommunicabile; ſed etiam naturam ſubſtantialem poſitâ ſubſiſtẽtiâ non poſſe communicari alteri ſuppoſito ex naturâ rei, quia natura ſubſtantialis creata, tantum eſt capax vnius ſubſiſtentiæ. Vndè verò illi proueniat hæc incommunicabilitas dicam infra.

6 Ex his colligo, ſenſum definitionis *Perſonæ* eſſe hunc: *Perſona eſt totum ſubſtantiale reſultans ex naturâ rationali taliter, vt non ſit vltra communicabile.* Per τὸ *ex naturâ rationali*, intelligunt Theologi ſubſtantiam completam rationalem, qualis eſt ſubſtantia Angelica, Humanitas, & Natura Diuina; non verò incompletam, qualis eſt anima rationalis, quia nullus dixit, animam rationalem ſeparatam à corpore conſtituere perſonam, etiamſi habeat modum perſeitatis, & vnita ſit alicui perſonæ, vt fuit anima Chriſti Domini in triduo mortis. Quæ vero debeat eſſe incommunicabilitas conueniens perſonæ, conſtabit ex ſection. 3. Ex prædictâ definitione deduxerunt Theologi, & Philoſophi definitionem ſuppoſiti in hunc modũ: *Suppoſitum eſt ſubſtantialis naturæ incommunicabilis exiſtentia*: quæ eodem modo ac definitio perſonæ tradita à Ricardo explicanda eſt. Hinc definies ſubſiſtentiam: *Eſt vltimus terminus, & complementum naturæ ſubſtantialis, quod ſimul cum illà conſtituit vnum ſubſtantiale incommunicabile.* Quæ definitio ex dictis partim explicata manet, & partim explicabitur ex dicendis.

SECTIO. II.
Vtrùm ſubſiſtentia ſit aliquid poſitiuum?

7 SVppono, ſubſiſtentiam in rebus creatis diſtingui realiter à naturâ ſubſtátiali, quod quidem ex myſterio Incarnationis nobis innotuit, cum Fide ſanctum ſit, Verbum Diuinum aſſumpſiſſe humanitatem, & non ſuppoſitum humanum: ſi autem ſubſiſtentia eſſet idem realiter cum humanitate, non poſſet realiter aſſumi humanitas, quin aſſumeretur realiter ſubſiſtentia, ac per conſequens ſuppoſitum humanũ. Neque poteſt dici, humanitatem eſſe realiter ſuam ſubſiſtentiam in ratione eſſendi; non tamen denominari ſubſiſtentem in Verbo per propriam ſubſiſtentiam, quia adhoc, vt taliter denominetur, requiritur, quod nõ ſit vnita alteri ſuppoſito. Hoc, inquam, nullius eſt momenti: quia ad hoc, vt forma, quæ in ratione eſſendi eſt ſubſiſtẽtia, tribuat ſuam denominationẽ ſubiecto, ſufficit, quod illi applicetur vel per identitatem, vel per vnionem: ergo, ſi ſubſiſtentia propria humanitatis eſt idem realiter cum ipſa humanitate, tribuet illi ſẽper ſuã denominationẽ, ſiuè vniatur, ſiuè nõ vniatur alteri ſuppoſito. Vide, quę diximus, diſp. 5. ſect. 1. circa diſtinctionem vnionis ab extremis.

8 Ex diſtinctione ſubſiſtentiæ ab humanitate rectè infertur diſtinctio realis ſubſiſtentiæ à reliquis naturis ſubſtantialibus irrationalibus: quia, ſi homo, cum ſit perfectior, admittit compoſitionem realem in ſuo eſſe ſubſtantiali ex naturâ, & ſubſiſtentiâ, cur non admittent ſubſtantiæ multò imperfectiores homine? De Angelis verò eſt maior difficultas: nam ex vna parte non poteſt deduci argumentum ab homine ad Angelos: quia, cum Angeli ſint multò perfectiores homine, rectè poterunt carere compoſitione, quam propter ſuam imperfectionẽ habet homo: ex aliâ verò parte non videtur implicare natura creata indiſtincta realiter à ſubſiſtentiâ; ratio enim creaturæ ſufficienter ſeruaretur in eo, quod dependeret ab alio tanquam ab efficiente. Si autem non implicat talis natura, non eſt fundamentum ad aſſerendũ Angelũ non eſſe talẽ.

9 Nihilominꝰ probabiliꝰ exiſtimo, naturam Angelicam diſtingui realiter à ſuâ ſubſiſtentiâ, neq; eſſe poſsibilem naturam creatam, quæ ſit idem realiter cum ſuâ ſubſiſtentiâ. Ratio eſt: quia nulla dari poteſt ſubſtantia creata, quæ ſit idem realiter cum ſuâ operatione: ergo neq; cum ſuâ ſubſiſtentia. Antecedens cõmuniter admittitur à Theologis. Cõſequentia videtur legitima: quia ex communi philoſophorum conſenſu operari ſequitur eſſe, quod quidem ſaltem eſt verum, quoad perfectionem, & ſimplicitatem; experimur enim, quod, quo ſimplicior, & perfectior eſt res quoad eſſe, eo ſimplicior, & perfectior eſt eius operatio, vt apparet in viuẽtibus reſpectu nõ viuẽtiũ, & in rationalibus reſpectu irra-

tionaliū; ergo, ſi nulla poteſt eſſe creatura, quæ ita perfectā, & ſimplicē operationē habeat, vt ſit idē realiter cum ipſa, nulla poterit dari, quæ eſſe habeat ita perfectum, & ſimplex, vt nullam inuoluat diſtinctionem realem.

10 Bene video, eſſe aliquos, qui putent, non implicare creaturam, quæ ſit idem realiter cum ſua operatione. Verum hi aduerſantur prorſus communi Theologorum ſenſui aſſerentium, hanc identitatem Deo conuenire propter ſummam eius perfectionem: cum autem nulla creatura ſumma polleat perfectione, eſſe idem nō poterit cum ſua operatione. Suppoſito ergo, quod natura ſubſtantialis, & ſubſiſtentia diſtinguūtur realiter in creatis; examinandum eſt, an ſubſiſtentia ſit aliquid poſitiuum, vel potiùs negatiuum?

11 Scotus in 3. diſtin. 1. quæſt. 1. §. *Non aſſerendo*, & alibi adductus à P. Suarez in Metaph. diſputat. 34. ſection. 2. num. 8. docet, ſuppoſitum creatum nihil poſitiuum addere ſupra naturam ſubſtantialem; ſed ſolùm duplicem negationem, in qua formaliter conſiſtit ſubſiſtentia. Vna eſt negatio aptitudinalis dependentiæ; alia negatio dependentiæ actualis. Ex defectu primæ dicit, animam rationalem ſeparatam, non eſſe ſuppoſitum, quia eſt apta dependere à toto compoſito, etiam ſi actu non ſit in illo. Ex defectu ſecundæ ait, humanitatem Chriſti Domini non eſſe ſuppoſitum creatum; quia licet non ſit apta, vel, vt melius dicam, non petat dependere ab alio ſuppoſitô, actu tamen dependet à Diuino, quia actu eſt in illo. Rationes Scoti infrà ſoluentur.

12 Hæc ſententia eſt falſa: quia ex ea deduci videtur in Chriſto Domino remanſiſſe de facto idem ſuppoſitum creatum, quod eſſet, ſi humanitas aſſumpta non fuiſſet à Verbo; hoc autem contradicit Fidei. Sequelam probo: quia in Chriſto Domino fuit humanitas cum negatione dependentiæ aptitudinalis, vt fatetur Scotus: deinde fuit etiā cum negatione dependentiæ actualis, quia humanitas poſtquā aſſumpta fuit à Verbo, fuit actu independens ab ipſo Verbo; neque enim ab illo dependebat in genere cauſæ materialis, aut formalis, vt per ſe patet; neque in genere cauſæ efficientis, quia, vt docent omnes Theologi, perſonalitas Verbi in humanitate aſſumpta nullum effectum cauſat in genere cauſę efficientis ipſi ſoli reſpondentem; neque dependet humanitas à Verbo tanquam à termino, ſeu conditione, ſine qua ex natura rei non poſſet conſeruari: quia per te naturaliter conſeruaretur hæc humanitas ſine vnione ad Verbum: non igitur habet dependentia in actualem à verbo, ac per conſeques in Chriſto habet duplicem illam negationem, per quam dicis conſtitui ſuppoſitum creatum.

13 Reſpondebis pro Scoto, ſuppoſitum creatum præter illam duplicem negationem inuoluere

etiam negationem, ſeu carentiam vnionis ad aliud ſuppoſitum, quæ quidem carentia deſtruitur in humanitate Chriſti Domini per vnionem ad Verbum, atque adeo deſtruitur etiam ſuppoſitum creatū. Sed contra hoc eſt, quod in ſententia omnium Theologorum ſubſiſtentia Verbi vnita humanitati ſubrogata eſt illi loco propriæ ſubſiſtentiæ vt suppleret vices illius: ſed non poteſt ſupplere vices carentiæ vnionis: ergo carentia vnionis non inuoluitur in ſubſiſtentia propria humanitatis. Minor probatur: quia vnio Verbi ad humanitatem eſt contradictorium carentiæ vnionis: atqui vnum cōtradictorium non poteſt ſupplere vices alterius, quandoquidem omnino deſtruit omnes effectus illius, vt cernitur in præſenti; nam carentia vnionis ſeparat naturam à quocunque ſuppoſito; vnio verò coniungit illam ſuppoſito: carētia reddit naturam interminatam; vnio vero conſtituit terminatam, &c: ergo ſubſiſtentia Verbi vnita humanitati non poteſt ſubrogari pro carentia vnionis ad ſupplendas vices illius.

14 Vera ergo ſententia aſſerit, ſubſiſtentiam creatam eſſe aliquid poſitiuum additum naturæ ſubſtantiali. Ita P. Vazqu. tom. 1 in 3. par. diſp. 31. cap. 6. P. Suar. in Metaph. diſput. 33. ſect. 2. P. Valent. tom. 4. diſp. 1. quæſt. 4. punt. 1. P. Hurt. in Metaph. diſpnt. 11. ſect. 3. & communiter authores noſtræ Societatis. Probatur primò: quia in Diuinis ſubſiſtentia eſt aliquid poſitium: ergo & in rebus creatis. Secundò, quia ſubſiſtentia eſt vltima perfectio, & vltimum complemētum naturæ ſubſtantialis in ſuo eſſe ſubſtantiali, vt concedunt omnes: eſt ergo aliquid poſitiuūm. Conſequentia probatur: quia perficere aliud eſt illi addere aliquam perfectionem: ſed negatio nō poteſt addere naturæ ſubſtātiali aliquam perfectionem, quandoquidem nihil aliud communicat naturæ niſi ſe ipſam: ipſa autem non eſt perfectio; ſed potiùs carentia perfectionis, cum ſit carentia entis, & reuerà nihil: ergo ſi ſubſiſtentia eſt perfectio naturæ ſubſtantialis, neceſſarium eſt, quod ſit aliquid poſitiuum. Tertiò: quia homo prout hoc nomine ſignificatur, eſt vera ſubſtantia pertinens ad prædicamentum ſubſtantiæ, vt fatentur omnes: ergo quidquid includit, prout hoc nomine ſignificatur, debet eſſe ſubſtantiale, quia, vt ſæpe diximus, quidquid eſt de conceptu ſubſtantiæ, debet eſſe ſtantiale: ſed homo, prout hoc nomine ſiguificatur, non ſolùm dicit humanitatem; ſed etiam ſubſiſtētiam, vt concedunt omnes: ergo ſubſiſtētia eſt aliquid ſubſtantiale; at negatio dependētiæ, & vnionis non eſt quid ſubſtantiale, cum reuerà ſit nihil: ergo, &c. Hinc refutata manet ſententia aliquorum Thomiſtarum aſſerentium, ſuppoſitum conſtitui per proprietates quaſdam characteriſticas accidentales.

15 Obijcies primò: humanitas

tas Chriſti Domini fuit aſſumpta cum omni entitate poſitiuâ illi debita (teſte Damaſcen. lib. 6.) ſed non fuit aſſumpta ſubſiſtentia propria humanitatis: ergo non eſt aliquid poſitiuum. Diſtinguo antecedens: fuit aſſumpta cũ omni entitate poſitiuâ nõ repugnante vnitati ſuppoſiti, concedo: repugnante, nego antecedens. Itaq; ea omnia fuerunt aſſumpta, quę pertinẽt ad humanitatem vt diſtinctam à ſuppoſito.

16 Objicies ſecũdò: ex hoc videtur ſequi humanitatẽ Chriſti Domini eſſe violentã; quia per vnionem ad Verbũ fuit illi ablata entitas poſitiua, quã exigit ex naturâ rei. In primis admitto ſequelã: videri enim poſſet, nõ eſſe aliquod abſurdum, quod humanitati facta ſit aliqua violentia, dũ illi aufertur entitas, quam petit ex naturâ ſuâ; ſed felix violentia, quæ tanto dono compenſatur! Nihilominùs, vt certũ habeo, non eſſe violentam humanitatẽ; quia, licet per vnionẽ ad Verbũ auferatur illi propria ſubſiſtẽtia, quã petit ex naturâ ſuâ; ſubſtituitur tamen loco illius alia multo perfectior, quæ ipſam terminat, & cõplet perfectiori modo: cum autem propriã ſubſiſtẽtiã petat non ad aliũ finẽ; niſi vt per ipſam terminetur, & compleatur, & hoc habeat perfectiori modo per ſubſiſtentiã Verbi, nullam patitur violentiam: pateretur tamen, ſi finem, ad quem petit ſuſibſtentiam propriam, non obtineret per Diuinam.

17 Rogas: an ſubſiſtẽtia creata ſit res, vel modus? Reſpondeo non eſſe efficax argumentum, quo probetur non eſſe rem: quia non eſt aliqua repugnantia in eo, quod hæc entitas vniretur naturæ ſubſtantiali medio aliquo modo vnionis tanqum res ab illâ diſtincta. Sicut enim Verbum Diuinum vnitum humanitati per vnionem interiectam terminat, & complet ſubſtantialiter humanitatem ipſam: ita etiam poſſet ſubſiſtẽtia creata ſuos effectus præſtare naturæ ſubſtantiali per vnionem interiectam. Nihilominus veroſimilius iudico, eſſe modum; tũ quia non ſunt multiplicandæ entitates, ſeu perfectiones ſine fundamento: ſed hic nullum eſt fundamentum ad aſſerendum, ſubſiſtentiam creatam eſſe rem. Quandoquidem ea, quæ nouimus ex myſterio Incarnationis rectè conſtant, ſi ſubſiſtentia creata ſit modus. Tum etiam, quia in rebus extenſis terminus extenſionis eſt modus, vt fatentur omnes; deinde complementum, quo accidens in ſuo eſſe accidentali completur eſt modus: ergo etiam ſubſiſtentia, quæ ex vna parte eſt terminus eſſentiæ ſubſtantiæ, & ex alia complementum illius in ſuo eſſe ſubſtantiali erit modus. Verbum autem Diuinum in humanitate Chriſti Domini ſuppleuit vices ſubſiſtentiæ creatæ, quo ad munus terminandi, non vero quo ad munus modificandi.

SEC-

SECTIO III.

De effectu formali ſubſiſtentiæ.

18 Ex dictis conſtat, ſubſiſtẽtiam creatam eſſe formã poſitiuã modalem, quæ naturam ſubſtantialem terminat, & cõplet in ſuo eſſe ſubſtantiali tãquam terminus, & cõplementum vltimum eſſentiæ illius. Nunc agendum eſt de effectu formali huius ſubſiſtentiæ. Et quidem dubiũ non eſt, effectum formalem primariũ ſubſiſtentiæ eſſe ſuppoſitũ: verum quia ſect. 1. diximus, ſuppoſitum eſſe, *ſubſtantialis naturæ incommunicabilē exiſtentiã*, oportet examinare, qualis ſit hæc incommunicabilitas, & qua ratione eam accipiant à ſubſiſtentia, tum ipſum ſuppoſitum, tũ etiam natura ſubſtantialis creata; quia, cum hæc non poſſit duplicẽ ſubſiſtentiam ſimul habere naturaliter, poſitâ vnâ, eſt incommunicabilis alijs ex naturâ rei.

19 Et vero cum incommunicabilitas ſit oppoſita cõmunicabilitati tot excogitari poterunt incõmmunicabilitates, quot ſunt modi ſe alteri communicãdi. Non loquimur hìc de communicatione per modum efficientis; qua ratione Deus dicitur ſe communicare creaturis producẽdo in illis multas perfectiones, quæ ſunt quædam participationes Diuinarum perfectionum; ſed loquimur de communicatione, qua vna res ex naturâ ſuâ ſecundùm ſuam entitatem communicatur alteri per vnionem, per quam non ſolum dicitur communicari parti, cui vnitur; ſed etiam toti ex illis reſultanti. Talis autem cõmunicatio poteſt contingere realiter; vel per rationem. Per rationem contingit, quando intellectus naturam, ſeu prædicatum, quod abſtraxerat ab inferioribus cum fundamento in ipſis rebus, iterum contrahit ad eadem inferiora illud in ipſis cognoſcendo, ſeu de ipſis prædicando. Hæc communicatio poteſt dici, ex naturâ rei conuenire iſtis prædicatis; non quia ipſis conueniat ante operationem intellectus; ſed quia illis conuenit per intellectum habentem fundamentum in ipſâ naturâ rerum inferiorum ad hoc, vt & ab illis abſtrahat ea prædicata, & iterum eadem in ipſis cognoſcat: hac communicatione carent indiuidua, & ſingularia; quia non poſſunt ab alijs inferioribus abſtrahi, & de illis prædicari, vt diximus in Logicâ.

20 Realiter verò poteſt multis modis contingere cõmunicatio prædicta. Primò enim poteſt vna res communicari alteri vt parti ſubſtantiali eſſentiali. Hâc ratione communicãtur inter ſe materia, & forma ſubſtantialis tum per receptionem, ſi ſint formę materiales, tum per vnionem, vt ex illis reſultet compoſitum ſubſtantiale, ſeu natura ſubſtantialis. Secundò poſſunt duæ res inter ſe cõmunicari tanquam eſſentia, & terminus, ſeu complementum ipſius eſſentiæ. Hac ratione communicãtur inter ſe natura ſubſtantialis, & ſubſi-

ſubſiſtẽtia; hæc enim eſt terminus, ſeu complementū eſſentiæ illius. Tertiò poteſt aliquid communicari alteri vt parti integrali, cum qua componat totum integrale. Hanc ſortiuntur communicationem partes integrales hominis; vt caput, pedes, brachia &c. Quarto poſſunt aliqua cōmunicari tāquam ſubiectum, & forma accidētalis. Hac ratione communicantur ſubſtantia creata, & accidētia, quæ in illa recipiuntur vt formę, cum quibus componit totum accidentale. Ex his facile conſtat, omnem entitatem realiter cōmunicabilem aliquo ex prædictis modo eſſe realiter incompletam, cum ex ſe ordinetur ad aliquid componēdum cum eo, cui communicatur, ac per conſequēs quidquid eſt in communicabile realiter aliquo ex prædictis modis, erit realiter completum in eo genere, in quo eſt incommunicabile. His poſitis.

21 Suppono primò, ſuppoſitum creatum non eſſe incommunicabile accidentibus, nulla enim ſubſtantia creata dari poteſt, quæ non admittat compoſitionem aliquam accidentalem, vt diximus ſect. præcedenti num. 8. Suppono ſecundò, ſuppoſitum includere naturam ſubſtantialem ſingularem, ac proinde non communicabilem pluribus indiuiduis. Ita docet P. Molina 1. part. quæſt. 29. artic. 2. diſp. 1. & probat ex Cyrill. Alexandrino lib. 1. Dialogorum de Trinit. duobus folijs ante finē libri, & ex cōfeſsione Iuſtiniani Imperatoris, quæ habetur ad finem primi tomi Conciliorū poſt Concilium Toletanum ſecundum. Idē docet S. Thom. 1. par. quæſt. 29. art. 2. P. Suar. in Meta. diſp. 34. ſect. 5. num. 54. P. Vazq. 1. part. diſput. 130. cap. 2. & probatur ex communi modo loquendi: quia licèt frequēter dicamus, omnes homines habere eandem naturā hominis, eo quod conueniant per intellectum in ratione hominis; nihilominus nunquam dicuntur habere vnam perſonam: ergo hæc inuoluit naturam ſingularem.

22 Suppono tertiò, ſuppoſitum eſſe in cōmunicabile alteri vt ſubiecto receptionis, & vt parti ſubſtantiali eſſentiali: quia neque poteſt recipi in ſubiecto, neque ex natura rei cōponere totum aliud, ſeu naturam ſubſtantialem, vt fatentur omnes. Has tamen incommunicabilitates participat ſuppoſitum à natura ſubſtantiali: quia, huic ſecundùm ſe adhuc ſeparatæ à ſubſiſtētia repugāt, & eſſe in ſubiecto receptionis, & componere cum aliâ parte aliquam naturam ſubſtantialem: ergo ex natura immediate oritur negatio communicationis alteri vt ſubiecto, & vt parti eſſentiali, ac per conſequēs ratione naturæ ſubſtantialis conueniunt ſuppoſito tales negationes. Ex his refutati manent, qui aſſerebāt, effectum formalem ſubſiſtentiæ, eſſe reddere naturam independētem ab alio tanquā à ſubiecto receptionis, etenim id, quod natura habet ex ſe non poteſt à forma ſuperaddita recipere.

23 Suppono quartò: ſuppoſitum

tum eſſe incommunicabile alteri ſubſiſtentiæ, ſeu ſuppoſito: quia ſuppoſitũ eſt ſubſtantia omnino cõpleta in ratione ſubſtantiæ, vt con cedunt omnes: ergo non poteſt ex naturâ rei ordinari ad componendum cum aliâ ſubſtantia aliud totum ſubſtantiale, ac per conſequens neque ex naturâ rei illi communicari. Hæc vero incommunicabilitas conuenit ſuppoſito ratione ſubſiſtentiæ; quia, hâc deficiente, natura ſubſtantialis eſt communicabilis ſubſiſtentiæ, ſeu ſuppoſito. Imò in ſubſiſtãtijs creatis non ſolum ſuppoſitum; ſed etiam ipſa natura ſubſtantialis fit per ſubſtentiam, quam habet, incommunicabilis alteri ſuppoſito, ſeu ſubſiſtentiæ, quia componi nequeunt in eâdem naturâ creatâ duæ ſubſiſtentiæ ſimul, ſaltem ex natura rei. Ex dictis colliges, de ratione formali ſuppoſiti eſſe incommunicabilitatem alteri, vt naturæ inferiori, de qua prædicetur; &, vt ſubiecto in quo recipiatur; &, vt parti, cum qua componat totum, ſeu naturam ſubſtantialem; &, vt ſubſiſtentiæ, cum quâ conſtituat alterum ſuppoſitum. Hæc tamen incommunicabilitas, non eſt quid negatiuum; ſed illa ratio poſitiua, ratione cuius repugnat ſuppoſito communicari alteri.

24 Obijcies: effectus formalis ſubſiſtentiæ eſt ſuppoſitum: ergo quidquid eſt de ratione formali ſuppoſiti, prouenit illi à ſubſiſtentia, quæ eſt forma illius; ſed de ratione formali ſuppoſiti eſt incommunicabilitas alteri vt ſubiecto receptionis, & vt parti ſubſtantiali eſſentiali: ergo conuenit illi ratione ſubſiſtentiæ, & non ratione naturæ ſubſtantialis. Nego primam conſequentiam; neque enim neceſſarium eſt, quod quidquid eſt de ratione formali ſuppoſiti (& idem dico dequouis compoſito) illi conueniat immediatè ratione formæ. Cuius ratio eſt: quia ſuppoſitum non ſolùm includit eſſentialiter ſubſiſtentiam; ſed etiam naturam ſubſtantialem: ergo ſicut per ſubſiſtẽtiam communicatur ſuppoſito id, quòd eſt de ratione formali ſubſiſtentiæ, ita etiam per naturam ſubſtantialem cõmunicabitur ſuppoſito id, quod eſt de ratione formali naturæ ſubſtantialis; ſed de ratione formali naturæ ſubſtantialis ſunt duæ illæ, incommunicabilitates: ergo conueniunt ſuppoſito ratione naturæ. Ex hoc inferes, quòd, quando dicitur eſſe de ratione formali ſubſiſtentiæ, conſtituere vnum omnino incommunicabile, non ideò dicitur, quod ad ſubſiſtentiam pertineat tribuere immediatè omnem incommunicabilitatem; ſed, quod neceſſarium ſit, quod ſubſiſtentia coniungatur cum extremo tribuẽte ſuppoſito incommunibilitates, quas ipſa non poteſt tribuere, vt inde reſultet vnum omnino incommunicabile.

25 Reſtat modo difficultas circa tertiam incommunicabilitatẽ; an videlicet de ratione formali ſuppoſiti ſit eſſe incommunicabile alteri vt parti integrali? Circa quam

quā P. Vazq. tom. 1. in 3. p. diſp. 32. cap. 3. & 4. docet, ſuppoſitum nullam admittere cōmunicationem adhuc integritatis, quod ita intelligit vt partes integrales nō ſint ſuppoſitum, quādo actu componunt totum integrale, quia tunc dicuntur eſſe in alio; at quando actu non cōponunt dicuntur ſuppoſitum, quia tunc ſunt perſe, & non in alio. Vndè pars terræ, v. g. quæ quando vnita alijs partibus terræ ſuppoſitum non conſtituebat cum parte ſubſiſtentiæ in illa exiſtente, quia tunc erat in toto integrali, quod componebat cum alijs partibus terræ, ſi ſeparetur ab alijs, iam cōſtituit ſuppoſitum, non quia detur illi alia noua ſubſiſtentia; ſed quia tam ipſa, quam pars ſubſiſtētiæ, quam habebat antea, cum iam non componant totum integrale, non ſunt in alio, ſed perſe. Huic doctrinæ ſubſcribit, P. Suar. in Meta. diſp. 34. ſect. 5. à nu. 57. quia, licèt ipſe ſubſiſtentias partiales admittat, nōn tamē admittit, dari ſuppoſita partialia: exiſtimat enim eſſe de ratione ſuppoſiti omnimodam incommunicabilitatem.

26 Hæc ſententia mihi diſplicet; quia vel eſt de ratione ſuppoſiti non poſſe ex natura rei communicari alicui parti; vel illi actu non communicari. Si primum: ſequitur, partem terræ, non ſolum quando actu componit totum integrale cum alijs; ſed etiam quādo eſt ſeparata ab illis, non poſſe habere rationem ſuppoſiti, quia tunc ex natura rei poteſt communicari alijs partibus. Si dicas ſecūdum, ſequitur, quod anima rationalis ſeparata, ſit ſuppoſitum, quod non admittunt P. Suarez, & P. Vazquez. Sequelam probo: quia anima rationalis ſeparata habet modum perſeitatis, vt concedunt aduerſarij, per quē eſt ita perſe, vt non ſit actu in alio: ergo habet totum, quod requiritur ad rationem ſuppoſiti.

27 Exiſtimo ergo, ſuppoſitum non eſſe incommunicabile alteri vt parti integrali. Ratio à priori eſt: quia non eſt de ratione formali ſuppoſiti eſſe completum integraliter: ergo neque eſt de ratione formali illius eſſe incommunicabile parti integrali. Conſequentia eſt bona, vt conſtat ex dictis. Antecedens probatur: quia homo pede, vel brachio trūcatus eſt incompletus integraliter, vt conſtat; & nihilominus vere eſt perſona, & ſuppoſitum, neque enim vllus vnquam ſanæ mentis hominem orbatum brachio perſonam appellare timuit: ergo integra datur ratio formalis perſonæ, ſeu ſuppoſiti cum incompletione integrali.

28 Obijcit primò P. Vazquez: ſuppoſitum abſolutè, & ſimpliciter eſt ens perſe: ſed id, quod totum integrale componit, non eſt perſe; ſed in alio: ergo non poteſt habere rationem ſuppoſiti: ergo ſuppoſitum inuoluit incommunicabilitatem alteri vt parti integrali. Diſtinguo minorem

rem: non eſt perſe; ſed in alio, quod abſolute, & ſimpliciter ſit aliud, nego: quod ſecundùm quid ſit aliud, concedo minorem: & deinde nego conſequentiam: quia ſicut non eſt contra rationem entis perſe abſolute, & ſimpliciter, quod ſuppoſitum cum forma accidentali componat concretum accidentale, in quo ipſum ſuppoſitum includatur tanquam pars illius, ita neque eſt contra rationem entis perſe abſolute, & ſimpliciter, quod cum parte integrali componat totum integrale, in quo includatur tanquam pars illius. Ratio vtriuſque eſt: quia ex accidenti, ſeu parti integrali aduenientibus ſuppoſito, non reſultat totum quoddam, quod abſolute, & ſimpliciter ſit aliud à ſuppoſito præexiſtente; ſed tantum aliud ſecundum quid. De accidenti eſt certum. De parte integrali facile probatur: quia adueniente aliqua parte integrali Petro non dicitur reſultare alia ſubſtantia diſtincta à Petro; ſed ipſe Petrus fieri maior: ergo ex parte integrali denuò adueniente nō reſultat totum, quod ſit aliud abſolute, & ſimpliciter diſtinctum à ſubſtantia præexiſtente; ſed tantum totum, quod ſit aliud ſecundum quid.

29 Vbi maxime obſeruandum eſt diſcrimen, quod datur inter partes eſſentiales, & integrantes: nam, ſi materiæ adueniat forma, reſultat ex vtraque totum, quod in ratione ſubſtantiæ ſit abſolute & ſimpliciter aliud, & diuerſum à materia. Deinde, ſi compoſito ex materia, & forma, quod dicitur natura ſubſtantialis, adueniat ſubſiſtētia, reſultat aliud totum ſubſtantiale, quod non eſt natura ſubſtantialis, ſed ſuppoſitum; quod quidem in ratione ſubſtantiæ abſolute eſt diſtinctum à ſola natura, ſeu compoſito ſubſtātiali: at vero, ſi Petro iam exiſtenti adueniat pars aliqua integralis, reſultat quidem totum integrale non tamen diſtinctum ſimpliciter in ratione ſubſtantiæ à Petro, quia cum hæc pars denuò adueniens ſit pars Petri, ex illa, & partibus præexiſtentibus Petri reſultat totum, quod ſit etiam Petrus, & ideo non reſultat ſubſtantia ſimpliciter diuerſa à præexiſtente, ſed ipſe Petrus præexiſtens ſit maior, quod eſt eſſe aliud ſecūdum quid, & propterea partes, quæ antea integrabant Petrum, dicuntur modò eſſe in alio, quod eſt aliud ſecundum quid, non vero ſimpliciter, ac per conſequens erunt ſimpliciter, & abſolute ens perſe, etiam ſi actu ſint in toto integrali denuo reſultante ex illa parte ſuperaddita.

30 Obijcit ſecundò: ſuppoſitum, vt ex Ricardo vidimus ſectio. 1. definitur per negationem communicabilitatis: ergo excludit omnem communicationem: adhuc reſpectu partium integralium. Patet conſequentia: quia negatio diſtribuit terminum poſt ſe exiſtentem: ergo communicabilitas

bilitas negata in definitione extẽ enditur ad omnẽ cõmunicabilitatẽ, quæcũq; ſit. Nego primã conſequẽtiã. Ad probationem fateor, negationẽ, ſi propriè, & in tota ſua latitudine ſumatur, diſtribuere terminum, quem afficit; at aliquando iuxta ſubiectam materiam intelligitur, reſtringi à philoſophis, ita vt non extendatur ad omnia inferiora contenta ſub termino negato; ſed tantum ad ea, quæ in communi acceptione intelliguntur, negari per talem negationem. Id debet neceſſario ab aduerſarijs concedi in præſenti; quia licèt negatio poſita in definitione ſuppoſiti ex ſe neget omnem communicabilitatem; nihilominus in eâ definitione non negat communicabilitatem reſpectu accidentium, vt concedunt etiam aduerſarij; quia certum erat apud omnes ſubiectum poſſe accidentibus communicari. Idem dico de communicabilitate circa partes integrales propter eandem rationem, nempe non negari in hac definitione talem communicabilitatem; quia notum eſt nobis ſuppoſitum eſſe cõmunicabile partibus integralibus, cum negare poſſit nullus; Petrum, qui in omnium conſenſu eſt ſuppoſitum, poſſe augeri ex natura ſua per aduentum nouarum partium integralium, & ideo in præſenti definitione ſolùm negatur communicabilitas alteri entitati ſubſtantiali, ex qua reſultet totum aliud ſubſtantiale ſimpliciter diuerſum in ratione ſubſtantiæ à ſuppoſito.

31 Ex dictis facile colligitur, quis ſit effectus formalis primarius ſubſiſtentiæ, & quis ſecundarius. Primarius enim eſt conſtituere ſuppoſitum, hoc eſt, totum quoddam ſubſtantiale omnino cõpletum in ratione ſubſtantiæ. Cũ autem de ratione ſubſtantiæ ſit eſſe primam radicem ſuarum operationum, effectus primarius ſubſiſtentiæ erit complere ſubſtantiam in ratione primæ radicis. Quod non aliter præſtare poteſt, niſi habẽdo ſe tãquam quid intrinſece, & per ſe requiſitum ex parte naturæ ſubſtantialis ad omnes eius operationes eliciendas, vt dicemus infra ſection.7. Hinc eſt quod repugnat ſuppoſito, ſaltem ex natura rei, communicari alteri entitati ſubſtantiali, cum qua totum aliud ſubſtantiale ſimpliciter diuerſum ab ipſo ſuppoſito cõſtituat: quia, eo ipſo, id quod eſt omnino cõpletum in ratione ſubſtantiæ, non poteſt ex natura rei admittere completionem aliquam ſubſtantialem, vt ſatis conſtat ex dictis. Effectus formalis ſecundarius ſubſiſtentiæ eſt negatio, ſeu carentia communicationis cum altero ſuppoſito: quia hæc tantum negatio datur in ſuppoſito ratione ſubſiſtentiæ: ſiquidem reliquæ à natura ſubſtantiali proueniunt, vt dictum eſt in ſuperioribus.

SECTIO. IIII.

An dentur partiales ſubſiſtentiæ?

32 DIſtinctum quid eſt ſubſiſtentia partialis; ac pars ſubſiſtentiæ, ſi propriè loquendum ſit. Pars enim ſubſiſtentiæ eſt, quæ cōponit ſubſiſtentiam totalem, ſiue participet rationē formalem ſubſiſtentiæ vt ſic, ſiue non participet. Subſiſtentia verò partialis dicitur illa, quæ tali modo componit ſubſiſtentiam totalem vt participet rationem formalem ſubſiſtentiæ vt ſic, quæ per differentiam partialis contrahatur ad particularem ſpeciem ſubſiſtentiæ. Id poteſt explicari exemplo partium eſſentialiū hominis, & partium integralium aquæ. Partes enim hominis quales ſunt materia, & anima tali modo componunt hominem, vt nulla ex illis participet rationem formalem hominis. Partes verò integrales aquæ ita componunt aquam, vt quælibet ex illis ſit formaliter aqua. Propterea iſtæ non ſolum dicuntur partes aquæ; ſed etiam aquæ partiales: illæ verò non dicuntur homines partiales; ſed ſolum partes hominis. Inquirimus ergo in hac ſectione; an in ſubſiſtētia ſuppoſiti diuiſibilis dentur partes, quę, cum habeant rationem formalem ſubſiſtentiæ dicantur ſubſiſtentiæ partiales? Vel an id repugnet? Et loquimur de ſubſiſtētia propriè ſumpta, hoc eſt, de illo modo ſubſtantiali, in cuius cognitionem deuenimus ex cognitione, & definitione perſonę, ſeu ſuppoſiti.

33 Suppono primò, ſubſiſtentias ſubſtantiarum materialium habere partes integrantes. Conſentiunt in hoc P. Suar. in Meta. diſp. 34. ſect. 5. num. 5. P. Vazq. tom. 1. in 3. part. diſp. 31. cap. 4. num. 20. P. Hurt. in Phyſica diſput. 2. ſect. 6. num 105. & communiter recentiores. Ratio eſt, quia, cum ſubſiſtentia ſubſtantiarum materialium ſubiectetur in illis, vt dicemus infra, debet cum eiſdem commenſurari: atqui ſubſtantia materialis habet partes integrales extenſionis: ergo & ſubſiſtentia illarū. Neque enim aliud argumentum habemus ad probandum, albedinē, & reliqua accidentia materialia, quę ſubiectantur in quantitate, habere partes extenſionis integrales.

34 Suppono ſecundò, ſubſiſtentiam ſubſtantiæ compoſitæ ex materia, & forma habere partes, quarum vna reſpondeat materiæ, & altera formæ. In hoc ſequor P. Suar. ſup num. 7. & ſequentibus, & P. Hurt. contra P. Vazq. qui oppoſitū docet ſupra num. 21. Probatur primò: quia, ſi ex diuerſitate partium integralium ſubiecti colligimus, formam illud afficientem habere diuerſas partes integrales diuerſis partibus ſubiecti reſpondentes; cur non dicemus, quod, quādo ſubiectum habet partes eſſentiales, forma illud afficiēs habet etiam partes, quarum vna reſpondeat materiæ, & altera formæ? Præcipuè ſi nullum extet ar-

gumentum in oppoſitum, vt non exeat in præſenti. Secundò, quia ex vnione Verbi Diuini ad humanitatem Chriſti Domini deuenimus in cognitionem ſubſiſtentiæ creatæ: ergo ex modo, quo Verbum vnitum fuit humanitati, colligendum eſt, qualis ſit ſubſiſtentia propria humanitatis: ſed vnio Verbi ad humanitatem habet partes, per quarum vnam Verbum fuit vnitum animæ Chriſti Domini, & per aliam corpori: ergo & ſubſiſtentia propria humanitatis habet partes, quarum vna reſpondeat animæ, & altera corpori. Minor conſtat ex eo, quod Verbum in triduo mortis manſit vnitum animæ, & corpori inter ſe ſeparatis, quod quidem fieri non poterat niſi per diuerſas vniones, quæ quidem vnitæ eſſent inter ſe, quando corpus, & anima erant vnita; &, ſeparatæ, quando ea erant ſeparata.

35 Suppono tertiò, in ſubſiſtentia compoſiti ſubſtantialis eſſe aliquid, quod reſpondeat etiam vnioni ipſius compoſiti, quod ex dictis numero præcedenti facile colligitur: quia in qualitatibus afficientibus ſubiectum diuiſibile quo ad extenſionem, non ſolum dantur partes reſpondentes partibus ſubiecti; ſed etiam indiuiſibilia, quæ & afficiunt indiuiſibilia ſubiecti, & vniunt partes ipſius qualitatis inter ſe: ergo in ſubſiſtentia compoſiti ſubſtantialis non ſolum erunt partes reſpondentes partibus eſſentialibus ipſius compoſiti; ſed etiam aliquid aliud, quod & afficiat vnionem compoſiti, & vniat partes ipſius ſubſiſtentiæ inter ſe, vt ex eis reſultet vna ſubſiſtentia totalis. Hæc autem ſubſiſtentia totalis recipitur in toto compoſito ſubſtantiali tanquam terminus vltimus eſſentiæ illius, ita vt pars, quæ reſpondet materiæ, recipiatur in materia, & quæ reſpondet formæ, in forma, & quæ correſpondet vnioni, in vnione.

36 Ratio eſt: quia forma, quæ producitur per eductionem, recipitur in ſubiecto, quod informat, vt probari poteſt à paritate qualitatum: ſubſiſtentia autem non producitur per creationem, ſed per eductionem: quia, vt diximus diſput. 2. ſect. 5. de ratione partium eſſentialiũ prout diſtinguuntur ab integralibus, eſt, quod vna ſe habeat vt ſubiectum, ex quo educitur, ſeu in quo recipitur vnio, per quam totũ ex vtraq; reſultat: ſubſiſtentia veró componit ſuppoſitum cum natura ſubſtantiali tanquam terminus, & complementum non integritatis; ſed eſſentiæ ipſius naturæ ſubſtantialis, & ideo ſubire debet leges compoſitionis eſſentialis. Vnde cum naturæ vniatur immediatè per ſuam entitatem, vtpotè quæ eſt modus illius, & non per vnionem ſuperadditam, neceſſarium eſt, quod ipſa entitas ſubſiſtentiæ educatur ex natura ſubſtantiali, & in illa recipiatur. Ex hoc inferes, partes ſubſiſtentiæ correſpondentes materiæ, & formæ non vniri inter ſe vt materiam & formam, quia non vniuntur vt partes, quarum vna ſe ha-

habeat vt ſubiectum vnionis ad alteram.

37 His poſitis: examinanda eſt difficultas initio ſectionis propoſita, circa quã acriter pugnant P. Suar. & P. Vazq. Ille enim in Meta. diſp. 34. ſect. 5. num. 27. & ſequentibus docet, in ſubſtantijs compoſitis dari vnam ſubſiſtentiam partialem, quæ reſpondeat materiæ primæ; & aliam quæ reſpondeat formæ, ſi ſit ſpiritualis, qualis eſt anima rationalis; ſi veró forma ſit materialis, ait, nõ reſpondere illi ſubſiſtentiam partialem; ſed modum quendam ſubſtantialem, qui cum ſubſiſtentia partiali materiæ componit vnam totalem, per quam totum ſuppoſitum ſubſiſtit. Docet prætereà, in partibus integralibus ſuppoſiti materialis dari veras ſubſiſtentias partiales, ex quibus reſultet vna integraliter totalis. Hanc ſententiam ſequitur P. Hurt. in Phyſica diſp. 2. ſect. 7. à num. 90. Contrariam ſententiam tenet P. Vazq. tom. 1. in 3. part. diſp. 32. cap. 2. 3. & 4. vbi, etſi admittat partes ſubſiſtentiæ ſaltem integrales, nullam tamen admittit ſubſiſtentiam partialem. Subſcribunt plures ex diſcipulis.

38 Dico primò: partes ſubſiſtentiæ correſpondentes materiæ primæ, & formæ adhuc rationali, non ſunt ſubſiſtentiæ partiales. Sequor P. Vazq. & eius diſcipulos. Probatur primò ratione P. Vazq. quia hoc nomen ſubſiſtẽtiæ aſſumptum eſt ab antiquis Patribus tam Græcis, quàm Latinis ad ſignificandum ſuppoſitum, & inde ſcholaſtici hoc nomen tranſtulere ad ſignificandam formam, per quam conſtituitur ſuppoſitum, quæ eſt ſuppoſitalitas: ſed nullus huc uſq; conceſſit, materiam, & formam eſſe ſuppoſita partialia, etiamſi ſint partes ſuppoſiti, vt admittunt aduerſarij: ergo concedi nõ debet, partes ſubſiſtentiæ illi reſpondentes eſſe ſubſiſtentias partiales. Conſequentia eſt certa: quia dum repugnat effectus formalis alicuius formę, talis forma debet repugnare: ſed repugnat quod materia, v. g. ſit ſuppoſitũ partiale, quiquidem deberet eſſe effectus formalis partialis ſubſiſtentię illi reſpondentis: ergo repugnat etiã ſubſiſtentia partialis. Secundò probatur: quia ſuppoſitũ, vt cõſtat ex ſect. præced. in fine, eſt vnum quid incõmunicabile alteri toti ſubſtantiali ſimpliciter diſtincto: ſed materia prima per partem ſubſiſtentiæ ipſi reſpondentẽ non conſtituitur incõmunicabilis alteri toti ſubſtantiali ſimpliciter diſtincto, imò potius poſitâ illâ manet materia ordinata ad hoc, vt cũ formâ, & parte ſubſiſtentiæ illi reſpondẽte cõponat ſuppoſitũ, quod eſt totum ſubſtantiale ſimpliciter diuerſum à materiâ cum ſua parte ſubſiſtentiæ, vt conſtat: ergo pars ſubſiſtentiæ reſpondens materię primæ nõ eſt ſubſiſtentia partialis. Idem dicito de parte ſubſiſtentiæ reſpondente formę etiã rationali.

39 Obijcit primò P. Suar. S. Thomam 1. part. quæſt. 45 art. 4. vbi docet, creationem eſſe ſubſiſtentium: ergo cum materia, &

anima rationalis producantur per creationem vere habebunt ſubſiſtētias partiales. Reſpondeo, Sanctum Thomam non loqui de ſubſiſtētia propriè ſumpta, de qua hic agimus; ſed de ſubſiſtentia late ſumpta, videlicet prout ſignificat independentiam à ſubiecto receptionis: ac ſi diceret, creatio eſt rerum, quæ non dependent a ſubiecto, quod eſt quaſi explicare creationem per ſuam definitionem.

40 Obijcit ſecundò S.Thomā 3. part. quæſt. 7. art 13. aſſerentem, actiones eſſe ſuppoſitorum, & Ioannem Theologum Eccleſiæ latinæ, in Concilio Florentino, qui ſeſſ. 18. vt probaret contra Græcos, perſonā Patris generare; aſſumpſit idem principium, nempe: *actiones ſunt ſuppoſitorum*, quod receptum eſſe docet ab vniuerſa philoſophorum ſchola: ergo, cum anima rationalis operetur per ſe ipſam indepēdēter à corpore, neceſſarium eſt, quod iuxta horum Patrum doctrinam habeat ſubſiſtentiam. Reſpondeo, hos Patres nullatenus fauere contrariæ ſententiæ: quia ipſi non dicunt actiones eſſe ſubſiſtentium; ſed ſuppoſitorum; at in ſententia P.Suarez, etiamſi anima rationalis habeat ſubſiſtentiam, non poteſt dici ſuppoſitum: nihil ergo illi fauent adducti Patres. Dum autem dicunt, *actiones eſſe ſuppoſitorum*, non intendunt, nullam rem poſſe operari, quæ non ſit ſuppoſitum; ſed tantum volunt, quod in ſuppoſitis actio non eſt tribuenda ſoli naturæ ſubſtantiali; ſed toti ſuppoſito, quia, licèt ſola natura ſit id, ex quo immediatè oritur operatio, completur tamen per ſubſiſtentiā tanquam per conditionem requiſitam ad operandum, vt dicemus infra.

41 Obijcies tertiò: Verbum Diuinum vnitum fuit corpori, & animæ Chriſti Domini per duplicem vnionem inadæquatam, vt diximus ſupra: ergo hæc duplex vnio inadæquata fuit ſubſtituta pro duplici ſubſiſtentia inadæquata corporis, & animæ propria. Diſtinguo antecedens: per duplicem vnionem inadæquatam, quæ cum materia, & forma conſtitueret duplex ſuppoſitum inadæquatum, nego: duplicem partem ſuppoſiti, concedo antecedens; & nego conſequentiam. Imò hinc confirmatur noſtra ſententia: quia, ſi ſuppleret duplicem ſubſiſtentiam inadæquatam conſtitueret duplex ſuppoſitum inadæquatum. Inſtabis: anima rationalis Chriſti Domini in triduo mortis fuit vnita ſubſiſtentiæ Verbi: ergo participabat effectum formalem illius: hoc autem eſt ſuppoſitum: ergo conſtituebat cum illā ſuppoſitum. Diſtinguo primum conſequens: participabat effectum formalem, cuius eſt capax, concedo: cuius eſt incapax, nego conſequentiam. Anima autem rationalis non eſt capax componendi ſuppoſitum, quia hoc, vt diximus ſect. 1. ex omnium conſenſu, debet includere naturam ſubſtantialem, quæ ſit cōpleta in eſſe naturæ; anima verò rationalis eſt incompleta, vt ibidem dicebamus.

42 Di-

42 Dico ſecundò: partes integrales ſubſiſtentię reſpondentes partibus integralibus compoſiti ſubſtantialis ſunt ſubſiſtentię partiales integraliter, dummodo ſint tales, quæ ex naturâ rei poſsint conſeruari ſine alijs. In hanc concluſionem conſentio cum P. Suar. & P. Hurtado. Probatur: quia, vt ſectione præcedenti probauimus, non eſt contra rationem formalem ſuppoſiti, quod ſit incompletum integraliter; homo enim, cui amputatum eſt brachium, eſt incompletus integraliter, & nihilominus eſt ſuppoſitū, & perſona: ergo neque erit contra rationem formalē ſubſiſtentiæ, quod ſit integraliter incompleta, ſeu partialis. Conſequentia patet: quia non repugnāte effectu formali, nō debet repugnare forma propria illius.

43 Addidi in cōcluſione: *Dummodo partes integrales ſint tales, quæ ex natura rei conſeruari poſſint ſine alijs*: quia licèt partes integrales hominis, in quibus poteſt ex natura rei cōſeruari eſſentia hominis in rerum naturâ, reuerà conſtituāt perſonam cum partibus integralibus ſubſiſtentiæ; ipſis reſpōdentibus: at verò illę partes, in quibus ex natura rei non poteſt conſeruari in rerum natura eſſentia hominis, nō dicuntur conſtituere perſonam adhuc partialem. Huiuſmodi eſt brachium, vel caput, &c. neque enim ſolum brachium dicitur *homo*, aut *perſona*, neque ſolum caput; ac proinde neque pars ſubſiſtentiæ illi ſeorſim correſpōdens dicitur ſubſiſtentia adhuc partialis. Ex quo ſequitur, in minimo naturali nullam partem integralē ſubſiſtentiæ dicendam eſſe ſubſiſtentiam partialem; quia, cum in minimo omnes partes neceſſariæ ſint, vt ex natura rei conſeruetur eſſentia ſubſtantiæ in rerum naturâ, omnes etiā neceſſariæ ſunt ad ſaluandam rationem ſuppoſiti.

SECTIO V.

Vtrùm natura creata ſimul cum ſubſiſtentia propria aliam poſſit admittere?

44 Non eſt quæſtio de potentiâ ordinariâ, quia certum eſt apud omnes, id non poſſe naturaliter contingere: ſed ſolùm procedit de potentia abſoluta Dei. Poteſt tamen eſſe difficultas, an natura cum propria ſubſiſtentia, aliam etiam propriam poſsit ſimul recipere; vel aliam alienam? Vtrūque diſcutiendum; prius verò agemus de alienâ. P. Suar. tomo. 1. in 3. part. diſp. 14. ſect. 1. P. Vazq. diſp. 33. & ex Theologis antiquis plures, quos ipſi referunt, docent contradictionem inuoluere, quod natura ſubſtantialis ſeruatâ ſubſiſtentiâ propriâ alienam admittat. Rationes huius ſententiæ ſoluentur infra.

45 Vera ſententia eſt, naturam ſubſtantialem creatam poſſe de potentia Dei abſoluta, ſimul cum ſubſiſtentia propria, alienam habere. Hanc tenet P. Hurtado in Meta. diſp. 11. ſect. 7. eam ſatis probabilem cenſet P. Suar. affirmatque ſe vidiſſe eam à doctis, &

grauibus viris publice defendi. Idem affirmat P. Vazq. ſupra cap. 2. & eſt hoc tempore ſatis communis inter recentiores. Pro eius declaratione noto 1. naturam ſubſtantialem *eſſe per ſe*, aut *in ſe* nihil aliud ſignificare, niſi eſſe terminatam propriâ, & connaturali ſubſiſtentia; *eſſe* vero *in alio ſuppoſito* nihil aliud ſignificare, niſiquod natura eſt terminata aliena ſubſiſtentia. Noto ſecundò, effectum primariũ ſubſiſtentiæ propriæ non eſſe reddere naturam priuatam, ſeu negatam ſubſiſtẽtia aliena; ſed vltimo terminare, & connaturaliter complere naturam ſubſtantialem in ſuo eſſe eſſentiali.

46 Ex hoc primario effectu proxime oritur in naturâ creatâ tanquam effectus ſecundarius carentia communicationis alteri ſubſiſtentiæ, ſiue propriæ, ſiue alienæ. Etenim ex eo, quod naturâ connaturaliter ſit vltimo completa in ſuo eſſe, oritur, quod non ſit iam complebilis per aliam ſubſiſtentiam; vel quia propria ſubſiſtentia eſt ex natura rei incompoſsibilis, cum quauis alia, vel quia cum natura creata ſit limitatæ perfectionis, non poteſt ex natura rei, pluribus ſubſiſtentijs ſimul terminari. Dixi in natura ſubſtantiali creata, proxime oriri ex ſubſiſtentia propria negationem, ſeu carentiam communicationis alteri ſubſiſtentiæ, quia ipſa natura remote petit talem carentiã: eo enim ipſo quod ordinatur ex natura ſua ad talem ſubſiſtentiam, cum qua non poteſt alia coniungi ex naturâ rei, petit carere quacumque alia. His poſitis.

47 Probatur ſententia: quia non implicat contradictionem in eâdem naturâ ſubſiſtentia propria & aliena: ergo poſſunt dari ſimul de potentiâ Dei abſolutâ. Antecedens conſtabit ex ſolutione argumentorum. Deinde probatur à priori: quia ſubſiſtentia propria non eſt negatio ſubſiſtentiæ alienæ, neque è contra; cum vtraque ſit entitas poſitiua, vt probauimus ſect. 2. neque effectus formalis vnius eſt negatio effectus formalis alterius, neque eam in ſe inuoluit vt perſeuerans, vt conſtabit ex infra dicendis: ergo non implicat contradictionem ſimultas ſubſiſtentiæ propriæ, & alienæ in eadem natura. Poteſt prætereà confirmari ex ijs, quæ diximus diſp. 3. ſect. 5. circa exiſtentiam ſimultaneam duarum formarum ſubſtantialium in eadem materia.

48 Dices: natura ſubſtantialis vltimo terminatur, & completur in ſuo eſſe ſubſtantiali per propriam ſubſiſtentiam: ergo, hâc poſitâ, repugnat communicari alteri: alioqui iam prima non eſſet vltimus terminus; ſed illa alia, quæ denuo adueniret. Diſtinguo conſequens: repugnat communicari alteri ex naturâ rei, concedo: ſupernaturaliter, nego conſequentiam. Ad hoc autem, vt natura ſubſtantialis dicatur vltimo terminata in ſuo eſſe ſubſtantiali per propriam ſubſiſtentiam, ſufficit, quod naturaliter non poſsit habere aliam.

49 Ob-

49 Obijciunt primò: natura ſubſtantialis per propriam ſubſiſtentiam eſt exiſtens in ſe; per alienam verò in alio: ſed implicat eandem naturam ſimul eſſe in ſe, & in alio: ergo, &c. Nego minorem: quia eſſe naturam in ſe, nihil aliud eſt, quam terminari per propriam ſubſiſtentiam; eſſe verò in alio nihil aliud eſt, quam vniri, ſeu terminari per alienam ſubſiſtentiam: terminari autem per propriam, & vniri alienæ non ſunt contradictoria; cùm vnum nō ſit negatio alterius, ſed vtrumque quid poſitiuum. Inſtant: eſſe naturam in ſe eſt independentem eſſe ab alio ſuppoſito; eſſe verò in alio ſuppoſito eſt ab illo dependere: ſed implicat contradictionem, eandem naturam ſimul eſſe dependentem, & independentem ab alio ſuppoſito: ergo implicat ſimul eſſe in ſe, & in alio ſuppoſito. In primis falſum eſt, quòd natura dependeat ab alio ſuppoſito per exiſtentiam, ſeu vnionem cum illo, vt conſtat tum ex dictis ſect. 3. contra ſententiam Scoti, tum etiam conſtabit ex dicendis ſect. vltima. Sed demus, naturam per vnionem cum altero ſuppoſito dependere ab illo; adhuc nihil probat argumentum; quia eſſe naturam in ſe non eſt formaliter eſſe independentem ab illo; ſed eſſe terminatā per propriam ſubſiſtentiā, vt diximus, ex qua oritur tanquam effectus ſecundarius negatio vnionis, ſeu dependentiæ ab alio ſuppoſito: quæ quidem negatio impediretur à Deo per poſitionem vnionis, & ideò non maneret natura ſimul dependens, & independens ab alieno ſuppoſito; ſed ſolū dependens.

50 Obijciunt ſecundò: implicat, eandem formam, ſimul creari, & educi: deinde eandem lineam ſimul eſſe curuā, & rectam; æqualē, & inæqualē cum eodem extremo: ergo etiam implicat eandē naturā ſimul eſſe per ſe, & in alio ſuppoſito. Reſpondeo, nō implicare eandem formā ſimul creari, & educi, vt dicemus diſp. 15. ſect. 5. neque repugnare eandem lineam eſſe ſimul curuam, & rectā in diuerſis locis, vt conſtabit ex dicendis lib. 4. reſpectu verò eiuſdē loci repugnat, lineam eſſe ſimul curuam & rectā; quia, vt dicemus ibidem, eſſe lineā in hoc loco numero, nihil aliud eſt, quàm quod afficiatur hac numero præſentia, qua partes eius taliter diſtent inter ſe. Cum autem linea eſt curua, diuerſo modo diſtant partes eius inter ſe, ac quando eſt recta; atque adeò neceſſarium eſt, quod afficiatur diuerſa præſentia, ac perconſequens, quod ſit in diuerſo loco. Ad tertium de linea ſimul æquali, & inæquali reſpectu eiuſdem extremi, fateor implicare contradictionē: quia, etiā ſi admittamus relationes æqualitatis & inæqualitatis eſſe modos poſitiuos ſuperadditos fundamento, quorū vnus nō ſit formaliter negatio alterius; prædictæ tamē relationes haberent pro fundamento neceſſario ad illas requiſito duo contradictoria: quia fundamentū relationis æqualitatis inter duas lineas eſt, quòd neutra habeat plures partes, ac alia; fundamētū verò relationis inæquali-

qualitatis eſt, quod vna habeat plu res partes: & implicat contradi-ctionem, quod neutra habeat plures partes, & quod vna habeat plu res partes ſimul.

51 Obijciunt tertió: Concilia, & Patres colligunt, humanitatem Chriſti Domini non habere propriam ſubſiſtentiam, ex eo, quod habeat ſubſiſtentiam Verbi: ergo non poſſunt eſſe ſimul propria, & aliena, adhuc de potentia Dei abſolute: alioqui legitimus non eſſet diſcurſus ſanctorum Patrum. Reſpódeo, antecedens eſſe falſum, neque enim Patres, & Cócilia ex prędicto fundamento deduxerunt, nó eſſe ſubſiſtentiá propriá humanitatis in Chriſto Domino. Id conſtat ex Cyrillo Alexádrino, cuius operá, & doctriná refutatus, & damnatus eſt in Concilio Epheſino, Neſtorius, qui duas in Chriſto adſtruebát perſonas; vnam quę eſſet, & diceretur homo; alteram, quæ eſſet, & diceretur Deus. Cyrillus ergo in epiſtolá quádam ad Neſtorium miſſá (quæ habetur in 1. tomo Conciliorum, ante canones Concilij Epheſini, & maximè cómendatur à Patribus Cócilij Calcedonenſis) circa finem probat, in Chriſto Domino non fuiſſe duas perſonas, ex eo, quod Scriptura nón dixit, Verbum aſſumpſiſſe ſibi perſonam hominis; ſed tantum factum fuiſſe carnem.

52 Et ſane, cum ſubſiſtentia propria, & aliena ex naturá rei opponantur in eádem naturá ſubſtantiali, certum eſt, poſitá alienâ non poſſe conſeruari propriam ſine nouo miraculo. Cum autem neque ex Scriptura, nec aliunde conſtet dari tale nouú miraculú in Chriſto; temere quis affirmaret, dari in illo ſubſiſtentiam propriam humanitatis. Deinde probant Patres, eandem perſonam, quæ in Chriſto eſt Deus, eſſe etiam hominem ex eo, quód Scriptura de eodem, quem vocat hominem, & filium Abrahæ, dicit eſſe filium Dei; & fuiſſe antequam Abraham fieret: quod verum non eſſet, ſi non daretur vna perſona, quæ ſimul eſſet Deus, & homo: quia ſi eſſet duplex perſona, vna diceretur filius Dei, & alia filius hominis, ſeu homo: ergo non poſſet de eadem dici, quod eſſet filius hominis, & filius Dei.

53 Inter alia autem loca Scripturæ Cyrill. in ſcholijs de Incarnatione Vnigeniti (quæ habentur ſupra poſt Concilium Epheſinum) cap. 26. circa finem adducit locú ex Ioannis 9. vbi rogatus Chriſtus Dominus à cæco, cui viſum reſtituerat, quis eſſet filius Dei? demóſtrans illi ſuam humanitatem, reſpondit: *Et vidiſti quidem eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt*: Vbi eum hominé, quem videbat aſſerit eſſe filium Dei. Ex quo loco non ſolú colligitur humanitaté Chriſti Domini cóponere vná perſoná cú Verbo; ſed etiá, non retinuiſſe propriam ſubſiſtétiá: nam ſi eam retinuiſſet, vera nó eſſent prædicta verba Chriſti Domini. Neque enim vere dici poſſet: *is, quem vides, & qui loquitur tecum, eſt filius Dei*, ſi ibi eſſet perſona humana. Ratio eſt:

eſt: quia, cum humanitas perſe du cat in cognitionem perſonæ humanæ; eâ viſâ, ſeu eâ loquente dicitur videri, ſeu loqui hæc, ſi defacto ibi exiſtat: ergo non poſſet vere dici, *is, quem vides*; (ſeu quod idem eſt) *perſona, quam vides, viſa humanitate, eſt filius Dei*, ſi ibi exiſteret perſona humana. Probo conſequentiam: quia prædictus modus loquendi in communi acceptione ſignificat, ſolum filium Dei videri viſa humanitate, & nullam aliam perſonã videri: ergo vt vera ſint ea verba, neceſſariũ eſt, quod non ſit ibi perſona humana.

54 Confirmatur ex myſterio ſacræ Euchariſtiæ. Nã ex eo quod Chriſtus Dominus demonſtrans accidentia panis, vere dixit *Hoc eſt corpus meum*, quod eſt idem, ac ſi diceret, *id quod eſt ſub iſtis accidentibus eſt corpus meum* Hiſpane: *El que eſtà debaxo deſtos accidẽtes es mi cuerpo*, collegit Eccleſia Catholica (vt docet Tridentinum ſeſ. 13. capit. 4) non eſſe ibi ſubſtantiã panis: ergo ex eo, quod Chriſtus Dominus vere dixerit. *Is, quem vides, eſt filius Dei*, debet colligi non eſſe ibi aliam perſonã præter Diuinam. Probo cõſequẽtiã: quia ex eo in primo caſu, colligit Eccleſia, non eſſe ſubſtantiam panis ſub accidentibus; quia eo modo loquendi denotatur in cõmuni acceptione, ſolum corpus Chriſti Domini eſſe ſub ſpeciebus; ſed idem modus loquendi ſeruatur in ſecũdo caſu: ergo ex eo debet colligi non eſſe ibi perſonam humanam, ſed ſolùm Diuinam.

55 Ex dictis infero primò, poſſe naturam ſubſtãtialem creatam, de potẽtia Dei, ſimul terminari duplici ſubſiſtentia alienã: Si enim nõ implicat, quod ſimul terminetur propria, & aliena, cur implicabit terminari duplici aliena? Infero ſecundò, poſſe etiam terminari ſimul duplici propriã: quia in primis non repugnat duplex ſubſiſtentia propria numero diſtincta huius numero naturæ: deinde nulla eſt implicatio in eo, quòd hæ duæ ſubſiſtentiæ ſimul coniungantur, vt colligitur ex dictis pro noſtrã concluſione: ergo, &c.

SECTIO. VI.

Vtrùm ſuppoſitum creatum poſſit terminare alienam naturam?

56 CVm ſupra dictum ſit, ſubſiſtentiam creatã eſſe modum, difficile videtur, quod vnum ſuppoſitum creatum poſsit alienam naturam terminare: quia ſi illam terminaret, id fieret per vnionem ſubſiſtentiæ propriæ cũ naturã alienã: at hæc non poteſt naturæ alienæ vniri; neque enim poteſt vniri ei per vnionem ſuper additam (cum ſit modus, & modus vniri debeat, non per aliquid ſuperadditum; ſed perſe ipſum) neque ſe ipſâ, quia ea ſubſiſtentiã non eſt modus naturæ alienæ, cum ex natura rei poſsit eſſe ſine illâ: ergo ſuppoſitum creatum non poteſt naturam alienam terminare. Propter hanc rationem P. Suar, in

in Meta diſp.34.ſect.4. num.37. docet, ſuppoſitum creatum non poſſe, adhuc ſupernaturaliter, aſſumere naturam alienam; quē ſequi videtur P. Hurt. in Metap. diſp. 11.ſect. 8. num. 100. ex ſuppoſitione, quod ſubſiſtentia creata ſit modus: eandem ſequitur P. Vazq. tomo. 1. in 3. part. diſp. 25. cap. 3. alia tamen ductus ratione, quam infra obijciam.

57 Mihi tamen nulla videtur aſsignari implicatio, propter quam id non poſsit fieri de potentia Dei. Sequor OKam, Baſolem. Maior. Almai. Gabr. & Scotum, quos refert P. Hurt. ſupra num. 102. Ratio, quæ me monet, eſt: quia, licèt modus ſe ipſo vniatur rei, cuius eſt modus; rei, cuius non eſt modus, non repugnat vniri medio aliquo ſuperaddito, etenim indiuiſibile quantitatis eſt modus continuans partes ipſius quantitatis; & nihilominus vnitur ſubſtantiæ per vnionem ſuperadditam: ergo, licèt ſubſiſtentia creata ſit modus naturæ, cuius eſt propria, non implicabit ex hoc capite, quod naturæ alienæ, cuius non eſt modus, vniatur per vnionem ſuperadditam; at, ſi per vnionem ſuperadditam vniretur illi; ipſam terminaret, cum ſubſiſtentia Verbi vnita humanitati per vnionem ſuperadditam, illam terminet: ergo, &c. Cōfirmatur: quia de ratione ſubſiſtentiæ Diuinæ eſt realis identitas cum naturâ, cuius eſt propria; & nihilominus poteſt de potentiâ Dei vniri diſtinctæ naturæ per vnionem ſuperadditam: ergo, licèt ſubſiſtētia creata ſe ipſâ vniatur naturæ propriæ, cuius eſt modus, non erit repugnantia, ſaltem ex hoc capite, in eo quod alienæ naturæ vniatur per vnionē ſuperadditam. Ex his conſtat ad rationem, cui innitebatur P. Suar.

58 Obijcies primò vnio non poteſt vnire extrema ſibi non cōnaturalia adhuc per vnionem ſuperadditam: ergo neque ſubſiſtentia modalis poterit terminare naturam alienam, etiam per vnionem ſuperadditam. Do antecedens, de quo dicemus lib. 3. in quo agemus; an actio poſsit oriri ab agente de potentia Dei abſolutâ media alia actione? Nego tamen conſequentiam: Quia ex eo communiter negatur, modum vnionis poſſe vniri medio alio modo vnionis; quia vnus modus non poteſt affici alio eiuſdem rationis cum illo. Ex quo quidèm non infertur, modum quemlibet affici non poſſe per modum diuerſæ rationis ab illo, vt videmus in vnione, quæ poteſt recipi mediâ paſsione ſuperaddita, & in indiuiſibili continuatiuo partiū quātitatis, quod materiæ vnitur per vnionem ſuperadditam: ſubſiſtentia autem cum ſit modus terminādi naturam propriam, eſt diuerſæ rationis à modo vnionis cum aliena naturâ, & ideò non eſt, cur non poſsit affici per illum Deus.

59 Dices: ſubſiſtentia eſt vnio ſui ipſius cum naturâ propriâ: ergo eſt modus eiuſdem rationis cum vnione, quàm haberet

cum

cum naturâ alienâ. Reſpondeo, diſtinguendo antecedens: ſubſiſtentia eſt vnio ſui ipſius, tanquam modi terminantis naturam propriã, concedo: eſt vnio ſui ipſius, tanquam modi vnientis duo extrema à ſe diſtincta, nego antecedẽs; & deinde nego conſequentiam. Quia diuerſæ rationis eſt modus terminandi, etiam ſi ſe ipſo vniatur, ac modus vniendi extrema à ſe diſtincta.

60 Obijcies 2. ex ſuppoſitione, quod exiſtentia eſſet diſtincta realiter ab eſſentia, non poſſet materia exiſtere per exiſtentiam formæ, etiam ſi illi vniretur, vt diximus diſp. 2. ſect. 5. ergo etiã ſi natura aliqua vniatur ſubſiſtentiæ alienæ, non fiet ſubſiſtens per illã. Nego conſequentiam: quia, vt natura fiat ſubſiſtens per ſubſiſtentiã alienam, nihil aliud requiritur, niſi quod illi vniatur, vt cernitur in humanitate Chriſti Domini vnita Verbo: at vero, vt materia exiſteret per exiſtentiã formæ, non ſuffiiceret, quòd illi vniretur; ſed neceſſariũ præterea eſſet, quod vtraque produceretur per eandẽ actionẽ, ita vt exiſtentia formæ eſſet materiæ ratio terminãdi ipſius productionẽ, vt diximus in eã ſectione; ex eo autẽ, quod exiſtentia formæ vniretur materiæ, non ſequeretur produci vtrãque per eandẽ actionẽ, vt ibi probauimus: & ideo non ſequeretur, quod materia eſſet exiſtens per exiſtentiam formæ.

61 Obijcit 3. P. Vazq. ſupra: vel ſubſiſtentia creata habet ex naturã rei intrinſecã capacitatẽ ad terminandã naturam alienam, vel non habet. Si hoc vltimũ, non poterit terminare illã adhuc de potẽtiã Dei, niſi Deus illi addat virtutẽ terminandi; & tunc iam non terminaret ipſa; ſed virtus illa ſuperaddita. Si primũ, poterit naturaliter terminare naturã alienam, vt conſtat: hoc autẽ nõ concedis: ergo neq; illud, ex quo ſequitur. Reſpõdeo, ſubſiſtẽtiã creatam habere quidẽ intrinſecã capacitatẽ terminandi naturã alienã: hæc tamen capacitas, & ſi realiter ſit idẽ cũ ipſa ſubſiſtentia; ac per conſequens entitatiue naturalis, nõ tamen communiter dicitur abſolute naturalis, ſeu illi conuenire ex natura rei. Quia cõmuniter ſolũ appellatur naturalis ea potẽtia, quæ poteſt reduci ad actũ ab agẽte naturalis ordinis; ſed dicitur obediẽtialis, quia nõ reducitur ad actũ, niſi à Deo vt authore ſupernaturali. Neq; id mirum videatur, cũ certũ ſit, in corpore Chriſti Domini eſſe capacitatẽ intrinſecã cũ illo realiter identificatam, per quã eſt capax ad exiſtendũ in pluribus locis, vt cõſtat ex Euchariſtia: & nihilomin⁹ hæc capacitas licet entitatiue naturalis ſit; nõ tamẽ cõmuniter talis dicitur, quia nõ cõuenit illi per ordinẽ ad agens naturale; ſed dicitur obediẽtialis, quia ſolũ à Deo vt agente ſuper naturam, poteſt in pluribus locis conſtitui.

62 Obijcies vltimò: ſi ſubſiſtẽtia creata poſſet de potentia Dei terminare alienã naturam, poſſet etiã duas, & plures imo, & infinitas; quia nõ eſt ratio cur poſsit vnã ter-

terminare, & non duas, vel tres, & ſic in infinitum. Hoc autem videtur impoſsibile; inde enim ſequeretur creatam illam ſubſiſtentiã eſſe infinitę virtutis. Admitto, creatam ſubſiſtentiam poſſe de potentia Dei terminare infinitas naturas: nego tamen inde inferri eſſe infinitæ virtutis. Quia corpus Chriſti Domini poteſt ſupernaturaliter admittere infinitas præſentias Euchariſticas: nam ſi infinitæ hoſtiæ conſecrarentur ſimul, omnibus illis fieret præſens, & nihilominus inde non infertur, corpus Chriſti Domini eſſe infinitæ virtutis. Ratio eſt: quia infinita virtus non colligitur ex eo, quod rebus poteſt conuenire ſupernaturaliter; ſed ex eo, quod illis conuenit ex naturâ rei.

62 Rogabis: an, ſi ſuppoſitum leonis vniretur humanitati, poſſet compoſitum illud appellari homo? Reſpondeo affirmatiue: quia homo eſt compoſitum ex natura humana, & ſubſiſtentia ſiue propria, (vt nullus negat) ſiue aliena, vt conſtat ex Chriſto Domino, in quo humanitas ſimul cum ſubſiſtentia Verbi cõſtituit hominem: ergo, cum in caſu poſito daretur compoſitum reſultans ex naturâ humanâ, & ſubſiſtentiâ alienâ leonis, vere eſſet homo.

63 Obijcit P. Hurt. ſupra n. 104. vbi oppoſitum docet: homo eſt perſona: ſed ſubſiſtentia leonis non eſt perſonalitas: ergo ex illâ, & natura humana non reſultaret homo. Diſtinguo minorem: non eſt perſonalitas reſpectu naturæ leonis, concedo: reſpectu naturæ humanæ, nego minorem: & nego conſequẽtiam. Id confirmari poteſt à paritate perſonalitatis Verbi, quæ, licèt ex natura ſua ſit perſonalitas Dei; nihilominus poteſt conſtituere perſonam humanam ratione capacitatis, quam habet, vt vniatur cum natura humana. Simili ergo ratione ſubſiſtentia leonis, & ſi non ſit perſonalitas per ordinem ad naturam leonis, quam terminat ex naturâ rei; eſt tamen perſonalitas ratione capacitatis obedientialis terminandi naturã humanam, cum qua vere conſtituit perſonam. Quia, vt diximus ſect. 1, perſona ex eo ſolum diſtinguitur à ſuppoſito non perſona, quod illa inuoluit naturam rationalem; ſecus hoc.

64 Addo, in caſu poſito fore verum dicere; *homo eſt leo*, & *leo eſt homo*: ſicut in Chriſto Domino eſt verũ dicere: *homo eſt Deus*, &, *Deus eſt homo*. Quia hæ propoſitiones, non alia de cauſa ſunt veræ in Chriſto Domino, niſi quia natura diuina, & humana ſunt vnitæ in eodem ſuppoſito: ergo, cum natura leonis, & hominis in caſu poſito eſſent vnitæ in eodem ſuppoſito, veræ forent hæ propoſitiones.

SECTIO VII.
Aliqua difficultates expediuntur.

65 PRima difficultas eſt: *An ſuppoſitum, ſeu ſubſiſtentia ſit de eſſentia hominis?* Pro ſolutione noto primò, hominem non ſolum

lum includere humanitatem; ſed etiam ſubſiſtentiam, vt fatentur omnes. Noto 2. eſſentiã poſſe ſumi late, & ſtrictè. Strictè ſumitur pro prima radice accidentium, ſeu operationum, vt conſtat ex Ariſt. 7. Meta. cap. 3. vbi docet, *quod quid erat eſſe*, (quod apud Philoſophum idẽ eſt, ac, *eſſentia*.) tantum inueniri in primo ente, hoc eſt, in ſubſtantia, quæ dicitur primum ens, quia eſt prima radix accidentium, & operationum: late vero ſumitur pro omni illo, quod pertinet ad conceptum formalem intrinſecum cuiuſque rei, ſiue ſit radix accidentium, ſiue non.

66 Dico ergo: ſi eſſentia ſumatur ſtriſte, ſubſiſtentia non eſt de eſsẽtia hominis, quia ſtrictè, & proprie loquendo illud eſt de eſſentia hominis, quod in homine habet rationem principij radicalis accidentium, ſeu operationũ: ſed ſola humanitas id habet: ergo ſola humanitas eſt eſſentia hominis. Minor probatur: quia, vt dicemus infra, ſubſiſtentia nõ eſt principium operationum. In hoc ſenſu docent Theologi, Verbum aſſumpſiſſe totam eſſentiam hominis; &, eſſentiã Dei dari in quaiibet ex tribus perſonis Sanctiſsimæ Trinitatis. Subſiſtentia autem in hâc acceptione dicitur eſſe cõplementum eſſentiæ. Si vero eſſentia ſumatur late, ſubſiſtentia eſt de eſſentia hominis: quia in hac acceptione illud eſt de eſſentia hominis, quod pertinet ad conceptum formalem intrinſecum illius: ſed talis eſt ſubſiſtentia, quia, vt diximus, includitur in illo: ergo, &c.

67 Dices: vnio animæ rationalis cum materia eſt de eſſentia hominis primo modo; & nihilominus non eſt principium operationum: ergo & ſubſiſtentia erit de eſſentia hominis ſtricte, licet non ſit principium operationum. Nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt: quia licet vnio non ſit id, quod producit operationes in homine; eſt tamen id, quo conſtituitur humanitas, quæ eſt principium adæquatum operationum hominis; cum autem pertineat ad principium operatiuum, vt conſtitutiuum illius, neceſſarium eſt, quod pertineat ad eſſentiam illius ſtricte ſumptam: non vero ſubſiſtentia, quia hæc ſupponit principium adæquatum operationum, humanitatem videlicet iam conſtitutam.

Secunda difficultas eſt.

68 *AN ſuppoſitum ſit principium actiuum, & paſsiuũ operationum?* Hoc eſt, an non ſola natura ſit principium operationum; ſed etiam ſubſiſtentia requiratur ex parte principij? Quod in duplici ſenſu poteſt intelligi. Primò, ita vt ſubſiſtentia requiratur ex parte principij operationum tanquam principium inadæquatum illarum. Secundò, ita vt requiratur ſolum vt conditio ex parte naturæ requiſita ad operandũ. Et quidem, vt certum habeo, non requiri ſubſiſtentiam, vt princi-

piun

pium inadæquatum operationum: quia in Chriſto Domino ſola humanitas erat principium adæquatum operationum humanarũ: ergo & in reliquis hominibus. Cõſequẽtia eſt bona: quia humanitas Chriſti Domini eſt eiuſdem ſpeciei cũ reliquis. Antecedens autem probatur: quia in primis ſubſiſtentia Verbi non poterat concurrere ad operationes humanitatis in genere cauſæ materialis, vt patet; alioqui enim mutaretur: neque in genere cauſæ efficientis, quia in hoc genere nulla operatio extra Deum oritur immediate à perſonalitatibus Diuinis; ſed ſolùm ab eſſentiâ iuxta commune Theologorũ effatum, *omnes actiones Dei ad extrà ſunt cõmunes toti Trinitati*, hoc eſt oriuntur immediate ab eo, quód eſt cõmune tribus Perſonis. Secundò, & fit ratio à priori præſentis adſerti: quia natura humana, v. gr. cum ſuis potentijs habet ſufficientem virtutẽ ad ſuas operationes producendas: ergo non eget concurſu ſubſiſtentiæ. Antecedens probatur: quia omnes formalitates intellectionis, volitionis, &c. correſpondent ſufficienter animæ cũ ſuis potentiis inſtructis ſpeciebus intentionalibus: ergo ſufficiens virtus datur in naturâ humanâ ad ſuas operationes ſine concurſu ſubſiſtẽtiæ.

69 Maior difficultas eſt in ſecundò, videlicet; an ſubſiſtẽtia requiratur ex parte naturæ ſubſtantialis vt conditio neceſſaria ad operandum? Dico ergo, requiri. Ita P. Hurt. in Meta diſp. 11. nu. 110. & P. Suar. in Metap. diſp. 34. ſect. 7. num. 10. Probatur primò ex Ioanne Theologo Eccleſiæ latinæ in Concil. Florentino, qui ſeſſion. 10. vt probaret, perſonam Patris, & non ſolam eſſentiam eſſe, quæ per ſe generat Filium in Diuinis, aſſumpſit illud axioma, *actiones ſunt ſuppoſitorum*, quod receptum eſſe ait apud omnes philoſophos: ergo ſentit manifeſte, ſubſiſtentiam per ſe eſſe requiſitam ad operandum: alioqui ſola eſſentia generaret perſe, & ſubſiſtentia Patris ſe haberet per accidens ad generationem. Secundò probatur ratione: quia, vt ſæpe diximus, & concedunt omnes, ſubſiſtentia eſt vltimum complementum ſubſtantialis naturæ in ſuo eſſe eſſentiali: ſed eſſe eſſentiale cuiuslibet naturæ ſubſtãtialis eſt, eſſe principium radicale ſuarum operationum: ergo per ſubſiſtentiam completur per ſe in eſſe principij radicalis operationum: ergo ſubſiſtentia eſt quid perſe requiſitum ex parte naturæ ad operandum: alioqui ſine ſubſiſtentia eſſet natura completa in eſſe principij radicalis. Tertiò, quia eſſe ſubſtantiæ eſt propter operari: ergo id quod perſe pertinet ad eſſe ſubſtantiæ, perſe conducit ad operationem: ſed ſubſiſtentia perſe pertinet ad eſſe ſubſtantiæ tanquam complementum intrinſecum illius: ergo perſe pertinet ad operari: non tanquam principium, vt probatum eſt: ergo tanquam [illegible] conditio.

Ter-

Tertia difficultas eſt.

70 A quo rā producatur ſubſiſtentia? Certum eſt 1. in genere cauſæ materialis produci ab ipſâ naturâ, quam afficit, quia in eâ recipitur, vt diximus ſuprà n. 31. Circa cauſam efficientē P. Suar. ſuprà ſect. 6. n. 9. & ſi cōtrariā ſententiā iudicet probabilem; aſſerit tamen, ſubſiſtentiā efficienter produci à naturâ, quā afficit. Contrariā ſententiā arbitror verām, eamque probo primò: quia in primâ generatione forma ſubſtantialis non poteſt efficere ſuam vhionē cum materiâ, vt cōcedunt aduerſarij, & fere omnes philoſophi; alioqui ſe ipſum quiſque generaret, quia produceret ſuam vnionē, in cuius productione conſiſtit generatio, vt dictū eſt diſp. 6. ſect. 3. ergo neque natura ſubſtantialis efficit ſuam ſubſiſtentiā. Probo cōſequentiam: quia non magis eſt de complemento ſubſtantiali formæ vnio cū materiâ, quàm decōplemēto ſubſtantiali naturæ ſubſiſtentia: ergo, ſi forma adhuc rationalis non poteſt producere ſuam vnionem, neque natura poterit producere ſuam ſubſiſtentiam.

71 Reſpondet P. Hurt. in Meta. diſ. 11. n. 118. eſſe diſparem rationem: quia forma non poteſt aliquid producere in materia, niſi vt forma illius: conſtituitur autē forma illius per vnionē; ac proinde nihil poteſt in materiā cauſare niſi vt vnita. At verò natura ſubſtantialis ſecundum ſe poteſt operari. Sed contrà: ex eo ſolū forma nōn poteſt producere aliquid in materiā, niſi vt forma illius, quia cōpletur in ſuo eſſe per vnionē: ergo, cū natura ſubſtantialis cōpleatur in ſuo eſſe per ſubſiſtētiā, nō poterit aliquid producere, niſi vt affecta ipſâ ſubſiſtētiâ. Ratio a priori concluſionis eſt: quia humanitas non ſolum eſt eſſentialiter principiū radicale intellectionis, &c. ſed etiā alterius hominis, & ſuppoſiti: ergo ſicut per ſubſiſtentiam completur in eſſe principij radicalis intellectionis, &c. ſic etiā completur in eſſe principij alterius hominis, & ſuppoſiti: ergo ſicut non poteſt reliquas operationes elicere, niſi ſupponatur completa per ſubſiſtentiam, ita neque ipſam ſubſiſtentiam. Vnde in prima ſui generatione accipiet ſubſiſtentiam à generante, per quam complebitur, vt deinde poſsit producere non ſolum aliam humanitatem; ſed etiam ſubſiſtentiam.

72 Obijcies: ſubſiſtentia non ſolùm eſt conditio, vt natura operetur efficienter; ſed etiam vt operetur in genere cauſæ materialis recipientis: atquì hoc non obſtat, vt recipiat in genere cauſæ materialis ſubſiſtentiam propriam: ergo neque obſtabit, vt efficienter illam producat. Reſpōdeo, ſubſiſtentiam eſſe conditionem ex parte naturæ requiſitam ad recipiendas alias operationes præter ipſam ſubſiſtentiam; at verò in genere cauſæ efficientis non ſolum eſſe conditionem, vt natura efficiat alias operationes; ſed etiā vt ipſam ſubſiſtentiam, vel alias

eiuſdem

eiuſdẽ ſpeciei. *Ratio* diſparitatis ſumitur ex diuerſo modo cauſandi cauſæ materialis, & efficientis: quia cauſa materialis cauſat effectum recipiendo illum, vt propriã perfectionem, atque adeo neceſſarium non eſt, quod ipſa ſupponatur iam perfecta, imo neceſſarium eſt, quod non præcedat cum tali perfectione; alioqui illam nõ poſſet recipere: at vero cauſa efficiẽs non producit effectum recipiendo; ſed dãdo perfectionem, atque adeò debet ſupponi iam completa, & perfecta. Neque id mirum videri debet, cum plus requiratur ad dandum eſſe, quam ad illud recipiendum.

73 Hæc doctrina egregie cõfirmatur à paritate vnionis inter materiam, & formam ſubſtantialem, quæ, cum ſit complementum vtriuſque taliter, vt materia ſit cauſa receptiua illius; forma vero effectiua, non efficitur à formã, quia non ſupponitur completa; & tamen recipitur à materiã, etiamſi non ſupponatur completa per aliã vnionem: ergo idem dicendum erit de natura ſubſtantiali, vt eſt cauſa efficiens, & recipiens ſubſiſtentiæ. Cum hoc tamẽ bene ſtat, quòd ſubſiſtentia ſit conditio ex parte naturæ ad reliquas operationes recipiendas; quia cum reliqua taliter conſequantur eſſentiam, vt non compleant illam ſubſtantialiter; & ex alio capite eſſe ſit prius, quam operari, neceſſariũ eſt, vt [illegible] pertinet ad eſſe, cond[illegible] modo ad operatio[illegible] conditio.

Quarta difficultas eſt.

74 VTrum natura ſubſtãtialis poſſit eſſe ſine omni ſubſiſtentiâ? Reſpondeo affirmatiue cum P. Hurt. ſupra num. 123. vbi pro ſe adducit P. Valent. tom. 4. diſp. 1. quæſt. 1. punt. 2. §. *Non obſtat.* Ratio eſt: quia natura ſubſtantialis non eſt modus ſubſiſtentiæ, ſed ê contra, ipſa completur per ſubſiſtentiam tanquam per modum: cur ergo non poterit Deus corrupto modo conſeruare naturam? Obiicit P. Soar. quantitas non poteſt diuinitus eſſe ſine aliqua figura; neque corpus ſine aliqua præſentia, neque accidens priuari poteſt inhærentia, quin illi tribuatur modus perſeitatis: ergo neque natura ſubſtantialis poteſt priuari propriâ ſubſiſtentiâ, quin illi tribuatur aliena. Nego antecedens quoad id, quod dicit de quantitate; & corpore, de quo infrà diſp. 22.

75 Quod attinet ad accidens, dico, quod, quando ſeparatur à ſubiecto, duplicem modum perſeitatis poteſt habere. Primus eſt creatio, quæ ſubſtituitur loco eductionis, per quam dependebat à ſubiecto. Secundus eſt modus perſeitatis, qui ſubſtituitur loco modi vnionis ad complendum entitatem accidentis. Sine hoc poteſt eſſe accidens ſeparatum de potẽtia Dei, ſicut poteſt eſſe natura ſine aliquâ ſubſiſtentiâ. Sine primò tamen non poteſt: quia, cum accidens ſit ens ab alio, neceſſarium

eſt,

eſt, quod ſemper conſeruetur ab aliquo efficienti per aliquam actionem: ablata verò eductione nõ poteſt per aliam conſeruari niſi per creationem. S. Thomas adductus à P. Soar. ex 3. diſt. 1. art. 3. quæſt. 3. ad 3. loquitur ex naturâ rei. Rogabis, an quando Deus miraculoſe tolleret naturæ propriam ſubſiſtentiam, nec aliam adderet, conſeruari poſſet natura ſine nouo miraculo? Reſpondeo, in eo caſu non fore nouum miraculum eam conſeruare, iuxta ea, quæ de conſeruatione materiæ primę ſine omni forma ſubſtantiali diximus diſp. 2. ſect. 8. illuc adito.

Vltima difficultas eſt

76 QVâ ratione ſignificent nomina ſubſtantiua tam quæ ſumuntur à naturâ ſubſtantiali, vt hæc, *homo, Deus, &c.* quam quæ ſumuntur à ſubſiſtẽtiâ, vt hæc, *ſuppoſitum, perſona*? Et quidem certum eſt, quodlibet ex iſtis nominibus ſignificare naturam ſubſtantialem, & ſubſiſtentiam ſimul: & ideo difficultas ſolum eſt circa modum illas ſignificãdi. De hoc egi in Log. diſp. 11. ſect. 1. & ideo breuiter rem hanc expediam in præſenti.

77 Dico ergo, vtraque nomina ſignificare naturam, & ſubſiſtentiam in recto: cum hoc tamen diſcrimine, quod nomina deſumpta à natura ſignificant determinate ipſam naturam, & vage ſubſiſtentiam hanc, vel illam: è contra verô nomina deſumpta à ſubſiſtẽtiâ determinate ſignificant non ſtentiam; vage verò naturam hanc vel illam. Vnde quando dicimus, *hic homo, hic Deus*, ſolum determinamus *humanitatem*, & *Deitatem*, & vage ſignificamus hanc, vel illam *ſubſiſtentiam*. Ita docet P. Gaſpar Hurt. de Incar. diſp. 11. difficul. 13. num. 61. è contra verò quando dicimus: *hoc ſuppoſitum, hæc perſona*, determinamus ſubſiſtentiam, & perſonalitatem; & vage ſignificamus hanc, vel illam naturam. Primum conſtat ex myſterio ſanctiſsimæ Trinitatis, in qua idem numero Deus datur in tribus perſonis, quia in omnibus datur eadem numero Deitas: ergo hic numero Deus, non dicit determinate ſubſiſtentiam; ſed ſolùm vage, alioqui cum in qualibet perſona detur perſonalitas diuerſa, quælibet eſſet diuerſus numero Deus. Secundum conſtat ex myſterio Incarnationis, in quo idem numero ſuppoſitũ (Verbum videlicèt, quod fuit ab æterno ſine humanitate) permanſit poſt vnionem cum ipſa humanitate, vt ex Fide conſtat. Ergo hoc ſuppoſitum non dicit determinate hanc naturã: alioqui cùm adiuncta fuit humanitas Verbo, reſultaret diuerſum ſuppoſitum, ac erat antea. Adde, nomina propria, *vt Petrus, Ioannes, &c.* determinate ſignificare naturam, & ſubſiſtentiam, vt docet P. Gaſpar Hurt. ſupra difficul. 7. num. 39. & ideo qualibet ex illis variata non maneret Petrus.

78 Ex his inferes, ſuppoſita eſſe vnum, vel plura ex vnitate, vel

in Meta diſp. 34. ſect. 4. num. 37. docet, ſuppoſitum creatum non poſſe, adhuc ſupernaturaliter, aſſumere naturam alienam; quē ſequi videtur P. Hurt. in Metap. diſp. 11. ſect. 8. num. 100. ex ſuppoſitione, quod ſubſiſtentia creata ſit modus: eandem ſequitur P. Vazq. tomo. 1. in 3. part. diſp. 25. cap. 3. alia tamen ductus ratione, quam infra obijciam.

57 Mihi tamen nulla videtur aſsignari implicatio, propter quam id non poſsit fieri de potentia Dei. Sequor OKam, Baſolem. Maior. Almai. Gabr. & Scotum, quos refert P. Hurt. ſupra num. 102. Ratio, quæ me monet, eſt: quia, licèt modus ſe ipſo vniatur rei, cuius eſt modus; rei, cuius non eſt modus, non repugnat vniri medio aliquo ſuperaddito, etenim indiuiſibile quantitatis eſt modus continuans partes ipſius quantitatis; & nihilominus vnitur ſubſtantiæ per vnionem ſuperadditam: ergo, licèt ſubſiſtentia creata ſit modus naturæ, cuius eſt propria, non implicabit ex hoc capite, quod naturæ alienæ, cuius non eſt modus, vniatur per vnionem ſuperadditam: at, ſi per vnionem ſuperadditam vniretur illi, ipſam terminaret, cum ſubſiſtentia Verbi vnita humanitati per vnionem ſuperadditam, illam terminet: ergo, &c. Confirmatur: quia de ratione ſubſiſtentiæ Diuinæ eſt realis identitas cum naturâ, cuius eſt propria; & nihilominus poteſt de potentiâ Dei vniri diſtinctæ naturæ per vnionem ſuperadditam: ergo, licèt ſubſiſtētia creata ſe ipſâ vniatur naturæ propriæ, cuius eſt modus, non erit repugnantia, ſaltem ex hoc capite, in eo quod alienæ naturæ vniatur per vnionē ſuperadditam. Ex his conſtat ad rationem, cui innitebatur P. Suar.

58 Obijcies primò: vnio non poteſt vnire extrema ſibi non connaturalia adhuc per vnionem ſuperadditam: ergo neque ſubſiſtentia modalis poterit terminare naturam alienam, etiam per vnionem ſuperadditam. Do antecedens, de quo dicemus lib. 3. in quo agemus; an actio poſsit oriri ab agente de potentia Dei abſolutâ mediâ aliâ actione? Nego tamen conſequentiam: Quia ex eo communiter negatur, modum vnionis poſſe vniri medio alio modo vnionis; quia vnus modus non poteſt affici alio eiuſdem rationis cum illo. Ex quo quidèm non infertur, modum quemlibet affici non poſſe per modum diuerſæ rationis ab illo, vt videmus in in vnione, quæ poteſt recipi mediâ paſsione ſuperaddita, & in indiuiſibili continuatiuo partiū quantitatis, quod materiæ vnitur per vnionem ſuperadditam; ſubſiſtentia autem cum ſit modus terminādi naturam propriam, eſt diuerſæ rationis a modo vnionis cum aliena naturâ. & ideò non eſt, cur non poſsit affici per illum Deus.

59 Dices: ſubſiſte[n]tia eſt vnio ſui ipſius cum naturâ propriâ: ergo eſt modus eiuſdem rationis cum vnione, quam haberet

cum

cum naturâ alienâ. Reſpondeo, di ſtinguendo antecedens: ſubſiſtentia eſt vnio ſui ipſius, tanquam modi terminantis naturam propriā, concedo: eſt vnio ſui ipſius, tanquam modi vnientis duo extrema à ſe diſtincta, nego antecedēs; & deinde nego conſequentiam. Quia diuerſæ rationis eſt modus terminandi, etiam ſi ſe ipſo vniatur, ac modus vniendi extrema à ſe diſtincta.

60 Obijcies 2. ex ſuppoſitione, quod exiſtentia eſſet diſtincta realiter ab eſſentia, non poſſet materia exiſtere per exiſtentiam formæ, etiam ſi illi vniretur, vt diximus diſp. 2. ſect. 5. ergo etiā ſi natura aliqua vniatur ſubſiſtentiæ alienæ, non fiet ſubſiſtens per illā. Nego conſequentiam: quia, vt natura fiat ſubſiſtens per ſubſiſtentiā alienam, nihil aliud requiritur, niſi quod illi vniatur, vt cernitur in humanitate Chriſti Domini vnita Verbo: at verò, vt materia exiſteret per exiſtentiā formæ, non ſufficeret, quòd illi vniretur; ſed neceſſariū præterea eſſet, quod vtraque produceretur per eandē actionē; ita vt exiſtentia formæ eſſet materiæ ratio terminādi ipſius productionē, vt diximus in eā ſectione; ex eo autē, quod exiſtentia formæ vniretur materiæ, non ſequeretur produci vtrâque per eandē actionē, vt ibi probauimus: & ideo non ſequeretur, quod materia eſſet exiſtens per exiſtentiam formæ.

61 Obijcit 3. P. Vazq. ſupra: vel ſubſiſtentia creata habet ex natura rei intrinſecā capacitatē ad terminandā naturam alienam, vel non habet. Si hoc vltimū, non poterit terminare illā adhuc de potētiâ Dei, niſi Deus illi addat virtutē terminandi; & tunc iam non terminaret ipſa; ſed virtus illa ſuperaddita. Si primū, poterit naturaliter terminare naturā alienam, vt conſtat: hoc autē nō concedis: ergo neq; illud, ex quo ſequitur. Reſpōdeo, ſubſiſtētiā creatam habere quidē intrinſecā capacitatē terminandi naturā alienā: hæc tamen capacitas, & ſi realiter ſit idē cū ipſa ſubſiſtentia; ac per conſequens entitatiue naturalis, nō tamen communiter dicitur abſolute naturalis, ſeu illi conuenire ex natura rei. Quia cōmuniter ſolū appellatur naturalis ea potētia, quæ poteſt reduci ad actū ab agēte naturalis ordinis; ſed dicitur obediētialis, quia nō reducitur ad actū, niſi à Deo vt authore ſupernaturali. Neq; idmirum videatur, cū certū ſit, in corpore Chriſti Domini eſſe capacitatē intrinſecā cū illo realiter identificatam, per quā eſt capax ad exiſtendū in pluribus locis, vt cōſtat ex Euchariſtia: & nihilomin⁹ hæc capacitas licet entitatiue naturalis ſit; nō tamē cōmuniter talis dicitur, quia nō cōuenit illi per ordinē ad agens naturale; ſed dicitur obediētialis, quia ſolū à Deo vt agente ſuper naturam, poteſt in pluribus locis conſtitui.

62 Obijcies vltimò: ſi ſubſiſtētia creata poſſet de potentia Dei terminare alienā naturam, poſſet etiā duas, & plures imo, & infinitas: quia nō eſt ratio cur poſsit vnā ter-

terminare, & non duas, vel tres, & ſic in infinitum. Hoc autem videtur impoſsibile; inde enim ſequeretur creatam illam ſubſiſtentiã eſſe infinitæ virtutis. Admitto, creatam ſubſiſtentiam poſſe de potentia Dei terminare infinitas naturas: nego tamen inde inferri eſſe infinitæ virtutis. Quia corpus Chriſti Domini poteſt ſupernaturaliter admittere infinitas præſentias Eucharíſticas: nam ſi infinitæ hoſtiæ conſecrarentur ſimul, omnibus illis fieret præſens, & nihilominus inde non infertur, corpus Chriſti Domini eſſe infinitæ virtutis. Ratio eſt: quia infinita virtus non colligitur ex eo, quod rebus poteſt conuenire ſupernaturaliter; ſed ex eo, quod illis conuenit ex naturâ rei.

62 Rogabis: an, ſi ſuppoſitum leonis vniretur humanitati, poſſet compoſitum illud appellari homo? Reſpondeo affirmatiue: quia homo eſt compoſitum ex natura humana, & ſubſiſtentia ſiue propria, (vt nullus negat) ſiue aliena, vt conſtat ex Chriſto Domino, in quo humanitas ſimul cum ſubſiſtentia Verbi cõſtituit hominem: ergo, cum in caſu poſito daretur compoſitum reſultans ex naturâ humanâ, & ſubſiſtentiâ alienâ leonis, vere eſſet homo.

63 Obijcit P. Hurt. ſupra. n. 104. vbi oppoſitum docet: homo eſt perſona: ſed ſubſiſtentia leonis non eſt perſonalitas: ergo ex illâ, & natura humana non reſultaret homo. Diſtinguo minorem: non eſt perſonalitas reſpectu naturæ leonis, concedo: reſpectu naturæ humanæ, nego minorem: & nego conſequẽtiam. Id confirmari poteſt à paritate perſonalitatis Verbi, quæ, licèt ex natura ſua ſit perſonalitas Dei; nihilominus poteſt conſtituere perſonam humanam ratione capacitatis, quam habet, vt vniatur cum natura humana. Simili ergo ratione ſubſiſtentia leonis, & ſi non ſit perſonalitas per ordinem ad naturam leonis, quam terminat ex naturâ rei; eſt tamen perſonalitas ratione capacitatis obedientialis terminandi naturã humanam, cum qua vere conſtituit perſonam. Quia, vt diximus ſect. 1, perſona ex eo ſolum diſtinguitur à ſuppoſito non perſona, quod illa inuoluit naturam rationalem; ſecus hoc.

64 Addo, in caſu poſito fore verum dicere: *homo eſt leo*, & *leo eſt homo*: ſicut in Chriſto Domino eſt verũ dicere: *homo eſt Deus*, &, *Deus eſt homo*. Quia hæ propoſitiones, non alia de cauſa ſunt veræ in Chriſto Domino, niſi quia natura diuina, & humana ſunt vnitæ in eodem ſuppoſito: ergo, cum natura leonis, & hominis in caſu poſito eſſent vnitæ in eodem ſuppoſito, veræ forent hæ propoſitiones.

SECTIO. VII.

Aliqua difficultates expediuntur.

65 PRima difficultas eſt: *An ſuppoſitum, ſeu ſubſiſtentia ſit de eſſentia hominis?* Pro ſolutione noto primò, hominem non ſolum

lum includere humanitatem; ſed etiam ſubſiſtentiam, vt fatentur omnes. Noto 2. eſſentiã poſſe ſumi late, & ſtrictè. Stricte ſumitur pro prima radice accidentium; ſeu operationum, vt conſtat ex Ariſt 7. Meta. cap. 3. vbi docet, *quod quid erat eſſe*, (quod apud Philoſophum idẽ eſt, ac, *eſſentia*,) tantum inueniri in primo ente, hoc eſt, in ſubſtantia, quæ dicitur primum ens, quia eſt prima radix accidentium, & operationum: late vero ſumitur pro omni illo, quod pertinet ad conceptum formalem intrinſecum cuiuſque rei, ſiue ſit radix accidentium, ſiue non.

66 Dico ergo: ſi eſſentia ſumatur ſtriſte, ſubſiſtentia non eſt de eſsẽtia hominis, quia ſtricte, & proprie loquendo illud eſt de eſſentia hominis, quod in homine habet rationem principij radicalis accidentium, ſeu operationũ: ſed ſola humanitas id habet: ergo ſola humanitas eſt eſſentia hominis. Minor probatur: quia, vt dicemus infra, ſubſiſtentia nõ eſt principium operationum. In hoc ſenſu docent Theologi, Verbum aſſumpſiſſe totam eſſentiam hominis; &, eſſentiã Dei dari in quaiibet ex tribus perſonis Sanctiſsimæ Trinitatis. Subſiſtentia autem in hâc acceptione dicitur eſſe cõplementum eſſentiæ. Si vero eſſentia ſumatur late, ſubſiſtentia eſt de eſſentia hominis: quia in hac acceptione illud eſt de eſſentia hominis, quod pertinet ad conceptum formalem intrinſecum illius: ſed talis eſt ſubſiſtentia, quia, vt diximus, includitur in illo: ergo, &c.

67 Dices: vnio animæ rationalis cum materia eſt de eſſentia hominis primo modo; & nihilominus non eſt principium operationum: ergo & ſubſiſtentia erit de eſſentia hominis ſtricte, licet non ſit principium operationum. Nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt: quia licet vnio non ſit id, quod producit operationes in homine; eſt tamen id, quo conſtituitur humanitas, quæ eſt principium adæquatum operationum hominis, cum autem pertineat ad principium operatiuum, vt conſtitutiuum illius, neceſſarium eſt, quod pertineat ad eſſentiam illius ſtricte ſumptam: non vero ſubſiſtentia, quia hæc ſupponit principium adæquatum operationum, humanitatem videlicet iam conſtitutam.

Secunda difficultas eſt.

68 AN *ſuppoſitum ſit principium actiuum, & paſsiuũ operationum*? Hoc eſt, an non ſola natura ſit principium operationum; ſed etiam ſubſiſtentia requiratur ex parte principij? Quod in duplici ſenſu poteſt intelligi. Primo, ita vt ſubſiſtentia requiratur ex parte principij operationum tanquam principium inadæquatum illarum. Secundò, ita vt requiratur ſolum vt conditio ex parte naturæ requiſita ad operandũ. Et quidem, vt certum habeo, non requiri ſubſiſtentiam, vt princi-

pium inadæquatum operationum: quia in Chriſto Domino ſola humanitas erat principium adæquatum operationum humanarũ: ergo & in reliquis hominibus. Cõſequẽtia eſt bona: quia humanitas Chriſti Domini eſt eiuſdem ſpeciei cũ reliquis. Antecedens autem probatur: quia in primis ſubſiſtentia Verbi non poterat concurrere ad operationes humanitatis in genere cauſæ materialis, vt patet; alioqui enim mutaretur: neque in genere cauſæ efficientis, quia in hoc genere nulla operatio extra Deum oritur immediate à perſonalitatibus Diuinis; ſed ſolùm ab eſſentiâ iuxta commune Theologorũ effatum, *omnes actiones Dei ad extrà ſunt cõmunes toti Trinitati*, hoc eſt oriuntur immediate ab eo, quòd eſt cõmune tribus Perſonis. Secundò, & ſit ratio à priori præſentis adſerti: quia natura humana, v. gr. cum ſuis potentijs habet ſufficientem virtutẽ ad ſuas operationes producendas: ergo non eget concurſu ſubſiſtentiæ. Antecedens probatur: quia omnes formalitates intellectionis, volitionis, &c. correſpondent ſufficienter animæ cũ ſuis potentijs inſtructis ſpeciebus intentionalibus: ergo ſufficiens virtus datur in naturâ humanâ ad ſuas operationes ſine concurſu ſubſiſtẽtiæ.

69 Maior difficultas eſt in ſecundò, videlicet; an ſubſiſtẽtia requiratur ex parte naturæ ſubſtantialis vt conditio neceſſaria ad operandum? Dico ergo, requiri. Ita P. Hurt. in Meta diſp. 11. nu. 110. & P. Suar. in Metap. diſp. 34. ſect. 7. num. 10. Probatur primò ex Ioanne Theologo Eccleſiæ latinæ in Concil. Florentino, qui ſeſsion. 10. vt probaret, perſonam Patris, & non ſolam eſſentiam eſſe, quæ per ſe generat Filium in Diuinis, aſſumpſit illud axioma, *actiones ſunt ſuppoſitorum*, quod receptum eſſe ait apud omnes philoſophos: ergo ſentit manifeſte, ſubſiſtentiam per ſe eſſe requiſitam ad operandum: alioqui ſola eſſentia generaret perſe, & ſubſiſtentia Patris ſe haberet per accidens ad generationem. Secundò probatur ratione: quia, vt ſæpe diximus, & concedunt omnes, ſubſiſtentia eſt vltimum complementum ſubſtantialis naturæ in ſuo eſſe eſſentiali: ſed eſſe eſſentiale cuiuslibet naturæ ſubſtãtialis eſt, eſſe principium radicale ſuarum operationum: ergo per ſubſiſtentiam completur per ſe in eſſe principij radicalis operationum; ergo ſubſiſtentia eſt quid perſe requiſitum ex parte naturæ ad operandum: alioqui ſine ſubſiſtentia eſſet natura completa in eſſe principij radicalis. Tertiò, quia eſſe ſubſtantiæ eſt propter operari: ergo id quod perſe pertinet ad eſſe ſubſtantiæ, perſe conducit ad operationem: ſed ſubſiſtentia perſe pertinet ad eſſe ſubſtantiæ tanquam complementum intrinſecum illius: ergo perſe pertinet ad operari: non tanquam principium, vt probatum eſt; ergo tanquam conditio.

Ter-

Tertia difficultas eſt.

70 A quo nã producatur ſubſiſtentia? Certum eſt 1. in genere cauſæ materialis produci ab ipſâ naturâ, quam afficit, quia in eâ recipitur, vt diximus ſuprà n. 31. Circa cauſam efficientẽ P. Suar. ſuprà ſect.6.n. 9. & ſi cõtrariã ſententiã iudicet probabilem; aſſerit tamen, ſubſiſtentiã efficienter produci à naturâ, quã afficit. Contrariã ſententiã arbitror veram, eamque probo primò: quia in primâ generatione forma ſubſtantialis non poteſt efficere ſuam vnionẽ cum materiâ, vt cõcedunt aduerſarij, & fere omnes philoſophi; alioqui ſe ipſum quiſque generaret, quia produceret ſuam vnionẽ, in cuius productione conſiſtit generatio, vt dictũ eſt diſp.6. ſect. 3. ergo neque natura ſubſtantialis efficit ſuam ſubſiſtentiã. Probo cõſequentiam: quia non magis eſt de complemento ſubſtantiali formæ vnio cũ materiâ, quàm de cõplemẽto ſubſtantiali naturæ ſubſiſtentia: ergo, ſi forma adhuc rationalis non poteſt producere ſuam vnionem, neque natura poterit producere ſuam ſubſiſtentiam.

71 Reſpondet P. Hurt. in Meta. diſ. 11. n. 118. eſſe diſparem rationem: quia forma non poteſt aliquid producere in materia, niſi vt forma illius: conſtituitur autẽ forma illius per vnionẽ; ac proinde nihil poteſt in materiã cauſare niſi vt vnita. At verò natura ſubſtantialis ſecundum ſe poteſt operari. Sed contrà: ex eo ſolũ forma nõn poteſt producere aliquid in materiã, niſi vt forma illius, quia cõpletur in ſuo eſſe per vnionẽ: ergo, cũ natura ſubſtantialis cõpleatur in ſuo eſſe per ſubſiſtẽtiã, nõ poterit aliquid producere, niſi vt affecta ipſã ſubſiſtẽtiã. Ratio à priori concluſionis eſt: quia humanitas non ſolum eſt eſſentialiter principiũ radicale intellectionis, &c. ſed etiã alterius hominis, & ſuppoſiti: ergo ſicut per ſubſiſtentiam completur in eſſe principij radicalis intellectionis, &c. ſic etiã completur in eſſe principij alterius hominis, & ſuppoſiti: ergo ſicut non poteſt reliquas operationes elicere, niſi ſupponatur completa per ſubſiſtentiam, ita neque ipſam ſubſiſtentiam. Vnde in prima ſui generatione accipiet ſubſiſtentiam à generante, per quam complebitur, vt deinde poſsit producere non ſolum aliam humanitatem; ſed etiam ſubſiſtentiam.

72 Obijcies: ſubſiſtentia non ſolùm eſt conditio, vt natura operetur efficienter; ſed etiam vt operetur in genere cauſæ materialis recipientis: atqui hoc non obſtat, vt recipiat in genere cauſæ materialis ſubſiſtentiam propriam: ergo neque obſtabit, vt efficienter illam producat. Reſpõdeo, ſubſiſtentiam eſſe conditionem ex parte naturæ requiſitam ad recipiendas alias operationes præter ipſam ſubſiſtentiam; at verò in genere cauſæ efficientis non ſolum eſſe conditionem, vt natura efficiat alias operationes; ſed etiã vt ipſam ſubſiſtentiam, vel alias

eiuſdē ſpeciei. *R*atio diſparitatis ſumitur ex diuerſo modo cauſandi cauſæ materialis, & efficientis: quia cauſa materialis cauſat effectum recipiendo illum, vt propriā perfectionem, atque adeo neceſſarium non eſt, quod ipſa ſupponatur iam perfecta, imo neceſſarium eſt, quod non præcedat cum tali perfectione; alioqui illam nō poſſet recipere: at vero cauſa efficiēs non producit effectum recipiendo; ſed dādo perfectionem, atque adeò debet ſupponi iam completa, & perfecta. Neque id mirum videri debet, cum plus requiratur ad dandum eſſe, quam ad illud recipiendum.

73 Hæc doctrina egregie cōfirmatur à paritate vnionis inter materiam, & formam ſubſtantialem, quæ, cum ſit complementum vtriuſque taliter, vt materia ſit cauſa receptiua illius; forma vero effectiua, non efficitur à formâ, quia non ſupponitur completa; & tamen recipitur à materiâ, etiamſi non ſupponatur completa per aliā vnionem: ergo idem dicendum erit de natura ſubſtantiali, vt eſt cauſa efficiens, & recipiens ſubſiſtentiæ. Cum hoc tamē bene ſtat, quòd ſubſiſtentia ſit conditio ex parte naturæ ad reliquas operationes recipiendas; quia cum reliqua taliter conſequantur eſſentiam, vt non compleant illam ſubſtantialiter; & ex alio capite eſſe ſit prius, quam operari, neceſſariū eſt, vt id, quod pertinet ad eſſe, conducat aliquo modo ad operationem ſaltem vt conditio.

Quarta difficultas eſt.

74 VTrum natura ſubſtātialis poſsit eſſe ſine omni ſubſiſtentiâ? Reſpondeo affirmatiue cum P. Hurt. ſupra num. 123. vbi pro ſe adducit P. Valent. tom. 4. diſp. 1. quæſt. 1. punt. 2. §. *Non obſtat.* Ratio eſt: quia natura ſubſtantialis non eſt modus ſubſiſtentiæ, ſed ē contra, ipſa completur per ſubſiſtentiam tanquam per modum: cur ergo non poterit Deus corrupto modo conſeruare naturam? Obiicit P. Soar. quantitas non poteſt diuinitus eſſe ſine aliqua figura; neque corpus ſine aliqua præſentia, neque accidens priuari poteſt inhærentia, quin illi tribuatur modus perſeitatis: ergo neque natura ſubſtantialis poteſt priuari propriâ ſubſiſtentiâ, quin illi tribuatur aliena. Nego antecedens quoad id, quod dicit de quantitate; & corpore, de quo infrà diſp. 22.

75 Quod attinet ad accidens, dico, quod, quando ſeparatur à ſubiecto, duplicem modum perſeitatis poteſt habere. Primus eſt creatio, quæ ſubſtituitur loco eductionis, per quam dependebat à ſubiecto. Secundus eſt modus perſeitatis, qui ſubſtituitur loco modi vnionis ad complendum entitatem accidentis. Sine hoc poteſt eſſe accidens ſeparatum de potētia Dei, ſicut poteſt eſſe natura ſine aliquâ ſubſiſtentiâ. Sine primò tamen non poteſt: quia, cum accidens ſit ens ab alio, neceſſarium

eſt,

eſt,quod ſemper conſeruetur ab aliquo efficienti per aliquam actionem:ablata verò eductione nõ poteſt per aliam conſeruari niſi per creationem. S.Thomas adductus à P.Soar. ex 3.diſt. 1. art. 3.quæſt. 3.ad 3.loquitur ex naturâ rei. Rogabis, an quando Deus miraculoſe tolleret naturæ propriam ſubſiſtentiam,nec aliam adderet, conſeruari poſſet natura ſine nouo miraculo? Reſpondeo,in eo caſu non fore nouum miraculum eam conſeruare,iuxta ea,quæ de conſeruatione materiæ primę ſine omni forma ſubſtantiali diximus diſp. 2. ſect. 8. illuc adito.

Vltima difficultas eſt

76 QVâ ratione ſignificent nomina ſubſtantiua tam quæ ſumuntur à naturâ ſubſtantiali, vt hæc, *homo, Deus, &c.* quam quæ ſumuntur à ſubſiſtẽtiâ, vt hæc, *ſuppoſitum, perſona*? Et quidem certum eſt, quodlibet ex illis nominibus ſignificare naturam ſubſtantialem, & ſubſiſtentiam ſimul: & ideo difficultas ſolum eſt circa modum illas ſignificãdi. De hoc egi in Log. diſp. 11. ſect. 1. & ideo breuiter rem hanc expediam in præſenti.

77 Dico ergo, vtraque nomina ſignificare naturam, & ſubſiſtentiam in recto: cum hoc tamen diſcrimine, quod nomina deſumpta à natura ſignificant determinate ipſam naturam, & vage ſubſiſtentiam hanc, vel illam: è contra verò nomina deſumpta à ſubſiſtẽtiâ determinate ſignificant ſubſiſtentiam; vage verò naturam hanc vel illam. Vnde quando dicimus, *hic homo, hic Deus*, ſolum determinamus *humanitatem*, & *Deitatem*, & vage ſignificamus hanc, vel illam *ſubſiſtentiam*. Ita docet P. Gaſpar Hurt. de Incar. diſp. 11. difficul. 13. num. 61. è contra verò quando dicimus: *hoc ſuppoſitum, hæc perſona*, determinamus ſubſiſtentiam, & perſonalitatem; & vage ſignificamus hanc, vel illam naturam. Primum conſtat ex myſterio ſanctiſsimæ Trinitatis, in qua idem numero Deus datur in tribus perſonis, quia in omnibus datur eadem numero Deitas: ergo hic numero Deus, non dicit determinate ſubſiſtentiam; ſed ſolùm vage, alioqui cùm in qualibet perſona detur perſonalitas diuerſa, quælibet eſſet diuerſus numero Deus. Secundum conſtat ex myſterio Incarnationis, in quo idem numero ſuppoſitũ (Verbum videlicèt, quod fuit ab æterno ſine humanitate) permanſit poſt vnionem cum ipſa humanitate, vt ex Fide conſtat. Ergo hoc ſuppoſitum non dicit determinate hanc naturã: alioqui cùm adiuncta fuit humanitas Verbo, reſultaret diuerſum ſuppoſitum, ac erat antea. Adde, nomina propria, *vt Petrus, Ioannes, &c.* determinate ſignificare naturam, & ſubſiſtentiam, vt docet P. Gaſpar Hurt. ſupra difficul. 7. num. 39. & ideo qualibet ex illis variata non maneret Petrus.

78 Ex his inferes, ſuppoſita eſſe vnum, vel plura ex vnitate, vel

pluralitate ſubſiſtentiarum; è contra verò homines eſſe plures, vel vnum ex pluralitate, vel vnitate naturarum. Vnde ſi eadem natura humana, vniretur pluribus ſubſiſtentijs, daretur vnus homo, & plura ſuppoſita: è contra verò, ſi vna ſubſiſtentia vniretur pluribus humanitatibus, daretur vnum ſuppoſitum, & plures homines, vt à paritate deduci poteſt ex myſterijs Trinitatis, & Incarnationis. Neque enim vlla eſt ratio, propter quam hæc nomina diuerſo modo ſignificent in humanis, ac in Diuinis. Hic aduerte, has propoſitiones, quæ in Chriſtò Domino ſunt veræ, *homo eſt Deus*, &, *Deus eſt homo*, ita accipiendas eſſe, vt ſenſus prioris ſit: *idem ſuppoſitum, quod eſt homo, eſt Deus*: poſterioris verò: *idem ſuppoſitum, quod eſt Deus, eſt homo*: quia ex omnium ſententia ex eo ſolum eæ propoſitiones ſunt veræ, quia natura humana, & Diuina ſunt vnitæ in eodem ſuppoſito: ergo non alium ſenſum habent niſi prędictum.

LIBER SECVNDVS PHYSICORVM.

EGIMVS in 1. lib. de principijs entis naturalis, prout eius eſſentiam cōſtituunt: in hoc verò agendum eſt de eiſdem, prout in illud, & in eius operationes influunt: cumque hoc munus præſtēt vt cauſæ, exactam cauſarū explicationem aggredi oportebit.

DISPVTATIO. IX.

De Natura, & naturali.

PRimum ſibi parat locum in hoc libro Naturæ inueſtigatio, ex qua gradū faciemus ad cauſarum explicationem; quæ eſt præcipua, & melior portio totius philoſophiæ naturalis, & quæ maximè cōducit ad Diuinam.

SECTIO. I.

Natura definitio, & quidditas explanatur.

1 MVltis modis ſolet accipi *Natura*. Primò enim accipitur pro Deo rerum omnium opifice, & authore; vocaturque à nonnullis *natura naturans*, ad diſtinctionem creaturarum, quæ *natu-*

natura naturata nuncupãtur; quia omnes à primâ illâ naturâ ſunt pro ductæ. Iuxta hanc acceptionẽ dixit Aug. lib. 15. de Trinit. cap. 1. ſupra hanc noſtram ntaurã eſſe naturam, nõ creatam; ſed Creatricẽ, ideſt, Deum. Secundò accipitur *Natura* pro cuiuſque rei eſſentia: ſic dicimus, eſſe iuxta naturã ignis calefacere; aquæ. infrigidare, &c. Tertio ſumitur pro totâ vniuerſitate rerum creatuarm, & agentis increati, quatenus operatur iuxta naturam, & exigentiam illarum: ſicque miraculum dicimus, quod totius naturæ, ideſt, rerum creatarum vires, & exigentiam ſuperat. Quartò pro cauſis naturalibus, quatenus ſecundum inſitam propenſionem operantur: quo ſenſu dicimus, *naturam odiſſe vacuum*; *nihil fruſtra moliri*; *horrere ſuperfluum*, *&c.* Quintò pro natiuo calore, ac temperamento primarum qualitatum in animalibus reſidente; ſic dicimus, *Tiene natural melancolico alegre*, *&c.* Sextò ſumitur pro cuiuſque viuentis ſenſibilis generatione, quæ *natiuitas* vocatur; eſtque magis propria huius nominis ſignificatio iuxta eius etymologiam: *Phyſis* enim, quod græce eſt idem, ac latine *Natura* deriuatur àverbo græco *Phyoma*, quod eſt *naſcor*. Hinc eſt, quod, cum generatio, & natiuitas ab interno rei principio oriatur, extẽſum ſit nomen *Natura* ad ſignificandum internum principium, vnde primò res habet, quod moueatur, ſiue illud rebus viuentibus, ſiue non viuentibus inſit: & hæc eſt ſeptima, & vltima huius nominis acceptio, iuxta quam hoc loco definiuit Ariſt. *Naturam*.

2 *Natura* ergo hoc vltimo modo accepta eſt iuxta Ariſtot. cap. 1. huius libri text. 3. *Principium*, *& cauſa motus*, *& quietis eius*, *in quo eſt primò*, *& per ſe*, *& non ſecundum accidens*. *Principium* ponitur loco generis: in quo natura conuenit cum priuatione. Additur, *& cauſa*, vt à priuatione ſecernatur, quæ taliter eſt principium motus, vt illum non cauſet. Si tamen recta definiendi methodus ſeruanda eſſet, dicendum potius eſſet *principium cauſatiuum*, quam, *principium*, *& cauſa*: ſic enim ſuperfluit verbum *principium*, cum in cauſâ, principij ratio contineatur. Eſt autem ab Ariſtot. ſic prolata definitio; tum ne, ſi cauſam ſolum poneret in definitione, putaretur loqui de cauſâ lato modo ſumptâ, prout comprehendit principium; tum etiam, vt vel rudibus naturæ ratio (quæ maximi momenti eſt in philoſophia) clarius innoteſceret.

3 Additur, *motus*, *& quietis*. Per particulam *motus* quamlibet mutationem intellige ſiue ſucceſsiuam, ſiue inſtantaneam, non ſecundùm quod inuoluit priuationẽ in ſubiecto præexiſtentem; hæc enim per accidens eſt, vt natura quatenus talis operetur; ſed ſecundùm quod dicit actionem, & paſsionẽ. Propterea Ariſtot. in 3. libro explicans eſſentiam motus, cuius cauſam hic dixerat eſſe naturam,

tantùm meminit in eius definitione actionis, & paſsionis, nullâ factâ mentione priuationis, vt ibi dicemus. Addunt PP. Connimb. hìc quæſt. 2. art. 1. in illa voce *motus* intelligendum eſſe motum phyſicum, vt à ratione naturæ Angelus excludatur. Sed ſine fundamẽto id aſſerunt: tum quia Philoſophus tantùm ponit vocem *motus*, nullâ additâ reſtrictione: vt quid ergo illã reſtringemus? Tum etiã quia quamuis intelligendus eſſet motus phyſicus, non poſſet Angelus per hanc particulã excludi: *motus* enim *phyſicus* eſt idem, ac *motus naturalis*, id enim ſignificat vox græca, *Phyſicòs*: motus autem naturalis dicitur ille, qui eſt à natura: prius ergo probandũ eſt, Angelum non eſſe naturam, quàm motus, aut operatio eius à ratione naturalis, ſeu phyſicæ excludatur.

4 Per particulam *quietis* ne intelligas quietem negatiuam, hoc eſt, carentiam motus; ſed poſitiuã, nempe conſeruationẽ termini acquiſiti per motũ: eâdem enim virtute, quâ ens naturale propriam perfectionem acquirit, conſeruat ipſam. Hac de cauſa, dum lapidem à centro intẽdimus remouere, vim reſiſtendi ſentimus, non ob aliam rationem, niſi quia eâdem vi, quâ ipſe conatur centrum acquirere, conſeruat præſentiam in eodem centro, & in eo quieſcit. Hinc reijciendus eſt P. Fonſeca, qui 5. Metaph. quæſt. 1. cap. 4. ſect. 4. docet, eas particulas, *motus*, & *quietis* intelligendas eſſe disiunctiue, ita vt in aliquibus ſit natura principium motus; in alijs verò principium quietis. Hoc, inquam, eſt falſum; quia eadem virtus, quæ poteſt terminum aliquẽ producere, poteſt, & illum conſeruare; cum conſeruatio nihil aliud ſit, quam continuata productio: ergo, eo ipſo quòd aliqua natura eſt cauſa motus, eſt etiam cauſa quietis. Vnde hæc particula ſolum eſt addita in definitione maioris explicationis gratia.

5 Additur, *eius, in quo eſt*. Nonnulli putant, hæc verba referenda eſſe ad motũ, ita vt ſenſus ſit: *Natura eſt cauſa motus, & quietis eius, in quo eſt ipſe motus, &c.* Sed hoc expreſſe eſt contra mentem Ariſt. qui addit, *primò, & per ſe & non ſecundum accidens*; motus autẽ non eſt *primò, & per ſe* in mobili; ſed ſecundum accidens. Secundò, quia ipſe Ariſt. medicinam exiſtentem in homine, qui ſe ipſum ſanat, dicit non eſſe naturam, eo quod non eſt per ſe primò in illo: ergo id, quod eſſe debet primò, & per ſe in mobili, eſt ipſa natura. Referenda ergo ſunt illa verba ad ipſam naturã, ita vt ſenſus ſit, *natura eſt cauſa motus, & quietis eius, in quo eſt ipſa cauſa, &c.* quod intellige nõ de exiſtentiâ per rationem, vt exiſtunt in ſpecie genus, & differentia; ſed de exiſtentia reali, vt exiſtunt in cõpoſito materia, & forma: de hac enim exiſtentia loquebatur Ariſt. vt apparet ex cõtextu, in quo ſolùm materiam, & formam aſſerit, participare rationem naturæ.

6 Neque dici poteſt, Ariſt. genus, & differentiam cõprehendiſſe

his ſub nominibus materiæ,& formæ, quia genus, & differentia in compoſitione metaphyſica ſe habent vt materia,& forma. Hoc,inquam,dici non poteſt:quia genus, & differentia impropriè nimis, & metaphorice dicuntur materia, & forma,& eſſentiam componere,ac in illa eſſe, cum reuerà neque materia, neque forma ſint,neque cõponant niſi per operationem noſtri intellectus. Verba autem in definitionibus poſita, & ea, quæ ad eaſdem definitiones explanandas adducuntur, propriè intelligenda ſunt. Alioqui quando definitur homo per hoc, quod eſt eſſe *animal rationale*, poſſemus dicere, comprehendi in hac definitione hominem pictum,& mortuum, quia hi metaphorice dicuntur homines: hoc autem quis dicat?

7 Dicitur autem *eius in quo eſt*, vt denotetur, motum debere eſſe proprium illius totius, in quo includitur ipſa natura:cum antẽ motus eſſentialiter includat actionẽ, & paſsionẽ, iuxta dicenda lib. 3. vt ſit proprius totius, neceſſarium eſt,quod efficiatur ab illo, & recipiatur in illo. Si enim recipitur,& non oritur ab illo; vel è contra,nõ erit motus ſecundùm ſe totum pro prius illius; ſed partim erit illius, partim alterius, à quo oritur, vel in quo recipitur.

8 Denique additur: *primò, & per ſe, & non ſecundùm accidens.* Per illa verba *primo, & per ſe*, denotatur,naturam tali modo debere eſſe in eo, quod mouetur, vt ſit de primario,& eſſentiali conceptu illius, vt vera pars eſſentialis ipſius. Propterea Ariſt. materiam ſolum,& formam,quæ ſunt partes eſſentiales ſubſtantiæ, dixit eſſe naturas. Hinc eſt, quòd grauitas, & leuitas,&c. non ſint natura; quia licèt cauſent motum in ſubſtantijs, in quibus ſunt; nõ tamen ſunt partes eſſentiales illarum. Deinde ponitur, *non ſecundum accidens*,vt conſtet,naturam debere eſſe partem eſſentialem compoſiti ſubſtantialis,non accidentalis. Ex his cõſtat, ad rationem naturæ neceſſarium eſſe,primò,quòd ipſa natura ſit cauſa motus:ſecundò,quòd iſte motus oriatur,& recipiatur in eo, in quo ineſt natura: tertiò, quòd ipſa natura ſit pars eſſẽtialis illius, in quo eſt: quartò, quòd hoc debeat eſſe compoſitum, non accidẽtale; ſed ſubſtantiale.

9 Hinc colligo primò, neque Angelicam ſubſtantiã, neque compoſitum reſultans ex materia, & forma ſubſtantiali eſſe naturam, prout hic definitur:quia natura eſt pars eſſentialis ſubſtantiæ completæ,in qua eſt: ſed neque ſubſtantia Angelica, neque ea, quæ eſt compoſita ex materia, & forma, ſunt partes eſſentiales ſubſtantiæ completæ; quia, licèt eæ includantur in ſuppoſito,quod eſt ſubſtantia cõpleta,non tamen, vt partes eſſentiales; ſed vt tota eſſentia illius propriè loquẽdò, vt diximus ſect. præcedente in principio. Fateor, ſubſtantiã Angelicã, & ſubſtantiã compoſitam ex materia,& forma, imò & Diuinam dici naturas; hoc tamen eſt propter ſimilitudinem,

quam habent cũ natura hic ab Ariſtotele definita: quæ ſimilitudo in eo eſt, quòd ſicut natura hic definita dicitur illa ſubſtantia, quæ eſt cauſa operationum compoſiti, in quo includitur, ita etiam in ſuppoſito id, quod eſt cauſa operationũ, eſt ſola ſubſtantia prout diſtincta à ſubſiſtentia; & propterea dicitur natura. Quia tamen non habet alia requiſita, deficit à ratione naturæ hic definitæ.

10 Secundò colligo, illuminationem aeris non eſſe motum naturalem propriè loquendo, vt hic loquimur: quia, licèt recipiatur in aere, qui eſt propriè ens naturale; non tamen oritur ab illo; ſed à Sole, & ideò non eſt proprius aeris ſecundùm ſe totùm. Tertiò colligo, neque actionem, qua vnus homo, v. g. generat alium hominem, eſſe motum naturalem in acceptione, de qua loquimur in præſenti: quia non recipitur in eodem, à quo oritur. Colligo quartò, quòd, ſi detur compoſitum ita reſultans ex materia, & forma, vt nulli iſtarum ſeorſim ſumptæ reſpondeat effectio, aut receptio operationũ, quæ ſunt propriæ talis compoſiti; ſed indiuiſibiliter reſpondeant ipſi toti, non dicentur hæ partes natura: quia in eo caſu nulla ex illis erit principiũ, & cauſa motus; ſed toti ſolum id conueniet: ergo nulla ex illis erit natura.

11 Dices: etiamſi viſio non reſpõdeat potentiæ viſiuæ ſeorſim ſumptæ; ſed ipſi ſimul cum ſpecie: nihilominùs potentia viſiua abſolute dicitur eſſe cauſa viſionis: ergo, licèt operationes cõpoſiti nõ reſpondeant materiæ, & formæ ſeorſim ſumptis; ſed toti ex illis reſultanti, poterit quælibet abſolute dici cauſa earũ operationũ, ac percõſequens erit natura. Cõcedo antecedens, & nego conſequentiã: quia, licèt abſolute dicatur cauſa effectus ea, quæ ita eſt inadæquata, vt vel in aliquo genere adæquata ſit, vt, eſt cauſa efficiens, aut materialis prima, aut ſecunda: vel, ſi ſit inadæquata adhuc in vno genere, reſpondeat tamen illi ſeorſim aliqua formalitas effectus; vt contingit in pontentia viſiua, quæ, licèt in genere efficientis ſecundi ſit cauſa inadæquata viſionis; ſeorſim tamen illi reſpondet aliqua formalitas huius (in ſentẽtia eorum, qui dicunt, ſpeciem etiam cõcurrere efficienter) Nihilominus abſolute non dicitur cauſa effectus ea, quæ ita eſt inadæquata, vt nec ſit adæquata in vno genere, nec aliqua formalitas illi ſeorſim reſpondeat; vt conſtat in gradibus intenſionis, aut partibus integralibus alicuius agentis; quæ quã do indiuiſibiliter concurrunt ad vnum effectum producendum, nulla ſeorſim dicitur abſolute cauſa effectus; ſed totum ex omnibus reſultans. Hac ergo ratione ſe haberent materia, & forma in eo cõpoſito, de quo loquimur in præſenti: & ideò nulla ex illis ſeorſim ſumpta poſſet abſolute dici cauſa effectus; ſed ſolùm compoſitum ex vtrãque reſultans; ac per conſequens nulla ex illis diceretur natura.

SE-

SECTIO II.
Vtrùm materia, & quæuis forma ſubſtantialis ſint natura?

12 Tam certum eſt apud Ariſtotelem, materiam, & formam ſubſtantialem eſſe naturam, vt ſuperuacanea eſſet diſceptatio de hoc, niſi authores aliqui nonnulla confinxiſſent, quæ veritatem luce clariorem videantur obnubilare. Ariſt. enim hic tex. 10. aperte docet, materiam, & formã eſſe naturam. & textu 4. ait: *Naturam autem habent, quæcunque huiuſmodi habent principium: & ſunt hæc omnia ſubſtantia, ſubiectum enim quoddam, & in ſubiecto eſt natura ſemper.* Vbi docet, ea habere naturam, quæ conſtant materiã, & formã, eo quòd natura ſemper eſt materia, & forma. Idem docet 5. Metaph. cap. 4.

13 Dico ergo primò: quæuis forma ſubſtantialis corporea ſublunaris ex his, quas nouimus, eſt natura. Ita ſentiunt communiter authores: quia quæuis ex iſtis formis eſt principium efficiens motus, per quem producuntur proprietates, & perfectiones compoſiti ſubſtantialis, in quo includitur tanquã pars eſſentialis illius: ergo omnibus illis conuenit definitio naturæ. Neque obeſt, quod formæ non ſint adæquata cauſa huius motus, eo quod non ſint principium paſsiuũ illius. Hoc, inquã, nõ obeſt: quia Ariſt. non requirit ad rationẽ naturæ, quod motum cauſet in omni genere cauſæ; ſed tantum quod ſit cauſa; quod quidẽ verificari poteſt, etiãſi in vno tantũ genere ad motũ concurrat. Vide cap. 1. huius lib. vſq; ad tex. 15. in eo enim ex profeſſo probat Ariſt. formam eſſe naturã, & docet, magis naturã eſſe, quã materiã: ſi autẽ ſolũ eſſet natura, quod eſt principiũ paſsiuũ motus, vt ait Scotus, non eſſet, cur forma magis natura, quã materia diceretur, quia materia etiã recipit motũ. Imò hæc ſola eſſet natura; quia, vt dicem⁹ infra, accidẽtia cõpoſiti ſubiectãtur in materiã ſolũ.

14 Dico ſecũdò: forma quæuis cœleſtis eſt natura. In hanc cõcluſionem cõſentiunt fere omnes authores prçcedẽtis. Probatur; quia forma cuiuslibet cœli (ſupponamus cœlos eſſe plures) eſt principium, & cauſa efficiens proprietatum, & perfectionũ, quæ ſunt propriæ ipſorum cœlorũ: ergo eſt cauſa motus, per quem hæc omnia in ipſis cœlis producuntur; & ex alio capite habet omnia requiſita ad rationem naturæ: ergo quæuis forma cœleſtis eſt natura. Antecedens admittitur communiter ab authoribus. Adde, formam cœli Empyrei (ſi eſt compoſitum ex materiã, & formâ) eſſe cauſam conſeruantem præſentiam, quam habet ipſum cœlum in ſuo centro; &, eſſe talis virtutis, quæ, ſi moueretur cœlum à proprio centro, iterum illud ad ipſum reuocaret centrum naturali vi; quoniã, ſi reliqua corpora habent intrinſecam vim, quã proprio centro adhæreant, & illud recuperent, ſi mouẽãtur, cur id cœlo Empyreo non concedemus? Idẽ dico de reliquis cœlorũ orbibus;

licèt enim motus, quo nunc cientur, non ſit à principio intrinſeco, quia iuxta cõmunem opinionẽ eſt ab intelligentia aſsiſtente: attamẽ, ſi intelligentia eos non moueret, quieſcerent ab intrinſeco in ſuo centro, conſeruando ibi propriam præſentiã. Præteceà: ſi inde remouerentur, propria vi ſe ad idem centrum reuocarent, virtute propriæ formæ ſubſtantialis.

15 Obijcit Scotus: ea tantum mutatio eſt naturalis, quâ vnumquodque aptum eſt mutari ratione principij paſsiui mutationis; non ratione principij actiui; non enim dicitur mutari, & moueri, quod efficit, ſed tantũ quod recipit motũ: ergo ratione ſolũ principij paſsiui, motus dicitur naturalis; ac per cõſequens forma, ſolũ eſt natura, quaten⁹ principiũ paſsiuũ motus. Diſtinguo maiorẽ: ea tãtũ mutatio eſt naturalis, quâ vnunquodque aptum eſt mutari à ſe, & ſe ipſum mutare, concedo: mutari ab alio, nego maiorẽ, vt conſtat ex dictis ſect. præcedente. Vnde non ſolùm principium paſsiuum erit natura; ſed etiam actiuum, quia tam vnũ, quàm aliud eſt cauſa motus proprij ipſius compoſiti.

16 Obijcit ſecundò: natura vt natura eſt principium intrinſecũ illi, quod mouetur per motum naturalem: ſed cauſa effectiua motus non eſt per ſe loquendo intrinſeca illi, quod mouetur, niſi forte per accidẽs, quia per accidẽs eſt, quòd principium efficiens ſit in eo, quod mouetur: ergo id, quod efficit motum, non eſt natura. Conceſſa maiori, diſtinguo minorẽ: cauſa effectiua motus non eſt intrinſeca illi, quod mouetur, ſi motu naturali moueri debeat, nego: ſi motu non naturali, concedo minorem. Neceſſarium enim eſt, per ſe loquendo, ad hoc, vt motus aliquis ſit naturalis, quod oriatur ab illo, quod mouetur, & in eo recipiatur, vt dictum eſt ſect. præcedente num. 7.

Obijcies tertiò S. Thom 3. part. quæſt. 66. art. 3. vbi aſſerit, cœlum Empyreũ nõ moueri: ergo ſentit non eſſe cauſam motus. Reſpondeo, Angelicum Doctorem aperte loqui de motu locali actuali: non tamen negat, quòd ſi à centro proprio remoueretur, ſe iterũ ad id m reuocaret: neque negat, eſſe cauſam aliarum perfectionum, & proprietatum, quæ in ſe habet, vt eſt lux, &c. quod quidẽ ſufficeret, vt cauſa motus diceretur, & eſſet propriè natura.

17 Dico tertiò: anima rationalis, adhuc vt rationalis, eſt natura. Ita PP. Conimb. hìc quæſt. 4. art. 1. P. Toler. quæſt. 2. procem. ad lib. de Anim. F. Rub. in hoc libro cap. 1. quæſt. 14. & communiter recentiores. Probatur: quia anima rationalis vt rationalis, eſt cauſa operationum hominis, in quo includitur tanquam pars eſſentialis: ergo eſt natura. Conſequentia eſt bona ex definitione Naturæ. Antecedens autem probatur: quia in primis anima rationalis vt talis, eſt cauſa intellectionis, quæ eſt propria operatio non ſolùm ipſius animæ; ſed etiam totius compoſiti; quando

doquidem anima pro hoc ſtatu non poteſt intellectionem, ſaltem aliquam, vt dicemus in lib. de Ani. elicere, niſi vt vnita corpori. Vnde totum compoſitum neceſſario requiritur ad eliciendam intellectionem pro hoc ſtatu. Deinde anima rationalis vt talis, eſt cauſa nutritionis hominis, riſus, fletus, & aliorum motuum, qui ſunt proprij hominis, vt homo eſt: ergo, &c.

18 Aduerte, animam rationalem reſpectu harum operationum eſſe naturam, non ſolum quãdo eſt corpori adiuncta; ſed etiam qu[illegible]o ab illo ſeparata; quia ad ra[illegible]em naturæ non requiritur, quod actu eliciat operationes proprias totius compoſiti; ſed ſolùm quod ex natura ſua ſit apta ad illas eliciendas, vt concedunt omnes: cum autem anima rationalis, quando eſt ſeparata à corpore, habeat virtutem intrinſecam ad operationes, quæ ſunt propriæ totius compoſiti, ſeruabit rationem naturæ in eo ſtatu reſpectu harum operationum. Non tamen eſt natura reſpectu operationum, quæ ſunt propriæ ſtatus ſeparationis, qualis eſt intellectio per proprias ſpecies: quia hæ non ſunt operationes propriæ compoſiti; ſed ſolius animæ.

19 Obijcies Ariſtotelem lib. 1. de Par. ani. cap. 1. nõ multo ante finem, vbi agens de anima rationali ait, non eſſe naturam: *Conſtat igitur* (inquit Ariſtoteles) *non de anima omni diſſerere oportere; quãdoquidem non anima omnis natura eſt; ſed aliqua eius pars vna, aut etiam plures.* Reſpondeo, animam rationalem habere duplicem ſtatum; alterum coniunctionis cum materia; ſeparationis alterũ. Ariſtoteles autem ſolùm excludit à philoſopho naturali animã rationalẽ ſecundum ſtatum ſeparationis; non vero ſecundum ſtatũ coniunctionis; & ideo addit, *Ad hæc, rem à materia abſtractam nulla poteſt ſcientia naturalis contemplari,* vt denotaret, ſe ſolùm excludere à contẽplatione philoſophiæ animam ſecundùm ſtatum ſeparationis à materia; non ſecundùm ſtatum coniunctionis.

20 Dico 4. materia prima eſt proprie natura. Ita P. Rub. hic quæſt. 2. P. Hurt. ſect. 2. vbi refert S. Th. 2. Phyſ. text. 2. & c. 10. & 21. Scot. P P. Conn. P. Suar. & alij; & eſt expreſſa Ariſt. ſententia adducti initio huius ſectionis. Ratio eſt: quia materia eſt cauſa motus eius, in quo eſt, &c. ergo eſt natura. Antecedens patet: quia in ſe recipit motum alterationis, motum localem, & reliquos motus materiales totius cõpoſiti, in quo eſt: ergo eſt cauſa materialis illorũ. Præterea habet omnia alia requiſita ad rationem naturæ, vt expendenti cõnſtabit: ergo, &c. Hic non poſſum non obiurgare Thomiſtas, qui cum alibi aſſerãt nulla accidentia recipi in materiã primã; ſed ſubiectari in cõpoſito omnia illa, quæ corporea ſunt; hìc aſſerunt, materiam eſſe naturam. Contra quos ſic argumentor: materia non eſt principium effectiuũ mo-

motus, vt fatentur omnes, neque eſt principium paſsiuum, vt vos aſſeritis: ergo non eſt cauſa motus eius, in quo eſt: ergo neq; natura.

21 Dicent, eſſe principium paſsiuum inadæquatum, quod ſufficit; vt abſolute dicatur principium paſsiuum. Sed contrà eſt, quod ad hoc, vt abſolute dicatur principium, & cauſa, non ſufficit, quod ſit cauſa inadæquata motus iuxta dicta ſect. 1. Dicent ſecundò, materiam eſſe principium paſſiuum generationis ſubſtantialis; quod ſufficit, vt dicatur eſſe natura. Sed contrà: generatio non eſt motus totius compoſiti; ſed ſolius materiæ: neque enim totum mouetur per generationem; ſed fit, teſte Ariſt. 5. Phyſ. text. 8. ergo materia non poteſt eſſe natura eo, quòd ſit principium paſſiuum generationis. Patet conſequentia: quia natura, vt talis, debet eſſe principium motus, qui ſit proprius totius compoſiti, in quo eſt ipſa natura, vt conſtat ex dictis ſect. 1.

Soluuntur obiecta contra concluſionem præcedentem.

22 Multa obijciuntur ex Ariſt. contra prædictã concluſionem, in quorũ ſolutione trademus doctrinam non contemnẽdam. Primò obijcitur. 5. Meta. cap. 4. text. 13. vbi loquens de forma ſubſtantiali ait: *Tranſlatione autem iam, & omnis omnino ſubſtantia propter hanc* (ſcilicet formam) *natura dicitur; quia & ipſa natura ſubſtantia ſit quadam*: ergo ex mente Ariſt. ſola forma eſt proprie natura; reliqua vero per tranſlationem, & metaphoram. Vt reſpõdeam noto primò, nomẽ *ſubſtantia* hic ſumi pro *eſſentia*, in textu enim græco habetur *uſia* quod ſignificat eſſentiam. Noto ſecundò, formam ſubſtantialem frequenter vocari ab Ariſtotele, *quod quid erat eſſe*, ſeu, *eſſentiam* rei; quod non ideo dicit, quia forma ſit tota eſſentia compoſiti; ſed quia eſt præcipua pars, & quæ totum cõſtituit in eſſe talis ſpeciei, & illud ſeparat ab aliis. Hinc fit, quòd forma accidentalis dicatur, quod quid erat eſſe, ſeu eſſentia totius accidentalis propter eandem rationem.

23 Dum ergo Ariſtoteles in obiectione adductus docet, omnem ſubſtantiam, hoc eſt, eſſentiam per tranſlationem dici naturam propter formam ſubſtantialem, loquitur de reliquis formis, ac ſi diceret: reliquæ omnes formæ, quæ ſunt eſſentia totius, quod conſtituunt, dicuntur metaphorice natura propter formam ſubſtantialem: quia propter ſimilitudinem, quam cum ea habent in eo, quod ſicut hæc eſt quidditas, & eſſentia totius ſubſtantialis, ita illæ ſunt quidditas, & eſſentia totius, quod conſtituunt; fit, vt nomen *natura*, cuius ratio proprie inuenitur in forma ſubſtantiali, transferatur ad reliquas. Hæc autem explicatio conſonat textui Ariſtot. & eſt adhibenda, ne cogamur aſſerere Ariſtot. in hoc

lib.

lib. 1. Phyſ. inepte diuiſiſſe naturam in materiam, & formam: quia ſi materia dicitur metaphorice natura, ſicut alia plura, cur ſolùm diuidit naturam in materiam, & formam, & alia omittit, quæ metaphorice dicuntur natura ſicut materia?

23 Obijcitur ſecundò Ariſtot. 5. Metaph. capit. 4. text. 14. vbi docet, formam primario, & proprie dici naturam; materiam vero, eo quód formæ ſit ſuſceptiua. Verba ſunt: *ergo ex his, quæ dicta ſunt prima, & quæ proprie natura dicitur, ſubſtantia eſt eorum, quæ inſe ipſis, quatenus ipſa ſunt, motus principium habent: materia enim, eo quòd huius ſit ſuſceptiua, dicitur natura*: ergo ex mente Ariſtot. ſola forma, quam nomine ſubſtantiæ hic ſignificat eſt proprie natura; materia vero ſolum per analogiam ad formam, nempe quia eſt illius ſuſceptiua. Reſpondeo primó, quod quando Ariſtot. dicit *materia vero, eo quod huius, &c.* particula *huius* referri poteſt ad motum; non ad formam: ita vt ſenſus ſit, materia eſt natura, quia eſt motus ſuſceptiua.

25 Secundò, dato quod particula *huius* referatur ad formam, ita vt ſenſus ſit; materia eſt natura, quia eſt ſuſceptiua formæ, reſpondeo, mentem Ariſtotelis ſolùm eſſe, quód materiam eſſe formæ ſuſceptiuam, eſt primaria ratio in materia, ex qua noſtro modo concipiendi oritur, quod ſit natura: quia ex eo, quod materia eſt ſuſceptiua formæ (ſaltem huius, aut harum, quas cognoſcimus) oritur noſtro modo concipiendi, quod ſit receptiua operationum, & motuum, quibus mouetur compoſitum reſultans ex vtraque: eſſe vero materiam receptiuam horum motuum eſt eſſe veram, & propriam cauſam illorum, quod eſt eſſe proprie naturã iuxta definitionem Ariſt. Dum autem ipſe Ariſt. dicit, *formam eſſe, quæ proprie natura dicitur*, non eſt quia ſola forma ſit proprie natura; ſed quia eſt perfectior natura, quam materia: qua ratione intelligendus eſt, dum alibi dicit formam eſſe magis naturam, quã materiam: ibi enim idem eſt apud Ariſtotelem eſſe magis naturam, ac eſſe perfectiorem ratione differentiæ perfectioris, per quam forma conſtituitur in eſſe talis naturæ.

26 Obijcies tertiò: ex eo diſtinxit Ariſt. naturalia ab artificialibus, quód illa in ſe ipſis habent principium motus; ſecus hæc: atqui hæc non carent principio paſsiuo; ſed tantum effectiuo motus, quando quidem lignea ſtatua principium habet paſsiuum motus, nempe lignum: ergo principium actiuum eſt, quod Ariſtot. requirit ad rationem naturæ. Diſtinguo minorem: artificialia non carent principio paſsiuo motus, qui ſit proprius totius artificialis vt talis, nego: principio paſſiuo motus vtcunque, concedo. Iam monui, naturam eſſe cauſam motus, qui per ſe oriatur à com-

compoſito, inquo eſt natura, & in eodem recipiatur: cum autem ens artificiale, vt tale non habeat in ſe principium effectiuum alicuius motus; neque habet principium paſsiuum motus, qui ſit proprius illius vt talis, ac percõſequens neque habet principium actiuũ, aut paſsiuum, ratione cuius habere poſsit rationem naturæ.

27 Dices: ens artificiale, vt tale per ſe conducit ad motum: ergo datur aliquis motus proprius totius artificialis. Antecedens conſtat: quia ex eo, quod corpus aliquod artificioſe diſponatur tali, vel tali modo, oritur, quod motus fiat celerius; hoc, vel illo ordine, &c. Reſpõdeo, artificioſam diſpoſitionem corporis non conducere per ſe ad ſubſtãtiam motus; ſed ſolum ad circunſtantiam aliquam illius ad hoc videlicet, vt tali, vel tali ordine fiat; maiori, vel minori celeritate, &c. Hoc autem nõ ſufficit, vt ens artificiale dicatur cauſa motus; quod quidem eſt principium naturæ vt talis; ſed ſolum vt dicatur cõditio per ſe requiſita ad aliquã circunſtantiam motus; quod non ſufficit ad rationẽ naturæ vt ex illius definitione cõſtat.

28 Obijcies 4. apud Ariſt. idem eſt eſſe principium motus, & quietis, ac eſſe cauſam efficientem motus, & quietis; ſic enim definit cauſam efficientem cap. 3. huius libri: *id vnde primum principium mutationis, & quietis*: ergo in definitione naturæ non comprehenditur principium paſsiuum motus. Nego antecedens; quia tam cauſa materialis, quàm efficiens dicitur propriiſsime principium, & cauſa motus, & ideo Ariſt. in definitione cauſæ efficientis addidit particulam *vnde*, vt per illam à reliquis cauſis diſtingueretur iuxta dicenda diſp. 13. de cauſa Efficiente.

29 Obijcies 5. ſi materia eſt natura, motus lapidis ſurſum erit naturalis: hoc non poteſt dici: ergo, &c. Probatur maior: quia ille motus eſt naturalis, qui eſt à natura: ſed motus lapidis ſurſum eſt à materiâ, quæ per te eſt natura: ergo eſt naturalis. Nego maiorem. Ad probationem diſtinguo minorem: motus lapidis ſurſum eſt à materiâ, vt natura eſt, nego: non vt natura eſt, concedo minorem. Eatenùs enim materia eſt natura, quatenùs eſt cauſa motus, qui ſit proprius totius, in quo includitur: at motus lapidis ſurſum non eſt proprius lapidis, in quo eſt materia; ac perconſequens materia non eſt natura, quatenùs principium huius motus.

30. Ex dictis colliges, animam rationalem non ſolum eſſe naturam, quatenus eſt principium actiuum intellectionis; ſed etiam quatenus eſt principium paſsiuum illius: quia, cum intellectio vt talis ſit operatio propria totius compoſiti iuxta dicta num. 14. eo ipſo quod eſt principium paſſiuum illius, eſt cauſa materialis motus proprij compoſiti, in quo eſt tanquam pars eſſentialis illius. Colliges ſecundo, formas ſubſtantiales grauium, & leuium (ſi

vera

vera ſit ſententia aſſerens, quanlibet entitatem compoſiti eſſe in loco per præſentiam ipſi reſpondentem) participare rationem naturæ, vt ſunt principium paſsiuum præſentiæ ipſis reſpõdentis: quia forma lapidis, v.gr. dum deorſum mouetur, recipit in ſe motum, per quem acquirit ſuam præſentiam: ergo eſt principium paſſiuum talis motus: deinde iſte motus eſt proprius lapidis, in quo hæc forma eſt, tanquam pars eſſentialis illius: ergo nihil illi deeſt adhoc, vt ſit natura in ratione principij paſsiui.

31 Nonnulli hîc agunt de ente artificiali, & arte. Sed quod attinet ad artem, quæ eſt cognitio dirigens artificem ad opus artificioſum, nonnulla dicemus infra diſp. 17. vbi agemus de cauſa Exẽplari. Ens vero artificiale nihil addit ſupra ens naturale præter formam, quæ ſolum conſiſtit in tali, vel tali partium diſpoſitione, cum negatione, ſeu carentia aliarum, quæ talem formam, aut figuram impedirent. Ex his enim, quibuſuis alijs ablatis, coaleſcit forma artificialis, vt ex ſe conſtat; nec aliud quidquam neceſſarium eſt ad eius conſtitutionem. Videatur PP. Conimb. & P. Arriaga hìc.

SECTIO. III.

De Motu naturali, violento, & præternaturali.

32 TRipliciter ſumi poteſt motus naturalis. Primò prout opponitur ſupernaturali, conſiſtit que in eo, quòd ſit iuxta vires, ſeu exigentiam rerum creatarum, ſeu naturalis ordinis. In quâ acceptione motus lapidis ſurſum eſt naturalis, quia fit à cauſâ naturalis ordinis. Motus naturalis ſecundùm hanc acceptionem pertinet ad Theologos, qui dum naturam accidentis ſupernaturalis inueſtigant, agunt de accidenti, ſeu motu naturali illi oppoſito. Secundó, motus naturalis eſt idẽ, quod neceſſarius: nam, cum natura ſit determinata ad vnum, iuxta commune proloquium, id omne, quod oritur à principio neceſſario, & non liberè operante, dicitur naturale. Hac ratione motus liberi voluntatis non ſunt naturales, quia indifferenter procedunt ab ipſâ voluntate. De hac acceptione diſputant Theologi. 1. 2. dum agunt de actibus liberis.

33 Tertiò, motus naturalis ſumitur, prout opponitur violento, & poteſt vterque ſumi ſtrictè, & laxè. Laxè ſumitur motus naturalis pro eo motu, qui eſt iuxta inclinationem, & eſſentiam cuiuſcunque rei: hac ratione calefactio dicitur motus naturalis, quatenus procedit â calore, quia eſt iuxta inclinationem caloris calefacere. Huic motui naturali opponitur motus violẽtus laxè ſumptus; ille videlicèt, qui eſt cõtra inclinationem illius rei, quæ mouetur per illum. Motus naturalis ſtrictè dicitur ille, qui eſt à naturâ propriè ſumpta, quâ ratione ſolum datur motus naturalis reſpectu materiæ,

riæ, & formæ ſubſtantialis: quia hæ ſolum ſunt natura propriè: violentus vero ſtrictè eſt ille, qui opponitur naturali ſtrictè ſumpto. De motu ergo naturali in tertiâ acceptione agendum nobis eſt in præſenti.

34 Dico ergo: vt motus ſit ſtrictè naturalis, neceſſarium eſt, quod oriatur perſe à compoſito ſubſtantiali, & in illo recipiatur. Conſtat hæc concluſio ex dictis, ſectionibus præcedentibus. Probatur: quia motus naturalis ſtrictè ſumptus dicitur ille, qui eſt à naturâ vt tali; ſed motus, qui eſt à naturâ vt tali, debet fieri à compoſito ſubſtãtiali, & in illo recipi: ergo, &c. Minorem probo: quia natura vt talis, eſt cauſa motus proprij totius ſubſtantialis, in quo includitur ipſa natura; cum autem motus eſſentialiter dicat actionem, & paſsionem, non erit ſecundum ſe totũ proprius totius ſubſtantialis, niſi fiat ab illo, & in illo recipiatur: ergo vt ſit à naturâ vt tali, neceſſarium eſt, quod fiat à compoſito ſubſtantiali, & in illo recipiatur.

35 Dixi in cõcluſione, neceſſarium eſſe, quod motus ſtrictè naturalis, *oriatur perſe à compoſito ſubſtantiali, &c.* quia ſi compoſitũ non eſſet per ſe neceſſarium ad talem motum cauſandum; ſed quælibet pars ſeorſim per ſe ſufficeret ad illum, non eſſet naturalis, quia tam non eſſet proprius totius; ſed ſolùm partis. Imo ſi oriretur ab vnâ parte, & reciperetur in aliâ, ita vt neceſſaria non eſſet vnio vtriuſque ad hoc, vt vnâ produceret, & altera reciperet, non diceretur ille motus naturalis propter eandem rationem. Vnum tantum aduerterim, nempe neceſſarium non eſſe ad hoc, vt motus ſit naturalis, quod fiat ab vnâ parte cõpoſiti, & recipiatur in alia; ſed ſufficit, quod in eâdem â quâ fit, recipiatur; dummodò vnio cum aliâ parte ſit per ſe requiſita tanquam conditio neceſſaria ad talem motum producendum; hoc enim ſufficit, vt talis motus dicatur proprius, non ſolius partis; ſed totius compoſiti. Propter hanc rationem intellectio, quam anima rationalis pro hoc ſtatu elicit, eſt motus naturalis ſtrictè; quia licèt fiat ab animâ, & in ipſâ ſolâ recipiatur; eſt tamen totius compoſiti propria, quia vnio animæ cum materia eſt conditio neceſſaria, vt intellectionem eliciat pro hoc ſtatu, ſaltem aliquam, vt dicemus in lib. de Ani.

De motu violento.

36 Venio ad motũ violentum laxe, & ſtricte ſumptum. Pro quo aduerto, poſſe inferri violentiam per negationẽ; &, per motum poſitiuum. Per negationẽ, ſeu priuationẽ (quod idẽ in præſenti eſt) infertur, quando naturæ negatur motus illi debitus: poſitiue vero infertur, quando inducitur aliquis motus oppoſitus illi, quem res poſtulat ex natura ſua. Porrò præmittere oportet definitionem violenti, quod quidem ita de-

definitur ab Ariſtotele. 3. Ethicor cap. 1. *dicitur violentum eſſe dicitur, cuius principium eſt foris, nihil prorſus eo conferente, cui vis eſt illata.* Eſt ergo in primis neceſſarium ad violentũ, quod ſit à princi pio extrinſeco efficienter: quia, cum motus violentus ſit oppoſitus naturali; & iſte ſit efficienter à principio intrinſeco ſubſtantiæ, quæ mouetur, neceſſariũ eſt, quod ille ſit efficienter ab extrinſeco; imo tali modo, vt neque inadæquate ſit efficienter ab intrinſeco. Propterea additur, *nihil prorſus eo conferente*, quod intellige efficienter; quia paſsiue certũ eſt, debere concurrere illud, cui infertur violẽtia, ſi motus ſit poſitiue violentus. Aliàs qua ratione pateretur violentiam? Additur vltimo, *cui vis eſt illata*, vt denotetur, ne ceſſariam eſſe reſiſtentiam in eo, qui violentiam patitur, neque enim vis infertur illi, qui non reſiſtit; ſed ſtatim cedit. His poſitis.

37 Certum eſt, dari motum violentum ſtricte tam poſitiuum, quam negatiuum contra formam ſubſtantialem, vt, quando lapis v. gr. mouetur ſurſum, tam motus ſurſum, quàm negatio motus deorſum ſunt ſtricte violenta formæ lapidis, quia vtrunque fit à principio extrinſeco cum reſiſtentia formæ lapidis ex ſe inclinantis efficienter in motum deorſum, tanquam natura ſtricte ſumpta: quæ omnia, vt ſupra diximus, requiruntur, vt motus ſit ſtricte violentus. Difficultas tamen eſt; an prædictus motus ſit etiam violentus materiæ lapidis?

38 P. Vazq. 1. 2. diſput. 25. cap. 3. negat. Primò, quia violentum eſt contra internum impetum rei, quæ patitur violentiã, vt docet Ariſt. 2. lib. & hîc cap 9. alias 8. ſed motus ſurſum non eſt contra internum impetum materiæ; neque enim potentia receptiua, quam habet materia reſpectu motus deorſum, poteſt dici impetus in ipſum, quia impetus eſt conatus ad aliquid efficiendũ: ergo, &c. Secũdo: quia motus violentus debet eſſe cũ reſiſtentia rei, cui fit violentia: ſed materia lapidis non reſiſtit motui ſurſum; ſed potius cedit; cum illum in ſe recipiat: ergo non eſt illi violentus.

39 Nihilominus dicendũ eſt, dari motum ſtricte violentum non ſolum contra formam ſubſtantialem; ſed etiam contra materiam. Ita recentiores quidam apud P. Fonſecã. 5. lib. Meta. cap. 4. quæ. 2. ſect. 8. §. *Sunt qui tantam vim*; & adduci poſſunt pro hac concluſione Scotus, & aliqui Thomiſtæ, qui apud P. Vazq. 1. 2. diſput. 26. capit. 4. docent facultates ſubditas imperio voluntatis pati violentiam, quando coguntur elicere aliquas operationes renuente imperio voluntatis. Probatur cõcluſio; quia motus lapidis ſurſum, v. gr. fit à principio extrinſeco cum reſiſtentiã, & contra impetum materiæ lapidis, quæ eſt ſtricte natura: ergo talis motus eſt ipſi materiæ ſtricte violentus. Antecedens probatur; quia iſte

te motus ex eo eſt contra impetum, & cum reſiſtentiâ formæ lapidis, quia ipſa ex ſe petit, & inclinatur in motum deorſum: ſed materia lapidis inclinatur etiam, & petit motum deorſum: ergo motus ſurſum fit cum reſiſtentia materiæ lapidis. Minor eſt mihi certa ex eo, quòd ſicut vltima diſpoſitio formæ lapidis, v.gr. habet ex naturâ rei connexionem cum ipſâ formâ, ita etiam ipſa forma lapidis habet ex naturâ rei connexionem cum operationibus, ad quas ordinatur ex ſe, nēpe cum motu deorſum; ſed poſitâ vltimâ diſpoſitione formæ lapidis in materiâ, hæc ex naturâ rei petit determinate, & inclinatur in ipſam formam lapidis, & non in aliam, vt concedunt omnes: ergo poſitâ formâ lapidis in materiâ, hæc determinate petet, & inclinabitur ex naturâ rei in operationes proprias ipſius formæ recipiendas, nēpe in motū deorſum: ergo datur reſiſtētia in ipſa reſpectu motus ſurſum.

40 Ex his facile ſoluuntur argumenta P. Vazq. Ad 1. nego minorem: neque enim virtus effectiua aliâ de cauſâ dicitur conatus, & impetus reſpectu alicuius effectus, niſi quia determinate petit talem effectum producere: ergo, cum materia in caſu poſito determinate petat recipere motum deorſum, rectè dicetur habere conatum, & impetum reſpectu illius. Ad ſecundum nego minorem; neque enim ex eo, quod materia in ſe recipiat motum ſurſum, rectè probatur, non illi reſiſtere, ſiquidem lapis abſolute dicitur reſiſtere motui ſurſum, etiam ſi illum in ſe recipiat, quia habet exigentiam, & inclinationem in oppoſitum: ergo, cum materia, poſito quod habeat formam lapidis, determinate exigat motum deorſum, reuerà reſiſtet motui ſurſum. Hinc fit primò, materiæ lapidis inferri violentiam ſtricte per negationem motus deorſum. Fit ſecundò, violentum ſtricte ſumptum tam poſitiuum, quam negatiuum ſolum dari contra formam ſubſtantialem, & materiam prout ſunt principia motuum, qui ſunt proprij compoſiti ſubſtantialis; quia hac ſola ratione ſunt natura, & violentum ſtricte debet eſſe contra naturam propriè ſumptam.

41 Dico 2. ſi violentum ſumatur laxe, prout opponitur naturali laxe, non ſolū datur violentum contra materiā, & formam ſubſtātialem; ſed etiam contra accidentia, & ſubſtantiam quamlibet. Ratio eſt: quia violentum laxe dicitur, quod eſt contra inclinationē alicuius rei: ſed accidentia inclinantur in aliquas operationes; v.g. calor in productionem caloris; & materia inclinatur in receptionē formæ ſubſtātialis; & hæc in informationem materiæ: ergo, ſi eæ operationes denegentur iſtis rebus, fiet illis violentia.

42 Dico tertiò: datur motus præternaturalis medius inter naturalem, & violentum. Eſt communis. Probatur: quia datur motus, qui recipitur in materiâ,

&,

&c. neque exigitur ab ipſâ, vel à forma, cui eſt vnita; neque eſt contra exigentiã ipſius, vel formæ: ergo erit medius inter naturalẽ, & violentum: ac per cõſequens præternaturalis; quia nihil aliud eſt eſſe præternaturalem. Antecedens cõſtat in motu, quo illuminatur aer: quia talis motus non exigitur à materia, ſeu forma aeris; neque eſt contra exigentiam illarum, vt concedunt omnes. Hinc colligo, circularem motum aſtrorum eſſe præternaturalem: quia hic motus non eſt naturalis, cum fiat ab extrinſeco, mouentur enim aſtra ab Angelis ex communi ſententia, quam S. Thom. quæſt. 3. de Pot. art. 6. putauit, pertinere ad Fidem. Præterea talis motus non eſt violẽtus; cum non ſit contra exigentiã, & inclinationem aſtrorum; neque enim per talẽ motũ extrahuntur ex proprio cẽtro; ſed intra illud circumvoluuntur: ergo erit præternaturalis. Idem dicito de motu, quo lapis circumvolueretur in ſuo centro.

43 Dices: natura non ſolũ eſt cauſa motus; ſed etiam quietis, hoc eſt, conſeruationis formæ acquiſitæ per motum naturalem: ergo forma aſtrorum non ſolum eſt cauſa productionis præſentiæ in proprio centro; ſed etiam conſeruationis eiuſdem præſentiæ: at quando aſtra mouentur in orbem ab extrinſeco, forma eorum impeditur, conſeruare præſentiã in proprio centro: ergo fit illi violentia. Reſpondeo, virtutem cauſatiuam motus, & quietis, quæ inuenitur in naturâ, ex ſuo primario inſtituto ordinari ad habendum propriũ centrum, vt ibi melius conſeruetur, & ſe tueatur a contrarijs, ac proprias exerceat operationes. Ex quo fit, quod ſi in proprio centro contineatur, nulla illi inferatur violentia, etiamſi non conſeruetur in centro per propriam virtutem, quia iam datur illi id, quod exigit primariò, & propter quod exigit productionem, & conſeruationem propriæ præſentiæ. Vnde conceſſã primâ conſequentia, & ſecundo antecedenti, nego vltimam conſequentiam.

44 Obijcies Ariſtot. 4. Phyſ. text. 67. aſſerentem: *Atqui patet omnem motum, aut vi fieri, aut natura*: ergo ex mente Ariſt. non datur motus præternaturalis medius inter naturalẽ, & violentum. Reſpondeo, ibi Ariſtot. loqui de motu locali, quẽ ipſe cognouit defacto: putauit autẽ motum cælorum eſſe naturalẽ, quia exiſtimabat, intelligentiã eſſe animã cæli, & ideo oriri illum motũ ab illâ tanquam à natura, cũ autem certum ſit, intelligentiam non eſſe animã cæli: & ex alio capite hic motus non ſit contra exigentiam ipſorum cælorum, ſit, vt præternaturalis eſſe debeat.

DISPVTATIO X.

De cauſa in communi.

NOn agimus hìc de cauſâ in eã latitudine, quã eam vſurpauit Ariſt. 12. Meta. vbi materiã, formam, & priuationẽ vocauit cauſas gene-

generationis; ſed agimus de cauſâ, prout ea cõprehẽdit, quæ communiter cauſæ nominãtur, nempe efficiens, materiam, formã, & finem.

SECTIO I.

Quid ſit cauſa?

1 CVm Ariſt. cauſam in cõmuni nullibi definierit expreſſè, inueſtiganda eſt eius definitio, tum ex his, quæ ipſe docuit circa cauſas in particulari, & circa priora naturæ, quia naturæ prioritas ſolis cauſis cõmuniter attribuitur; tũ etiam ex his, quæ philoſophi in cauſæ explicationem attulere. Et quidem præcipua difficultas eſt in aſſignanda cauſæ definitione, quæ nõ conueniat Patri æterno reſpectu Filij, & vtrique reſpectu Spiritus Sancti: licèt enim Pater ſit principium Filij, & vterque ſit principium Spiritus Sancti; tamen neque Patrem Filij, neque vtrunq; Spiritus Sancti cauſam apppellari permittitur apud Eccleſiæ Latinæ filios. Et quamuis Græci nonnunquàm hoc nomine vſi fuerint; laxè tamen, & impropriè illud vſurparunt; non propriè, & ſtrictè, vt conſtat ex Beſſarione oratione pro vnione inter Eccleſiam Latinam, & Græcam. cap. vltim. quæ oratio habetur ſeſsione vltima Concilij Florentini.

2 Omiſsis aliorum definitionibus, quia impugnatu faciles, mihi placet ea, quam adducit P. Suar in Metaph. diſp. 12. num. 3. *Cauſa eſt principium influens eſſe in aliud. Principium* ponitur loco generis *Influens eſſe* additur, vt differentia, perquam cauſa differt à principijs non influentibus, qualis eſt priuatio. Porro *influens eſſe*, barbara vox eſt apud Latinos actiuè ſumpta, iam tamen inuecta eſt in ſcholas philoſophorum, & idem ſignificat, ac *tribuens*, *ſeu communicans eſſe*. Sed huc uſque per has particulas non excluditur à ratione cauſæ Pater æternus, qui verè influit eſſe, hoc eſt, verè communicat eſſe, ſeu eſſentiam Filio: propterea addita eſt particula illa *in aliud*, perquam ſignificatur, illud, cui cõmunicatur eſſe, debere eſſe aliud à ſuo principio. Per hanc excluditur à ratione cauſæ Pater æternus reſpectu Filij (& idem eſto de Patre, & Filio reſpectu Spiritus Sancti) licèt enim Pater æternus producat alium à ſe, ſeu cõmunicet eſſe alteri, Filio videlicet; non tamen cõmunicat eſſe illi ita, vt is ſit aliud à Patre; quoniam, vt frequenter docent SS. Patres, & Concilia, licèt in Sãctiſsima Trinitate, ſit *alius*, *& alius*; non tamen, *aliud*, *& aliud*: quia *alius*, *& alius* maſculinè, ſeu adiectiuè denotant diſtinctionẽ ſuppoſiti: *aliud* vero, *& aliud* ſubſtantiuè excludunt idẽtitatẽ realẽ in eadẽ eſſentia; ita tamen vt in his, quæ habent eſſentiã ſtrictè, quales ſunt ſubſtantiæ, excludant identitatẽ realem in eadem eſſentia ſtrictè; & in his, quę habẽt eſſentiã laxè, qualia ſunt accidentia, excludant identitatẽ realẽ in eadem eſſentia laxè ſumpta. Cum autem Filius Dei ſit idẽ realiter cum eſſentia, quæ eſt etiam idem realiter cum Patre, is non poteſt eſſe cauſa illius.

Hæc

§ Hæc definitio deſumpta videtur ex Ariſt. 5. Metaph. cap. 11. vbi definiens ea, quæ ſunt priora ſecundùm naturam (quam prioritatem ex communi omnium philoſophorum conſenſu cauſæ ſolũ obtinent reſpectu ſuorum effectuum) hæc habet: *Quædã vero* (ſunt priora) *ſecundùm naturam, & ſubſtantiam, quæcunque contingunt abſq; alijs eſſe: iſta vero ſine illis minimè*: quorum verborum ſenſus, vt probabimus ſect. ſequente, eſt, illa eſſe priora ſecundũ naturã quæ ita influunt in alia, vt alia non influant in ipſa: ergo ex Ariſtot. ad hoc, vt aliquid ſit prius naturâ, neceſſariũ eſt, quod influat in aliud: ergo, cum ex communi omnium conſenſu id ſit prius naturâ, quod eſt cauſa, fiet, vt ex Ariſtot. ad hoc, vt aliquid ſit cauſa, neceſſarium ſit, quod influat in aliud ſubſtantiuè ſumptum: ipſe enim Ariſtotel. vſus eſt particulis *iſta*, & *alia* in genere neutro, in quo ſubſtantiue ſumuntur hęc pronomina, cũ non adiunguntur alicui ſubſtantiuo. En difinitio P. Suar. tradita ab Ariſt. licèt non eiſdem verbis, eodem tamen ſenſu.

4 Obijcies primò: Filius Dei reuera eſt aliud ſuppoſitum à Patre: ergo dum Pater producit ſuũ Filium reuera influit eſſe in aliud. Diſtinguo conſequens: influit eſſe in aliud, ſi Tò *aliud* ſumatur adiectiue, concedo: ſi ſumatur ſubſtantiue, nego conſequentiã. Quia, vt diximus, non poteſt dici *aliud* ſubſtantiue reſpectu alterius id, quod realiter eſt idem cum eſſentia, quæ eſt etiam idem realiter cum altero. Inſtant: vel Tò *aliud* ſumptũ ſubſtantiue denotat diſtinctã eſſentiã, quæ ſit propriè eſſentia, qualis eſt natura ſubſtantialis, vel quæ laxè tantũ ſit eſſentia, vt eſt quidquid dicitur eſſe de conceptu formali cuiuſcunq; rei. Si primum: id quod producit entitatem accidentalẽ, non erit cauſa illius; quia, cum eſſentia accidentis non ſit natura ſubſtantialis, non poteſt dici habere eſſentiã propriè ſumptam diſtinctã à ſua cauſa. Si ſecũdùm: cum Filius formaliter vt Filius habeat conceptũ formalẽ realiter diſtinctum à Patre, dicetur *aliud* ſubſtantiue à Patre: atque adeò is erit propriè cauſa illius.

5 Reſpondeo primò, *aliud* ſubſtantiue ſumptum non tam explicandum eſſe per diſtinctionem eſſentiæ, quam per negationẽ identitatis eſſentiæ, inter ea, quæ dicuntur *aliud*, & *aliud*, quia Patres, & Concilia, ex quibus deſumpta eſt ſignificatio huius vocis, ex eo negant in Diuinis perſonis *aliud*, & *aliud*, quòd in illis eſt vna & eadem eſſentia: ergo hoc, quod eſt eſſe *aliud*, & *aliud* negat identitatẽ realẽ illorũ in vnâ, & eâdẽ eſſentiâ. Cum autem accidentia non habeant identitatẽ in vnâ eſſentiâ, ſiue ſtricte, ſiue laxè ſumptâ, cum ſua cauſa, rectè dicuntur *aliud* ab illa: è contra verò perſonæ Diuinæ, cũ ſint vnum realiter, cum vna, & eadem eſſentia, non poſſunt dici, *aliud*, & *aliud*, etiamſi aliàs in ſuo conceptu formali perſonalitates diſtinctas includant.

O 2 Reſ-

6 Reſpondeo ſecundò, Tò *aliud* ſubſtantiuè ſumptum denotare diſtinctionem eſſentiæ ſecundùm ſubiectam materiam; ita vt in his, quæ ſunt capacia eſſentiæ propriè ſumptæ, debeat denotare diſtinctam eſſentiã propriè ſumptam, qualis eſt natura ſubſtantialis; in his verò, quæ capacia non ſunt eſſentiæ propriè ſumptæ, non debeat denotare diſtinctionem eſſentiæ, quæ propriè ſit eſſentia; ſed ſolùm eſſentiæ laxè ſumptæ. Cum autem Pater, & Filius in Diuinis habeant naturã ſubſtantialem, quæ proprie dicitur eſſentia, non poſſunt dici *aliud*, & *aliud*; quia non habent diſtinctam naturã ſubſtantialem; ſed eandem. At vero accidentia dicuntur aliud à ſuâ cauſâ; quia ea eſſentia, cuius ſunt capacia, eſt diſtincta realiter ab ipſa cauſa.

7 Obijcies ſecundò: tam neceſſarium eſt in rebus creatis ad rationem principij, quod res principiata ſit diuerſæ eſſentiæ á ſuo principio, quàm ad rationem cauſæ, quod res cauſata ſit diuerſæ eſſentiæ à ſua cauſa; ſed his non obſtantibus ratio principij tribuitur propriè perſonis Diuinis producentibus: ergo etiam poterit proprie tribui ratio cauſæ. Nego conſequentiã; ratio diſparitatis deſumenda eſt ex ipſis definitionibus, quas tradiderunt philoſophi tam principij, quàm cauſæ. Ad rationẽ enim cauſæ, quam ſub nomine prioris ſecundùm naturam definijt Ariſtot. requiritur ipſe, quòd ſit aliud ab effectu, vt vidimus n. 3. In Diuinis verò perſonis non inuenitur *aliud*, & *aliud*, vt diximus num. 2. et ideo non poteſt illis proprie tribui ratio cauſæ, & effectus. Principium verò ſic definiuit Ariſt. 5. Metaph. cap. 1. text. 1. *Principium eſt, vnde aliquid eſt, fit, aut cognoſcitur*, iuxta quam definitionem ad hoc, vt aliquid ſit propriè principiũ, ſufficit, quod ſit id, *vnde*, vel, *ex quo* aliquid eſt. In Diuinis autẽ vna perſona propriè loquendo eſt ex alia: ergo proprie loquendo vna eſt principiũ alterius. Minor eſt certa; quia Spiritus Sãctus propriè dicitur, *ex Patre, Filioque procedere*; &, *Filius ex Patre*: is autẽ, qui procedit ex alio, proprijſſimè dicitur eſſe ex illo: ergo, &c.

8 Obijciunt tertiò: influere eſſe in aliud dicit *eſſe*, quod influitur (vt ita loquar) & illud aliud, in quod influitur: ſed ad rationẽ cauſæ non eſt neceſſarium, quod detur eſſe, quod influitur, & id, in quod influitur: ergo non bene explanatur ratio cauſæ per hoc, quod eſt influere eſſe in aliud. Minor probatur: quia quãdo Deus creat Angelũ eſt vera cauſa illius, & nihilominus nõ diſtinguitur eſſe Angeli ab ipſomet Angelo. Diſtinguo maiorẽ: influere eſſe in aliud dicit eſſe, quod influitur, & illud aliud, in quod influitur, diſtinctum realiter ab ipſo eſſe producto, nego: diſtinctũ realiter à producente, concedo maiorem: neque enim neceſſarium eſt ad hoc, vt cauſa dicatur influere eſſe in effectum, quod effectus diſtinguatur realiter ab ipſo eſſe producto per influxũ: ſicut neque

ad hoc, vt dicatur Deus nobis cõferre beneficium, eſt neceſſarium, quod beneficium diſtinguatur realiter à nobis, ſiquidem inter beneficia creaturæ rationali à Deo facta enumeratur eſſe creatam adhuc in ſententia eorum qui creationem non diſtinguunt à re creatâ.

9 Obijcies quartò: Verbũ Diuinum influit eſſe in hominem reſultantem ex illo, & humanitate Chriſti Domini: ergo eſt cauſa illius: ſed non poteſt eſſe cauſa illius; quia non extrinſeca, cum nulla perſona aliquid extra ſe producat, quod non producant reliquæ; neque intrinſeca, quia de ratione cauſæ intrinſecæ eſt eſſe quid incõpletum, & imperfectũ, quod nequit cõuenire Verbo: ergo non bene definitur cauſa per hoc, quod eſt influere eſſe in aliud. Reſpondeo cum P. Hurtad. ſupra n. 2. hominem reſultatem ex humanitate, & Verbo Diuino verè pendere ab ipſo Verbo tanquam à principio intrinſeco, non quod ſe habeat per modum partis, quia, cum ratio partis denotet imperfectionẽ, reijcienda eſt à Verbo Diuino; ſed quod ſe habeat per modum termini completi intrinſecè exiſtentis in ipſo homine Chriſto.

10 Hinc infero, Verbum Diuinum vere influere eſſe in hominẽ Chriſtum vt veram cauſam, non tamen propriè dicendum eſt cauſa intrinſeca in ſenſu, in quo philoſophi cauſam intrinſecam vſurparunt: quia cauſam intrinſecam ſolum appellarunt materiam, & formam, quarum imperfecta ratio longiſsime abeſt ab infinita perfectione Verbi Diuini. Nihilominùs dici poterit impropriè, & metaphoricè cauſa intrinſeca propter aliqualem ſimilitudinem, quã habet cum forma. Neque hæc ratio cauſæ tribuenda eſt toti Trinitati: quia exercetur per vnionẽ hypoſtaticam, quæ quidem ſoli Verbo competit; non alijs perſonis.

SECTIO II.

Prioritas naturæ declaratur.

11 QVia prioritas naturæ nihil aliud eſt, quam prioritas cauſalitatis, ſeu dependentiæ, vt omnes philoſophi fatentur, oportet eam hic explanare, vt inde ratio cauſæ clarius innoteſcat. Doctrinam hic tradendam alto fige animo; eſt enim maximè neceſſaria ad plures difficultates tam Theologicas, quam philoſophicas euoluendas. Ariſtot. ergo in Metaph. lib. 5. cap. 11. poſtquam varios modos prioris, & poſterioris aſsignauit, illis adiunxit priora, & poſteriora ſecundùm naturam, his verbis: *Quædam vero* (priora, & poſteriora dicuntur) *ſecundùm naturam & ſubſtantiã, quæcunque contingunt abſque alijs eſſe; iſta verò ſine illis minimè; qua diuiſione vſus eſt Plato.* Quæ verba non omnes eodem modo explicãt.

12 Docti recentiores Complutenſes docent, verba Ariſtot. intelligenda eſſe ita, vt ab exiſtentia prioris non valeat conſequẽtia ad

exiſtentiam eius, quod eſt poſterius; valeat tamen ab exiſtentia poſterioris ad exiſtentiã prioris. Vnde inter ea à quibus mutuo valet conſequentia quo ad exiſtentiam, docent non poſſe eſſe prioritatem naturæ; & propter hãc rationẽ excludunt ab hac prioritate perſonas SS. Trinitatis licèt enim Pater producat Filium, ita tamen cõnectuntur interſe, vt mutuo valeat conſequentia inter illos: *Exiſtit Filius, ergo Pater*; & è contra, *Exiſtit Pater, ergo Filius*, &c. Hæc explicatio plane aduerſatur Ariſtot. quia in Logica cap. 2. de Prædicam. quod eſt de *Priori*, expreſſè aſſerit, dari prioritatem ſecundùm naturã inter ea, inter quæ datur mutua conſequentia quo ad exiſtentiam; dummodo alterum ſit cauſa alterius. Poſtquam enim quatuor modos prioris aſsignauerat, acturus de prioritate naturæ, addit: *Videtur autem præter eos, qui dicti ſunt, alter eſſe prioritatis modus: eorũ enim, quæ conuertuntur ſecundum eſſe conſequentiã; quod alteri quomodolibet cauſa eſt, conuenienter prius natura dici poteſt.* Ecce docet Ariſtot. inter illa, à quibus mutuo valet exiſtendi conſequentia, poſſe vnum eſſe prius naturâ alio, ſi cauſa illius ſit.

13 Confirmat ſuam doctrinã exemplo, quo planè ſententiam oppoſitam euertit: *Quod vero* (inquit) *quædam ſunt huiuſmodi palam eſt: eſſe namque hominem ſecundum ipſius eſſe conſequentiam ad veram de ſe conuertitur orationẽ: nam ſi homo eſt, vera eſt oratio, qua dicimus, quod homo eſt: & conuertitur, nam ſi vera eſt oratio, qua dicimus, quod homo eſt, eſt homo. Eſt autem vera oratio nequaquam cauſa, vt ſit res; veruntamen res quodammodo cauſa videtur, vt ſit vera oratio: eo enim quod res eſt, aut non eſt, vera oratio, aut falſa dicitur.* Vbi Ariſt. comparat rem non cum oratione, quæ de ipſâ profertur; ſed cum veritate orationis, quæ profertur, vt conſtat ex ipſis verbis Ariſtotel. neque enim mutuo valet conſequentia inter rem, & oratiorẽ, quæ de ipſâ profertur, vt pàtet; ſed ſuppoſito, quod oratio proferatur de re, mutuo valet conſequentia, vt fatetur Ariſt. inter ipſam rem, & veritatem orationis. Cæterum, quia veritas orationis non eſt cauſa exiſtentiæ rei; at vero exiſtẽtia rei eſt cauſa veritatis orationis, aſſerit Ariſt. rem eſſe prius naturâ reſpectu veritatis: ergo mutua cõſequentia quo ad exiſtentiã non eſt cõtra prioritatẽ naturæ apud Ariſ.

14 Id magis cõfirmatur ex his, quæ ibidẽ docet cap. 3. vbi ad hoc, vt aliqua ſint ſimul naturâ, non ſolum requirit, quod cõuertantur ſecundum eſſe conſequentiam; ſed etiam, quod alterum non ſit alteri cauſa, vt ſit: ergo ſentit aperte ad tollendam prioritatem naturæ inter duo, non ſufficere, quod mutuo valeat conſequentia circa eorum exiſtentiam, niſi addatur quod vnum non ſit cauſa alterius. Hinc duo inferes. Primum eſt, quod apud Ariſtotel. idem eſt vnum eſſe prius natu-

naturâ reſpectu alterius, ac eſſe cauſam illius. Secundùm, quod in 5. Metaph. loco ſupra citato non excluſit à prioritate naturæ ea, quæ conuertuntur ſecundum exiſtendi conſequentiam, hoc eſt, quæ ita connexa ſunt interſe, vt vnum non poſsit exiſtere ſine alio in rerum naturâ: aliàs ſibi ipſi eſſet contrarius Ariſtoteles.

15 Exiſtimo ergo, Ariſtotelem ita intelligendum eſſe in eo loco Metaph. vt velit, ea eſſe priora ſecundùm naturam, quæ ita exiſtunt ſine influxu eorum, quæ dicuntur poſteriora, vt hæc non exiſtant ſine influxu illorum, ſiue conuertantur ſecundùm exiſtendi conſequentiam; ſiue non. Hanc explicationem colligo primò ex loco Ariſtotel. præcedenti num. citato contra ſententiam recentiorum. Secundò: quia 5. illo Metaph. immediatè poſt verba ſupra data, adducit Ariſtotel. in exemplum priorum ſecundùm naturam partes integrantes reſpectu totius ex illis reſultantis, quæ quidem non ideò dicuntur priores naturâ, quia ipſæ exiſtere poſſint ſine toto; ſecus vero totum ſine illis; ita vt à toto ad partes valeat conſequentia; non vero è contra (ſunt enim plures partes integrantes ita connexæ cum toto ex illis reſultante, vt exiſtere nequeant ſine ipſo toto, quales ſunt partes integrales hominis, equi, &c. quæ, ſi à toto ſeiungantur, ilicò pereunt) ſed dicuntur priores naturâ non alia de cauſa, niſi quia influunt in totum; totum vero non influit in illas: ergo in hoc ſenſu intelligenda ſunt verba Ariſtotel.

Nonnulla conſectaria.

16 Ex hoc infero primò, omnem cauſam, quæ effectũ cauſat per cauſalitatẽ ſuperadditam, non eſſe priorem in actu ſecundò reſpectu effectus præciſè per ſuam entitatem: eatenus enim eſt prior illo ſecundùm naturam, quatenùs influit in ipſum: ſed non influit præciſè per ſuam entitatem; ſed per cauſalitatem ſuperadditã: ergo non eſt prior præciſè per ſuã entitatem. Infero ſecundò, omnẽ effectum, qui non dependet ſe ipſo à cauſâ, non eſſe poſteriorem illa præciſe per ſuam entitatem: quia eatenus eſt poſterior, quatenus exiſtit per influxum cauſæ: ergo, ſi influxus, quo depẽdet à cauſâ, non eſt eius entitas, neque erit poſterior præciſe per ſuam entitatem.

17 Conſtituitur autem cauſa prædicta prior in actu ſecundò, &, prædictus effectus poſterior ſecundũ naturã, per cauſalitatẽ, qua cauſa influit in eũdẽ effectum, ita vt ſicut eadem cauſalitas conſtituit cauſam actu producentem, & effectum actu productum; ita etiam eadem cauſalitas conſtituat cauſam actu priorem ſecundum naturam, & effectum actu poſteriorem. Cuius ratio præter ea, quæ diximus, eſt: quia ex conſenſu omniũ prioritas naturæ eſt prioritas cauſalitatis, & dependen-

tiæ: ergo per illud cõſtituitur cauſa prior ſecundùm naturam, & effectus poſterior, per quod illa conſtituitur cauſans, & iſte dependens: ſed per cauſalitatem conſtituitur illa cauſans effectum, & iſte depẽdens, ſeu cauſatus ab illa: ergo per cauſalitatẽ conſtituitur illa prior, & is poſterior ſecundùm naturam.

18 Infero tertiò, ea, quæ ſunt priora ſecundùm naturam reſpectu alterius, debere eſſe ſimul tempore cum illo: quia illud eſt prius naturâ reſpectu alterius, quod actu cauſat illud: ſed id, quod actu cauſat aliud, eſt in eodem tempore cũ illo; neque enim poteſt vnum actu cauſare aliud, quin hoc aliud actu cauſetur ab illo: ergo, &c. Infero quartò, cauſam, quæ effectum cauſat per cauſalitatem fluentem ab ipſa cauſa, eſſe priorem ſecundùm naturam ipſâ cauſalitate, quia in hoc caſu verè fluit, & dependet cauſalitas à ſuâ cauſâ. Conſtituitur verò illa prior in actu ſecundò reſpectu cauſalitatis per ipſam cauſalitatem, quia ſicut cauſalitas ſe ipſâ fluit, & dependet à ſuâ cauſâ, ſic ſe ipſâ conſtituit ſuam cauſam priorem reſpectu ſui ipſius.

19 Infero quintò, ea omnia, quæ per ſe requiruntur ex parte cauſæ tãquam conditiones neceſſariæ, vt producat ſuum effectum, dici etiam priora ſecundùm naturam reſpectu effectus; quia licèt non influant, per ſe tamen requiruntur ex parte cauſæ ad hoc, vt influat: ergo eâdem prioritate, quâ cauſa, præcedent effectum. Confirmatur: quia cauſa ſine iſtis conditionibus, neque eſt proxime apta ad producendum effectum, neque illum producet ex naturâ rei: ergo per illas cõſtituitur proximè productiua effectus: atqui id, per quod cauſa conſtituitur proxime productiua effect⁹ ſupponitur prius naturâ ad ipſum effectũ: ergo, &c. Minor videtur mihi certa, quia ſi id, quod eſt proxime productiuũ effectus, ſupponitur ad illum prioritate naturæ, non poterit non pertinere ad eãdem prioritatẽ id, per quod conſtituitur proxime productiuum. Infero ſextò, nihil eorum, quæ non conducunt ex parte cauſæ ad producendum effectum, eſſe in eo ſigno, ſeu prioritate naturæ, in quo cauſa dicitur eſſe ante effectum, quia eſſe in eo priori nihil aliud eſt, quam eſſe cauſam, ſeu cõditionem requiſitam ad cauſandũ effectum: ergo id, quod nulla ratione requiritur ad effectum producendum, non poteſt dici eſſe in eo priori.

20 Id declarari poteſt hoc exẽplo. Currat homo habẽs albedinẽ. In eo ſigno, ſeu priori naturæ, in quo homo intelligitur eſſe ante curſum, non dicitur eſſe albedo; quia neque eſt cauſa; neque conditio per ſe requiſita ad curſum: & ideo reſpectu illius prioritatis verificatur contradictoria propoſitio, nẽpe, *albedo non eſt in ea prioritate*, quia non eſſe albedinem in ea prioritate eſt non conducere ad cauſandum curſum: ſed reuerà non cõconducit: ergo reuera non eſt in ea prioritate. Ex quo apparet quãtum errauerint hi, qui dicunt, in eo

prio-

priori neque eſſe albedinem, neq; non eſſe albedinem: quia ſi eſt falſum, quod albedo eſt in eo priori: ergo eius contradictorium debet eſſe verum: atqui hoc eſt, quod albedo non eſt in eo priori: ergo, &c. Neque ex hoc inferas, quod ſi non eſt albedo in eo priori, erit in illo negatio albedinis. Hoc inquam non infertur: quia non eſt in eo priori, niſi quod conducit ad cauſandum curſum: ſed negatio albedinis non conducit ad illũ cauſandum: ergo non eſt in illo priori. Vidè, quæ circa hoc diximus diſp. 1. ſect. 2. nu. 27. & 28.

21 Obijcies: albedo, & negatio albedinis opponuntur contradictorie: ergo non datur mediũ inter illas: ergo ſi in eo ſigno, ſeu priori naturæ non eſt albedo, neceſſarium eſt, quod ſit negatio albedinis. Diſtinguo antecedens: albedo, & negatio albedinis opponuntur contradictorie, quoad hoc quod eſt eſſe in rerum naturà, concedo: quoad cõducentiam in ordine ad producẽdum quemlibet effectum, nego antecedens. Et deinde nego vltimam cõſequẽtiam: quia licet neceſſarium ſit, quod non exiſtente albedine in rerum natura ſit negatio illius; & è contrà: non tamen eſt neceſſarium, quod, ſi vna non conducit ad aliquem effectum, conducat alia; ſed poteſt eſſe, quod neutra conducat, vt contingit in exemplo poſito.

22 Rogabis: an cauſalitas, mediâ quà producitur effectus, ſit prior natura illo? Reſpondeo affirmatiue: quia cauſalitas eſt id, quo cauſa conſtituitur prior effectu: ergo eſt prior illo, ſaltem vt quo. Reſpectu vero cauſalitatis ſola cauſa cum conditionibus eſt prior ſecundum naturam; cauſa vero conſtituitur prior reſpectu cauſalitatis per ipſam cauſalitatem tanquam per quid poſterius, ac proinde in eo ſigno, ſeu priori naturæ, in quo præſupponitur cauſa ante cauſalitatem, non eſt ipſa cauſalitas.

23 Obijcies: in eo ſigno naturæ cauſa eſt prior cauſalitate: ſed conſtituitur prior per ipſam cauſalitatem: ergo in eo ſigno eſt cauſalitas. Diſtinguo minorem: conſtituitur prior naturâ per cauſalitatem tanquam per quid poſterius, concedo: tanquam per quid concomitans, nego minorẽ. Id poteſt explicari exemplo temporis: dies enim hodiernus eſt duratione prior reſpectu craſtini, nõ per ſolam ſuam entitatem, quia ſi hæc ſola daretur, & non ſuccederet dies craſtinus, nequaquam hodiernus eſſet prior: ſed conſtituitur prior per ſuam entitatem, & per diem craſtinum ſimul; ita tamen, vt neceſſarium non ſit, quod dies craſtinus ſit hodie; ſed ſufficit, quod ſit cras, ad hoc, vt dies hodiernus ſit duratione prior illo. Idem ergo eſt de cauſa reſpectu cauſalitatis: conſtituitur enim cauſa prior cauſalitate ſecundùm naturam per ipſam cauſalitatem exiſtentem in ſigno ſequenti; non verò in antecedenti.

24 Dices: cauſalitas non ſolum

lum eſt prior effectu; ſed etiam eſt in eo ſigno, ſeu priori naturæ, in quo cauſa antecedit effectui, non ob aliam rationem, niſi quia eſt id, quo cauſa cauſat eundem effectum: ſed cauſalitas eſt etiam id, quo cauſa cauſat ipſam cauſalitatem: ergo eſt in eo ſigno, in quo cauſa antecedit ipſi cauſalitati. Nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt: quia cauſalitas eſt id, quo cauſa cauſat effectum taliter, vt diſtinguatur ab illo: ac proinde poteſt eſſe prior illo, quia ad prioritatem realem, qualis eſt prioritas naturæ, requiritur diſtinctio realis inter extrema; quæ quidem non inuenitur in cauſalitate reſpectu ſui ipſius: & ideo non poteſt dici eſſe in ſigno antecedenti.

25 Infine aduerto primo, prioritatem naturæ communiter appellari prioritatem *à quo*; quia verſatur inter extrema, quorum vnũ pendet ab alio: ad cuius diſtinctionem prioritas temporis dicitur prioritas *in quo*. Aduerto ſecundo, ad hoc, vt duæ cauſæ dicãtur ſimul naturâ reſpectu alicuius, ſeu aliquorum effectuum, neceſſarium eſſe, quod ita cauſent, vt vna non poſsit cauſare ſine alia ſaltem ex natura rei. Et idem eſto de duobus effectibus reſpectu alicuius, ſeu aliquarum cauſarum; qui quidem non dicuntur ſimul naturâ, niſi ita pendeant à cauſa, ſeu à cauſis, vt vnum non poſsit cauſari ſine alio. Illa verò, quæ ita ſimul cauſant, & cauſantur, vt vnum poſsit hic, & nunc cauſare, ſeu cauſari ſine alio, non dicuntur eſſe ſimul naturâ; ſed diſparatè ſe habere: quia nullam connexionem habent in ordine ad cauſandum, neque in ordine ad dependendum.

SECTIO. III.

De reſpectu cauſæ ad effectum.

QVia plura continentur in hac ſectione, claritatis gratia in varias partes eam diuidemus.

Status quæſtionis aperitur.

26 BIfariam poteſt ſumi cauſa: vel enim ſumi poteſt in actu primo, hoc eſt, pro virtute cauſatiuâ effectus, quę eſt ipſa entitas cauſæ: vel ſumi poteſt in actu ſecundo, nempè ſecundùm quod eſt actu cauſans effectum; per cauſalitatem vero conſtituitur actu cauſans. Præterea reſpectus cauſæ ad effectum poteſt eſſe tranſcẽdentalis, ſeu eſſentialis; & prædicamentalis. De hoc egimus in Logicâ diſpu. 19. Tranſcendentalis verò pertinet ad hanc diſputationem. Tunc autem dicitur aliqua entitas tranſcendentaliter alterã reſpicere, *quando eſt talis naturæ, quæ, ſi altera non eſſet, ipſa per locum ab intrinſeco eſſe non poſſet.*

27 Poteſt tamen reſpectus eſſe talis, qui ad ſuã exiſtentiam requirat exiſtentiam rei, ad quam ordinatur: & poteſt eſſe talis, qui ad ſuã exiſtentiã ſolum requirat, quod res, ad quam ordinatur, ſit poſsibilis. Primus reſpectus dicitur terminari ad rem exiſtentem vt exiſtentem: quia ita ordinatur ad exiſtentiam termini, vt iſte debeat eſſe exiſtens, vt de facto exiſtat talis

lis reſpectus. Secundus vero ad rem poſsibilem, vel exiſtentem, non quidem vt exiſtentem; ſed ſolum vt poſsibilem: quia licet perſe tendat ad exiſtentiam termini, tamen ad hoc, vt ipſe reſpectus ſit in rerum natura, non requiritur quod exiſtat de facto terminus; ſed ſolū quod ſit poſsibilis. Porrò cauſa, de qua procedit præſens diſputatio, comprehendit creatam, & Increatam. Increata eſt Deus, prout habet virtutem productiuam rerū creatarum. Creata poteſt eſſe potentia naturalis, quę eſt virtus productiua effectuū naturalis ordinis: &, poteſt eſſe obediētialis, quæ eſt virt⁹ productiua effectuum ſuperioris ordinis.

28 Nonnulli ſunt, qui exiſtimant, diſtinctum quid eſſe vnum connecti intrinſece cum alio, ac tranſcendentaliter illud reſpicere. Diſſentiunt tamen iſti authores in explicanda huiuſmodi diſtinctione. Quidam enim in eo diſtinguunt relationem tranſcendentalem, & intrinſecam connexionem; quòd licet vtraque ita exigat terminum, vt non poſsit eſſe ſine illo, de ratione tamē reſpectus tranſcēdentalis eſt, quod ordinetur ad ſuum terminum, & ab illo ſpecificetur: ſecus de ratione connexionis; quæ, præciſe vt talis, nō dicit habitudinem ad terminum, neq; ab illo ſpecificatur. Ita videtur ſentire P. Suar. 1. p. lib. 3. de Attrib. cap. 9. nu. 12. & 13.: vbi, cum dicat potentiam Dei eſſe abſolutiſsimam à creaturis poſsibilibus, ita vt neque ordinetur ad illas, neq; ab illis ſpecificetur; admittit tamen cōnexionē omnipotentiæ cū ipſis creaturis.

29 Ego vero nunquam potui capere hoc diſcrimen: quia vel omnipotentia Dei ita comparatur cum creaturis poſsibilibus, vt illis repugnantibus, repugnaret ipſa omnipotentia, vel non, ſed ipſa non repugnaret, etiāſi illæ repugnarent. Si hoc vltimum: nulla dabitur connexio omnipotentiæ cum creaturis: nam in communi omnium acceptione illud dicitur connecti cū alio, quod eſt illi alligatum taliter, vt eo ablato auferatur: ergo, ſi ablatis creaturis poſſibilibus non aufferretur omnipotentia Dei, non poteſt dici connexa cum illis. Si dicatur primum, nempè quod repugnantibus creaturis repugnaret omnipotētia: ergo non ſolū cōnectitur cū illis; ſed etiā ſpecificatur ab illis, & ad illas ordinatur. Patet conſeq.: quia tunc vnum dicitur ſpecificari ab alio, ſeu ad illud ordinari, quando ita ordinatur ad illud, vt eo ablato auferatur ſpecies, & eſſentia illius, quod ad ipſum ordinatur: ergo ſi, eo ipſo quod repugnarent creaturæ poſsibiles, repugnaret omnipotentia, reuera ſpecificaretur ab illis, & ad illas ordinaretur.

30 Alij in eo diſtinguunt cōnexionē intrinſecā à reſpectu tranſcendentali, quod reſpectus tranſcendentalis, neque concipi poteſt, neque eſſe ſine ſuo termino; at vero connexio, licet non poſsit cōcipi, poteſt tamen eſſe ſine termino. Id quod dicūt de reſpectu,

ſuppo-

ſupponunt vt certum. Id vero, quod addunt de connexione, probant ex cognitione chimæræ; quæ quidem non poteſt concipi ſine ipſa chimæra; poteſt tamen eſſe ſine illa, vt omnibus compertum eſt: & ideo licet ſit connexa ea cognitio cum chimæra: non tamē dicit ordinem, aut reſpectum trāſcendentalem ad illam.

31 Hæc ſententia neque eſt vera, neque probatio deſumpta ex cognitione chimæræ quidquā illi fauet. Incipiamus ab hoc vltimo. Cognitio chimæræ non ſolum non poteſt concipi ſine ipſa chimæra; ſed neque eſſe ſine illa exiſtente eo modo, quo cum illa connectitur: ergo non ſolum connectitur cum chimæra; ſed etiam reſpicit illam: ac per conſequens ex hoc exemplo non bene deducitur, quod dari poſsit connexio vnius cum alio ſine reſpectu tranſcendentali ad illud. Antecedens probo: quia cognitio chimæræ connectitur cum illa non vt verè habente realem exiſtentiam; ſed vt habente exiſtentiam fictam: atqui dari non poteſt ea cognitio, quin detur exiſtentia ficta chimæræ: ergo non poteſt dari, quin detur chimæra ſub eâ ratione, ſub quâ cum illâ connectitur. Maior eſt certa: quia ea cognitio connectitur cum exiſtentiâ chimæræ, quam ipſa cauſat intentionaliter: non autem cauſat exiſtentiam realem; ſed ſolum exiſtentiam fictam ipſius chimæræ, vt compertum eſt, & ideo non connectitur cum exiſtentia reali; ſed ſolum cum exiſtentia ficta illius. Minorem probo: quia ea cognitio eſt fictio actualis illius exiſtentiæ, vt dicebamus in Logica diſp. 12.: ergo non poteſt dari; quin detur exiſtentia ficta: ſicut enim non poteſt dari productio actualis effectus, quin iſte detur actu productus, *ita* neque fictio actualis obiecti, quin iſtud detur actu confictum.

32 Iam quod non ſit vera prædicta ſententia, facile probatur: in primis, quia abutitur nomine cōnexionis; connexio enim nihil aliud ſignificat in cōmuni omnium acceptione, niſi nexum vnius cum alio: non autem dicitur intrinſece necti, ſeu ligari vnum cum alio, quando, hoc ablato, perſeuerat illud intrinſece inuariatum: ergo quotieſcunque vnum eſt intrinſece connexum cum alio: neceſſarium eſt, quod, hoc ablato eo modo, quo terminat connexionem intrinſecam illius, omnino auferatur intrinſeca entitas connexa cum ipſo.

33 Secundò: ſi repugnante termino, perſeuerare poteſt res, quam dicis intrinſece connexam cum illo: vel ergo connectitur cū tali termino vt impoſsibili; vel vt poſsibili. Si primum: ergo iam nō datur ſine ſuo termino, quando quidem is eſt impoſsibilis defacto. Si ſecundum: ergo, ſi cognoſcatur per intellectum attingentem res, vt ſunt in ſe, cognoſcetur, non cognito illo termino vt poſsibili. Patet conſequentia: quia res datur in ſe, quin terminus ſit poſsibilis: ergo intellectus attingens

tingens eam, vt eſt in ſe, cognoſcet illam eſſe, quin terminus ſit poſsibilis: ergo non cognoſcet terminnmvt poſsibilem. Hinc eſt, quod, ſi intellectus aliquis nō poſ ſit eam rem cognoſcere, quin cognoſcat terminum vt poſsibilem, id tribuendum ſit potiùs imperfectioni talis intellectus, quam intrinſecæ entitati talis rei. Concludamus ergo, nunquam dari intrinſecam connexionē vnius cum alio, quin detur reſpectus ipſius ad illud: & ideo nullatenus diſtingui connexionem intrinſecam à reſpectu intrinſeco. Hoc poſito.

34 Certum, eſt cauſam prout in actu ſecundo dicere ordinem tranſcendentalem ad effectum vt exiſtentem. Eſt dicere: cauſalitas, per quam cauſa conſtituitur in actu ſecundo, dicit ordinem tranſcendentalem ad effectum vt exiſtentem, ita vt ad ſui exiſtentiam petat eum exiſtere; imò & ad ipſam cauſam (& idem eſto de om nibus modis reſpectu rerum quarum ſunt modi.) In hoc conueniunt omnes, quot quot vidi. Ratio eſt: quia de eſſentia cauſalitatis eſt, cauſam cōſtituere actu pro ducentem, & effectum actu productum: ergo non poteſt eſſe in rerum naturâ, quin cauſa ſit actu producens, & effectus actu productus: ergo dicit ordinem tranſcendentalem ad cauſam, & effectum vt exiſtentes. Patet hæc conſequentia ex definitione ordinis tranſcendentalis adducta nume.25. Solum ergo procedit difficultas de cauſâ in actu primo: an videlicet entitas cauſæ ſecundùm ſe dicat ordinem tranſcendentalem ad effectum? non quidem, ita vt ad ſui exiſtentiam petat, effectum eſſe exiſtentem; quia certum eſt, poſſe cauſas actu eſſe, quin exiſtat effectus; ſed ſolùm vt poſsibilem, hoc eſt, ita vt ſolum petat, eſſe poſsibilem.

Variæ ſententiæ proponuntur.

35 Prima ergo ſententia aſſerit, omnem cauſam tā increatam, quam creatam dicere ordinem tranſcendentalē ad ſuos effectus. De Deo id docent P. Hurt. in Phyſica diſp.8. num.59. P. Salas in 1.2. tract.2. diſput.4. ſect.2. num.13. & ſectio. 4. num. 52. & 53. vbi adducit Durand. Gotfred. Baſſol. adducitur etiam pro hâc ſententiâ P. Suar. lib.2. de Attrib. capit. 25. & 26.: ſed quàm immeritò, dicam infra. Si autem id docent iſti authores de cauſa Increata, multo meliùs id aſſerent de creata. Rationes eorum infra obijciam.

36 Secunda ſententia huic extremæ oppoſita aſſerit, nullam cauſam ſiue creatam, ſiuè Increatam dicere ordinem tranſcendentalem ad ſuos effectus. Ita ex noſtris recentiores quidam Complutenſes, qui proſe adducunt Baſilium Legionenſem tom. 1. variar. quæſt. 8. ſcholaſtica, cap.4. Hanc ſententiam ita explicant eius patroni, vt putent, quamlibet cauſam, quatenus ex ſe eſt, eſſe

eſſe virtutem productiuam ſuorũ effectuum, ſi ipſi fuerint poſsibiles. ita tamen vt cauſa non petat, quod abſolute ſint poſsibiles effectus; ſed quod, ſi fuerint poſsibiles, eos poſsit producere. Vndè ſi eſſent impoſsibiles; nihilominus poſſet perſeuerare cauſa, quia etiam tunc virtus illa cauſatiua eſſet talis, quæ, ſi effectus illi forent poſsibiles, poſſet eos producere. Eſt autem id diſcriminis inter cauſam Increatam, & creatas; quod illa quatenus eſt ex ſe, eſt productiua cuiuſcunque rei, ita vt, eo ipſo, quod aliquid ſit poſsibile, contineri debeat in omnipotentia Dei: at verò cauſæ creatæ tantùm ſe extendunt ad determinatos effectus. Neque enim aqua, quatenus eſt ex ſe, eſt productiua omnium effectuũ, qui fuerint poſſibiles, ſed tantum frigiditatis, & humiditatis: ignis vero caloris, & ſiccitatis tantùm, & ſic de reliquis.

37 Tertia ſententia eſt eorum, qui, cum dicant, cauſam creatam, & Increatam dicere ordinem tranſcendentalem ad effectus excipiunt à cauſis creatis eas, quæ effectus cauſant per potentiam obedientialem, qualis eſt, quæ datur in cauſis naturalis ordinis reſpectu effectuum ſupernaturalium. Ita P. Hurtado ſupra ſect. 9. num. 182. & ſequentibus. Quarta denique ſententia aſſerit, cauſam Increatam non dicere ordinem tranſcendentalem ad effectus; ſecus omnes creatas tam obedientiales, quam naturales. Authores huius ſententiæ, quam exiſtimo veram, referam in ſequentibus, dum per varias cõcluſiones illam explicabo.

Cauſa Increata non dicit ordinem tranſcendentalem ad ſuos effectus.

38 DIco primo: cauſa Increata, ſeu omnipotẽtia Dei nullum dicit ordinẽ tranſcendentalem ad creaturas; ſed potiùs ita eſt abſoluta ab illis, vt, omnibus repugnantibus, Deus eſſet omnipotens. Ita P. Vazquez 1. part. diſputat. 104. capit. 6. P. Arrub. 1. part. diſputat. 31. capit. 4. P. Hericé 1. part. tract. 1. diſputat. 5. num. 19. Henrric. Scotus, & alij, inter quos ſunt authores relati pro ſecunda ſententia. Idem docet P. Suarez libr. 2. de Attributis, capit. 25. num. 22. & capit. 26. num. 16. vbi ita expreſſe negat, dari in Deo illam relationem realem ad creaturas, vt non poſsim non mirari authores, qui eum referunt pro contrariâ ſententiâ. Deinde in Metaphyſic. diſput. 47. ſection. 15. num. 15. ex profeſſo probat, Deum nullum habere reſpectum realem ad creaturas. Hæc eſt expreſſa ſententia Anſelmi in Monol. capit. 14. Probatur: quia, etiamſi omnes creaturæ eſſent impoſsibiles, Deus nihilominus exiſteret omnipotens: ergo non dicit ordinem tranſcendentalem ad illas. Conſequen-

ſequentia eſt bona ex definitione reſpectus tranſcendentalis adducta ſuprà. Antecedens probatur: quia, ſi poſsibilitas creaturarum eſt neceſſaria, vt Deus exiſtat: ergo Deus indiget creaturis ad ſui exiſtentiam. Conſequentia eſt bona, nam illis dicitur quis indigere, ſine quibus eſſe non poteſt. Pergo: ſed hoc pugnat cum ſumma Dei perfectione: ergo admittendum non eſt. Minorem probo: tùm ex Paulo Actorum 17. verſicul. 25. vbi loquens de Deo ait: *Non indigens aliquo*: tùm etiam ex Pſalm. 15. in quo dicitur: *Deus meus es tu; quoniam bonorum meorum non eges*. Vbi ex eo colligit, Deum eſſe Deum, quod non ſit indigus creaturarum: ergo ad ſummam Dei perfectionem ſpectat abſolutum omnimodò eſſe à creaturis.

39 Reſpondent aliqui, Deum indigere creaturis tanquam termino extrinſeco, ad quem reſpicit; non verò tanquam cauſâ, à qua pendeat per influxum: in hac autem indigentia nullam inueniri imperfectionem. Sed contrà eſt, quod Regius vates non agnoſcit Deum ex eo, quod non egeat creaturis tanquam cauſis; ſed abſolute ex eo, quòd nullo modo indigeat illis: ergo quæcunque indigentia creaturarum pugnat cum ſumma Dei perfectione. Secundò: ſicut Deus per ſua intrinſeca prædicata eſt ens à ſe, ita etiam eſt ens propterſe: ergo ſicut pugnat cum Dei eſſentia eſſe quouis modo ab alio, ita etiam pugnat eſſe quouis modo propter aliud: ſed ſi haberet reſpectum intrinſecum ad creaturas, eſſet propter illas, quandoquidem ordinaretur ad ipſas: ergo repugnat talem reſpectum habere. Et quidem negari nequit, fore Deum perfectiorem ſine iſto reſpectu, quàm cum illo: cur ergo illum nõ negabimus Deo Optimo Maximo?

40 Obijcies: omnipotentia ex ſuo conceptu intrinſeco eſt potẽtia productiua omnium creaturarum: ſed, ſi creaturæ non eſſent poſsibiles, implicaret potentia productiua illarum: ergo implicaret omnipotentia: ergo dicit ordinem tranſcendentalem ad creaturas. Minor probatur: quia ea, quæ implicant contradictionem, produci nequeunt: ergo non poteſt dari potentia productiua illorum. Diſtinguo maiorem: omnipotentia ex ſuo conceptu intrinſeco eſt potentia productiua, quatenus eſt ex parte ſui, omnium creaturarum, concedo: quatenus eſt ex parte ipſarum creaturarum, nego maiorem. Eſt dicere: omnipotentia, quatenus eſt ex ſe, eſt potentia productiua cuiuſcumque creaturæ, ſi prædicata eius non repugnauerint: ſi autẽ prædicata creaturarum interſe pugnarent; nihilominus maneret omnipotentia Dei: quia ſemper perſeueraret ex ſe eſſe talem, quæ ſi creaturæ

creaturæ forent poſsibiles, ex parte ſui illas poſſet producere. Vndè in caſu poſito non eſſent improducibiles à Deo ex defectu virtutis in ipſo Deo; ſed ex defectu poſsibilitatis, ſeu ex repugnãtia illarum, vt defacto contingit in chimæra. Id poteſt explicari exemplo cognitionis Diuinæ, quæ defacto cognoſcit creaturas exiſtentes; & tamen eſt certum de Fide, quod, ſi nõ exiſterent creaturæ (vt potuit re verà fieri, quod non exiſterent) non eas cognoſceret: & nihilomin⁹ perſeueraret invariata quoad entitatem intrinſecam ea ratione, qua modo eſt. De hoc latius dicetur in tractatu de ſcientia Diuina.

41 Dices: ſi Deus, quatenùs eſt ex ſe, habet potentiam productiuam chimæræ, habebit etiam, quatenus ex ſe eſt, potentiam productiuam peccati, vt talis, & alterius Dei: hoc non poteſt dici: ergo neque illud. Maior probatur: quia non minus repugnat chimæra, quam peccatum, & alius Deus: ergo, ſi Deus, quatenus ex ſe eſt, habet potentiam ad chimæram, habebit etiam potentiam ad peccatum, & ad alium Deum. Nego maiorem: quia repugnantia chimæræ nõ oritur ex aliquo prædicato intrinſeco Dei; ſed ex oppoſitione prædicatorũ ipſius chimæræ interſe: & ideo quod defacto non poſsit produci à Deo chimæra, tribuendum non eſt defectui potentiæ Dei, quæ ex ſe extenditur ad ea omnia, quæ non implicant contradictionem; ſed defectui poſsibilitatis chimæræ, quæ, quia nõ continetur intra ſeriem poſsibilium, non ſubeſt defacto omnipotentiæ Dei. At vero repugnantia concurſus Dei erga peccatum non oritur ex eo, quod prædicata ipſius peccati opponantur interſe; ſed ex prædicato intrinſeco Dei, bonitate videlicet, ratione cuius repugnat Deo ad peccatum concurrere. Idem dicito de productione alterius Dei: quia, cum de ratione cauſæ ſit diſtinctio realis à ſuo effectu; &, ex alio capite repugnet, quod Deus à Deo diſtinguatur, in ipſa potentia intrinſeca Dei imbibitur repugnantia producendi aliũ Deum.

Cauſa creata naturalis dicit reſpectum tranſcendentalem ad ſuos effectus.

42 Dico ſecundò: omnis cauſa creata dicit ordinem tranſcendentalem ad effectus naturales, quos per potentiã naturalem, vt obedientiali opponitur, cauſare poteſt. Ita authores primæ ſententiæ. Deinde P. Suar. lib. 3. de Attrib. capit. 9. num. 12. P. Vazquez 1. par. diſp. 173. num. 13. S. Thom. in 1. diſt. 3. quæſt. 4. art. 1. ad ſecundum: idem docet 1. part. quæſt. 77. art. 3. in corp. & quæſt. 54. art. 3. idẽ docent de potentia paſsiua materiæ PP. Connimb. 1. Phyſicor. cap. 9. quæſt. 3. art. 2. cum S. Thoma, Sonzinate, Capreolo, &c. & P. Toletus 1. Phyſicorum, cap. 7. quæſt.

quæſt. 14 concluſion. 2. Probatur: quia omnis cauſa creata, ex natura ſua eſt virtus abſolute productiua ſuorum effectuū: ſed, ſi eſſent impoſsibiles effectus, non eſſet poſsibilis virtus abſolutè productiua illorum: ergo eſſe non poſſet in rerum natura cauſa creata: ergo habet connexionem, & reſpectum ad ſuos effectus. Minorem probo: quia effectus abſolute impoſsibiles non poſſunt abſolute produci: ergo non poteſt dari entitas, quæ ſit virtus abſolute productiua illorum.

43 Reſpondent, cauſam creatam ex ſe non eſſe virtutē productiuam abſolute ſuorum effectuū; ſed ſub conditione; nempe, ſi fuerint poſsibiles tales effectus. Sed contra: omnis modus creabilis, ita eſt actuale, & abſolutum exercitium potentiæ, cuius eſt modus, vt, ipſa non exiſtente, non poſsit vllo modo ille exiſtere: ergo omnis cauſa creabilis ita eſt potentia abſolute productiua ſuorum effectuū, vt, illis repugnātibus, repugnet ipſa. Antecedens datur ab aduerſarijs. Conſequētia videtur bona: quia non minus eſt de ratione cauſæ creatæ eſſe potentiam productiuam, quā de ratione modi eſſe actuale exercitium: ergo ſicut repugnat dari modum, quin abſolute ad actum reducat potentiam, cuius eſt modus; ita etiam repugnabit dari potentiam creatā, quin ſit potentia abſolute productiua ſuorum effectuum. Neque vlla poteſt aſsignari ratio, cur modus debeat ſemper eſſe exercitium actuale potentiæ, quæ de facto exiſtat; &, potentia non debeat eſſe cauſa productiua effectus; qui de facto ſit poſsibilis.

44 Dicunt, in Deo eſſe poſsibilem potentiam productiuā creaturarum, quæ ex ſe non eſt abſolute de facto productiua; ſed ex ſuppoſitione, quod creaturæ ſint poſſibiles: ergo id etiam concedi poterit in cauſis creatis. Quam mala conſequentia! Neq; enim (vt ſæpe monui) ex his, quæ in Deo cogimur concedere propter ſummam eius perfectionem, argumentari licèt ad creaturas, quæ ſcatent imperfectionibus. Deinde diſparitas eſt aſsignatu facilis: quoniam Deus eſt ens à ſe, & propter ſe. Vnde ſicut ex eo, quod eſt ens à ſe, repugnat illi eſſe quomodolibet ab alio; ita etiam ex eo, quod eſt propter ſe, repugnat illi ordinari quomodolibet ad aliud extra ſe. At vero creaturæ ſunt entia ab alio, & propter aliud, & ideo ſicut illis repugnat eſſe, & non ab alio; ita etiam repugnat eſſe, & non propter aliud. Cum autem vnumquodque ſit propter operari, iuxta Ariſt. & omnes philoſophos, quælibet res creatā eſt propter ſuas operationes, & effectus; ac per conſequens reſpicit, & ordinatur ad illos.

45 Dices: creatura ſufficienter conſtituitur in eſſe creaturæ, per hoc, quod eſt eſſe ab alio: eo enim ipſo quod eſt ab alio nō poteſt non eſſe creatura: ergo ſine fundamento additur ad rationem creaturæ, quod ſit propter aliud,

 ſeu

creat iræ forent poſsibiles, ex parte ſui illas poſſet producere. Vndè in caſu poſito non eſſent improducibiles à Deo ex defectu virtutis in ipſo Deo; ſed ex defectu poſsibilitatis, ſeu ex repugnãtia illarum, vt defacto contingit in chimæra. Id poteſt explicari exemplo cognitionis Diuinæ, quæ defacto cognoſcit creaturas exiſtentes; & tamen eſt certum de Fide, quod, ſi nõ exiſterent creaturæ (vt potuit re verà fieri, quod non exiſterent) non eas cognoſceret; & nihilomin⁹ perſeueraret invariata quoad entitatem intrinſecam ea ratione, qua modo eſt. De hoc latius dicetur in tractatu de ſcientia Diuina.

41 Dices: ſi Deus, quatenùs eſt ex ſe, habet potentiam productiuam chimæræ, habebit etiam, quatenus ex ſe eſt, potentiam productiuam peccati, vt talis, & alterius Dei: hoc non poteſt dici: ergo neque illud. Maior probatur: quia non minus repugnat chimæra, quam peccatum, & alius Deus: ergo, ſi Deus, quatenus ex ſe eſt, habet potentiam ad chimæram, habebit etiam potentiam ad peccatum, & ad alium Deum. Nego maiorem: quia repugnantia chimæræ nõ oritur ex aliquo prædicato intrinſeco Dei; ſed ex oppoſitione prædicatorũ ipſius chimæræ interſe: & ideo quod defacto non poſsit produci à Deo chimæra, tribuendum non eſt defectui potentiæ Dei, quæ ex ſe extenditur ad ea omnia, quæ non implicant contradictionem; ſed defectui poſsibilitatis chimæræ, quæ, quia nõ continetur intra ſeriem poſsibilium, non ſubeſt defacto omnipotentiæ Dei. At vero repugnantia concurſus Dei erga peccatum non oritur ex eo, quod prædicata ipſius peccati opponantur interſe; ſed ex prædicato intrinſeco Dei, bonitate videlicet, ratione cuius repugnat Deo ad peccatum concurrere. Idem dicito de productione alterius Dei: quia, cum de ratione cauſæ ſit diſtinctio realis à ſuo effectu; &, ex alio capite repugnet, quod Deus à Deo diſtinguatur, in ipſa potentia intrinſeca Dei imbibitur repugnantia producendi aliũ Deum.

Cauſa creata naturalis dicit reſpectum tranſcendentalem ad ſuos effectus.

42 Dico ſecundò: omnis cauſa creata dicit ordinem tranſcendentalem ad effectus naturales, quos per potentiã naturalem, vt obedientiali opponitur, cauſare poteſt. Ita authores primæ ſententiæ. Deinde P. Suar. lib. 3. de Attrib. capit. 9. num. 12. P. Vazquez 1. par. diſp. 173. num. 13. S. Thom. in 1. diſt. 3. quæſt. 4. art. 1. ad ſecundum: idem docet 1. part. quæſt. 77. art. 3. in corp. & quæſt. 54. art. 3. idẽ docent de potentia paſsiua materiæ PP. Connimb. 1. Phyſicor. cap. 9. quæſt. 3. art. 2. cum S. Thoma, Sonzinate, Capreolo, &c. & P. Toletus 1. Phyſicorum, cap. 7. quæſt.

quæſt. 14 concluſion. 2. Probatur: quia omnis cauſa creata, ex natura ſua eſt virtus abſolute productiua ſuorum effectuū: ſed, ſi eſſent impoſsibiles effectus, non eſſet poſsibilis virtus abſolutè productiua illorum: ergo eſſe non poſſet in rerum natura cauſa creata: ergo habet connexionem, & reſpectum ad ſuos effectus. Minorem probo: quia effectus abſolute impoſsibiles non poſſunt abſolute produci: ergo non poteſt dari entitas, quæ ſit virtus abſolute productiua illorum.

43 Reſpondent, cauſam creatam ex ſe non eſſe virtutē productiuam abſolute ſuorum effectuū; ſed ſub conditione; nempe, ſi fuerint poſsibiles tales effectus. Sed contra: omnis modus creabilis, ita eſt actuale, & abſolutum exercitium potentiæ, cuius eſt modus, vt, ipſa non exiſtente, non poſsit vllo modo ille exiſtere: ergo omnis cauſa creabilis ita eſt potentia abſolute productiua ſuorum effectuū, vt, illis repugnātibus, repugnet ipſa. Antecedens datur ab aduerſarijs. Conſequētia videtur bona: quia non minus eſt de ratione cauſæ creatæ eſſe potentiam productiuam, quā de ratione modi eſſe actuale exercitium: ergo ſicut repugnat dari modum, quin abſolute ad actum reducat potentiam, cuius eſt modus; ita etiam repugnabit dari potentiam creatā, quin ſit potentia abſolute productiua ſuorum effectuum. Neque vlla poteſt aſsignari ratio, cur modus debeat ſemper eſſe exercitium actuale potentiæ, quæ de facto exiſtat; &, potentia non debeat eſſe cauſa productiua effectus; qui de facto ſit poſsibilis.

44 Dicunt, in Deo eſſe poſsibilem potentiam productiuā creaturarum, quæ ex ſe non eſt abſolute de facto productiua; ſed ex ſuppoſitione, quod creaturæ ſint poſſibiles: ergo id etiam concedi poterit in cauſis creatis. Quam mala conſequentia! Neq; enim (vt ſæpe monui) ex his, quæ in Deo cogimur concedere propter ſummam eius perfectionem, argumentari licèt ad creaturas, quæ ſcatent imperfectionibus. Deinde diſparitas eſt aſsignatu facilis; quoniam Deus eſt ens à ſe, & propter ſe. Vnde ſicut ex eo, quod eſt ens à ſe, repugnat illi eſſe quomodolibet ab alio; ita etiam ex eo, quod eſt propter ſe, repugnat illi ordinari quomodolibet ad aliud extra ſe. At vero creaturæ ſunt entia ab alio, & propter aliud, & ideo ſicut illis repugnat eſſe, & non ab alio; ita etiam repugnat eſſe, & non propter aliud. Cum autem vnunquodque ſit propter operari, iuxta Ariſt. & omnes philoſophos, quælibet res creatā eſt propter ſuas operationes, & effectus; ac per conſequens reſpicit, & ordinatur ad illos.

45 Dices: creatura ſufficienter conſtituitur in eſſe creaturæ, per hoc, quod eſt eſſe ab alio: eo enim ipſo quod eſt ab alio nō poteſt non eſſe creatura: ergo ſine fundamento additur ad rationem creaturæ, quod ſit propter aliud,

P ſeu

ſeu quod dicat ordinem tranſcẽdentalem ad ſuos effectus. Reſpõdeo, creaturam conſtitui in eſſe creaturæ per hoc, quod eſt eſſe ab alio; ita tamẽ vt in tali eſſe ab alio inuoluatur eſſentialiter hoc, quod eſt ordinari ad finem aliquem extrinſecũ à ſe diſtinctũ: quia creatura, eo ipſo quod eſt ab alio, eſt ſimpliciter finita, & limitata ſecundùm eſſentiam: eſſentia autem ſimpliciter finita, & limitata contineri debet intra terminos; nihil enim aliud eſt eſſe finitum, & limitatum niſi limitibus, & terminis concludi: atqui limites, & termini eſſentiæ finitæ nulli alij eſſe poſſunt niſi principium, a quo habeat eſſe, & finis diſtinctus ad quem ex natura ſua dirigatur: ergo de ratione creaturæ vt talis eſt non ſolum eſſe ab alio; ſed etiã dirigi, ſeu ordinari ad aliquid à ſe diſtinctum.

46 Confirmatur primò: quia, eo ipſo quod aliqua eſſentia eſt ab alio, non poteſt eſſe ex natura ſua omnipotens, immenſa, infinitę ſciẽtiæ, &c. Certè non alia de cauſa, niſi quia hæ ſunt perfectiones propriæ eſſentiæ infinitæ vt talis: atqui hoc, quod eſt eſſe propter ſe, ſibi ipſi ſufficiens, nec ſine aliquo à ſe diſtincto indigens ad ſui perfectam quietem, & fœlicitatẽ, eſt perfectio propria eſſentiæ infinitæ: ergo nulli eſſentiæ creatæ conuenire poteſt. Minor probatur: quia ex eo quod Deus non indigeat extrinſecis bonis ad ſui quietem, & fœlicitatẽ colligit Diuinus Vates, eſſe Deũ, dũ Pſal. 15. dicit: *Deus meus es, tu quoniã bonorum meorũ non eges.* Ergo hoc, quod eſt non ordinari ad finẽ, ſeu bonum aliquod extrinſecum, eſt proprium Dei.

47 Confirmatur ſecundò: quia, eo ipſo quod aliqua entitas ex natura ſua ordinatur ad finem aliquẽ extra ſe, tenemur concedere illi principium, a quo eius eſſe dependeat: ergo eo ipſo quod aliqua entitas habet principiũ, a quo dependeat, debemus concedere illi finem aliquem extra ſe, ad quẽ ordinetur: ſicut enim repugnat habere finem extrinſecum ſine principio, ſic etiam repugnare debet habere principium ſine fine extrinſeco.

48 Dices: ad hoc, vt creatura abſolute dicatur, eſſe propter aliud, ſufficit, quod ordinetur ad aliquam operationẽ, etiamſi non reſpiciat omnes, quas poteſt elicere, & ideo non repugnabit creatura, quæ ad aliquam ſaltem ex operationibus, quas poteſt elicere, nõn ordinetur tranſcendentaliter. Sed contra eſt, quod creatura ex prædicato creaturæ debet ordinari ad ſuos effectus: ſed quælibet formalitas creaturæ continens in ſua virtute aliquem effectũ eſt creatura, ſeu ens ab alio: ergo quælibet formalitas creaturæ cõtinens in ſe aliquem effectum debet reſpicere, ſeu ordinari tranſcẽdentaliter ad talem effectum.

49 Obijcies primò: ſi cauſa dicit ordinẽ tranſcendentalẽ ad effectus, debet reſpicere illos non ſub aliqua ratione cõmuni; ſed ſub aliqua

aliqua ratione ſingulari, vt dicemus infra, ac per conſequens materia prima, quæ infinitas formas naturales, imo & aliquas ſupernaturales poteſt recipere, eas omnes in ſingulari reſpiciet: ergo Angelus, qui propria virtute videt materiã intuitiue, & vt eſt in ſe, videbit propria virtute infinitas formas naturales ſimul, & aliquas ſupernaturales. Conſequẽtia patet: quia materia perſe ex naturâ ſuâ eſt reſpectus tranſcendentalis ad omnes formas prædictas in ſingulari: ergo Angelus, qui propriâ virtute videt materiam intuitiue, & vt eſt in ſe, videt illam vt reſpectũ tranſcendentalem ad omnes illas formas prædictas in ſingulari. Atqui nõ poteſt Angelus videre materiam vt reſpectũ ad omnes has formas in ſingulari, quin illas in ſingulari cognoſcat: ergo vi propria cognoſcet omnes illas ſimul. Hoc auem videtur excedere vires potentiæ naturalis, & finitæ perfectionis, qualis eſt intellectus Angelicus.

50 Reſpondeo iuxta doctrinã tradendam in lib. de Anima, poſſe quanlibet entitatẽ realem intuitiue videri ſecũdum vnam formalitatem, alijs formalitatibus cũ illâ identificatis non viſis: atque adeo Angelus intuitiue videns materiã primam, non videt illam prout reſpicit omnes formas; ſed prout reſpicit illas, quas proprijs viribus poteſt ipſe Angelus ſimul vno intuitu cognoſcere; quæ quidẽ erunt plures, aut pauciores, pro maiori, aut minori perfectione intellectus Angeli videntis. Supernaturales vero formas nõ poteſt Angelus vi propria cognoſcere, atq; adeo ex naturâ rei nunquam videt materiã, prout dicit ordinẽ ad formas ſupernaturales, quas poteſt recipere. Id dixiſſe ſufficiat in hoc loco, etenim in lib. de Anima explicandũ eſt, qua ratione id cõtingat.

Quid de potentia obedientiali.

51 Dico 3. potentia obedientialis ordinẽ dicit trãſcẽdẽtalẽ ad ſuos effect⁹, nẽpe ad effectus ſupernaturales, reſpectu quorum dicitur potentia obedientialis. Ita cõmuniter authores præcedentis concluſionis. Probatur: quia potentia obedientialis nõ eſt denominatio extrinſeca in entitate, quæ illã dicitur habere; ſed virtus intrinſeca phyſice productiua effectus ſupernaturalis: ergo eodẽ modo philoſophandũ eſt de illâ, ac de reliquis cauſis creatis; eiſdẽq; rationibus probanda eſt hæc concluſio, ac præcedens. Antecedens probatur: quia intellectio ſupernaturalis, v. gr. vt pote quæ vitalis eſt, oritur phyſice â potẽtia intellectiua naturalis ordinis concurrẽte ſimul cum habitu ſupernaturali tanquam cum cauſa inadæquata: in potentia ergo intellectiua datur potentia phyſica ad producẽdam talem intellectionẽ. Et ratio à priori eſt illa, quã ſupra aſsignauimus: quia potẽtia obedientialis vt talis eſt creata; ergo vt talis eſt ex naturâ ſuâ propter aliud, nõ propter aliud omnino diſtinctũ, ſeu excludens effectũ ſupernaturalẽ, quẽ vt

v: obedientialis continet: ergo ex natura ſua eſt propter iſtum: ſi autem ex natura ſua eſt propter iſtum, reſpiciat illum neceſſe eſt.

51 Obijcit P. Hurt. ſi potentia intellectiua hominis, v. g. reſpiceret viſionē beatificā, reſpectu cuiꝰ eſt potētia obediētialis, nō poſſet eſſe talis potentia, quin viſio beatifica eſſet poſsibilis: ergo ad ſui exiſtentiam exigeret viſionē beatificam eſſe poſsibilē? Atqui potentia intellectiua hominis non poteſt exigere viſionem beatificā: ergo, &c. Minor probatur: quia de ratione accidentis ſupernaturalis, qualis eſt viſio beatifica, eſt eſſe ſupra vires, & exigentiā entis naturalis ordinis: ergo, cū potentia intellectiua hominis, ſit ens naturalis ordinis, nō poterit exigere viſionem beatificam. Nego minorem. Ad probationem diſtinguo antecedens: de ratione entis ſupernaturalis eſt eſſe ſupra exigentiam naturæ quoad exiſtentiam, concedo: quoad poſsibilitatē, nego antecedens. Eſt dicere: natura, ſeu ens naturale non poteſt exigere, quod accidens ſupernaturale ponatur exiſtens: poteſt tamen exigere, quod ſit poſſibile.

52 Dices: poſsibilitas, ſeu non repugnantia eſt idem realiter cum exiſtentia actuali, vt late docuimus diſput. 7. ergo, ſi intellectus exigit non repugnantiā viſionis beatificæ, exiget etiam eius exiſtentiam actualem. Diſtinguo antecedens, non repugnantia, dum eſt in rerum natura, eſt idem realiter cum exiſtentia actuali, concedo: antequam ſit in rerum natura, nego antecedens; quia tunc, cum non habeat eſſe, neque poteſt eſſe idem, neq; diuerſum quid ab exiſtentia actuali. Poteſt tamen de illa tunc affirmari, quod non repugnet. Vnde diſtinguo conſequens: ſi intellectus exigit non repugnantiam viſionis vt habentem eſſe in rerum natura, exiget etiam exiſtentiam eius actualem, concedo: ſi exigit non repugnantiam viſionis ſub ea ſolum ratione, quæ requiritur, vt vere dicatur non repugnare, exiget etiam eius exiſtentiam actualem, nego conſequentiam: quia hoc nomine, *exiſtentia actualis*, ſolum ſignificatur entitas habens eſſe in rerum natura; & non exigit intellectus hominis ad ſui exiſtentiam, quod viſio habeat eſſe in rerum natura; ſed tantum, quod poſsit habere.

Cauſæ creatæ dicunt ordinem trāſcendentalem ad effectus in ſingulari; non vero in communi.

53 NOn deſunt, qui putent, reſpectum cauſarū creatarum non eſſe ad effectus indiuiduos; ſed prout cōueniunt in aliquo prædicato cōmuni. Vnde inferunt, quòd, ſi fieret impoſsibile aliquod indiuiduū ex his, quæ poteſt cauſa producere, non ideo fieret impoſsibilis ipſa cauſa; ſecus vero ſi omnia indiuidua fierent impoſsibilia.

Vera

54 Vera tamen ſententia eſt, reſpectum cuiuſlibet cauſæ terminari ad effectus in indiuiduo ſumptos, ac per conſequens, quolibet ex illis repugnante, repugnaturã fore ipſam cauſam. Ita P. Hurt. in Phyſ. c. diſp. 8. ſect. 3. num. 57. & nonnulli recentiores. Probatur: quia potentia phyſica debet ordinari ad effectus ſub eâ ratione, ſub quâ ſunt producibiles à parte rei: ſed id, quod eſt à parte rei producibile ſunt entitates in ſingulari, & non prædicatum aliquod commune: ergo ad entitates in ſingulari terminatur reſpectus cauſæ. Minorem probo: quiâ id eſt à parte rei producibile, quod de facto producitur per actionem cauſæ: ſed per actionẽ cauſæ producuntur de facto entitates indiuiduales, & non prædicatum aliquod cõmune; hoc enim fit cõmune per intellectũ tantũ: ergo, &c.

55 Dicunt, produci indiuiduum, v. g. hunc calorem; quia participat rationem caloris, & ideò reſpectum cauſæ per ſe terminari ad rationem caloris; per accidens verò ad differentiam indiuidualem; quia videlicet eſt cõiuncta cum calore. Vnde, etiamſi repugnaret iſte numero calor, non repugnaret potentia calefactiua ignis, ſi manerent poſsibilia alia indiuidua, in quibus ratio caloris conſeruaretur. Hæc doctrina in primis eſt contra Ariſtot. qui 1. Meta. cap. 1. docet, actiones per ſe terminari ad ſingularia, & per accidens ad vniuerſalia: *Actiones autem* (inquit) *ac generationes omnes circa ſingularia ſunt, non enim hominẽ niſi per accidens ſanat, qui medetur, ſed Calliam, aut Socratẽ, &c.* ergo ex mente Ariſt. actiones per ſe primò terminantur ad indiuidua vt talia: ergo potentia productiua primario reſpicit per ſe indiuidua vt talia.

56 Secundò, admittamus reſponſum adductum ab aduerſarijs. Vel ergo in eo caſu reſpectus terminatur ad hunc numero calorem v. g. propter rationem caloris, quæ eſt in illo, vel propter rationem caloris, quæ eſt in alijs. Non hoc vltimum, vt per ſe patet. Si autem dicas primum: ergo repugnante hoc numero calore, repugnat ratio formalis, propter quã ad illud terminatur reſpectus cauſæ; ac per conſequens repugnabit etiam ipſa cauſa. Patet conſequẽtia: quia, repugnante hoc numero calore, repugnant omnia prædicata cum illo realiter identificata; ſed ratio caloris, quæ eſt in illo, identificatur realiter cum illo: ergo repugnat, illo repugnante.

57 Dicunt ſecundò, reſpectũ cauſæ non terminari determinatè ad calorem, qui eſt in hoc indiuiduo; ſed vage ad hunc, vel alium. Vnde etiãſi repugnaret iſte numero calor, poſſet perſeuerare reſpectus cauſæ, dũmodò perſeueraret alius calor. Sed contra: per te reſpectus cauſæ eſt ad hunc, vel illũ calorẽ vage: ſed repugnãte hoc calore non poſſet eſſe ad hunc, vel illum vage; ſed ſolũ ad illũ, qui perſeueraret: ergo, repugnante hoc calore, repugnaret talis reſpectꝰ.

58 Dices exiſtentibus octo equis, eſt vera hæc propoſitio: *Equus requiritur ad equitandum*: quæ quidem ablatis duobus, vel tribus remanet adhuc vera, quia ſignificat omnes illos equos vage, ſeu diſiunctim: ergo ſi reſpectus cauſę terminatur ad effectus indiuiduos vagè, vel diſiunctim ſumptos, etiamſi vnus, aut alter fiat repugnans, non repugnabit entitas cauſæ. Nego conſequentiam. Diſparitas eſt: quia cauſa non poteſt reſpicere vagè, ſeu diſiunctim vnū, vel alterum effectum; quin in ſua virtute productiua determinatè contineat entitatem cuiuſlibet effectus, vtpotè quæ non aliter fiet determinatè exiſtens, niſi determinatè prodeundo ab ipſâ virtute cauſæ: repugnante vero quolibet ex illis effectibus nō poſſet determinate illum continere virtus productiua illius cauſę, ac per cōſequens neque manere poſſet ea virtus productiua, neque reſpectus ad effectus illos vage ſumptos. At vero intellectus cum poſsit præſcindere vnum prædicatum ab alio, poteſt cognoſcere, equum requiri ad equitandum, quin diſtinctè cognoſcat entitatem huius, vel illius numero equi; atque adeo deficiente hoc, vel illo, non deficeret propoſitio, ſeu cognitio prædicta. Si tamen cognitio non ſolum reprę ſentaret rationem equi; ſed etiam entitatem huius, vel illius diſtinctè; vt, ſi aſsignando quemlibet diceret: *Hic equus, vel hic equus, &c. requiritur ad equitandū*, in tali caſu quolibet ex illis deficiente, deficeret cognitio; quia iam non poſſet illum diſtinctè repræſentare.

59 Obijcies: cauſa eſt productiua effectus vt exiſtentis; & nihilominus non reſpicit illum vt exiſtentem: ergo licèt cauſa ſit productiua effectus in ſingulari, non bene inde infertur, quod reſpiciat effectus in ſingulari. Antecedens quoad ſecundam partem probatur: quia cauſa poteſt eſſe, quin ſit effectus exiſtens: ergo nō reſpicit illum vt exiſtentem. Fateor cauſam non reſpicere effectū vt exiſtentem reduplicatiuè: nihilominus dico reſpicere exiſtentiam ipſius effectus, & non ſolam poſsibilitatem vt præciſam ab exiſtētia: quia illud reſpicit, quod poteſt producere: atqui poteſt producere non quidē poſsibilitatem vt præciſam: ab exiſtentia; ſed ipſam exiſtentiam actualem: ergo hanc reſpicit. Addo tamen non reſpicere illam reduplicatiue vt exiſtentem; quia hæc reduplicatio nihil aliud hìc denotat, niſi quo taliter reſpiciat exiſtentiam effectus, vt non poſsit eſſe in rerum natura ſine illa: ſed cauſa productiua poteſt eſſe in rerū natura ſine exiſtentia ſui effectus: ergo non reſpicit illum vt exiſtentem reduplicatiuè. Dicetur vero reſpicere effectum exiſtentem vt poſsibilem; quia taliter reſpicit exiſtentiam eius, vt non poſsit ipſa cauſa eſſe in rerum natura, niſi effectus ſit poſsibilis: hoc autem eſt reſpicere effectum exiſtentem vt poſsibilem: ergo, &c.

Idem.

Idem dicendũ eſt de virtute productiua cauſæ, nempe quod ſit productiua exiſtentiæ effectus, ſeu effectus exiſtentis; non vero vt exiſtentis reduplicatiue: quia primum ſolùm denotat cauſam continere in ſua virtute productiua exiſtentiam effectus, quod eſt verum. Secundùm vero denotat non poſſe dari in rerum natura virtutem productiuam cauſæ, quin detur exiſtentia effectus, cuius eſt productiua, quod quidem eſt falſum, vt conſtat: quia bene poteſt verificari virtus productiua cauſæ in rerum natura, quin verificetur exiſtentia effectus.

61 Vnde ad obiectionem diſtinguo primam partem antecedentis: cauſa eſt productiua effectus vt exiſtentis ſpecificatiue, concedo: reduplicatiue, nego. Eſt dicere: eſt productina exiſtentiæ effectus; hæc tamen non requiritur in rerũ natura, vt illa exiſtat. Deinde diſtinguo etiã ſecundam partem antecedentis: & nihilominus non reſpicit illum vt exiſtentem reduplicatiue, concedo: ſpecificatiue, nego. Eſt dicere: reſpicit effectum exiſtentem, non tamen requirit exiſtentiam eius ad hoc, vt ipſa ſit in rerum natura. Deinde, nego conſequentiam; quia ſicut cauſa, eo ipſo quod ſit productiua exiſtentiæ effectus, debet reſpicere effectum exiſtentem; licèt non reduplicatiue vt exiſtentem, eo modo, quo explicatum eſt; ſic etiam, eo ipſo quod eſt productiua effectus ſingularis, debet reſpicere eius ſingularitatẽ: &, ſicut non poteſt reſpicere exiſtentiam effectus, quin iſte ſit ſaltem poſsibilis; ita, nec poteſt reſpicere ſingularitatẽ ipſius effectus, quin talis ſingularitas ſit poſsibilis, atque adeo repugnante tali ſingularitate repugnaret reſpectus cauſæ, & ipſa cauſa.

62 Dices: cauſa per te reſpicit effectum exiſtentem, & nihilominus dari poteſt cauſa ſine exiſtentia effectus: ergo datur reſpectus cauſæ, quin detur eius terminus. Diſtinguo conſequens: quin detur eius terminus eo modo, quo requiritur ad exiſtentiam cauſæ, nego: quin detur eius terminus diuerſo modo ab eo, quo requiritur ad exiſtentiam cauſæ, concedo conſequentiam. Cũ autem ad exiſtentiam cauſæ non requiratur, quod exiſtat effectus in rerum natura; ſed ſolùm, quod ſit poſsibilis, poteſt dari cauſa ſine illo exiſtente, non vero ſine illo poſsibili. Et propterea diximus cauſam reſpicere, ſeu connecti cũ effectu exiſtẽte vt poſsibili; nõ vt exiſtente. Quod intelligendum eſt de cauſa vt productiua eſt effectus; non de cauſa vt actu producente: cauſa enim producens vt actu producens connectitur cum effectu exiſtente vt exiſtente: quia productio actualis effectus non poteſt eſſe ſine exiſtentia ipſius effectus.

SECTIO IIII.

An effectus creati dicant ordinem tranſcendentalem ad ſuas cauſas?

63 Egimus de reſpectu cauſarum ad ſuos effectus. Examinandum modo, an effectus dicant ordinem, ſeu reſpectum tranſcendentalem ad ſuas cauſas? Idque examinabimus præcipuè de accidentibus reſpectu ſubſtantiæ, in qua tanquam in propria cauſa materiali recipiuntur: & de creaturis reſpectu Creatoris, qui eſt primum efficiens illarum: & ex his facile erit colligere, quid dicendum ſit de reliquis effectibus reſpectu cauſarum, quas exigunt ex natura rei.

An accidentia tranſcendentaliter reſpiciant ſubſtantiam?

64 Certum eſt, accidentia modalia dicere ordinem tranſcendentalem ad ſubſtantiã, ſeu rem cuius ſunt modi. Id conſtat ex num. 34. & ideo ſolum procedit difficultas de accidentibus, quæ ſunt res. Circa quam recentiores, qui in cauſis negabant reſpectum tranſcendentalem ad ſuos effectus, illum etiam negant in accidentibus ergà ſubſtantiam. Ita P. Vſon in manu ſcriptis.

65 Dicendum nihilominus eſt, omne accidens inuoluere reſpectum tranſcendentalẽ ad ſubſtantiam. Eſt expreſſa Ariſtotel. ſententia pluribus in locis, in quibus ſemper vocat accidens entis ens, quem ſequuntur ferè omnes philoſophi. Probatur: quia ſi eſſet impoſsibilis ſubſtantia, eſſent hæc accidentia realia impoſsibilia: ergo habent eſſentialem connexionem, & reſpectũ ad illã, conſequentia eſt bona, vt conſtat ex nu. 26. Antecedens probatur: quia hæc accidentia eſſentialiter petunt afficere ſubſtantiam inhærendo illi; ſed ſi eſſet impoſsibilis ſubſtantia, neque poſſent afficere ſubſtantiam, neque illi inhærere: ergo omnino corrueret eſſentia ipſorum.

66 Reſpondent recentiores, de eſſentia accidentis realis non eſſe petere afficere ſubſtantiam, & illi inhærere abſolute; ſed ſub conditione, hoc eſt, eſſe talia, quæ ſi fuerit poſsibilis ſubſtantia, petant illam afficere, & eidem inhærere, quod quidem habere poſſent, etiamſi defacto eſſet impoſsibilis ſubſtantia. Sed contra: ſi hæc accidentia ex ſua intrinſeca ratione non peterent abſolute inhærere ſubſtãtiæ, neq; id peterent ex hypotheſi, quod ipſa daretur: hoc non cõcedis: ergo neq; illud. Probo maiorẽ: hæc accidentia per te ex ſua intrinſeca ratione connaturaliter poſſunt produci independenter à ſubſtantia; quia in tua ſententia, ſi eſſet impoſsibilis ſubſtantia, defacto producerentur iuxta naturam ſuam independenter à ſubſtantia: ergo non indigent ſubſtantia ad hoc, vt producantur connaturaliter abſolute loquendo: ergo etiamſi ſit poſsibilis ſubſtantia, non petent dependere ab illa. Probo conſequentiam: effectus ab eis ſolum cauſis petit

petit dependere, quibus indiget, vt ſuũ eſſe cõnaturaliter detur in rerũ natura abſolute loquẽdo: ſed per te accidens reale non indiget ſubſtantia ad hoc, vt detur cõnatu raliter in rerum natura: ergo non petit dependere ab illa, etiamſi detur poſsibilis.

67 Confirmatur: ideò non poteſt idem effectus naturaliter dependere à duplici cauſa totali, etiãſi quælibet habeat virtutẽ ad illũ producendum, & ſimul applicetur cum alia, quia vna tantũ indiget effectus ad ſui productionem abſolute loquendo: ergo, ſi accidens non indiget ſubſtantia ad ſui productionẽ abſolute loquendo, nõ petet dependere ab illa, etiãſi ipſa ſit poſsibilis: alioqui, ſicut tu dicis, quod accidens petit depẽdere à ſubſtantiâ ex ſuppoſitione, quod detur poſsibilis, ita etiam poſſet dici, quẽlibet effectũ petere procedere à duplici cauſa totali ex ſuppoſitione, quod vtraq; applicetur. Si autẽ accidens non indigeret ſubſtantia ad hoc, vt cõnaturaliter produceretur, tã connaturale eſſet illi produci per creationẽ, quàm per eductionem, ſeu in hærentiam; ac per conſequens nullum intercederet miraculũ in cõſeruatione quantitatis Euchariſtiçę per creationẽ. Quod quis dicere auſit? Id, quod diximus de accidentibus reſpectu ſubſtantię, dictũ puta de quauis entitate receptibili reſpectu ſubiecti, quod ipſa petit ex natura ſua.

An creaturæ tranſcendentalẽ ordinem dicant ad Creatorem?

68 Recẽtiores ſuprà adducti docent, omnes creaturas, quæ ſe ipſis non pendent à ſuis cauſis, ſed per cauſalitatem interiectã, non habere reſpectum tranſcentalẽ ad ſuas cauſas, etiamſi Deum cõprehendas, quia putãt, has creaturas nõ fore repugnantes intrinſece, etiãſi Deus repugnaret. Pro ſe adducunt S. Thom. 1. p. q. 25. art. 3. & P. Molinam ſupra cum articulum, & P. Vazq. infra. Sed quam ſine fundamento tribuatur prædicta ſentẽtia his authoribus, conſtabit ex dicendis.

69 Contraria ſententia eſt tenenda, nẽpè creaturas dicere ordinem tranſcendẽtalem ad Creatorẽ (& idẽ dicito de quouis effectu reſpectu cauſę, quam exigit ex natura ſua) Ita P. Vazq. 1. p. diſp. 104. cap. 4. nu. 12. & P. Arrubal. 1. p. diſp. 31. nu. 11. & 12. vbi dicunt, quod ſi Deus eſſet impoſsibilis, per locũ intrinſecũ repugnarent creaturæ. Et hęc eſt cõmunis ſententia. Probatur: quia, ſi Deus eſſet impoſsibilis, per locũ ab intrinſeco repugnarent creaturæ: ergo dicunt ordinẽ tranſcendentalem ad illum. Conſequentia eſt bona, vt colligitur ex definitione reſpectus tranſcendentalis adducta, n. 26. Antecedens autẽ probatur: quia creaturæ nõ poſſunt exiſtere à ſe, vt eſt Fide ſanctum, & vel lumine naturæ notum: ergo debent exiſtere ab alio efficiente; ſed, ſi Deus repugnaret, non eſſet aliud, à quo fierent, ipſe enim eſt author creaturarũ: ergo non poſſent exiſtere: ergo repugnarent.

70 Recentiores, vt ſoluant hoc argumentum, diſtinguunt duplicem non repugnantiam creaturarum; intrinſecam vnam; & aliam extrinſecam. Et dicunt, creaturas caſu, quo Deus repugnaret, non fore repugnantes intrinſece, quia, etiamſi Deus repugnaret, prædicata hominis, verbi gratia, non opponerentur contradictorie interſe; eſſent tamen extrinſece repugnantes, quia repugnaret aliquid extrinſecum; quod neceſſario eſſet requiſitum, vt ipſę ponerentur exiſtentes in rerum naturâ.

71 In primis recentiores iſti videntur ſibi non conſtare: quia in ipſorum ſententia, quæuis actio intrinſece repugnaret, ſi repugnaret agens, à quo fieret. Sumo ergo illorum argumentum: etiamſi repugnaret virtus productiua calefactionis non opponerentur intrinſece inter ſe prædicata calefactionis; actio videlicet, & paſsio &c. ergo repugnante virtute calefactiuâ, non repugnaret intrinſece calefactio. Dices, eſſe malam conſequentiam: quia non ſolum poteſt aliquid repugnare ex eo, quod prædicata eius opponantur contradictorie; ſed etiam ex eo, quod repugnet aliquid extrinſecum, cum quo habeat connexionem; calefactio autem intrinſece habet connexionem cum virtute calefactiua, atque adeò, eâ repugnante, repugnaret intrinſece calefactio. Bene: ergo, etiam ſi prædicata hominis non opponerentur contradictorie interſe, poſſent nihilominus intrinſecè repugnare ex ſuppoſitione, quod Deus repugnaret: ergo non bene argumentaris, dum hanc formas conſequẽtiam: *Caſu, quo Deus repugnaret, non opponerentur contradictorie animal, & rationale: ergo homo non repugnaret intrinſece.*

72 Sed age iam, probo, hominem fore intrinſecè repugnãtem, ſi Deus repugnaret: quia prædicata hominis, vt potè quæ eſsentialiter ſunt ens ab alio (per hoc enim eſſentialiter diſcrepant à Deo) ex ſuâ intrinſecâ ratione, non poſſunt exiſtere, niſi ab alio producantur: ergo ex ſuâ intrinſecâ ratione repugnarent, ſi repugnaret alius, à quo producerentur: ergo intrinſece repugnaret homo, Deo repugnante. Probo conſequentiam: ideo calefactio intrinſece repugnaret, repugnante potẽtiâ calefactiuâ, quia ex ſuâ intrinſecâ, & formali ratione eſt exercitium potentiæ calefactiuæ: ſed homo ex ſuâ intrinſecâ ratione eſt talis, qui non poſsit exiſtere, niſi ab alio producatur: ergo ex ſuâ intrinſecâ ratione eſt talis, qui non poſsit exiſtere, ſi repugnet alius, à quo producatur: ergo intrinſece repugnabit.

73 Obijciũt recentiores: Deus poteſt facere quidquid non implicat contradictionẽ: ergo non implicans contradictionem eſt obiectum omnipotẽtiæ Dei: ergo hoc obiectum non habet non implicare contradictionem per ordinem ad omnipotentiã Dei. Patet conſequentia: quia idem eſſet non implicare contradictionem, ac poſſe

à Deo

à Deo fieri: ac proinde idem eſſet dicere, *Deus poteſt facere quidquid non implicat contradictionem*, ac dicere. *Deus poteſt facere, quod ab eo poteſt fieri*, qui eſt circulus vitãdus, vt monet S. Thomas ſuprà: ergo intrinſeca non repugnantia creaturarum non inuoluit reſpectum tranſcendẽtalem ad Deum.

74 Pro ſolutione noto primo, obiectum omnipotentiæ Dei abſolute loquendo nõ eſſe quidquid non implicat contradictionem, quia tres perſonæ SS. Trinitatis non implicant contradictionem, & non ſunt obiectum omnipotentiæ Dei; ſed obiectũ eſt, quidquid non implicat contradictionem extra Deum. Noto 2. ex duplici capite poſſe aliquam rem implicare: vel ex eo, quod prædicata eius opponantur contradictorie; vel ex eo, quod implicet aliquod extrinſecum, cum quo deberet habere connexionẽ. Poteſt id explicari in eductione; licèt enim prædicata eductionis inter ſe non opponantur contradictorie, ſi tamẽ repugnaret potentia eductiua, repugnaret eductio, quia habet connexionem eſſentialẽ cum potentiâ eductiuâ, & ad hoc, vt eductio ſit poſsibilis non ſufficit, quod eius prædicata non opponantur cõtradictorie; ſed eſt etiam neceſſariũ, quod ſit illud, cum quo habet neceſſariam connexionem. Etenim ſi eſſet poſsibilis eductio, & non eſſet poſsibilis potentia eductiua, verificaretur duplex contradictoriũ, nempè, quod eductio eſſet poſsibilis, vt ſupponim⁹; &, quòd nõ eſſet poſsibilis, quia ex ſuâ eſſentiâ eſt id, quo potentia eductiua actu producit terminum: non poteſt autem eſſe id, quo potentia eductiua actu producit terminũ; ſi potentia eductiua implicet contradictionem.

75 Aliter repugnat entitas, quę ſit ſimul eductio & creatio eiuſdẽ termini, quia hæc nõ repugnat ex eo, quod ſit impoſsibilis potentia productiua creationis, & eductionis; datur enim in Deo potentia ad vtranque; ſed implicat ex eo, quod prædicata eductionis opponantur contradictorie in eadẽ entitate cum prædicatis creationis; hæc enim eſt productio termini independenter ab omni ſubiecto; illa vero productio termini dependenter à ſubiecto; & vna & eadem entitas realis non poteſt eſſe id, quo res actu dependet, & non dependet à ſubiecto. Ad hoc autem vt aliqua res non implicet contradictionẽ, nec ſufficit, quod nõ implicet potentia, cũ qua deberet habere cõnexionem, neque ſufficit, quod eius prædicata non opponãtur cõtradictorie, quatenus eſt ex ſe; ſed eſt neceſſariũ vtrumq; at vero ad hoc, vt repugnet ſufficit vnum ex iſtis duobus. Vtriuſq; ratio eſt, quia *bonum ex integra cauſa; malum ex quocunque defectu*.

76 Noto 3. nullã rẽ extra Deũ repugnare ex defectu potẽtię productiuæ: quia, cũ Deus ſit omnipotẽs, poteſt quatenus ex ſe eſt, omnia, quæ extra illũ ſunt, producere, ſi aliunde non implicent: ſolũ ergo datur repugnantia rerum ex oppo-

oppoſitione prædicatorũ. Vnde cũ Deus dicitur poſſe facere quidquid non implicat contradictionẽ, non eſt ſermo de non implicatione, prout inuoluit connexionẽ cũ potentiâ productiuâ; ſed de nõ implicatione, prout inuoluit prædicata non oppoſita contradictorie extra Deum: licet enim omnia prædicata extra Deũ, vt potè quę ſunt entia ab alio, intrinſecum ordinẽ inuoluant ad Dei omnipotẽtiã, tamen quia ordinem hunc non inuoluerent in eadem entitate, ſi opponerentur contradictorie; &, eo ipſo quod nõ opponantur, talẽ ordinẽ inuoluunt, ideo rectè explicatur obiectũ omnipotentiæ per hoc, quod eſt non implicare contradictionem, prout talis non implicatio inuoluit prędicata interſe non oppoſita.

77 Ex his reſpondeo ad obiectionẽ. Concedo primã cõſeq.; nẽpè, quod obiectum omnipotentię Dei eſt quidquid non implicat contradictionẽ ſi id ſit extra Deũ: & diſtinguo ſecundũ conſequens: hoc obiectũ non habet non implicare contradictionem per ordinẽ ad omnipentiã Dei, ita vt iſte ordo ſit ratio adæquata non implicationis, tranſeat: ita vt iſte ordo ſit ratio inadæquata; nego conſeq. Eſt dicere: hæc prædicata non repugnantia habent ordinẽ ad Deũ, ita tamẽ vt ad hoc, quod in eadẽ entitate non repugnent, non ſufficiat, quod non repugnet Deus, cũ quo habent cõnexionẽ; ſed neceſſarium etiã ſit, quod ipſa interſe non opponantur cõtradictorie in eadem entitate. Ad probationem illius conſequentiæ, nego antecedens, videlicet, quod non implicare contradictionem idem eſſet, ac poſſe à Deo fieri. Etenim non implicare contradictionẽ aliquã entitatem nihil aliud eſt, quàm quod prædicata, quę aliàs, vt potè entia ab alio, petunt fieri à Deo, nõ opponantur contradictorie in eâdẽ entitate, qua ratione non datur circulus in explicatione omnipotentiæ, & obiecti ipſius.

78 In hunc ſenſum intellige S. Thom. & alios authores, quos recentiores adducebant pro ſuâ ſententiâ: dum enim dicunt hi Doctores, obiectũ omnipotentiæ Dei eſſe explicandũ per non repugnantiã abſolutã, non eſt, quia putent non repugnantiã creaturarũ non inuoluere reſpectũ ad Deum; cum enim obiectũ omnipotentiæ Dei eſſentialiter differat à Deo per hoc quod eſt eſſe ens ab alio, & ens ab alio eſſentialiter conſiſtat in hoc, quod eſt petere produci ab aliquâ primâ cauſâ, non poteſt nõ inuoluere reſpectum ad ipſum Deũ; ſed quia exiſtimant, non eſſe explicandũ obiectũ omnipotentię per ſolum reſpectum ad Deũ; ſed addendam eſſe nõ repugnantiam, prout inuoluit negationem oppoſitionis prædicatorum in eadem entitate. Imò, eo ipſo, quod ex parte obiecti explicatur nõ oppoſitio prædicatorũ in eadẽ entitate extra Deum, inuoluitur reſpectus ad Deũ: quia in prædicatis nõ oppoſitis extra Deũ imbibitur reſpectus ad ipſum, vt cõſtat ex dictis.

Quem

Quem ordinem ſeruent creaturæ poſsibiles cũ omnipotentia Dei?

79 Ex dictis facile explicabitur, quâ ratione ordinandæ, & diſponendæ ſint creaturæ poſsibiles cum omnipotentia Dei. Sic ergo ſe res habet. Primo datur entitas intrinſeca Dei, quatenus eſt ex ſe omnipotens, & hac ratione antecedit quaſi priùs natura creaturis poſsibilibus vt poſsibilibus. Poteſt tamen omnipotentia conſiderari dupliciter. Primò, quatenus eſt abſolute omnipotentia talis naturæ, quæ ex ſe ſit productiua cuiuſcunq; rei, quę non implicauerit contradictionẽ, quæ ratio daretur in Deo, etiamſi nullæ eſſent creaturæ poſsibiles, quia, vt ſupra diximus, omnipotẽtia nullum realẽ reſpectum dicit ad creaturas poſsibiles, ſeu exiſtẽtes. Secundò poteſt cõſiderari omnipotentia vt potẽtia productiua huius & illius creaturæ iam poſsibilis. Primò modo dicimus omnipotentiã antecedere creaturis poſsibilibus vt talibus prioritate quadã quaſi naturæ: quia, cũ creaturæ poſsibiles habeant connexionẽ eſſentialem cum omnipotentia tanquã cum cauſa, à qua habebũt eſſe, quotieſcunq; ponantur in rerum natura; nõ poteſt nõ eſſe neceſſaria omnipotentia Dei adhoc vt creaturę revera ſint poſsibiles, atq; adeo habent aliquã dependentiã ab illa: quia tamen ipſa omnipotentia nõ exercet aliquã cauſalitatem adhoc, vt creaturæ vere dicantur poſsibiles, ideo non dicitur abſolute priùs naturâ illis.

80 Deinde poſt primũ ſignum, in quo datur omnipotentia, quatenus eſt ex ſe potens producere quidquid nõ implicat cõtradictionẽ, dantur in ſecundo ſigno poſsibiles creaturæ, hoc eſt, in ſecundo ſignò reuerà creaturæ ſunt intrinſece poſsibiles, nõ abſolutè ſine dependentia ab alio; ſed ſunt poſsibiles eſſe ab alio, quia, cum creaturæ per ſuã eſſentiã ſint entia per participationẽ à primo ente, inuoluere debent eſſentialiter reſpectũ trãſcentalẽ ad Dei omnipotentiã. Itaq; in hoc ſigno ſecundo creaturę ſunt intrinſecè poſsibiles à Deo cũ reſpectu trãſcendentali ad illũ vt omnipotentẽ. Ex quo ſequitur in eodẽ ſigno in quo creaturæ ſunt poſsibiles à Deo, in hoc eodẽ eſſe Deũ productiuũ illarũ iã poſsibiliũ. Ratio eſt manifeſta ex dictis: quia Deus ex ſe eſt productiuus cuiuſcunq; rei, ſi non implicauerit contradictionem: ergo, eo ipſo quod Petrus non implicet, erit productiuus illius.

81 Ex hoc inferes, qua ratione definiẽdæ ſint omnipotẽtia Dei: & creatura poſsibilis. Omnipotẽtia enim Dei nõ eſt dicẽda eſſe illa, quæ poteſt facere creaturas poſsibiles; ſed eſſe illa, quæ poteſt facere quæcunq; nõ implicent cõtradictionem extra Deũ, quod quidẽ erit verũ, etiãſi nihil extra Deum eſſet poſsibile, quia Deus, quatenus ex ſe eſt, eſſet productiuus cuiuſcunq; nõ implicãtis cõtradictionem ex ſuis prædicatis intrinſecis. Vndè quod tunc nõ poſſet producere, nõ proueniret ex defectu

ctu virtutis in ipſos; ſed ex defectu capacitatis in rebus adhoc, vt pro ducantur. Creaturæ vero poſsibiles, ſunt illæ, quæ poſſunt exiſtere à Deo, quod ita eſt explicandum: ſunt illæ, quæ non implicant eſſe à Deo, ita vt, ſi ab eo ponatur in rerum natura, ex earum poſitione nullum inferatur contradictoriũ. Hac ratione nõ datur circulus in definitione omnipotentiæ, & creaturarum poſsibilium.

SECTIO. V.

De conditionibus requiſitis ad cauſandum.

82 COgnitâ iam naturâ cauſæ in communi, oportet agere de cõditionibus, quæ ex parte omniũ cauſarum ſaltẽ phyſicarum requirũtur ad effectus producendos. Et quidẽ, quod ad exiſtẽtiã attinet; in vera ſententia eam non diſtinguente ab eſſentia, certũ eſt, ſe habere ex parte cauſæ vt virtutẽ potiùs cauſatiuam, quã vt conditionẽ. In ſententia vero eã diſtinguente ab eſſentia, putarunt aliqui, exiſtẽtiã nõ requiri ex parte efficientis ad efficiendum effectum. Ita nonnulli è Thomiſtis, inter quos eſt Cabezudo 3. p. q. 62. art. 1. diffi. 5. §. *Quinta ſententia eſt*, vbi docet, Sacramẽta phyſice cauſare gratiam in vltimo inſtanti extrinſeco ſuæ exiſtentiæ, in quo deſinũt: cui ſentẽtiæ ita adhęret, vt cęteras putet improbabiles.

83 Hæc tamẽ ſententia expreſſe cõtradit Ariſtoteli, rationi naturali; imò & oculari experientię. Ita P. Suar. in Meta. diſ. 14. ſect. 3. nu. 30. cui ſubſcribit P. Hurt. in Phyſi. diſp. 8. ſect. 5. n. 108. Primus ergo prodeat Ariſtotel. qui 2. Phyſic. cap. 3. text. 36. & 37. loquens de omnibus cauſis Phyſicis aperte docet, non poſſe actu cauſare, quin actu exiſtant: *Omnia* (inquit) *aut agẽtia* (ideſt actu cauſantia) *aut quæ poſsint agere, hoc autẽ differunt, quod quæ efficiunt, & ſingula, atque ea, quorum ſunt cauſæ, ſimul ſunt, & non ſunt; vt ei, qui medetur cum eo, qui ſanatur, &c. quæ autem ſunt ſecundum potentiã non ſemper*, vbi id diſcriminis conſtituit Ariſtoteles inter cauſam potentẽ cauſare, & inter actu cauſantẽ, quod hęc debeat ſimul exiſtere cũ effectu ſecus illa: ſed cauſa, quę fuit in tẽpore immediate antecedente, non exiſtit ſimul cum effectu exiſtente in hoc inſtanti: ergo non poteſt iſte effectus actu cauſari ab illa cauſa.

84 Reſpondet Cabezudo, cauſam præexiſtentẽ exiſtere in hoc inſtanti virtualiter, & in eſſe cauſæ: non vero formaliter, ſeu in eſſe entis. Sed cõtra eſt, quod virtualis exiſtentia cauſæ nihil aliud eſt per te, niſi effectus vt cauſatus ab hac cauſa: ergo ſi Ariſtoteles, dum aſſerit, ſimul eſſe cauſam actu cauſantem cum effectu cauſato, loquẽretur de virtuali exiſtentia cauſæ, idem eſſet, ac aſſerere, effectũ actu cauſatũ ſimul eſſe cũ effectu actu cauſato; quam quis non videat eſſe ridiculam repetitionẽ? Comparat ergo Ariſtoteles exiſtentiam formalem cauſæ cum exiſtentia formali effectus.

85 Rationi etiam contradicit

Cabezudo: quia nō minus requiritur exiſtentia ex parte efficientis ad efficiendum, quam ex parte cauſę materialis ad recipiendum: ſed cauſa materialis non poteſt recipere, niſi in inſtanti, in quo actu exiſtit: ergo neque efficiens efficere, &c. Cōſequentia videtur legitima. Minor datur ab aduerſarijs aſſerentibus, in inſtanti generationis alicuius ſubſtantię non perſeuerare accidentia ſubſtantiæ corruptæ ex vi talis generationis, quia non eſt in eo inſtanti forma corrupti, in qua recipiebantur. Maior vero videtur certa: quia non minus participat effectus ſuam exiſtentiam ab efficiente, quam à cauſa materiali. Vndè nulla apparet ratio, cur hæc requiratur vt exiſtens; illa verò non.

86 Dico ergo, exiſtentiam cauſæ phyſicæ ita eſſe neceſſariam ex parte cauſæ ad operandum, vt neque de potētia Dei poſsit ſuppleri, etiamſi naturaliter diſtinguatur ab eſſentia. Ita communiter authores noſtræ Societatis. Probatur: quia effectus nō fit exiſtens, niſi à cauſa extra poſsibilitatem conſtituta, alioqui ignis poſsibilis poſſet comburere: ſed cauſa non poteſt conſtitui extra poſsibilitatem formaliter: niſi per exiſtentiam, etiamſi hæc ab eſſentia diſtinguatur, vt diximus diſp. 2. ſection. 6. dum agebamus de exiſtentia materiæ: ergo effectus non fit exiſtens niſi à cauſa vt exiſtenti: ergo exiſtentia requiritur ex parte cauſæ ad effectum producendū.

87 Obijcit primo Cabezudo: ad hoc, vt vnum corpus agat in aliud, ſufficit, quod ſit illi contiguum ſecundum locum: ergo ad hoc, vt cauſa agat in effectum, ſufficit, quod ſit illi contigua ſecundum exiſtentiam. In primis, ſi hoc argumentum aliquid probaret, probaret quidem, cauſam non ſolum in inſtanti, in quo primo deſinit; ſed etiam per tempus ſubſequens poſſe operari: quia corpus non ſolum agit in parte alterius immediate ſibi contiguâ ſecundum locum; ſed etiam in reliquis cum illa continuis per aliquod ſpatium: ergo cauſa etiam non ſolum ageret effectum in inſtanti, in quo primò deſinit, ſed etiam in partibus temporis ſubſequentis cum illo continuis. Vndè cauendum nobis eſſet, ne canis mortuus nos morderet, aut ignis iam extinctus cremaret. Reſpondeo ergo, admiſſo antecedente, negando conſequentiam. Diſparitas eſt: quia contiguitas duorū corporum tunc ſufficit ad agendum vnū in aliud, quando vtrunq; exiſtit ſimul; in caſu vero poſito ab aduerſarijs non exiſtunt ſimul cauſa & effectus; ſed hic poſt illā, ac proinde non ſufficit eorum cōtiguitas (ſi ita appellanda ſit) ad agendum.

88 Obijcit ſecundò: viuens moritur in inſtanti, in quo primo non exiſtit, quia extitit tempore antecedēte: ergo cauſa agit in inſtanti, in quo non exiſtit, ſi extitit immediate antea. Reſpōd. viuens mori in inſtāti, in quo primo nō exiſtit, quia mori nihil aliud eſt, quam

deſinere.

deſinere eſſe id, quod antea viuebat; at vero cauſare eſt dare eſſe alteri: qua ergo ratione cômunicabit eſſe alteri id, quod eſſe non habet? Obijcit tertiò: ſacramenta phyſicè cauſant gratiam in inſtanti, in quo primò non ſunt: ergo &c. Antecedens eſt falſum, vt oſtẽdetur in tract. de Sacramẽtis.

89 Præter exiſtentiã alia cõditio requiri ſolet in cauſis ad operandũ, nẽpe cõplementũ intrinſecũ ſui eſſe, quale eſt ſubſiſtentia in ſubſtantijs cõpletis, & in incõpletis, & accidentibus vnio. Sed de hac cõditione iã egi diſ. 8. ſect. vl.

De Approximatione agentis, & paſsi.

90 Tertio additur alia cõditio, quæ eſt approximatio agentis cũ paſso. Circa quam conueniunt omnes eſſe cõditionẽ ad agendũ, imò & præſupponi ex parte cauſæ pri⁹ natura ante actionẽ, & effectũ. Cęterũ P. Arriag. in Phyſi. diſ. 7. ſect. 6. ſubſect. 4. putat, hoc vltimũ nõ eſſe certũ quia tã neceſſaria eſt approximatio agẽtis cũ corpore, cui imprimit impulsũ; quã ignis cũ ſubiecto, quod calefacit: ſed adhoc, vt agens imprimat impulſum corpori, nõ ſupponitur pro priori naturæ approximatio vtriuſque: ergo neq; ad hoc, vt ignis calefaciat ſubiectũ. Min. probat.: quia in eo inſtanti, in quo agens imprimit impulſum corpori, mouetur hoc corpus ad præſentiã aliquã acquirendã ex vi talis impulſus: ergo pręſentia, quã tunc habet tale corpus nõ ſupponitur ad impulſum; ſed illũ potiùs ſupponit pro priori naturæ: ergo neq, ad impulſum ſupponitur approximatio corporis cũ cauſa producẽte impulſum. Patet conſeq.: quia approximatio vtriuſq; coaleſcit ex præſentia, quã vtrumq; habet: ſed præſentia vnius (corporis videlicet, in quo impulſus producitur) non ſupponitur ad ipſum impulſum: ergo neque approximatio vtriuſque.

91 In hac re vti oportet diſtinctione: nã agens cõparari poteſt ad effectũ in ſe ipſo producendũ, & ad effectũ producendũ in paſſo extraneo. Deinde agens producere poteſt tã in ſe ipſo, quã in ſubiecto extraneo aut præſentiam, ſeu cauſam perſe ordinatã ad productionem præſentiæ in ſuo ſubiecto; aut effectũ aliquẽ omnino diſtinctũ à pręſentia, hoc eſt, qui nec ſit præſentia, neq; per ſe ordinetur ad producendam præſentiã in ſuo ſubiecto. Hoc poſito.

92 Dico 1.: ad hoc vt agens aliquod producat in paſſo extraneo effectũ omnino diſtinctum à præſentia, ſupponitur pro priori naturæ approximatio talis agentis, & talis paſsi (paſſum extraneũ voco, quod ex natura rei non petit eſſe in eodẽ loco cũ agente) In hanc concluſionẽ omnes conueniunt, ſi P. Arrig. excipias. Probatur: quia approximatio ignis, v.g. cũ ligno per ſe cõducit ad calefactionẽ: calefactio vero nõ cõducit per ſe ad approximationẽ: igitur talis approximatio ſupponitur pro priori naturæ ad calefactionẽ. Conſequ. patet ex definitione

nitione prioritatis ſecundũ naturam explicatã ſupra ſect. 2. nu. 22. Antecedens eſt certũ experientiã, quã nouimus, ignem nõ calefacere lignum, niſi ſit illi approximatũ; approximari tamẽ illi, etiãſi aliũde impediatur calefactio: ergo approximatio conducit per ſe ad calefactionem; & non è contrà.

93 Cõfirmatur: quia approximatio ignis, & ligni eſt cõditio per ſe requiſita ad calefactionẽ: ſed nõ eſt requiſita tanquã cõditio ſubſequens, aut cõcomitans calefactionem: ergo tanquã cõditio antecedens. Conſequentia eſt bona: quia præter illos tres non datur alius modus cõditionis per ſe requiſitæ ad productionẽ effectus. Maior datur ab omnibus. Minor probatur: quia cõditio per ſe ſubſequens aliquã actionẽ dicitur illa, quæ per ſe ſupponit ipſam actionẽ ad ſui poſitionẽ; &, cõditio cõcomitans dicitur illa, quæ ita cõnexa eſt cum actione, vt neutra poni poſsit, niſi in conſortio alterius: ſed approximatio ignis, & ligni non ſupponit per ſe calefactionẽ ad ſui poſitionem, vt notũ eſt, neque eſt ita connexa cũ illa, vt neutra poni poſsit niſi in conſortio alterius, quia, licèt impediatur calefactio, datur talis approximatio, vt experiẽtiã conſtat: ergo approximatio nõ eſt cõditio ſubſequens, aut comitans calefactionem, atque adeò neceſſarium eſt, quod ſit antecedens.

94. Dico ſecundò: ad hoc, vt agens in prima ſui productione producat in ſe ipſo propriã præſentiã, non ſupponit in ſe ipſo aliquã aliã præſentiã pro priori naturæ ad talem productionẽ. Explico: quando Deus in prima mundi conditione terrã creauit, prius naturã producta fuit terra. Deinde hæc in ſe ipſã produxit præſentiã in ſuo cẽtro, quia illa ex ſe eſt productiua talis præſentiæ, & nihil fuit, quod impediret talẽ productionẽ. In hoc ergo caſu nõ præceſsit in terrã pro priori naturæ aliqua præſẽtia, quæ eſſet cõditio ad eam productionẽ: alioqui in eodẽ inſtanti reali temporis habuiſſet terra duplicẽ præſentiã in eodẽ loco, quia habuiſſet eam, quã de facto ipſa produxit, & præterea aliam præcedentẽ pro priori naturæ, quod admittendũ non eſt, vt fatentur omnes.

95 Ratio à priori noſtræ concluſionis eſt: quia nõ alia de cauſa prærequiritur præſentia ex parte agentis ad effectũ, niſi vt illud approximet paſſo, in quo producendus eſt talis effectus: ſed agens non approximatur ſibi per præſentiam propriã; approximatio enim vnius cũ alio arguit diſtinctionẽ vtriuſq; ergo nõ eſt, cur ex parte illius prærequiratur præſentia ad producendam præſentiã in ſe ipſo. Imò, neque ad quæcunque alia producẽda in ſe ipſo, vel in alio ita vnito ſibi ipſi, vt petat eſſe in eodẽ loco, quia ratione talis vnionis eſt ſufficienter determinatũ agens, vt effectũ producat in eo paſſo, nulla ſuppoſita præſentia ex parte ipſius agẽtis.

96 Hic eſt aduertendũ, quod, ſi forma aliqua terræ, aut lapidis, v. g. producatur denuo in materia habẽte præſentiã actu in cẽtro ipſius

terræ, ex vi huius præſentiæ determinabitur forma terræ ad producendā in ſe ipſa præſentiā propriā in eo cētro (ſi quęlibet entitas cōpoſiti ſit præſens per diſtinctam præſentiā, de quo agemus lib. 4.) quia, eo ipſo quod recipitur in materia, ſeu illi vnitur, debet eſſe in eodē loco cum materia: ergo ex vi præſentiæ materiæ determinabitur forma ad producendam hìc, & nunc præſentiā in ſuo cētro. Patet conſequētia: quia ex vna parte habet virtutē ad eam præſentiā producendā, cum ſit præſentia in proprio centro; ex alia verò parte non poteſt in eo inſtanti admittere ex naturâ rei præſentiā in alio loco, niſi in eo, in quo eſt materia, vt ignorat nullus: ergo ex vi præſentiæ materię, cui tunc vnitur, ſeu in qua recipitur, determinatur ad producendā in ſe ipſa eā præſentiā. Hinc eſt, quod præſentia materiæ in hoc caſu eſt cōditio prærequiſita ex parte formæ ad productionē propriæ præſentiæ, quia præſentia materiæ cōducit hic & nunc, vt forma producat ſuam præſentiā; non verò è cōtra: ergo illa ſupponitur in priori naturæ ad iſtā iuxta ſupra dicta.

97 Dico tertiò: vt agens ſe ipſum moueat de vno loco in alium, requiritur vt conditio, quod duratione antecedente fuerit approximatū loco, ad quē tunc mouetur. Id eſt certum apud omnes. Ratio eſt: quia ex eo agens tranſit modo ad hunc locum, & non ad aliū diſtantē, quia immediatè antea fuit applicatū huic, & non alteri: ergo approximatio præcedens per ſe conducit ad acquirendā pręſentiā in hoc loco potius, quam in alio: ergo conditio per ſe requiſita ad talem acquiſitionē, eſt, quod immediatè anteà præceſſerit ea approximatio. In eâ verò duratione, in qua corpus acquirit præſentiā, nō datur præſentia aliqua, quæ prò priori naturæ ſupponatur ad talē acquiſitionē: neque enim in ea duratione aliam habet præſentiam illud corpus præter illam, quam acquirit, vt notum eſt.

98 Dico quartò: vt agens impulſum imprimat in paſſo extraneo, non eſt neceſſarium, quod pro priori naturæ ſupponatur illi approximatum. In hanc conſentit P. Arriaga ſupra. Patet: quia poteſt contingere, quod in eadē duratione, in qua corpus impulſum accipit ab agente, moueatur per ipſum impulſum: ergo in eo caſu præſentia, quam accipit in ea duratione ſupponit impulſum tanquā cauſam, à qua procedit: ergo non poteſt ſupponi ad illū pro priori naturę. Hęc conſequentia eſt bona: quia, vt infra diſp. 18. ſect. 3. dicemus, duæ entitates non poſſunt inter ſe eſſe mutuo priores ſecundū naturā. Antecedens eſt mihi certū: quia, vt cōſtabit ex dicendis in libris de Generat. diſp. 5. ſect. 3. & 4. impulſus poteſt produci tā in tēpore, quàm in inſtanti. Si autē in tēpore produceretur, poſſet tunc mouere corpus, in quo producitur: neq; enim quidquā eſſet, quod talem motum impediret. In hoc tamen caſu neceſſarium eſſet, quod agens prius tempore applicatū fuiſſet corpori,

in

in quo nunc impulſum producit: alioqui non poſſet modo illũ mouere, ſicut non poteſt mouere corpora longe diſtantia.

99 Hic eſt dubiũ: an hæc approximatio debeat eſſe per præſẽtias diuiſibiles, & extenſas, hoc eſt, extendentes ſua ſubiecta? Dico primo: ſi agens, & paſſum ſint corporea, & diuiſibilia approximari debent ad agendũ, per præſentias diuiſibiles, & extẽſas. Ratio eſt: quia omne agens corporeum diuiſibile petit ex natura ſua ad ſui exiſtentiam, præſentiã diuiſibilẽ, & extẽſam, ita vt viribus naturæ non poſſit eſſe ſine illa: ergo eandem petet ad operandũ: quia, ſicut eſſe rerum eſt propter operari, ita conditiones, quæ ex natura rei per ſe requiruntur ad eſſe, requiri etiã debent per ſe ad operari. Idem dicito de paſſo corporeo, & diuiſibili reſpectu accidẽtium, quæ illi connaturalia ſunt; quia ſicut ad ſui exiſtentiam petit extenſionẽ, ita etiã eam petet ad receptionẽ accidentium, quę illi cõnaturalia ſunt, ſiue ea recipienda ſint ab agente corporeo, ſiue ab ſpirituali.

100 Secus diceremus de accidentibus, quę cõnaturalia nõ ſunt ſubiecto corporeo, vt eſt impulſus ab extrinſeco impreſſus, is enim poteſt introduci ab agẽte ſpirituali, Angelo, v.g. in ſubiecto corporeo, & diuiſibili, etiam ſi hoc non ſit in loco extẽſum: quia, cum ex vna parte Angelus non exigat ex ſe ad operandum ſubiectum extenſum, & ex alia impulſus ab extrinſeco proueniens corpori proijciendo non ſit ex accidentibus, quæ hoc exigit ex natura ſua; non eſt cur dicamus, extenſionem natiuã ſubiecti prærequiri vt conditionem ad talis accidentis receptionem. Ex his facile colligetur, quid dicendum ſit de agente, & paſſo corporeis indiuiſibilibus, ſi hæc ſint poſsibilia, de quibus agemus in libris de Anima. Quanta verò debeat eſſe approximatio agentis, cum paſſo dicemus in libris de Generatione diſp. 3. ſect. 2. & 3.

De vltima conditione.

101 Qvarto denique addenda eſt alia conditio in cauſis creatis, nempe cauſæ producẽtes, ſeu conſeruantes cauſam eo tẽpore, quo producit effectum. Exemplum ſit ignis producens calorem, qui, vt calorẽ producat, debet eſſe exiſtens: vt autem ſit exiſtens, cum ſit ens ab alio, debet produci, ſeu cõſeruari ab alio. Cauſæ ergo conſeruantes ignem, & cauſalitates, per quas illum conſeruant, ſunt cõditiones neceſſario requiſitæ ex parte ignis, vt calorem producat. Ratio eſt: quia ideo approximatio eſt cõditio ex parte agentis requiſita ad cauſandũ, quia neceſſarium eſt, quod paſſo approximetur, vt in illo operetur; ſed, vt ignis producat calorem, neceſſarium eſt, quod eo tempore conſeruetur à ſuis cauſis: ergo cauſæ ignem cõſeruantes ſunt conditiones requiſitæ, vt calorẽ producat. Ex quo inferes, cauſas conſeruantes ignem eo tempore, quo producit calorem præſup-

poni ad ipſum calorem in eadem prioritate naturæ, in qua ignis eſt ante calorē; quia, vt diximus ſect. 2. omnes cōditiones ex parte cauſæ requiſitæ præcedunt effectum eâdem prioritate naturæ, qua cauſa eſt ante ipſum effectum.

SECTIO. VI.

Diuiditur cauſa in communi.

102 Communiter eſt iam recepta diuiſio cauſæ ab Ariſtotele tradita in hoc libro tex. 27 & 5. Meta. text. 2. videlicet in *Materialem, Formalē, Efficientē, & Finalē*, quæ, licèt non ſit immediata, eſt tamen adæquata, & bona: tum quia omnia membra rationē cauſæ participant (cum ſingula influant, hoc eſt, tribuant, ſeu cōmunicent eſſe effectui) neque vllū eſt, quod in aliud coincidat: tum quia nulla eſt cauſa, quæ ad eas quatuor reduci nequeat, vt ex decurſu ſub ſequentiū diſputationū conſtabit. Lubet tamen alias adiungere diuiſiones cauſæ, vt ad ſubſequentes diſputationes viam expeditiorē aperiam.

103 Immediatè ergo diuiditur cauſa in intrinſecam, & extrinſecam. Intrinſeca eſt, *quæ includitur in effectu, tanquam pars illius.* Tales ſunt materialis, & formalis quatenus componunt totum. Extrinſeca eſt, *quæ eſt extra entitatē effectus*; vt, efficiens, & finalis; imò & materialis, prout cauſat per paſſionē, quia hæ prout tales non ſunt de ratione intrinſecâ effectus. Ex his finalis non cauſat phyſicè effectum; ſed intentionaliter, quia nō concurrit ad illū per ſuam phyſicā entitatē; ſed tantū vt apprehenſa, vt dicemus infra diſp. 16. Deinde efficiens diuiditur in Primā, & Secundam. Prima eſt Deus, quia ita efficit, vt à nullo ipſe efficiatur. Secunda ſunt omnia agentia creata, quia ab alio efficiuntur.

104 Rurſus cauſa efficiens ſecunda, diuiditur in phyſicā, & moralem. Phyſica eſt, *quæ realiter per ſuam entitatem influit in effectum*; vt, ignis dum producit calorem, &c. Moralis, *quæ licèt immediatè per ſuam entitatem non concurrat ad effectum, tamen in prudentum æſtimatione, illi attribuitur effectus, ac ſi vere influxiſſet in illū.* Hac ratione, qui cōſulit, aut imperat dicitur cauſa effect. imperati. Præterea cauſa efficiens phyſica diuiditur in principalem, & inſtrumentalem, de quibus agemus ex profeſſo diſp. 13. Denique principalis diuiditur in vniuocam, & æquiuocam. Vniuoca eſt, *quæ cauſat effectum eiuſdem ſpeciei.* Æquiuoca, *quæ cauſat effectum diuerſæ ſpeciei.*

105 Alio modo diuiditur cauſa in cauſam per ſe, & cauſam per accidens. Cauſa per ſe eſt illa, *cuius influxus per ſe requiritur ad effectum, quem producit.* Cauſa per accidens eſt, *quæ impertinenter ſe habet ad effectum*; dicitur tamē cauſa, quia ratione cōiunctionis cum verâ cauſâ illi tribuitur effectus. V. g. Muſicus dicitur cauſa curſus, quia muſica inuenitur in homine currente. Cauſa per ſe par-

partitur in mediatam, & immediatam. Immediata, ſeu proxima eſt; *quæ per ſuam entitatem concurrit ad effectum*; & hæc eſt, quæ propriè loquendo eſt cauſa per ſe. Dum dico concurrere per ſuam entitatē, non excludo actionem mediam inter vtrunque. Cauſa mediata ſeu remota eſt, *quæ medio aliquo effectu à ſe cauſato influit in effectum*; vt, aqua, quæ dicitur calefacere medio calore in ſe recepto. Hęc, ſi propriè loquendum ſit, non eſt vere cauſa effectus remoti; eſt tamen conditio per ſe requiſita ad illum cauſandum eo modo, quo diximus ſectione præcedente in fine.

106 Rurſus cauſa per ſe immediata, alia eſt eſſentialis, *quæ eſſentialiter requiritur ad effectum*, ea autem dicitur eſſentialiter requiri, cuius loco non poteſt adhuc de potentia Dei alia ſubſtitui. Talis eſt Deus reſpectu omnium rerum creatarum, vt dicemus diſp. 14. Alia eſt non eſſentialis, *quæ non eſſentialiter requiritur ad effectum*, quia licèt propriiſsime loquendo ſit cauſa per ſe, poteſt tamen alia loco illius ſubſtitui. Talis eſt habitus charitatis reſpectu actus amoris Dei in nobis exiſtentis; qui quidem hab tus, licèt per ſe immediatè concurrat ad amorem, quando datur in noſtra voluntate; poteſt tamen concurſus illus ſuppleri à Deo.

107 Denique poteſt diuidi cauſa alio modo in totalem, ſeu adæquatam; &, in partialem, ſeu inadæquatam. Totalis eſt *tota illa virtus, quæ influit in effectum*. Hęc autem aut poteſt eſſe in omni genere requiſito ad effectum; vt, in ente naturali, cuius adæquata cauſa eſt quadruplex genus cauſarum, quia omnes eæ cauſæ ad illum concurrunt: aut cauſa eſt adæquata in vno genere, cauſæ efficientis v. g. ſic autem cauſa adæquata efficiens eſt omne id, quod efficit effectum. Præterea in genere cauſæ efficientis poteſt cauſa eſſe adæquata in vno ordine; vt, ignis eſt cauſa adæquata alterius ignis in ordine cauſæ ſecundæ; &, Deus in ordine cauſæ primæ.

108 Totidem modis dicitur cauſa partialis; quia vnunquodq; genus cauſæ dicitur cauſa partialis, quando cum alio, aut aliis concurrit ad effectum. Deinde in eodem genere, efficientis v. g. dicitur aliqua cauſa inadæquata, quando habet conſortium in eodem genere ad producendum effectum. Hac ratione cauſa ſecunda ſemper eſt cauſa inadæquata effectus in genere efficientis, quia ſemper concurrit Deus cum illa ad ipſius effectum. Præterea in ordine cauſæ ſecundæ dicitur aliqua inadæquata, quando ad producendum effectum eget conſortio alterius cauſæ ſecundæ. Sic intellectus eſt cauſa ſecunda inadæquata reſpectu intellectionis in opinione aſſerente ſpeciem intelligibilem concurrere efficienter, quia in hac opinione intellectus ex natura ſua indiget alia cauſa ſecunda ad producendam intellectionem.

109 Poteſt autem contingere, quod vtraque cauſa ſecunda ſit

ordinis naturalis, & in hoc caſu quælibet ex illis dicitur habere potentiam naturalem reſpectu effectus ab vtraque producendi. Vel poteſt contingere, quod vna ex illis ſit ordinis naturalis; altera verò ordinis ſupernaturalis; vt, quando voluntas, & habitus charitatis concurrunt ad producendum amorem Dei. In hoc autem caſu ea, quæ eſt ordinis naturalis, non dicitur habere potentiam naturalem reſpectu effectus ab vtraque producendi; ſed potentiam natiuam obedientialem, quæ quidem potentia dicitur *natiua*, quia non diſtinguitur ab entitate rei, & eſt quaſi nata, & congenita cum ipſa. Dicitur præterea *obedientialis*, quia eſt in ordine ad effectum ſupernaturalis ordinis, cum quo nō habet proportionem, quatenus eſt ex ſe; proportionatur tamen, & eleuatur ad illum producendum per comprincipium ſupernaturale tanquam per virtutē ſuperiorem. Hæc verò eleuatio in eo tantum conſiſtit, quod cauſa naturalis, cum ſit ordinis inferioris, effectum ſupernaturalem producit cum comprincipio ſuper naturali per vnam indiuiſibilem actionem ab vtroque procedentem.

110 Hìc aduerte, cauſam, quæ aliàs ex naturâ ſuâ habet virtutem adæquatam ad producendum aliquem effectum, poſſe eſſe inadæquatam, ſi de facto illum producat in conſortio alterius per actionem ab vtraq; indiuiſibiliter procedentem; vt, quando duo ignes, quorum vterque ex ſe ſufficeret ad producendum alium, coniunguntur ad illum producendum per vnam & eandem actionem ab vtroque ſimul procedentem. Hæ tamē non dicuntur cauſæ ex natura ſua inadæquatæ, quia ex ſe poteſt quælibet ſeorſim effectum adæquate producere; dicuntur tamen inadæquatę, prout concurrunt per prędictam actionem, quia cum talis actio ex ſua eſſentiâ ſit modus vtriuſque, non poteſt effectus mediâ illâ ab vna ex iſtis cauſis ſolum procedere.

DISPVTATIO XI.

De Cauſa materiali.

1 EA, quæ pertinent ad eſſentiam, potentiam, exiſtentiam, & appetitum materiæ primæ latiſsime peracta ſunt diſp. 2. Ad hanc verò diſputationem pertinet materia vt munus cauſæ materialis exercet. Nec de materia ſolū præſēs inſtituitur diſputatio; ſed etiā de omni entitate, quæ rationem cauſæ materialis ſortitur; vt, Angelus, & anima rationalis reſpectu intellectionis, & volitionis: quantitas reſpectu ſuæ præſentiæ, & aliorum accidentium: ac demum quidquid eſt ſubiectum ex quo educitur aliqua forma, vel totum aliquod reſultat.

S E-

SECTIO I.

Quæ ſit cauſa materialis, & quæ eius cauſalitas?

2 Communiter recepta eſt definitio cauſæ materialis, quam Ariſtoteles tradidit in hoc libro text. 28. in hunc modũ, *Cauſa materialis eſt, ex qua ſit aliquid, cum inſit*. Quæ quidem non eodem modo ab omnibus explicatur. Quidam putant per illam particulam, *ex qua*, differre cauſam materialem à reliquis, quia ea ſola eſt, cui propriè tribuitur particula *ex*: formalis enim cauſa eſt, *per quam*: efficiens, *à qua*: &, finalis, *propter quam* fiunt res. Cæterum ſi per illam particulam, *ex qua*, ſufficienter diſtinguitur cauſa materialis à reliquis, ſuperuacanea eſt vltima *cum inſit*: quia per illa verba, *ſit aliquid* conuenit cum alijs cauſis: per Tò, *ex qua*, differt ab omnibus: ad quid ergo additur *cum inſit*?

3 Recentiores aliqui ſic definiunt cauſam materialem: *Eſt, quæ cauſat, vel patiendo ab agente, vel per vnionem ad formam.* Per Tò, *vel patiendo ab agente* dicunt ſignificari modum cauſandi per paſſionem. Per To, *vel per vnionem ad formam* dicunt explicari modum cauſandi totum per vnionem. Videtur autem ipſis hæc definitio re non diſcrepare ab Ariſtotelica: quia quod in definitione Ariſtotelis continetur in illis verbis, *ex quo aliquid ſit*, explicant ipſi per primam partem definitionis: &, per ſecundam id, quod innuit Ariſtoteles in vltimis verbis, *cum inſit*.

4 Duo peccata inuenio in hac explicatione. Primum eſt, quod non explicat rationem cauſæ materialis aliquo modo vnam; explicat enim duas omnino diſtinctas. Ex quo ſequitur, neque ponendum eſſe vnum genus cauſæ materialis; ſed duo adæquatè diſtincta: neque rectè diuiſam eſſe cauſam in communi in quatuor genera cauſarum; ſed in quinque diuidendam fore. Patet ſequela: quia materia prout cauſatiua per vnionem iuxta præfatam explicationem in nulla ratione conuenit cum ſe ipſa prout cauſatiuâ per paſſionem, niſi in ratione cauſæ: ergo hoc, quod eſt eſſe cauſatiuam per vnionem; &, eſſe cauſatiuam per paſſionẽ ſunt duæ rationes immediatè contrahentes rationẽ cauſæ ad duas ſpecies: ergo, cum ſint aliæ tres rationes contrahentes rationem cauſæ ad Formalem, Efficientem, & Finalem, cauſa in communi diuidenda erit in quinque ſpecies. Secundum peccatum eſt, quod in ſecundâ parte non ſatis explicat rationẽ ſpecialẽ cauſę materialis, prout eſt cauſatiua per vnionem: quia ex eo, quòd cauſet per vnionem ad formam, ſolum colligitur cauſare totum, illud componendo, & non vt formam: ſed per hoc, quod eſt componere totum, & non vt formam non declaratur poſitiue ratio ſpecialis cauſæ materialis; ſed tantum negatiue: ergo, &c.

5 Cenſeo ergo ſtandum eſſe definitioni Ariſt. ſi addatur id, quod ipſe ſubintellexit. Verba Ariſtotelis ſunt eo text. 18. *vno igitur modo cauſa dicitur, ex quo fit aliquid, cum inſit, &c.* Vbi in illis verbis, *ex quo* ſubintellexit *Subiectum*, quia paulo infra text. 31. dum nonnulla reduceret ad varia genera cauſarum, ea, quæ reduxit ad cauſam materialem, dixit ſe habere vt ſubiectum: ergo ex mente Ariſtotelis ad rationem cauſæ materialis ſpectat eſſe ſubiectum.

6 Sic ergo compones definitionem: *Cauſa materialis eſt, quæ ſe habet vt ſubiectum, ex quo aliquid fit, cum inſit. Cauſa* ponitur loco generis, in quo conuenit cum reliquis cauſis. Per Tô, *quæ ſe habet vt ſubiectum*, differt ab illis. Eſſe autem ſubiectum eſt eſſe potentiam receptiuam. Potentia verò receptiua poteſt dupliciter cauſare, videlicet, vel recipiendo formam ſeu vnionem ad illam, vel componendo totum cum forma. Primum modum cauſandi explicuit Ariſtot. per illa verba, *ex quo aliquid fit*, quæ apud Ariſtot. idem ſignificant, ac ex quo generatur compoſitum, vt diximus diſput. 2. ſect. 2. Generatur autem compoſitum per actionem, quæ eſt receptio vnionis, vt ſæpè diximus. Ariſtot. verò per receptionem modi vnionis explicuit modum, quem cauſa materialis habet cauſandi per paſsionem, quia licèt ſæpè etiã recipiat formas, præcipua tamen cauſæ materialis paſsio eſt receptio vnionis, cùm per illam cauſet totum. Secundum modũ cauſandi explicuit Ariſt. per vltima verba *cum inſit*: ineſt enim cauſa materialis, ſeu conſtituitur in compoſito per vnionem tanquam per cauſalitatem, per quam cauſat illud vt pars componens.

7 Porrò vtranque cauſalitatem exercet vt ſubiectum, ſeu potentia receptiua: quia, vt nemo dubitat, receptio tam formæ, quam vnionis eſt exercitium ſubiecti, ſeu potentiæ receptiuæ vt talis. Præterea vnio, vt ſe habet ex parte materiæ, eſt exercitium materiæ vt talis in ordine ad cõponendũ totũ: ſed materia conſtituitur in eſſe talis per potentiam receptiuam vnionis, vt diximus diſp. 2. ſect. 3. & licèt ibi loquebamur ſolum de materiâ primâ; verum in hoc conuenit cum quâlibet aliâ cauſâ materiali, vt ibidem adnotauimus: ergo vnio, vt ſe habet ex parte materiæ, eſt exercitium cauſæ materialis, vt ſubiectum eſt ſeu potentia receptiua, non cuiuslibet effectus; ſed tantùm vnionis, quia in hâc ſolùm potentia diximus conſtituendam eſſe metaphyſicã eſſentiam materiæ.

8 Aduertendũ tamen eſt, quod ad hoc, vt cauſa materialis vniatur vt potentia receptiua cum formâ, neceſſarium non eſt, quod actu recipiat vnionem; ſed ſufficit, quod ex ſe ſit receptiua illius. Vnde, etiamſi vnio crearetur de facto; materia tamen vniretur cum formâ vt potẽtia receptiua vnionis, quia adhuc dato, quod crearetur

vnio defacto, maneret ipſa ex ſe potentia receptiua illius.

9 Ex his eſt facile iuxta mentem Ariſtotelis conſtituere definitionem cauſæ materialis vt ſic: eſt enim, *quæ cauſat vt ſubiectum*; in quâ ratione conuenit tam cauſa materialis cauſatiua per paſsionem, quam cauſa materialis cauſatiua per vnionem. Deinde ea, quæ cauſat per paſsionem poteſt definiri, *quæ cauſat vt ſubiectum recipiens*. Ea verò, quæ cauſat per vnionem definitur, *quæ cauſat vt ſubiectum vnitum*. Vbi inuenies ea, quæ deſiderabamus in ſecundâ explicatione recentiorum Primò enim datur ratio cauſæ materialis aliquo modo vna, & communis vtrique modo cauſandi materialiter. Secundò, poſitiue explicatur ratio cauſæ materialis vt diſtinctæ à formali; cauſa enim materialis à formali diſtinguitur per hoc, quod eſt vniri vt ſubiectum receptiuum vnionis. Ex hoc inferes receptionem, & vnionem eſſe duo exercitia inadæquata materiæ vt talis.

10 Secundò, eſt facile aſsignare cauſalitates cauſæ materialis: cauſalitas enim illius circa formam eſt paſsio, mediâ quâ recipit quamlibet ex illis. Circa totum vero duas habet cauſalitates. Vna eſt paſsio, per quâ recipit vnionẽ, quia ſicut agens efficiendo vnionẽ, dicitur dare eſſe toti, eo quod, vnione poſita, non poteſt non eſſe totum, ita etiam materia dando eſſe vnioni per receptionem dicetur etiam dare eſſe toti. Altera eſt vnio, mediâ quâ ex formâ, & ipſâ cauſâ materiali reſultat totum. Per paſsionem vnionis dicitur cauſa materialis cauſare totum ordine productionis, quod ab alijs dicitur cauſare totum in fieri. Per vnionem vero dicitur cauſare totum ordine compoſitionis, quod ab alijs dicitur cauſare totũ in facto eſſe. Ea, quæ hucuſque diximus, intelligenda ſunt, quando vnio eſt diſtincta ab vtroque extremo: quia quando vnio eſt idẽ cum formâ, vt cõtingit in formis modalibus, tunc materia ordine productionis cauſat totum per paſsionem, per quâ recipit ipſam formam modalem; ordine verò compoſitionis cauſat totum per ipſam formam modalem, quatenus eſt vnio ſui ipſius cũ ipſâ cauſâ materiali.

11 Dices: materia vniendo ſe toti, cauſat totum eſſentiale: ergo etiam vna pars integralis vniendo ſe alteri cauſabit totum integrale: ſed non poteſt cauſare illud vt cauſa efficiens, aut finalis, vt patet; neque vt cauſa formalis, aut materialis, quia vna pars integralis non eſt forma, aut materia reſpectu alterius, vt conſtat ex dictis diſp. 2. n. 144. ergo debet aſsignari aliud genus cauſæ præter quatuor communiter aſsignata. Reſpondeo, partes integrantes reduci ad cauſam materialem, vt conſtat ex Ariſt. 2. Phyſicorũ tex. 31. reſpectu vero illarum ſe habet vt forma, vnio, per quam ex illis reſultat totum integrale. Reducũtur autem ad cauſam materialem, & vnio ad formalem propter ſimi-

litu-

litudinem, quàm hæc habet cum forma, & illæ cum materia: ſicut enim materia ex ſe indifferens ad hoc, vel illud compoſitum, determinatur per formã ad hoc potiùs, quàm ad illud; ita etiam partes integrales ex ſe ſunt indifferentes ad hoc vel illud totum integrale, determinanturq; per hanc vnionẽ ad hoc potiùs, quàm ad illud componendum.

SECTIO. II
De cauſa materiali accidentium materialium.

12 PLura ſunt accidentia in cõpoſito ſubſtantiali corporeo, quæ diuerſas illi tribuunt denominationes, qualia ſunt quantitas, primæ qualitates, & ſecundę: deinde potentiæ vitales, & earum actus. Eſt tamen difficultas; an compoſitum ſit ſolùm ſubiectum denominationis; vel ſit etiã receptionis? Clariùs. Quęritur; an hæc accidentia recipiantur in ſolã materiã primã immediatè; vel potius in toto compoſito ſubſtãtiali? Et non eſt ſermo in præſenti de potentijs vitalibus, & earum actibus (de his enim agemus in libr. de Ani.) ſed ſolùm de reliquis. Thomiſtæ ergo omnes vno agmine affirmant, recipi immediate in toto compoſito ſubſtãtiali. Ita Albert. Magn. Capreol. Caiet. Sonzin. Ferra. Sot. & Duran. quibus acceſſerunt è noſtris P. Rub. 1. de Gener. cap. 4. tract. 3. q. 7. num. 17. & P. Vazq. tom. 2. in 3. part. diſp. 129 num. 30. & 1. 2. diſp. 19 cap. 3. Præcipua fundamenta huius ſententiæ ſunt Ariſt. & S. Thõmas, quorum mentẽ infra diſquiram. Probationes verò, quæ ratione nituntur, infrà obijciam.

13 Vera tamen ſententia eſt, accidentia prædicta in ſolã materiã primã ſubiectari. Ita P. Hurt. in Phyſ. diſp. 5. ſect. 6. num. 1. vbi refert pro hac ſententia ſimplic. Philop. Amon. Gregor. Niphum, Venet, Marſ. & Zimar. Aliquę rationes ſolent adduci pro hac ſententia non adeo efficaces, & ideo eas omitto. Sic ergo efficaciter probatur 1. quia quãtitas, & tẽperamentum primarum qualitatum ſunt diſpoſitiones præparãtes materiam ad ſuſcipiendam formam ſubſtantialem: ergo in eadem materia debent recipi. Patet conſequentia: quia non alio modo præparant materiam niſi illam informando: in eodem autem ſubiecto, quod informant, recipiuntur, vt concedunt aduerſarij. Quod autẽ ſint diſpoſitiones materiæ præparantes, experientia conſtat: neque enim ignis introducit ſuam formam ſubſtantialem in ligno, niſi prius calorem, & ſiccitatem inducat.

14 Dices, has diſpoſitiones recipi in materia tanquam in ſubiecto inadæquato, quod ſufficit, vt præparetur ad receptionẽ formæ ſubſtantialis. Sed contrà: materia præparatur ad formam ſubſtantialem per diſpoſitiones eã ratione, quã eſt apta ad recipiendam ipſam formam ſubſtantialẽ, ſeu vnionem eius: ſed prout conſtituit vnum ſubiectum adæquatum

cum

cum formâ præexiſtente, non eſt apta ad recipiendam ſubſequentem (ad quam præ requiruntur diſpoſitiones in ipſâ) neque enim forma ſubſequens recipitur in materiâ prout vnitâ cum præcedente; ſed in illa ſecundùm ſe: ergo ſecundum ſe ſumpta præparatur per diſpoſitiones, & non prout vnita cum formâ præexiſtente: ergo non recipit diſpoſitiones vt ſubiectum inadæquatum; ſed vt adæquatum.

15 Secùdò probatur noſtra ſententia: quia forma ſubſtantialis non introducitur in materia, niſi hæc ſit præparata ſufficienter ad illam per diſpoſitiones: ſi autem accidentia recipiuntur in toto compoſito, nunquam materia erit defacto ſufficienter præparata ad formam: ergo, &c. Minorē probo; & ponamus caſum, quo forma ignis introducatur in materiâ immediatè anteà exiſtente ſub formâ aquæ, vt defacto cōtingit, quando aliqua pars aquæ conuertitur in ignem. In hoc ergo caſu materia non erat ſufficienter præparata ad formam ignis tempore immediato ante inſtans introductionis ipſius formæ ignis, quia tunc temporis erat ſub formâ aquæ defacto impedientis introductionem formæ ignis: neque præparatur ſufficienter in inſtāti, in quo introducitur ipſa forma ignis, quia in eo inſtanti nihil diſpoſitionis introducitur in materia ante formam ignis, nam, cū diſpoſitiones per te ſubiectentur in toto compoſito, prius eſt, quod vnitur forma ſubſtantialis cum materiâ, quàm quod recipiātur diſpoſitiones: ergo ſi in tempore immediate antecedente non erat materia ſufficienter præparata ad formā ignis, neque erit in prædicto inſtanti.

16 Dices, tempore antecedēte dari in aqua vltimam diſpoſitionem ad ignem, non pro eo tēpore; ſed pro inſtanti ſequente. Sed contrà: tempore antecedentè non erat ſufficienter diſpoſita pro eo tempore, quia forma aquę erat cum ſufficiente diſpoſitione ad impediendam introductionē formæ ignis: ſed in inſtanti ſequente nō minuitur diſpoſitio aquæ ante introductionem formæ ignis; quia hæc deberet minui per introductionem diſpoſitionis contrariæ, quæ per te non introducitur ante formam ignis: ergo non eſt, cur forma aquæ in inſtanti ſequente non impediat introductionē formæ ignis: ergo tempore antecedente nō ſolū nō erat ſufficienter diſpoſita materia pro eo tempore; ſed neque pro inſtanti ſequēte.

Soluuntur obiectiones.

17 Obijciunt 1. Thomiſtæ: materia prima mutuatur exiſtentiam à formâ: ergo nō poteſt ſe ſolâ accidētia recipere. In primis antecedēs eſt falſū, vt ſatis probauimus diſput. 2. ſect. 6. ſed, dato antecedente, nego conſequētiā, neque enim vlla eſt ratio, quæ probet, materiam, acceptā à exiſtentiā à formâ, nō poſſe ſe ſo-

lā

la recipere quantitatẽ, & reliqua accidentia. Quod quidem confirmari poteſt exemplo humanitatis Chriſti Domini, quam docent Thomiſtæ exiſtere per exiſtentiâ Verbi, & nihilominus ſola humanitas recipit accidentia propria compoſiti, vt neceſſario eſt concedendum, ne admittatur Verbum aliquid in ſe recipere, & mutari: ergo idem poſſet dici in materiâ primâ, etiam ſi exiſteret per exiſtentiam formæ. Ex hâc doctrinâ corruunt omnia argumenta, quæ pro contrariâ ſententiâ ſumuntur ex authoritate S. Thomæ, & Ariſtotelis: omnia enim nituntur in eo, quod dixerint, prius eſſe ſubſtantiam, quam accidens, ſeu materiam prius recipere formas ſubſtantiales, quâ accidentales; quod quidem verum eſſe poſſet, etiam ſi accidentia non reciperentur in toto compoſito; ſed in materiâ ſolum.

18 Obijciunt ſecundò: ex materiâ, & formâ ſubſtantiali fit vnũ perſe; ex ſubiecto vero, & formâ accidentali vnum per accidens: ſed vnum perſe eſt priùs, quàm vnum per accidens: igitur prius eſt, quod materia recipiat formam ſubſtantialem, quam accidentia: ergo recipiuntur in toto, & non in ſola materia. Diſtinguo minorem: vnum perſe eſt prius ordine intentionis, & ordine perfectionis, quâ vnum per accidens, concedo: ordine executionis, nego minorem. Eſt dicere: totum ſubſtantiale eſt quid perfectius, ac primario intentum à naturâ; accidentia vero, ſaltem aliqua priùs executioni mandantur; quia plura ſe habent vt diſpoſitiones, & media requiſita ad poſitionem totius ſubſtantialis. Quod negare nequeunt Thomiſtæ de aliquibus accidentibus, quia in ſententiâ communi, cui ipſi ſubſcribunt, priùs ordine executionis recipitur in materiâ primâ, generatio, quàm forma ſubſtantialis. Vnde hæc ſolum dicitur prior ordine perfectionis, & intentionis. In quo ſenſu explicãdus eſt Ariſtoteles 7. Meta. text. 4. vbi dixit ſubſtantiam completam eſſe primum ens.

19 Dices: prius eſt, quod ſubſtãtia ſit completa in ſuo eſſe ſubſtantiali, quam quod recipiat accidentia, vt diximus diſp. 8. ſect. vltima: ſed materia prima completur in ſuo eſſe ſubſtãtiali per vnionem ad formam ſubſtantialem: ergo prius eſt, quod vniatur formæ ſubſtantiali, quam quod recipiat accidentia. Pro ſolutione noto, materiam primam dupliciter cõpleri in ſuo eſſe ſubſtantiali: vno modo per partem ſubſiſtentiæ ipſi reſpondentem; alio, per vnionem ad formam ſubſtantialem. Deinde duo ſunt genera accidentium: alia, quę præparant materiã, vt totum ſubſtantiale conſtituat; alia, quæ conſequuntur totum. Dico ergo ad argumentum, reſpectu priorum accidentium ſupponi materiam completam per partem ſubſiſtentiæ tantùm; reſpectu vero poſteriorum ſupponi completam etiam per vnionem; ita tamen vt tam pars ſubſiſtentiæ, quam vnio

ſe

ſe habeant vt conditiones requiſitæ ad hoc, vt materia recipiat accidentia; non vero vt ſubiecta inadæquata.

20 Obijciunt 3. formæ materiales ſunt extenſæ: ergo ab aliqua forma: non ab alia, niſi à quãtitate: ergo recipitur in illis quantitas. Retorqueo argumẽtum: accidẽtia materialia, vt calor, frigus &c. ſunt extenſa: ergo ab aliqua forma: non ab alia, niſi à quantitate: ergo quantitas recipitur in illis. Agnoſce tuas conſequentias. Reſpõdeo, formas materiales eſſe formaliter extenſas per præſentiam, per quam reſpondent ſpatio diuiſibili ſecundum diuerſas partes, debetur tamẽ illis hæc præſentia ex ſuppoſitione quod ſint in ſubiecto habente quantitatẽ: quia cum ſubiectum habens quantitatẽ petat habere partes extra partes in loco, & quælibet forma petat eſſe in loco eodem cũ ſuo ſubiecto, fit, vt forma diuiſibilis exiſtens in ſubiecto extenſo petat eſſe extenſa per eundem locum cũ illo ſicut iuxta omnium ſententiã contingit in qualitatibus materialibus.

21 Obijciunt 4. in homine ſubiectantur ſenſationes materiales in toto compoſito: ergo & reliqua accidentia. Concedo antecedens propter rationem peculiarem, quæ inuenitur in ſenſationibus, quam dabo in libris de Anima. Nego tamen conſequentiam: quia non datur eadem ratio circa reliqua accidentia: imo oppoſitũ probatur de diſpoſitionibus, quæ, cum præparent materiam ad formam ſubſtantialem, debent prius recipi, vt iam probauimus.

De mente Ariſtotelis, & Sancti Thomæ.

22 VEnio ad Ariſt. & S. Thomam. Primus quidem noſtram tradidit ſententiam aliquibus in locis, quia lib. 2. de Gener. text. 6. docet expreſſe, dari vnam materiam, ex qua generantur elementa, quæ ſit ſubiectum contrariarum qualitatum taliter, vt non poſsit ab illis ſeparari: ſed materia prima eſt, ex qua generantur elementa iuxta ſententiam Ariſt. ergo eadem erit ſubiectum contrariarum qualitatum. Præterea text. 27. probat, facilius fieri aquam ex aere, quam ex igne, quia ad hoc, vt fiat aqua ex aere corrũpitur calor, & manet humiditas; at vero ad hoc, vt fiat ex igne, neceſſarium eſt, quod vtraque qualitas exiſtens in igne, calor videlicet, & ſiccitas, corrumpatur: ſed ſi accidentia reciperentur in toto compoſito, non poſſet iuxta ſententiam Thomiſtarum humiditas aeris perſeuerare in aqua: ergo ſubiectari debent in materiâ primâ.

23 Obijciunt 1. Ariſt. cap. de ſubſtantia, vbi dixit: *corruptis primis ſubſtantijs impoſsibile eſſe, aliquid eorum remanere*: ergo, quãdo corrumpitur totum ſubſtantiale, nullum accidens ex his, quæ erant in illo perſeuerat; ergo ſubiectãtur in toto cõpoſito. Reſpõdeo

deo, Ariſtot. intelligendum eſſe de accidentibus, quæ ſunt proprietates, & paſsiones compoſiti ſubſtantialis, quæ quidem, licet recipiantur in materiâ, dependent tamen in conſeruari à formâ, & ideò eâ deficiente deficiunt.

24 Obijciunt ſecundò eundem Ariſtotelem. 1. de Gener. text. 23 vbi docet, in generatione ſubſtantiali nullum ſenſibile manere ex his, quæ erant in compoſito præexiſtente, quod corrumpitur. Verba Ariſtotelis ſunt: *quando autem totum transmutatur, non manente aliquo ſenſibili, vt ſubiecto eodem, &c. generatio in hoc tali*: Ergo, cum accidentia ſint, quæ dicuntur ſenſibilia, nullum ex his, quæ erant in compoſito præexiſtente, perſeuerat in eo, quod denuo generatur. Reſpondeo, Ariſt. nomine *ſenſibilis*, non ſignificare in hoc loco accidentia; ſed formam ſubſtantialem. Id, quod conſtat ex diſcrimine, quod ibi aſsignat inter alterationem, & generationem, nempe, quod in alteratione manet idem ſubiectum ſenſibile, ſecus in generatione: atqui ſubiectum, quod manet in alteratione non ſunt accidentia ſenſibilia, qualia ſunt calor, albedo, &c. tum quia hæc non ſunt ſubiectum aliorum accidentium; tum quia ſæpe corrumpuntur per ipſam alterationem: ergo ibi loquitur de formâ ſubſtantiali præexiſtente, quæ corrumpitur per generationem alterius formæ ſubſtantialis denuo aduenientis, quam quidem vocat ſubiectum, non receptionis; ſed denominationis, quia licet accidentia recipiantur in ſolâ materiâ; tamẽ totum compoſitum denominatur album, calidũ, &c. Deinde vocat eam ſenſibilem, quia in eius cognitionem deuenimus per accidẽtia ſenſibilia illam ſubſequẽtia. Vide contextum, & agnoſces apertè hanc eſſe mentem Ariſt.

25 Non minus nobis fauet S. Thomas, qui quidem in 1. diſt. 8. q. 5. art. 2. ad 4. docet, eſſe aliqua accidentia in homine, albedinem videlicet, & nigredinẽ, quibus nõ poteſt ſubijci anima: ergo ſentit in materiâ ſolum ſubiectari. Præterea in 4. diſt. 12. q. 1. art. 2. quæſtiun. 4. in corpore docet, materiã ante aduentum formæ ſubſtantialis intelligi extenſam per quantitatem (quã ibi vocat dimẽſiones) quia alias non poſſet ipſam formã recipere. Ex quo infert eaſdem dimenſiones manere in ſubſtantia denuo generata, ac erant in corrupta. Quibus expreſſe docet, materiã præparari ad nouam formam ſubſtantialẽ per quantitatẽ, quæ erat cũ forma præexiſtente, ac per conſequens quãtitatẽ nõ recipi in compoſito, ſed in materiâ primâ.

26 Deinde addit, dimenſiones præexiſtentes in materiâ accipere eſſe completum per aduentũ formæ ſubſtantialis. Ex qua doctrina explicandus eſt 1. p. q. 76. art. 6. in corpore, vbi dixit impoſsibile eſſe, quod quæcunq; diſpoſitiones accidentales præexiſtant in materiâ ante formam ſubſtantialẽ: intelligendus ergo eſt, non de præexiſtẽtiâ

tiā ſecundum eſſe incompletum accidentium; ſed ſecundum eſſe completū: quod expreſsis verbis tradidit ipſe Doctor Angelicus q. 5. de Verit. quæ eſt de Prouid. art. 9. ad 6. vbi hæc habet. *Ad ſextum dicendū, quod dimenſiones præintelliguntur in materia, non in actu completo ante formas naturales; ſed in actu incompleto, & ideò ſunt priùs ſecundum viam generationis; ſed forma eſt prior in via complementi.* Certè nō potuit clarius noſtram tradere ſententiā.

27 Deinde in 4. diſt. 46. quæ. 2. art. 6. docet, formā non coniungi ſubiecto, quod ibi vocat perfectibile, niſi quando hoc habet diſpoſitiones, quibus efficitur ſuſceptiuū talis formæ. In quibus verbis duo cōtinentur. Primū, quod in eodem tempore, in quo introducitur forma in ſubiecto, debeant eſſe diſpoſitiones in eodem ſubiecto. Secundum, quod ſubiectū per diſpoſitiones fit ſuſceptiuum formæ: ergo ſentit in eo tempore præcedere diſpoſitiones in ſubiecto prius natura ante introductionem formæ. Neque enim ſubiectum fit ſuſceptiuum formæ per id, quod ſubſequitur ipſam formā; ſed per id, quod antecedit, vt per ſe patet.

28 Denique 3. p. q. 9. art. 3. ad 2. expreſſe docet Angelicus Doctor, adueniente formā, perſeuerare in materiā accidentia, quæ illā præparant ad ipſam formam: ergo ſentit recipi ea accidētia in materiā prima ſolā: alioqui deficiente forma præexiſtente deficeret ſubiectum, quo deficiente nō poſſent perſeuerare diſpoſitiones iuxta ſententiā Thomiſtarum. Neque poteſt explicari ita, vt velit perſeuerare accidentia eadem, non numero; ſed ſpecie; inepte enim loqueretur S. Thomas, ſicut inepte ego dicerē, perſeuerare in hoc gymnaſio hominem, qui erat anteā, eo quod ipſo egrediēte, ingreſſus eſſet alius eiuſdem ſpeciei.

29 Obijcitur 1. S. Thomas q. de ſpiritual. creatu. art. 3. ad 19. vbi docet, quod quando ex aere fit ignis, manet idem calor ſecundū ſpeciem, nōn tamen ſecundum numerum; quia non manet idem ſubiectum: ergo ſentit, ſubiectum eſſe totum compoſitum non ſolā materiam primam. Reſpondeo, S. Thomā ex eo dicere, non manere eundem numero calorem, quia cum ignis petat intenſiorem calorem quam aer, adueniēte formā ignis, augetur calor, qui erat anteā, & ideo ſaltem inadæquate eſt numero diuerſus, ac anteà. Deinde cum ex corruptione aeris proueniat, quod ille calor iam non ſit calor vt ſex, v. g. ſed vt octo, dicitur corrumpi ille numero calor ex corruptione ſubiecti, quod intellige de ſubiecto denominationis, non de ſubiecto receptionis.

30 Obijcitur. 2. ex 1. de Gen. lect. 10. ſed ibi poteſt explicari ſicut obiectione præcedēti: & licet in his locis videatur inclinari in cōtrariā ſententiā: tamē cū alijs in locis pro nobis adductis, quæ poſt illos tractatus in lucē edidit, noſtram manifeſte tradat à nobis eſſe cenſendus eſt. Tādem ſolet hic obijci

obijci locus difficilis ex Opuſc. 22.cap.4.6.& 7. Cæterum tractatus ille ſuppoſititius eſt vt conſtat ex editione facta iuſſu Pij V. vbi exiguis characteribus inſcribitur illud opuſculum in ſignum dubiæ authoritatis, vt ibidem notatur, & viderunt docti recentiores.

SECTIO. III.

Vtrum qualitates recipiantur immediate in quantitate?

31 NOn eſt ſermo de qualitatibus vitalibus (harum enim diſcuſsio ad libr. de Anima ſpectat) ſed ſolum de primis & ſecundis qualitatibus, quales ſunt calor, & frigus; albedo, & dulcedo; & idem eſto de luce. Quærimus, an hæc accidentia immediatè recipiantur in quantitate, & eâ media in materiâ primâ? vel an potius omnia immediate in materiâ primâ recipiantur? Prima ſententia docet, ſubiectari immediate omnia accidentia in materiâ primâ, Ita P. Hurt. in Phyſ. diſp 6. ſect.6.num.75. vbi pro ſe adducit Capreolum. Fundamentũ eſt: quia diſpoſitio ad aliquam formam debet recipi in eodẽ ſubiecto, quod diſponitur ad talem formam: ergo, cum materia per qualitates diſponatur ad recipiendam formam ſubſtantialem, debet eas in ſe recipere: non mediate, quia non diſponitur per illas ad recipiendam mediate formam ſubſtantialem: ergo immediate.

32 Contraria ſententia mihi magis arridet. Eam tenet S. Thomas 3.par.q.79.art.2.P. Suar. in Meta. diſp.14.ſect.4 & tom. 3. in 3.par.diſp.56.ſect.3. & cõmuniter recentiores. Probatur: quia in primis, vnum accidens poteſt eſſe immediatum ſubiectum alterius, vt patet in quantitate, quæ eſt ſubiectum immediatum præſentiæ, per quam conſtituitur in loco, vt cõcedũt omnes: deinde Euchariſtia ſuadet, qualitates de facto recipi immediate in quãtitate, quia cũ ibi non ſit ſubſtãtia panis, & vini, & agentia naturalia naturaliter producant calorem, & frigus, ac alias qualitates in ſpeciebus ſacramẽtalibus, neceſſariũ eſt, quod detur aliquod ſubiectum, in quo eas producant; quia non poſſunt eas producere per creationẽ: hoc autem nullum aliud eſſe poteſt niſi quantitas, quia reliquis variatis, ſola ipſa manet inuariata: ergo in eâ recipiuntur immediate.

33 Reſpondent aduerſarij, Deũ miraculoſe creare illas qualitates ad præſentiam agentium naturalium, vt abſcondatur myſterium Euchariſtiæ, ne ſuus Fidei deſit locus, & meritum. Sed cõtra eſt, quod non ſunt adſtruenda miracula ſine fundamento: ſed hic nõ eſt fundamentum ad adſtruendum hoc miraculum, vt conſtabit ex ſolutione rationi aduerſariorũ: ergo, &c. Confirmatur: quia effectus ſemper ſunt proprijs, & connaturalibus cauſis (ſi hæ ſint applicatæ) attribuendi, dum ratio, aut Fides Diuina aliud non ſuadet; alioqui nihil ex his, quæ videmus neceſſe-

poſſemus certo affirmare: in præſenti autem neq; ratio, neq; Fides Diuina ſuadet, ignem applicatum non producere calorem in ſpeciebus ſacramentalibus; cur ergo nõ dicemus talem, calorem produci ab igne?

34 Ad argumentum oppoſitę ſententiæ, cõceſſo primo entimemate, nego minorem: neque enim omne id, quod materiam diſpõnit ad recipiendam immediate formam ſubſtantialem, debet recipi immediate in eadem materia. Id conſtat in extenſione quantitatis, quæ in ſententia omnium eſt diſpoſitio, vt materia recipiat in ſe formam ſubſtantialem, quia nõ poteſt eam recipere, quin habeat quantitatem extenſam; & nihilominus extenſio quantitatis non recipitur immediate in materia prima; ſed in quantitate: ergo idẽ eſſe poterit de qualitatibus. Itaque materia immediate diſponitur per quantitatem affectam qualitatibus, ſicut immediate diſponitur per quãtitatem affectam propria extenſione.

SECTIO IIII.

An diſpoſitiones præſupponantur ex parte materiæ non ſolum ad introductionẽ; ſed etiam ad conſeruationem formæ ſubſtantialis.

35 SVppono primo, diſpoſitiones prærequiri in materia ad introductionẽ formę ſubſtantialis. Conſtat enim experiẽtia, nunquam introduci formã ignis v. g. in aliquo ſubiecto, quin priùs calore & ſiccitate præparetur. Suppono ſecũdo, diſpoſitiones non prærequiri in materia tãquam cauſas materiales immediate recipientes formam ſubſtãtialẽ: hæc enim, vt ſupra diximus diſput. 2. ſect. 2. recipitur immediatè in materia, & illi immediatè vnitur. Prærequiruntur tamen in materia tanquam conditiones ex parte ipſius materiæ neceſſariæ ad formam recipiendam. Vndè in genere cauſę materialis pręcedunt in materia ante introductionẽ formæ eâdem naturæ prioritatè, qua ipſa materia præcedit introductionem ipſius formę, iuxta dicta diſp. 10. num. 19. Eſt ergo difficultas: an forma non ſolum pendeat ab his diſpoſitionibus, quoad primam ſui productionem; ſed etiam quoad conſeruationem, ita vt in genere cauſę materialis præcedant etiam ex parte materiæ ad formam conſeruãdam.

36 Recentiores quidã dicunt, formam non dependere in conſeruari à diſpoſitionibus, ita vt priùs natura ſupponantur in materia ad conſeruationem illiùs. Adducunt pro ſe P. Hurt. diſput. 2. de Gener. ſect. 1. numer. 23. vbi docet, diſpoſitiones poſt primum inſtans generationis formę conſeruari efficiẽter ab ipſa forma, ad quam in primo inſtanti diſponebant: cum autem ipſe alibi doceat, non dari mutuas prioritates inter cauſas adhuc in diuerſo genere, fateri debet poſt primum illud inſtans

non dependere formam à diſpoſitionibus.

37 Ego verò exiſtimo, diſpoſitiones non ſolùm prærequiri in materia ante primam productionem formæ in primo inſtanti; ſed etiã toto tempore ſequenti prærequiri ex parte materiæ ad conſeruationem eiuſdem formæ, ita vt ſicut pendet àb illis in primâ ſui productione, ſic etiam in conſeruatione. Ratio eſt: quia, ſi diſpoſitiones ſunt prærequiſitæ in materia ad primam introductionem formæ: ergo etiam ad eiuſdem cõſeruationem. Probo conſequentiam: quia eiuſdem rationis eſt actio conſeruatiua formæ, ac primo productiua, imò ſæpe eſt eadem numero: ergo, ſi actio primo productiua prærequirit in materia diſpoſitiones ad ſui exiſtentiam, eas etiam prærequiret actio conſeruatiua.

38 Dicunt primò, in prima productione requiri diſpoſitiones, vt materia ex ſe indifferens ad hanc, vel illam formam, determinetur ad hanc recipiendam; hac tamen recepta, cum iam materia ſit determinata ad illam, non indigere diſpoſitionibus ex parte ſui ad eam conſeruandam. Sed contrà: ad hoc, vt ſubiectum ex ſe indifferens ad calorem, & frigus determinate recipiat calorem, non debet determinari per aliam qualitatem præuiam; ſed ſufficit, quod applicetur denuo agens fortiùs ad producendum calorem, quam aliud, ad producendum, ſeu conſeruandum frigus in eodem ſubiecto: ergo, vt materia ex ſe indifferens determinaretur ad formam ignis, verbi gratia, ſufficeret, quod applicaretur agens fortius ad illam introducendam, quàm aliud ad producendam, ſeu conſeruandam oppoſitam in eodem ſubiecto. Vnde diſpoſitiones non erunt neceſſariæ præciſe ad tollendam indifferentiam materiæ; ſed ſolùm quia forma ex naturâ ſuâ eſt talis, quæ petit recipi in materiâ taliter præparatâ. Cũ autem natura formæ ſit eadem in primâ productione, ac in tempore ſequente, eodem modo prærequirentur diſpoſitiones ex parte materiæ ad conſeruationem, ac ad primam productionem.

39 Dicunt ſecundo, inanem eſſe noſtram argumentationem: quia ad introductionem formę requiruntur plures diſpoſitiones, quàm ad eius conſeruationem, vt experientia oſtendit in aquâ, cuius formam videmus conſeruari cum intẽſo calore, ac remiſſo frigore, quæ quidem nunquã primo introducitur niſi in ſubiecto intẽſè frigido: ergo ſicut ex eo, quod requiratur in materia frigus intẽſum ad introductionem aquæ, non licet inferre, requiri etiam ad eius conſeruationem; ita ex eo, quod requirantur diſpoſitiones ad primam introductionem formæ, non licebit inferre, requiri etiam ad eiuſdem conſeruationem. Sed cõtrà eſt, quod duobus modis poteſt contingere introductio formæ in aliquo ſubiecto. Vno modo, ſi ſubiectum nullam habeat formam

contra-

contrariam. Altero, ſi contrariã habeat. Si primo modo contingat, non requiruntur in materia plures diſpoſitiones ad primam productionem, quàm ad conſeruationem formæ. Si vero contingat ſecundo modo, plures requiruntur ad primam productionem, quàm ad conſeruationem.

40 Ratio huius eſt; quia quando præexiſtit forma aliqua in materia, neceſſarium eſt ad oppoſitam introducendam vincere reſiſtentiam præexiſtentis: hæc autem non vincitur per introductionem diſpoſitionum, quæ requirũtur præciſe ad conſeruationẽ; plus enim virtutis requiritur ad vincẽdum contrarium, quam ad ſe tuẽdum ab illo: quia ad contrarium vincendum neceſſarium eſt illum ſuperare; at vero ad ſe tuendum, ſufficit non ſuperari, & poteſt cõtingere, quod diſpoſitiones, quæ ſufficiunt ad conſeruationem, quia non ſuperantur à contrario, nihilominus non excedant virtutem contrarij, & propterea non ſufficiant ad illud expellendum.

41 Obijcies primò: diſpoſitiones conſeruantur à forma ſubſtantiali in genere cauſę efficientis, vt apparet in aqua, quæ efficienter ſe reducit ad amiſſam frigiditatẽ, & eam in poſterum conſeruat: ergo non poſſunt præſupponi in genere cauſæ materialis ad conſeruationem formæ: alias ſibi mutuo eſſent cauſæ, quod non admittis. Reſpõdeo, eſſe duplex genus diſpoſitionum: alias, quæ perſe ſunt neceſſariæ ad conſeruationẽ formæ; alias exſuperantes, quæ perſe neceſſariæ non ſunt ad talẽ cõſeruationẽ, conducunt tamen eo modo, quo dicam numero ſequente. Illæ, quæ perſe neceſſariæ ſunt ad conſeruationem formæ, non conſeruantur à formâ; ſed à Deo, ſi abſit agens, à quo primo introductæ ſunt; & hæ ſunt, quas diximus prærequiri ex parte materiæ ad formæ conſeruationẽ: at verò diſpoſitiones exſuperãtes poſſunt produci, & conſeruari à formâ, quia iſtæ non ſunt per ſe requiſitæ ex parte materiæ ad conſeruationem ipſius formæ.

42 Rogas: quã ratione cõducũt diſpoſitiones exuperantes ad cõſeruationẽ formæ? Et ratio dubitandi poteſt eſſe: quia ſi conducunt ad conſeruationẽ formæ, neceſſarium eſt, quod præſupponantur ad illam in aliquo genere cauſæ: ſi autem ad illam præſupponũtur, non poſſunt cõſeruari ab ipſa, quia nõ admittimus mutuã dependentiã inter cauſas adhuc diuerſi generis, vt dicemus diſ. 18. ſect. 3. Vt reſpondeam, noto, dupliciter poſſe rẽ aliquã cõducere ad productionẽ, ſeu cõſeruationẽ alterius. Primò poſitiuè, & perſe, hoc eſt, vel influendo in illã, vel ſe habẽdo tãquã conditionẽ per ſe requiſitã ad influxũ: hac ratione conducit vnus ignis cũ ſuis cõditionibus ad immediatã productionẽ ſeu conſeruationẽ alterius. Secũdò negatiue, & per accidens, hoc eſt, cõtrariũ imminens impediendo, ne talẽ rẽ corrũpat: hac ratione cõducerẽ ego ad conſeruandam vitã Petri,

Ex quo infertur, ad conſeruationem formæ neceſſariam non eſſe diſpoſitionem prærequiſitam per ſe ex parte materiæ.

45 Reſpondeo, conſeruari in illis partibus diſpoſitionem vltimam prærequiſitam perſe ex parte materiæ ad conſeruationem formæ embrionis. Neque eſt inconueniens, quod in eâdem parte dentur ſimul diſpoſitiones vltimę ſecundum intenſionem ſufficientes ex ſe ad duas formas oppoſitas, ſeu incompoſsibiles: dum enim homo iugulatus obit, non eſt veroſimile, quod in eo inſtanti corrumpantur in omnibus partibus corporis diſpoſitiones, cum quibus connaturaliter conſeruabatur in illis forma viuẽtis, & nihilominus certum eſt, in eo inſtãti dari in omnibus illis partibus diſpoſitionem vltimam ad formam cadaueris: ergo bene poterunt componi in aliquibus partibus materiæ diſpoſitio requiſita ad conſeruandam formam embrionis, & intenſio requiſita ad formam viuentis. In eo ergo caſu forma embrionis non corrumpitur ex defectu diſpoſitionum; ſed per aduentum formę viuentis, quę non poteſt ex natura rei componi ſimul cum forma embrionis in eâdem materiâ.

DISPVTATIO XII.

De Cauſa formali.

COgnitâ naturâ cauſæ materialis, oportet gradum facere ad formalem, quæ non aliâ ratione, niſi ſimul cum materiali ſuum cauſat effectum.

SECTIO I.

Quid ſit cauſa formalis?

1 ARiſtoteles ſæpè ſæpius definiuit cauſam formalem his verbis: *Ratio ipſius quod quid erat eſſe.* Eſt dicere: eſſentiæ, ſeu quidditatis ratio. Ita in hoc libro tex.28. & 5.Meta.capit.2. text. 2. & alijs in locis. Ideo autem formã vocat rationem quidditatis, quia materia ex ſe indifferens ad hanc, vel illam eſſentiam conſtituendam, determinatur per hanc formam, vt hanc eſſentiam determinate conſtituat; &, per illam, vt illam etiam determinate conſtituat, ita vt hæc forma ſit id, quo hæc eſſentia rata ſit. Quod quidem dici non poteſt de materia, cum ex ſe non magis determinata ſit ad hanc eſſentiam, quam ad illam, & ideo τὸ *Ratio quidditatis* optimè adaptatur formæ; nullatenus vero materiæ. Verùm, licet hæc definitio explicet naturam formæ, quam Ariſt. cognouit, non tamen explicat naturam omnis formæ quia ſupra diſp.2. diximus, poſsibilem eſſe materiam ex ſe determinatam ad vnam ſolam formam, ac per conſequens ad vnam eſſentiam conſtituendam: & deinde poſsibilem eſſe formam ex ſe indifferentem ad plures materias ſpecie diuerſas informandas, ac per conſequens ad plures ſpecies cum illis conſtituendas.

2 Ex his ergo, quæ diſputat. 2. diximus circa eſſentiam materiæ primæ, & diſp. 3. circa eſſentiam formæ, facile erit cauſam formalem definire. Sic eam definio: *Eſt cauſa ex naturâ ſuâ ordinata ad conſtituendum totum ſimul cum ſubiecto, vt actus vltimus ipſius ſubiecti. Cauſa* ponitur loco generis. Deinde additur, *ad cōſtituendum totum ſimul cum ſubiecto*, vt diſtinguatur à cæteris cauſis. Per τὸ *cū ſubiecto*, intellige potentiam receptiuam vnionis iuxta dicta diſp. 2. circa eſſentiam materiæ primæ. Dicitur *ex natura ſua ordinata*, vt Verbum Diuinum vnitum cum humanitate Chriſti Domini excludatur à propriâ ratione cauſæ formalis: licet enim Verbum Diuinum cōſtituat cum humanitate Chriſtum Dominum per vnionem hypoſtaticam receptam in ipſa humanitate; tamen quia ex naturâ ſuâ non ordinatur ad hanc conſtitutionem non habet rationem formæ, ſeu cauſæ formalis propriè loquendo.

3 Denique additur, *vt actus vltimus ipſius ſubiecti*, vt magis explicetur propria ratio cauſæ formalis, quæ ex ſe debet eſſe vltimus terminus ſubiecti, ſecundum quod hoc eſt potentia receptiua vnionis, vt diximus diſput. 3. ſecti. 2. Vbi aduerte, neceſſarium non eſſe ad rationem cauſæ formalis, quod vnio actu recipiatur in ſubiecto; ſed tantum, quod petat ex ſe recipi, vt in ſimili diximus de cauſa materiali diſp. 11. ſectio. 1. Hæc definitio conuenit omni formæ, ſi extrinſecam excipias, quia hæc nō eſt propriè cauſa formalis; reducitur tamen ad cauſam formalém propter ſimilitudinem, quam habet cum formâ intrinſecâ; eo quod ſicut hæc denominat ſubiectum; & illud determinat ad hoc cōpoſitum, ita etiā illa. Et propter eandem rationem reducuntur ad cauſam formalem omnes modi, quibus propriè non conuenit ratio formæ.

4 Cauſalitas cauſæ formalis reſpectu totius eſt vnio cum materiâ, ſeu ſubiecto, quia media illa conſtituit totum, quod eſt effectus primarius illius, vt dicemus ſection. ſequente. Hæc vnio, provt ſe habet ex parte formæ, dicitur informatio; at verò provt ſe habet ex parte materiæ, materializatio. Eſt tamen difficultas: an informatio & materializatio formaliter diſtinguantur, hoc eſt, an ſint duæ formalitates diſtinctæ per intellectum cum fundamento in ipſis rebus? Dico ergo, non eſſe formaliter diſtinctas. Ratio eſt: quia ad diſtinctionem formalem cum fundamento in re neceſſariū eſſet, quod haberent diuerſa connotata; vel, ſi eadem, diuerſo tamen modo ea connotarent; neque enim aliud eſt fundamentum ex parte rerum ad hoc, vt intellectus diuerſas formalitates diſtinguat: ſed neque habent diuerſa connotata, quia, cum materializatio ſit vnio materiæ cum forma, & informatio vnio formæ cum materia, quælibet ex illis connotat

ſimul

ſimul materiam, & formam. Neque diuerſo modo eas connotant: quia materializatio vnit materiam vt talem cum forma vt tali, & informatio vnit formam vt talem cum materia vt tali, vt probauimus diſputat. 5. ſection. 3. ergo quælibet attingit & connotat materiam, & formam eodem modo.

5 Confirmatur: quia nullus eſt, qui in viſione diſtinguat duas formalitates, vnam, qua potentia conſtituatur videns obiectum; & alteram, qua obiectum conſtituatur viſum, ſeu terminans viſionem; ſed per eandem formalitatem, nempe per viſionem vt talem conſtituitur potentia videns, & obiectum viſum ſeu terminans viſionem: ergo per eandem formalitatem vnitur materia formæ, & forma materiæ. Idem dicam diſputa. 20. ſection. 3. de eductione, & paſsione.

6 Dices, diuerſo modo connotari materiam & formam: quia per informationem connotatur forma in recto, & materia in obliquo; at vero per materializationem materia in recto, & forma in obliquo. Sed contra: vna connotatur in recto, & altera in obliquo, vel quia homo pro ſuo libito ſine aliquo fundamento ex parte rerum ita eas diſponit; & ſic erit diſtinctio rationis ratiocinantis tantùm, quam quidem libẽter admittimus in præſenti; vel quia ex modo, quo vnio attingit extrema, deſumit intellectus fundamẽtum ad diſtinguendas materializationem, & informationem id autem non eſt verum, quia vnio prout ſe habet ex parte formæ, attingit formam vt vnum extremũ, ac materiam vt alterum extremum vnibile. Deinde prout ſe habet ex parte materiæ attingit eas eodem modo: ergo nullum fundamentum eſt ex parte rerum ad diſponendã vnam partẽ in recto potiùs, quam aliam; aut è contrà. Nec propter ea putes, hæc nomina, nempè *materializatio*, & *informatio*, eſſe ſynonoma: quia ſignificant vnionem diuerſo modo cõceptam, ſaltem ratione ratiocinante, quod ſufficit, vt non ſint ſynonoma.

7 Obijcies, vt probes, vnionẽ non eſſe cauſalitatem cauſæ formalis: vnio non poteſt dependere á forma in genere cauſæ formalis: ergo neque poteſt eſſe cauſalitas illius. Conſequentia videtur bona, quia cauſalitas, vt videri poteſt in actione, & paſſione, pendet á ſuã cauſã in eo genere, in quo eſt eius cauſalitas. Antecedens probatur: quia cauſa formalis cauſat ſuum effectum illum componendo: ſed vnio non componitur ex forma: ergo non dependet ab illa in genere cauſę formalis. Concedo primum antecedens, & nego conſequentiam. Ad probationem dico, eã eſſe verã in actione, & paſſione, ſecus in cauſalitate cauſæ intrinſecæ, quales ſunt forma, & materia vt componentes totum. Diſparitas eſt: quia cum cauſa intrinſeca nõ alio modo cauſet ſuum effectum, niſi illũ cõponendo, cauſalitas eius debet

eſſe id, medio quo componit. Id autem, medio quo cauſa intrinſeca componit ſuum effectum, non poteſt componi ex illa, vt cõſtat, & ideo non poteſt pendere ab illa in eodem genere, in quo pendet eius effectus. At vero cauſæ extrinſecæ, qualia ſunt agens, & paſſum, producunt effectum quaſi ex earum entitate prodeuntem media cauſalitate: nequit autem media cauſalitate prodire effectus, niſi etiam ipſa cauſalitas ſe ipſa prodeat à cauſa, alioqui vel à ſola cauſalitate prodiret effectus, vel impertinenter ſe haberet ipſa ad talem proceſsionem. Aliam cauſalitatem habet cauſa formalis circa ſuum effectum ſecundarium, quæ ex dicendis ſectione ſequenti facile explicabitur.

SECTIO II.

De effectibus cauſæ formalis.

8 DVo genera effectuum ſortitur cauſa formalis; poſitiuos videlicet; & negatiuos. De vtriſque agendum eſt in hac ſectione. Et quidem, quod attinet ad poſitiuos, qui effectus primarij formæ dicuntur, eo quod immediate ab illa cauſentur, certum eſt, compoſitum reſultans ex materiâ, & formâ eſſe primariũ effectum cauſæ formalis: quia forma eatenùs cauſat, quatenùs componit: ſed componit immediate cõpoſitum: ergo illud cauſat immediate: ergo eſt effectus primarius illius. Hinc oritur id, quod apud omnes philoſophos eſt maximè receptum, nempè, nõ poſſe, adhuc de potentia Dei, eſſe formam in ſubiecto, & non cauſare ſuum effectum formalem, quod quidem intelligendum eſt de exiſtentia in ſubiecto, non per receptionem; ſed per vnionem: quia effectus formalis eſt totum reſultans ex forma, & ſubiecto: ſed non poteſt eſſe forma vnita ſubiecto, quin totum reſultet ex illis, vt certũ eſt apud omnes: ergo neq; poteſt eſſe vnita ſubiecto, quin cauſet ſuum effectum formalem. Idem dici poteſt de materiâ, ſeu ſubiecto, videlicet, quod non poſsit habere formam per vnionem, quin cauſet ſuum effectum materialem vt cauſa componens; quia effectus materialis ſubiecti vt cauſæ componentis eſt ipſum totum reſultans ex materiâ, & formâ vnitis.

9 Duo hìc animaduerterim. Primum eſt, neceſſarium non eſſe, quod cum quolibet ſubiecto cauſet forma quoſlibet effectus formales, quos ex ſe poteſt cauſare: quia, cum effectus formalis ſit totum eſſentialiter, & determinate includens formam, & ſubiectum, non ſolùm requiritur ad hoc totum, quod forma ſit talis; ſed etiã quod ſubiectum ſit tale. Hinc eſt, quod ſubſiſtentia Verbi vnita humanitati conſtituit cum illa ſuppoſitum, ſeu perſonam; ſecus cum animâ rationali ſeparatâ: quia, vt diximus diſput. 8. ſuppoſitum, ſeu perſona non ſolum includit eſſentialiter ſubſiſtentiam; ſed etiam naturam ſubſtantialem completam

tam in eſſe naturæ. Secundum eſt, ſi proprie loquendum ſit, non eſſe verum id, quod communiter circumfertur, nempè formam tribuere ſuum effectum formalem materiæ: cum enim effectus formalis ſit totum, & totum nō tribuatur materiæ à formâ, non poteſt hæc illi ſuum effectum formalem tribuere. Poteſt tamen verum habere ſenſum, ſi eo modo loquendi ſignificetur; vel quod forma materiam ex naturâ ſuâ indifferentem determinat ad hunc effectum formalem conſtituendum potiùs, quam ad aliud (& propterea dum ipſi materiæ communicatur, cēſetur quaſi tribuere illi radicaliter talem effectum formalem) vel quod materia denominatur à forma talis, vel talis: alba videlicet, vel nigra; animata, vel ignefacta, &c.

10 Obijcies: totum non diſtinguitur realiter à ſuis partibus, & vnione: ſed forma non eſt cauſa alicuius partis, aut vnionis: ergo non eſt cauſa totius. Minor conſtat: quia non cauſat ſe ipſam, vt patet; neque cauſat materiam, vt vidimus diſp. 2. ſect. 8. neq; vnionem, vt vidimus ſectione præcedēte in fine: ergo nullo modo cauſat totum. Diſtinguo minorem primi ſyllogiſmi: forma non eſt cauſa alicuius partis, aut vnionis ſeorſim ſumptarum, concedo: non eſt cauſa partium & vnionis, ſi ſimul, & collectiue ſumantur, nego minorem. Et deinde nego cōſequentiam: quia forma non alio modo cauſat, niſi componendo, cum autem poſsit componere totum, quin aliquam partem, ſeu vnionem ſeorſim ſumptam componat, fit, vt poſsit cauſare totū, quin aliquam partem ſeorſim ſumptam cauſet. Præter totum nullū alium effectum poſitiuum habet forma in genere cauſæ formalis: quia ſi aliquem maximè materiā, aut vnionem; neutram tamen cauſat, vt probatum eſt.

11 Effectus negatiuus cauſæ formalis eſt expulſio formæ præexiſtentis, quam quidem ideò dicitur expellere in genere cauſæ formalis, quia per ſui informationem exigit, quod Deus ceſſet à conſeruanda informatione formæ præexiſtentis in ſubiecto: nam cum tales formæ componi nequeant ex naturâ rei in eodem ſubiecto, eo ipſo quod informatio vnius introducitur in ſubiecto, petit, quod informatio præexiſtentis deſinat eſſe, ac per cōſequens, quod Deus, ſeu cauſa, quæ illam conſeruabat, ceſſet à conſervatione. Neque ſolum deſitio informationis formæ præexiſtentis eſt effectus ſecundarius aduenientis; ſed etiam deſitio ipſius formæ, ſi fuerit materialis talis forma: hæc enim ex naturâ rei corrumpitur, corruptá eius informatione, quia deſtructâ informatione manet ex naturâ rei talis forma inepta ad exercendas operationes compoſiti, ad quas tanquam ad finem proprium ordinatur, neque poteſt aliquam aliam exercere ſine informatione ſeu vnione cum materia, vt concedunt communiter Doctores. Ex quo fit, quòd ceſſet

ſet finis conſeruationis illius iuxta ea, quæ diximus diſp. 2. ſect. 8. Id autem non contingit in forma ſpirituali, qualis eſt rationalis: quia, cum in ſtatu ſeparationis à corpore aliquas poſsit operationes exercere ex naturâ rei, non ceſſat finis conſeruationis illius, atque adeo, corruptâ vnione, perſeuerat.

12 Rogas: quæ ſit cauſalitas, per quam forma adueniens cauſat deſtructionem tam formæ præexiſtentis, quam eius informationis? Reſpondeo, eſſe ipſam deſitionem formæ, & informationis prout poſitam ex vi informationis aduenientis formæ. Itaque cauſalitas, per quam forma adueniens expellit è ſubiecto præexiſtentem, & eam deſtruit, neque eſt ſola informatio formæ aduenientis; quia, hâc poſita, poſſet nō cauſari expulſio præexiſtētis, ſi Deus illam miraculoſe conſeruaret, neque eſt ſola deſitio formæ præexiſtentis; & informationis illius; quia hæc poſſet dari, quin expulſio cauſaretur à formâ adueniente, vt ſi Deus informationem, & formam deſtrueret ante aduentum nouæ formæ: ergo ex vtraque debet conflari talis cauſalitas: quia poſita deſitione formæ, & vnionis præexiſtentis ex vi vnionis aduenientis, non poteſt talis deſtructio non cauſari à forma adueniente: cauſalitas autem, cum ſit exercitium actuale cauſæ, debet eſſe ea, quâ poſitâ, non poteſt non eſſe effectus à cauſâ.

13 Hic animaduerte, non ſolū expelli formam præexiſtentē per vnionem aduenientis; ſed etiā per eius productionē, quando vtraq; producitur depēdēter à ſubiecto, quia ſicut vnio vnius formæ eſt incōpoſsibilis cum vnione alterius in eodem ſubiecto; ita etiā productio vnius cū productione alteri⁹: neque enim eſt ratio, cur vniones opponantur, & non productiones. Productiones verò opponuntur in genere cauſæ efficiētis: nam ex eo vniones opponuntur in genere cauſæ formalis; quia opponuntur tanquā informationes formarū oppoſitarū: ergo, cū productiones opponātur tanquā actiones contrariorum agentiū, opponentur in genere cauſæ efficientis. Idē dicitur ſuo modo de receptionibus. Vnde actio, & receptio, & vnio formæ aduenietis ſecundū diſtributionē accōmodā expellent immediate quælibet in ſuo genere actionē, receptionē, & vnionem formæ præexiſtentis.

DISPVTATIO XIII.

De Cauſa efficiente creata.

Cognitis iā cauſis intrinſecis oportet extrinſecas explicare, inter quas præcipuā ſedē obtinet Efficiens, & ideò de illâ priùs agendū. Cū autem ſupra diſp. 10. ſect. 6. diuiſa ſit in Primā, ſeu Increatam; & in ſecundā, ſeu creatam, vtrinſq; naturam inueſtigabimus. In hac vero diſput. agemus de creata, vt viam paremus ad increatam; &, vt clarius procedamus

mus, prius definiemus cauſam efficientem vt ſic.

SECTIO. I.

Quid ſit cauſa efficiens?

1 ARiſtot. in hoc libro text. 29. 30. 31. & 5. Meta. cap. 2. text. 2. & 3. hanc efficientis cauſæ definitionē tradidit: *Eſt id, vnde primum principium mutationis, & quietis*. Cæterũ Tò *primũ* in aliquibus ex citatis textibus non habetur. Hæc definitio ita difficilis viſa eſt P. Hurt. hic diſp. 9. ſect. 1. vt Ariſt. in hâc re deſerendum cenſuerit: tum quia videtur ſolũ conuenire cauſæ Primæ, cum hæc ſola cauſet vt primũ principiũ: tum etiã, quia non conuenit cauſæ creanti, cum hæc non ſit principiũ motus: tum denique, quia etiam conuenit reliquis cauſis, cum quælibet cauſa poſsit dici principium mutationis, & quietis.

2 Propterea ipſe aliam aſsignat num. 2. *Eſt principium per ſe influēs eſſe in aliud ſine mutatione ſui ex præciſa ratione influxus*. Hęc vltima verba addit; quia licèt aliquando contingat, quod efficiens mutetur per ſuũ influxũm, at id non prouenit præciſe ex eo, quod ſit influxus efficientis; ſed quia eſt talis influxus, nēpe actio immanens. Per quod differt à cauſa materiali, & formali, quia hæ in ſententia iſtius authoris cauſant per vniones in ipſis receptas, ac per cõſequens mutantur per ſuos influxus. Finis vero non eſt per ſe influens, quia non eſt cauſa per ſe; ſed per accidens. Hæc tamen doctrina non conſonat cum his quæ ipſe Pater docet diſp. 12. ſect. 5. num. 93. & ſequentibus, nempe vniones materiæ, & formæ creari poſſe; & caſu, quo crearentur, materiam, & formam cauſaturas totum per ipſas vniones, quia hæ prout præciſæ à receptione ſui in partibus, ſunt cauſalitates eorum in ordine ad componendum totum.

3 Ex qua doctrina ſic argumentor: Materia, & forma cauſant totum per vniones provt pręciſas à receptione: ergo cauſant totum per vniones prout pręciſas à mutatione. Conſequentia eſt bona: quia per te nullo alio modo mutantur materia, & forma per vniones niſi recipiendo ipſas vniones. Pergo. Ergo materia, & forma, prout ſunt cauſæ intrinſecæ totius, cauſant illud ſine mutatione ſui ex pręciſa ratione influxus: non ergo aſsignas in tuâ definitione id, per quod cauſa efficiens à reliquis diſtinguatur.

4 Alij aliàs definitiones adducunt, quibus vt parum conſonis omiſsis, amplector Ariſtotelicam pro his efficientibus, quæ non cauſant per creationem, hanc enim cum Ariſtotel. ignorauerit, non mirũ, quod eius cauſam non definierit. In ea ergo ſubintelligitur *cauſa* loco generis. Additur particula *vnde*, vt per eam diſtinguatur efficiens à reliquis cauſis: hæc enim particula proprie ſignificat locum, a quo aliquis exit, & ideo rectè applicata eſt efficienti,

quod

quod vt tale, eſt id, aquo oritur effectus. In quo primùm differt à materiâ, & formâ, prout ſunt cauſæ componentes: ab his enim non oritur effectus; ſed reſultat ex illis. Secúdò differt à materiâ prout recipiente; neque enim, ſi propriè loquendum ſit, ab illa; ſed in illa oritur effectus. Et denique à fine; quia is non eſt, *aquo*; ſed *propter quem* fit effectus.

5 Deinde dicitur, *Vnde primum principium mutationis*, non vt denotetur, neceſſarium eſſe ad rationem cauſæ efficientis, quod ab illa oriatur id, quod eſt principium motus; ſed tantum vt denotetur, eam eſſe, aqua oritur motus iuxta ſatis communem loquendi modum, quo, vt ſignificemus, vnum oriri ab alio, ſolemus dicere, ortum, ſeu principium ducere ab illo. Propterea Ariſtotel. hic text. 30. & 5. Metaph. text. 2. expunxit illam particulam *primum principium*; & dixit cauſam efficientẽ *eſſe vnde motus*. Ex quo colliges τὸ *primum* poſitum non eſſe, quia cauſa efficiens prius cõcurrat ad motum, quam reliquæ: neque enim motus prius pendet ab efficiente, quam à paſſo; ſed ab vtroque ſimul. Ariſt. autem eam addidit particulam nonnullis in locis, non quia putabat neceſſariam eſſe; ſed vt vulgo morem gereret, apud quem efficiens cenſetur eſſe, quod inter reliquas cauſas primum incipit operari. Vltimo additur *mutationis, & quietis*, quæ verba accipienda ſunt in eo ſenſu, in quo diximus accipienda eſſe in definitione naturæ, videlicet pro prima rei productione in ſubiecto, & eius conſeruatione.

6 Ex dictis colligo ſenſum definitionis Ariſtot. eſſe hunc. *Efficiens eſt cauſa, vnde originem ducit motus, & quies*: Quæ quidem definitio ſolum conuenit efficienti, quod cauſat per eductionẽ. Si autem velis cauſam creantem cõprehendere, ſic definies: *Efficiens eſt cauſa, vnde*, vel *aqua aliquid oritur. Cauſa* ponitur loco generis: reliquæ particulæ pro differentia, per quan differt à reliquis cauſis, vt conſtat ex dictis. Circa cauſalitatem efficientis certum eſt, eam eſſe actionem: quia id eſt cauſalitas cauſæ efficientis, per quod redditur actu efficiens: ſed per actionem redditur actu efficiens, vt concedunt omnes: ergo, &c. An vero actio diſtinguatur realiter ab agente, & termino? Dicam infra diſp. 15. & diſp. 20. ſect. 2.

SECTIO II.

An ſubſtantiæ creatæ immediate efficiant aliquos effectus.

7 Certum eſt, cauſas creatas aliquid efficere: experimur enim, ignem comburere; Solem illuminare, &c. Id, quod frequenter tribuit illis Scriptura ſacra, in qua arbores dicũtur producere ex ſe fructus Lucæ 21. terra germinare herbam virentem, ac facientem fructus, & produ-

ducere animam viuentem Geneſis 1. quod ſane vere non diceretur, niſi hæ entitates aliquem concurſum efficientem haberent. Et quidem neceſſario adſtruenda eſt talis efficientia in viuentibus: quia de ratione operationis vitalis eſt, quod efficiatur à principio, in quo recipitur eo modo, quo dicemus in lib. de Anim. ergo, cum operationes vitales recipiantur in viuentibus, ab eis oriri debent efficienter. Confirmatur in agente libero, de cuius ratione eſt, quod ſit Dominus ſuarum operationum; eſſe autem Dominum ſuarum operationum eſt poſſe eas elicere, vel non elicere pro ſuo libito, quod quidem ad genus cauſæ efficientis pertinet. Neceſſarium ergo eſt, quod habeat virtutem effectiuam ſuarum operationum. Id quod decreuit Concil. Trident. ſeſſ. 6. can. 4. vbi damnat aſſerentes, *liberum arbitrum veluti inanime inſtrumentum nihil omnino agere, ſed mere paſsiue ſe habere.* Eſt ergo difficultas: an ſubſtantiæ creatæ, immediate eliciant aliquas actiones, vel ſemper operentur mediis proprietatibus, & potentijs accidentalibus?

8 Thomiſtæ omnes vno ore fatentur, ſubſtantiã, nullam actionem immediate elicere; ſed ſolum medijs inſtrumentis ſibi à naturâ exhibitis ad eliciendas proprias operationes, ita vt actio, qua ignis, v. g. producit alium ignem, non oriatur immediate à ſubſtantiâ ignis; ſed à calore in ipſo exiſtente. Huic ſententiæ ſubſcribunt ex noſtris P. Vazqu. 1. part. diſput. 189. cap. 3. P. Percy. lib. 8. ſuæ Phyſicæ cap 11. Oppoſitã ſententiam amplector vt verisſimam; eam tenet Scotus cum aſſeclis, P. Suar. in Metaph. diſput. 18. ſect. 2. num. 21. P. Hurt. in Phyſic. diſp. 9. ſect. 3. à num. 23. qui quidem num. 28. proſe adducit PP. Connimb. & Nominales. Pro maiori autem explicatione.

9 Dico primò: ſubſtantia creata completa producit efficienter in ſe ſuas paſsiones, & proprietates naturales. Idem dico de anima rationali. Hanc concluſionem expreſſe tradit S. Thomas 1. part. quæſt. 77. artic. 9 in quo rogat, vtrum potentiæ animæ fluant ab eius eſſentia? & in corpore articuli concludit per hæc verba: *Vnde actualitas formæ accidentalis* (hoc eſt potẽtiæ, ſeu proprietatis accidẽtalis ſubſtã tiæ) *cauſatur ab actualitate ſubiecti, ita quod ſubiectum in quantum eſt in potentia, eſt ſuſceptiuũ formæ accidentalis, in quantũ autẽ eſt in actu, eſt eius productiuũ; & hoc dico de proprio, & per ſe accidenti: nam reſpectu accidentis extranei ſubiectum eſt ſuſceptiuum tantum; productiuum vero talis accidentis eſt agens extrinſecum.* Quibus expreſſe tradit noſtram concluſionem.

10 Quod autem addit ad ſecundũ, nempe quod ſubiectum eſt cauſa quodammodo actiua accidentis

dentis proprij, non eſt contra verba adducta ex corpore articuli; ſed ideò dicit ſubiectum eſſe quodammodò actiuam cauſam, non quia vere non producat ſuam proprietatem; ſed quia illam non producit per veram tranſmutationem; ſed tantum per naturalem reſultantiam, vt ipſe Angelicus Doctor explicat in ſolutine ad 3. Vocat autem eam productionem naturalem reſultantiam, & non tranſmutationem: quia ita neceſſario eſt coniuncta ex natura rei cum productione eſſentiæ, quam conſequitur proprietas, vt non cenſeatur noua actio, ſicut cenſentur actiones accidentis, ſeu agentis extranei. Ita aduertit P. Hurt.

11 Ratione probatur concluſio primò: quia operationes, quas cauſat aqua medio frigore ſuo, & anima medijs ſuis potentijs, & quæcunque ſubſtantia medijs ſuis proprietatibus, tribuuntur ipſis ſubſtantijs tanquam principali efficienti, ſeu primæ radici taliũ operationum: at, ſi ſubſtantia non efficeret immediate tales potentias, & proprietates, non poſſet eſſe prima radix efficiens earum operationum: ergo immediate efficit potentias, & proprietates. Minor probatur: quia ad hoc, vt ſubſtantia dicatur prima radix earum operationum, non ſufficit; quod potentiæ, ſeu accidentia immediate producentia ipſas operationes ſubiectentur in ipſa ſubſtantia; alioqui aqua etiam diceretur prima radix calefactionis procedentis à calore in ipſa recepto: neque ſufficit, quod accidentia talia immediate producentia eâs operationes exigantur à ſubſtantiâ, in quâ ſubiectantur; alioqui materia poſſet dici radix operationum procedentium ab anima rationali, cum iſtã exigat ex naturâ rei ex ſuppoſitione, quod ſit diſpoſita ad illam: ergo neceſſarium eſt, quod potentiæ, & proprietates efficienter procedant ab ipſâ ſubſtantiâ.

12 Secundò probatur: quia, vt experientia conſtat, aqua calefacta, ſi ſeparetur calefaciens, ſe reuocat in frigiditatem priſtinam: at tunc nulla eſt cauſa efficiens, cui talis reductio tribui poſsit præter formam aquæ: ergo ipſa eſt immediate effectiua ſuæ frigiditatis. Minor probatur: quia ſi alicui cauſæ eſſet tribuenda talis reductio, maximè corpori ambienti: atqui hoc ſæpe eſt calidũ ſicut aqua: ergo, &c. Reſpondet Iabellus, frigiditatem in eo caſu produci ab occulta quadam qualitate. Sed contra. vnde noſti occcultã illã qualitatẽ? Deinde, ſi hæc occulta qualitas producit frigus in aqua, cur non producit frigus extra aquan? quia per te ideo forma aquæ non producit frigus in ſe ipſa, quia inde ſequeretur illud producere in ſubiecto extraneo: ergo, ſi ea qualitas poſſet frigefacere aquã, poſſet etiã ſubiectum extraneum, ac per conſequens non eſſet, cur diceremus, frigus aquæ eſſe cauſam frigoris in alio ſubiecto producti, vt tu infer.

fers contra efficientiam formæ aquæ. Vide P. Hurt. ſupra n. 26. & 27.

13 Alij Thomiſtæ reſpondent, frigiditatem aquæ (& idem dicunt de proprietatibus aliarum ſubſtātiarum) produci per eandem actionem, per quam forma aquæ producitur: vnde idem agens, qui producit formam, producit etiam proprietates eius per vnam, & eandem actionem, reſpectu cuius forma ſe habet vt terminus primarius, & proprietates vt terminus ſecundarius; & idem eſt de conſeruatione. Cum autem accedit agens calidum, & corrumpit frigiditatē, perſeuerat eadē actio cō ſeruans formam aquæ, quia, licèt actio iſta non poſsit perſeuerare ſine termino primario: perſeuerare tamen poteſt ſine ſecundario. Deinde remoto agēte calido, per eandem actionem iterum recuperatur frigus amiſſum.

14 Multa continentur in hac ſolutione, quę falſa meritovidentur. Et in primis, dum formam aquæ dicunt eſſe terminum primariū, & frigus ſecūdariū illius actionis, vel ita intelligendū eſt, vt tam forma, quā frigus producantur immediate per illā actionē; cum hoc tamen diſcrimine, quod forma ſe habeat vt terminus magis principalis, & frigus minus principalis; vel ita intelligendū eſt, vt ſolū forma immediate producatur, frigus verò mediate. Si hoc vltimum, aſſignari debet cauſa immediata frigoris, quæ nulla alia poterit eſſe niſi forma aquæ. Si dicatur primum: ergo hæc actio per ſuam eſſentiam eſt productio actualis tā aquæ, quā frigoris: ſed ablato frigore non poteſt eſſe productio actualis ipſius; quia, quod non eſt, non producitur actualiter pro eo tempore, in quo non eſt: ergo, ablato frigore non poteſt perſeuerare ea actio.

15 Dices, eā actionē non eſſe productionē actualem termini ſecundarij. Sed cōtrà: ergo ad hoc, vt producatur actu terminus ſecūdarius, neceſſariū eſt, quod detur alia actio, quæ ſit productio actualis illius. Probo conſequentiam: quia ad hoc, vt actu producatur terminus primarius, non ſufficit entitas agentis; ſed neceſſaria eſt actio, quæ per ſe ipſam ſit productio actualis ipſius termini primarij: cuius ratio eſt, quia entitas agentis poteſt eſſe in rerū naturâ ſine hoc, quod eſt actu agere, & ita indiget formā ſuperaddita ad agendū actu: ſed per te agens cū productione termini primarij poteſt eſſe, quin actu agat terminū ſecundarium: ergo vt illum actu agat, indiget nouâ actione diſtincta à productione termini primarij.

16 Secundò, ſi per eandem actionem, qua producitur forma, producerentur eius proprietates, non poſſent non creari hæ, ſi forma crearetur: ſed ſic eſt, quod, quando forma creatur, non creātur eius proprietates: ergo non producuntur per eandem actionem. Minor conſtat in anima rationali, quæ quidem creatur; proprietates vero illius, intellectus

ctus videlicet, & voluntas, non creantur in ſententia Thomiſtarum, quia recipiuntur in anima tanquam in ſubiecto. Maior vero facile probatur: quia, ſi proprietates animæ rationalis productæ per eandem actionem, per quam ipſa anima creatur, non crearentur per illam eandem actionem; ſed educerentur, eadem actio eſſet ſimul creatio, & eductio, ac per conſequens eadem actio ſe ipſâ penderet à ſubiecto, quia id eſt de ratione eductionis, & ſe ipſa non penderet, quia id eſt de ratione creationis, vt di cemus infra diſput. 15. ſectio. 1. atqui hoc implicat, vt conſtat; ergo & illud.

17 Dico ſecundò: ſubſtantia creata immediate concurrit ad producendam aliam ſubſtantiam. Ita authores ſupra citat. Probatur; quia, dum ignis applicatur ligno, ignefit lignum; ſed ignefactio ligni non poteſt immediate effici ſolùm à calore, vel alia proprietate ignis: ergo debet immediate procedere ab ipſâ ſubſtantiâ ignis. Minor probatur: quia cauſa, quæ efficit effectum dat & communicat eſſe eidem effectui: ergo neceſſarium eſt, quod habeat eſſe ſaltem æque perfectum cum effectu: alioqui qua ratione communicabit perfectionem, quam ipſa non habet? ſed nullum accidens ignis applicati eſt æque perfectum cum igne producto: ergo nullum accidens poteſt immediate ſe ſolo ignem producere.

18 Dicunt, calorem producere ignem, non virtute propria; ſed in virtute ſubſtantiæ, cuius eſt inſtrumentum, & ideò poſſe attingere ſe ſolo productionẽ ipſius ignis. Sed contrà: dum calor dicitur agere in virtute ſubſtantiæ, ignis videlicet, cuius eſt inſtrumentum, vel illi communicat aliquid ipſa ſubſtantia, ratione cuius idem calor operetur; vel non. Si hoc vltimum: ſolus calor concurret ad producendum ignem: cum autem calor ſit imperfectior igne non poterit illum producere. Si primum: vel hoc, quod ab igne deriuatur in calorem, eſt ſubſtantia, vel accidens. Si ſubſtantia: ergo hæc eſt immediate operatiua. Si accidens, erit imperfectius effectu producendo: ergo non poterit calor ratione illius attingere productionem ignis.

SECTIO III.

Soluuntur argumenta Thomiſtarum.

19 Obijciunt primò Thomiſtæ: in creatis diſtinguuntur realiter eſſe, & operari: ergo potentia, quæ ordinatur ad eſſe, hoc eſt, ad exiſtentiam, diſtinguitur realiter à potentiâ, quæ ordinatur ad operari: ſed eſſentia ſubſtantiæ eſt potentia ad eſſe, ſeu exiſtentiam; & potentia operatiua eſt potẽtia ad operari: ergo ſubſtãtia, & potẽtia operatiua realiter diſtinguũtur. Prima cõſequẽtia probatur: quia ſicut potentiæ ſpecificantur per actus, ſic etiam diſtin-

diſtinguuntur per illos: ergo, cum actus ſubſtantiæ, & potentiæ operatiuæ diſtinguantur realiter, diſtinguentur etiam realiter potentiæ. In primis primũ conſequens ſupponit, eſſentiam diſtingui realiter ab exiſtentia, quod, vt diximus diſp. 7. eſt falſum.

20 Sed admiſsâ ſuppoſitione, nego illam primam conſequentiã. Ad probationem dico, potentias nec ſpecificari, nec diſtingui per actus inadæquatos; ſed per adæquatos. Eſt dicere: non ſemper ſunt diſtinguendæ tot potentiæ, quot ſunt actus realiter diſtincti; ſed ex pluribus actibus ſæpe fit vnum aggregatum, quod eſt quaſi actus adæquatus vnius potentiæ. Exemplum ſit intellectus, qui poteſt elicere apprehenſionem, iudicium, & diſcurſum, aſſenſum, & diſſenſum; errorem, & demonſtrationem, &c. & tamen non diſtinguimus realiter tot potentias intellectiuas, quot ſunt actus intellectus realiter diſtincti; ſed damus vnam potentiam, quæ in omnes illos actus tendat, & ita aggregatum illorum dicimus, eſſe actum adæquatũ talis potentiæ. Sic poſſet fieri in præſenti, videlicet, quod eſſentia ſubſtantiæ ex ſe ordinaretur ad exiſtentiã, & ad operationem, tanquam ad actus inadæquatos, ex quibus coaleſceret quaſi vnus actus adæquatus talis eſſentiæ. Id, quod concedere tenentur Thomiſtæ in ipſa ſubſtantia, quam ex vna parte docent eſſe potentiam ad exiſtentiam, & ex alia docent, eſſe potentiam receptiuam accidentium: ergo eadem potentia, quæ ordinatur ad actum exiſtentiæ, ordinatur etiã ad actũ recipiendi accidentia: cur ergo non poterit etiam dici, eandẽ ſubſtantiam, quæ ordinatur ad actum exiſtendi, ordinari etiam ad actum agendi?

21 Obijciunt ſecundò: potentia operatiua ſpecificatur ab actu operandi: ſed ſubſtantia non poteſt ſpecificari ab actu operandi: ergo nõ eſt immediatè operatiua. Minor probatur: quia actus, à quo ſpecificatur aliqua potentia, debet eſſe in eodem genere, in quo eſt ipſa potentia: ſed operatio, vtpotè quæ eſt accidens, non poteſt eſſe in eodem genere, in quo eſt ſubſtantia: ergo, &c. Diſtinguo maiorem primi ſyllogiſmi: potentia operatiua ſpecificatur ab actu operandi tãquam ab ſpecificatiuo extrinſeco, cõcedo: tanquã ab ſpecificatiuo intrinſeco, nego maiorem. Specificatiuũ intrinſecũ eſt ipſa differẽtia intrinſeca, & eſſẽtialis rei, per quam genus contrahitur, & ipſa res conſtituitur in determinatã ſpecie, & eſſẽtiã. Specificatiuum extrinſecum eſt illud, ad quod eſſentialiter ordinatur differẽtia intrinſeca rei: & dicitur res ſpecificari ab illo, quia, cum reſpectus variari debeat ſpecie pro variatione ſpecifica termini, ad quem ordinatur, neceſſariũ eſt, quod quotieſcunque id, ad quod eſſentialẽ ordinem dicit differentia intrinſeca rei, eſt diuerſum in ſpecie, ſit etiam diuerſa in ſpecie ipſa differentia intrinſeca rei.

22 Deinde diſtinguo minorem: ſubſtantia non poteſt ſpecificari a b actu operandi tanquam ab ſpecificatiuo extrinſeco, nego: tanquam ab intrinſeco, concedo minorem: quia actus operandi, cum ſit accidens, non poteſt eſſe differentia intrinſeca, & eſſentialis ſubſtantiæ. Ad probationem minoris diſtinguo maiorē: actus, à quo ſpecificatur potentia, debet eſſe in eodem genere, ac ipſa, ſi ſpecificatur ab illo tanquam ab ſpecificatiuo intrinſeco, concedo: ſi tanquam ab extrinſeco, nego maiorem. Et quidē id concedere debent ipſi Thomiſtæ: quia potentia operatiua, quam ipſi cōſtituunt in ſubſtantia, in igne, v.g. ad producendum alium ignem, eſt calor, qui pertinet ad prædicamentum qualitatis; actio verò, quę eſt actus ſecundus, per quem calor producit alium ignem, pertinet ad prædicamentum actionis; & ignis productus, qui eſt actus vltimus talis potentiæ, eſt in prædicamento ſubſtantiæ: ergo iam non eſt verum, quod potentia, & actus extrinſecus illius debent eſſe in eodē prædicamento.

23 Dices: ſi ſubſtantia ordinatur ad accidens tanquam ad id, à quo ſpecificatur extrinſecè, accidens erit finis, ad quem ordinatur ſubſtantia; hoc autem videtur abſurdum. Reſpondeo, accidens eſſe finem *qui* appetitur ab ipſa ſubſtantia tanquam perfectio propria, ipſa vero ſubſtantia eſt finis *cui*, quia ſibi ipſi appetit talem perfectionem. Vnde ex accidenti, & ipſa ſubſtantia conflatur adæquatus finis eiuſdem ſubſtantiæ, quod nullum eſt abſurdum.

24 Obijciunt tertiò: ignis calefacit ſubiectum extraneū medio ſuo calore, & aqua infrigidat medio ſuo frigore, &c. ergo ſubſtantia non operatur immediatè, & per ſe; ſed medijs ſolùm accidentibus. Concedo antecedens, & nego conſequentiam: neque enim affirmamus, ſubſtantiam immediatè operari omnes ſuos effectus; ſed nonnullos, quales ſunt producere aliam ſubſtantiam, producere paſsiones, & proprietates ſuas, &c. Dices: ſi ignis poſſet in ſe producere calorē, qui eſt eius proprietas, cur non poſſet illum poducere in ſubiecto extraneo? Reſpondeo: quia ſunt plura agentia, quæ, cum in ſe poſsint operari, non tamen poſſunt in ſubiecto extraneo quantunuis applicato. Tales ſunt potentiæ vitales, quæ in ſe poſſunt producere ſuos actus, & non in ſubiecto extraneo: cur ergo non poterit ſubſtantia ignis eſſe talis naturæ, quæ calorem in ſe poſsit producere; ſecùs in alio ſubiecto: at verò alium ignem poſsit immediatè producere in ſubiecto extraneo?

25. Obijciunt quartò: calor ſeparatus ab igne ſe ſolo producit ignem: ergo non eſt neceſſarius concurſus ſubſtantiæ ignis ad producendum alium ignem. Antecedens cōſtat in ferro candente præ nimio calore, quod ſtupam ſibi applicatam comburit. Reſpondeo, in

in caſu poſito non generari imme diatè ignem à calore exiſtente in ferro; ſed ſolum ab illo produci diſpoſitionem vltimam ad formā Ignis, ad cuius exigentiam Deus vt author naturæ immediatè producit ignem in materiâ ſtupæ, & idem dicito in ſimilibus caſibus, quando ad præſentiam alicuius agentis accidentalis introducitur forma ſubſtantialis aliqua, & non eſt præſens ſubſtantia creata, à qua immediatè poſſit prouenire talis introductio. Obijciunt quintò; quod eſt proprium Dei, non eſt concedendum creaturis: ſed proprium Dei eſt eſſe immediatè operatiuum: ergo non eſt concedendum ſubſtantiæ creatæ. *Diſtinguo* minorem: propriū Dei eſt eſſe immediatè operatiuum à ſe, & independenter ab alio, concedo: dependenter ab alio, nego minorem. Et diſtinguo conſequens: non eſt tribuendum ſubſtantiæ creatæ eo modo, quo eſt proprium Dei, concedo: alio modo, nego conſequentiam.

26 Obijciunt ſextò: nulla datur ſubſtantia creata, quæ poſſit eſſe idem realiter cum ſuâ operatione: ergo neque poteſt dari aliqua, quæ ſit idem realiter cum ſuâ potentiâ operandi. Mala conſequentia. Argumentarer ne bene, nullum datur accidens, quod ſit idem realiter cum ſua operatione: ergo neque, quod ſit idem realiter cum ſua potentia operandi? Negas hanc conſequentiam. Eadem ratione, nego tuam: etenim identificari realiter cum ſuâ operatione eſt maxima actualitas, quę concedenda non eſt creaturis: at verò identitas realis ſubſtantiæ cum potentia operatiua eſt actualitas, quæ rectè componitur cum aliqua potentialitate, ſeu imperfectione: & ideo inueniri poteſt in creaturâ, vt per te de facto inuenitur in accidenti.

Obiectiones deſumpta ex Ariſtot. & S. Thoma.

27 Præter hæc obijcitur S. Thomas 1. p. quæſt. 77. art. 1. & quæſt. vnica de Spiritual. creat art. 11. & quæſt. vnica de Anima art. 12. vbi docet, animam rationalem (& idem docet de Angelo 1. p. quæſt. 54. art. 3.) diſtingui realiter à ſuis potentijs, & probat ex eo, quod ex diuerſitate actuum colligenda eſt diuerſitas potentiarum. In primis S. Thomas in his locis non negat concurſum animæ in proprias potentias. Secundò reſpondeo, Angelicum Doctorem in his locis ſolum probare animam ſe ſola non poſſe elicere tam diuerſos actus; ſed illi addendas eſſe diuerſas potentias pro diuerſitate actuum. An vero ſimul cum illis concurrat anima? Non curat. Imò vt probabimus in libr. de Anima, ſi potentiæ diſtinguantur realiter ab anima, (de quo ibi) neceſſarium erit, quod hæc ſimul cum illis concurrat immediatè ad eorum actus.

28 Obijcitur prætereà 3. par. quæſt. 77. art. 3. ad 3. vbi docet

immutationem, quæ fit in materia ad formam ſubſtantialem, non fieri ab alia forma ſubſtantiali immediatè; ſed mediantibus qualitatibus: ergò ſentit, ignem, v. g. non concurrere immediatè ad productionem alterius ignis; ſed ſolùm calorem, qui eſt in igne producente. Reſpondeo, S. Thomam hic ſolùm aſſerere, ſubſtantiam vnam non poſſe generare aliam, quin prius qualitates, quæ ſunt in generante, diſponant ſubiectum in ordine ad introducendam formam geniti; non tamen negat, diſpoſito iam ſubiecto, concurrere immediatè ſubſtantiam generantis ad introductionem formæ geniti.

29 Imò id videtur docere 1. part. quæſt. 45. art. 5. vbi ad probandum non poſſe aſſumi à Deo aliquam creaturam vt inſtrumentum ad creandum; hanc adducit rationem: *Quia cauſa ſecunda inſtrumentalis non participat actionem cauſæ ſuperioris, niſi in quantum per aliquid ſibi proprium diſpoſitiuè operatur ad effectum principalis agentis.* Vbi docet, cauſam inſtrumentalem, qualis eſt calor reſpectu ignis, non concurrere ad alium ignem, qui eſt effectus principalis ignis, niſi præuie diſponendo paſſum: ergo ſentit, ignem immediatè oriri non à calore ignis applicati; ſed ab ipſo igne. Hac ratione eſt intelligendus quæſtione vnicâ de Anima, art. 12. vbi docet, id, quod immediatè agit ex parte agentis ſubſtantialis, eſſe formam accidentalem; & proptereà in elementis non apparere alia principia actionum niſi qualitates. Quod intellige de principijs diſponentibus.

30 Tandem obijciuntur Ariſtot. & S. Thomas aſſerentes, omnem actionem fieri inter contraria: ſed ſolùm accidentia ſunt contraria: ergo illa ſolum ſunt operatiua. Secundò Ariſtoteles docet, ignem in quantum calidum producere ignem: ergo ſentit calorem eſſe rationem agendi in igne. Ad primum dico, eſſe falſum, ſi intelligatur de qualibet actione, quia certum eſt dari actionem illuminatiuam; & nihilominus hæc non verſatur inter contraria, quia lux non habet contrarium. Quapropter intelligendi ſunt Philoſophus, & Sanctus Thomas de actione corruptiuâ; hæc enim verum eſt, quod verſatur inter contraria, ſiue quæ talia ſunt formaliter vt calor, & frigus; ſiue radicaliter, vt ignis, & aqua. Ad ſecundum dico, Ariſtotelem ibi non reduplicare rationem formalem agendi in igne; ſed tantum conditionem ex parte ignis requiſitam ad producendum alium ignem, quia vnus ignis non poteſt alium producere, niſi calor exiſtens in illo materiam, in quâ producendus eſt nouus ignis ſi aliàs indiſpoſita ſit, prius diſponat.

SECTIO IV.

Vtrùm accidentia ſimul cum ſubſtantia concurrant ad productionem alterius ſubſtantiæ?

31 DIximus ſectione præcedente, ſubſtantiam immediatè concurrere ad productionem alterius ſubſtantiæ. Inueſtigandũ modò, an ſimul cum illâ concurrant etiam immediatè accidentia per eandem actionem? vt, quando vnus ignis alium producit, non ſolum concurrat immediatè forma ignis producentis; ſed etiam calor in ipſo exiſtens, ita vt ignis productus fiat per actionem immediatè ab vtroque procedentem. P. Suar. in Meta. diſp. 18. ſect. 2. num. 21. & PP. Cõnimb. hìc cap. 7. quæſt. 18. art. 2. concluſ. 2. affirmant. Contraria ſententia mihi magis arridet cum Scoto in 1. diſt. 37. & in 2. diſt. 17. & latius in 4. diſt. 12. quæſt. 3. quem ſequuntur Ocham, Durand. & P. Hurtad. hìc diſp. 9. ſect. 5. num. 63. & nonnulli recentiores. Pro eius probatione.

32 Noto, cauſam efficientem adæquatam eſſe illam, cui reſpondent omnes formalitates, quæ dantur in effectu. Tunc autem dicuntur omnes formalitates effectus reſpondere cauſæ, quando effectus ex ſe petit produci à cauſâ taliter, vt omnia prædicata eius in virtute cauſæ contineantur vel formaliter; vt, quando ſunt eiuſdẽ ſpeciei cauſa, & effectus; vel virtualiter; vt quando ſunt diuerſæ ſpeciei. Vnde quando plura requiruntur ad productionẽ alicuius effectus, vt cognoſcamus, an omnia ſint cauſæ; vel vnum ex illis ſolum, & reliqua cõditiones, indagamus, an omnes formalitates effectus reſpondeant vni ex illis entitatibus; vel non? Si autem deprehendimus, omnes formalitates effectus vni entitati reſpondere, eam ſolum dicimus eſſe cauſam, reliquas verò conditiones; ſecus ſi omnes formalitates effectus non vni ſolum; ſed pluribus vel omnibus reſpõdeant. Hinc eſt, quòd, licèt requiratur approximatio ignis ad agendũ alium ignem, non dicimus, approximationem eſſe cauſam; ſed tantum conditionem, vt ignis concurrat; quia omnes formalitates exiſtentes in igne producto adæquatè reſpondent alteri igni. Deinde ad probãdum, ſpecies intentionales concurrere efficienter ſimul cum potentia cognoſcitiua ad actum cognitionis, aſſumitur vt mediũ dari aliquam formalitatem in actu cognitionis ipſis ſpeciebus reſpõdentem.

33 Dices: omnes formalitates, quæ ſunt in effectu identificantur realiter: ergo à quacunque cauſâ procedat vna, procedent omnes; ergo non ſunt multiplicandæ cauſæ ex eo, quod effectus habeat has, vel illas formalitates. Fateor, omnes formalitates eſſe idem realiter, & nullam procedere ab vllâ cauſâ, à quâ aliæ non procedant; nihilominùs ex formalitatibus, quæ ſunt in effectu, rectè colligimus,

 mus,

mus, an ſint multiplicandæ cauſæ efficientes, vel non: quia, cum in cauſa efficiente debeat contineri vel formaliter, vel virtualiter tota perfectio effectus, ſi in vna cauſa non contineatur tota, neceſſarium eſt, addere aliam, vt in vtraque ſimul contineatur, & ab illis totam ſuam perfectionem participare poſsit effectus, & in tali caſu dicetur oriri totus effectus realiter à qualibet ex illis cauſis inadæquatè; & ab vtraque ſimul adæquatè. In hoc ſenſu accipiẽda eſt correſpondentia formalitatum effectus reſpectu cauſæ efficiẽtis. His poſitis.

34 Probatur noſtra ſententia: quia ex vnâ parte ignis, v. g. petit produci ab alio igne, vt diximus ſectionibus præcedentibus: ex aliâ verò parte omnes formalitates, quæ ſunt in igne producto continentur in igne producente: ergo ignis producens eſt cauſa adæquata alterius ignis. Conſequentia eſt bona, & colligitur ex præcedentibus. Antecedens patet: quia hi duo ignes ſunt eiuſdem ſpeciei: ergo omnia prædicata eſſentialia, quæ continentur in vno, continentur formaliter in alio. Differentia verò indiuidualis vnius continetur virtualiter in alio: quia, eo ipſo quod habeat virtutem ad producenda omnia prædicata eſſentialia, debet virtualiter continere differentiam indiuidualem; nullam enim cauſam inuenies, quæ, cum contineat in ſua virtute omnia eſſentialia prædicata alicuius effectus, indigeat conſortio alterius cauſæ ad producendum indiuiduum.

35 Obijcies primò: etiamſi vnus ignis habeat virtutem adæquatè productiuã alterius ignis; nihilominus, ſi duo ignes ſimul applicentur eidem paſſo, ambo ſimul concurrent per concurſum indiuiſibilem ad producendum ignem in illo paſſo: ergo, etiamſi ignis habeat adæquatam virtutem ad producendum alium, poterit nihilominùs calor cõcurrere cum illo ad productionem effectus per concurſum indiuiſibilem, hoc eſt, per eandem actionem. Nego conſequentiam; etenim in primo caſu id concedimus, quia aliàs nobis conſtat, quodlibet ex illis indiuiduis habere virtutem adæquatè productiuam alterius ignis. Cum autem vterque hìc, & nunc ſimul applicetur, & ſit poſsibilis concurſus, per quem vterque indiuiſibiliter concurrat, non eſt, cur illis negemus talem concurſum, de quo infra agendum eſt: at in præſenti caſu ex vna parte nobis conſtat calorem non habere virtutem adæquatam ad efficiendum ignem, quia eſt imperfectior illo: ex aliâ parte probauimus iam, ignem, cum quo coniungitur calor, habere virtutem adæquatam ad efficiendum alium ignem: ſine fundamento ergo tribuetur calori virtus productiua ignis: imò, & contra rationem, vt conſtat ex notabili adducto pro probatione noſtræ ſententiæ. Et quidem, ſi talem virtutem concedamus calori, non erit fundamentum aliquod ad illã dene-

denegandam approximationi ipſius ignis.

36 Obijcies ſecundò, ſi accidentia non concurrerent ſimul cũ ſubſtantiâ, ſæpe agens produceret effectum in paſſo, cui non eſt applicatum immediatè ſecundùm aliquam partem ſui: hoc autem non poteſt eſſe, vt dicemus in lib. de Gener. ergo, &c. Maior probatur: quia Sol generat metalla in viſceribus terræ, quibus non eſt applicatus immediatè ratione ſui; ſed ſolùm ratione qualitatum, quas per medium produxit: ergo, ſi hæ non concurrant cum Sole ad generationẽ formæ ſubſtantialis metallorum, operabitur Sol in paſſo, cui non eſt applicatus ratione ſui, neque ratione alterius, quod ſimul cum ipſo concurrat. Reſpondeo, in eo caſu Solem non generare immediatè metalla; ſed ſolùm diſponere materiam medijs qualitatibus in medio ab ipſo productis, & diſpoſitâ materiâ, Deum vt authorem naturę introducere formã ſubſtantialem in illâ ad exigentiã vltimæ diſpoſitionis. Tribuitur autem Soli talis generatio, quia ipſe medijs ſuis qualitatibus diſponit materiam.

37 Ex dictis in hac ſectione conſtat, calorem ignis non altera ratione concurrere ad productionem alterius ignis; niſi diſponendo ſubiectum per productionem graduum caloris, qui neceſſarij ſunt in illo ad introductionem formæ ſubſtantialis. Hic naſcentur à nonnullis plura de ſphæra activitatis: de propinquitate agentis cum effectu, & paſſo; de ſimilitudine, & reſiſtentia paſsi; & de reactione: quæ quidem propriam ſedem habent. 1. libr. de Generat. vbi ea pertractabo.

SECTIO V.
Quæ ſint cauſæ principales, & inſtrumentales?

38 Certum eſt primò, cauſam inſtrumentalem pertinere ad ſolum genus cauſæ efficientis, quia ſolùm efficiens dicitur apud philoſophos vti inſtrumentis ad ſuos effectus producendos. Certum eſt ſecundò, cauſam inſtrumẽtalem inter cauſas creatas comprehendi: quia in communi ſenſu omnium inuoluit imperfectionẽ, quæ quidem cadere non poteſt in cauſam Increatam. In præſenti ergo quærimus: in quo conſiſtat ratio formalis cauſæ principalis, & inſtrumentalis? Et quidẽ rem hanc difficilem reddiderunt variæ acceptiones inſtrumenti, quæ apud philoſophos, & Theologos communiter circunferuntur: eas vide apud P. Vazquez 1. p. diſp. 176. cap. 5. ex his verò, quæ dicemus in hac ſectione, facile noſces, quæ ſtrictè, & propriè; & quę laxe, & impropriè inſtrumenta nuncupentur.

39 Suppono primò, cauſam principalẽ non diſtingui ab inſtrumentali ex eo, quod effectus cõmuniter attribuatur illi; ſecus iſti: quia ſacerdos eſt cauſa inſtrumẽtalis cõſecrationis; remiſsionis peccatorũ per abſolutionẽ, &c. & nihilominus cõmuniter ſolent illi attribui

iſti effectus: quia abſolutè dicitur conſecrare; abſoluere, &c. Suppono ſecundò, rationem cauſæ principalis non conſiſtere in eo, quod virtute ſufficiente, & adæquata influat in effectum; quia intellectus agens cenſetur ab omnibus cauſa principalis ſpeciei intelligibilis; & tamen non eſt cauſa adæquata illius; ſed ſimul cum phantaſmate illam producit.

40 Suppono tertiò, cauſã principalem, & inſtrumentalem non eſſe diſtinguendas ex eo, quod hæc ſolùm agat vt mota ab alio; illa verò ſine motione ab alio operetur. Hoc eſt contra Thomiſtas. Probatur: quia in ſententia Thomiſtarũ calor eſt inſtrumentũ vnius ignis ad alium producendum; & tamen nullam motionem ſpecialem recipit à cauſâ principali vt præuiam ad productionẽ ignis. Deinde omnes cauſæ ſecundæ in ſententia Thomiſtarũ agunt vt motæ à Primâ; & tamen plures dantur cauſæ ſecundæ, quæ operantur vt propriæ cauſæ principales.

41 Suppono quartò, cauſam principalẽ, & inſtrumentalem non eſſe diſtinguendas ex eo, quod hæc producat effectum perfectiorẽ ſe; illa verò æque, vel minus perfectũ. Hoc eſt contra P. Suarez in Met. diſp.17.ſect.2.num.17. Probatur: quia, vt ipſe Pater fatetur num. 18 phãtaſma vt cauſa principalis producit ſimul cum intellectu agente ſpeciem intelligibilem; & tamen hæc, cum ſit ſpiritualis, eſt perfectior phãtaſmate materiali, & corporeo. Secundo, quia iuxta doctrinam, quam ipſe tradit tomo 1. in 3. part. diſp. 31. ſect. 4. & 5. vna albedo aſſumi poteſt à Deo vt inſtrumentum ad aliam producendam; & tamen vna albedo non eſt perfectior alia.

42 Dicendum ergo cenſeo cũ P. Hurt. diſp. 9. ſect. 13. num. 142. & recentioribus, inſtrumentũ eſſe illud, *quod cũ concurrat efficienter ad effectum, nulla ei reſpondet formalitas in effectu*. Principalis verò cauſa eſt, *cui omnes, vel ſaltem aliqua formalitas effectus reſpondet*. In hanc ſententiam conſentit P. Vazq. 1. p. diſp. 176. cap. 3. in principio, & clarius c. 4. nu. 19. & 20. Explico definitionẽ inſtrumẽti, & ex eius explicatione manebit explicata definitio cauſæ principalis. Dicitur autẽ inſtrumentũ concurrere efficiẽter ad effectũ, reſpectu cuius dicitur cauſa inſtrumentalis: quia ſi non habeat cõcurſum aliquem, non erit cauſa. Talis verò concurſus debet eſſe in genere cauſæ efficiẽtis: quia in hoc tantũ genere dantur inſtrumenta in conſenſu omniũ. Additur, *cui nulla formalitas reſpondet in effectu*: tunc autẽ dicitur aliqua formalitas effectus reſpondere cauſæ, quãdo effectus ratione alicuius prædicati petit, talẽ cauſam immediatè concurrere efficiẽter ad ipſius productionem. Neq; eſt neceſſariũ, quod petat ab hãc determinatã cauſã procedere; ſed ſufficit, quod petat hãc vel aliã vage. Vnde prædicata caloris reſpondent tám luci, quam alteri calori, quia ab vtroque ſufficienter poteſt produci.

43 Eſt

43 Eſt ergo neceſſarium ad rationem inſtrumenti, quód nulla formalitas effectus illi reſpódeat: quia, ſi aliqua illi reſponderet, nõ eſſet cur non foret cauſa principalis. Rem explicemus in actu ſupernaturalis amoris, quo Deum amamus, qui quidem eſt vitalis, & ſupernaturalis. Ratione vitalitatis reſpõdet noſtræ voluntati. Ratione veró ſupernaturalitatis reſpõdet habitui ſupernaturali charitatis, & tam neceſſaria eſt voluntas, vt producatur iſte actus vitalis, quam habitus ſupernaturalis charitatis, vt producatur idem actus ſupernaturalis: ergo nõ eſt ratio, cur habitus dicatur potiùs cauſa principalis, quam voluntas. Confirmatur: quia, licèt voluntas in hoc caſu concurrat ad producendum actum ſupernaturalem, qui eſt ſuperioris ordinis; nihilominus concurrit vt domina ipſius actus, quæ poteſt ſe determinare, vel non determinare ad illum pro ſuo libito: ergo non ſe habet vt inſtrumentum, quia hoc iuxta communem exiſtimationem ita ſubditur cauſæ principali, vt nõ habeat dominium operationis ipſius cauſæ principalis; ſed eam ſequatur, & quaſi obtẽperet ad ipſam operationem.

44 Ex his fit 1. inſtrumentũ naturalis ordinis (naturalis ordinis voco illud, quo vtitur cauſa principalis naturalis ordinis ad ſuos cõnaturales effectus, ſeu proprios producendos) non aliter cõcurrere ad effectum principalem; niſi præparando, & diſponendo ſubiectum ad ipſum effectum. Ratio eſt: quia vel effectus petit ex natura ſuâ ab illo immediate oriri; vel non. Si primum; reſpondebit illi aliqua formalitas effectus, & ideó erit cauſa principalis inadæquata. Si ſecundum: non concurret ex naturâ rei immediate ad eius productionem, ac per conſequens ſi concurrit, ſolum concurret diſponendo, & præparando ſubiectum.

45 Fit ſecundo, inſtrumentũ artificiale vere, & proprie participare rationem inſtrumenti reſpectu formæ artificialis, cuius cauſa principalis eſt artifex. Eſt ergo artifex cauſa principalis, quia ipſe taliter dirigit, & coordinat partes ſuæ materiæ, vt ex eis réſultet forma artificialis: inſtrumentum vero eſt proprie cauſa inſtrumentalis, quia concurrit ad materiam præparandam, & diſponendam eâ ratione, quæ neceſſaria eſt, vt ex materia opus artificiale compingatur: quod quidem non aliter peragit inſtrumentum, niſi remouendo prohibentia, & applicando ea, quæ neceſſaria ſunt ad hoc, vt opus euadat artificioſum. Id autem facile videri poteſt in inſtrumentis pictoris, fabri lignarij, &c.

46 Fit tertió; quando cauſæ ſecundæ dicuntur aſſumi à Deo vt inſtrumenta ad proprios, & connaturales effectus earum producendos, vt ignis ad producendum alium ignem, &c. laxe eſſe accipiendam eam locutionem, quod etiam intellige de phantaſmate, dum

dum à S. Thoma dicitur aſſumi vt inſtrumentum ad productionem ſpeciei intelligibilis. Ratio eſt: quia iſtis propriè conuenit ratio cauſæ principalis, vt conſtat ex dictis.

47 Obijcies, vt probes, voluntatem concurrere vt inſtrumẽtum ad actum ſupernaturalẽ charitatis: voluntas eleuatur ab habitu charitatis ad productionem actus ſupernaturalis: ergo cõcurrit vt inſtrumentũ ad talem actũ. Conſequentia videtur bona: quia hoc, quod eſt eleuari, ſolùm attribuitur inſtrumento. Antecedens probatur: quia illud dicitur eleuari, quod aſſumitur ad effectum ſuperioris ordinis. Diſtinguo antecedens: voluntas eleuatur ad actũ ſupernaturalẽm, in quo aliqua illi formalitas reſpondet, concedo: in quo nulla illi formalitas reſpondet, nego antecedens. Et deinde nego conſequentiam: nam, licet, quod eſt inſtrumentum, ſemper dicatur eleuari; attamen nõ omne, quod eleuatur, eſt inſtrumentum.

SECTIO. VI.

An quælibet res poſsit aſſumi à Deo ad quanlibet aliam immediate producendam?

48 QVæſtio procedit de potentiâ abſolutâ Dei, an videlicet fieri poſsit ſupernaturaliter, quod quælibet res immediatè cõcurrat ad quamuis aliam producendam? Communiter dici ſolet, rem taliter concurrentem fore inſtrumentum. In meâ tamen ſententiâ non dicenda eſſet inſtrumẽtum (ſi propriè loquendum ſit) ſed cauſa principalis inadæquata, vt colligi poteſt tũ ex dictis ſect. præcedente; tum ex dicendis in hâc ſectione. In præſenti ergo quæſtione P. Suar. tom. 1. in 3. p. diſp. 9. ſect. 1. & 2. affirmatiuam partem tuetur; ſubſcribit P. Hurt. hìc diſp. 9. ſect. 14. num. 177. Probat 1. quia materia poteſt de potẽtia Dei recipere formam ſupernaturalem, vt eſt vnio hypoſtatica, &c. ergo poteſt etiam aſſumi ad illam efficiendam. Si autem poteſt materia, poterit, & alia quæuis entitas. Conſequentiam probat: quia difficilius, eſt rem inferioris ordinis recipere aliam ſuperioris, quã illam efficere: vnde, ſi primum poteſt fieri de potentiâ Dei, poterit & ſecundum. Secundò, quia intellectus noſter poteſt aſſumi ad producendam intellectionem ſupernaturalem: ergo & quæuis res ad quamuis aliam efficiendam.

49 Contrariam ſententiã amplector cum P. Vazq. tom. 1. in 1. p. diſp. 176. cap. 4. Pro eius tamen declaratione, & probatione. Pono. 1. ad hoc, vt vna res poſsit aſſumi ad aliam producendam, neceſſariũ eſſe, quod per ſuam entitatẽ habeat virtutem intrinſecã ſaltem inchoatam productricem talis effectus. Ratio eſt: quia, quãdo calor, v. g. aſſumeretur immediate ad producendam gratiam, Angelum, &c. vel concurreret per ſuam entitatem ad talem productionẽ; vel per aliquid ſuperadditũ. Si hoc ſecũdum; illud ſupperadditũ eſſet,

quod

quod haberet rationem cauſæ reſpectu talis effectus; non calor. Si dicatur primum: ergo concurſus ille oriretur immediate ab entitate caloris: ergo contineretur immediate in illa: ergo entitas caloris haberet virtutum ſaltem inadæquatam, ſeu inchoatam ad producendum talem effectum.

60 Pono 2. de facto dari in aliquibus entitatibus naturalis ordinis virtutem inchoatam, ſeu inadæquatam ad efficiendos aliquos effectus ſupernaturales: quia voluntas noſtra concurrit efficiēter ad actum ſupernaturalem charitatis: ergo habet virtutem effectiuam illius. Conſequentia eſt bona, vt conſtat ex nu. præcedente. Antecedens probatur: tum quia ille actus eſt vitalis, & propterea oriri debet efficienrer à voluntate, quæ eſt principium vitale: tum etiā quia ille actus eſt meritorius, & Concilium Tridentin. *ſeſſ. 6.* can. 4. damnat aſſerentes, liberum arbitrium nihil omnino agere; ſed mere paſsiue ſe habere, circa actus videlicet meritorios: tū denique quia, cū voluntas libere amet Deum per talem actū, vt eſt Fide ſanctū, debet eſſe in eius poteſtate illū habere, vel non habere: ſi autē actus efficienter procederet à ſolo Deo, vel ab habitu charitatis, & nō ab ipſā volūtate, non eſſet in poteſtate illius talem actū habere, vel nō habere; ſed illū neceſſario reciperet quotieſcunque Deus, vel habitus ipſum actū in illâ efficerent. His poſitis.

51 Dico 1. de facto nullum eſt fundamentum ad aſſerendum, quālibet entitatem poſſe aſſumi à Deo ad quanuis aliam immediate producendam. Hæc eſt P. Vazq. Probatur: quia ad hoc, vt quæuis entitas aſſumi poſſet ad omnes effectus, neceſſarium eſſet, quod haberet virtutem intrinſecam ſaltem inchoatam ad illos producendos, vt conſtat ex ſupra dictis: ſed de facto nullum eſt fundamentum ad aſſerendam talem virtutem in qualibet re: ergo, &c. Minorem probo: quia, ſi aliquod eſſet, maxime adducta pro contraria ſententia: hæc autem nulla ſunt; quia ex eo, quod vna res habeat virtutem intrinſecam naturalem adæquatā, vel inadæquatā ad recipiendū aliquem effectum, non recte infertur habere virtutem naturalem ad illum efficiendum: neque ex eo, quod vna entitas habeat virtutem naturalem ad efficiendum aliquē effectum naturalem, recte infertur quanlibet aliam habere talē virtutem: ergo ex eo, quod entitas aliqua habeat virtutem intrinſecā ad recipiendum aliquem effectum ſupernaturalem, nō recte infertur habere virtutem ad illum efficiendū: neque ex eo, quod vna entitas naturalis habeat virtutem intrinſecam inchoatam ad efficiendum aliquem effectum ſupernaturalē, recte infertur, quanlibet aliam habere talem virtutem. Conſequentia patet: quia, ſi vna res poteſt habere virtutem intrinſecam naturalem adæquatam, vel inadæquatam ad effectum naturalem, quem non poſsit producere

quæ-

dum à S. Thoma dicitur aſſumi vt inſtrumentum ad productionem ſpeciei intelligibilis. Ratio eſt: quia iſtis propriè conuenit ratio cauſæ principalis, vt conſtat ex dictis.

43 Obijcies, vt probes, voluntatem concurrere vt inſtrumẽtum ad actum ſupernaturalẽ charitatis: voluntas eleuatur ab habitu charitatis ad productionem actus ſupernaturalis: ergo cõcurrit vt inſtrumentũ ad talem actũ. Conſequentia videtur bona: quia hoc, quod eſt eleuari, ſolùm attribuitur inſtrumento. Antecedens probatur: quia illud dicitur eleuari, quod aſſumitur ad effectum ſuperioris ordinis. Diſtinguo antecedens: voluntas eleuatur ad actũ ſupernaturalém, in quo aliqua illi formalitas reſpondet, concedo: in quo nulla illi formalitas reſpondet, nego antecedens. Et deinde nego conſequentiam: nam, licet, quod eſt inſtrumentum, ſemper dicatur eleuari; attamen nõ omne, quod eleuatur, eſt inſtrumentum.

SECTIO. VI.

An quælibet res poſsit aſſumi à Deo ad quamlibet aliam immediate producendam?

48 QVæſtio procedit de potentiâ abſolutâ Dei, an videlicet fieri poſsit ſupernaturaliter, quod quælibet res immediatè cõcurrat ad quamuis aliam producendam? Communiter dici ſolet, rem taliter concurrentem fore inſtrumentum. In meâ tamen ſententiâ non dicenda eſſet inſtrumẽtum (ſi propriè loquendum ſit) ſed cauſa principalis inadæquata, vt colligi poteſt tũ ex dictis ſect. præcedente; tum ex dicendis in hâc ſectione. In præſenti ergo quæſtione P. Suar. tom. 1. in 3. p. diſp. 9. ſect. 1. & 2. affirmatiuam partem tuetur; ſubſcribit P. Hurt. hìc diſp. 9. ſect. 14. num. 177. Probat 1. quia materia poteſt de potẽtia Dei recipere formam ſupernaturalem, vt eſt vnio hypoſtatica, &c. ergo poteſt etiam aſſumi ad illam efficiendam. Si autem poteſt materia, poterit, & alia quæuis entitas. Conſequentiam probat: quia difficilius, eſt rem inferioris ordinis recipere aliam ſuperioris, quã illam efficere: vnde, ſi primum poteſt fieri de potentiâ Dei, poterit & ſecundum. Secundò, quia intellectus noſter poteſt aſſumi ad producendam intellectionem ſupernaturalem: ergo & quæuis res ad quamuis aliam efficiendam.

49 Contrariam ſententiã amplector cum P. Vazq. tom. 1. in 1. p. diſp. 176. cap. 4. Pro eius tamen declaratione, & probatione. Pono. 1. ad hoc, vt vna res poſsit aſſumi ad aliam producendam, neceſſariũ eſſe, quod per ſuam entitatẽ habeat virtutem intrinſecã ſaltem inchoatam productricem talis effectus. Ratio eſt: quia, quãdo calor, v. g. aſſumeretur immediate ad producendam gratiam, Angelum, &c. vel concurreret per ſuam entitatem ad talem productionẽ; vel per aliquid ſuperadditũ. Si hoc ſecũdum; illud ſupperadditũ eſſet,

quod

quod haberet rationem cauſæ reſpectu talis effectus; non calor. Si dicatur primum: ergo concurſus ille oriretur immediate ab entitate caloris: ergo contineretur immediate in illa; ergo entitas caloris haberet virtutem ſaltem inadæquatam, ſeu inchoatam ad producendum talem effectum.

60 Pono 2. de facto dari in aliquibus entitatibus naturalis ordinis virtutem inchoatam, ſeu inadæquatam ad efficiendos aliquos effectus ſupernaturales: quia voluntas noſtra concurrit efficiēter ad actum ſupernaturalem charitatis: ergo habet virtutem effectiuam illius. Conſequentia eſt bona, vt conſtat ex nu. præcedente. Antecedens probatur: tum quia ille actus eſt vitalis, & propterea oriri debet efficienter à voluntate, quæ eſt principium vitale: tum etiā quia ille actus eſt meritorius, & Concilium Tridentin. ſeſſ. 6. can. 4. damnat aſſerentes, liberum arbitrium nihil omnino agere; ſed mere paſsiue ſe habere, circa actus videlicet meritorios: tū denique quia, cū voluntas libere amet Deum per talem actū, vt eſt Fide ſanctū, debet eſſe in eius poteſtate illū habere, vel non habere: ſi autē actus efficienter procederet à ſolo Deo, vel ab habitu charitatis, & nō ab ipſā volūtate, non eſſet in poteſtate illius talem actū habere, vel nō habere; ſed illū neceſſario reciperet quotieſcunque Deus, vel habitus ipſum actū in illâ efficerent. His poſitis.

51 Dico 1. defacto nullum eſt fundamentum ad aſſerendum, quālibet entitatem poſſe aſſumi à Deo ad quanuis aliam immediate producendam. Hæc eſt P. Vazq. Probatur: quia ad hoc, vt quæuis entitas aſſumi poſſet ad omnes effectus, neceſſarium eſſet, quod haberet virtutem intrinſecam ſaltem inchoatam ad illos producendos, vt conſtat ex ſupra dictis: ſed defacto nullum eſt fundamentum ad aſſerendam talem virtutem in qualibet re: ergo, &c. Minorem probo: quia, ſi aliquod eſſet, maxime adducta pro contraria ſententia: hæc autem nulla ſunt; quia ex eo, quod vna res habeat virtutem intrinſecam naturalem adæquatā, vel inadæquatā ad recipiendū aliquem effectum, non recte infertur habere virtutem naturalem ad illum efficiendum: neque ex eo, quod vna entitas habeat virtutem naturalem ad efficiendum aliquē effectum naturalem, recte infertur quanlibet aliam habere talē virtutem: ergo ex eo, quod entitas aliqua habeat virtutem intrinſecā ad recipiendum aliquem effectum ſupernaturalem, nō recte infertur habere virtutem ad illum efficiendū: neque ex eo, quod vna entitas naturalis habeat virtutem intrinſecam inchoatam ad efficiendum aliquem effectum ſupernaturalē, recte infertur, quanlibet aliam habere talem virtutem. Conſequentia patet: quia, ſi vna res poteſt habere virtutem intrinſecam naturalem adæquatam, vel inadæquatam ad effectum naturalem, quem non poſsit producere

quæ-

quæuis alia, cur non poterit vna res naturalis habere virtutem inchoatam ad effectum ſupernaturalem, quem non poſsit attingere quæuis alia?

52 Dico ſecundò: veroſimilius eſt, non poſſe quanlibet rem de facto aſſumi à Deo ad quanuis aliam producẽdam. Eſt P. Vazq. ſup. Probatur: quia, vt defacto aſſumeretur, neceſſarium eſſet, quod defacto haberet virtutem ſaltem inchoatam ad producendos quoſlibet effectus: ſed veroſimilius eſt, non dari talem virtutẽ in quauis re: ergo, &c. Minorem probo: quia inter res naturales non quęuis habet virtutem naturalem ad quoſuis effectus naturales; ſed vna habet determinatam virtutem ad aliquos effectus; & alia ad alios: ergo idem continget in noſtro caſu, nempe quod non quæuis entitas habeat virtutem inchoatam ad quoſuis effectus ſupernaturaliter producendos; ſed vna ad hos, & alia ad alios, &c. Et ratio à priori eſt: quia, cum quæuis creata virtus ſit finita & limitata, nõ debet extendi ad quoſcunque eff. ctus; ſed ad aliquos tantum.

53 Secundò: quia, ſi quæuis res haberet virtutem inchoatam ad quanuis aliam producendam, non eſſet, cur calor defacto ſæpe non concurreret ad producendũ frigus, & lapis ad producendum ignem, &c. quia ſæpe calor eſt applicatus paſſo, in quo defacto producitur frigus ab alio frigore: deinde calor habet virtutem inchoatam per te ad frigus producendum: quare ergo virtus illius non cõplebitur defacto per agens frigidum ad hoc, vt ſimul cum illo producat frigiditatem?

54 Dices: frigus ex naturâ ſuâ petit produci à frigore, & nõ à calore; & ideò naturaliter non poteſt ab illo produci. Sed cõtrà: in primis frigus ex naturâ ſuâ non magis petit produci à frigore, quam à quacunque aliâ cauſâ habente virtutem ad illum producẽdum: vnde, ſi calor habeat talem virtutem, non erit contra naturã frigoris ab illo produci. Secũdò, licet id eſſet cõtra naturam frigoris; nihilominùs ſi calor haberet virtutem intrinſecam ad frigus producendum, nõ eſſe, cur naturaliter, hoc eſt, ſine miraculo non poſſet ab illo produci: quia, licèt ſit cõtra naturam lapidis moueri ſurſum; nihilominus ſi naturaliter applicetur cauſa habens virtutem intrinſecam ad cauſandum talem motum in lapide, illũ cauſabit ſine vllo miraculo, vt cõſtat experientiâ: ergo, licèt ſit cõtra naturam frigoris produci à calore; ſi tamen calor habeat virtutem intrinſecam ad illud producendum, & naturaliter applicetur paſſo (vt poteſt defacto) cum alio agente, quod poſsit virtutem caloris complere, non erit, cur non concurrat ſine miraculo cum illo ad producendum frigus.

SE-

SECTIO. VII.

An aliqua entitas poſsit aſſumi à Deo ad ſe ipſam phyſice efficiendam?

55 PRobauimus ſectione præcedenti, nō poſſe quanuis rem aſſumi ad quanuis aliam efficiendam. Reſtat nunc explicare; an ſit aliqua, quæ de potentia Dei abſoluta poſsit aſſumi ad ſui effectionem tanquam principium efficiens phyſice in ſe ipſam influens. Et quidem res aliqua produci poteſt vel per vnam totalem actionem ſolùm; vel per duas totales ſimul; quarum quælibet per ſe eſſet ſufficiens, adhùc aliâ deficiēte, ad rem ipſam producendam. In vtroque caſu agitatur præſens difficultas.

56 Dico primò: nulla res poteſt aſſumi à Deo, ad ſe ipſam efficiendam, quando per vnam ſolam actionem efficitur. Ita P. Vazq. P. Hurt. & P. Suar. infra referendi. Probatur: quia quæuis cauſa prioritate reali naturæ ſupponitur exiſtens ante cauſalitatem, per quam cauſat ſuum effectum, vt conſtat ex diſput. 10. num. 18. ſed nulla res creata poteſt præſupponi exiſtens in genere cauſæ efficiētis ante actionem, per quam efficitur: ergo neq; poteſt efficiēter cōcurrere ad actionē, per quā efficitur. Minorem probo: quia non poteſt res in genere cauſæ efficientis ſupponi exiſtens ante id, per quod efficienter fit exiſtens, quia, ſi iam ſupponitur exiſtens efficiēter, qua ratione fieri poterit per illud exiſtens? ſed efficiēter fit res exiſtens per actionem, per quam producitur: ergo non poteſt ſupponi in genere cauſæ efficientis ante ipſam actionem: ergo neque ad illam efficienter concurrere. Hæc concluſio eſt vera non ſolùm reſpectu primi inſtantis, in quo res producitur; ſed etiam reſpectu temporis ſequentis, in quo conſeruatur, de vtroque enim probat ratio facta.

57 Dico ſecundò; adhuc poſitâ primâ actione, per quam res producitur, non poteſt aſſumi ad ſe ipſam efficiēdam per aliā actionem ſiue in primò inſtanti productionis, ſiue in tempore conſeruationis. Hæc concluſio eſt contra P. Suar. tom. 3. in 3. par. diſp. 50. ſect. 4. prope finem: eam tenet P. Vazq. tom. 3. in 3. par. diſp. 181 cap. 7. à n. 88. & P. Hurt. in Phyſ. diſ. 6. ſect. 13. Probatur: quia quęuis cauſa eſt prior naturâ realiter ſuo effectu, vt nemo non cōcedit, ſiue ille producatur per vnam cauſalitatem ſiue per duas; ſed vna, & eadem res non poteſt realiter eſſe prior naturâ ſe ipſâ: ergo neque cauſa ſui ipſius ſiue per primam, ſiue per ſecundam actionem. Minorem probo: quia prioritas, & poſterioritas realis non poteſt dari niſi inter extrema realiter diſtincta: ſed vna, & eadem realis entitas, ſiue producatur per vnam, ſiue per duas cauſalitates, non poteſt eſſe realiter diſtincta à ſe ipſâ: ergo neque realiter prior naturâ ſe ipſâ. Confirmatur: quia vnio realis non poteſt dari, niſi inter extrema realiter inter ſe diſtincta, neque

que receptio, ſeu informatio realis, niſi inter formam, & ſubiectum realiter interſe diſtincta: albedo nanque non poteſt ſe ipſam realiter informare; neq; materia ſe ipſam realiter recipere: ergo neque prioritas naturæ realis poteſt dari niſi inter extrema diſtincta realiter.

58 Dices: vna entitas prout producta per vnam cauſalitatẽ diſtinguitur realiter à ſe ipſâ prout producta per ſecundam, quia prima, & ſecunda cauſalitas realiter diſtinguũtur. Ex quo fit, vnam, & eandẽ entitatem prout productã per primã cauſalitatem poſſe eſſe realiter priorem ſe ipſâ prout productâ per ſecundam cauſalitatẽ, ac per conſequens poſſe eſſe cauſam ſui ipſius ſecundũ hanc rationẽ. Verũ velim animaduertas, nempe, cauſam non ſolum eſſe priorẽ naturâ cauſalitate, ſeu cõcreto reſultãte ex ipſâ cauſalitate, & effectu; ſed etiam eſſe priorẽ ipſâ entitate effectus ſecũdùm ſe: quia cauſa eſt prior naturâ illo, quod habet exiſtentiã ab ipſâ cauſâ: atqui non ſolùm cauſalitas ſeu concretũ reſultans ex cauſalitate, & effectu habet exiſtentiam à cauſâ; ſed etiam ipſa entitas effectus ſecundũ ſe: ergo cauſa nõ ſolũ eſt naturâ prior cauſalitate, & cõcreto prædicto; ſed etiam entitate effectus.

59 Vnde hoc verſatur diſcrimen inter hoc, quod eſt eſſe *calidũ*, & hoc quod eſt eſſe *productũ*, quod *calidum* eſt, & dicitur totum illud reſultans ex calore, & ſubiecto, ita vt ſubiectum ſecũdùm ſuã entitatem non ſit reuerà calidũ; ſed ſolũ dicatur habere calorẽ, vt ex illo, & calore habito reſultet calidum tanquam vnum compoſitum ex illis. At vero *productũ* non ſolum eſt concretum reſultans ex productione, & termino; ſed etiã ipſe terminus ſecundum ſuam entitatem eſt reuerà productus propter rationem ſuprâ traditam. Ex quo fit, denominationẽ producti non prouenire à productione tanquàm à formâ mere exercente rationem formæ circa terminũ productum; ſed tanquàm a cauſalitate, & viâ, mediã quâ ipſa entitas effectus oritur, & fit exiſtens â ſuâ cauſâ. Ex his ergo colliges, entitatem prout productam per primã cauſalitatem, non poſſe eſſe prius naturâ ſe ipſâ prout productâ per ſecundam, quin etiam ſit prior ſuâ ipſius entitate: cũ autẽ repugnet, eſſe naturâ priorẽ ſuâ entitate ſecundũ ſe, repugnabit etiam, quòd ſit prior ſecundâ illâ cauſalitate. Omitto aliam rationem, quam adducit P. Hurt. ſuprâ, quia Theologica eſt.

SECTIO. VIII.

An forma materialis, & eius vnio cum materia producantur per eandem actionem?

60 AD idẽ agens, ad quod pertinet formam materialem educere ex potentiã materiæ, pertinet etiã vnionẽ eiuſdem formæ, producere, vt communiter concedunt authores. Quærimus modò, an id peragat mediâ vnâ actione; vel duplici? P. Suar. in Met. diſ. 15. ſect. 4. n. 3. & diſp. 48. ſect. 2. n. 11

P. Rub.

P. Rub. 1. de Gen. tract. 1. quæſt. 3 n. 39. aiunt, vtranque produci per eandem actionem. Probari poteſt hæc ſententia: quia forma educibilis, & eius vnio ita ſunt cônexę, vt vna fi ie aliâ produci nequeat ex natura rei: cur ergo non dicemus, produci per eandem actionē. Hæc opinio eſt valde probabilis.

61 Nihilominus cõtrariã mihi eſt probabilior, eã tenent Duran in. 2. diſt. 1. quæſt. 5. ad vlti. & Niphus lib. 7. diſp. 4. ac multi recentiores. Probatur primò: quia vnio eſt terminus, & complementum exiſtentiæ formæ ſubſtantialis, vt cõſtat ex dictis diſp. 5. ſect. 2. ergo ſupponit illam exiſtentem: ſed, ſi producerentur per eandem actionem, non poſſet vnio ſupponere formam exiſtentem; ſed ſimul vtraque exiſteret, ſiquidem ſimul fieret: ergo non producuntur per eandem actionem. Prima conſequentia probatur: quia quod complet, & terminat aliud, quaſi aduenit illi ſub eâ ratione, ſub quâ illud complet: id autem quod aduenit alteri, ſupponit illud.

62 Secundò probatur: quia, licèt vltima diſpoſitio ad formã aliquã produci nequeat, quin in eodem tempore producatur ipſa forma, neque pars cõtinui poſsit produci, quin ſimul producatur indiuiſibile terminatiuũ, ſeu continuatiuũ illius partis cũ alia; nihilominus hæ producuntur per diuerſas actiones, vt concedunt omnes: ergo, licèt forma materialis produci non poſsit ex naturâ rei, quin in eodẽ tempore producatur vnio, producẽtur nihilominus per diuerſas actiones. Ex hoc conſtat ad rationem adductam pro contrariâ ſententiâ.

63 Obijcit P. Suar. 1. formæ materiales fiunt per actionẽ, per quã materia influit in ipſas vt cauſa materialis: ſed materia non influit in formã, niſi vnitã: ergo per eandẽ actionẽ, per quam influit in formã, influit in vnionẽ. Nego minorẽ: quia prius eſt, quod materia influat in entitatẽ formæ, & deinde influit in vnionem. Inſtat: eductio, & creatio ſunt actiones ſpecie diſtinctæ: ergo debent habere terminos ſpecie diſtinctos; ſed, ſi vnio nõ educatur per eãdẽ actionẽ, per quã educitur forma materialis, ſæpe continget, quod creatio, & eductio non habeant terminos ſpecie diſtinctos: ergo, &c. Minor cõſtat in quãtitate Euchariſticâ, quæ ante conſecrationẽ educitur ex materiâ panis; poſt cõſecrationẽ verò creatur: ergo, quando educebatur, aliquid habebat, ratione cuius eſſet terminus eductionis ſpecie diuerſus à ſe ipſâ, quã lo terminat creationẽ: Id autẽ nõ poteſt eſſe aliud, niſi vnio: ergo &c. Concedo primum antecedens, & nego conſequẽtiam: quia ad hoc, vt eductio, & creatio diſtinguãtur ſpecie adhuc circa eundẽ terminũ, ſufficit, quòd vna producat illum dependenter à ſubiecto; alia verò independenter.

64 Obijcit ſecundò P. Rub. formæ materiales fiunt inhærentes materiæ per actionem, per quã educuntur ex potentiâ ipſius mate-

materiæ: ſed nō inhærent niſi per vnionem: ergo per eandem actionem, per quam educũtur, fit vnio. Reſpondeo, inhærentiam formæ materialis coaleſcere ex eductione ipſius formę, & vnione eiuſdem cum ſubiecto: adueniente vero vnione complerur inhærentia, ex quo non ſequitur, vnionem producendam eſſe per eandem actioné, ac formam; ſed tantum non fore inhærentem formam complete, ſi poſt eductionem ipſius non ſuccedat eductio vnionis.

65 Obijcies 3. non repugnat formam, & vnionem produci per eandem actionem: ergo defacto producetur. Antecedens probatur: quia nō repugnat, duos ignes, quorum quilibet ſeorſim ſufficeret ad producendum alium tertiũ, producere illum per cõcurſum indiuiſibilem, ſi ſimul applicentur: ergo, licèt vnio, & forma ſint tales, quę, ſi ſeorſim producerentur, terminarent diuerſas actiones; tamen ſi in eodem tempore producantur, terminare poterunt eandem. Nego primum antecedens. Ad probationem, concеſſo antecedente, nego cõſequentiã. Diſparitas eſt: quia cuilibet ex illis ignibus applicatis debetur concurſus in paſſum; cũ autẽ nõ poſſint ambo habere diuerſas actiones circa eũdẽ effectũ, quia vna ex illis ſuperflueret, vt dicemus diſp. 18. ſect. 2 debetur illis vna indiuiſibiliter ab vtroque procedẽs: at verò forma, & vnio poſſunt, & debent produci per diuerſas actiones, vt conſtat ex dictis pro noſtra concluſione.

DISPVTATIO XIIII.

De cauſa Prima.

SECTIO. I.

Statuitur cauſa Prima, à qua omnes ſecundæ fuere, & conſeruantur.

1 NOn ſolum ſanctũ eſt Fide, dari vnum Primum ens, omnino independens in ſuo eſſe ab alio, & ſumma perfectione pollens; ſed etiam naturali lumine adeò notum, vt vel ipſi philoſophi, quibus fidei lumen non illuxit, non parum mirati fuerint eos, qui belluina feritate id auſi ſint negare. Vide authorem libri de Mundo ad Alexandrum, Platonem in Timæo, Senecam libr. de Conſol. Cicer. libr. de Natura Deorum, Ariſt. lib. 8. Phyſ. & 12. Metaph. Propterea D. Paulus ad Romanos 1. ait, inexcuſabiles eſſe philoſophos antiquos: quia, cũ eũ etiã habuerint Diuinitatis, & attributorum Dei, eum non glorificauerunt vt Deũ. Vide P. Suar. in Meta, diſp. 29. vbi rem hanc doctiſſime, vt aſſolet, & eruditiſſime pertractat.

2 Hoc Primum, & perfectiſſimum ens eſſe cauſam omnium cauſarum creatarum docet catholica Fides. Ioannes 1. *omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*: & in ſymbolo Niceno dicitur *Deus factor cœli, & terræ, viſibilium omnium, & inuiſibilium.* Idem

Idem oſtenditur manifeſta ratione. Sit prima, quam adducit Ariſtot. hoc lib. 2. cap. 4. text. 44. & 45. iuxta diuiſionē PP. Conn. vbi merito miratur Philoſophus, quod, cū omnes fateri cogamur, omnes effectus, quos vel natura, vel arte effici conſpicimus, non fieri caſu; ſed magno conſilio, & arte, nihilominus fuerint aliqui adeo ſtolidi, qui putauerint, cælos, elementa, & reliqua, ex quibus hæc mundi machina cōpingitur, caſu facta eſſe, & non ab aliquo ſupremo artifice, in quo mira inueniatur ſapientia, & eximia virtus.

3 Secundò probatur: quia in tota collectione rerum creatarum nihil cōtinetur, quod non ſit ab alio: ergo debet dari extra hanc collectionē aliquid, aquo ſint omnia, quæ in ea continētur. Patet conſequentia: quia in hâc collectione non poteſt dari vnum, quod ſit cauſa totius collectionis; alioqui eſſet cauſa ſui ipſius. Si autem detur vnum, quod ſit cauſa cæterorum; vel hoc vnum eſt a ſe; vel non. Si primum: iam erit extra collectionē cauſarum creatarum, & erit Deus. Si ſecundū, non poteſt eſſe ab alio illius collectionis; quia eſſet effectus ſui effectus: ergo debet eſſe ab aliquo, quod ſit extra collectionem illam. Hunc autem dicimus eſſe *Deum*, qui quidem erit cauſa immediata illius effectus, & mediata ſaltem cæterorū. Ex quo ſequitur, *Deum* eſſe cauſam primam creaturarum. tum quia eſt, aquo primo pendent; tum etiam quia ipſe non eſt ab alio; alioqui ipſe eſſet etiam creatura, ac per cōſequens non eſſet extra collectionem creaturarum.

4 Poſſet infidelis aliquis reſpondere, totā collectionē creatarum cauſarum eſſe infinitam, ita vt nulla ſit, quæ non ſit ab alia, & illa ab alia in infinitum abſq; eo, quod vnquam perueniri poſſit ad vltimam. Sed contrà: licèt in cauſis creatis daretur proceſſus in infinitum; nihilominus tota hæc collectio infinita eſſet ab alio: ergo extra totam collectionē deberet dari aliqua cauſa, aqua eſſet. & ſic redit argumentum ſuprà factum. Antecedens videtur certum: quia tu fateris, hanc infinitam collectionē eſſe rerum creatarum: ergo nihil eſt in illâ, quod non habeat eſſe ab alio: ergo extra illam datur aliud ens, aquo omnes entitates, vel ſaltē vna ex illis prodeat: ergo, &c.

5 Reſtat explicare: an ea, quę prima cauſa produxit, non ſolum ab ipſa pendeant quoad primam ſui productionem; ſed etiā quoad conſeruationē, ita vt ſicut à *Deo* fuerunt primo producta; ſic etiam ab ipſo conſeruentur? Et quidem de facto ab illo cōſeruari non obſcurè docet ſacra pagina Ioan. 5. *Pater meus vſque modo operatur, & ego operor.* Super quæ verba hæc habet Auguſtinus lib. 5. Geneſ. cap. 20. *Sic credamus, vel, ſi poſsimus etiam intelligamus, vſq; nunc ita operari Deū, vt, ſi conditis ab eo rebus operatio eius ſubſtrahatur, intereant.* Deinde Sa-

pient. 11. *Quomodo poſſet aliquid permanere, niſi tu voluiſſes? aut quod a te vocatum non eſſet, conſeruaretur?* Adde Anſelm. in Monol. cap. 1. vbi ait: *Sicut nihil factum eſt, niſi per creatricem præſentem eſſentiam; ita nihil viget niſi per eius conſeruatricem potentiam.* Videatur P. Suar. in Meta. diſput. 21. ſect. 1. num. 4. & 5.

6 Probatur ratione primò: quia omnes creatæ cauſæ in primâ ſui productione dependēt à Deo, vt iam vidimus: ergo & in conſeruatione. Probo conſequentiam: quia ideo cauſæ creatæ pendent à Deo in primâ ſui productione, quia per ſuam eſſentiam ſunt entia per participationem ab aliâ cauſâ: ſed, dum conſeruantur permanet eadem eſſentia: ergo permanet eadem dependentia à Deo. Hoc modo eſt expendenda ratio adducta à S. Thom. 1. par. q. 104. art. 1. Dices: dato quod creatura habeat ſemel ſuum eſſe à Deo, perſeuerabit in illa, ſi denuò nō auferatur ipſi poſitiuè: ergo ſuperfluè additur actio poſitiua, per quam à Deo conſeruetur. Sed contra eſt, quod, cum actio Dei in primâ rei productione neceſſaria ſit, quia eſſentia creaturæ vtpotè ens per participationem ab alio eam exigit, & hæc eſſentia perſeueret eadem toto tempore, quo durat, neceſſarium etiam erit, quod perſeueret actio, per quam in primo inſtanti producta fuit, quę quidem actio non producet ſæpius eſſe creaturæ; ſed primo productum ſeruabit incolume.

7 Secundò, probatur eadem veritas; quia ſicut Deus libere creauit omnia, ſic etiam libere ea conſeruat; impium enim, & blaſphemum eſſet dicere, Deum, poſtquā rem ſemel produxit, non poſſe eam pro libito deſtruere: atqui, ſi creaturæ non dependerent à Deo in conſeruari, ſæpe non poſſet rem ſemel productam deſtruere: ergo, &c. Minorē probo: quia in pluris non poſſet illam deſtruere per ſubſtractionem concurſus, cum illam non conſeruaret: neque per actionem poſitiuam; vel enim hæc immediate terminaretur ad deſtructionem rei corrumpendæ, & hoc non quia poſitiua actio eſt poſitiua productio, & non datur poſitiua productio deſtructionis, cum hæc ſit negatio; vel terminaretur ad aliquid producendum, ex vi cuius deſineret eſſe res corrumpenda, & neque hoc poteſt dici; tum quia plura dantur, quæ nullum habent contrarium, ex vi cuius deſtrui poſsint; vt, Angelus, anima rationalis, & materia prima; tum quia, etiamſi res habeat contrarium, non alio modo deſinit ex vi contrarij, niſi quatenus hoc exigit, quod conſeruās deſiſtat à conſeruatione alterius: ſed ſi non detur conſeruans, contrarium non poterit id exigere: ergo, &c.

8 Obijcies: ad omnipotentiam Dei pertinet poſſe producere effectus, qui poſtquam facti ſunt,

in ſuo eſſe permaneant, etiamſi agentis operatio ceſſet; ſicut ad perfectionem artificis creati pertinet talem fabricare domum, quę ipſo abſente perſeuerare poſſit: imo Deum dedecet occupatū eſſe in entitatibus adeò imperfectis cōſeruandis, quales ſunt pulices, putredines, &c. ergo non eſt, cur negemus, iſta poſſe conſeruari ſine actuali concurſu Dei.

9 Reſpondeo, maiorem arguere potentiā in Deo nihil conſeruari poſſe in rerum naturâ, niſi ipſo conſeruante, vt conſtat tum ex dictis in hac ſectione, tum ex dicendis ſectione ſequente. Id autem quod adducitur de artifice creato, nullius eſt momenti: quia duo requirit artifex creatus, vt ſua opera efficiat. Primū, quod materia, circa quam operatur ſupponatur facta, & conſeruata ab alio. Secundum, quod materiam taliter diſponat, vt opus artificioſum reſultet. Suppoſitò ergo primo, quod arguit imperfectionem in artifice creato, maior erit perfectio, ita res diſponere, vt remoto artifice firmum perſeueret artificium, quam, ſi ſemper neceſſaria eſſet aſsiſtentia, & operatio eius. At vero Deus, cum non egeat alio conſeruante, vt ipſe poſsit res diſponere, neceſſarium eſt, quod ipſe eas conſeruet: quandoquidem talis ſunt naturæ, quæ perſiſtere nō poſsint, niſi ab alio conſeruentur. Neque Deum dedecet minimas, & imperfectis entitates conſeruare, ſicut neque ipſum dedecet imperfecta cognoſcere, & cuique loco etiam immundo præſentem neceſſario eſſe; ſed potius maximam in Deo arguit perfectionem.

10 Rogas: an Deus creata, quę ſolus produxit cōſeruet per eandē actionē, perquā primò produxit? Reſpondeo affirmatiue, quando ipſe ſolus conſeruat, quod ſolus produxit: quia ſicut, per conſeruationē non producitur nouum eſſe rei; ſed perſeuerat id, quod primo fuit productum, ita etiam non eſt neceſſarium, quod detur alia noua actio; ſed quod perſeueret illa, perquā res fuit primò producta. Vnde in eo caſu conſeruatio ſolū diſtinguitur à primâ productione per denominationē extrinſecam: actio enim dicitur prima productio, ſi res, ad quā terminatur, non exiſtebat antea; conſeruatio verò dicitur, ſi immediate anteà exiſtebat res, ad quā terminatur. Si autē rem, quā Deus ſolus produxit, conſeruet in cōſortio alterius cauſæ; vel e contrà, rem, quam in conſortio alterius cauſæ produxit, ſolus conſeruet, non erit eadem actio prima productio, & cōſeruatio: quia, cū actio ſit modus agentis adęquati, ſi varietur agēs, neceſſarium eſt variari actionem.

SECTIO. II.

An cauſa prima concurrat immediate cum ſecundis ad omnes ipſarum effectus?

11 EVicimus ſectione præcedente, cauſas creatas dependere immediatè à Deo in prima ſui productione, & conſerua-

tione. Inueſtigandum modo: an Deus præter primã cauſarum productionem, & earum conſeruationem nouum alium concurſum habeat neceſſario requiſitum immediatè circa effectus ipſarũ cauſarũ ſecundarum? Prima ſententia negat. Ita Durand. in 2. diſt. 1. q. 5. & diſt. 37. quæſt. 1. Præcipua probatio eſt: quia, ſi Deus concurreret immediate cũ cauſis ſecundis ad illarum effectus, concurreret etiã immediate cum agentibus liberis ad actus peccaminoſos, & ideo eſſet author peccati, quod procul eſſe debet à ſummâ illâ bonitate. Secunda ſententia, licèt fateatur, defacto Deum immediate concurrere cum cauſis ſecundis ad ipſarum effectus; aſſerit tamen poſſe cõtingere, quod immediate non concurrat phyſice; ſed moraliter tantum, decernendo videlicèt, ſeu imperando, quòd creatura ſe ſolâ concurrat. Ita P. Hurt. hìc diſp. 10. ſect. 2. num. 33.

12 Vera ſententia aſſerit, Deum immediate ita concurrere cum cauſis ſecundis ad ipſarum effectus, vt nullâ ratione operari poſsint, ſine immediato Dei concurſu. Hanc ſententiam amplectuntur omnes Scholaſtici vt Catholicum dogma, vt conſtat ex S. Thom. 1. part. quæſt. 105. art. 5. & 1. 2. quæſt. 109. & lib. 3. cõtra Gent. cap. 7. & plurib. alijs, quos refert P. Suar. in Meta. diſput. 22. ſect. 1. n. 6. & 7. Eandem tuetur P. Molin. 1. par. quæſt. 14. art. 3. diſput. 6. P. Vazqu. 1. 2. quæſt. 79. art. 2. & diſput. 129. cap. 3. P. Toletus hic cap. 3. quæſt 8. concluſ. 4. quos ſequitur recentiorũ numeroſa manus. Pro maiori ergo claritate.

13 Dico primò: Deus præter concurſum, quo conſeruat cauſas ſecundas, alium habet immediatum circa quoſlibet earum effectus. Hæc eſt contra Durand. cuius placitum male audit apud Catholicos Doctores. Probatur ex Scriptura, & Patribus; quia Lucæ 12. dicitur: *Si fænum agri, quod hodie eſt, & cras in clibanum mittitur, Deus ſic veſtit, quanto magis vos puſillæ fidei?* Vbi ex peculiari prouidentia, quam Deus habet circa veſtitum fæni colligitur, potiori ratione habiturũ prouidentiam ſpecialem, circa ea, quę neceſſaria ſunt hominibus iuſtis. Si autem Deus non immediate concurreret ad effectus cauſarum ſecundarum; ſed ſolùm ad ipſas cauſas, nulla in hoc eluceret ſpecialis prouidentia Dei; ſed cauſas ab ipſo ſemel productas ſequerentur neceſſario tales effectus.

14 Deinde prima ad Corinth. cap. 3. ait D. Paulus: *Neque qui plãtat eſt aliquid, neque qui rigat; ſed qui incrementum dat Deus:* & c. 15. verſ. 37. dicit, agricolam nudũ granũ ſeminare; Deũ autem dare vnicuiq; ſeminũ propriũ corpus, prout vult. Si autẽ Deus immediate non concurreret ad procreationẽ, & incremẽtũ plantarũ, quã ratione diceretur dare illis corpus, prout vult, & conducere ad incrementum plantarũ magis, quam

quam agricola, qui plantat? Imo agricolæ eſſent tribuendi tales effectus potiùs, quam Deo: quia Deus ſolùm concurreret ad conſeruandas cauſas, quas, vbicunq; eſſent, conſeruaret vt author naturæ; at verò agricola ipſas cauſas diſponit, & aplicat eo modo, quo ſpecialiter requiruntur ad cauſandos tales effectus: ergo quod hâc, vel illâ ratione prodirēt potiori iure tribuendū eſſet agricolæ, quam Deo. Alia omitto, quæ adducit P. Suar. loco citato.

15 Prædicta loca ſcripturæ, & alia ſimilia in hunc ſenſum explicat Auguſt. libr. 4. de Geneſ. ad litteram cap. 12. & lib. 5. capit. 20. & lib. 9. cap. 15. & epiſt. 46. ad Cōſentium, vbi ex profeſſo probat, Deum immediate concurrere ad omnes effectus cauſarum ſecundarum. Deinde Proſper ſentent. 281. Gregor. lib. 16. Moral. cap. 18. & reliqui PP. vbicunq; tractant de Diuina prouidentia, hanc veritatem vt certiſſimā ſupponunt. Et quidem cum verba Scripturæ ſupra adducta hunc ſenſum præſeferant in ſignificatione propria, non ſunt aliter explicanda, quia iuxta regulam D. Auguſt. ab omnibus ad miſſam, verba Scripturæ ſacræ ſēper ſunt accipienda in ſignificatione propria niſi aliud ſuadeat ratio, vel communis Patrum interpretatio. In præſenti autē neq; ratio, neq; Patrum interpretatio alium ſuadent ſenſum, niſi illum, quē dedimus. Hæc concluſio probabitur etiam ratione adducenda pro ſecunda concluſione.

16 Dico ſecundò nullus effectus poteſt oriri à cauſâ creatâ, quin Deus ad illum immediate concurrat per influxum phyſicū. Hæc concluſio eſt contra P. Hurt. & in eam conſentiunt authores ſupra relati. Probatur: quia in Deo datur potentia phyſice productiua omnium creaturarum, quæ eſt omnipotentia, quia extenditur ad omnia, quæ in ſe non implicant contradictionē: ergo nulla creatura eſt poſsibilis, quæ nō ſit phyſice producibilis à Deo; alioqui iam non omnia poſſet Deus: ſed, ſi cauſa ſecunda, ignis, v. g. alium ignem ſe ſolo produceret, actio, per quam illum produceret, non eſſet phyſice producibilis à Deo: ergo potentia eius phyſica nō extenderetur ad omnia poſsibilia. Minorem probo: quia non eſſet producibilis à Deo per ſe ipſam immediate; nā, cum ſit actio ſolius ignis, vt ſupponis, ab eo ſolùm prodiret per ſe ipſam immediate; neque poſſet oriri à Deo per actionem ſuperadditam, quia in communi ſententiâ, quam admittit P. Hurt. vna actio non poteſt adhuc ſupernaturaliter produci per aliam actionem.

17 Secundò, dato, quòd poſſet vna actio ſupernaturaliter produci per aliam actionem, adhuc eſſet falſa oppoſita ſententia: quia Deus, vt eſt author naturæ, debet continere in ſuâ virtute phyſice productiua rerū naturalium omnes entitates natura-

lis ordinis; alioqui limitem haberet in ſuâ ſerie talis virtus productiua, cum non extenderetur ad omnes entitâtes naturales; ſed aliqua eſſet extra eius latitudinem: atqui, ſi actio ignis non poſſet prodire à Deo, niſi ſupernaturaliter per actionẽ ſuperadditam, iam daretur entitas naturalis ordinis, quæ non pertineret ad Deum vt authorem naturę; ſed vt ſupernaturalem cauſam: ergo potentia productiua Dei, vt eſt author naturæ, haberet limitem in ſuâ ſerie; quo quid abſurdius? Dicendum ergo eſt, nullam dari poſſe naturalem actionem, quæ oriri poſsit phyſice à ſolâ cauſâ creatâ.

18. Ex hoc inferes primo, in omni ente creato eſſe aliquod prædicatum, ratione cuius exigat concurſum immediatum Dei, qui ſuppleri nequeat ab vllâ cauſâ creatâ. Ratio eſt: quia, vt dictum eſt, nulla eſt actio ſeu effectus creatus, qui poſsit actu non dependere à Deo: ergo nulla eſt actio, ſeu effectus creatus, cuius omnia prædicata adæquatè reſpondeant alicui cauſæ creatæ, ſi enim adæquate illi reſponderent, cur non poſſent adæquate ab ipſâ produci? Hoc autem prædicatum, ratione cuius entia creata petunt dependere à Deo, eſt eſſe ens participatũ à primo ente; omnis enim creatura eſt ſecundùm ens, & de ratione ſecundi entis eſt eſſe per participationem à Primo. Inferes ſecundò, Deum concurrere cum cauſis creatis ad earum effectus per eandem actionem, perquam ipſæ concurrunt. Ratio eſt: quia eadem actio, quæ ſe ipſa oritur à cauſa ſecunda tanquam exercitium actuale virtutis actiuæ illius, oritur etiam ſe ipſa à cauſa prima tanquam exercitiũ actuale actiuitatis illius; neque enim oritur per aliam actionem ſuperadditam: ergo ſicut cauſa ſecunda concurrit ad effectum media hac actione, ita & prima.

Aduerſariorum obiecta ſoluuntur.

19 Obijcies primò: eadem actio non poteſt oriri à duplici agente ſpecie diuerſo: ergo non poteſt actio cauſæ ſecundæ ſe ipſa oriri à Deo, & à creatura. Diſtinguo antecedens: eadem actio non poteſt oriri à duplici agẽte ſpecie diuerſo, ſi quodlibet ſit cauſa adæquata, concedo: ſi ſit quodlibet cauſa inadęquata, nego antecedẽs. Etenim, ſi vna, & eadẽ actio realis poteſt ſimul oriri ab agente, & paſſo, vt eſt certũ in omni eductione, cur non poterit oriri à duplici agente inadæquato? Dices eſſe causã inadæquatã eſt imperfectio: ergo Deus non poteſt eſſe cauſa inadæquata alicuius actionis. Reſpondeo, inadæquationẽ cauſę eſſe imperfectionẽ, ſi oriatur ex defectu virtutis in ipſa cauſa; non verò ſi oriatur vel ex voluntate agentis, vel ex repugnãtia effectus; Deus autẽ non eſt cauſa inadæquata actionis, quia ipſe, quatenus eſt ex parte ſui, non habeat virtutẽ ad illã producẽdã (vt in ſimili dicebamus diſp. 10. ſect. 4. circa primam concluſionem)

ſed quia actio, cùm ſe ipſa ſit éxercitium actuale agentis creati, non poteſt non oriri ab illo.

20 Obijcies ſecundò: non repugnat cũ omnipotẽtia Dei dari aliquas actiones, quas ſe ſolo nõ poſſit producere propter naturã taliũ actionum: ergo neq; pugnabit cũ ipſa omnipotẽtia dari aliquas actiones talis naturæ, quæ non poſſint produci à Deo, adhuc vt cauſa inadæquata. Probatur conſequentia: ideo non pugnat cum omnipotentia Dei illas actiones nõ poſſe produci à ſolo Deo, quia ſunt modi cauſarũ ſecundarũ: ſed actio, quæ eſſet ſoliꝰ cauſæ creatæ, eſſet adæquate modus illius: ergo ſicut in primò caſu non pugnat cũ omnipotẽtia non poſſe illas actiones produci à ſolo Deo, neque pugnabit in ſecũdo caſu, quod Deus nullo modo eã actionẽ attingat. Nego primã cõſequentiã. Ad probationẽ, conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiã. Diſparitas eſt: quia in primo caſu etiãſi Deus ſe ſolo non poſſit producere eas actiones, nihilominus cõcurrit ad illas tanquam cauſa ſaltẽ inadæquata, quod ſufficit ad hoc, vt illę dicantur contineri in omnipotentia Dei, & Deus dicatur abſolute, & proprie poſſe illas facere. At verò in ſecundo caſu ea actio non contineretur in omnipotẽtia Dei, neq; Deus vllo modo poſſet eam producere, ac per cõſequens non eſſet omnia potens, cùm iam daretur aliquid, quod, licèt non repugnaret ſecundũ ſua prædicata, non poſſet à Deo produci.

21 Obijcies tertiò: ſi eadem actio eſſet à Deo, & à creatura, eadem actio eſſet immanens, & tranſiens; vitalis, & non vitalis: at hoc eſſe nequit: ergo, &c. Maior probatur: quia actio intellectionis prout ab intellectu eſſet vitalis, & immanens; at verò prout à Deo eſſet tranſiens, & non vitalis. Reſpondeo, eandẽ actionem fore immanentẽ, & tranſeuntem reſpectu diuerſorum agentiũ; non verò reſpectu eiuſdem; quod quidem nullum eſt inconueniens. Deinde, quod attinet ad vitalitatẽ dico, quòd, licèt ea actio præciſe prout à Deo non ſit vitalis; abſolute tamen nõ eſt dicẽda non vitalis; quia, cum negatio ſit particula diſtribuens terminũ, quem afficit, negat omnem vitalitatem in actione, quod quidẽ falſum eſt, quia ea actio prout à creatura eſt vitalis.

22 Rogas: an actio creata per eandem formalitatem reſpondeat cauſæ creatæ, & increatæ; vel per diuerſas? Reſpondeo, per diuerſas formalitates illis reſpondere (& idem eſto de effectu per actionem producto) cauſæ enim primæ reſpondet actio, & quælibet res creata, ſecundum quod eſt ens per participationem à primo ente: cauſæ verò ſecundæ reſpõdet ratione differẽtiæ particularis, per quam eſt capax dependendi ab hac cauſa potiùs, quam ab illa. Ratio huius aſſerti eſt: quia tunc formaliter diſtinguuntur aliqui cõceptus, quando adinuicem vnum poteſt expreſſe cõcipi ſine

alio: ſed ita contingit in prædictis conceptibus actionis creatæ: ergo diſtinguũtur formaliter. Maiorem ſuppono ex Logicâ. Minorem probo: quia in primis poteſt actio creata concipi vt ens participatum à Deo, quin concipiatur vt cauſalitas cauſæ ſecundæ, vt per ſe conſtat: deinde poteſt concipi vt actio, & cauſalitas cauſæ ſecundæ, quin concipiatur vt quid immediate participatum à primô ente; neque enim dum aſſero, calefactionem eſſe actionem, quâ calor producit alium calorem, expreſſe ſemper memini dependentiæ, quam à Deo habet talis calefactio, vt experientiâ conſtat, & firmant Peripateticorum Scholę, quæ aſſerebãt, effectus, qui producuntur à cauſis ſecundis, non immediate pendere à primâ: ergo, &c.

23 Hìc aduerte, quòd licèt omnis entitas creata, ſit perfectio realiter participata à Deo, nihilominus non debet id conuenire illi ratione omnium formalitatum noſtro modo concipiẽdi; ſed ſufficit, quòd detur vna, ratione cuius illi conueniat; ſicut ad hoc vt ego ſim realiter rationalis, neceſſarium non eſt, quod noſtro modo concipiendi id mihi conueniat ratione omnium formalitatum, quas intellectus in me diſtinguit; ſed ſufficit, quod ratione vnius mihi conueniat.

24 Dices: omnis perfectio extra Deum eſt perfectio participata à Deo: ſed quælibet formalitas entis creati eſt perfectio extra Deũ: ergo eſt participata à Deo. Diſtinguo maiorem: eſt participata à Deo realiter ſumpta, concedo: formaliter ſumpta, nego maiorem. Eſt dicere: Nulla datur entitas creata adhuc dependens à cauſâ ſecundâ, quæ ſecundum ſuam entitatem realem non dependeat realiter à Deo: at, ſi ſumatur formaliter prout pendens à creaturâ, non eſt pendẽs à Deo, quia vt ſic ſolùm connotat creaturam; &, vt diximus in Logica, formalitates diſtinguuntur penes ordinem ad diuerſa connotata, quando entitas poteſt expreſsè concipi in ordine ad vnum, quin in ordine ad aliud expreſsè concipiatur. Inſtabis, formalitas entis creati non eſt formaliter ens à ſe: ergo formaliter eſt ens ab alio: ergo à Deo: ergo formaliter ſumpta eſt ens participatum à Deo. Conceſſo antecedente, & admiſſo primo conſequente; nego ſecundam conſequentiam, quia ex eo præciſè, quòd res concipiatur eſſe ab aliquâ cauſâ creâta, ſufficienter concipitur eſſe ab alio, etiamſi non concipiatur expreſſè eſſe à Deo.

25 Obijcit primò Durand. omnes formalites, quę ſunt in vno calore, v.g. reſpõdent alteri: ergo poterit ab illo ſolo produci. Antecedẽs probatur: quia ſi aliqua illi non reſponderet, maximè ea, quam diximus reſpondere Deo, nẽpe eſſe ens participatũ à Primò: ſed hæc reſpondet alteri calori, quia etiam datur in illo ſimilis formalitas: ergo, &c. Nego

go primum antecedens. Ad probationem nego minorem: quia ad hoc, vt aliqua formalitas effectus dicatur reſpōdere cauſæ, non ſufficit, quod in cauſa inueniatur ſimilis formalitas; ſed neceſſarium eſt, quod illam poſsit cōmunicare effectui. Tunc autem dicimus, cauſam communicare poſſe effectui formalitatem, quam in ſe habet, quando ex vna parte nouimus talem cauſam concurrere ad effectum, & ex aliâ nulla eſt ratio ſuadens illam formalitatem non poſſe communicari â tali cauſa. In præſenti autem habemus rationem, quæ nos cogit ad aſſerendum, talem formalitatem non poſſe communicari à ſolâ cauſâ creatâ, vt conſtat ex dictis pro ſecunda concluſione.

26 Dices: ex tradita doctrina ſequitur, Deum immediate concurrere cū volūtate ad actus peccaminoſos, ac per conſequens eſſe authorem peccati: hoc autem admitti nequit: ergo neque illud. Reſpondeō, in actu peccaminoſo eſſe duo, nempe, & entitatem phyſicam actus; & rationem formalē peccati: quæ duo ſeparari poſſunt; quia ſi actus ille non eliceretur liberè; vt poteſt contingere, nō eſſet formaliter peccatum, vt concedunt plures è Theologis; & conſtabit ex dicendis in lib. de Anim. circa libertatem actuum. Dico ergo ad argumētum, Deum concurrere ad entitatem phyſicam actus peccaminoſi, non vero ad rationem formalem peccati; ſed ſolus homo ad hanc concurrit, & ideó ipſi ſoli tribuitur peccatum vt auhori illius.

27 Inſtabis: Deus non concurrit ad rationem formalem peccati: ergo iam datur aliqua entitas, ad quam Deus immediate nō concurrat. Nego conſequentiam: quia ratio formalis peccati non eſt aliqua entitas ſupra entitatem actus peccaminoſi; ſed denominatio quædā illi proueniens ab homine libere eliciente eundem actum ſibi prohibitum. Itaque vnus, & idem actus prouenit à Deo, & voluntate. Prout à volūtate eſt peccatū formaliter; nō prout à Deo, & ideo dicitur homo concurrere ad rationem formalem peccati; non verò Deus. Id quod explicari poteſt exemplo eductionis, & paſsionis in ſententia diſtinguente illas formaliter: quia tam agēs, quam paſſum ſunt cauſæ entitatis, quæ realiter eſt eductio & paſsio; at agens nullatenus dicitur eſſe cauſa illius formaliter, vt paſsio eſt: non alia de cauſa, niſi quia entitas ea eſt paſsio, quatenus eſt exercitium cauſæ recipientis, & agens non cauſat illam recipiendo; ſed efficiendo. Idem dicendum eſt de peccato, nempe formaliter eſſe tale prout à voluntatē; non verò prout à Deo; & ideò ſolam voluntatem eſſe cauſam illius. Plena huius rei explicatio pertinet ad tractatum de peccatis: & ideo eam omitto in præſenti.

SECTIO III.

Non eſt ponenda in cauſis ſecundis phyſica prædeterminatio præuiè requiſita ad earum effectus producendos.

28 PRæter concurſum ſimultaneum, quem ſectione præcedenti euicimus habere Deũ cum omnibus cauſis ſecundis ad earum effectus, quem que omnes præter Durandũ admittunt, Thomiſtæ aliquid aliud adſtruerunt ex parte cauſæ primæ neceſſarium, vt cauſæ ſecundæ operentur. Dicunt enim ex prædicato cauſæ ſecundæ, & ſubiectionis, ſeu ſubordinationis, quam habet ad primam, neceſſariũ eſſe, quòd Deus cauſas ſecundas compleat, excitet, ſeu præmoueat ad agendũ imprimendo illis aliquid præuium ad earum actiones. Hoc autẽ præuie impreſſum ad actiones quidam vocant præmotionẽ; alij phyſicam prædeterminationem; alij deniq; præuiam applicationem. Quam quidem aliqui ita neceſſariã autumant in cauſis ſecundis, vt ſine illa ſuos effectus promere non poſsint adhuc de potentia Dei abſoluta. Adduntque, hanc præmotionem ita connexam eſſe cum effectu cauſæ ſecundæ, vt illâ poſitâ implicet contradictionẽ effectum non poni ab ipſa cauſa ſecunda. Ita Bañez primus parens phyſicæ prædeterminationis 1. part. q.23. ar. 3. Aluarez diſp.18.n.3. & 18. & ſæpe alibi. Nauarrete, Cabrera, & plures alij Thomiſtæ.

Alij vero putant, phyſicam præmotionem non eſſe ita connexã cum effectu, vt ab illo ſeparari non poſſit. Ita Gonzal. 1.p. diſp. 59. ſect. 2. Zumel 1. 3. quæſt. 79. art. 2. diſp. 3. Verdum relect. de efficacia auxilij Didini concl. 12. & 13

29 Authores noſtræ Societatis hanc prædeterminationẽ omnino reiecere ſẽper. Primus dux P. Molina in ſua cõcordia diſp. 26. & 27. quẽ ſecuti ſunt P. Vazq. 1. p. diſput. 98. cap. 5. & diſp. 99. cap. 3. P. Suar. in Meta. diſp. 22. ſect. 2. & 3. & in opuſcul. Theolog. & reliqui omnes, quos nouiſsime ſequitur P. Didacus Ruyz in ſuis ſcriptis, ſed præcipue tom. de ſcientia a diſp. 32. vſq; ad diſp. 60. incluſiue. Probatur primò ex S. Thom. q. 3. de Potent. art. 7. ad 12. vbi ait: *Dicendum, quod Deus non dicitur hominem reliquiſſe in manu conſilij ſui, quia in voluntate operetur; ſed quia voluntati hominis dedit dominium ſui actus, vt non eſſet obligata ad alteram partem contradictionis.* Si autẽ voluntas indigeret phyſica præmotione habente eſſentialem connexionem cum effectu, qua ratione poſſet dici a S. Thom. domina ſui actus, & non obligata ad alteram partem contradictionis? Deinde ad 13. addit: *Et ideo determinatio actus relinquitur in poteſtate rationis, & voluntatis.* Ergo non admittit S. Thom. phyſicã illam præmotionem, quæ voluntatẽ alliget ad operandum; alioqui non diceret, determinationem relinqui in poteſtate voluntatis; ſed à præmo-

motione phyſica prouenire.

30 Secundò probatur ratione philoſophica noſtra ſententia: quia, ablata præmotione phyſica, vel in cauſa ſecunda cum concurſu ſimultaneo Dei datur virtus completa ad producendas omnes formalitates effectus; vel non. Si primum: ſuperflua omnino erit talis præmotio, cũ nihil ſit ex parte effectus, ad cuius productio nẽ requiratur. Si ſecundũ: ergo ſine præmotione phyſica non habet cauſa ſecunda virtutẽ ad totũ effectum actu producendũ; ergo ſine præmotione non poteſt illum actu producere. Patet conſequentia: quia ea cauſa non poteſt effectum actu producere, quæ nõ habet virtutẽ ad omnes illius formalitates producẽdas: ſed cauſa ſecũda per te ſine præmotione phyſica non habet virtutem ad omnes formalitates effectus producẽdas: ergo ſine præmotione nõ poteſt effectũ actu producere. Maior videtur certa: quia, cum vna formalitas effectus nõ poſsit realiter produci ſine altera, ſi ex parte cauſæ non datur virtus ad omnes, nõ poterit entitatem effectus actu producere. Minorem tu ipſe concedis: & conſequens rectè infertur.

31 Si ergo cauſa ſecũda ſine præmotione præuia non poteſt effectũ actu producere: ergo voluntas nõ poteſt ſuũ actũ elicere ſine præuia præmotione: ergò, quãdo actu non adimplet aliquod præceptũ, nõ poteſt illud adimplere. Patet conſequẽtia: quia volũtas, vt probatũ eſt non poteſt actu operari, niſi præcedat phyſica præmotio ex parte actus primi: ſed quando actu non adimplet præceptũ non præcedit phyſica præmotio ex parte actus primi, vt concedis: ergo nõ poteſt illud adimplere: ergo non peccat voluntas, dum violat præcepta. Id nõ proſequor, quia Theologicũ.

32 Reſpondent aduerſarij, cauſam ſecundã ſine præmotione habere potentiã ad hoc, quod eſt poſſe producere effectũ; non tamen ad illũ actu producendũ. Certe ego nunquã potui capere, quid ſit habere potentiã ad poſſe producere effectũ: nam vel hoc eſt habere potentiã incõpletã, quæ cõpleri poſſit per præmotionẽ phyſicã; & hoc erit verum, ſi neceſſaria ſit præmotio ex parte actus primi; cum hoc tamen cõſtabit, quod cauſa ſecunda ſine promotione non poſsit effectũ producere; ſicut abſolutè loquendo eſt verũ, potentiã viſiuam non poſſe viſionẽ producere ſine ſpecie impreſſa illã complente ex parte actus primi ad viſionẽ: vel habere potentiã ad poſſe eſt habere potentiã ad poſsibilitatẽ effectus; & hoc nullius eſt momenti: tum quia potentia productiua non eſt in ordine ad ponendã poſſibilitatem effectus; ſed exiſtentiam: tum etiam quia ſi cauſa ſecunda poteſt ponere totam poſſibilitatem effectus ſine præmotione, cur non poterit ponere totam exiſtentiã? Præterea voluntas non adimplens actum præceptũ nullatenus peccaret: quia ipſa ſine præmotione phyſica non poteſt ponere exiſtentiam actus,

ſed.

ſed tantum facere, quod ſit poſſibilis: at id iam præſtat: ergo facit quod poteſt, & quod in ſe eſt: ergo non imputabitur illi ad peccatum, quod nõ eliciat actum adimpletiuum præcepti. Quod quis auſit dicere?

33 Tertiò probatur ratione noſtra ſententia: quia omnes formalitates, quæ ſunt in calore producto, v. g. reſpondent alteri calori, & Deo concurrenti per concurſum ſimultaneũ: ergo ſine fundamento additur phyſica præmotio. Antecedens conſtat: quia Deo reſpondet ratio entis ſecundi, & reliquæ formalitates alteri calori, vt patet. Dices, phyſicam præmotionem non poni ex parte actus primi tanquam principium inadæquatum effectus; ſed tanquam id, quo cauſa ſecunda præmouetur, & applicatur ad operandum a primâ. Sed contrà primò: ſine hac præmotione cauſa ſecunda eſt approximata paſſo cum virtute ad producendas omnes formalitates effectus: ergo ſuperuacanee additur alia applicatio. Contra ſecundò: eſt impoſſibile, quod effectus oriatur actu à cauſâ non habente omnes conditiones requiſitas ad operandum: ergo, ſi præmotio phyſica eſt conditio requiſita ex parte cauſæ ſecundæ ad operandum, non poterit hæc operari ſine illa. Ex quo inferentur conſequentiæ adductæ pro primâ noſtrâ ratione.

Satisfit obiectionibus.

34 Obijciunt primò: Deus concurrit ad effectus cauſarum ſecundarũ vt cauſa prima: ſed non poteſt habere rationem cauſæ primæ per concurſum ſimultaneum: ergo addenda eſt phyſica præmotio, ratione cuius tribuatur illi ratio cauſę primæ. Minorem probant; quia per concurſum ſimultaneum, neque magis, neque prius concurrit Deus in effectum cauſæ creatæ, quã ipſa cauſa creata, cum realiter ſit idem, & vnus concurſus vtriuſq; In primis nego minorem: quia licèt concurſus ſimultaneus prout a Deo, non ſit aliqua prioritate reali prior, quam prout à cauſa ſecunda; eſt tamen prior prioritate vniuerſalitatis, ea videlicet, qua prædicata ſuperiora dicuntur eſſe priora inferioribus. Etenim conceptus entis ſecundi, ratione cuius quælibet creatura reſpondet Deo, eſt vniuerſalior, quam conceptus, per quos reſpõdet cauſis creatis. Hæc autem prioritas ſufficeret, vt Deus abſolute diceretur cauſa prima ratione concurſus ſimultanei; quia licèt hæc prioritas formaliter ſumpta ſit rationis, illius tamen fundamentum datur à parte rei.

35 Sed age iam, admittamus minorem, indè non bene infertur conſequens: quia Deus tria munera exercet circa cauſam ſecundam præcedentia ad eius operationem, ratione quorũ poteſt ſibi vendicare rationem cauſæ primæ.

Primò enim Deus producit, & conſeruat cauſam ſecundam. Secundò applicat illam ad operandum ſiuè phyſice, approximando videlicet illam per phyſicam præſentiam, quando eſt cauſa phyſica; ſiuè intentionaliter, repreſentando videlicet illi obiectum per cognitionem, quando cauſa ſecūda eſt potentia appetitiua vt voluntas, & appetitus ſenſitiuus. Tertiò Deus alligat cauſæ ſecundæ ſuam omnipotentiam, vt ſimul cum ipſa cauſa ſecunda concurrat ad effectus. Ratione ergo horum trium rectè poteſt dici; &, quod Deus ſit cauſa prima, cum ante ſecundæ operationem ea peragat Deus tanquam neceſſario requiſita, vt ſecunda operari poſsit; &, quod cauſa ſecunda nō operetur, niſi vt mota à primâ, vt ſæpè loquitur S. Thomas, in quo ſenſu eſt explicandus vbicunque hæc, & ſimilia protulit.

36 Obijciunt ſecundò: voluntas dum libere operatur vel ſe ipſam determinat ad operandū; vel determinatur à Deo. Non primum: quia, cum voluntas ſit ex ſe indifferens ad hūc, vel illum actū, non eſt, cur ſe determinet ad hunc potiùs, quam ad illum: ergo determinari debet â Deo illam præmouente per phyſicam prædeterminationem. Reſpondeo, voluntatem ſe ipſam determinare, quia, cum ſit indifferens ad operandum indifferentia libertatis, & dominij, neceſſarium eſt, quod operetur tanquā Domina ſuæ operationis: non autem operaretur vt Domina, ſi ab alio determinaretur. Se autem determinat, non ponendo in ſe aliquid præuium ad operationem; ſed formaliter per ipſam operationem, eliciendo videlicet hanc, cum poſſet aliam, vel nullam elicere.

37 Obijciunt tertiô Cathechiſmum Romanum editum iuſſu Pij V. in cuius 1. part. de primo ſymboli articulo, nu. 22. hæc habentur: *Non ſolum Deus vniuerſa, quæ fecit, prouidentià ſuà tuetur, atque adminiſtrat; verum etiā quæ mouentur, & agunt, pariter intimà virtute ad motum, atque actionem, ita impellit, vt quànuis cauſarum ſecundarum efficientiam non impediat: præueniat tamen:* Vbi Deus dicitur *impellere intima virtute* cauſas ſecundas ad earum operationes, & prætcrea *eas præuenire*. Quod non poteſt eſſe verum, niſi ratione phyſicæ præmotionis à Deo impreſſæ, vt cauſas ſecundas prædeterminet ad effectus. Reſpondeo primo: pro illo verbo *impellit* in aliquibus editionibus, quales ſunt Antuerpienſis, & Medinenſis, haberi *implet*, quâ particulâ poſitâ rectus eſt ſenſus iuxta doctrinam traditam in ſecundâ reſponſione primæ obiectionis: quia dum Deus applicat cauſas ſecundas ad operandum, & alligat illis ſuam omnipotentiam, vt cum ipſis concurrat, rectè dicitur *intimà ſuà virtute implere*, ſeu, *complere virtutem cauſarum ſecundarum*, &, eas *præuenire ad ſuos effectus.*

38 Secun-

38 Secundò: licèt ponatur particula *impellit*, poteſt rectè explicari iuxta noſtram doctrinã: quia, ſi referatur ad cauſas neceſſarias, poteſt dici Deus illas impellere, quia dum illis parat concurſum generalem per alligationem ſuæ omnipotentiæ, & præterea illas phyſice applicat ſubiecto, in quo ſunt operaturæ, cogit illas quidem ad operãdum, cum non poſſint his poſitis ſe cohibere ab operatione. Si vero particula illa referatur ad cauſas liberas, poteſt dici Deus eas *impellere, & præuenire*, quia dat illis cogitationẽ in illis circunſtantijs, cũ quibus nouit conſenſurã voluntatẽ: etenim per hãc cogitationẽ diciturDeus ſuadere, trahere voluntatẽ, & facere vt faciamus, eo modo, quo dicitur in tractatu de Gratia.

SECTIO IIII.

De mente S. Thomæ & Ariſtotelis circa phyſicam prædeterminationem.

39 EXiſtimant Thomiſtæ pro illis ſtare S. Thomam; ſed quàm immeritò, conſtabit ex hac ſectione. Obijcitur 1. q. 3. de Poten. ar. 7. in corp. circa finẽ, vbi hæc habet: *Sic ergo Deus eſt cauſa actionis cuiuslibet in quãtum dat virtutem agendi, & in quantum ſeruat eam, & in quantum applicat actioni; & in quantum eius virtute communis alia virtus agit*: ergo ſentit S. Thom. præter productionem cauſæ ſecundæ, & eius cõſeruationem requiri ex parte Dei aliquam motionẽ, vt de facto operetur. Quod autem hæc motio non poſsit eſſe cõcurſus ſimultaneus cõſtat apertè ex reſpõſione ad 3. vbi ait: *Dicẽdũ, quod in operatione, qua Deus operatur mouendo naturam, non operatur natura*: ergo ſentit Doctor Angelicus, naturam non concurrere ad motionem requiſitam ex parte Dei, vt ipſa operetur: ſed ſic eſt, quod natura concurrit ad concurſum ſimultaneum: ergo de alia motione loquitur S. Thomas. Quod verò hæc motio ſit præuia ad operationem cauſæ ſecundæ, probatur ex reſponſione ad 7. vbi ait: *Dicendum, quod virtus naturalis, quæ eſt rebus naturalibus in ſuà conſtitutione collata, ineſt illis vt quædam forma habens eſſe ratũ, & firmum in naturà: ſed id, quod à Deo fit in re naturali, vt actualiter agat, eſt vt intentio ſola habens eſſe quoddam incõpletum per modum, quo colores ſunt in aere, & virtus artis in inſtrumento artificis*: atqui virtus artis eſt in inſtrumento artificis tãquã aliquid præuium ad eius operationẽ; ergo id etiam, quod Deus operatur in cauſa ſecunda, eſt quid præuium ad eius operationem.

40 Tam longè abeſt Angelicus Doctor in hoc articulo à mente Thomiſtarũ, vt potiùs noſtrã ſẽtẽtiã cõfirmet. Dico ergo ad priora verba ex corpore articuli, nullã ibi mẽtionẽ feciſſe Doct. Ang. phyſicæ præmotionis: quia præter productionẽ cauſæ ſecũdæ, & eius cõſeruationem duos alios modos addit, quibus cauſa prima cõcurrit ad actionẽ ſecundæ, nempe in

quan-

quantum applicat ipſam cauſam ſecundam ad agendum, & in quãtũ eius virtute omnis alia virtus agit: ſed in nullo ex iſtis tradit phyſicam præmotionẽ; ergo, &c. Maior probatur: quia non in primo, in eo enim aperte loquitur de applicatione phyſicâ, ſeu intẽtionali cauſæ ſecundæ ad operandũ; hæc enim, poſita iã virtute cauſæ, & conſeruatã, vlteriùs requiritur ad operationem, vt conſtat.

41 Neque in ſecundò: quia ibi loquitur de applicatione, qua Deus applicat ſuam omnipotentiam ipſi cauſæ ſecundæ in ordine ad concurſum ſimultaneum. Id colligitur, tum ex eo, quòd ibi enumerat omnes modos, quibus cauſa prima concurrit cum ſecundâ ad eius operationes: ſi autem concurſus ſimultanei non meminiſſet, diminutè ſatis proceſsiſſet, cum vnum ex præcipuis modis, quibus cauſa prima concurrit ad operationem, ſeu effectum ſecundæ, prætermiſiſſet. Tum etiã quia S. Thom. primam cauſam cõcurrere eo quarto modo ex eo probat, quod in quolibet effectu inuenitur ratio vniuerſaliſsima entis, quæ non poteſt cauſæ ſecundæ reſpondere, niſi ſoli Deo; quia ratio entis (intellige rationem entis participati à primo) cum ſit vniuerſaliſsima (ad omnia enim entia creata extenditur) petit cauſam vniuerſaliſsimam, qualis eſt Deus: ſed ſic eſt, quod ratio entis reſpondet Deo vt operanti per cõcurſum ſimultaneum, vt diximus ſectione præcedenti num. 1. ad quem præcedit applicatio omnipotentiæ: ergo de eo modo concurrendi loquitur ibi Doctor Angelicus; non de præuia præmotione.

42 Confirmatur: quia, cum dixiſſet S. Thom. virtutem Diuinam adeſſe cuilibet agenti, ſicut virtus corporis cæleſtis adeſt cuilibet corpori elementari agenti; poſtea paulò antè verba priori loco adducta in obiectione, aſſignans diſcrimen, quod verſatur inter Deum, & corpus cæleſte ait: *Et iterum Deus eſt ſua virtus, non autem corpus cæleſte, & ideo poteſt dici, quod Deus in qualibet re operatur, in quantũ eius virtute qualibet res indiget ad agendũ.* Ergo aperte loquitur S. Thom. de omnipotentia Dei applicata cauſæ ſecundæ, vt cũ illa concurrat per ſimultaneũ cõcurſum, non de præmotione phyſica: quia ibi loquitur de virtute, quæ eſt idẽ realiter cũ Deo: ſed omnipotentia eſt idẽ cũ Deò, non vero præmotio phyſica, quã aſsignãt Thomiſtæ: ergo, &c.

43 Ex hoc infero, cur dixerit S. Thom. in reſpõſione ad ſecundũ, quod in operatione, qua Deus operatur mouẽdo, nõ operatur creatura; & loquebatur de quarto illo modo cõcurrendi. Id ergo dixit; quia, licèt creatura concurrat ad cõcurſũ ſimultaneũ, nõ tamẽ cõcurrit ad applicãdũ omnipotẽtiã ipſi creaturæ; quę applicatio præcedit cõcurſũ ſimultaneũ, & fit à ſolo Deo: per hãc autem applicationem licit, moueri naturam, quod non intelligendũ eſt de motione

tione phyſicâ, & intrinſecâ; ſed de motione intentionali, & extrinſeca. Quod quidem apertè conſtat ex reſponſione ad ſeptimum, quæ adducitur in obiectione ab aduerſarijs: ibi enim loquens de hâc motione ait: *Sed id, quod à Deo fit in re naturali, vt actualiter agat, eſt vt intentio ſola*: ergo non agit de motione phyſica; ſed ſolum de intentionali. Quod aperte conſtat ex his, quæ ibi addit: dicit enim, motionem illam eſſe in cauſa naturali, ſicut virtus artis eſt in inſtrumento artificis: ſed virtus artis, quæ nihil aliud eſt niſi actus elicitus ab arte, non eſt phyſice in inſtrumento artificis; ſed ſolum intentionaliter: ergo idem erit de motione à Deo facta in cauſâ ſecundâ. Minor eſt certa: quia virtus artis dicitur eſſe in inſtrumento non propter aliam rationem, niſi quia illud dirigit, & coordinat ad finem ipſius artis: ſed hoc ſolùm eſt eſſe intentionaliter, & per denominationem extrinſecam in inſtrumento: ergo, &c.

44 Et propter hanc rationem addit S. Thomas in eâ reſponſione ad 7. quod virtus non poteſt eſſe in inſtrumento vt forma permanens, niſi inſtrumentum haberet intellectum. Ac ſi diceret: ſolum eſt extrinſece in inſtrumento, quia, vt intrinſece eſſet, neceſſarium erat, quod haberet intellectum, cum ſubiectum proprium actus eliciti ab arte (quem vocat virtutem artis) ſit ipſe intellectus. Et ex hoc infert, vim, qua cauſa ſecunda in virtute primæ cauſæ cõcurrit ad rationem entis, nõ poſſe eſſe intrinſece in ipſa cauſa ſecunda, niſi daretur, quod eſſet vniuerſale principium eſſendi, quia hęc vis, vt ſuprâ dixerat, eſt ipſum eſſe Dei. Quod quidem dicit eſſe intentionaliter in cauſa ſecunda: quia, dum Deus libere illi applicat ſuam omnipotentiam, illam dirigit, & ordinat ad finem à Deo intentum cõſtituendo in eius poteſtate effectus proportionatos ad conſequendum talem finem.

45 Adde, quod in reſponſione ad 12. & 13. eiuſdem articuli manifeſte cõfirmat ea, quæ diximus, & noſtram ſententiam clariſsimis verbis proponit. Ad 12. enim ait: *Dicendum, quod Deus non dicitur hominem dereliquiſſe in manu cõſilij ſui, quia in voluntate operetur; ſed quia voluntati hominis dedit dominium ſui actus, vt non eſſet obligata ad aliam partem contradictionis; quod quidem dominium naturæ non dedit, cum per ſuam formam determinata ſit ad vnum.* Si autem voluntati imprimeret Deus præmotionem phyſicam eſſentialiter cõnexam cum effectu, obligata maneret ipſa voluntas ad alteram partẽ contradictionis. Docet vero S. Thomas, Deum dare voluntati dominium ſui actus, non aliâ de cauſâ, niſi quia illi alligat ſuam omnipotentiam, vt eam comitetur in quancunq; partẽ ſe inclinauerit. Quod confirmatur ex ſolutione ad 13. vbi ait: *Dicendum, quod voluntas dicitur habere dominium ſui actus*

non

non per excluſionem cauſæ primæ; ſed quia cauſa prima non ita agit in voluntate, vt eam de neceſſitate determinet, ſicut determinat naturã, & ideo determinatio actus relinquitur in poteſtate rationis, & volũtatis; Nõ ergo ita Deus operatur in voluntate, vt illã determinet, cum ex mente S. Thomæ ipſe actus relinquatur poteſtati voluntatis.

46 Obijcitur ſecundò S. Tho. 1. p. q. 19. art. 3. ad 5. vbi ait: *Quod cauſa, quæ de ſe eſt contingens, oportet, quod determinetur ab aliquo extrinſeco ad effectum:* Sed voluntas creata de ſe eſt contingens non ſolum in eſſendo; ſed etiam in operando: ergo eget aliquo extrinſeco præuie illam determinãte ad ſuos effectus: hic nullus alius eſſe poteſt niſi Deus: ergo, &c. Hæc verba ſano modo intelligẽda ſunt, ne cogamur dicere, S. Thomã ſibi ipſi eſſe manifeſte cõtrarium, nam 1. p. q. 22. art. 2. ad 4. expreſſe docet, voluntatem ſe determinare ad ſuos actus: loquens enim de cauſis naturalibus ait: *Quæ aguntur tantùm quaſi ab altero directa in finẽ, non autem ſe ipſa agunt, quaſi ſe dirigentia in finem, vt creaturæ rationales per liberum arbitriũ, quo conſiliantur, & eligunt.* En aſsignat diſcrimen inter creaturas naturales, & rationales, ſeu liberas in eo, quod naturales aguntur in finem; rationales verò ſe agunt, & dirigunt per ſuam electionẽ: ergo ſentit aperte, non determinari ab extrinſeco. Clarius id docet de Malo q. 6. art. vnico à medio corporis; vbi ait: *Hoc modo voluntas mouet ſe ipſam, & omnes alias potentias.* Et poſt pauca: *Quantũ ergo ad exercitium actus, primò quidem manifeſtum eſt, quod voluntas mouetur à ſe ipſa: ſicut enim mouet alias potẽtias, ita & ſe ipſam mouet.* Et 1. 2. q. 9. art. 6. in fine poſtquam dixit, Deum mouere voluntatẽ ad vniuerſale bonũ, addit: *Sed homo per rationem ſe determinat ad volendũ hoc, vel illud, quod eſt vere bonum, vel apparens bonũ.* Tẽpus mihi deficeret, ſi vellẽ cõgerere omnia loca, in quibus Doctor Angelicus aperte tradit noſtram ſententiam. Videatur P. Didac. Ruiz. de Scien. diſp. 49. ſect. 2. [illegible]

47 Reſpondeo ergo ad obiectionem ſuprà adductã, quod dum S. Thom. dicit, cauſam contingentem determinari ab aliquo extrinſeco, ſumit ibi determinationẽ, nõ pro principio tollente indifferentiam; ſed pro principio inclinante illam ad vnum ex illis, ad quæ eſt indifferens. Id colligo ex ipſo argumento, cui ibi reſpõdebat S. Doctor, quod ſic ſe habebat: *Ab eo, quod eſt ad vtrumlibet, nõ ſequitur aliqua actio, niſi ab aliquo alio inclinetur ad vnũ: ſi ergo voluntas Dei in aliquibus ſe habet ad vtrumlibet, ſequitur, quod ab aliquo alio determinetur ad effectũ.* Vbi ex eo quod agens indifferens debeat eſſe cũ inclinari ab aliquo extrinſeco, concluditur, quod, ſi voluntas Dei eſt indifferens, debeat determinari ab extrinſeco: ergo pro eodem ſumitur *determinari*, ac *inclinari*. Ergo cum Doctor Angelicus ait in reſponſione, cauſam contingentẽ

V de-

determinari *ab extrinſeco*; ſumit ibi *determinari*, pro *inclinari*, cum in eodem ſenſu intelligēdus ſit ſumere illam particulā; ac ſumebatur in obiectione. Et hinc aſsignat diſcrimen inter Deum, & creaturā, quod Deus, cum ſit ſumme neceſſarius, & independens à quocunque alio, non egēat aliquo extrinſeco illum inclinante ad ſuos effectus; at cauſa creata indiget aliquo illam inclinante vel per phyſicam applicationē ad effectum, ſi ſit cauſa naturalis; vel per intentionalem, ſi ſit cauſa libera; dum enim bonum appetibile proponitur voluntati per cogitationem vel à Deo immiſſam, vel ab alio, inclinatur voluntas ad effectū; ita tamen, vt in eius maneat poteſtate, quod ſe determinet ad illum.

48 Hæc ſolutio efficaciter cōfirmatur ex ipſo, S. Doctore in 2. diſt. 25. quæſt. vnica art. 1. In quo; cum in corpore dixiſſet, in ſolis intellectum habentibus eſſe liberū arbitrium, & non illis, quorum actiones non determinantur ab ipſis agentibus, id ſolutione ad tertium ſubiungit: *In libero arbitrio hoc modo agit Deus, vt virtutē agendi miniſtret, & ipſo operante liberū arbitrium agat. Sed tamen determinatio actionis, & finis in poteſtate liberi arbitrij conſtituitur; vnde remanet ſibi dominium ſui actus*: Vbi voluntati tribuit determinationem actionis; Deo verò, quod voluntati miniſtret virtutem agendi, quod quidem non aliter pręſtat niſi applicando illi ſuam omnipotentiam, & infundēdo cogitationem, per quam illam inclinet in bonum. Si autem S. Doctor putaret, Deum infundere voluntati qualitatem aliquam prædeterminantē, non diceret manere in poteſtate voluntatis determinationē actionis. Item docuit de Malo q. 3. art. 2. vbi ait: *Quædam ſic mouentur à Deo, vt ſe ipſa moueant; ſicut quæ habent liberum arbitrium*.

49 Denique obijcitur S. Doctor 2. Phyſic. lect. 8. ſuper tex. 48 vbi ait: *Nihil, quod eſt ad vtrumlibet exit in actum niſi per aliquid determinetur ad vnum*. Et concludit: *Vnde ex eo, quod eſt ad vtrumlibet nihil ſequitur, niſi per aliquid aliud quod determinat ad vnū*: Sed explicandus eſt S. Thomas de cauſa indifferente indifferentia incōpletionis, vt eſt potentia viſiua reſpectu viſionis albedinis, & nigredinis; nō de indifferentia libertatis, & dominij: ibi enim agebat de effectibus caſualibus, & fortuitis, & nunquam dicuntur tales effectus, qui immediatè oriuntur à voluntate, quæ eſt indifferens indifferentia libertatis, & dominij; ſed qui oriuntur à cauſis extrinſecis qualis eſt potentia loco motiua, & aliæ, quæ ſunt indifferentes indifferentia incompletionis, quia compleri debent per aliquid extrinſecum, quo determinentur ad ſuos effectus; id colligitur ex S. Thoma de Malo q. 3. art. 3. ad 5. vbi ait: *Voluntas, cum ſit ad vtrumlibet, per aliquid determinatur ad vnum, ſcilicet per conſilium rationis, neque oportet hoc eſſe per aliquod agens extrinſecum*: ergo in prio-

priori loco non loquitur de voluntate, ſed de alijs cauſis indifferentibus eo modo, quo diximus. Hinc colliges, quod vbicumque S. Tho. vtitur his verbis *determinatio, prædeterminatio*, & alijs ſimilibus, vel explicādus eſt de determinatione cauſarum indifferentiū indifferentia incōpletionis; vel, ſi de indifferentibus liberis, ſumenda ſunt impropriè eo modo, quo illa explicuimus in ſuperioribus; ſiquidem in locis, in quibus ex profeſſo egit S. Doctor de libertate voluntatis, ſemper tribuit illi determinationem ſuorum actum, vt conſtat ex dictis. Et tunc non oritur effectus à principio in potentia, ſed à principio conſtituto in actu primo.

49 Deinde vbicunque dicit, *cauſam ſecundā nō operari, niſi præmotam à prima*, vel, *cauſam primam mouere ſecundā ad operandū*, ſi ſermo ſit de cauſâ ſecundâ neceſſariâ, explicādus eſt vel de præmotione, per quam phyſicè applicat Deus cauſam ſecundā ad operādū, vel de præmotione quaſi intentionali, per quā Deus illi applicat ſuā omnipotētiā; vt illā comitetur per concurſum ſimultaneū. Si verò ſermo ſit de cauſâ liberâ, qualis eſt voluntas, explicādus eſt vel de applicatione intētionali obiecti per cognitionē, ratione cuius dicitur Deus præmouere, inuitare, ſeu trahere voluntatē ad amandū obiectū bonū: vel explicandus eſt de applicatione omnipotētię per decretū, ſeu promiſsionē, qua Deus volūtati ſuam alligat omnipotentiā, vt illam comitetur in quancunque partem ſe inclinauerit. Alia teſtimonia in quibus Doctor Angelicus loquitur de Deo vt cauſa primâ, reſpectu effectuū creaturarū, explicanda ſunt vel de prioritate vniuerſalitatis, quā Deus habet ratione concurſus ſimultanei, vt diximus ſupra nu. 34. vel de prioritate reali, quā Deus exercet cōſeruando, applicādo cauſas ſecundas, & ſubdendo illis ſuā omnipotentiam, vt diximus num. 35. Porrò plura pro nobis poſſemus adducere teſtimonia Angelici Doctoris, in quibus aperte noſtrā ſententiā tuetur; qui plura velit, adeat P. Didacū. Ruiz tomo de Scientia à diſp. 3 a. vſque ad 60.

51 Obijciunt præterea Ariſt. quem 8. Phyſ. tex. 33. putant, phyſicam prænotionē tradidiſſe, ibi enim agens de cauſa prima, & ſecūda, & earū ſubordinatione, hæc habet: *Vtraque igitur mouere dicimus & primū, & vltimū mouentiū; ſed magis primū: illud enim mouet vltimum, ſed non hoc primū, & ſine primo quidē vltimū non mouebit, illud autem ſine hoc.* Ex quibus verbis colligunt, Ariſtotelem hoc poſuiſſe diſcrimen inter cauſam primam, & ſecundā, quod ſecunda nō mouet, ſeu agit niſi mota à prima, prima verò agit non mota a ſecunda. Reſpondeo, Ariſt. ſolum aſſerere, dari vnū primum motorem, à quo reliqua in ſuis actionibus dependeant ſaltem mediate, quia non poſſunt ſuas actiones elicere, quin à prima cauſa conſeruentur.

52 Quod verò immediatè præmoueat illa ad ſuos effectus, nec

V 2 ſom-

ſomniauit Ariſtot. Quin potius ſæpe erravit in eo, quod Deo negauit prouidentiam circa res minimas; quia indecorum Deo exiſtimabat, quod ſe in rebus infimis diſponendis occuparet. Id conſtat ex libro de Mundo ad Alexandrum cap. 6. vbi hæc habet: *Itaque rectius eſt iudicare: quod etiam conueniens, & Deo maxime decorum intelligitur, in cœlo virtutem eſſe conſtitutam, & plurimum remotã, & omnib⁹ in vniuerſũ ſalutẽ afferre, quã pene rare, & cõfrequenter accedere, vbi nequ boneſte, neque liberaliter ipſe pro ſe conficeret, quæ apud nos eſſent.* Et inferius. *Quapropter ſi nihil ad decus eius pertinere ſe Xerxẽ videri, & omnia præſtare, & quæcunq; voluerit conficere, rebuſque gerendis præeſſe, multo magis illiberale hoc ipſi Deo fuerit.* En probat Ariſtoteles, indecorum eſſe Deo rebus omnibus curam adhibere: qua ergo ratione putaret, Deum præmouere cauſas ſecundas ad quenlibet effectum?

SECTIO V.

An cauſa prima determinet ſecundam ad indiuiduationem effectus?

53 QVando ex duabus cauſis ad eundem effectum producendum ſubordinatis, vna poteſt attingere ſolum illum, alia verò ad plures alios ſe poteſt extendere, hæc dicitur determinari ab illa ad talẽ effectũ producẽdũ: quia videlicet hunc effectũ potius, quã alios, ad quos habet virtutẽ producere hîc, & nunc ex eo, quod dum altera cauſa cõiungitur. Exẽpli gratia: potentia viſiua ex ſe eſt potens elicere viſionẽ albedinis, & nigredinis, detur illi ſpecies albedinis, quæ non poteſt concurrere, niſi ad viſionẽ ipſius albedinis; per hanc dicitur determinari potentia viſiua ad eliciendã talẽ viſionẽ. Porrò determinatio & eſſe poteſt quoad ſpeciẽ, & quoad indiuiduũ. Quoad ſpeciẽ quãdo vna cauſa aliam ex ſe indifferentẽ ad effectus huius, vel illius ſpeciei producendos determinat, vt ad effectũ huius ſpeciei cõcurrat potiùs, quàm ad aliũ alterius ſpeciei. Determinatio quoad indiuiduum datur, quando cauſa ex ſe indifferens ad hoc, vel illud indiuiduum intra eandem ſpeciem producendum, determinatur ab aliã concauſã, vt hoc potiùs indiuiduum, quam illud producat.

54 Certum ergo eſt apud omnes, qui abijciunt prædeterminationem phyſicam, cauſam ſecundã ſiue neceſſariam, ſiue liberã determinare primam quoad ſpeciem effectus, licèt non eodem modo: quia cauſa neceſſaria Deum determinat quoad ſpeciẽ, exigendo ab eo concurſum ad hanc potiùs ſpeciem, quàm ad aliam: quia cũ ipſa ex ſe vltra hanc ſpeciẽ non poſsit ſe extendere, neceſſariũ eſt quod ſi Deus velit cum illa iuxta naturam eius concurrere, paret illi concurſum ad hanc ſpeciem, & non ad aliã. Hac ratione determinat Deũ ignis ad producendum ignem, & calor ad calorem.

55 Cauſa verò libera non poteſt

teſt Deum determinare hac ratione: quia, cum voluntas antequam prodeat in actum ſit ex ſe indifferens ad hunc actum, & ad oppoſitum, ad amorem, v.g. & ad odium, non poteſt exigere à Deo concurſum ad amorem determinatè, vel ad odium. Dicetur tamen determinare Deum, quoad ſpecificationem, quia cum Deus illi alligauerit ſuam omnipotentiam, vt illam comitetur in quancunque partem ſe inclinauerit ipſa voluntas pro ſuo nutu (vt docent noſtri Doctores in tractatu de Scientia) ita vt in poteſtate ipſius volũtatis, ſitum ſit vti omnipotẽtia Dei, ad hũc vel illum actum eliciẽdum, fit, vt cum voluntas ſe determinat ad amorẽ, determinet etiam ipſam omnipotentiam ad amorẽ, & ſimiliter cum ſe determinat ad odium: quia ratione alligationis præuiæ eſt parata omnipotẽtia ad quemlibet actũ eliciendum pro nutu voluntatis. Eſt ergo difficultas: an Deus determinet cauſam ſecundam, quoad indiuiduationẽ effectus, ſeu actionis, vel potius ipſa ex ſe determinata ſit ad hunc numero effectũ per hanc numero actionẽ producendũ in hoc tempore, & in hoc loco?

56 P. Vazquez tom. 1. in 3. p. diſp. 74. cap. 7. num. 46. docet, cauſam ſecundam neceſſariam, ex ſe eſſe determinatam ad talem numero effectũ per talem numero actionem hìc, & nunc; hoc eſt in iſtis circunſtantijs loci, temporis, & paſsi producendum. Circa actiones verò liberas num. 53. aſſerit eſſe in poteſtate voluntatis elicere non ſolũ hanc actionẽ in ſpecie; ſed etiam in indiuiduo, ita vt non ſolum ſit voluntas libera circa ſpeciem; ſed etiam circa indiuiduum ſui actus. Oppoſita ſententia magis mihi placet, quæ aſſerit, quamlibet cauſam tam liberam, quàm neceſſariam ex ſe eſſe indifferentẽ in iſtis circunſtantijs loci, temporis, &c. ad producendum hunc, vel illum numero effectũ per hanc vel illam numero actionem, ac proinde neceſſariũ eſſe, quod à Deo determinetur ad hunc potius effectum, quàm ad illum per hanc numero actionem potiùs, quam per illam. Ita P. Suar. in Meta diſp. 5. ſect. 3. num. 34. & ſect. 6. à num. 6. P. Hurt. hic diſp. 10. ſect. 4. PP. Connimb. P. Fonſe. & alij, vt autem clarè, & diſtinctè procedamus in probatione.

Prima concluſio veræ ſententiæ.

57 DIco primò: cauſa ſecunda neceſſaria determinatur à Deo quoad indiuiduationem effectus (idem dico de indiuidnatione actionis,) Probatur: quià calor, v.g. ex naturâ ſua eſt potens producere in hoc ligno plures calores numero diuerſos, etenim ſi poſtquam in hoc ligno calorẽ produxit, remoueatur ab ipſo ligno, & poſtea calore illo corrupto iterum applicetur, iterum calefaciet lignum, & non per eundem numero calorẽ, ac antea, quia iuxta ſententiam aduerſariorũ non poteſt effectus ſemel corruptus reproduci naturaliter: ergo ſecundo calefa-

cit lignum per alium calorē numero diuerſum; plures ergo calores numero diuerſos poteſt hic calor in hoc ligno producere: ſed nihil eſt præter Deum, quod illū poſſit determinare, vt hic, & nunc producat hunc numero calorē potiùs, quàm illum: ergo Deus illum determinat. Minorē probo: quia non poteſt determinare illū hic locus; aut hoc tēpus. Non hic locus: tum quia iſte effectus non habet connexionem cum hoc loco, cùm poſſit conſeruari ſegregatus ab illo, vt experientia conſtat: tum etiā quia alter effectus poteſt etiā produci in hoc loco, vt paulo antea probabamus. Non determinat hoc tempus: tum quia iſte effectus non habet connexionē cum hoc tempore, cum poſſit cōſeruari tranſacto hoc ipſo tēpore, vt experiētia conſtat: tum etiam quia alter effectus numero diuerſus poſſet habere connexionē cum hoc eodem tēpore, cum poſſit in illo produci: nam ſi duplex effectus ſeorſim ſumptus poteſt eſſe in hoc loco, cur nō poterit ſeorſim etiā eſſe in hoc tēpore.

58 Dices, quemlibet effectum habere cōnexionē naturalē cum ſua duratione intrinſeca, & cū hæc eſſentialiter connectatur cum hoc tempore extrinſeco, neceſſariū eſt, quod hic effectus habeat connexionem cum eodē tēpore extrinſeco. Sed cōtra primò: lib. 4. probabo, nullam entitatem durare per modum durationis ſibi intrinſecè inhærentis; ſed talem modum omnino reijciendū eſſe. Secundò, admittamus tamen modum; vel hic modus perſeuerat tranſacto tempore extrinſeco, in quo fuit primò productus; vel non perſeuerat. Si hoc vltimū: ergo, cum videamus, perſeuerare effectū, nō eſt dicendū, talē effectū habere cōnexionē cum illo modo durationis. Si dicatur primū, nēpe, quod modus durationis perſeuerat tranſacto tēpore extrinſeco, in quo fuit primo productus: ergo talis modus durationis non habet connexionem eſſentialem cum illo tempore; ac per conſequens neque calor, qui per illum durat, magis connectitur cum hoc tempore, quàm cum alio.

59 Tertiò, demus, quod iſte effectus petat durationē, quæ connectatur cum hoc tempore, & non poſſit alteri reſpondere: cur alius effectus numero diuerſus non poterit habere eandē durationē eſſentialiter connexā cum hoc tēpore? Nam ſicut quodlibet corpus ſeorſim ſumptū poteſt habere præſentiam in hoc numero loco, ita etiā poterit quilibet effectus huius caloris ſeorſim ſumptus habere durationē in hoc tēpore. Hinc eſt, quod nulla ratio ſumi poſſit ex parte temporis, cur hic effectus modo producendus ſit potius quā ille: & ideò recurrendū eſt ad Deū, qui cauſam determinet ad hūc numero effectū producendū potiùs, quam illum.

60 Obijcit primò, P. Vazq. ſi cauſa ſecūda poſſet producere plures effectus in hoc tempore, poſſet etiam infinitos, quia ſi poteſt quatuor producere, cur non quinque, & deinde ſex, & ſic in infinitū? Hoc autem videtur impoſſibile: quia, cum

cum quælibet cauſa ſecunda ſit finitæ, & limitatæ virtutis, non potetit continere infinitos effectus: dicamus ergo, quamlibet cauſam ſecundam in iſtis circunſtantijs non poſſe producere niſi vnum effectũ. Reſpondeo, cauſam ſecundã poſſe in quolibet tempore producere plures, imò &, ſi placet, infinitos effectus ſeorſim, non ſimul, & collectiue. Ad producendos verò infinitos effectus diuiſim, & ſeorſim, non eſt neceſſaria virtus infinita: intellectus enim hominis, & Angeli eſt finitæ, & limitatæ virtutis, & tamen per totam æternitatem producet diuiſim infinitas intellectiones. Et quidem ſi argumentum P. Vazq. alicuius eſſet momenti, pugnaret contra ipſum: quia reſpectu diuerſorum temporum continet cauſa ſecunda plures, imo & infinitos effectus, vt ipſe fateri tenetur; & tamen inde non ſequitur, habere infinitam virtutem: ergo neque ex noſtra ſententia.

61 Obijcit ſecundò: ſi cauſa ſecunda determinaretur à Deo ad hunc numero effectum potiùs, quã ad illum, ſequeretur, quod poſſet ex natura rei determinari ad effectum ſemel productum, & corruptum reproducendum. Sequelam probat: quia cauſa ſecunda ex eo, quod ſemel iam produxerit effectum, non amittit virtutem intrinſecam illum producendi, cum hæc virtus non diſtinguatur realiter ab entitate cauſæ; ex alia parte nihil eſt ex parte cauſæ, quod petat alium numero effectũ potiùs, quàm illum: ergo, ſi Deus velit illam determinare ad iſtum reproducendum, nihil faciet contra naturam cauſarum ſecundarum. Ex hoc autem duo ſequentur abſurda. Primum, dari poſſe naturaliter reproductionem, quod negant communiter philoſophi. Secundum, hominem eundem poſſe decidere idem ſemen, & diſponere materiam ad introductionem animæ demortui filij, ad cuius diſpoſitionis exigentiam Deus poſſet denuò introducere animam filij, ac per conſequens tranſmigratio animarum, & reſurrectio mortuorum poſſet fieri naturaliter: quo quid abſurdius?

62 PP. Connimb. lib. 2. de Generat. cap. 11. quæſt. 15. art. 3. §. *Sed obijciet aliquis*, reſpõdent, eandem cauſam non poſſe reproducere effectum ſemel à ſe productum, quia virtus eius, edito ſemel effectu, quaſi effœta manet. Addunt tamen, quod, ſi effectus, quem in ſua virtute continet hæc cauſa, antea eſſet à Deo ſolo miraculoſe productus, & interitũ ſubijſſet, poſſet naturaliter reproduci ab hac cauſa: quia Deus per miraculoſam productionẽ huius effectus, neque abſtulit ab ipſa cauſa virtutẽ productiuã illius, neque talem virtutẽ impediuit, atque adeò non eſt, cur non poſsit ex natura rei talem effectũ producere, ſi ad illud producendũ determinetur à Deo.

63 Hæc ſolutio mihi diſplicet. Et primò quod eadẽ cauſa nõ poſſit effectũ, quem ſemel produxerat iterũ reproducere ex eo, quod producto effectu manet effœta virtus

ipſius cauſæ; neſcio, qua ratione poſſit intelligi: quia poſtquã cauſa ſemel effectum produxit, manet cum eâdem virtute intrinſeca productiua effectus: ergo non manet effœta talis virtus cauſæ. Antecedens probatur: quia virtus productiua effectus nihil aliud eſt, quàm entitas cauſæ: ſed producto effectu manet eadem entitas cauſæ: ergo manet eadem virtus productiua effectus: ergo quatenus ex ſe eſt, poſſet iterum producere effectum. Confirmatur: quia, ſi, ſemel edito effectu, maneret effœta virtus cauſæ non poſſet illum poſtea conſeruare: at illũ ſæpe conſeruat: ergo non euacuatur virtus per productionem effectus.

64 Neque minus diſplicet id quod additur ſecundo loco, nempe quod, ſi effectus antea fuiſſet à Deo miraculoſè productus, poſſet ſemel corruptus iterum reproduci ex natura rei à cauſa ſecunda, in cuius virtute contineretur. Etenim ſi hoc verum eſſet, abſque vllo miraculo fieri poſſet, quod effectus iam corruptus reproduceretur: hoc autẽ non concedunt PP. Connimb. &c. Maiorem probo: quia duæ cauſæ ſecundæ poſſunt continere in ſua virtute eundem effectũ; conſtat enim experientia, quod calor ab vno igne productus, conſeruatur poſtea ab alio; quod fieri nõ poſſet, ſi iſte alius non contineret in ſua virtute illum effectũ. In hoc ergo caſu, ſi vnus ex illis ignibus produxiſſet vnum numero calorẽ, & idem poſtea deſtrueretur, poſſet ex natura rei reproduci ab altero calore, quia, vt tu dicebas, ex eo, quod hic calor productus ſit à Deo, non aufertur cauſæ ſecũdæ virtus productiua eiuſdẽ, nec impeditur: ergo ex eo, quod productus ſit ab vno igne, nõ auferetur alteri (in cuius virtute etiã continetur) virtus productiua eiuſdẽ, nec impedietur: ergo non eſt, cur nõ poſſit ex natura rei eundẽ effectũ reproducere.

65 Reſpondeo ergo ad obiectionem ſecundam ſupra adductã, negando ſequelam (quæ quidem apud PP. Connimb. admittitur à Richardo, & Scoto, qui putant, reproductionem rerum irrationaliũ poſſe contingere naturaliter.) Ad probationem nego ſecundã partẽ antecedentis, nempe quod nihil ſit ex parte cauſæ ſecundæ petens alium numero effectũ potiùs, quàm illum, quem antea iam produxerat: quia, cum cauſa fuerit iam determinata ad illũ numero effectũ, & ad reliquos non fuerit vnquam determinata, potior eſt ratio reliquorum, vt modo ad illos determinetur cauſa, quam ratio illius, qui ſemel iam productus eſt: congruũ enim eſt, quòd ij, qui nunquam ſunt producti, præferantur illi, qui ſemel iam productus eſt. In rationalib⁹ verò, quales ſunt homines, eſt alia ſpecialis ratio, quæ probat animam ſemel ſeparatam à corpore non poſſe naturaliter reuniri iterum eidem corpori, vel alteri: quia anima rationalis elicit operationes in hâc vita, quibus debetur quod poſt ſeparationem à corpore vel luat in gehenna pœnas malegeſtorum; vel beatitudinem, ſeu

cla-

claram Dei viſionem obtineat in præmium eorum, quæ bene geſsit in corpore. Pœna autem gehennæ & viſio clara Dei componi nequeunt ex naturâ rei cũ reunione via generationis naturalis obtenta, vt Theologus ediſces. Deinde peculiari Dei lege ſancitum eſt, ne animæ ſemel â corpore ſeparatæ reuniantur eidem corpori vi diſpoſitionum introductarum ab agentibus naturalibus.

66 Obiicies tertiò: ſi Deus determinat cauſas ſecundas quoad indiuiduationem effectus, debet determinare quoad ſpecificationẽ: ſed non determinat quoad ſpecificationẽ: ergo neque quoad indiuiduationem. Maior videtur certa: quia differentia indiuidualis, & ſpecifica cuiuſcunque effectus ſunt idem aparte rei: ergo nõ poteſt dari realis determinatio ad indiuiduum, quin etiam detur ad ſpeciem. Nego maiorem. Ad probationem, conceſſo antecedente, diſtinguo conſequens, non poteſt dari realis determinatio ad indiuiduum, quin detur ad ſpeciẽ prout exiſtẽtem in illo indiuiduo, concedo: quin detur ad ſpeciem ſecundum ſe ſumptam, nego conſequentiam. Eſt dicere: id, quod determinat cauſam ad hoc indiuiduum producendum, determinat etiam ad omnia prædicata, quæ realiter identificantur cum hoc indiuiduo, non tamen determinat ad hoc, vt effectus producendus ab hac cauſa debeat eſſe aliquod indiuiduũ huius ſpeciei (quod eſt determinare cauſã quoad ſpeciẽ) ſed illa ex ſe eſt determinata ſemper ad producendum aliquod indiuiduum huius ſpeciei; determinatur vero â Deo, vt hoc potius, quam illud defacto producat.

Secunda concluſio.

67 DIco ſecundò: cauſa prima determinat etiam cauſam ſecundam liberam quoad indiuiduationem effectus intra eandem intenſionem. Explico concluſionem hoc exemplo. Proponitur voluntati obiectum per duplicẽ cogitationem, quarum vna repræſentat bonitatem; alia malitiã ipſius obiecti, ſeu difficultatem, quæ eſt in illo conſequẽdo. Poſitis his cogitationibus poteſt voluntas pro ſuo libito amare, vel odiſſe obiectum: deinde poteſt amare (& idẽ eſto de odio) obiectum magis, vel minus intenſe, v. g. actu intenſo vt quatuor, vel vt quinque, &c. Præterea intra intenſionem vt quatuor v. g. poteſt illud amare hoc numero, vel illo numero actu intenſis vt quatuor. Dico ergo, quod, licet volũtas ſe determinet ad amãdum vel odio habendum obiectũ, & ad illud amandum minori, vel maiori intenſione; non tamen ſe determinat ad amandum hoc, vel illo numerò actu intra eandem intenſionem; ſed Deus illam determinat.

68 Probatur hæc concluſio: quia, vt voluntas ſe determinet ad hunc actũ potiùs, quàm ad illũ intra eandem intenſionem, debet præcedere cognitio huius, & illius actus

actus; ſed non datur in nobis cognitio huius, & illius actus numero intra eandem intenſioné: ergo non poteſt ſe determinare voluntas ad hunc actũ potiùs, quam ad illũ. Maior videtur certa: quia, dum voluntas ad hunc actum præ alio ſe determinat, eligit hunc actũ præ alio: electio autem non datur niſi inter illa, quorũ cognitio præceſsit in intellectu, vt conſtat ex Ariſt. 3. Ethicor. cap. 2. vbi ait: *Non omne, quod ſponte agimus, eſt eligibile; ſed id, cuius conſultatio anteceſſit: electio nanque cum ratione eſt, atque mente.* Ecce docet eius, quod eligitur à voluntate, debere præcedere conſultationem, ſeu (quod idem eſt in præſenti) cognitionem ex parte intellectus. Subſcribit Damaſcenus libr. de Fide cap. 22. vbi ait: *Nihil enim aliud eſt electio, quam duabus rebus propoſitis* (hoc eſt, cognitis) *alterius præ altera ſuſceptio.* Et ratio huius eſt: quia, vt voluntas ſe determinet ad amandum aliquod obiectum, neceſſarium eſt cognoſcere bonitatem illius: ergo ad hoc, vt ſe determinet ad amandũ illud tali numero amore, neceſſarium eſt cognoſcere aliquid, ratione cuius ſe determinet ad talé numero amorem: atqui ex parte obiecti nihil poteſt cognoſci, ratione cuius voluntas ſe determinet ad hunc potiùs, quam ad alium numero actũ, quia bonitas, quæ eſt in obiecto, poteſt hoc, & illo numero actu amari: ergo neceſſarium eſt, quod cognoſcatur talitas ipſius amoris.

69 Stet ergo tanquam certũ, voluntatem non poſſe hunc numero actum præ alio eligere, quin vtrũque cognoſcat. Iam, quod nõ cognoſcat illos, oſtendit experientia, qua conſtat, non dari in nobis cognitionem huius, & illius numero actus intra eandem intenſioné: neque enim vllam inter illos nouimus vnquam diſtinctionem, vt hunc potiùs, quàm illum eligere poſsimus. Ex quo recte infertur, non poſſe voluntatem ſe determinare ad hunc potius, quã ad illum numero actum, ac per conſequens quod determinari debeat à Deo.

70 Obijcies: voluntas ſe determinat ad actum magis, & minus intenſum ſine cognitione maioris, vel minoris intẽſionis: ergo poteſt ſe determinare ad hunc, vel illum actum intra eandem intenſionem ſine præuia cognitione huius, & illius numero actus. Vt reſpondeam noto 1. ad hoc, vt volũtas ſe determinet ad amandum, vel non amandum obiectum aliquod, neceſſariam non eſſe præuiã cognitionem amoris, ſeu negationis amoris; ſed ſufficere cognitionem bonitatis obiecti ex vnâ parte; & ex alterâ cognitioné malitiæ ipſius obiecti: his enim poſitis, eſt voluntas libera ad amandum, ſeu non amandum obiectum, vt fatentur omnes. Noto 2. actum minùs intenſum in eo ſolum diſtingui ab actu magis intenſo, quòd ille careat aliquibus gradibus, quos iſte habet ſupra illum. Vnde determinare ſe ad amandum actu magis, vel minus intẽſo nihil aliud eſt,

eſt, quam ſe determinare ad amandum pluribus gradibus, vel non amandũ tot illis gradibus. Noto 3. actus voluntatis diuerſos numero intra eandem intenſionem non diſtingui ex eo, quod vnus careat gradibus, quos habet alter; ſed ex eo, quod vnũquodque habeat differentiam poſitiuam indiuidualẽ poſitiue diſtinctam ab altero.

71 Ex his reſpondeo ad obiectionem, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt, quia maior, & minor intenſio ſolum diſtinguuntur penes id, quod eſt habere, vel non habere aliquos gradus qualitatis, & ſicut ad amandum, vel non amãdum abſolutè non eſt neceſſarium cognoſcere amorem, vel carentiã amoris; ſed ſufficit cognoſcere bonitatem, ſeu malitiã, quæ datur ex parte obiecti, ita etiam ad amãdum, vel non amandum per tot gradus ſufficiet cognoſcere obiectum, & nõ erit neceſſariũ cognoſcere eos gradus, vel carentiam illorum. At vero actus numero diuerſi diſtinguuntur penes differentias poſitiuas diuerſæ rationis, ad quorum electionem non ſufficit cognitio bonitatis, ſeu malitię obiecti: quia bonitatis cognitio ſolũ determinat ad amorẽ, vel ad ceſſationem odij; &, malitiæ cognitio vel ad odium, vel ad ceſſationem amoris: ergo ad hoc, vt voluntas determinetur ad hunc actum numero, qui præter carentiam alterius numero actus inuoluit differẽtiam poſitiuam, neceſſaria eſt alia cognitio, quæ talem differentiam repræſentet, ratione cuius determinari poſsit voluntas ad hunc actum præ alio eiiciendum.

72 Rogas, qua ratione determinet Deus voluntatem quoad indiuiduationem actus intra eandem intenſionem, non lædendo iura libertatis? Reſpondeo, ita ſe habere rem. Quando Deus alligat ſuam omnipotentiam voluntati, vt eam pro libito ipſius voluntatis comitetur ad amorem, ſeu odium, v. gr. taliter rem diſponit, vt velit, omnipotentiam non comitari voluntatem ad odium, niſi hoc numero odio; neque ad amorem, niſi hoc numero amore. Vnde, ſi voluntas ſe determinet ad odium eliciet cum omnipotentia hoc numero odium, & non aliud, quia non eſt illi paratus cõcurſus ad aliud niſi ad iſtud, & idem dicito, ſi voluntas ſe determinet ad amorem. Vt, ſi mihi habenti tres calamos auferas duos, & vnum relinquas, non me determinas ad exercitiũ ſcribendi; ſed ſolum ad hoc, vt ſi velim ſcribere, nõ ſcribã alio calamo niſi illo. Sic Deus dũ mihi parat concurſum ad hunc numero actum, & non ad alium, non me determinat ad exercitium huius actus, & ideo poſſum illũ ſuſpẽdere; ſed ſolum me determinat ad hoc, vt ſi aliquem actũ ſim eliciturus pro meo libito, hunc eliciam, & non alium. Et in hoc ſenſu dicimus, Deum determinare voluntatem quoad indiuiduationẽ actus; quod quidẽ contingit illæſo omnino iure libertatis quoad exercitium, vt conſtat.

DISPVTATIO XV.

De Creatione.

CReatio eſt actio ad ſolam primam cauſam pertinens tanquam ad proprium, & connaturale agens: id circò inueſtigabimus eius naturam in hoc loco.

SECTIO. I.
Quid ſit creatio?

1 CReatio laxè ſumitur pro eo, quod eſt aliquid denuò facere. Secundùm hanc vero conſiderationem non pertinet ad præſentem diſputationem; ſed ſtrictè ſumpta. In qua acceptione definitur à S. Thoma 1. p. quæſt. 45 his verbis. *Creatio eſt productio rei ex nihilo* Quam definitionem Theologi omnes admittunt; licèt non omnes eodem modo eam explicent. In primis *productio rei* ponitur loco generis, in quo conuenit creatio cum eductione, vtraque enim eſt productio rei. Tota difficultas eſt in explicando τὸ *ex nihilo*. Quidam exiſtimarunt, produci rē *ex nihilo* eſſe idē, ac produci *ex non repugnantia ſui*. Sed hoc eſt falſum: quia vel res producitur ex non repugnantia ſui tanquam ex parte componente; vel tanquā ex termino *à quo*. Non primum: quia, cum non repugnantia ſit idē realiter cum exiſtentiâ, non poteſt hæc ex illâ tanquam ex parte componi realiter. Neque ſecundum, quia terminus *à quo* definit ex vi termini, *ad quem*; & , non repugnantia rei non definit eſſe ex vi ipſius rei productæ, cum ſit idem cum illâ.

2 Alij dicunt, produci rem *ex nihilo* eſſe ita produci, vt ante eius productionem nihil præextiterit pertinens ad ipſius conſtitutionem. Sed hi non placent: quia forma, quæ educitur ex potentiâ ſubiecti, ita producitur, vt ante eius productionem nihil præextiterit pertinens ad ipſius conſtitutionem, vt patet; & nihilominùs non dicitur produci *ex nihilo*. Alij docent, produci *ex nihilo* eſſe idem, ac produci ex negatione ſui tanquam ex termino *à quo*. Id tamen non poteſt eſſe verum: quia, ſi Angelus produceretur ab æterno (vt iuxta communiorem ſententiam fieri potuit) reuerâ diceretur creari, & produci *ex nihilo*, & nihilominùs non præextitiſſet negatio eius, ex qua fieret tanquam ex termino *à quo*.

3 P. Hurt. in Phyſ. diſput. 12. ſect. 1. docet. produci *ex nihilo*, eſſe idem, ac produci ex nullo cōcurrente ſubiecto, vel formâ intrinſecâ; quia creationi tàm officit concurſus formæ, quàm materiæ, cum id, quod fit formâ concurrente, fiat ex aliquo, nempe ex ipſâ formâ: atq; adeo docet, quòd, ſi vnio alicuius compoſiti crearetur; nihilominùs non diceretur creari compoſitum, quia fieret ex materiâ, & formâ. Hæc etiam ſententia eſt falſa. Primo quia, ſi id, quod fit ex formâ, nō poteſt creari,

ri, quia iam fit ex aliquo: ergo etiam id, quod fit ex partibus inte grantibus, non poterit creari, cum etiā fiat ex aliquo, nempe ex ipſis partibus. Vnde ſequeretur, materiā primā non creari poſſe; quia, cum ex partibus componatur, ex illis neceſſario fiet, quando produ citur, ſi quidem *vnumquodque fit ex his, ex quibus componitur.* Secūdò quia compoſitum producitur per actionem, per quam producitur vnio: ergo, ſi vnio producitur per creationem, etiam producetur compoſitum, etiam ſi conſtet ex materiā, & formā.

4 Dico ergo, in definitione creationis idem eſſe produci *ex nihilo*, ac ex nullo præſuppoſito ſubiecto recipiente mediā ipſā ter minum. Ratio eſt: quia creatio, & eductio ſunt duæ oppoſitæ ſpecies actionis vt ſic: ergo creatio in eſſe talis conſtituetur per differentiam oppoſitam eductioni: ſed eductio conſtituitur in eſſe talis per hoc, quod eſt fieri dependenter à ſubiecto recipiente mediā ipſā terminum, vt fatentur omnes: ergo creatio ex oppoſito conſtituetur per hoc, quod eſt fieri independenter à ſubiecto recipiente mediā ipſā terminum; ac per conſequens illud *ex nihilo* id denotat in definitione creationis. In hunc ſenſum explicant iam communiter definitionem creationis Philoſophi, & Theologi, vt docet P. Suar. in Metaph. diſput. 20. ſect. 1.

5 Ex hoc conſtat, quàm abs re nonnulli dixerint, creationē eſſe relationem prædicamentalē, quā entitas creata refertur ad Deum vt creatorem. Etenim hi abutuntur voce *creationis*: quia creatio ab omnibus dicitur *productio rei ex nihilo*: atqui relatio prædicamentalis non eſt productio rei; ſed ſupponit eam iam productam, cum relatio effectus ad cauſam fundetur in actione, vt docet Ariſt. in Log. capit. de Relat. ergo creatio non poteſt eſſe relatio prę dicamentalis; ſed ipſa actio, per quam res creata producitur.

6 Obijcies S. Thom. qui 1. par. quæſt. 45. art. 3. docet. Deum creando producere res ſine motu, quo ſubſtracto ab actione, & paſſione, nihil remanet niſi relatio, & concludit: *Vnde relinquitur, quod creatio in creatura non ſit, niſi relatio quædam ad creatorem, vt ad principium ſui eſſe*: ergo ſentit S. Thomas, creationem eſſe relationem prædicamentalem. Reſpondeo, longè aliam eſſe mentem Angelici Doctoris: quia tria ibi diſtinguit in actione; quæ eſt mutatio, nempe reſpectum ad agens, ad ſubiectum præexiſtens, & ad terminum; paſsionemque vocat iſtum vltimum reſpectum, quia eſt id, medio quo terminus accipit eſſe ab agente. Docet autē, quòd, ſi ab actione auferatur ratio motus, nempe reſpectus ad ſubiectū præexiſtens, per quem complectur actio in eſſe motus, nihil remanet niſi relatio, inter agens videlicet, & terminum, vbi non loquitur de relatione prædicamentali, quæ reſultat poſito iam termino,

mine; ſed de relatione tranſcendentali, quia actio tranſcendentaliter refertur ad agens, & terminum: & ideo apud S. Thomam in præſenti idem eſt, *nihil remanere niſi relationem*, ac, nihil remanere niſi viam agentis in terminũ, quæ nihil aliud eſt, niſi actio, quã creationem vocamus. Hæc explicatio deducitur ex contextu.

SECTIO. II.

An creatio diſtinguatur realiter à creante, & termino creato?

6 DVpliciter poteſt vnum diſtingui realiter ab alio nempe tanquam res à re; vel tanquam modus a re. Certum ergo eſt, quod, ſi creatio diſtinguatur realiter à creãte, & termino creato, talis diſtinctio non erit rei à re. Quærimus veró; an diſtinguatur tanquã modus à re? P. Vazq. tom. 2. in 1. part. diſp. 173 cap. 3. docet, creationẽ ſola ratione diſtingui à termino tam in his, quæ ex naturâ ſuâ petunt produci per creationem; vt ſunt Angelus, anima rationalis, &c. quàm quæ miraculoſe creantur; vt eſt quantitas Euchariſtica. P. Hurt. hic diſp. 12 ſect. 3. num. 51. & 56. docet, creationem termini potentis ex naturâ ſuâ creari eſſe idem realiter cũ ipſo termino: at vero creationem termini, qui miraculoſe creatur, eſſe realiter diſtinctam ab illo. P. Valen. 1. par. diſp. 3. quæſt. 2. docet, creationẽ non diſtingui realiter ab ipſa volitione Dei, qua Deus vult, eſſe rem creatam. Alij docent, creationem eſſe idẽ realiter cum volitione Dei, & termino creato. P. Suar. in Meta. diſp. 20. ſect. 5. & P. Molina. 1. par. q. 45. ar. 3. docent, creationem eſſe realiter diſtinctã à creãte, & termino creato. Hanc ſentẽtiã amplector vt veram. Pro maiori tamen explicatione.

8 Dico 1. creatio non eſt idẽ realiter cum intrinſeca volitione Dei, qua Deus vult, rem creatam exiſtere. Hęc eſt contra. P. Valentiã. Probatur: quia volitio intrinſeca Dei datur ab æterno: ſed creatio non datur ab æterno: ergo creatio non eſt idẽ realiter cũ volitione Dei. Patet conſequentia: quia non poſſunt eſſe idẽ ea, quæ realiter ſeparantur. Maior eſt certa apud Theologos. Minor vero probatur: quia de eſſentia creationis eſt conſtituere Deũ actu creantẽ, & terminum actu creatũ, Angelũ v. g. at neque Deus fuit ab æterno actu creans, neque Angelus actu creatus, cùm iſte creatus fuerit in tempore: ergo creatio non fuit ab æterno in Deo.

9 Dices: ab æterno eſt volitio in Deo creandi Angelum pro tali tempore, non tamen creandi illum ab æterno. Vnde ab æterno fuit creatio in Deo non pro æternitate; ſed pro tali tẽpore; & ideò non creat Deus per totã æternitatẽ, ſed tantum eo tẽpore, quo vult creare. Sed contra: per te volitio creãdi eſt creatio actualis: ergo ſi ab æterno eſt in Deo volitio creãdi pro tali tempore, ab æterno eſt etiam

etiã in Deo creatio pro tali tẽpore. Hoc autẽ implicat: quia cũ tale tẽpus non fuerit ab æterno, non potuit Angelus ab æterno eſſe creatus pro tali tẽpore; ſed creabilis.

10 Aliqui recentiores dicunt, volitionẽ Dei eſſe idẽ realiter cũ creatione in ratione entis, non tamen in ratione denominationis. Sed horũ placitum refutatum eſt in ſimili diſp. 5. ſect. 1. n. 15. & ſequent. Obijcies tamen D. Thom. 1. p. q. 45. art. 3. ad 1. vbi ait: *Creatio actiue ſignificata ſignificat actionem Diuinam, quæ eſt eius eſſentia cum relatione ad creaturam*: ergo ex mente S. Thomæ creatio eſt idẽ realiter cũ volitione Dei. Reſpõdeo, S. Thom. in hoc loco non ſumere creationẽ pro ipſâ productione; ſed pro cauſâ, ex quâ immediate oritur ipſa productio. Vnde eſſentiã, ſeu volitionem Dei vocat creationẽ non formaliter; ſed actiue: quia videlicet ex eâ immediate oritur eſſentialiter creatio formalis. Hanc explicationẽ colligo ex 2. contra Gent. cap. 79. in fine; vbi expreſſe diſtinguit volitionem Dei à creatione formali; ait enim: *Neque eſt ſimile de relatione volentis ad volitum, & creantis ad creatũ, & facientis ad factum: nã velle eſt actio in volente immanens, vnde non cointelligit intelligi aliquid extra exiſtẽs actũ; ſed facere, & creare ſignificant actionẽ terminatam ad exteriorem effectum, ſine cuius exiſtentia huiuſmodi actio non poteſt intelligi.* En adſtruit diſtinctionẽ inter volitionẽ Dei, & creationẽ, eamque probat ex eo, quod volitio poteſt eſſe ſine re creata, vt reuera fuit ab æterno: creatio vero non poteſt eſſe, neque intelligi ſine re creata: ergo manifeſte ſentit, hæc duo ſeparari, ac per conſequens eſſe diſtincta.

11 Dico 2. creatio non eſt idem realiter cum termino creatò in his, quæ miraculoſè producuntur per creationẽ. Probatur: quia quantitas Euchariſtica, quæ miraculoſe creatur, ſeparatur realiter à creatione: ergo realiter diſtinguitur ab illa. Conſequentia eſt bona. Antecedens autem probatur: quia ea quantitas ante cõſecrationẽ erat educta de potẽtia materię: ergo non erat creata, quia eadem res non poteſt ex natura rei creari ſimul, & educi, cũ hæ ſint actiones oppoſitæ: ergo ante conſecrationem quantitas erat ſeparata realiter à creatione.

12 Reſpondet P. Vazq. quantitatem, dum creatur, habere modum quendam poſitiuum perſeitatis, ratione cuius terminat creationem, & identificatur realiter cum ipſâ creatione. Sed contra 1. vel creatio eſt idem realiter cum modo perſeitatis, & quantitate ſimul ſumptis; vel ſolum cum modo perſeitatis. Non primum; quia creatio vt talis opponitur cum eductione, quantitas autem, cum ex naturâ rei petat educi, non poteſt opponi cum eductione, ac per conſequens neque identificari adhuc inadæquate cum creatione. Si dicas ſecundum: ergo id, per quod quantitas à Deo creatur, eſt ille modus perſeitatis: ergo

ille modus eſt creatio, ac perconſequens creatio diſtinguitur iam à quātitate, quæ eſt terminus creatus. Secundò: vel ille modus perſeitatis producitur dependenter ab ipſâ quantitate, vt à ſubiecto; vel non, Si primum: ergo produci tur per eductionem, quia eductio eſt actio, per quam res producitur dependenter à ſubiecto. Si ſecundū: ergo datur aliquod accidens, quod ſit independens à ſubiecto, ac per conſequens, quod nō inhæreat ſubiecto: quod erat tuū argumentū, vt probares, non diſtingui creationem realiter à termino.

13 Dico 3. creatio non eſt idem realiter cum termino creato adhuc in his, quæ ex natura ſua petunt produci per creationem. Eſt contra P. Hurt. & P. Vazq. Pro eius probatione pono primò id, quod doceo infra lib. 3. nēpe actiones non ſolum ſpecificari à termino; ſed etiam ab agente. Pono 2. res, quæ à Deo producuntur extra ipſum Deum, oriri immediate ab actu volitionis Dei, quo ipſe vult illas producere: neque enim neceſſarium eſt in Deo formaliter diſtinguere aliam potentiam, quæ executioni mādet effectus; ſed ipſe actus volitionis id præſtabit modo dicēdo in materia de Volūtate,

14 Pono 3. volitionem, qua Deus vult creare Angelū propter vnū finē, eſſe formaliter, ſeu virtualiter diuerſā à volitione, qua vult creare eundem Angelum propter alium finem. Vt, ſi Deus Michaelem, v. g. quē defacto creauit ad ſupernaturalē beatitudinem, creauiſſet ad finem aliquem naturalē, vt reuera potuit, illum quidē produxiſſet per volitionem formaliter, ſeu virtualiter diuerſā ab ea, per quam de facto produxit, quia tunc verè diceretur velle Angelū propter finem naturalem, & non velle illum propter finē ſupernaturalem: hoc autem ſufficit, vt volitiones iſtæ ſint formaliter, ſeu virtualiter diuerſæ, vt doceberis in materia de Volūtate. Deinde tales volitiones ſunt quaſi ſpecie diuerſæ, quia actus voluntatis tendētes ad obiecta tā materialia, quā formalia ſpecie diuerſa, ſpecie, aut quaſi ſpecie diſtinguuntur interſe, vt dicemus in libris de Anima.

15 Pono 4. actionē, quæ immediate oritur ex volitione, qua Deus vult creare Angelum propter finem ſupernaturalem v. gr. eſſe ſpecie diſtinctam ab actione, quæ immediate oritur à volitione, qua vult eundem Angelum creare propter finem naturalem. Ratio eſt; quia ex vna parte actiones ſpecificantur à principijs: ex alia verò volitiones, quę ſunt principia prædictarum actionum, ſunt ſpecie diſtinctæ, vt conſtat ex numero præcedenti: ergo &c. Sed dices: actiones ſpecificantur ab agētibus, prout dantur à parte rei: ſed volitio, qua Deus vult creare Angelum propter finem ſupernaturalem, eſt idem à parte rei cū volitione, qua vult illum creare propter finem naturalem: ergo actio, quæ ſpecificatur ab vnâ volitione, ſpecificatur etiam ab aliâ, ac per conſequens omnes actiones, quæ imme-

immediate oriuntur ab iſtis volitionibus, erunt eiuſdem ſpeciei. Reſpondeo, maiorem propoſitionem eſſe veram in agentibus creatis, non vero in increato: quia ſicut Deus propter eminentem perfectionem ſui eſſe poteſt abſolute dici, creare Angelum à parte rei propter hunc finem, & non propter illum, etiam ſi volitiones, quibus vellet Angelum propter diuerſos fines ſeorſim, ſint eædem à parte rei, ita etiam poteſt abſolute dici actio à parte rei oriri immediate, & ſpecificari ab vna volitione; & non ab alia. Eſt ſimile exemplum Fide ſanctum in Verbo Diuino, in quo perſonalitas, & Diuinitas ſunt idem a parte rei, & nihilominus vnio, per quam Verbum Diuinum eſt vnitum humanitati Chriſti Domini, ſolum attingit immediate perſonalitatem; non vero Diuinitatem, & ab illa tantū ſpecificatur immediate, non à Diuinitate.

16 His poſitis, probatur concluſio; quia Deus poteſt eundem Angelum producere per creationes ſpecie diuerſas: ergo creatio eſt realiter diſtincta ab Angelo. Antecedens probatur: quia poteſt Deus velle creare Angelum per volitiones ſpecie diuerſas, vt conſtat ex tertia poſitione: ſed creationes immediatæ ortæ à volitionibus ſpecie diuerſis eſſent ſpecie diuerſæ, vt conſtat ex quarta poſitione: ergo poteſt Deus creare Angelum per creationes ſpecie diuerſas: atqui Angelus ſemper eſt idem ſpecie: ergo diſtinguitur realiter à creationibus, per quas creatur.

17 Dico quartò: creatio non componitur ex volitione Dei actiue, & ex termino creato paſſiue. Eſt contra Ferraram. Eam verò tradit P. Hurt. ſupra ſect. 3. num. 64. Probatur: quia non poteſt Deus eſſe creans actiue, quin Angelus ſit creatus paſſiue; quia id, quod eſt actu agens, alicuius debet eſſe agens: ſed volitio Dei datur ab æterno in Deo, quin Angelus ſit paſſiue creatus ab æterno: ergo volitio Dei non eſt creatio actiue. Confirmatur: quia creatio formaliter vt creatio eſt id, quo terminus actu fluit ab agente; ſed volitio Dei nō eſt id, quo actu fluit Angelus à Deo: ergo non eſt de conceptu creationis vt talis; ſed ſolùm ſe habebit tanquam cauſa, a qua oritur Angelus per creationem. Minor probatur; quia ab æterno datur in Deo volitio, & tamen non fluit ab æterno Angelus à Deo: ergo volitio Dei non eſt id, quo actu fluit terminus à Deo. Stet ergo tanquam certum, creationem non eſſe aggregatum ex termino creato, & volitione Dei. Ex omnibus iſtis concluſionibus ſequitur, creationē eſſe actionem de prædicamento actionis interiectam realiter inter Deum, & terminum creatum: quia, ſi non eſt ſolus terminus, neque Deus ſolus, neque vterque ſimul, neceſſario debet eſſe aliquid interiectum tanquam

quam via, mediâ quâ terminus oritur à Deo, in quo conſiſtit ratio actionis.

18 Obijcies primò: ea, quæ per ſuam eſſentiam à Deo pendent, non poſſunt dependere per actionem ſuperadditam, vt conſtat in ipſa actione: ſed creaturæ per ſuã eſſentiã pendẽt à Deo: ergo non per actionem ſuperadditam. Minor probatur: quia per ſuam eſſentiam ſunt ens participatum à Deo: ergo, &c. Diſtinguo maiorem: ea, quæ per ſuam eſſentiam pendẽt in actu primo à Deo, non poſſunt dependere per actionem ſuperadditam, nego: quæ per ſuam eſſentiam pendent in actu ſecundo à Deo, non poſſunt pendere, &c. concedo maiorem. Et diſtinguo ſimiliter minorẽ: creaturæ per ſuam eſſentiã pendent in actu primo à Deo, concedo: in actu ſecundo, nego minorẽ. Eſt dicere: creaturę per ſuam eſſentiam ſunt tales, quæ non poſsint eſſe in rerũ natura, quin Deus concurrat ad illarũ productionem, & ideo eſſentialiter petunt à Deo produci: at quia invariata entitate creaturæ poteſt variari dependentia actualis, ita vt modo per hanc dependentiam, modo per illam dependeat actualiter à Deo iuxta dicta pro tertia concluſione; ideò dicimus, non eſſe de eſſentia entis creati dependentiam actualem, ſeu dependere in actu ſecundo à Deo, quãuis ſit de eſſẽtia illius dependere in actu primo, hoc eſt, eſſe talem, quæ non poſsit eſſe in rerum natura, quin actu dependeat à Deo per hanc, vel illam dependentiam.

19 Obijcies ſecundò: Angelus per ſuam entitatem eſt indepẽdẽs à ſubiecto: ergo non eget creatione à ſe diſtincta, vt producatur. Conſequẽtia videtur bona: quia cum creatio ſit id, per quod terminus eſt independens à ſubiecto, ſi ipſe id habeat per ſuam entitatem, ipſe erit creatio. Antecedens autem probatur: quia Angelus per ſuam entitatem eſt actus completus, qui nullo modo poteſt totum aliquod componere tanquam forma informans: ſed id, quod non poteſt cõponere tan quã forma, non poteſt produci dependenter à ſubiecto: ergo ſe ipſo eſt independẽs à ſubiecto: ergo ſe ipſo creatur. Diſtinguo primũ antecedens: Angelus per ſuã entitatem eſt radicaliter independens à ſubiecto: cõcedo; formaliter, nego antecedens. Eſt dicere: Angelus per ſuã entitatẽ petit produci mediã actione, ad quã non concurrat ſubiectũ: at vero non producitur, ſeu non dependet actu immediate per ſuã entitatẽ; ſed media actione realiter diſtincta, vt cõſtat ex dictis. Vbi aduerte, independẽtiam poſſe ſumi dupliciter, nempe pro negatione, ſeu carentia dependẽtiæ à ſubiecto; & pro forma poſitiua, per quam ita terminus producitur, vt per ipſam non depẽdeat à ſubiecto: licèt ergo Angelus non egeat forma ſuperaddita poſitiua, vt ſit independens primo modo; indiget tamen illa, vt ſit independens ſecundo modo.

SE.

SECTIO III.

Vtrum creatio habeat ſubiectũ, in quo recipiatur?

20 PRæcipuum argumentum, quo nituntur hi, qui omnino negant, creationẽ à termino, vel à creante diſtinctã, eſt: quia, ſi creatio diſtingueretur ab agente, & termino, eſſet accidens, cum ad prædicamentũ actionis pertineret, ac per cõſequẽs deberet inhærere alicui; quia id eſt de eſſentia accidentis: ſed creatio non poteſt inhærere alicui, cũ per ſuã eſſentiã ſit independens à ſubiecto: ergo non poteſt diſtingui realiter à termino, & agente. Propter hoc argumentũ nonnulli ex his, qui nobiſcum creationem ab agente, & termino realiter diſtinguunt, aſſerunt, creationem recipi, ſeu inhærere ſuo termino.

21 Dicendũ tamen eſt, creationẽ nullũ habere ſubiectũ receptionis, ſeu inhæſionis. Ita P. Suar. in Meta. diſp. 20. ſect. 5. nu. 27. P. Hurt. hìc diſp. 12. ſect. 4 & multi recẽtiores. Probatur primò: quia terminus creatus non poteſt eſſe ſubiectũ, in quo creatio recipiatur: ergo in nullo ſubiecto recipitur. Conſequẽtia eſt bona; quia nullum aliud ſubiectũ creationis aſsignatur ab aduerſarijs præter terminũ. Antecedens probatur: quia, ſi terminus eſſet ſubiectũ receptiuum creationis, eſſet cauſa materialis illius, ac per conſequẽs prius naturâ ipſâ creatione: atqui terminus non poteſt eſſe prior naturâ creatione: ergo, &c. Minorẽ probo: quia vna, & eadem entitas non poteſt eſſe prior, & poſterior naturâ reſpectu eiuſdẽ, vt dicem. diſ. 18. ſec. 3. ſed terminus qui producitur per creationẽ eſt naturâ poſterior ipſa creatione iuxta dicta diſp. 10. n. 22. ergo non poteſt eſſe natura prior ipſa creatione.

22 Reſpondẽt aduerſarij, terminum eſſe priorẽ, & poſteriorem creatione non in eodẽ genere; ſed in diuerſo; quia terminus eſt prior creatione in genere cauſæ materialis; creatio vero eſt prior termino in genere cauſæ efficientis. Adduntque, non eſſe inconueniẽs, quod duo extrema mutuo ſint priora interſe in diuerſo genere cauſæ. Sed cõtra primò: infra probabo, duo extrema non poſſe eſſe mutuò priora interſe adhuc in diuerſo genere cauſæ. Secundò, in præſenti caſu ſequeretur, quod creatio, prout ad genus cauſæ efficientis pertinet, eſſet prior, & poſterior termino: quia in primis, prout eſt cauſalitas efficiẽtis, eſſet prior ipſo termino, cũ ſit id, medio quo efficiens illum produxit: deinde ſub eâdẽ ratione eſſet poſterior termino; nam per te ex eo creatio debet pẽdere à termino tanquã à ſubiecto inhæſionis, quia eſt accidens: ſed, vt eſt cauſalitas efficiẽtis, eſt accidens: ergo, vt eſt cauſalitas efficientis, pẽdere debet à termino tanquam à ſubiecto inhæſionis: atqui id, quod cõuenit actioni prout eſt cauſalitas efficiẽtis, pertinet ad genus cauſæ efficiẽtis: ergo, prout ad genus cauſæ efficiẽtis pertinet, debet pẽdere à termino tanquã à ſubiecto: ac per

conſequens eſſe poſterior illo: ergo, prout ad genus cauſæ efficientis pertinet, eſſet prior, & poſterior termino.

23 Secundò probatur concluſio, quia, ſi terminus creatus reciperet in ſe creationem, eſſet cauſa materialis ſui ipſius; atqui non poteſt eſſe cauſa materialis ſui ipſius, vt conſtat: ergo, &c. Maiorē probo: quia id, quod eſt cauſa cauſalitatis in aliquo genere, in eodē genere eſt cauſa termini cauſati per talē cauſalitatē, neque enim agēs alia ratione efficit effectum, niſi efficiendo actionem, per quam talis effectus producitur, neque generans alia ratione generat compoſitū, niſi producendo compoſitionem, per quā ex partibus reſultat; ſed per te terminus eſt cauſa materialis actionis, per quā ipſe terminus producitur: ergo eſt cauſa materialis ſui ipſius. Cōfirmatur efficaciter: quia cauſalitas per ſuam eſſentiā, eſt id, quo terminus illius actu pendet à ſua cauſa: ergo ab eadem cauſa, à quâ pendet cauſalitas, pēdet mediâ ipſâ cauſalitate terminus illius, ſed per te creatio, quæ eſt cauſalitas, mediâ quâ producitur terminus, pendet à ſuo termino tanquā à ſubiecto: ergo mediâ illâ ipſe terminus pēdet à ſe ipſo: hoc autē eſt impoſsibile: ergo, & illud, ex quo ſequitur.

24 Ad argumentum initio ſectionis adductū reſpōdeo, non eſſe de eſſentia accidentis vt ſic inhærere, ſeu recipi in alio, quia forma ſubſtantialis materialis recipitur in materia, & tamen non eſt accidens. Ratio ergo accidentis, vt ſic cōſiſtit in hoc, quod eſt *afficere ſubſtantiā extra conceptū ſubſtantiæ*. Dicitur *afficere ſubſtantiam*, quod intellige per adhæſionē, vel inhæſionē: quia quocunq; ex iſtis modis illi coniungatur, reuerâ eſt quid illi accidens: neq; eſt neceſſarium, quod ſubſtantiam immediate afficiat; ſed ſufficit, quod vel illā afficiat, vel aliquid, quod ex ſe ordinetur ad illā afficiēdam: quantitas enim ſeparata a ſubſtantia in Euchariſtia habet iuxta cōmunē ſentētiam modum quēdam perſeitatis; qui, cum ſit accidēs, nihilominus non afficit immediate ſubſtantiam; afficit tamen quātitatē, quæ ex natura ſua ordinatur ad afficiēdam ſubſtantiam.

25 Additur in definitione *extra conceptum ſubſtantiæ*; quia ita debet accidens ſubſtantiā afficere, vt ex propria differētia illi repugnet, totum aliquod ſubſtātiale componere. Per quod diſtinguitur à ſubſtantijs incōpletis, & modis ſubſtantialibus, quia hæc ſemper ſunt de integritate alicuius totius ſubſtantialis. Vide, quæ diximus in log. diſ. 14. ſect. 1. & diſp. 16. ſec. 1. Dū autē Ariſt & S. Th. dicunt, ꝙ de ratione accidētis eſt eſſe in ſubiecto, intelligēdi ſunt de ſubiecto inhæſionis, ſeu adhæſionis, de quo dixit S. Th. 1. p. q. 45. ar. 3. ad 3. terminū creatū eſſe ſubiectū creationis: & addit, eſſe priorē illa; quod intellige de prioritate rationis, quia noſtro modo concipiendi prius eſt, ꝙ terminus exiſtat quā ꝙ denominetur creatus.

SE-

SECTIO IIII.

De His, quæ creari poſſunt, & educi.

26 Certum eſt primo, Angelum, animam rationalem, & materiam primam produci per creationem ex natura rei. In hoc conueniunt omnes. Deinde ex dictis ſuprà diſput. 3. ſect. 3. conſtat, omnes formas accidentales, & ex ſubſtantialibus eas, quæ ſunt materiales, produci per eductionem. Certum eſt tertiò, ex his formis eas, quæ non ſunt modi, poſſe ſupernaturaliter produci per creationẽ. Id eſt nobis certum de quantitate ex myſterio Euchariſtiæ; & ex quantitate argumentum à paritate ſumimus ad reliquas. Eſt tamen difficultas circa modos, qui non recipiuntur ſe ipſis in ſubiecto; ſed mediâ receptione, vt eſt modus vnionis materiæ, & formæ, ſubſiſtẽtia, ac alia ſimilia, an poſsint produci ſupernaturaliter per creationem?

27 Pars affirmatiua placet mihi cum P. Hurt. hic ſect. 5. & nonnullis recentioribus. Probatur: quia, licèt modus vnionis, v. g. ſe ipſo ſit connexus cum materiâ ſubiecto receptiuo illius; non tamen recipitur actu in illâ per ſe ipſum; ſed per eductionem, ſeu receptionem ſuperadditam, vt diximus diſp. 5. ſect. 2. & 3. cur ergo nõ poterit loco eductionis ſubſtitui creatio ad illũ producendũ? Confirmatur; quia nullũ prædicatum eſt vnione, rationi cuius contradictionem inuoluat, quod de facto producatur per creationẽ: ergo poterit id fieri de potentiâ Dei abſolutâ. Antecedens probatur: quia, ſi aliquod, maximè eſſe vnionem ſe ipſâ vnitam materiæ, vt tali, hoc eſt, vt potentiæ receptiuæ ipſius vnionis; ſed eſſe vnionem ſe ipſâ actu vnitam cum potẽtiâ receptiuâ ipſius non pugnat contradictorie cum hoc, quod eſt actu nõ recipi in illa: ergo neq; cũ creatione. Cõſequentia eſt bona: quia per creationem producitur res non recepta in ſubiecto, modo infrà explicando. Minorẽ probo: quia etiam ſi vnio non eſſet actu recepta, ſaluaretur, quod eſſet actu vnita cum materiâ petente ex naturâ ſuâ illam recipere, ſicut de facto ſaluatur, quod quantitas Euchariſtica ſit producta de facto cũ exigentia ſubiecti, etiamſi actu nõ ſit in illo: ergò vnio actualis cum materiâ non pugnat contradictorie cum non receptione in illâ. De paſsione, quæ ſe ipſa recipitur in ſubiecto infra ſect. ſequẽti dicam; an poſsit ſupernaturaliter produci per creationem?

28 Secundò eſt difficultas: an ea, quæ ex natura ſua petunt produci per creationem, vt Angelus, materia prima, & anima rationalis, poſsint ſupernaturaliter produci per eductionem? Et quod attinet ad Angelum, & materiã primã, certum eſt apud eos, qui rem hanc attigerunt, non poſſe produci per eductionem. Ratio eſt: quia eductio eſt actio per ſe tendens ad terminum, qui ſimul cum ſubiecto

ipſius eductionis conſtituat vnum totū, vt ex inductione omniū eductionū, quas nouimus, colligi poteſt: ſed Angelus, & materia prima non poſſunt conſtituere totum aliquod cum ſubiecto: ergo neque terminare eductionē. Minor probatur: quia id, quod cum ſubiecto conſtituit totū aliquod, debet eſſe forma, vt in cōfeſſo eſt apud omnes philoſophos: ſed materiæ primæ, & Angelo repugnat ratio formæ; quia materia eſt primū ſubiectum ex natura ſua, cū quo opponitur ratio formæ; deinde Angelus eſt ſubſtantia cōpleta cui repugnat ratio formæ; quia de ratione formę eſt eſſe entitatē incōpletam ex ſe ordinatam ad cōponendum totū cū ſubiecto: ergo materiæ primæ, & Angelo repugnat cōponere totum aliquod cū ſubiecto; ergo & ex illo educi.

29 Ratio à priori eſt: quia eductio per ſe videtur tendere ad cōplendum ſubiectum vt tale. ergo per ſe debet tendere in terminum, cui non repugnet complere ſubiectum vt tale: atqui materiæ primæ, & Angelo repugnat complere ſubiectum vt tale, vt conſtat ex dictis: ergo, &c. Dices: ſicut eductio per ſe tendit in terminū qui ſit forma; ita creatio per ſe tendit in terminum per ſe ſtātē: atqui hoc nō obſtāte poteſt creatio ſupernaturaliter terminari ad entitatem non ſtantem per ſe, cum terminari poſsit ad accidentia realia, & ad modos: ergo & illo non obſtante poterit eductio terminari ad materiam primā, & ad Angelū, etiāſi non ſint formæ. Reſpondeo, creationem per ſe tendere in terminū per ſe ſtantem, hoc eſt, qui ſit independens a ſubiecto: non autem pugnat cum prædicatis accidētis realis eſſe independēs à ſubiecto, vt conſtat in quantitate Euchariſtica; neque cum prædicatis modi, vt probatū eſt; & ideò poſſunt ſupernaturaliter creari. At verò materiæ primæ, & Angelo repugnat eſſe formam, vt dictum eſt, & ideo non poteſt adhuc ſupernaturaliter ad illa terminari eductio, quæ per ſe tendit in entitates, quę habeant rationem formæ.

30 De anima rationali negat etiam Pater Hurtado poſſe produci per eductionem. Probat: quia, vt eductio poſſet ſubſtitui loco creationis, quam ex natura rei petit anima rationalis, deberet continere illam formaliter, ſeu eminenter: at eductio non continet creationem formaliter, cū non ſit eiuſdem ſpeciei; neque eminenter, cum ſit imperfectior creatione: ergo eductio non poteſt ſubſtitui loco creationis animæ. Maiorem putat certā: quia id, quod loco alterius ſubſtituitur, debet aliquomodo continere virtutem illius: alioqui qua ratione præſtabit eius effectum? Hæc tamen ratio eſt infirma: quia illa ęductio, vt pote quæ eſſet ſupernaturalis, excederet in perfectione creationem naturalem animæ: ergo illam poſſet continere eminenter, ſi maior perfectio ſufficit ad talem continentiam.

31 Ego vero nullam invenio. impli-

implicationem in eo, quod anima rationalis, quatenus eſt ex parte ſui, ſupernaturaliter educatur ex materia adhuc corporea. Ratio eſt: quia non repugnat ratione ſpiritualitatis animæ; ratio enim ſpiritualis cõſiſtit in eo, quod ſit naturaliter penetrabilis eo modo, quo dicam in libris de Anim. quod quidem non tolleretur ab anima, etiamſi miraculoſe educeretur ex materia, vt per ſe conſtat: neque repugnat ratione incorruptibilitatis animæ; quia, poſita eductione miraculoſa, ſemper ex natura rei exigeret ipſa anima produci per creationem: ergo ceſſante eductione nõ ceſſaret anima, ſi iura eius ſeruarentur; ſed ſuccederet creatio: neque pugnat ratione indiuiſibilitatis animæ, quia hæc non tolleretur ex eo, quod dependeret à ſubiecto diuiſibili, ſicut non pugnat cum indiuiſibilitate animæ, quod vniatur (vt de facto contingit) ſubiecto diuiſibili: deinde non eſt aliud prædicatum, ratione cuius repugnet talis eductio: ergo, &c.

32 Ratio a priori eſt: quia anima rationalis de ſe eſt nata complere ſubiectum vt tale, cum ſit forma: ergo eſt capax terminandi eductionem, quæ per ſe tendit ad complendum ſubiectum vt tale. Quod vero terminus ſit educibilis ex natura rei, prouenit ex eo, quod ex natura rei non poſſit exiſtere, quin compleat aliquod ſubiectum: cum autem anima rationalis poſsit ex natura rei exiſtere, quin compleat aliquod ſubiectum, ideo non eſt educibilis ex natura rei.

33 Dices primò: res ſpiritualis non poteſt contineri in potentia ſubiecti corporei: ergo non poteſt ex illo educi. Diſtinguo antecedens: non poteſt contineri in potentia naturali ſubiecti corporei, concedo: in potentia obedientiali, nego antecedens: quia, ſi anima rationalis, cum ſit ordinis naturalis, poteſt per potentiam obedientialem recipere habitum ſupernaturalem gratiæ; quid mirum, quod materia corporea poſsit per potentiam obedientialem recipere formam ſpiritualem, etiamſi hæc ſit ſuperioris ordinis? Hic aduerte, nos in præſenti non aſſerere, dari de facto aliquam materiam poſsibilem ex qua de facto poſsit educi anima rationalis; ſed ſolum, id non implicare ratione prædicatorum, quæ de facto in anima cognoſcimus. An vero aliunde repugnet? Non curamus; quia nullum apparet fundamentum ad vnam, vel alteram partem definiendam.

34 Dices ſecũdò: illa eductio nõ poſſet eſſe ſpiritualis; quia dependeret à materia corporea tanquã ab intrinſeco ſubiecto: neq; poſſet eſſe corporea; quia eſſet productio rei ſpiritualis: ergo abſolutè eſt impoſsibilis, cũ non detur mediũ inter ſpirituale, & corporeum. Reſpõdeo, illam eductionẽ, etiãſi eſſet productio termini ſpiritualis

ipſius eductionis conſtituat vnum totũ, vt ex inductione omniũ eductionũ, quas nouimus, colligi poteſt: ſed Angelus, & materia prima non poſſunt conſtituere totum aliquod cum ſubiecto: ergo neque terminare eductionẽ. Minor probatur: quia id, quod cum ſubiecto conſtituit totũ aliquod, debet eſſe forma, vt in cõfeſſo eſt apud omnes philoſophos: ſed materiæ primæ, & Angelo repugnat ratio formæ; quia materia eſt primũ ſubiectum ex natura ſua, cũ quo opponitur ratio formæ; deinde Angelus eſt ſubſtantia cõpleta cui repugnat ratio formæ; quia de ratione formę eſt eſſe entitatẽ incõpletam ex ſe ordinatam ad cõponendum totũ cũ ſubiecto: ergo materiæ primæ, & Angelo repugnat cõponere totum aliquod cũ ſubiecto: ergo & ex illo educi.

29 Ratio à priori eſt: quia eductio per ſe videtur tendere ad cõplendum ſubiectum vt tale. ergo per ſe debet tendere in terminum, cui non repugnet complere ſubiectum vt tale: atqui materiæ primæ, & Angelo repugnat complere ſubiectum vt tale, vt conſtat ex dictis: ergo, &c. Dices: ſicut eductio per ſe tendit in terminũ qui ſit forma; ita creatio per ſe tendit in terminum per ſe ſtãtẽ: atqui hoc nõ obſtãte poteſt creatio ſupernaturaliter terminari ad entitatem non ſtantem per ſe, cum terminari poſſit ad accidentia realia, & ad modos: ergo & illo non obſtante poterit eductio terminari ad materiam primã, & ad Angelũ, etiãſi non ſint formæ. Reſpondeo, creationem per ſe tendere in terminũ per ſe ſtantem, hoc eſt, qui ſit independens à ſubiecto: non autem pugnat cum prædicatis accidẽtis realis eſſe independẽs à ſubiecto, vt conſtat in quantitate Euchariſtica; neque cum prædicatis modi, vt probatũ eſt; & ideò poſſunt ſupernaturaliter creari. At verò materiæ primæ, & Angelo repugnat eſſe formam, vt dictum eſt, & ideo non poteſt adhuc ſupernaturaliter ad illa terminari eductio, quæ per ſe tendit in entitates, quę habeant rationem formæ.

30 De anima rationali negat etiam Pater Hurtado poſſe produci per eductionem. Probat: quia, vt eductio poſſet ſubſtitui loco creationis, quam ex natura rei petit anima rationalis, deberet continere illam formaliter, ſeu eminenter: at eductio non continet creationem formaliter, cũ non ſit eiuſdem ſpeciei; neque eminenter, cum ſit imperfectior creatione: ergo eductio non poteſt ſubſtitui loco creationis animæ. Maiorem putat certã: quia id, quod loco alterius ſubſtituitur, debet aliquomodo continere virtutem illius: alioqui qua ratione præſtabit eius effectum? Hæc tamen ratio eſt infirma: quia illa eductio, vt pote quæ eſſet ſupernaturalis, excederet in perfectione creationem naturalem animæ: ergo illam poſſet continere eminenter, ſi maior perfectio ſufficit ad talem continentiam.

31 Ego verò nullam invenio impli-

mplicationem in eo, quod anima rationalis, quatenus eſt ex parte ſui, ſupernaturaliter educatur ex materia adhuc corporea. Ratio eſt: quia non repugnat ratione ſpiritualitatis animæ; ratio enim ſpiritualis cõſiſtit in eo, quod ſit naturaliter penetrabilis eo modo, quo dicam in libris de Anim. quod quidem non tolleretur ab anima, etiamſi miraculoſe educeretur ex materia, vt perſe conſtat: neque repugnat ratione incorruptibilitatis animæ; quia, poſita eductione miraculoſa, ſemper ex natura rei exigeret ipſa anima produci per creationem: ergo ceſſante eductione nõ ceſſaret anima, ſi iura eius ſeruarentur; ſed ſuccederet creatio: neque pugnat ratione indiuiſibilitatis animæ, quia hæc non tolleretur ex eo, quod dependeret à ſubiecto diuiſibili, ſicut non pugnat cum indiuiſibilitate animæ, quod vniatur (vt de facto contingit) ſubiecto diuiſibili: deinde non eſt aliud prædicatum, ratione cuius repugnet talis eductio: ergo, &c.

32 Ratio a priori eſt: quia anima rationalis de ſe eſt nata complere ſubiectum vt tale, cum ſit forma: ergo eſt capax terminandi eductionem, quæ, per ſe tendit ad complendum ſubiectum vt tale. Quod vero terminus ſit educibilis ex natura rei, prouenit ex eo, quod ex natura rei non poſſit exiſtere, quin compleat aliquod ſubiectum: cum autem anima rationalis poſsit ex natura rei exiſtere, quin compleat aliquod ſubiectum, ideo non eſt educibilis ex natura rei.

33 Dices primò: res ſpiritualis non poteſt contineri in potentia ſubiecti corporei: ergo non poteſt ex illo educi. Diſtinguo antecedens: non poteſt contineri in potentia naturali ſubiecti corporei, concedo: in potentia obedientiali, nego antecedens: quia, ſi anima rationalis, cum ſit ordinis naturalis, poteſt per potentiam obedientialem recipere habitum ſupernaturalem gratiæ; quid mirum, quod materia corporea poſsit per potentiam obedientialem recipere formam ſpiritualem, etiamſi hæc ſit ſuperioris ordinis? Hic aduerte, nos in præſenti non aſſerere, dari de facto aliquam materiam poſsibilem ex qua de facto poſsit educi anima rationalis; ſed ſolum, id non implicare ratione prædicatorum, quæ de facto in anima cognoſcimus. An vero aliunde repugnet? Non curamus; quia nullum apparet fundamentum ad vnam, vel alteram partem definiendam.

34 Dices ſecũdò: illa eductio nõ poſſet eſſe ſpiritualis; quia dependeret à materia corporea tanquã ab intrinſeco ſubiecto: neq; poſſet eſſe corporea; quia eſſet productio rei ſpiritualis: ergo abſolutè eſt impoſsibilis, cũ non detur mediũ inter ſpirituale, & corporeum. Reſpõdeo, illam eductionẽ, etiãſi eſſet productio termini ſpiritualis

fore corpoream, quia non poſſet ſeparari ex natura rei à materia corporea; ſicut vnio animæ rationalis cum corpore eſt corporea propter eandem rationem iuxta ea, quæ dicemus in lib. de Anim. circa rationem corporis, & ſpiritus.

SECTIO V.

An eadem res de potentia Dei abſoluta poſſit ſimul creari, & educi?

35 Certum mihi eſt, eandem rem non poſſe educi, & creari ſimul per vnicam, & eandẽ actionem: quia creatio eſt actio ſe ipſa independens à ſubiecto; eductio verò actio ſe ipſa dependens à ſubiecto; implicat autem, vnã, & eãdem rem pendere ſe ipſa, & non pendere ſe ipſa à ſubiecto, vt per ſe conſtat. Solũ procedit difficultas de diuerſis actionibus, & loquimur ex ſuppoſitione, quòd eadem res poſsit de potentia Dei produci per duas actiones totales eiuſdem rationis, vt per duas eductiones; vel per duas creationes, de quo agemus infra diſp. 18. ſect. 2. Eſt ergo quæſtio, an ex ſuppoſitione, quod eadem res poſsit produci per duas actiones totales, eſſet aliqua peculiaris implicatio in eo, quod vna ex illis eſſet creatio, & altera eductio P. Suar. to. 1. in 3. par. diſp. 14. ſect. 1. §. *Vltima ergo ratio*, ſentit (vt ex his, quę ibi docet colligitur) id implicare.

36 Oppoſita ſentẽtia mihi magis arridet cũ doctis recẽtioribus. Vt eam probẽ, noto, eo ipſo, quòd per aliquam actionem talis terminus pendeat ab agente, & non à paſſo, eſſe creationem talem actionem: quia hoc ſufficiet, vt ſit ſpecie diſtincta ab eductione, per quã terminus pendet ab agente, & paſſo ſimul iuxta ea, quæ ſupra diximus ſect. 1. explicantes definitionem creationis. Vnde, ſi terminus creatus per vnam actionem educeretur ſimul per aliã, nihil fieret contradictorie oppoſitum cũ ratione actionis creatiuæ, quia non eſt de ratione creationis, quod terminus per illam productus nullo modo pẽdeat à ſubiecto; ſed quod non pendeat à ſubiecto per illam, quod quidem ſaluaretur, etiam ſi terminus media alia actione dependeret à ſubiecto.

37 Hinc probo meam ſententiam: quia ex eo, quod idem terminus crearetur per vnam actionem, & ſimul per aliam educeretur, ſolũ ſequeretur, quòd per vnã actionem dependeret à ſubiecto, & per aliã non dependeret à ſubiecto: at hæc non ſunt contradictoria; quia, cum non verificentur de eodẽ termino ſub eadẽ actione; ſed ſub diuerſis, non ſunt eiuſdẽ de eodẽ: ergo non ſequitur implicatio ex noſtra ſententia, ac per conſequens id poterit fieri de potentia Dei abſoluta. Confirmatur ex ſententia, quam hic ſupponimus, nẽpe eundẽ effectũ poſſe ſupernaturaliter produci per duas eductiones totales. Ponamus ergo, eũdẽ calorẽ educi per vnã actionẽ, ad quã ſolus Deus concurrat in

in genere cauſæ efficientis, & ſimul educi per aliam, ad quā ſimul cū Deo concurrat alius calor. In hoc caſu calor ille productus fiet per primam actionem à Deo independenter ab vllà cauſa ſecunda efficienti; per ſecundam vero actionem fiet à Deo dependenter à cauſa ſecunda efficiente: & tamē inde non ſequetur implicatio cōſiſtens in eo, quod ille terminus abſolute pendeat, & non pendeat à cauſa ſecunda, quia hoc, quod eſt pendere, & non pendere à cauſa ſecunda, non conuenit illi ratione vnius actionis; ſed ratione diuerſarum: ergo idem dici poteſt de creatione, & eductione circa eundem terminum.

38 Ex dictis infero, caſu, quo idem terminus crearetur, & educeretur ſimul per duas actiones, non fore affirmandum, quod abſolute eſſet dependens, & independens à ſubiecto: quia cum particula *in* ſit negatiua, diſtribuit terminum; atque adeo negat omnem depēdentiam à ſubiecto, quæ quidem in præſenti negari nō poſſet, quādo quidē daretur aliqua actio, per quam terminus dependeret à ſubiecto: eſſet tamen verum dicere, quod terminus depēderet à ſubiecto per vnā actionem, eductionem videlicet; &, quod per aliam actionem, creationem videlicet, non dependeret. Ex quibus facile ſoluitur argumentum, quod ſumunt aduerſarij ex implicatione ſimultaneæ dependentiæ, & independentiæ à ſubiecto. Alia argumenta, quæ adducuntur à paritate lineæ curuæ, & rectæ; æqualis, & inæqualis ſoluta ſunt ſupra diſput. 8. num. 50.

39 Obijcies: non poſſunt de potentia Dei eſſe ſimul in eodem intellectu aſſenſus, & diſſenſus circa idem obiectum: ergo neq; circa eundem terminum poſſunt ſimul verſari creatio, & eductio. Diſtinguo antecedens: non poſſunt eſſe ſimul in eodem intellectu aſſenſus, & diſſenſus circa idem obiectum, ſi vterque ſit verus, vel vterque falſus, concedo: ſi vnus ſit verus, & alter falſus, nego antecedens. Pro cuius intelligētia. Nota primò, veritatem actus intellectus formaliter conſiſtere in conformitate ipſius actus cum obiecto, hoc eſt, in eo, quod repreſentet obiectū, ſicuti eſt in ſe. Nota ſecundò, aſſenſum eſſe actū intellectus, quo affirmamus, obiectum eſſe; diſſenſum verò actum, quo negamus, eſſe obiectum. Vndè aſſenſus verſatur circa eſſe obiecti; diſſenſus vero circa nō eſſe.

40 Dico ergo, aſſenſum, & diſſenſum non poſſe ſimul eſſe veros, ſeu ſimul falſos circa idem obiectum: quia, cum vnus verſetur circa *eſſe rei*, & alter circa *nō eſſe*, ad hoc, vt vterq; eſſet verus, neceſſarium erat, quod ſimul *eſſet*, & *non eſſet* obiectum; & vt vterq; eſſet falſus, neceſſariū erat, quod neq; *eſſet* obiectum, neq; *non eſſet*: vtrūque vero implicat, quia, cum *eſſe*, & *non eſſe* eiuſdē rei ſint contradictoria, neque poteſt fieri quod ſit vtrumq; ſimul; neq; quod non ſit vnū ex illis: at creatio, & eductio,

cum

poſsibilem eſſe aliquam creaturã, quæ aſſumi poſſet miraculoſe à Deo ad creandum aliquem effectũ: quid enim prohibet, quòd aliqua creatura habeat virtutem inchoatam ad creandum aliquẽ effectum, & quod talis virtus compleatur per omnipotentiam Dei aſſumentis illam ad talem effectũ creandum? Neque deſtituta eſt hæc pars authoritate ſcholaſticorum: eam enim tenet Magiſter in 4. diſt. 5. cap. vltim. cui conſenſit aliquando S. Thom. eadem diſtin. q. 1. artic. 3. quæſtiun. 3. ad 4. P. Hurt. hîc ſect. 7. nu. 118. P. Sua. tom. 3. in 3. p. dum agit de transſubſtantiatione, & plures recentiores. An verò illa entitas concurrat vt cauſa inſtrumẽtalis ſtricte, vel vt principalis inadæquata? colligendum eſt ex his, quæ diximus diſp. 13. circa diſtinctionẽ cauſę principalis ab inſtrumẽtali.

DISPVTATIO. XVI.

De Cauſa finali.

SECTIO I.

Quid, & quotuplex ſit cauſa finalis?

1 ARiſt. 2. Phyſ. tex. 29. dixit, finẽ eſſe *id, cuius gratia, vt ambulandi ſanitas.* Deinde 2. Meta. text. 8. rem hanc magis declarauit his verbis: *Item ipſum cuius cauſa finis, tale autem eſt, quod non eſt alterius gratia; ſed eius cauſa cætera. Quare, ſi tale erit vltimum, non erit infinitum; quod ſi nihil tale, non erit ipſum huius cauſa.* Ex quibus hanc definitionem cauſæ finalis deduxerũt philoſophi: *finis eſt, cuius gratia cætera fiunt.* Vbi prima particula *cuius gratia* idem ſignificat, ac, *propter quem conſequendum*: ſic enim eam particulam explicuit ipſe Philoſophus 1. Ethicorum, cap. 7. in principio, vbi hęc habet: *in omni denique actione, & electione finis ipſe, cuius gratia reliqua omnia omnes agunt, quare ſiquis communiter agendorum omnium finis eſt, id agendũ bonum erit.* Vbi ex eo, quòd finis ſit id, cuius gratia reliqua fiunt, colligit, ipſum efficiendum eſſe per omnia, quæ propter ipſum efficiuntur: ergo in phraſi Ariſt. idem eſt, *cuius gratia*, ac, *propter quem conſequendum*. Deinde additur, *cætera fiũt*, id eſt, eliguntur, & apponuntur media, ac ea omnia, quæ vtilia ſunt ad ipſum finem conſequendum. Eſt tamen neceſſarium, quod hæc media apponantur pręcedente in voluntate amore, quo & ametur finis propter ſe, & media propter ipſum finem: Ariſt. enim eo cap. 7. lib. 1. Ethicor. docuit, id eſſe neceſſarium ad perfectam rationem finalis cauſæ.

2 Hinc fit, ad perfectam rationem finis requiri Primò, quod ipſe finis appetatur propter ſe. Secundò, quod media appetantur propter ipſum. Tertiò, quod hæc apponantur in ordine ad ipſum cõſequẽdũ. V. g. cognoſco, ſanitatẽ ſecũdũ ſe eſſe bonã, & conueniẽtẽ amico

amico meo; &, quia mihi charus eſt, deſidero illi ſanitatem vt bonum ipſi: deinde, quia video, hæc, & illa media eſſe neceſſaria ad ſanitatem conſequendam; amo talia media vt vtilia ad talem finẽ; ea exequor, & ex eis reſultat ſanitas in amico. En ſanitas amico volita vt bona illi habet rationem cauſæ finalis, quę me mouet ad eligenda media cauſatura ſanitatem in ipſo amico.

3 Sed ex his oritur non leuis difficultas contra doctrinam traditam: nam, ſi amo ſanitatem amico, quia bona illi eſt, primarium motiuum ad amandam ſanitatem nõ eſt bonitas ipſius ſanitatis; ſed bonitas amici, ex cuius complacentia amo illi ſanitatem: vt enim concedunt omnes, in actu beneuolentiæ ſeu amicitiæ bonitas amici habet rationem obiecti formalis; & bonum illi volitum eſt obiectum materiale: ergo illud, quod propter ſe, & propter quod alia appetuntur, eſt bonitas perſonæ amatæ, & non ſanitas illi volita: ſola ergo perſona habet rationem finis, ac per conſequens de ratione finis non erit, quod ad illum cõſequendum ordinentur media, quando quidem id, quod per media conſequimur, non eſt perſona; ſed bonum perſonæ concupitum. Propter hanc rationem arbitratus eſt Gabriel, ſolam perſonam amatam, quæ dicitur finis *cui*, habere proprie rationem finis; bonũ vero illi concupitum, improprie nuncupari finem.

4 Hæc tamen ſententia Ariſtoteli, & rationi aperte cõtradicit. Ariſt. enim vbicunque de fine, ſeu cauſa finali ſermonẽ inſtituit, ſemper adduxit in exemplum bonum perſonæ concupitum, & loco adducto ex 1. Ethic. cap. 7. ex profeſſo probat, fœlicitatem, ſeu beatitudinem eſſe vltimum, & perfectiſsimum finem noſtrum: at qui beatitudinem frequenter appetimus vt bonum noſtrum, & ex cõplacentia noſtri: ergo non eſt excludendum à ratione propriiſsima finis bonũ mihi, vel alteri perſonæ concupitũ. Hinc ſumitur ratio cõtra oppoſitã ſententiã: quia ex ea ſequeretur, Deum vt poſsidendum beatitudine, ſeu viſione beatifica non eſſe vltimum finem noſtrũ; Deum enim vt viſione poſſidendũ appetimus tanquã bonum noſtrũ ex complacentia noſtri, & ideo non Deus; ſed nos metipſi eſſemus vltimus noſter finis: quod quidem eſt contra ſenſum omniũ Theologorum.

5 Dico ergo, finem proprie ſumptum integrari ex perſona, cui volumus bonũ ex cõplacentia ipſius, & ex bono illi concupito. Ita P. Suar. 1. Meta. diſp. 23. P. Vazq. 1. 2. q. 1. art. 1. & cõmuniter authores. Pro huius declaratione aduertendũ eſt, bonũ alteri conueniens eſſe induplici differẽtia. Vel enim ſecundùm ſe eſt conueniens illi, qua ratione bonum honeſtũ, & delectabile eſt nobis conueniens: vel eſt illi conueniens, quia eſt vtile ad aliud conſequendum, vt, potio, quæ licet ſæpe ſit amara ægroto; eſt tamen illi conueniens, quia

eſt vtilis ad conſequendũ ſanitatem, ſecundum ſe illi conuenientem. Dico ergo, finem conflari ex bonitate perſonæ, & ex ſanitate, quæ amatur vt ſecundũ ſe ipſi bona, & conueniens; potionem vero, quæ ſolum amatur, quia vtilis ad ſanitatem conſequendã, non pertinere ad rationẽ finis; ſed ſolùm ſe habere vt medium ad illum cõſequendum.

6 Sic ergo intellecta ſententia probatur: quia in eo eſt conſtituenda ratio adæquata finis, quod ita amatur propter ſe, vt moueat ad eligenda, & exequenda media: ſed neq; ſola perſona amata, neq; ſolum bonum illi concupitum eſt ſufficiens hìc, & nunc, vt moueatur voluntas ad exequenda media; ſed vtrunque ſimul requiritur: ergo in vtroq; ſimul conſiſtit ratio adæquata finis. Minorem probo: quia, ſi perſona non eſſet ſanãda, quantumuis amaretur, non moueret ad poſitionẽ horum mediorum, vt patet. Deinde, dum ſanitas amatur huic perſonæ ex cõplacentia ipſius, ipſa perſona mouet etiam ad ponenda media: tùm quia hìc & nunc non apponerem media ad ſanitatem perſonæ, niſi amarem ipſam perſonã: tùm etiã, quia ipſa perſona ſecundùm ſe eſt motiuum formale me mouens ad amandã ſanitatẽ illi conuenientẽ: ergo eſt etiam motiuum formale mouens ad ponenda media, quæ ponuntur propter ipſam ſanitatẽ.

7 Ex hoc inferes, quod, quando finis dicitur amandus propter ſe, τὸ *propter ſe* nõ excludit amorem propter aliud motiuum formale; ſed amorẽ propter aliquid aliud cõſequendũ. Propterea Ariſtot. 2. Met. tex. 8. loquens de fine dixit: *Tale autem eſt, quod non alterius gratia; ſed eius cauſa cætera*: ac ſi diceret: finis eſt, qui, cũ non ſit propter aliud conſequendũ, cætera ſunt propter ipſum cõſequendũ. Quæ explicatio colligitur ex his, quæ diximus nu. 1. pro explicatione definitionis ab Ariſt. traditæ.

8 Ex dictis conſtat ad rationẽ dubitandi adductã, nu. 3. in qua nititur oppoſita ſententia. Fateor enim, bonitatẽ perſonæ eſſe obiectum formale mouens ad amandã illi ſanitatem; &, ſanitatẽ ſe habere, vt obiectum materiale amoris illius, prout eſt amor beneuolentiæ, ſeu amicitiæ: at vero in ordine ad media, tã ſanitas, quàm perſona habet rationẽ obiecti formalis, quia quælibet ſeorſim non ſufficit, vt probatum eſt, & ex vtraq; vnũ reſultat, quod amatũ, & nõ in ordine ad aliud cõſequendũ, mouet ad eligenda media. Totũ autẽ reſultans ex perſona, & ſanitate eſt id, quod per media conſequimur, & ideo recte diximus ſuprà, finem eſſe, ad cuius conſequutionem ordinantur media.

Diuiditur cauſa finalis.

9 Finis ſolet diuidi in finem *cui*, & in finem, *qui*, ſeu *cuius*. Finis *cui* eſt perſona, cui bonum ſecundum ſe illi conueniens amatur ex complacẽtia ipſius. Finis *qui* eſt bonum, quod perſonæ amatur tanquam quid illi conue-

conueniens ſecũdùm ſe. V.g. amo mihi ſanitatem, quia ſecundum ſe eſt bona mihi: ego ſum finis *cui*, ſanitas vero eſt finis *qui*. Hæc diuiſio tradita eſt ab Ariſtotel. 2. de Anim. cap. 4. text. 35. vbi ait: *Ipſum autem cuius cauſa duplex eſt, hoc quidem, cuius* (quod nos appellamus, *qui* quia eſt finis, qui appetitur perſonæ amatæ) *illud vero, cui.*

10 Eſt tamen aduertendum, hæc duo membra potiùs eſſe duas partes componentes vnum finem totalem, quã duos fines, quorum quilibet ſeorſim habeat rationem cauſæ finalis. Iam enim diximus ſupra num. 6. neutrum ſine altero mouere ad electionem, & poſitionem mediorum. Porrò perſona, & bonum illi concupitum amantur vno actu amoris, reſpectu cuius perſona ſe habet vt obiectum formale, & bonum amatum vt obiectum materiale. Iſte vero actus amoris, prout terminatur ad perſonam, dicitur amor amicitiæ, ſeu beneuolentiæ, &, prout terminatur ad bonum volitum perſonę, dicitur amor concupiſcentiæ: nõ quia ſint duo actus; ſed quia vnus ratione diuerſorum obiectorum, quæ attingit, ſortitur diuerſas denominationes.

11 Secundò finis *qui* diuiditur in finem *qui* ſtrictum, & in finem *quo*. Finis *qui* ſtrictus dicitur res illa, quæ amatur perſonæ vt illi conueniens ſecundum ſe: finis vero *quo* dicitur vnio rei cum perſona, cui amatur. Cùm autem res, quæ amatur, eſt forma aliqua, vnitur cum perſonã per veram vnionem: cùm verò eſt res ſuppoſito diſtincta à perſona, cui amatur, vnitur per poſſeſsionem, ſeu acquiſitionẽ illius. Exemplum prioris eſt ſanitas, quæ mediã vnione phyſica vnitur perſonæ tanquam formæ. Exemplum poſterioris eſt Deus, qui beatis coniungitur per viſionem beatificam tãquam beatitudo illorum obiectiua.

12 Aliqui putant, ex his duobus membris ſolum finẽ *quo* eſſe, qui ſimul cum fine *cui* conſtituit adęquatam rationem finis. Finem vero *qui* ſtrictum eſſe extra rationem formalem finis. Sed immerito id adſtruunt; quia id, quod ſecundum ſe eſt bonum perſonæ amatæ, non eſt ſolus finis, *quo*; ſed ſimul cum fine *qui*: quis enim dicat, ſolam vnionem ſanitatis, & non ſanitatem eſſe bonam mihi vel amico meo? Ergo voluntas perſe tendit ad vtranque ſimul, & ab vtraque mouetur, ac inducitur ad eligenda media. Adde, quod, ſi ſolus finis *quo* eſſet propriè finis, Deus non eſſet dicendus noſter vltimus finis; ſed ſola viſio beatifica, per quam Deus nobis coniungitur. Quod quidem aduerſatur communi Theologorum ſententiæ.

13 Tertiò finis diuiditur in *vltimum*, & *non vltimum*. Finis *vltimus* eſt ille, in quo ſiſtitur. Finis *non vltimus* eſt, qui ita mouet ad eligenda media aliqua, vt ipſe etiam ordinetur ad aliquem alium conſequendum. Exempli gratia. Medicus intendit ſanitatem,

tem, vt autem eam conſequatur eligit ſciſsionem venæ, ad quam efficiendā inquirit, & vocat chirurgum. Sanitas in hoc caſu eſt finis *vltimus* intentus à medico, quia tali modo in illam tendit, vt in ea ſiſtat, neque vlteriùs eam ordinet ad aliud conſequendum: ſciſsio tamen venæ eſt finis *non vltimus*: quia ex vna parte ad illā comparandam ponit medicus aliqua media; & ex alia parte non ſiſtit in illā; ſed vltrà procedit ad ſanitatem conſequendam. Finis *non vltimus* non eſt propriè finis; quia, vt ſuprà diximus ex Ariſto. de ratione finis eſt, quod non appetatur propter aliud conſequendum.

De bonitate mediorum.

14 Hic ſolet inquiri: vtrùm media habeant bonitatem aliquam diſtinctam à bonitate finis? vel an dicantur bona ſolum per denominationem extrinſecam à bonitate finis? Nonnulli Thomiſtæ relati à P. Vazq. 1.2. diſp. 1. nu. 5. docent, media ſolum eſſe bona per denominationē extrinſecam à bonitate finis. Mouētur: tùm quia ablato fine, & eius bonitate aufertur tota bonitas mediorum; neque enim media mihi bona eſſent, ſi finis, ad quem ordinantur, bonus mihi non eſſet: tùm etiam quia, ſi aliqua eſſet bonitas in medijs diſtincta à bonitate finis; eſſet vtilitas ad ipſum finem conſequendum: atqui hæc tantùm eſt in illis per denominationem extrinſecam à bonitate finis: ergo, &c. Minor probatur: quia nulla facta mutatione in medijs, ſi varietur bonitas finis, variatur vtilitas ipſorum mediorum; potio enim mihi febricitāti bona & vtilis, mihi rectè valenti eſt invtilis: ergo vtilitas non eſt bonitas medijs intrinſeca; ſed tantum denominatio extrinſeca proueniens illis à bonitate finis.

15 Dico primò: vtilitas mediorum ad finem eſt ipſis intrinſeca ex propria eorum natura illis cōueniens. Ita P. Vazq. ſuprà num. 11. & P. Arriaga in Phyſica diſp. 8. ſect. 5. num. 48. Probatur primò: quia eatenùs media ſunt vtilia ad bonum, quatenùs habēt virtutem cauſatiuam illius: ſed per ſuam entitatem habent virtutem cauſatiuam finis: ergo per ſuam entitatē ſunt vtilia. Maior eſt certa. Minor probatur: quia potio v.g., ſe ipſa cauſat expulſionem humorum, neque hoc munus mutuat à ſanitate, ad cuius conſecutionem ordinatur. Secundò probatur concluſio: quia, vt rectè ait P. Vazq. ſi media haberent vtilitatem per extrinſecam denominationem à fine, omnia eſſent æque vtilia ad ipſum finem; quandoquidem eadem eſſet forma, à qua extrinſece denominarentur vtilia: at certum eſt, quædam eſſe alijs vtiliora: ergo, &c.

16 Dico ſecundò: vtilitas mediorum conducentium ad finē eſt mihi bona per ſuam entitatem, & nō per extrinſecā denominationē

ab

ab ipſo fine. Eſt contra P. Arriagam: eam verò tenet P. Vazq. ſupra. Probatur: quia media vtilia eatenùs ſunt bona mihi, quatenus conducunt ad conſecutionem finis mihi boni: ſed per ſuam entitatem conducunt ad cōſecutionem finis, vt conſtat ex primâ concluſione: ergo per ſuā entitatem ſunt mihi bona, & nō per extrinſecam denominationem à bonitate finis.

17 Ad primam rationem aduerſariorum fateor, ablatâ bonitate finis, auferri bonitatem mediorum: inde tamen ſolùm infertur, quod bonitas mediorum eſt relata ad bonitatē finis; nō verò, quod eſt denominatio extrinſeca à fine proueniēs. Sicut ex eo, quod ablato obiecto alicui' actus auferatur ipſe actus, non licet inferre, actū conſtitui in eſſe talis per denominationem extrinſecā ab obiecto; ſed tantùm quod entitas actus ſit relata ad ipſum obiectum.

18 Pro ſolutione ſecundæ rationis. Noto primò, de ratione medij vtilis non ſolùm eſſe, quòd ſecundùm ſe conducat ad conſequendum finem; ſed etiam quòd ſit conueniens alicui perſonæ, illi videlicet, cui intenditur finis cōſequendus; ſed neceſſarium etiam erit, quod detur perſona, cui ſit vtile tale medium, & ideo, ſi deficiat perſona, medium non exercebit ſuam vtilitatem: non quia deficiat illi ratio formalis conſtituens illud vtile, quatenus ex ſe eſt; ſed quia deficit perſona, ſine qua exercere non poteſt ſuam vtilitatem.

19 Noto ſecundò, medium aliquando eſſe conueniens perſonæ ſecundùm ſe ſumptæ; aliquando verò ipſi perſonæ prout habenti aliquā diſpoſitionem. Priori modo ſunt mihi conuenientes proprietates, & paſsiones propriæ in ordine ad eliciendas proprias operationes. Poſteriori modo eſt homini conueniens ſciſsio venæ, & emiſsio ſanguinis, & purgatio humorum: neque enim homini ſecundum ſe ſumpto ſunt hæc conuenientia; ſed homini ægrotanti in ordine ad conſequendam ſanitatem. Vndè, ſi deficiat morbus in homine, iam illa media non erunt illi vtilia; non quia deficiat in medijs ratio formalis, ratione cuius conſtituuntur vtilia, quatenus eſt ex ſe; ſed quia deficit ex parte ſubiecti aliqua diſpoſitio, ratione cuius erat aptum, vt media ſuam circa illud exercerēt vtilitatem in ordine ad ſanitatem conſequendam.

20 Ex his facile ſoluitur ratio ſecūda aduerſariorū. Minor enim propoſitio eſt falſa. Ad probationem dico, nunquam contingere, quod ex ſolâ variatione finis deſtruatur ratio formalis, per quam media ſunt ex ſe vtilia ad finē: nō nunquam tamen contingit, quod ablato, ſeu variato fine auferatur à ſubiecto diſpoſitio aliqua neceſſaria, vt mediū circa illud de facto ſuā exerceret vtilitatem, qua ablata nō poteſt eam exercere. Id cōtingit in exemplo ibi adducto: potio enim ſecundum ſe eſt ad cōſequendā ſanitatem vtilis, non cuilib-

libet perſonæ; ſed ægrotanti ſolùm: & ideò, ſi abſit morbus, erit non vtilis illi ex defectu diſpoſitionis requiſitæ, vt potio in ea perſona exerceret ſuam vtilitatem circa ſanitatem.

21 Neque hoc ſolùm contingit in medijs; ſed etiam in bono delectabili, & honeſto, quæ obtinent rationem finis: aqua enim eſt delectabilis ſitienti non per denominationem extrinſecam ab aliquo alio fine, quia poteſt appeti propter ſe; & nihilominus, ſi ſitis non adſit, non eſt delectabilis: non quia deficiat ratio formalis conſtituens illam ſecundum ſe delectabilem ſitienti: hæc enim eſt frigiditas, & humiditas, quæ ſemper comitantur aquam, ſed quia deficit ex parte ſubiecti diſpoſitio aliqua neceſſario requiſita, vt circa illum exerceat ſuam delectationem. Alia ſimilia exempla poſſem adducere; ſed breuitati conſulens ea omitto.

SECTIO. II.

Vtrùm finis moueat voluntatem, vt cognitus?

22 Certum eſt primò, neceſſariam eſſe cognitionē finis, vt iſte moueat voluntatē ad ſui amorem, & electionem mediorum: quia, cum voluntas ſit potētia cœca, debet illi proponi obiectum, vt poſsit verſari circa illud: obiectū autem proponitur per cognitionē. Certum eſt ſecundò, cognitionē requiri ſaltem vt conditionem, vt finis moueat voluntatem: cognitio enim eſt forma, per quam bonitas finis applicatur voluntati: applicatio autem cauſæ ſemper eſt conditio ad operandum. Eſt tamē difficultas; an cognitio ſit ſolùm cōditio, vel an etiam pertineat ad rationem formalem finis?

23 Dicendum eſt, cognitionē non pertinere ad rationem formalem finis ſecundùm ſe; ſed hanc adæquatè conſiſtere in bonitate ipſius finis. Ita P. Vazq. 1.2. diſput. 2. cap. 2. P. Suar. in Metaph. diſput. 23. ſect. 8. & communiter recentiores. Ratio eſt: quia ea eſt ratio formalis finis, quæ mouet voluntatem ad ſui amorem: ſed ſic eſt, quod ſola bonitas finis mouet voluntatem ad ſui amorem non cognitio ipſius bonitatis: ergo in bonitate finis conſiſtit ratio adæquata ipſius finis. Minorem probo: quia illud mouet voluntatem ad ſui amorem, quod voluntas amat, & intendit acquirere per media: ſed non amat cognitionem finis, neque eam intendit acquirere per media, vt nemo ignorat: ergo, &c. Loquor de cognitione, quæ ſolùm ſe habet vt proponens bonitatē obiecti: quia, ſi ſermo ſit de cognitione, quæ per aliā cognitionē reflexam repræſentatur vt bona, & conueniens, benè poterit habere rationem finis: in hoc enim caſu cognitio habet rationem obiecti cogniti, & poſitâ aliâ cognitione, per quā ipſa repræſentatur voluntati poteſt mouere voluntatē ad ſui amorem, & conſecutionē; vt, dum cognitâ beatitudine noſtrâ formali, quæ eſt

cognitio intuitiua Dei, eam amamus vt nobis bonam, & ad illã conſequendam apponimus media.

24 Obijcies primò: variatâ cognitione circa idem obiectum, variatur amor ipſius obiecti: ergo cognitio non ſolum ſe habet vt cõditio; ſed etiam vt quid pertinens ad obiectum formale amoris. Antecedens probatur: quia beati amant Deũ per diuerſum amorẽ ac viatores, nõ aliã de cauſã, niſi quia viatores cognoſcunt Deũ per cognitionẽ Fidei, & beati per Viſionem: ergo, &c. Reſpondeo, dupliciter poſſe variari cognitionẽ circa idem obiectum. Primò, ſi clariùs, & meliùs illud repræſentet. Secundò, ſi repræſentet plures formalitates in illo. Si primò modo varietur cognitio, variabitur quidem amor quoad intenſionẽ; quia, cũ cognitio ſit applicatio obiecti, quo perfectius, & melius applicatur obiectum, perfectius operatur voluntas cõmuniter circa illud, ſicut perfectius operatur agens calidum circa paſſum meliùs applicatum, etiãſi applicatio non ſit plus, quã conditio ad calefaciendũ. Si ſecundo modo varietur cognitio, variabitur quidẽ amor, non quia cognitio pertineat ad obiectũ formale amoris; ſed quia, cum applicet diuerſas formalitates in obiecto, applicat diuerſa obiecta formalia, in quæ debet tẽdere voluntas per actũ ſpecie diuerſum. Propter hãc rationẽ amor beatorũ eſt ſpecie diuerſus (ſi fortè id eſt verum) ab amore viatorũ: quia videlicet plures Dei formalitates repræſentantur illis per Viſionẽ; quam viatoribus per Fidem.

25 Obijcies ſecundò: intellectus, dum per cognitionẽ proponit voluntati bonum, allicit voluntatem ad amandum ipſum bonum: ergo cognitio non ſolùm ſe habet vt conditio; ſed etiã vt principium mouens. Diſtinguo antecedens: allicit voluntatẽ vt applicatio bonitatis, cõcedo: vt quid amabile, ſeu vt ratio formalis mouendi, nego antecedens. Et nego conſequentiam. Sicut enim is, qui applicat ignem domui dicitur illam comburere, non quia ſit principiũ per ſe producens ignem in illa; ſed quia applicat ignem comburentẽ: ita etiam cognitio poteſt dici allicere, & mouere voluntatẽ ad amandum, non quia reuera ſit ratio formalis, aut obiectũ per ſe mouens; ſed quia applicat bonitatẽ, quæ eſt ratio formalis per ſe mouens volũtatem, quatenus propoſita voluntati per cognitionem, ipſam voluntatem inuitat ad amorem ſui.

26 Obijcies tertiò: præmiſſæ concurrunt ad concluſionem non ſolùm vt cõditiones; ſed etiam vt principium per ſe mouens intellectum: ergo idẽ dicendũ eſt de cognitione finis reſpectu actus amoris ipſius finis. Nego antecedens, ſi intelligatur de præmiſsis formalibus: quia id, quod vt principium mouet intellectũ ad aſſenſum concluſionis, ſolùm eſt obiectũ præmiſſarum formaliũ: hæ vero tantũ ſe habent vt conditio applicans obiectum mouens intellectũ ad aſſenſum concluſionis, vt dicemus in lib.

lib. de Anima. Hìc diſputarunt aliqui; an malum vt malũ poſsit ſortiri rationẽ finis? De hoc tamẽ opportune agemus in lib. de Anima, dum explicemus ea, quæ pertinẽt ad potentiam voluntatis.

SECTIO III.

De effectibus cauſæ finalis.

27 PLures dantur actus circa finẽ. Primò enim poteſt quis habere ſimplicẽ complacentiã circa illũ conſideratũ vt bonũ ſecundũ ſe, neq; referendo illũ ad media. Deinde poteſt dari alius actus quo voluntas feratur in finẽ vt cõſequendum per media, qui actus dicitur intentio finis. Iſte verò actus poteſt eſſe vel inefficax, vel efficax. Erit efficax, ſi ſit talis, vt, eo poſito, cogatur voluntas ad inquirenda, ſeu eligenda media in ordine ad conſequendũ finẽ intentum. Erit inefficax, quando, eo poſito, poteſt voluntas inquirere, & eligere media, non tamen cogitur ad id præſtandũ; ſed pro ſuo libito poteſt id præſtare ex eo fine, vel non præſtare. Præterea dantur actus, quibus voluntas imperat inquiſitionem mediorũ, & ea eligit. Hos actus ſubſequitur externa executio mediorũ, & poſitio finis, quo poſito datur in voluntate gaudiũ de conſecutione ipſius.

28 Porrò aduertendũ eſt, neceſſariũ non eſſe dari omnes hos actus in voluntate eo ordine, quo numerati ſunt: poteſt enim contingere, quòd ſine eo, quod præceſſerit in voluntate ſimplex cõplacentia, ſeu intentio inefficax, detur efficax intentio finis: quia, cum voluntas omnes hos actus libere eliciat, poteſt pro ſuo libito poſt obiectum propoſitũ ferri in illud intentione efficaci, nulla poſita ſimplici complacentia, ſeu intentione inefficaci ipſius finis. His poſitis.

29 Dico primo: actus ſimplicis complacentiæ circa finem non eſt effectus illius vt cauſæ finalis. Ita P. Vazq. 1. 2. diſput. 3. capit. 2. Probatur: quia, vt diximus ſect. 1. cauſa finalis eſt *id, propter quod conſequendum eliguntur, & apponuntur media*: ergo eatenùs exercet munus cauſæ finalis, quatenùs mouet ad ſe ipſam conſequendam per media: ſed ad actum ſimplicis complacentiæ nõ mouet obiectum vt conſequendũ per media: ergo obiectum reſpectu talis actus non exercet munus cauſæ finalis. Minorem probo: quia talis actus non fertur in obiectum vt conſequendum per media; ſed in obiectum vt eſt bonum ſecundùm ſe, nullâ habitâ ratione mediorum: ergo obiectum ſolùm mouet ad iſtum actum, vt eſt bonum ſecundùm ſe, & non vt conſequendum per media.

30 Dices: ex cõmuni omniũ conſenſu obiectum voluntatis eſt finis: ergo, cum bonum concurrat ad ſimplicem complacentiã vt obiectũ voluntatis, concurret etiã vt finis, ſeu vt cauſa finalis. Diſtinguo antecedens: obiectũ volũtatis eſt finis circa omnes voluntatis actus, nego: circa aliquos, concedo

cedo antecedens. Eſt dicere: id, quod eſt obiectum voluntatis (primarium videlicet, quale eſt bonū, honeſtum,& delectabile;non verò ſecundarium, quale eſt bonum vtile) poteſt exercere munus cauſæ finalis,quia poteſt mouere voluntatem ad amorem ſui vt conſequēdi per media, in quo conſiſtit propria ratio finis : cum hoc tamen rectè componitur,quod circa aliquos actus non exerceat munus cauſæ finalis; circa illos videlicet, per quos voluntas nō verſatur circa ipſum obiectum vt conſequendum per media.

31 Dices ſecundò: de ratione finis non ſolū eſt,quòd alia amentur propter ipſum;ſed etiam quod ipſe ametur propter ſe:ergo actus, quo voluntas amat finem propter ſe, pertinet ad ipſum vt ad cauſam finalem : ſed per ſimplicē complacentiam amat voluntas finē propter ſe: ergo ſimplex complacentia pertinet ad finem vt ad cauſam finalem. Diſtinguo primū antecedens: de ratione finis eſt,quod ametur propter ſe per actum attingentem illū cum ordine ad media,cōcedo: per actū attingentē illū ſine ordine ad media,nego antecedēs. Et eodem modo diſtinguendū eſt primū conſequens,ac minor propoſitio; & neganda deinde vltima conſequentia:quia ſolus actus,qui amat finem propter ſe tali modo, vt tendat in illū vt conſequendum per media, habet ſpecialem modū dependendi pertinentem ad cauſam finalem.

32 Secundò probatur concluſio:quia finis circa actum ſimplicis complacentiæ non habet aliū modum cauſandi, quam habent alia obiecta circa actus ſuos : ſed alia obiecta non concurrunt ad ſuos actus in genere cauſæ finalis;ſed ſolum in genere cauſæ obiectiuæ:ergo neque finis concurrit ad actum complacentiæ in genere cauſæ finalis; ſed in genere cauſæ obiectiuæ.Maior probatur:quia finis circa illum actū non alio modo concurrit,niſi quatenus propoſitus voluntati per cognitionē mouet ipſā voluntatem ad ipſum ſecundùm ſe amandū:atqui hoc idem inuenitur in actibus appetitus ſenſitiui; obiectum enim horum actuum cōcurrit ad illos, quatenus propoſitū appetitui per cognitionē phantaſiæ, ipſum appetitū mouet ad ſui amorem,ſeu appetitionē,& tamen obiectum appetitus non habet rationē cauſæ finalis circa actus ipſius appetitus:ergo neque obiectū voluntatis circa ſimplicem cōplacentiam. Si enim obiectū appetitus eodē modo concurrit ad actū; ac finis ad ſimplicē complacentiā voluntatis, neceſſariū eſt, quod ſi illud non operatur vt cauſa finalis, neque operetur iſte, quia vbi non eſt diuerſus modus cauſandi nō eſt diſtinguendū diuerſum genus cauſæ,vt ex communi omnium ſententia conſtat.

33 Dico ſecundò:intentio finis ſiue efficax , ſiue inefficax; inquiſitio itidem, & electio mediorū ſunt effectus cauſæ finalis. Hæc concluſio quoad 1. partem eſt contra P. Vazq.ſupra, eam tamen tenet

nec P. Suar. in Meta. diſp. 23. ſect. 3. num. 8. P. Hurt. diſp. 13. de Animâ ſect. 4. num. 25. & communiter recentiores. Probatur concluſio quoad primam partem: quia intentio finis ſiue efficax ſiue inefficax verſatur circa ipſum finem vt conſequendum per media: ergo verſatur circa illum ſub eâ ratione, quâ habet munus cauſæ finalis. Antecedens eſt certum ex initio huius ſectionis. Conſequentia cōſtat ex rationibus adductis pro prima concluſione.

34 Ex hoc infertur primò ſecunda pars huius ſecundæ concluſionis: quia non alia ratione finis mouet voluntatem ad inquiſitionem, & electionem mediorum, niſi quatenùs hæc ſunt neceſſaria ad ipſius conſecutionem: ergo mouet ad media vt conſequendus per ipſa media. Infertur ſecundò, ipſam executionem mediorum eſſe effectum cauſæ finalis, propter eandem rationem. Infertur tertiò, poſitionem finis extra cauſas nō eſſe effectum ipſius finis in genere cauſæ finalis. Ratio eſt, quia licet finis ad ſui ipſius executionem moueat media executione mediorū, nihilominus nō eſt aliud à ſe: quod quidem neceſſarium eſt ad rationem cauſæ, quia hæc eſt quæ *influit eſſe in aliud*, vt ſupra dictum eſt. Dices: quod eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati; ſed finis eſt cauſa mediorum, quæ cauſant executionem ipſius finis; ergo erit etiam cauſa executionis ſui ipſius. Reſpōdeo, cauſam cauſæ eſſe cauſam cauſati, quando non deficit aliqua ex conditionibus requiſitis ad rationem cauſæ, vt deficit in præſenti.

35 Infertur quartò, gaudium, quo quis placet de fine adepto non eſſe effectum cauſæ finalis, quia ad hunc actum non mouet finis vt cōſequendus per media; ſed præciſe mouet vt obiectum præſens ſicut obiectum appetitus mouet vt præſens ad actum, quo appetitus fertur in illum, & non habet rationem cauſæ finalis reſpectu talis actus.

SECTIO IV.

Quænam dicantur operari propter finem?

36 PRimò certum eſt, homines, & Angelos operari propter finem propriè loquendo, prout finis dicit munus cauſæ finalis: quia hi in ſuis operationibus intendunt aliquem finem, ad cuius conſecutionem media eligunt, & exequuntur. Certum eſt ſecundò, inſenſibilia non operari propter finē, prout finis dicit munus cauſæ finalis. Primò quia, vt diximus ſect. 1. de ratione finis propriè ſumpti eſt, quòd ametur propter ſe, & alia amentur propter ipſum: inſenſibilia autem amare non poſſunt fines, ad quos ordinantur. Secundò: quia id, quod eſt cauſa debet præſupponi cum aliqua exiſtentia ante ſuum effectum: ea verò, ad quæ tanquàm ad finē diriguntur actiones inſenſibilium, nullam exiſtentiā habent ante operationes horum agentiū, quatenus eſt ex parte ipſorum agentium: quia neque exiſtunt phyſicè,

ſice, vt patet; neque intentionaliter, cum non repræſententur ipſis per aliquã cognitionem. Dum autem hæc agentia dicuntur operari propter finem, vel intelligendum eſt de fine impropriè ſumpto, quatenus eorum actiones ordinantur ad aliquid, in quo ſiſtant, & vltra quod non progrediantur; vel intelligendum eſt de fine relate ad primam cauſam, quæ concurrendo ſimul cum his cauſis earum effectus ordinat ad certos, & determinatos fines amando ipſos effectus vt vtiles ad táles fines conſequendos.

37 Tota ergo difficultas deuoluitur ad Deum, & ad bruta. Et primò, ſi finis ſumatur latè, certum eſt, actus Diuinæ voluntatis habere finem: quia habent pro obiecto formali proprio Diuinã bonitatem: bonum autem latè vocatur finis. Certum eſt ſecundò, ſi finis propriè ſumatur, actus Diuinæ voluntatis non habere finem; hoc eſt, cauſam finalem: quia quod fieri nequit non poteſt habere cauſam aliquam: ſed actus Diuinæ voluntatis, cum ſint idem realiter cum eſſentiâ Diuinâ, quæ eſt ens à ſe, omnino independens ab alio, non poſſunt fieri: ergo non habent cauſam finalem. Difficultas verò eſt: an operationes Dei ad extra, hoc eſt, quæ ſunt extra ipſum Deum, habeant cauſam finalem? Circa quam dico, has operationes habere propriè cauſam finalem. Conſtat id ex Eccleſiaſtico dicente: *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*. Et eſt communis loquendi modus Scripturæ, Patrum, & Theologorum abſolutè aſſerentium, Deum multa facere, ſeu velle propter hunc, vel illum finem. Et ratio eſt clara: quia Deus ex amore huius, vel illius finis mouetur ad hæc, vel illa media producenda, vt conſequatur talem finem: ergo Deus producit talia media propter finem conſequendum: ergo veram rationem cauſæ finalis exercet finis circa talem productionem mediorum, vt conſtat ex dictis ſect. 1.

38 Obijcies: finis cauſat media non immediatè; ſed medijs actibus voluntatis, quibus voluntas amat illa propter ipſum finem: ſed finis non cauſat actus voluntatis, quibus Deus amat media propter ipſum: ergo neque cauſat ipſa media. Reſpondeo, de ratione finis propriè ſumpti ſolùm eſſe, quód propter ipſum conſequendum alia fiant ex amore ipſius. Vndè, ſi mèdia apponantur à Deo propter finem conſequendum, ſiue actus amoris fiat à fine, ſiue non fiat, reuerà talis poſitio mediorum erit effectus cauſæ finalis. Ad argumentum ergo diſtinguo maiorem: finis cauſat media per actus voluntatis tanquam per id, per quod diriguntur ad finem ipſa media, concedo: tanquàm per id, quod aliter requiratur ex parte finis ad poſitionem mediorum, nego maiorem: cum autem dirigantur æque ad finem media per actus voluntatis, ſiue hi cauſentur à fine, ſiue non; hinc eſt, quod media ſint effectus cauſæ finalis,

halis, etiamſi actus voluntatis Dei non ſint effectus ipſius cauſæ finalis.

39 Circa bruta eſt maior difficultas: an operentur propter finem? Circa quam P. Arriaga diſput. 8. Phyſic. ſect. 6. num. 65. docet, bruta cognoſcere (licèt imperfectè) conuenientiam mediorum cum fine. Pro ſe adducit S. Thomam 1. part. quæſt. 68. art. 4. cum Caiet. ibidem, vbi clare videntur id aſſerere: vtrum autem dicenda ſint bruta operari propter finem poſitã hãc ſententiã? putat perdoctus Pater, eſſe potius quæſtionem de nomine, quam de re. Probatur hæc ſententia: quia, quando cani panem oſtendo, ſtatim ad me accedit tripudians; ſi verò fuſtẽ arripiam, fugit: dicemus ne, quód quando, viſo pane, ſe mouet ad illum capiendum, nihil cogitat de pane, neque ſe mouet, vt panẽ capiat, nõ cognoſcendo proportionem, quam habet motus cum conſecutione panis? Certe id videtur impoſsibile. Præterea, ſæpè contingit, quod canis, cui maximum imminet periculum minori alteri ſe committat, vt maximũ effugiat: non autem ſe committeret minori periculo, niſi in illo cognoſceret vtilitatẽ ad maius effugiendũ; neque enim cõmodũ, ſeu delectationẽ in illo poteſt agnoſcere. Idẽ poteſt probari ex hirundine ędificãte nidum. Hęc quidem, & alia, quę quotidie videmus in brutis, manifeſtè probare videtur, ea cognoſcere proportionem aliquã, & conuenientiam mediorum cum fine.

40 Cæterum quamuis P. Arriaga dicat, hæc reddere ſuam ſententiam manifeſtiſsimam, non ſolùm me non conuincunt; ſed neq; multum vrgere puto: licèt enim fatear, non caſu moueri canem, dum panem à longè videt; exiſtimo tamen, id rectè poſſe fieri ſine eo, quod cognoſcat conuenientiam mediorum cum fine. Exemplo inanimatorum id facile oſtendo: ignis nãque applicatus ligno in illud operatur prius calefaciendo, & exſiccando; poſteà inducendo ſuam formam in illud. Id autem non ex eo contingit, quod ignis cognoſcat, calorem talem conuenientiam habere cum igne producendo, vt is non poſsit produci, quin ille præcedat in paſſo. Sed, quia talis naturæ eſt forma producenda, vt non poſsit produci niſi in paſſo diſpoſito, ideo agens ſe ipſo eſt determinatum ad hoc, vt illud diſponat prius, & deinde formam ignis in illo producat. Poſſem adducere plura exempla ex non viuentibus ad id confirmandum.

41 Eâdem ratione exiſtimo, ſe habere rẽ in brutis. Canis, ſtatim ac videt panẽ, appetit illũ, & quia, ſi ſit diſtans, non poteſt illum conſequi, niſi accedat, ex panis appetitione; & deinde ex cognitione ſeu memoriã motus, quem antea habuit, vel vidit in alio, determinatur appetitus eius ad imperandũ motum, nullã habitã cognitione conuenientiæ, ſeu proportionis motus cum adeptione panis. Simili ratione canis aggreditur

minus periculum, vt effugiat maius: cognito enim maiori periculo, illum timet, quo timore poſito determinatur appetitus ad appetendum minus periculum, & illud proſequendum: non quia cognoſcat, hoc eſſe vtile ad illud fugiendum; ſed quia talis naturæ eſt appetitus canis, vt poſito illo timore ex naturâ rei determinetur ad appetendum minus periculum, ſi adſit cognitiò illius ſecundum ſe. Idem poteſt dici de hirundine ædificante nidum, & de alijs brutis ſimilia facientibus.

42 Hinc deſumitur ratio, cur bruta dicantur moueri inſtinctu; non verò ratione? quia videlicet facultas appetitiua eorum eſt talis naturæ, quæ cognito aliquo obiecto ex ſe ſit determinata ad illud appetendum; deinde poſitâ appetitione vnius, & cognito alio, quod ad primum ordinatur, ignorato tamen ordine, ſeu conuenientiâ cum illo primo, ex ſe ſit determinata ad hoc poſterius appetendum. Hinc eſt, quod eodem obiecto viſo ſecundum eaſdem rationes, quædam bruta illud appetũt, & proſequũtur; alia verò fugiunt: quædam illud proſequuntur apponendo ſemper hæc media; alia verò, apponendo ſemper alia longe diſtincta media. Non ne dicemus hæc bruta cognoſcere hæc media eſſe ſibi magis proportionata, quã illa: &, hoc brutũ cognoſcere hæc accidentia vt ſibi conuenientia; illud verò eadẽ cognoſcere vt ſibi diſconueniẽtia? Abſit. Vnde enim mutuabũt tam diuerſas ſpecies, vt in eiſdem accidentibus viſis, hoc conuenientiam cognoſcat, & illud diſconuenientiam? Neque video cur, ſi talem propoſitionem, & cõuenientiam agnoſcerent bruta, dicenda eſſent moueri potiùs inſtinctu, quàm ratione? rectè enim poſſet dici talis cognitio ratio, licèt imperfecta: ſicut ab aduerſarijs cõceditur diſcurſus imperfectus in brutis.

43 Secunda ſententia aſſerit, bruta non cognoſcere conuenientiam, ſeu proportionem mediorum cum fine, & ideò non operari propter finem, qui circa eorum operationes vere exerceat munus cauſæ finalis. Hæc eſt cõmunis ſcholaſticorum, &, licèt nihil firmum ſtabiliri poſsit in hâc re, vtpotè quę pertinet ad actus internos brutorum, de quibus nullam experientiam habere poſſumus: nihilominùs mihi magis arridet hæc ſentẽtia. Primò, quia communis, vt fatetur P. Arriaga ſuprà. Secundò, quia non video, quâ ratione bruta poſsint percipere conuenientiam mediorũ cum fine niſi per ſpecies, quas vocant inſenſatas, vel per diſcurſum, deducendo videlicet vnum ex alio: at non poſſunt cognoſcere talem cõuenientiâ primo modo, quia, vt dicemus in lib. de Ani. non dantur in brutis tales ſpecies inſenſatæ: neque poſſunt ſecundo modo, ſi enim diſcurſum haberent, etſi imperfectũ haberent etiam iudicium imperfectum, quo vnum alteri comparantia melius eligerent: ſi autem hæc haberent neſcio, cur concedenda non eſſet

illis

illis libertas aliqua ſaltem, imperfecta? Quæ quidem longe abeſſe debet â brutis.

44 Rogas, quâ ergo ratione bruta appetunt bonum tum ſibi conueniens, tum etiam vtile ad finem, ſi conuenientiam, & vtilitatem non cognoſcunt? Reſpódeo, quod licet non cognoſcant conuenientiam, & vtilitatem formaliter ſumptam, cognoſcunt tamen illas materialiter ſumptas, hoc eſt, cognoſcunt ea, quæ ſunt ſibi conuenientia, & vtilia eo tempore, quo ſibi ſunt conuenientia, & vtilia, quâ cognitione poſitâ mouetur appetitus ad appetendam conuenientiam, & vtilitatem materialiter ſumptas, hoc eſt, ad appetenda ea, quæ ſunt ſibi conuenientia, & vtilia eo tempore, quo ſunt conuenientia, & vtilia: ad quã appetitionem non ſolùm determinantur per cognitionem obiecti; ſed ſæpeſæpius iuuat etiam diſpoſitio, quã in ſe habent, & appetitio, quam eliciunt circa alia obiecta iuxta dicta contra primam ſententiam.

SECTIO V.

An finis ſit vera cauſa realis, & quæ eius cauſalitas?

45 Certum eſt, finem non eſſe cauſam phyſicã: quia cauſa phyſica eſt, quæ influit in effectum per cauſalitatem phyſicam ſe ipſa emanantem, ſeu afficientẽ entitatem realem cauſæ: finis autem non influit hac ratione in effectum vt patet; quia cum ſanitas non exiſtat, quando mouet ad ſui conſequutionem, non poteſt dari influxus ſe ipſo emanans, ſeu afficiens eius entitatem realem. Et quamuis tunc temporis exiſteret, non poſſet phyſice influere, quia non mouet voluntatem per phyſicam applicationem ſuæ entitatis cum ipſâ voluntate; ſed per intentionalem repræſentationem ſuæ bonitatis. Vnde ortum habuit id, quod communiter circunfertur nempe, finem eſſe cauſam intentionalem, non phyſicam: Examinandum verò, an ſit cauſa realis?

46 In qua re, ſi ſermo ſit de intrinſecâ virtute cauſæ, certum eſt non ſemper eſſe realem: quia ſæpe intendimus conſequi res, quæ, licèt nobis poſsibiles appareant, re ipſâ ſunt impoſsibiles: ergo tales fines non ſunt reales, ſed rationis: Si autem ſermo ſit de influxu ipſius cauſæ finalis, certum eſt, ſemper eſſe realem: quia bonitas ſiue ſit ficta, ſiue realis ſemel propoſita voluntati per cognitionem reuerâ mouet voluntatẽ ad ſui amorem & mediorum: ſed iſti ſunt effectus cauſæ finalis: ergo reuera influit in ſuos effectus. Vnde licet non ſemper finis ſecundum ſe ſit aliquid reale ſemper tamẽ influit realiter hoc eſt per influxum realem in proprios effectus.

47 Hic eſt controuerſia inter P. Suar. ſuprà ſect. 1. & P. Hurt. ſuprà ſect. 5. an finis ſit dicendus verè, & propriè cauſa, vel impropriè, & metaphoricè? P. Suar. affirmat, eſſe verè, & propriè cauſam, quia realiter influit in effectum,

ctum. P. Hurt. è cõtra negat: quia ſola cauſa phyſice influens eſt proprie cauſa. Quæſtio hæc eſt parui momenti, & de nomine potius quã de re. Nihilominus P. Hurt. mihi magis placet, quia magis cõformis eſt communi loquendi modo philoſophorum aſſerentium, finẽ eſſe metaphoricè cauſam, quod teſtatus eſt Ariſt. 1. de Gener. cap. 6. vbi dicit, non mouere niſi metaphoricè.

48 Circa cauſalitatẽ cauſæ finalis noto primò, finem habere quoſdã effectus intrinſecos volũtati, quales ſunt actus intentionis finis, & electionis mediorũ; quoſdam vero extrinſecos, quales ſunt media executioni mandata; & (ſi placet) ipſe finis ad extra poſitus. Noto ſecũdo, in actibus volũtatis duo inueniri, vt probo in libr. de Ani. nẽpe qualitatem quandã, quæ dicitur pondus voluntatis in obiectũ, quia per illam formaliter inclinatur volũtas in ipſum obiectũ: deinde actionẽ quandam immanẽtem de prædicamẽto actionis, per quã illa qualitas producitur â voluntate. Dũ autẽ ſectione præcedẽte diximus, actus intẽtionis finis, & electionis mediorũ eſſe effectus cauſæ finalis, locuti ſumus de prædictis qualitatibus: quia hæ fiunt â voluntate propter finẽ conſequendũ, & ideo cũ loquimur de cauſalitate finis circa actus volũtatis intelligẽdi ſumus de cauſalitate, quã exercet circa iſtas qualitates.

49 Nonnulli ſecuti P. Vazq. docent, actum intẽtionis finis eſſe illius cauſalitatẽ tam circa electionẽ mediorum, quã circa reliquos effectus externos. Hæc tamen ſententia admittenda nõ eſt: quia cauſalitas alicuius cauſæ eſt id, quo cauſa conſtituitur actu cauſans ſuũ effectum, ſed per actũ intentionis non conſtituitur finis actu cauſans electionem &c. ergo non eſt eius cauſalitas. Minorem probo; quia id, per quod cauſa cõſtituitur actu cauſans, non poteſt vllo modo dari ſine effectu; etenim implicat, cauſam eſſe actu cauſantem effectum, quin iſte ſit actu cauſatus ab illã; ſed intentio finis adhuc efficax poteſt dari ſine electione, ſaltem de potentia Dei, (vt concedunt aduerſarij) & naturaliter poteſt dari ſine eff ctibus ad extra, vt contingit, cum quis ab alio impeditur, ne media exequatur: ergo &c.

50 Pro explicatione veræ ſententiæ, noto 1. finem exercere duo munera circa actus voluntatis. Vnũ eſt mouere voluntatẽ ad ipſos actus eliciendos; alterũ eſt ipſos actus terminare. Ad hoc vltimũ tantùm requiritur, quod actus voluntatis tendant in finẽ tanquã volitiones illius. Ad primũ verò requiritur cognitio, per quã bonitas ipſius finis proponatur volũtati: eatenùs enim mouet volũtatẽ, quatenùs eã allicit, & inuitat ad ſui amorẽ: at non poteſt eã allicere, niſi oſtendatur illi bonitas ipſius, quæ quidẽ non aliter oſtenditur voluntati niſi per cognitionẽ, vt nullus non concedit: ergo non mouet voluntatem, niſi detur cognitio illi repræſentans bonitatẽ.

51 Noto

51 Noto 2. finem non exercere munus cauſæ finalis circa actus voluntatis, quatenus illos terminat: quia, vt cauſa eſt, debet præexiſtere ante effectũ: atqui vt terminus amoris nõ exiſtit ante amorẽ: ergo non eſt cauſa illius vt terminus. Minorẽ probo: quia terminus vt talis tantũ dicit, quod ſit id, in quod finitur actus: ad hoc autem vt in illud finiatur actus nulla requiritur præcedẽtia ipſius termini, vt perſe patet, & conſtat ex effectu producto per actionẽ efficientis, qui eſt terminus, in quẽ finitur actio; & tamen nõ præcedit ipſam actionẽ, vt ſæpe iã diximus. Finis ergo ſolum exercet munus cauſæ finalis circa actus voluntatis, quatenus mouet voluntatẽ ad ipſos eliciẽdos, quia hac ratione præcedit exiſtens ſaltem intẽtionaliter ante ipſos actus, cum cognitio, per quã proponitur volũtati, ſit præſentia, ſeu exiſtentia intentionalis illius. Noto 3. de potẽtia Dei abſoluta poſſe dari actũ voluntatis circa obiectum, quin præcedat cognitio ipſius obiecti, vt probabo in lib. de Ani. In hoc autem caſu finis non moueret voluntatem ad ſui amorem: ſed tantum haberet rationem termini, ac perconſequens non exerceret munus cauſæ finalis circa talem actum. His poſitis.

52 Dico primó: cauſalitas finis reſpectu actus intentionis coaleſcit cum ex actione, per quam voluntas producit talem actum, tum etiam ex cognitione, per quam ipſe finis proponitur voluntati. Ratio conſtat ex dictis; quia cauſalitas finis eſt id, quo conſtituitur actu cauſans ſuos effectus; ſed finis non cõſtituitur actu cauſans intentionem per cognitionem ſolam, quia hac poſita poteſt non ſequi intentio; neque per actionem ſolam voluntatis, quia, ſi de potẽtia Dei produceretur intentio à voluntate, non præcedente cognitione finis, daretur actio voluntatis, & tamen finis non cauſaret mediã illã intentionem, vt conſtat ex numero præcedente: deinde poſitâ vtrâque non poteſt finis non actu cauſare actum intentionis: ergo ex vtrâque coaleſcit cauſalitas finis. Idẽ dicito circa actum electionis, nempe cauſalitatem finis circa illum coaleſcere tum ex actione, per quam voluntas cauſat ipſum actum electionis mediorum, tum etiam ex cognitione, per quam media proponuntur voluntati vt vtilia ad finem. Actus tamen intentionis finis, & electionis mediorum, (ſi forte diſtinguuntur) ita ſubordinantur interſe, vt ille præſupponatur ad iſtum vel vt conditio ex parte voluntatis, & finis ex naturâ rei requiſita ad illum producendum, vel vt cauſa moralis illius.

53 Dico ſecundó: cauſalitas finis reſpectu poſitionis mediorũ, & ipſius finis ad extra non conſiſtit in intẽtione finis, aut in electione mediorũ ſeorſim, aut in vtraq; ſimul: quia vtraque poteſt dari, quin media, & finis ponantur ad extrà: neque conſiſtit in actione phy-

phyſica, per quam media, & finis ponuntur ad extra, quia, cum tales actiones non pendeant eſſentialiter per ſuam entitatē à fine; ſed ſolùm moraliter, quatenus per actus voluntatis tendentes in finē & media imperantur, eſt quid extrinſecum ipſis actionibus, quod propter hunc vel illum finem imperentur; & ideo eundem motum, quem produco ex intentione videndi amicum, poſſem producere ex intentione ſpectandi ludos: ergo eadem actio, quæ imperatur ex hoc fine, poſſet imperari ex alio, ac per conſequens poſſet dari in rerum naturâ, quin eſſet cauſalitas huius finis.

54 Cauſalitas ergo finis reſpectu horum effectuum coaleſcit tū ex actione phyſica, per quā ad extra producuntur, tum etiam ex actu electionis, qui vt effectus finis imperat ipſam executionem mediorum, & poſitionem finis. Conſtat id ex dictis: quia his omnibus poſitis media, & finis executioni mandata, ſunt effectus cauſæ finalis, & quolibet ex illis ablato non cauſantur ab hoc fine, vt conſtat ex dictis; ergo ex illis coaleſcit cauſalitas huius finis.

SECTIO. VI.

Vtrùm diſtinguantur intentio finis, & electio mediorum circa illum?

55 **D**Iximus ſurà, intentionem eſſe actum, quo voluntas amat finem vt conſequendum per media; electionem vero actū, quo amat media vt vtilia ad finem. Diſcutiendum modo: an hi ſint actus diuerſi realiter, vel ſolum vnus cū diuerſis denominationibus? P. Vazq. 1.2. diſp. 33. cum alijs cenſet, electionem ſemper eſſe actum diſtinctum ab intentione. Probat primò: quia in communi omnium ſenſu electio mediorum oritur ex intentione finis: ergo diſtinguitur realiter ab illâ, quia idem non poteſt oriri à ſe ipſo realiter. Secundò quia, ſi realiter non diſtinguerentur iſti actus, nō poſſent adhuc per rationem diſtingui, quia non poſſet vnus concipi ſine alio: hoc autem non eſt concedendum: ergo neque illud. Tertiò: quia actus, quo intellectus fertur in præmiſſas, eſt realiter diſtinctus ab eo, quo fertur in cluſionem: ergo idem eſt de actibus intentionis, & electionis voluntatis: conſequentia patet: quia, ſicut ſe habet intellectus ad præmiſſas, & concluſionem, ita ſe habet voluntas ad finē & ad media: ergo, ſicut intellectus fertur diuerſis actibus ad illas, ita etiam voluntas ad hæc. Denique probat ex D. Auguſt. 11. de Trin. cap. 6.

56 Alij autem, quibus adſtipulatur P. Hurt. diſp. 6. de Anim. ſect. 6. aſſerunt, intentionem finis, & electionem mediorum eſſe eundem actum realem. His ſubcribo. Ratio eſt: quia intentio finis eſt actus, quo volumus ipſum finem vt conſequendum per media: ergo eſt actus, quo volumus finem conſequi per media. Patet conſequētia: quia per eundem actum, quo volo

volo amare Deum, volo Deum amari à me; idem enim, quod per vocem actiuam ſignificatur, ſignificatur, & per paſsiuam. Pergo: ſed velle conſequi finem per media nihil aliud eſt, quam velle finem conſequi apponendo media; nam eatenùs volo conſequi finem per media, quatenùs ipſa meæ ſubiacent poteſtati, meæ autem poteſtati non aliter ſubiaceut, niſi vt apponenda, vel executioni mādanda: ergo eodem actu, quo intendimus finem, volumus apponere media: ſed actus, quo volumus apponere media, eſt electio: ergo idem actus eſt intentio finis, & electio mediorum.

57 Confirmatur: quia actus electionis eſt, quo volumus media vt vtilia ad finem, non vtcunque; ſed taliter vt conſecutura ſint defacto ipſum finem, quia ſi cognoſceremus, eſſe ſecundum ſe vtilia non tamen hic, & nunc conſecutura defacto finem, non eligeremus talia media: ergo per electionem tendimus in media vt conſecutura finem. Deinde actus intentionis tendit in finem vt conſequendum per media ſeu à medijs; cum autem idem ſit velle finem, vt conſequendum à medijs, ac velle media vt conſecutura finem vt conſtat ex dictis num. præcedente, fit, vt intentio, & electio ſint idem actus.

58 Dices: ſæpe numero, poſt quam finem intendimus, cōſultamus de eligendis medijs: ergo diſtinctus eſt actus intentionis ab actu electionis. Reſpondeo, dupli cem dari electionem mediorum: vnam, qua fertur voluntas in media vagè, & confuſè ſumpta; alteram, qua fertur in hæc media determinate, vel in illa. Dum autem poſt intentionem finis conſultamus de eligendis medijs, per primam intentionem eligimus media vagè, ſeu confuſè, quia amamus finem vt conſequendum per media, non determinando, an ſint futura hæc vel illa? Deinde poſt hanc intentionem ſuccedit alius actus tendens in media determinata, qui quidē etiam eſt intentio finis, quia tendit in talia media propter finē conſequendum tanquam propter rationem formalē amandi talia media: ſicut enim, qui amat bonū amico, quia bonū illius eſt, non ſolū fertur per talem amorē in bonum amico volitū; ſed etiam in perſonā ipſius amici tanquam in rationē formalem amandi illi bonū; ita etiam qui fertur in media vt vtilia ad finē, fertur etiā in finem tanquam in rationē formalem amandi ipſa media.

59 Hinc fit 1. quod, qui à principio habuit ſatis explorata omnia media, non habet duos actus circa finem; ſed vnum tantū, quo fertur in finē vt conſequendū per hæc determinata media. Vnde in Deo nullatenùs eſt diſtinguendus actus aliquis intentionis ab actu electionis. Quod ſi in nobis frequenter dantur duo actus, ideo eſt, quia frequenter non habemus ſatis explorata media, quando primò intendimus finē, & ideo per primum actum intentionis eligimus

mus media vagè: deinde poſt conſultationẽ mediorum procedimus ad aliũ actum, quo intẽdimus ipſum finẽ vt conſequendum per talia media determinatè iuxta dicta numero præcedẽti. Hinc eſt, quod in nobis poteſt dari intentio efficax finis ante electionem determinatorum mediorũ; ſecus in Deo.

60 Fit 2. eundem actum poſſe eſſe amicitiã, intentionem, & electionẽ: vt, quando volo amico ex complacentia ipſius ſanitatem vt conſequendam per hæc media, iſte actus eſt amicitiæ, quatenus vult ſanitatem amico ex complacentia ipſius, & ſecundum hanc rationẽ habet pro obiecto formali perſonã amici, & pro materiali ſanitatẽ illi amatam: deinde quatenus tendit in hanc ſanitatẽ vt conſequendã per hæc media, habet rationem intentionis ſanitatis, & electionis horũ mediorum, ſecundum quã rationẽ habet pro obiecto formali non ſolũ ſanitatem; ſed etiam perſonam amici, quia, vt probauimus ſupra ſect. 1. neque ſola ſanitas, neque perſona ſola; ſed vtraque ſimul eſt motiuum formale eligendi media; media vero ſunt obiectũ materiale huius actus prout intentio, & electio eſt.

61 Ex dictis facile ſoluentur argumenta P. Vazq. Ad primum conſtat ex dictis, nõ omnẽ electionẽ oriri ex intentione finis; ſed eã tantũ, quæ eſt circa media determinata, oriri aliquãdo ex intẽtione, qua media vagè eliguntur, in quo caſu vterque actus eſt intẽtio, & electio, vt diximus. In hunc ſenſum explicari poteſt Aug. adductus ſupra à P. Vazq. ex 11. lib. de Trin. cap. 6. vbi clare docet, voluntatem mediorum oriri ex voluntate finis, loquitur ergo de voluntate mediorum determinatorũ, quæ ſupponit intentionẽ finis vt conſequendi per media vagè.

62 Ad ſecundũ fateor, intentionẽ, & electionem non eſſe duos actus adhuc formaliter diſtinctos; ſed vnũ tantũ cũ duplici reſpectu, per quorũ vnũ, qui tendit in finẽ, denominatur intentio, & per aliũ, qui tendit in media denominatur electio. Cæterũ tam intentio, quã electio includit formaliter vtrũq; reſpectum: quia, vt ſupra dicebamus, nõ quiuis actus circa finẽ eſt intentio; ſed ille tantũ, qui verſatur circa finẽ vt cõſequẽdũ per media: neq, quiuis actus circa media eſt electio; ſed ille tãtũ, qui verſatur circa illa vt vtilia ad finẽ, qui quidẽ ſemper ſe habet vt ratio formalis amandi ipſa media.

63 Ad tertiũ conceſſo antecedente, nego conſequentiã. Ad probationẽ nego paritatẽ: intellectus enim fertur in præmiſſas ſecundũ ſe, & in cõcluſionẽ etiam ſecundũ ſe; ita vt neque actus præmiſſarum attingant formaliter obiectũ concluſionis, vt concedunt omnes; neque actus concluſionis obiectum præmiſſarum, vt probo in libr. de Anim. At vero intentio finis, vt iam diximus, non fertur in finẽ ſecundũ ſe; ſed vt conſequẽdũ per media; & electio fertur in media propter ipſum finẽ, atque adeo eodẽ actu debẽt attingi media

dia, & finis modo ſupra explicato.

64 Rogas: an poſsint aliquãdo amari media per actũ, qui non tendat in finẽ; & finis per actũ, qui non tendat in media? Dico primo: finis non poteſt amari per actũ intentionis, quin eodem actu amentur media; neque hæc amari poſſunt per actum electionis, quin eodem actu ametur finis. Ratio eſt: quia intentio eſt actus, quo finis amatur vt conſequendus per media: non poteſt autem amari finis vt conſequendus per media, quin eodem actu amẽtur media, vt probatum eſt nu. 56. Deinde electio eſt actus, quo deſiderantur media vt conſecutura finem: eo autẽ ipſo quod deſideramus media vt cõſecutura finẽ, amamus ipſum finẽ vt conſequendũ per media, vt probatum eſt: ergo eodẽ actu electionis attingim⁹ media, & finẽ ſimul.

56 Dico ſecundò, finis poteſt amari actu, qui non ſit formalis intentio, quin eodem actu amentur media; & hæc ſimiliter amari poſſunt actu, qui nõ ſit formaliter electio, quin ametur finis. Id conſtat experientia, quia ſæpe complacemus de bonitate finis abſque vllo ordine ad media: deinde ſæpe cõplacemus de vtilitate mediorum erga aliquem finem, quẽ tunc tẽporis non amamus, vel tendimus in ipſa media vt delectabilia ſecũdũ ſe, quin aliquo actu tendamus in finem. Et ratio à priori eſt: quia tam media, quam finis ſunt in ſe bona bonitate diſtincta: ergo tam media, quã finis poſſunt mihi ſecundum ſe placere.

DISPVTATIO XVII.

De Cauſa exemplari.

SECTIO VNICA.

Quid ſit exemplar? & in quo genere cauſæ concurrat ad effectum?

1 Exemplar dicitur id, ad inſtar cuius aliquid patramus. Græce vocatur *idea*, (à verbo græco, *ideo*, quod eſt videre) quia vel conſiſtit in cognitione dirigente artificem ad opus, vel ſaltem ſecũ affert talem cognitionem. Exemplar definiuit Seneca epiſt. 66. *Eſt, ad quod reſpiciens artifex, id, quod deſtinabat, efficit*. S. Thomas aliter rẽ explicuit q. 3. de Verit. art. 1. vbi ait: *Exemplar eſt forma, quam effectus imitatur ex intentione agentis determinantis ſibi finem*. Quæ definitio communiter admiſſa eſt iam in ſcholis. *Forma* ponitur loco generis. *Quam effectus imitatur*, dicitur quia ad rationẽ exemplaris eſt neceſſarium, quod ad eius ſimilitudinẽ, ſeu imitationẽ formetur effectus. Additur *ex intentione agentis*, vt excludãtur ea, ad quorũ ſimilitudinẽ caſu fiunt aliqui effectus: neceſſarium enim eſt ad rationem exẽplaris, quod artifex cognitione aliquã dirigẽte ductus intendat illud imitari, hoc eſt, velit efficere effectũ talem, quale eſt exemplar. Denique dicitur *determinantis ſibi finem*; quia non ſufficit, quòd operans dirigatur per cognitionẽ; ſed neceſſa-

neceſſarium eſt, quod finem aliquē ſibi ſtatuat in ſuâ operatione, quod eſt idem, ac eſſe agens rationale; quia ſolum agens rationale operatur propter finem propriè ſumptum, vt conſtat ex dictis diſputatione præcedente.

2 Ex his infero 1. inſenſibilia non habere exemplar in ſuis operationibus; quia non operantur ducta cognitione, quâ ad operandum dirigantur, ſed vi tantum naturæ ſuos promunt effectus. Infero 2. bruta, & ſi ducātur cognitione, nō habere exemplar, quia nullum ſibi finem ſtatuūt, in ſuis operationibus, vt conſtat ex diſp. præcedenti. Quod ſi aliquando ſimiæ nobis videntur attendere ad humanas operationes, vt ad earū ſimilitudinem alias eliciant, non ideo deputandæ ſunt, habere noſtras operationes tanquam exemplar ſuarum; quia, cū non poſsint cognoſcere proportionem aliquā inter ſuas, & noſtras operationes, neque illarum conuenientiā cum aliquo alio fine, fit, vt neque poſsint eas elicere propter finem aliquē; quod quidem neceſſarium erat ad hoc, vt haberēt verū exemplar. In eo autem caſu viſis noſtris operationibus determinatur earū appetitus ad imperandas alias ſimiles abſque vllâ cognitione cōuenientiæ, ſeu proportionis formalis inter ſuas, & noſtras operationes eo modo, quo diſp. præcedente philoſophati ſumus de operationibus brutorum circa media, & finem.

3 Diuidi ſolet exemplar in externū, & internum. *Externum* dicitur illud extrinſecū obiectū, quod ſibi ob oculos proponit artifex, vt ad illius ſimilitudinē effectū proferat. Exempli gratia: Pictor, cum Petrum vult depingere, aliquā illius imaginem, vel ipſum Petrū attentè conſpicit, vt ad illius ſimilitudinem aliā depingat. In hoc caſu, imago Petri, vel ipſe Petrus ob oculos poſitus dicitur *exemplar externum*: per huius autem cognitionem manuducitur intellectus ad formandū conceptū imaginis denuò depingendæ, qui quidem conceptus immediate dirigit artificē ad imaginis efformationē: iſte ergo conceptus dicitur *exemplar internum*. Duo tamen inueniuntur in illo, nempè conceptus obiectiuus, & conceptus formalis. Hic nihil aliud, eſt quā cognitio repræſentans artifici imaginem faciendam. Conceptus obiectiuus eſt ipſa imago facienda, quę repræſentatur artifici per cognitionē. Dicitur autē conceptus obiectiuus, quia obijcitur ſeu repræſentatur intellectui artificis per conceptum formalem. His poſitis.

4 Certum eſt, *exemplar externum* remotè tantùm concurrere ad opus artificiale: quia non aliâ ratione concurrit, niſi quatenùs media cognitione ſui, determinat ſeu iuuat intellectum, vt formet conceptum operis efficiendi, qui conceptus immediate dirigit artificem ad tale opus efficiendum: ergo remotè tantum concurrit exemplar externum ad opus artificia-

ficiale. *Internum* verò concurrit proximè, quia immediatè dirigit artificem. Eſt tamen difficultas: quidnam habeat rationem propriã exemplaris in interno, an conceptus formalis, vel potius conceptus obiectiuus?

5 Quidam dicunt, exemplar eſſe conceptum obiectiuum. Ita Scot. in 1. diſt. 35. quæſt. 1. Gabr. ibidem quæſt. 5. art. 2. Durand. diſt. 36. q. 3. Alij dicunt conſiſtere in conceptu formali. Ita Alen. 1. par. quæſt. 13. memb. 4. art. 1. Bonau. in 1. diſt. 75. art. 1. quæſt. 1. & Capreol. in 1. diſt. 36. quæſt. 1. art. 1. ad 1. Duran. contra 3. concluſ. Alij dicunt, in Deo conſiſtere exemplar, ſeu ideam in conceptu formali; in creaturis verò conſiſtere in conceptu obiectiuo. Ita P. Vazquez 1. par. diſp. 71. capit. 2. Alij denique docent tam in Deo, quàm in creaturis conſiſtere exẽplar in cõceptu obiectiuo prout cognito: itaque in vtroque conſtituunt rationem exemplaris. Ita nonnulli recentiores.

6 Dico primò: exemplar neq; in Deo, neque in creaturis cõſiſtit in conceptu obiectiuo. Ita authores primæ ſentẽtiæ, quibus ſubſcribit P. Suar. in Meta. diſp. 25. ſect. 1. nu. 10. vbi latè id probat ex PP. Dionyſio, Auguſtino, Ambroſio, Iuſtino, & Nazianzeno aſſerẽtibus ideam Diuinam conſiſtere in ipſa cognitione Diuina. Probatur hac ratione: quia id quod imitatur effectus à Deo, vel ab artifice creato productus, non eſt conceptus obiectiuus: ergo conceptus obiectiuus non eſt exẽplar. Conſequentia eſt bona ex definitione ſecunda ſuprà adducta. Antecedens probatur: quia imitatio non datur niſi inter diſtincta; nihil enim dicitur ſe ipſũ imitari: ſed conceptus obiectiuus ſæpè nõ diſtinguitur ab effectu producto: ergo iſte non poteſt imitari conceptũ obiectiuũ. Minorẽ probo: & primò id certũ eſt in Deo, qui, dum producit Petrũ, non dirigitur per cognitionẽ Ioannis, vel alterius; ſed per cognitionẽ ipſius Petri, vt compertũ eſt. Deinde artifices creati eum effectũ ad extra producunt, quem per cognitionẽ dirigentẽ prius conceperunt; neque enim cognitio ad aliud efficiẽdum dirigit, niſi ad id, quod repræſentat. Et tunc cenſetur artifex perfectus, quãdo ad extra rem producit eo modo, quo eã cognoſcebat: ſin verò, ab arte deficere putatur: ergo neq; in Diuinis, neque in creatis poteſt cõceptus obiectiuus habere rationem exemplaris.

7 Obijcies primò: creati artifices ſæpè rem diuerſam producũt ab ea, quã per cognitionẽ dirigentem cognoſcebant; neq; enim architectus eandẽ numero domum cognouit, quam ædificat; ſed vel cognouit domũ vt ſic, faciendam eſſe hoc vel illo modo, & ex hac cognitione dirigitur ad hãc numero faciendã; vel cognouit aliã numero diuerſam, ad cuius ſimilitudinem hanc ædificat: ergo ſaltem in his caſibus poterit conceptus obiectiuus habere rationẽ exemplaris. Ingenuè fateor, artificẽ ſæpè, imò & frequenter dirigi ad hanc domũ

efficiendũ per cognitionẽ domus in cõmuni; ſed non ideo aſſerendũ eſt, domũ in cõmuni cognitã, eſſe exẽplar huius, quæ efficitur, quia, vt diximus, exẽplar debet eſſe id, quod imitatur effectus; nõ poteſt autẽ eſſe imitatio inter ea extrema, inter quæ non datur diſtinctio realis, quæ quidem non intercedit inter domum communem, & particularem.

8 Id autẽ, quod additur, nempè, artificẽ per cognitionẽ vnius domus poſſe dirigi ad aliã numero diuerſam, falſum eſt: quia per eã cognitionem dirigitur artifex ad efficiendã domũ, per quã cognoſcit ligna, & lapides taliter eſſe diſponendos: ſed non cognoſcit, eſſe diſponendos lapides, & ligna alterius domus; ſed eius, quæ eſt ędificanda: ergo cognitio huius, & nõ alterius dirigit artificẽ. Non inficìor aliquando contingere, quod præcedẽte cognitione domus huiuſmodi efficiendæ, aliter in exercitio fiat ab artifice; attamẽ in hoc caſu effectus deficit ab exemplari ſecundũ eam partem, ſecundũ quã non conformatur cóceptui dirigẽti, atque adeò neque habet cauſam exẽplarẽ ſecundũ eam partẽ, cum non imitetur conceptũ dirigentẽ.

9 Obijcies ſecundò: etiamſi domus cognita per cognitionem dirigentẽ non poſſit eſſe exemplar ſecundum ſe, at prout cognita cur non? Quia finis prout apprehenſus poteſt eſſe cauſa ſui ipſius prout exiſtentis in rerum natura: ergo etiam domus facienda prout cognita poterit eſſe cauſa exẽplaris ſui ipſius vt productæ ad extra. Nõ vrget: quia exẽplar debet eſſe id, quod imitatur effectus; domũ autẽ, adhuc vt cognitã non imitatur effectus: quia dũ dicitur effectus imitari domũ vt cognitã, vel intelligitur, quod imitetur ſolã cognitionẽ; vel cognitionẽ ſimul, & domũ ipſã cognitã. Si primũ, ſola cognitio erit exẽplar. Si ſecundũ, eſt falſum: quia domus cognita nõ diſtinguitur ab effectu: ergo nulla poteſt dari imitatio illius reſpectu illius, vt iã ſæpe diximus. Et hinc ſumitur ratio diſparitatis inter finẽ (dato, quod eſſet cauſa ſui ipſius, quod quidẽ negatũ à nobis eſt diſp. 16. n. 34.) & cauſã exẽplarẽ: quia de ratione finis eſt, quod per ſui apprehenſionẽ moueat voluntatem ad ſui ipſius conſecutionẽ realem; atque adeò nõ eſt contra rationem, imò potius eſt de ratione ipſius, quod vt cognitus cauſet ſuã exiſtentiã realem. At verò exemplar eſt illud, quod imitatur effectus, cum autem imitatio intercedere non poſſit, niſi inter extrema realiter diſtincta, & domus cognita non diſtinguatur à domo producenda, hinc eſt, quod non poſſit eſſe exemplar.

10 Obijcies tertiò: exemplar ex Seneca adducto num. 1. *eſt id, ad quod reſpiciens artifex id, quod deſtinabat, efficit*: ſed id, quod reſpicit artifex, dum domum ædificat, eſt domus ipſa: ergo domus ipſa eſt exẽplar. Propter hoc argumẽtũ nonnulli ex his, qui nobiſcum ſentiunt, docẽt, artificẽ habere cognitionem reflexam ſuæ cognitionis dire-

directè illi proponentis, quomodo faciendus ſit effectus, quâ cognitione reflexâ dirigitur artifex, vt reſpiciendo ſuam directâ cognitionem, effectũ illi ſimilem producat. Cæterùm, licèt in Deo inueniatur talis cognitio reflexa, quia cognitio, qua Deus cognoſcit creaturas, propter ſummâ ſuâ perfectionem eſt etiam cognitio ſui ipſius: at in artifice creato ferè nunquam datur talis cognitio reflexa, vt experientiâ conſtat, & nihilominùs ſemper dicitur operari per ideam, ſeu exemplar: ergo, &c. Reſpõdeo ergo ad obiectionẽ, illam eſſe definitionem ſolius exemplaris externi, ad hoc enim, vt quis depingat imaginẽ Cæſaris, quam exprimere deſtinauit, prius reſpicit aliâ ſimilem, vt inde iuuetur adformãdum conceptum imaginis depingendæ, per quem immediatè dirigitur ad operationem.

11 Dico ſecundò: exemplar internum tam in Deo, quã in creaturis conſiſtit in cõceptu formali repræſentãte, quâ ratione ſit effectus producendus. Ita authores relati pro primâ concluſione. Conſentit P. Molin. 1. par. q. 15. ar. 1. diſp. 1. §. *Altero modo ſumitur idea*: & §. ſequenti docet, Auguſtinũ paſsim ſumere ideã in hac acceptione. Hãc concluſionẽ expreſsit S. Thom. de Verit. q. 3. quæ eſt de ideis art. 1. vbi ait: *Dicimus enim formã artis, in artifice eſſe exemplar artificiati, & ſimiliter etiam formã, quæ eſt extra artificẽ, ad cuius imitationẽ artifex aliquid facit*: vbi duo diſtinguit exemplaria. Vnũ, quod eſt extra artificẽ, quod cõmuniter vocatur externũ: aliud, quod eſt in artifice (hoc appellatur internum) & iſtud dicit eſſe formã artis in artifice: ſed forma artis in artifice eſt conceptus formalis dirigens ad efficiendũ effectũ: ergo ex mente S. Thomæ exemplar internũ conſiſtit in conceptu formali. Quod ſi aliquando D. Tho. videtur docere exemplar conſiſtere in cõceptu obiectiuo, explicandus eſt de exẽplari externo; vel, ſi loquitur de interno, non intelligendus eſt de obiecto directæ cognitionis dirigentis ad opus; ſed de ipſâ cognitione directâ repræſentatâ per aliam reflexam, de quâ expreſſe loquitur 1. p. q. 15. art. 2. ad 2.

12 Probatur ratione concluſio: quia exemplar internum non conſiſtit in conceptu obiectiuo ſolo, vt conſtat ex nu. 7. neque in obiectiuo ſimul, & formali, vt conſtat ex nu. 9. ergo conſiſtit ſolùm in formali, quia non eſt aliud. Secundò, quia in cognitione dirigente ad faciendum effectum reperiuntur omnia, quæ requiſita ſunt ad rationem exemplaris: ergo in eâ conſiſtit formaliter exemplar. Antecedens probatur: quia in primis effectus imitatur illam cognitionem, non quidem quoad entitatem; neq; enim entitas effectus eſt talis, qualis eſt entitas cognitionis; ſed quoad repræſẽtatiõẽ, hoc eſt, effectus eſt in ſe talis, qualis repræſentatur per cognitiõẽ. Deinde effectus imitatur cognitiõẽ ex intẽtione agẽtis, quia agẽs intẽdit producere effectum modo, quo repræſen-

ſe itam per cognitioné. Denique eſt ex intentione agentis operantis propter finem, ſeu rationalis, vt conſtat: nihil ergo deficit cognitioni ad rationem exemplaris.

13 Dices: ad hoc, vt artifex intendat producere effectum ſimilem ſuæ cognitioni, neceſſariũ eſt, quòd cognoſcat ſuam cognitioné: qua enim ratione intendet facere vnum ſimile alteri, ſi vtrunque nõ cognoſcat? atqui non ſemper artifex cognoſcit ſuam cognitioné: ergo non ſemper intendet producere effectum ſimilem ſuæ cognitioni. Nego maiorem: quia, eo ipſo quòd vult artifex efficere effectum ea ratione, qua eſt repræſentatus per cognitioné, vult in actu exercito producere illum ſimilem ipſi cognitioni. Ad hoc autem, vt velit eum facere eâ ratione, quâ repræſentatur per cognitioné, nihil aliud neceſſarium eſt, niſi quòd ipſa cognitio ſe ipſâ proponat volũtati modum operis efficiendi, quo quidem propoſito ſtatim voluntas vult eum facere eo modo: eo autẽ ipſo quod effectum facit eo modo euadit ſimilis ipſi cognitioni, & eam imitatur in eſſe repręſentatiuo.

14 Ex his facile inferri poteſt, ad quod genus cauſæ pertineat exemplar? Si enim ſermo ſit de exemplari externo, reduci poteſt ad genus cauſæ formalis extrinſecæ: externum enim non alio modo concurrit ad opus artificioſum, niſi quia terminando cognitionem ſui determinat intellectum, vt eliciat cognitionem dirigentem ad illum efficiendum: id autẽ, quod determinat ad cognitionem, vt terminus eſt, non alio modo concurrit ad illam, & ad effectus ex illâ reſultantes niſi in genere cauſæ formalis extrinſecæ. Si veró ſit ſermo de exemplari interno, certum eſt, pertinere ad cauſam efficientem moralem, quia concurrit ad effectum dirigendo voluntatem ad illum efficiendum: is autem, qui ad opus aliquod dirigit, in communi omnium exiſtimatione reputatur efficiens operis.

15 Cauſalitas exemplaris nõ eſt ſola actio, per quã opus ad extra producitur, quia poſſet tale opus caſu produci per illam actionem, & tunc non eſſet effectus exẽplaris, vt conſtat ex dictis pro explicatione definitionis ipſius exẽplaris: neque eſt actio operis externi prout imperata ab actu voluntatis; quia, ſi Deus produceret actum in voluntate non præcedente cognitione, talis actus imperaret productionem operis externi, quin iſtud eſſet effectus cauſæ exemplaris, quia nulla eſſet cognitio dirigens ad tale opus. Conſiſtit ergo cauſalitas exemplaris in actione, per quã producitur opus ad extra prout imperata ab actu voluntatis orto ex cognitione dirigente. Itaq; cauſalitas exemplaris præter actioné externã, & imperiũ voluntatis inuoluit ipſam cauſam exemplaré, quam diximus eſſe cognitioné dirigenté: his enim poſitis, nõ poteſt opus artificis nõ eſſe effectus cauſæ exemplaris, vt per ſe

ſe patet, &, quolibet ex iſtis ablato, opus artificis non erit effectus exemplaris, vt probatum eſt.

DISPVTATIO XVIII.

De Comparatione cauſarum.

HVcuſque egimus de qualibet cauſa ſeorſim ſumptâ. Agendũ modo de his, quæ omnibus conueniunt tã in ordine ad effectus, quã in ordine ad ſe ipſas inter ſe.

SECTIO. I.

An idem effectus poſſit diuiſim eſſe à pluribus cauſis?

1 NOn procedit difficultas de cauſis intrinſecè componẽtibus effectum: quia, cum hæ ſint de intrinſecâ ratione effectus, variatâ quâlibet ex illis, non poteſt effectus non eſſe diuerſus. Neque procedit de cauſa finali: quia ex dicendis ſectione ſequente conſtabit facile, quid dicendum ſit de fine circa præſentẽ difficultatem. Neque eſt dubium, an effectus cauſarum ſecundarũ poſſint à Deo ſolo procedere? Quia certum eſt, Deum in ſuâ virtute productiua ita continere effectus omniũ creaturarũ, vt ſe ſolo illos poſſit producere. Quæſtio ergo ſolum eſt de cauſa efficiẽte phyſicâ creatâ, & materiali recipiente: an, videlicet, effectus ab hoc calore, v. g. productus in hoc paſſo potuerit produci ab alio calore in alio paſſo? Prima ſententia negat. Ita P. Fonſeca 5. Metaph. cap. 2. quæſt. 14. ſect. 4. Sotus, & alij apud P. Rubium lib. 2. ſect. 7. de Compar. cauſ. quæſt. 2.

3 Dico primò: non repugnat, eundem effectum contineri in virtute plurium cauſarũ. Ita P. Suar. in Meta. diſp. 26. ſect. 5. à num. 16 P. Rub. ſuprà. Ratio eſt: quia, ſi aliqua eſſet implicatio, maxime eſ, quæ adductæ ſunt pro primâ ſententiâ: eæ autem nullæ ſunt, vt cõſtabit ex ipſarum ſolutione.

4 Dico ſecundò: idem effectus continetur in virtute duarum cauſarum, v. g. idem calor continetur in virtute duorum aliorũ calorũ. Hanc concluſionem tenent authores præcedentis. Probatur: quia idem calor, qui productus eſt ab vno calore, conſeruatur poſteà ab alio: ergo in virtute vtriuſque continetur. Cõſequẽtia eſt bona: quia conſeruatio nihil aliud eſt, quàm continuata productio: vnde ſicut non poteſt produci effectus, niſi à cauſâ cõtinente illũ in ſuâ virtute, ita neque poteſt conſeruari. Antecedens autẽ probatur: quia recedẽte calido, quod calefacit aquam, ſi ſuccedat aliud calidũ cõſeruat calorem in ipſâ aquâ: neq; enim recurrendum eſt ad Deum in tali caſu; tum quia, quãdo eſt præſens cauſa aliqua ſecunda, effectus non eſt tribuendus Deo, niſi aliunde conſtet de inſufficiẽtia cauſæ ſecundæ applicatæ, vt docet bona philoſophia; tum etiam quia, præſente hoc ſecundo calido, non minùs impeditur reductio aquæ ad priſtinam frigiditatem, quam ſi primũ calidum eſſet præſens; id autẽ aliunde pro-

uenire nequit, niſi quia ſecundum calidum conſeruat calorem productum in aquâ, ſicut illum cõſeruabat primum calidum, quod illũ primò produxit. Ex hoc infero, eundem effectum, qui producitur ab hoc calido, potuiſſe ab alio produci: quia, ſi in virtute alterius cõtinetur, non eſt, cur ab illo produci non potuiſſet, ſi loco prioris applicaretur. Idem à paritate dici poteſt de paſsis recipientibus.

5 Obijcies primò: quilibet effectus per ſe pendet à cauſa, à quâ producitur de facto: ergo non poteſt produci ab alia. Patet conſequẽtia: quia, ſi ab alia produci poſſet, per accidens eſſet, quod hîc, & nunc ab alia produceretur; ac per conſequens non procederet per ſe ab ipſâ. Diſtinguo antecedens: quilibet effectus per ſe eſſentialiter pendet à cauſâ, à quâ producitur de facto, nego: per ſe non eſſentialiter, concedo antecedens. Iam docui diſp. 10. ſect. vltimâ, in quo diſtinguuntur cauſa per ſe eſſentialis, & per ſe non eſſentialis. Deinde nego conſequentiam. Ad probationẽ fateor, quod, ſi effectus produci poteſt ab aliâ cauſâ, per accidens eſt, quòd hîc, & nunc producatur ab hâc: inde tamen non infertur, quod hîc, & nunc non procedat per ſe ab illâ, quia, vt cauſa iſta dicatur per ſe, ſufficit, quod hîc, & nunc influat in effectũ immediatè iuxta dicta loco citato, vbi in eo diſtinximus cauſam per ſe à cauſâ per accidens, quod hæc ſit, quæ impertinenter ſe habet ad effectum; illa verò, quæ de facto influit in illum, communicando illi eſſe.

6 Obijcies ſecundò: ſi iſte effectus non magis petit hanc cauſam, quàm illam, non erit, cur duo calores non ſe mutuo contineant in ſua virtute: quod quidem concedendum non eſt. Reſpondeo, ſe mutuo continere, neque id eſſe abſurdum, niſi ſe mutuo de facto producant, quod quidem repugnat, vt dicemus ſectione 3.

SECTIO II.

An idem effectus poſsit ſimul procedere à duplici cauſa totali?

7 NOn eſt ſermo de cauſis cõponentibus intrinſecè effectum: quia, cum hæ ſint de eſſentiâ effectus, additâ nouâ cauſâ, non poteſt perſeuerare idem effectus; ſed loquimur de cauſâ efficiente, materiali recipiente, & finali: an videlicet idem effectus poſſit oriri ſimul à duplici cauſâ efficienti totali? (Idem dico de materiali, & finali in ſuo genere) Totalem cauſam hîc voco eam, quæ in ſuo genere influit in effectum per concurſum, qui non egeat conſortio alterius cauſæ eiuſdem generis ad talem effectũ producendũ; ſed, quouis alio concurſu deficiente, poneretur effectus ex natura rei ab illa ſolùm per talem concurſum.

8 Prima ergo ſententia aſſerit, eundem effectum naturaliter poſſe cauſari à duplici cauſa totali eiuſdem generis tam phyſica, qualis eſt efficiens, ſeu materialis, quàm intentionali, qualis

eſt

eſt finalis. Ita quidam noſtri. Secunda ſententia eſt P. Vazq. tom. 1. in 3. part. diſp. 24. capit. 4. & Scoti in 3. diſt. 1. quæſt. 2. aſſerentium, eundem effectum non poſſe procedere à duplici cauſa totali ſiue phyſica, ſiue intentionali adhuc de potentia Dei abſoluta. Fundamenta vtriuſque ſententiæ objjciam infrà.

9 Dico primò: idem effectus non poteſt naturaliter oriri à duplici cauſa phyſica totali: v. g. à duplici efficienti totali, vel à duplici ſubiecto totali. Conſentiunt communiter philoſophi. Probatur: quia ea tantùm concurrunt naturaliter ad effectum, quæ neceſſaria ſunt ad ipſius productionem; natura enim, vt admittunt omnes, ſuperfluum horret: ſed ad effectum producendũ ſufficit vna cauſa efficiens totalis: ergo naturaliter non eſt admittenda alia. Ratio à priori eſt: quia influxus cauſæ ex natura rei ad nihil aliud ordinatur, niſi vt ſit effectus, qui tali indiget influxu ad ſui exiſtentiam. Dum autem effectus integre habet exiſtentiam ab vna cauſa, iam non indiget alia ad exiſtendũ, atque adeò quæuis alia cauſa ex natura rei cohibere debet ſuam actionem circa talem effectũ, quandoquidem ceſſat finis operandi circa illum.

10 Obiicies: cum duo ignes applicantur ſimul eidem paſſo, vel vterque debet operari, vel neuter: quia non eſt maior ratio vnius quam alterius. Non hoc vltimũ: quia experientia conſtat, paſſum primo calefieri, & poſtmodũ concipere ignem: ergo vterque operabitur. Reſpõdeo, hìc duplicẽ poſſe conſiderari effectũ, calorẽ videlicet, & ignẽ productũ in paſſo. Reſpectu caloris in hoc tẽpore producti vnuſquiſq; ſe habet vt cauſa inadæquata; quia hìc, & nunc nullũ ex illis agentibus ſeorſim tantam intenſionẽ produceret in paſſo per tam breue tempus; atque adeo ex vtroq; reſultat vna cauſa adæquata huius intenſionis in hoc tempore productæ. Reſpectu verò ignis producti, ſi vtrunq; agens ſit æque applicatum, concurret vtrunque per concurſum indiuiſibiliter ab vtroque procedentem, quiquidẽ orietur à quolibet ex illis vt á cauſa partiali; quia cũ ſit actio vtriuſque, ita debet eſſe connexa cum illis, vt, ſi quoduis deficeret, non perſeueraret. Quod autem in prædicto caſu dari debeat talis concurſus conſtat: quia ex vna parte non repugnat eundem concurſum indiuiſibiliter procedere à duplici agente diſtincto, cum de facto id contingat in concurſu, quo cauſa ſecunda, & prima indiuiſibiliter influunt in effectum iuxta dicta diſp. 14. ſect. 2. ex alia verò parte quælibet ex iſtis cauſis, cum ſit applicata paſſo, petit cõcurſum in illud: cur ergo non dabitur vtrique concurſus indiuiſibilis ad producendũ ignem in eo paſſo?

11 Dico ſecundò: de potentiã Dei abſolutã poteſt idem effectus procedere à duabus cauſis phyſicis totalibus. Ita P. Suar. in Metaph. diſp. 26. ſect. 4. num. 14. P.

Valētia tom. 4. disp. 1. q. 3. pūc. 7. P. Hurt. in Phyſic. diſp. 8. ſect. 10. P. Arriaga diſp. 7. ſect. 10. num. 119. & communiter recentiores. Probatur: quia idem effectus poteſt contineri in virtute duarum cauſarum, quarum quælibet ſeorſim poſsit illum producere adæquate, vt diximus ſectione præcedente: deinde non repugnat coniungi ſimul concurſus adæquatos vtriuſque cauſæ, quia neque vnus eſt negatio alterius, neque inuoluit negationē illius: cur ergo Deo denegabimus talem coniunctionem? Confirmatur: quia non repugnat idem corpus eſſe ſimul præſens pluribus ſpatijs, vt Fide ſanctum eſt de Chriſto Domino, qui ſimul eſt præſens in cœlo, & in Euchariſtia: ergo neque repugnabit, quod idem effectus ſimul pendeat à pluribus cauſis adæquatis. Patet conſequentia: quia, ſicut eſt ſufficiens vna cauſa, vt tribuat eſſe effectui, ita eſt ſufficiens vnica præſentia, vt corpus ſeruetur in loco: ſed, hoc non obſtante, poteſt vnum corpus vltra propriam, & adæquatam præſentiam alias admittere ſupernaturaliter: ergo & idem effectus præter vnam cauſam adæquatam poterit ab alijs dependere ſupernaturaliter.

12 Obijcit P. Vazq. ideo effectus poteſt depēdere à cauſâ, quia indiget influxu cauſæ ad exiſtēdū: ſed nullus eſt effectus, qui indigeat duplici cauſâ totali ad exiſtendum: ergo nullus eſt effectus, qui poſsit dependere à duplici cauſâ totali. Diſtinguo maiorē: ideo effectus poteſt dependere à cauſâ, quia indiget influxu huius determinatæ cauſæ, nego: quia indiget influxu huius, vel illius vagè, cōcedo maiorem. Et conceſsâ minori; nego conſequentiam.

13 Inſtabis: ſi effectus non indigeret aliquâ cauſâ vagè; nō poſſet dependere ab vllâ cauſâ: ergo, ſi non indiget duplici cauſâ totali, non poteſt dependere ab illâ. Cōcedo antecedens, & nego conſequentiam. Diſparitas eſt: quia, ſi effectus non indigeret aliquâ cauſâ vagè, eſſet ens à ſe, & propterea illi repugnaret dependere ab alio. Hinc eſt, quod, vt poſsit dependere ab alio, neceſſarium eſt, quod habeat indigentiā alicuius cauſæ. At verò ex eo, quod non indigeat duplici totali cauſâ, non ſequitur, quod debeat eſſe ens à ſe. Vnde ſi ex alio capite non repugnet ſimultaneus influxus duarum cauſarum, poterit dependere ab illis de potentiâ Dei: probauimus autem id non repugnare, ac per conſequens non eſt Deo denegandum.

14 Rogas: caſu, quod duo ignes, v.g. habeant duas actiones totales circa eundem effectū, erunt ne ſupernaturales tales actiones? Reſpondeo, fore naturales quoad ſubſtantiam, ſupernaturales verò quoad modum. Eſt dicere: entitates actionum erunt naturales; cōiunctio tamen illarum ſupernaturalis. Supernaturalitas autē coniunctionis in eo ſtat, quod Deus tribuat concurſum cuilibet ex illis in conſortio alterius, cū n illi nō debeat talem concurſum, alterâ con-

concurrente. Idem, quod diximus de cauſis efficientibus, dictũ puta de materialibus concurrentibus per paſsionem.

15 Dico 3. naturaliter poteſt idem effectus oriri à duplici cauſâ totali intentionali. Ita P. Hurt. diſput. 14. de Anim. ſect. 7. & P. Arriaga in Phyſica diſp. 7. ſect. 10 nu. 118. Explicatur hæc concluſio. Duo fines poſſunt intendi vel per vnum actum intentionis, per quem imperatur executio mediorũ conducentium ad vtrunque; vel per duos actus: vt, ſi quis moueatur ad eundum Toletum propter inuiſendum amicum, & propter ludos ſpe[illegible]andos, ita vt ex vtriuſque in[illegible]tione apponat media neceſſa[illegible]d eundum Toletum, poteſ[illegible]endere illos fines vel vno a[illegible]el duobus. Si intendat vno a[illegible], nullus ex illis erit totalis reſpectu talis actus intentionis: quia, cum iſte actus per ſuã eſſentiã ſit amor vtriuſque, quocunque deficiente non perſeuerabit: ergo nullũ eſt cauſa totalis illius iuxta explicationem cauſæ totalis initio ſectionis traditam. Ex quo etiã fit, nullũ ex illis finibus ſeorſim ſumptum fore cauſam totalẽ executionis mediorũ: quia executionem nõ cauſat finis, niſi medio actu intentionis: at reſpectu huius ſe habet quilibet finis vt cauſa partialis: ergo & reſpectu executionis. Si verò quiuis finis intendatur per diuerſum actum intentionis efficacis, ita vt ex vtroque actu intentionis ſequatur executio mediorum conducentiũ ad eundum Toletum, quilibet finis erit cauſa adæquata executionis mediorum. In hoc ſenſu intelligenda eſt concluſio præſens.

16 Probatur: quia, ſi quælibet ex prædictis intentionibus, cum ambæ ſint efficaces, poneretur ſola in voluntate, eſſet ſufficiens ad imperandam executionem mediorum, quæ neceſſaria ſunt ad Toletum adeundum: ergo, ſi ponantur ſimul, quæuis imperabit executionem eorundem mediorum vt cauſa totalis: ſed non repugnat, quod naturaliter ponantur ſimul in eadem voluntate, quia neque inter ſe ſunt contrariæ, neque diriguntur ad obiecta repugnantia: ergo poſſunt dari naturaliter ſimul.

17 Dices: ſuperfluit vna ex illis intentionibus, & ideo ex naturâ rei non poſſunt dari ſimul, ſicut duo efficientia totalia nõ poſſunt naturaliter concurrere in eũdem effectum, quia vnum ex illis ſuperfluit. Sed contrà: latum eſt diſcrimen inter cauſas efficiẽtes, & actus voluntatis imperantes executionem mediorum: quia cõcurſus efficientis per ſe primò ordinatur ad effectus exiſtentiam, cum autem poſitâ exiſtentiã effectus per vnum concurſum totalẽ, nõ ſit alius neceſſarius, ſuperfluit quidem, & ideo non poteſt dari naturaliter: at actus intentionis voluntatis, cum ſint termini actionũ vitalium, per ſe primo ordinantur ad perficiendam voluntatem, cum autem actus voluntatis tendentes in diuerſos fines diuerſo modo per-

perficiant voluntatem, nullus ex illis dicitur ſuperfluere, etiã ſi ſimul coniungantur: quia, licèt ad ponendos actus exteriores circa mediorum executionem, non ſit vterque neceſſarius; quilibet tamen neceſſarius eſt, vt ſuo modo perficiat voluntatem. Hìc aduerte, quod, quando duo fines proponuntur ſimul voluntati, non neceſſario debet voluntas in eos tendere per vnam ſolam intentionem: quia, cum voluntas ſit libera, poteſt per vnam, vel per duas intentiones, prout libuerit, tendere in eos fines.

SECTIO. III.

An duæ cauſæ poſſint mutuo ſibi inuicem eſſe cauſæ?

18 CErtũ eſt primò, duas cauſas non poſſe eſſe ſibi inuicem cauſas in eodem genere. In hoc aſſertum conueniunt omnes, quos hucuſque vidi. Ratio eſt: quia idem nõ poteſt eſſe realiter priùs, & poſterius in eadem ſerie, & ordine reſpectu alterius; ſi enim Petrus eſt priùs tempore Ioanne, qua ratione poterit Ioannes Petrum tẽpore præcedere? Sed cauſa realiter eſt prior naturâ ſuo effectu in eo genere, & ordine, quo illum cauſat: ergo, ſi hæc cauſa in genere efficientis, v. g. eſt prior naturâ, quam effectus, non poterit eſſe poſterior illo in eodẽ genere.

19 Certum eſt ſecundò, inter cauſam finalem, & alias cauſas dari mutuam dependentiam. Exempli gratia; intendo conſequi gloriam, & ex hâc intentione elicio bona opera, quibus promerear ipſam gloriam. In hoc caſu gloria intenta eſt cauſa finalis bonorum operũ, & bona opera ſunt cauſa efficiens gloriæ. Hoc aſſertum expreſsit Ariſt. hoc libro textu 3. vbi ait: *Quædam vero viciſſim ſibi ſunt cauſæ, vt exercitatio boni habitus, & hic exercitationis, ſed non eodem modo: at ille vt finis, hæc vt principium motionis.* Et ratio eſt: quia finis non præſupponitur exiſtens realiter ad ſuos effectus; ſed tantùm intentionaliter in apprehenſione; ergo bene poterit fieri realiter exiſtens ab his, quos ipſe cauſauit. Imo id eſt neceſſarium: quia finis non alio modo cauſat, niſi mouendo voluntatem ad ponenda media, quibus fiat realiter exiſtens ipſe finis: ergo neceſſarium eſt, quod ipſe cauſetur in alio genere ab his, quæ ipſe cauſat tanquam finis. Difficultas ergo præſens ſolum procedit de reliquis cauſis: an videlicet poſsint inter ſe mutuò dependere adinuicem in diuerſo genere cauſæ?

20 Prima ſententia affirmat. Eam tuetur P. Vazq. 1. 2. diſput. 211. num. 8. ſecutus ibi adductos. Idem tenet P. Rub. lib. 1. de Gen. tract. 2. ſect. 5. & ſequuntur docti recentiores. Hanc mutuam prioritatem ſtatuunt iſti Doctores inter diſpoſitiones, & formam, ad quam diſponunt; diſpoſitiones enim præcedere debent formam in genere cauſæ materialis, quia

ex parte materiæ requiruntur ad ipſam formam recipiendam; deinde formam, dicunt, præcedere diſpoſitiones in genere cauſæ efficientis. Aduertit tamen ſatis opportune P. Vazq. diſpoſitiones non præſupponi ad introductionem formæ; ſed ad eius receptionem; &, formam non præſupponi ad receptionem diſpoſitionum; ſed ad earum effectionem, ſeu introductionem: quia cum diſpoſitiones præcedant formam in genere cauſæ materialis, neceſſarium eſt, quod illam præcedant, quatenus eſt effectus cauſæ materialis; &, cum forma præcedat diſpoſitiones in genere cauſæ efficientis, neceſſarium eſt, quod illas præcedat, quatenus ſunt effectus cauſæ efficientis: ſed forma ſubſtantialis non eſt effectus cauſæ materialis, quatenus introducta (quia ſecundum hãc rationem pertinet ad cauſam efficientem) ſed ſolum quatenus recepta: præterea diſpoſitiones non ſunt effectus cauſæ efficientis, quatenus receptæ, vt patet, ſed quatenus introductæ in materia: ergo diſpoſitiones præſupponuntur in genere cauſæ materialis, ad receptionem formæ, ſeu ad formam vt receptam; & forma præſupponitur in genere cauſæ efficientis ad introductionem diſpoſitionum, ſeu ad diſpoſitiones vt introductas.

21 Oppoſitam ſententiam lubenti animo amplector; quia ſemper exoſæ mihi fuerunt hæ mutuæ prioritates, ſeu dependentiæ cauſarum. Sequor P. Suar. in Metaph. diſput. 27. ſect. 2. num. 18. & quamuis num. 4. videatur admittere mutuam dependentiam inter materiam, & formam; ipſe tamen numero 5. explicat, id non eſſe intelligendum de mutua dependentia à priori, de quà hic loquimur; prioritatem enim mutuam omnino reijcit; ſed tantum docet, materiam dependere à poſteriori à formâ tanquam à conditione, quæ debet conſequi materiam, vt naturaliter conſeruetur in rerum naturâ. Eandem ſententiam tenent P. Hurt. diſp. 8. ſect. 8. P. Arriaga diſput. 7. ſect. 8. ſubſect. 2. & nonnulli recentiores. Probatur primò: quia omnis cauſa prioritate naturæ præſupponitur exiſtens ante ſuum effectum: ergo nullo modo poteſt cauſari ab ipſo effectu. Patet conſequentia: quia effectus non poteſt cauſare ſuam cauſam, niſi tribuendo illi exiſtentiam: ſed hæc datur in cauſa, ante quam exiſtat effectus; ergo non poteſt effectus illam tribuere ipſi cauſæ, ac perconſequens neque eſſe cauſa illius.

22 Reſpondent aduerſarij, cauſam non poſſe habere exiſtentiam ab effectu in eo genere, in quo præſupponitur ad illum; poſſe tamen in alio genere. Nunquam potui calere hanc ſolutionem; vel enim iſti authores vnam ſolùm exiſtentiam conſtituunt in cauſa; vel duas, quarum vna præcedat ad cauſandum effectum; altera oriatur ab ipſo effectu. Hoc vltimũ eſt

in

inſigne figmentum, vt ex ipſis terminis patet. Si autem vnam ſolū exiſtentiam habet cauſa, cum hæc ſecundùm ſe totam, & abſolutè præſupponatur ante effectū, quia abſoluta exiſtentia cauſæ eſt, quæ ſecundum ſe totam cauſat realiter effectum, qua ratione poterit hæc eadem mutuari ab ipſo effectu adhuc in alio genere concurrente? quia non poteſt effectus adhuc in alio genere cauſæ concurrere ad producendam ſuam cauſam, niſi communicando illi exiſtentiā, per quam abſolute exiſtat in rerū naturâ: ſed exiſtētia cauſæ per te datur ſecundùm ſe totam in rerum naturâ ante, quam effectus vllam habeat exiſtentiam, cum iſte totā ſuam exiſtentiam accipiat â cauſâ abſolutè, & ſecundùm ſe totam exiſtente: ergo exiſtentia cauſæ nullo modo poteſt cauſari ab effectu.

23 Secundo probatur noſtra ſententia: quia nihil poteſt ad ſe ipſum realiter præſupponi, cum prioritas realis inter extrema realiter diſtincta verſari debeat: ſed, ſi inter cauſas diuerſi generis daretur mutua dependentia, idē ad ſe ipſum præſupponeretur realiter: ergo non eſt admittenda. Minorem probo: quia non ſolū cauſa, ſed etiam ea omnia, quæ ex parte cauſæ requiruntur ad cauſandū effectum, præſupponuntur ad illū eâdem prioritate, quâ ipſa cauſa, vt diximus diſp. 10. ſect. 2. ſed omnes cauſæ producentes, ſeu cōſeruantes cauſam aliquam creatam requiruntur ex parte illius ad eius effectum producendum: ergo eâdē prioritate reali naturæ, qua hæc præſupponitur ad effectum, præſuppoſūtur & illæ: ergo, ſi effectus ipſe eſt vna ex cauſis huius cauſæ, effectus ipſe præſupponetur realiter ad ſe ipſum. Minor conſtat tum ex diſputatione 10. ſect. 5. tū etiā, quia non alia de cauſa dicuntur diſpoſitiones requiri ex parte materiæ ad recipiendam formā, niſi quia materia ſine illis non eſt in actu primo proximo ad formam recipiendam: ſed neque cauſa creata ſine ſuis cauſis conſeruantibus eſt in actu primo proximo ad producendum effectū, quia, illis deficientibus, corruit exiſtentia cauſæ, quæ includitur in actu proximo ad cauſandum: ergo cauſæ conſeruantes, ſeu producentes cauſam creatam requiruntur ex parte illius ad cauſandum eius effectum.

24 Reſpondent aduerſarij, quod ignis non præſupponitur ad calorē, quē producit, vt productus â ſuis cauſis; ſed vt exiſtens: quia ſecundū eam rationem præſupponitur ad effectum, ſecundùm quā illum cauſat: ſed ignis per ſuā exiſtentiam cauſat calorem; non per productionem, qua ignis eſt productus â ſuis cauſis: ergo non præſupponitur vt productus; ſed tantùm vt exiſtens. Sed contrà: ergo neque in eo priori, in quo ignis præcedit calorē vt efficiens illius, præſupponetur actio, per quā ipſe ignis producitur â ſuo efficienti. Conſequens apertè deducitur ex tuâ reſponſione. Pergo: ergo in eodem

eodem genere cauſæ poteſt dari mutua dependentia inter duas cauſas. Patet conſequentia: quia ideò per te poſſunt mutuo dependere duę cauſæ in diuerſo genere, quia hæc non præſupponitur ad illā vt producta; ſed vt exiſtens tātùm, vnde infers, quod ea cauſa, quæ vt exiſtens præſupponitur ad aliā, poſsit hanc præſupponere vt producta: ſed ignis ad effectū, quē efficit, non præſupponitur vt productus à ſuo agente; ſed tantùm vt exiſtens: ergo poterit ab eodē calore dependere in genere cauſæ efficientis: hoc nō concedis: ergo neque illud debes cōcedere. Dicendū ergo eſt, ignem non ſolū vt exiſtentem præſupponi ad calorem, quem efficit; ſed etiam vt productū ab omnibus ſuis cauſis, vt conſtat ex ſecundâ probatione noſtræ ſententiæ.

25 Obijcies 1. S. Thomam, qui 1.2. q. 113. art. 8 aperte docet, ex parte Dei mouentis priùs ordine naturæ eſſe gratiæ infuſionem; deinde motum liberi arbitrij in Deum; præterea motum liberi arbitrij in peccatū; denique remiſsionem peccati. Hæc docet in corpore articuli. In ſolutione vero ad primum, addit, ex parte paſsi prius ordine naturæ eſſe liberationem à peccato; ſecundo motum liberi arbitrij; tertio conſecutionem gratiæ: ergo plane admittit Angelicus Doctor mutuā prioritatem naturę in diuerſo genere cauſæ inter formam expellentem, & non eſſe formæ expulſæ. Reſpondeo, S. Thomam non loqui de prioritate reali naturæ; ſed tantùm de prioritate rationis, quæ datur ſecundùm noſtrum modum concipiendi: concipimus enim, prius eſſe ex parte efficientis formā infundere; & deinde ſuccedere expulſionē antiquę: ex parte verò paſsi concipimus prius *non eſſe* formæ antiquæ, & poſterius aſſecutionem nouæ, licèt reuerâ non ita eueniat.

26 Moueor ad hanc explicationem primò ex ipſis verbis Angelici Doctoris; docet enim, in iuſtificatione peccatoris, prius ordine naturæ eſſe ex parte Dei mouētis infuſionē gratiæ; deinde motū liberi arbitrij in Deū; & præterea motum liberi arbitrij in peccatū: atquì motus liberi arbitrij in Deū non eſt prior prioritate reali naturæ, quâm motus liberi arbitrij in peccatum; quia per vnū, & eundem realem actum contritionis, qui eſt dolor de peccato ex complacentiâ Dei, mouetur liberum arbitrium in Deum, & in peccatū, & ideo non poteſt eſſe prioritas realis inter hos motus: ergo non loquitur S. Doctor de prioritate reali. Secundò moueor ex ipſo exemplo, quo S. Thom. explicat doctrinam traditam: ait enim, ex parte ſolis priùs eſſe illuminare, quā tenebras remouere; at verò ex parte aeris illuminādi priùs eſſe purgari à tenebris, quàm cōſequi lumen: conſtat vero, nullam poſſe dari prioritatem realē inter illuminationē aeris, & remotionem tenebrarū; quia illuminatio aeris, cū ſit contradictorium tenebra-

nebrarum, eſt ipſa remotio illarũ: ergo ſolum loquitur D. Thom. de prioritate rationis.

27 Obijcies 2. quando vna forma expellit aliam ab eodẽ ſubiecto, illa præſupponitur ad *non eſſe* huius in genere cauſæ formalis, vt diximus diſp. 12. ſect. 2. dein de *non eſſe* formæ expulſæ ſupponitur ex parte materiæ ad receptionẽ formæ expellentis: ergo ſe mutuo præſupponunt in diuerſo genere cauſæ. Minor probatur quoad ſecũdam partem; quia materia ante receptionem formæ aduenientis ſupponitur capax ad illam recipiendam: atqui fit capax per *non eſſe* formæ antiquæ; quia ſi hæc perſeueraret, non eſſet capax recipiendi illam: ergo &c. Nego minorẽ primi ſyllogiſmi. Ad probationem reſpondeo, materiam ad recipiendam formam aduenientem fieri proxime capacẽ intrinſece per diſpoſitiones: extrinſecè verò per hoc, quod agẽs formæ aduenientis habeat maiorẽ vim ad hanc introducendam, quam conſeruans antiquam ad ipſam cõſeruandam. Vnde verum eſt, quòd, ſi antiqua perſeueraret hìc, & nunc, materia non eſſet capax formæ aduenientis; at id non prouenit ex eo, quod per *non eſſe* antiquæ cõſtituatur capax ad nouam recipiẽdam; ſed ex eo, quod ſi antiqua in hoc inſtanti perſeueraret; ideo eſſet, quia virtus agentis denuo applicati non eſſet maior, quàm virtus cõſeruantis antiquam formã.

28 Dices: forma adueniens non poteſt introduci, niſi in materiã expeditã ad illam recipiendã; ſed vnum ex impedimentis eſt forma antiqua: ergo materia debet expediri ab illã, anteqnam adueniens introducatur. Nego minorem abſolute loquendo: quia id, quod impedit introductionẽ formę aduenientis, non eſt forma præexiſtens ſecundum ſe ſumpta; ſed prout conſeruata ab agente maioris, ſeu non minoris virtutis ad illam conſeruandam, quam agens denuo applicatum ad introducendam oppoſitam: atque adeo, eo ipſo quod virtus agentis denuo applicati eſt maior ad introducendã nouam formam, quam virtus conſeruantis antiquam ad eam conſeruãdam, tollitur impedimentũ, quod obſtare poterat, ne forma noua introduceretur in illa materia.

SECTIO IIII.

An admittenda ſit mutua dependentia cauſarum de potentia Dei abſoluta?

29 HVcuſque probatũ eſt, non poſſe dari ex naturã rei mutuã dependentiã inter cauſas phyſicas. Inueſtigãdum modo: an ſaltem de potentiâ Dei abſolutâ poſsit dari? & verò ſi quælibet ex cauſis vnam totalẽ cauſam ſolum habeat, idem arbitror dicendum, quod hucuſque diximus de potentiã ordinariã (in hoc enim ſenſu quæſtionem agitauimus) propter rationes adductas. Si vero vtraque cauſa, vel vna ex illis dependeat à duplici cauſã totali, eſt maior difficultas. Ex. gr. Producat

Deus

Deus Petrum, deinde Petrus producat Ioannem, poterit ne fieri, quod iterũ Ioannes producat Petrũ per aliam actionem totalem? P. Arriaga ſuprà adductus affirmat. Mouetur: quia in eo caſu ſecundùm diuerſam rationem eſſet Petrus prior, & poſterior Ioanne, quia eſſet prior Ioanne prout productus à Deo per primam actionẽ; eſſet vero poſterior prout productus ab ipſo Ioanne per ſecundã actionẽ: vnde fieret, quod Petrus non eſſet prior ſe ipſo ſecundùm eandem rationem; ſed ſecundum diuerſas.

30 Contraria ſententia mihi magis arridet. Eam probo ſecũdâ ratione ſectione præcedẽte adductâ pro meâ ſententiâ: quia in caſu poſito non ſolũ Ioannes ſecundũ ſuam entitatem deberet eſſe prior naturâ Petro producto per ſecũdã actionem ſed etiam omnes cauſæ producentes ipſum Ioannem, vt ibidẽ diximus; ſed Petrus eſt cauſa producens Ioannem: ergo ipſe Petrus præſupponitur ex parte Ioannis ad effectũ ipſius Ioannis. Cum autẽ effectus Ioannis ſit Petrus, ipſe Petrus præſupponetur realiter ad ſe ipſum. Dices: Petrus prout producens Ioannẽ eſt prior ſe ipſo prout producto à Ioanne per ſecundam actionem, quod nõ eſt inconueniens, quia ſecundùm diuerſas rationes eſſet prior & poſterior ſe ipſo. Iam monui diſp. 13 num. 58. cauſam non ſolum eſſe priorem cauſalitate, per quam producit effectum; ſed etiam ipſã entitate effectus & eius exiſtentiâ. Vnde, ſi Petrus prout producens Ioannem eſt prior cauſalitate, per quam ſecundò producitur ab ipſo Ioanne, erit prior ſuâ ipſius entitate, & exiſtentiâ.

31 Idem dictum eſt, ſi vtraque cauſa producatur per duplicem actionem totalem; vt, ſi Deus totaliter producat Petrũ, & Ioannem, non poterunt ſe inuicẽ producere Petrus, & Ioannes per alias actiones totales. Ratio eſt; quia quãdo vna entitas producitur per duplicem actionem totalem, ita dependet à quâlibet, vt ſi altera deficeret, ſufficienter conſeruaretur ab aliâ. Vnde nulla ex illis cauſis eſt determinate neceſſaria ad exiſtentiam huius effectus. Eſt tamen neceſſaria vtraque diſiunctim: quia licet effectus poſsit conſeruari ſine hâc determinate, & ſine illâ determinate; non tamen poteſt conſeruari ſine hãc, vel illã diſiunctim. Cum autem (vt ſæpius diximus) ad effectus cuiuslibet entitatis non ſolùm ſupponatur ipſius exiſtentia; ſed etiam cauſæ, quæ neceſſariæ ſunt vt talis exiſtẽtia detur in rerũ naturã, fiet, quòd ſi hæc exiſtentia cauſetur à duplici totali cauſâ, vtraque diſiunctim ſumpta ſupponatur ad effectus talis exiſtentiæ, quandoquidẽ vtraque diſiunctim ſumpta, eſt neceſſaria, vt detur talis exiſtentia.

32 Ex his formo meam ratiocinationem: ſi Petrus cauſaretur à Deo, & Ioanne totaliter à quolibet, vterque diſiunctim ſumptus ſupponeretur ſimul cum Petro

ad effectus ipſius Petri : ergo, ſi Ioannes eſſet effectus Petri per aliam actionẽ totalem, ipſe Ioannes ſupponeretur ad ſe ipſum. Patet conſequentia : quia Ioannes, & Deus ſupponuntur ſimul cum Petro ad effectus ipſius Petri: ſed per te Ioannes eſt effectus Petri: ergo Ioannes ſupponitur ad ſe ipſum. Et eodem modo poteſt probari de Petro, quod ſupponeretur ad ſe ipſum in caſu poſito. Iam vero probauimus ſuprà, idem non poſſe ad ſe ipſum præſupponi prioritate naturæ, quia hæc eſt prioritas realis: ergo &c.

SECTIO V.

De Fato, Caſu, & Fortuna.

33 Fatum, & Fortuna reduci ſolent ad aliquas ex cauſis, quas hucuſque enumerauimus, & propterea agendũ eſt de illis in hoc loco. Veteres quidẽ philoſophi fatum conſtituebant in quadã connexione, & ordine cauſarũ vniuerſi; quibus docebant omnia ex neceſsitate prouenire. Et ideo fatum definiebant: *eſt cauſarum colligantia ex aſtrorum motibus, ac vi efficaciam trahens.* Putabant, cauſas inferiores ita ſubditas eſſe cælorum diſpoſitioni, ac aſtrorum motibus, & influxibus, vt ex vi horum cogantur illæ ad ſuos effectus producendos hos, vel illos pro vario aſpectu, & diſpoſitione cælorum, & aſtrorum. Hanc fatalẽ neceſsitatem non ſolum tribuebant cauſis naturalibus; ſed etiã humanæ voluntati tã circa honeſta opera, quã circa turpia. Imo & addebant aliqui ita intrinſecã eſſe rebus creatis hanc neceſsitatem, vt Diuinę prouidẽtię nullatenùs ſubiacerent operationes illarũ. Hæc refert Auguſt. 4. lib. Confeſſ. cap. 3. & lib. 5. de Ciuit. cap. 1.

34 Horum tamen ſententia aliena prorſus à veritate cenſenda eſt. Et in primis ſtultum plane eſt, cauſas creatas adſtruere omnino independentes à Diuinâ prouidentiâ in ſuis operationibus; quia, vt diximus diſp. 14. ſect. 1. & 2. ita ſubditæ ſunt Diuinæ omnipotẽtiæ, vt neque eſſe, neque operari valeant vllo modo ſine immediato concurſu Dei, quẽ cum libere Deus præſtet, prouidere poterit, quod tales effectus de facto prodeant, vel non prodeant à ſuis cauſis, prout ipſi libuerit. Videatur P. Suar. in Meta. *diſp. 19. ſect. 11. num. 6.*

35 Deinde, quod humanæ volũtates fatali neceſsitate ſint ſubditæ cælorũ mótibus, & influxibus aſtrorũ, in primis eſt error in Fide: ſic enim arbitrij noſtri libertas penitus corrueret. Et propterea ea ſententia quoad hanc partem damnata eſt in Concilio Brachar. cap. 9 & à Leon. 1. epiſt. 91. cap. 11. & 13. eamque impugnant acriter Euſeb. libr. 6. de Prepar. euang. capit. 5 & ſequentibus, Chriſoſt. in oration. de Prouid. & Auguſt. libr. 5. de Ciuitat. fere per totum, & Boetius libr. 6. de Conſol. Deinde eadem ſententia aduerſatur rationi naturali. Omnes enim homines lumine naturæ ducti cenſent dignos pœna, & ſupplicio eos, qui male operantu

tur; dignos vero præmio eos, qui præclara facinora præſtant. Si autem humana volũtas addicta eſſet ſuis operationibus fatali neceſsitate, neque praui homines digni eſſent pœna, cum non poſſent praua opera euitare; neque probi digni præmio, cum bonis operibus abſtinere non poſſent: non ergo admittendum eſt fatum in ſenſu adducto.

36 Poteſt tamen admitti, ſi ſano modo intelligatur. Sic ergo illud definies, vt Boet. lib. 5. de Conſol. proſa. 6. *Eſt inhærens rebus mobilib⁹ immobilis diſpoſitio, perquã Diuina prouidentia ſuis quæque nectit ordinibus.* Ita illud admittũt, S. Th. 1. p. q. 16. ar. 2. PP. Cõnimbr. lib. 2. Phyſ. cap. 7. quæſt. 1. art. 2. & P. Suar. ſuprà num. 11. vbi in hunc ſenſum explicat plures ex philoſophis antiquis. Duo ergo hic inuoluuntur: decretum videlicet, ſeu ordinatio Dei, qua ipſe Deus cauſas ſecundas taliter diſponit, vt hos, vel illos effectus determinate producant, & hæc dicitur prouidentia, per quam Deus res creatas ordinat, & diſponit in ſuos fines: deinde datur diſpoſitio, & ordinatio paſsiua ipſarum cauſarum, quę nihil aliud eſt, quam collectio plurium entitatum taliter diſpoſitarum ex ordinatione Dei, vt ex eis oriatur determinate talis, vel talis effectus. Hæc autem diſpoſitio cauſarum habet rationem Fati: quia, cum nomen *Fatum*, dictum ſit à *Fando*, illud debet dici Fatum, quod quaſi effatum eſt à Deo; dum cauſas ſecundas diſponit, & ordinat ad ſuos fines.

37 Requiritur autem ad rationem Fati primò, quod talis diſpoſitio cauſarum ſit immobilis, non quidem ex natura ipſa rerum; ſed ex ordinatione extrinſeca Dei; propterea dicitur in definitione: *Inhærens rebus mobilibus immobilis diſpoſitio*, hoc eſt, immobilis diſpoſitio ex ordinatione Dei in rebus, quæ ex natura rei ſic, vel aliter diſponi poſſunt. Secundò requiritur, quod cauſæ ſic diſpoſitæ inferant neceſſariò effectũ à Deo intentum: neque enim Fatũ à Catholicis admittitur in cauſis liberis, non aliæ de cauſa, niſi quia hæ non inferunt neceſſario effectum; ſed potius, poſitis omnibus requiſitis ad operandũ, poſſunt operari; & non operari pro ſuo libito. Ex dictis colliges, fatum non ſolum inuoluere collectionem cauſarũ efficientiũ; ſed etiã materialiũ: quia ex eo, quod cauſæ efficientes applicentur his, vel illis ſubiectis, prouenit ſæpenumerò, quod hos, vel illos effectus producant, vt experientia conſtat. Cæterũ, quia in his caſibus effectus præcipuè tribuuntur cauſæ efficienti, ideò Fatum ad efficientem cauſam reduci ſolet.

38 De fortuna fabulati ſunt multa gentiles: quia, cũ ignorarent cauſam multorum euentuũ, qui fortuito hominibus præter intentionẽ accidunt, Deã quandam confinxerunt, quã Fortunã appellarunt, cui tanquam propriæ cauſæ prædictos euentus attribuebãt.

Horum tamen commentum impugnarunt inter alios Auguſtinus lib. 4. de Ciuitat. capit. 18. & Lactant. lib. 3. de Ver. ſapientia. capit. 28. & 29. Albertus 2. Phyſic. tractat. 2. capit. 10. & Scotus in Quodlib. quæſtion. 21. In præſenti ergo explicandum eſt, qui ſint effectus caſuales, & fortuiti, & inde facile oſtendemus, quid ſint Caſus, & Fortuna.

39 Effectus igitur caſualis, & fortuitus, vt docte P. Suar. in Me tap. diſput. 19. ſection. 12. num. 11. dicitur is, qui per accidens, & præter intentionem, ſeu opinionem, aut ſcientiam cauſæ operantis raro coniungitur *effectui perſe* talis cauſæ. Itaque ad effectum caſualem, aut fortuitum requiritur, quod detur aliqua cauſa perſe influens in aliquem effectum; deinde quod cum tali effectu coniungatur per accidens alius, qui non fuit intentus ab illâ cauſâ, neque præuiſa eius coniunctio cum eo effectu; & denique quod, poſitâ eâ cauſâ, non contingat frequenter talis coniunctio; ſed raro eueniat. Effectus vero caſualis, aut fortuitus reſpectu cauſæ perſe operantis dicitur ille, qui per accidens, aut præter intentionem coniungitur cum effectu perſe orto à tali cauſâ. Eſt tamen hoc diſcrimen inter effectum caſualem, & fortuitum, quod fortuitus dicitur reſpectu agentis rationalis operantis à propoſito ex ratione, & intentione elicitâ alicuius finis; caſualis verò dicitur reſpectu agentis naturalis. Exempli gratia; dum homo effodiens terram, vt plantet arborem, inuenit aurum ibi generatum ab agente naturali, inuentio auri dicitur effectus fortuitus reſpectu hominis fodientis terram; caſualis verò reſpectu agentis naturalis generantis aurum, quia talis inuentio auri neque fuit intenta ab agente naturali, quod ibi generauit aurum, neque præuiſa, aut expetita ab homine fodiente terram, & deinde raro accidit coniunctio horum effectuum.

40 Hinc fit primò; quod caſus, ſeu fortuna non eſt cauſa aliqua perſe ordinata ad effectum caſualem, ſeu fortuitum; ſed caſus dicitur cauſa naturalis cauſans effectum, qui, cum non ſit perſe intentus ab ipſâ; eſt tamen raro coniunctus cum effectu perſe intento, & cauſato à tali cauſâ. Fortuna verò eſt cauſa intellectualis cauſans effectum, qui, cum non ſit intentus, ſeu præuiſus ab illâ; eſt tamen raró coniunctus cum effectu perſe intento, aut ſaltem præuiſo à tali cauſâ. Dicitur autem fortuna bona, cum effectus fortuitus eſt gratus agenti; mala verò, cum moleſtus. Fit ſecundò, nullum effectum eſſe fortuitum, aut caſualem reſpectu Dei: quia nullus effectus eſt, quãtumuis fortuitus, reſpectu noſtri, qui non ſit vel perſe intentus à Deo, vel ſaltem præuiſus: ideo nullus eſt, qui fit præter ſcientiam, aut intentionem eius.

41 Fit tertiò, fortunam, & caſum pertinere ad cauſam efficientem:

tem: quia, licèt nonnullæ aliæ cauſæ ſæpè requirantur ad effectus caſuales, & fortuitos, ſoli efficienti illius effectus, cui per accidens coniungitur caſualis, & fortuitus, tribui ſolet iſte, vt ex cõmuni omnium acceptione cõſtat. Fit quarto, Ecclypſim Solis, & Lunæ non eſſe effectum caſualem: tùm quia non raro contingit ſuppoſitã tali diſpoſitione Solis, Lunæ, & terræ: tùm etiam, quia, dum Luna interponitur inter Solẽ, & terrã, perſe oritur ab iſtis cauſis Ecclypſis Solis; &, dum interponitur terra inter Solem, & Lunam perſe oritur Ecclypſis Lunæ. Et ideo poteſt dari ſcientia de Ecclypſi. In quo differt Ecclypſis ab inuentione theſauri: quia, dum quis effodiens terrã inuenit theſaurum, non oritur perſe iſte effectus ex foſsione, aut ex hac parte terræ, quia vtriq; accidentale fuit, quod ibi abſconderetur theſaurus. Hæc dicta ſufficiant de Fato, & Fortuna. Qui plura velit adeat Patrẽ Suarez in Metap. diſputat. 19. ſect. 11. & 12. & P. Rub. in Phyſica lib. 2. cap. 6. quæſt. 1.

LIBER TERTIVS ET QVINTVS PHYSICORVM.

IN TERtio libro egit Ariſtoteles de motu generaliter ſumpto, & de infinito. Poſtea verò libro quinto naturam motus ſtricte ſumpti indagauit. Nos autem alios imitati explicationẽ vtriuſque motus ad vnam diſputationem reducemus, & in reliquis ordinem Ariſtotelis ſeruabimus.

DISPVTATIO. XIX.

De motu laxe & ſtricte ſumpto.

SECTIO I.

Explicatur definitio motus.

1 TRiplicem definitionem motus tradidit Ariſtot. in hoc 3. lib. Phyſic. Primam tradidit, capit. 2. text. 6. his verbis; *Motus eſt actus eius, quod in pote-*

ſtati eſt, quatenus tale eſt. Quæ cõmuniter his verbis circunfertur: *Motus eſt actus entis in potentia, ſecundùm quod in potentia*. Secũda definitio habetur ibidem text. 16: *Motus eſt actus eius rei, quæ vim habet, vt moueatur; quatenùs eam vim habet*. Quæ eſt eadem ac illa: *Motus eſt actus mobilis, prout mobile eſt*. Cæterum cum per has definitiones non ſibi viſus eſſet Ariſt. naturam motus rectè, & planè declaraſſe, aliam addidit cap. 3. text. 23. vt omnino quidditatem motus explicaret. Ait enim: *Prætereà modo notiori* (definiri poteſt motus) *eius quod agere, & pati poteſt, quatenus tale eſt, actus*. Ac ſi diceret, ſi velis omnino motũ cognoſcere; *Eſt actus actiui, & paſsiui, quatenus actiuum, & paſſiuum eſt*. Quibus verbis, difficultatibus, quæ contra præcedentes definitiones obijci poterant, occurrit. Sed interpretes huius definitionis immemores primam vt reliquis præſtantiorẽ conati ſunt declarare, videamus quo fructu.

2 Patres Connimb. hìc quæſt. 1. art. 1. docent, motum dici *actũ entis in potentia*, vt ſignificetur, motum eſſe actum eius rei, quę tali modo actuatur per aliquam partem termini, vt maneat in potentia ad aliã partem eiuſdẽ termini. Deinde dicunt, addi τὸ *prout in potentia*, ſeu *ſecundũ quod in potẽtia*, quia non ſufficit, quod res maneat in potentia ad nouam partẽ termini; ſed neceſſarium eſt, quod procedat vlteriùs, & continuo tẽdat in illam partem termini acquirendã. Ex quo inferunt, hìc ſolum definiri motum ſucceſsiuum, & cõtinuum; non verò motum inſtantaneum. Multis poſſem impugnare hanc ſententiã. Sufficiat dicere, expreſſè eſſe cõtra Ariſt. qui, poſt quam prædictã definitionem tradidit, in exemplum adduxit non ſolum motus ſucceſsiuos; ſed etiã generationem ſubſtantialem, quæ in ſententia ipſius Ariſtot. eſt motus inſtantaneus.

3 Alij, inter quos eſt P. Rubi. hìc q. 1. aſſerunt, motum eſſe *actũ entis in potentia*, non quãlibet; ſed paſsiuã tãtum: deinde addi, *prout in potentia*, vt denotetur, motum taliter actuare potentiam paſsiuam, vt illam poſitiue relinquat in potentiã ad alium actum perfectiorẽ, hoc eſt, ad terminũ, qui acquiritur per ipſum motũ: qui quidẽ dicitur actus perfectus; motus vero actus imperfectus. Nõ placẽt iſti authores. Et primò, quod motus ſit actus potẽtiæ paſsiuæ tãtũ, eſt cõtra Ariſt. qui, cũ c. 2 probaſſet, motũ eſſe actum potẽtiæ paſſiuæ, poſtea c. 3. text. 18. ex profeſſo probat, motũ eſſe etiã actum potentiæ effectiuæ. Ideo text. 23. dixit, *eſſe actum eius, quod agere, & pati poteſt, quatenùs tale eſt*. Deinde eſt contra rationem: quia non ſolùm eſt de ratione motus, quòd paſſum moueatur per illum; ſed etiam quòd agens per ipſum moueat: ergo, ſicut dicitur actus potentiæ paſsiuæ, quia eſt id, quo mouetur ipſa potentia paſsiua; ita etiam erit actus potentiæ actiuæ, quia eſt id, quo agens mouet.

4 Secun-

4 Secundò, id quod addunt, nempè motum dici *actum entis in potentia prout in potentia*, quia relinquit paſſum in potentia ad aliũ actum perfectiorem nempè terminum, falſum omnino eſt: quia, ſicut agens per actionem conſtituitur non in potentia ad terminum efficiendum; ſed potiùs actu efficiens ipſum terminum; ita etiam potentia paſsiua per paſſionem debet conſtitui patiens, ſeu recipiens terminum; non verò in potentia ad illum recipiendum: ergo, ſi motus conſiſtit in paſsione, quæ eſt propriùs actus paſsi, non poteſt relinquere illud in potẽtia ad terminũ; ſed potiùs in actu ſecũdo ad ipſum terminũ.

5 Alij denique docent, additam eſſe in definitione illam particulam, *ſecundum quod in potentia*, vt denotetur, motum eſſe actum potentiæ, quæ præceſsit cum priuatione formę acquirendæ per ipſum motum, quia tunc dicitur aliqua potentia eſſe in potentia ad ſuum terminum, quando habet priuationem illius. Cæterum τὸ *in potentia*, non poteſt in præſenti intelligi prædicto modo: quia motus ex Philoſopho non ſolum eſt actus potentiæ paſsiuæ; ſed etiam actiuæ, vt diximus: atqui ad rationem motus non eſt neceſſarium, quod potentia actiua præcedat cum priuatione termini acquirendi per motum: ergo *Tò in potentia* non poteſt ita intelligi, vt potentia, cuius motus dicitur eſſe actus, debeat præcedere cum priuatione termini. Minorem probo: quia in inſtanti, in quo producitur luminoſum aliquod in loco tenebroſo, ita illuminatur aer medius, vt in omnium ſententia dicatur moueri tunc per illuminationem; & nihilominus non præceſsit luminoſum cum priuatione lucis productæ cum in eo inſtanti denuò producatur etiam ipſum luminoſum; ergo, &c.

6 Dico ergo, eam definitionẽ ſic intelligendam eſſe, vt ens *in potentia* ſumatur pro ente haberte potentiam actiuam, & paſsiuam, & addi *ſecundum quod in potentia*, vt denotetur, motum eſſe actum potentiæ actiuæ, & paſsiuæ, prout tales ſunt. Ita ſe explicuit Ariſto. text. 23. vbi dixit, clariori modo definiendum motum, ſi dicatur: *Eſt actus eius, quod agere, & pati poteſt, quatenus tale eſt*; hoc eſt, actus actiui, & paſsiui, vt actiuum, & paſsiuum eſt. Hanc explicationem tenet P. Hurt. in Phyſi. diſp. 11. ſect. 1. Perpendamus ſingula. Motus dicitur *actus actiui, & paſsiui*, quia eſt id, quo ad actum, & exercitium reducuntur potentia actiua, & paſsiua. Vndè Ariſt. hic cap. 1. & 2. ſemper in exemplum motus adduxit *alterationem, augmentationem, lationem, generationem, ædificationẽ*, & *ſanationem*, quibus ad actum reducuntur potentiæ actiuæ, quæ augent, generant, &c. & potẽtiæ paſsiuæ, quæ augentur alterantur, &c.

7 Additur, *quatenus tale eſt*, ſeu, *prout actiuum, & paſsiuum eſt*, vt motus diſtinguatur à ſuo termino, quia tã terminus motus, quã ipſe

motus ſunt actus iuxta ſententiā Ariſt. vt probauimus diſp. 3. ſect. 2. & ideò conueniunt in ratione actus actiui, & paſsiui. Differunt tamē, quia terminus eſt actus actiui, & paſsiui, provt agens, & patiens eſt, quia ſupponit actionem, per quā agitur ab agente; & paſſionē, per quam recipitur in paſſo: at verò motus, cum ipſe immediate attingat potentiam actiuam, & paſsiuā, & non medio aliquo alio actu antecedente, dicitur eſſe actus actiui, & paſsiui, prout actiuum, & paſsiuum eſt, quod eſt idem, ac eſſe exercitium illorum.

8 Obijcies: non ſolùm eſt de eſſentia motus, quòd ſit actus actiui, & paſsiui; ſed etiā quod ſubiectum præcedat cū priuatione termini acquirendi per ipſum motū: at id non continetur in definitione, prout à nobis explicata eſt: ergo vel aliter eſt explicāda, vel nō eſt rectè definitus motus ab Ariſt. Fateor, motum eſſentialiter includere tum actum actiui, & paſsiui, tum etiā priuationē præexiſtentē in ſubiecto; neq; enim aliquid moueri dicitur, niſi per actionem, & paſsionem aliter ſe habeat nunc, quā antea, tranſeundo ad aliquid, quod antea non habebat. Eſt tamē hoc diſcrimen, quod motus principaliter, & in recto includit actū actiui, & paſsiui; in obliquo vero, & minus principaliter priuationē. Ariſtoteles autem per hāc definitionem ſolùm intendebat definire motum ſecundùm id, quod eſt magis præcipuū in ipſo, & dicitur in recto; non vero ſecundū id, quod dicitur in obliquo: quia, cū primo libro docuiſſet, priuationē eſſe principiū entis naturalis, cuius generationem dixit, eſſe mutationem, tanquā certum ſupponit in hoc loco, priuationem debere præſupponi in ſubiecto generationis entis naturalis; vt talis generatio ſit mutatio, & ideo tantū curauit explicare illud, quod præter priuationem includit ipſe motus.

SECTIO II.

Nonnulla corollaria ex dictis.

9 EX dictis ſect. præcedente infero primò, motum (loquor de motu prout definitus eſt hìc ab Ariſt. iuxta dicta numero præcedente) eſſe idem realiter cū actione, & paſsione. Ratio eſt clara ex dictis: quia motus eſt actus actiui, & paſsiui vt taliū: ſed actus actiui, & paſsiui ſunt actio, & paſsio: ergo motus eſt actio, & paſsio. Minor eſt certa: quia actus actiui, & paſsiui eſt ille, per quem exercentur potētia actiua & paſſiua: hæ autem exercentur per actionem, & paſsionem, cùm exercitium talium potentiarum ſit agere, & pati: ergo, &c.

10 Infero 2. motum nō eſſe formalitatem diſtinctam ab actione, & paſsione; ſed idem formaliter cum illis. Ita P. Tolet. hìc text. 23. & P. Hurt. diſp. 11. ſect. 3. n. 23. Ratio eſt quia motus formaliter vt talis, eſt actus actiui, vt actiuum eſt, & paſsiui, vt paſsiuum eſt: ſed actus actiui, & paſsiui vt talium eſt formaliter actio, & paſ-

ſio, quia per actionem exercetur actiuum, & per paſsionē paſsiuū: ergo &c. Cōfirmatur: quia id, per quod agens formaliter mouet, & paſſum mouetur formaliter, eſt motus formaliter: ſed agens formaliter mouet per actionem vt talem; & paſſum mouetur formaliter per paſsionem vt talem: ergo &c. Minorem probo: quia agens non aliter mouet, niſi producendo aliquid in paſſo; & paſſum non aliter mouetur, niſi recipiendo aliquid ab agente, vt concedunt omnes: atqui agens producit terminum in paſſo formaliter per actionem; & paſſum recipit illum ab agente per paſsionem formaliter, vt conſtabit ex dicendis diſputatione ſequenti: ergo agens formaliter mouet per actionem vt talem; & paſſum formaliter mouetur per paſsionem vt talē; ac per conſequens motus eſt formaliter actio & paſsio.

11 Obijcies primò: motus eſt formaliter actio, & paſsio: ergo eſt vnum per accidens, quia ex rebus diuerſorum prædicamentorū, non poteſt reſultare vnum perſe. In primis nego conſequentiam: quia actio, & paſsio ſunt idem formaliter, vt dicemus diſp. ſequente: & propterea non conſtituunt diuerſa prædicamenta, niſi ſumantur in concreto pro agente, & paſſo. Secundò, admitto, eſſe formaliter diuerſas, ac proinde motum eſſe vnum per accidens. Quid inde? Dices: non poteſt definiri vna definitione. Concedo. Ideò Ariſt. definiuit illum duplici definitione, cum dixerit *eſt actus actiui, & paſsiui vt talium.*

12 Obijcies ſecundò: tranſacto primo inſtanti productionis, permanet actio, & paſsio, & non permanet motus: quia poſt primum inſtans, in quo productus fuit calor in ſubiecto, non dicitur mutari ſubiectum per calorem in eodem ſubiecto conſeruatū: ergo motus non eſt idem ſaltem formaliter cum actione, & paſsione. Reſpondeo, tranſacto primo inſtanti productionis permanere motum ſecundum eam rationem, ſecundum quam diximus, definitū eſſe hìc ab Ariſtotele, de qua loquimur in præſenti: non tamen permanet ſecundum totum, quod dicit eſſentialiter: quia præter actionem, & paſsionem eſſentialiter inuoluit, quod immediate præextiterit ſubiectum cum priuatione termini acquirendi. Cum autem hoc ſolum detur reſpectu prioris inſtātis productionis, ideo ſolum in hoc inſtanti abſolute dicitur mutari ſubiectum.

13 Infero tertiò: motum adhuc ſumptum pro actione, & paſsione tantum, eſſe entitatem realiter diſtinctam ab agente, paſſo & termino. Ita P. Hurt. hic ſect. 2. nu. 6. vbi citat S. Thomam, & alios, idem docet P. Suar. in Metap. diſputat. 49. ſection. 2. numer. 5. Probatur: quia hoc agēs, hoc paſſum, & hìc terminus dātur in rerū naturâ ſine motu: ergo diſtinguūtur realiter ab illo. Cōſequent. eſt bona. Antecedens autē probatur: quia, ſi hic ignis, poſtquā produxit calo-

calorem in hoc paſſo, remoueatur ab illo, perſeuerabit idem calor in eodem ſubiecto; & tamen iam illũ nõ producet hic ignis in hoc paſſo, cum non poſsit agere in paſſo, cui non eſt applicatus: ergo iam dantur hoc agens, hoc paſſum, & hic terminus ſine actione, & paſſione, per quam hic calor producebatur ab hoc agẽte in hoc paſſo.

14 Dices, deficere approximationem, eâ tamen poſsitâ, dari actionẽ ſeu (quod idem eſt in præſenti) motum ab hoc agẽte in hoc paſſo, quin noua aliqua entitas addatur. Sed contrà: vel approximatio eſt de ratione intrinſecâ, & eſſentiali motus; vel non. Si primũ: ergo iam motus præter agens, paſſum, & terminum quid aliud includit eſſentialiter, ac per conſequens erit realiter diſtinctus ab his tribus. Si dicas ſecundum: ergo, cùm eſſentia motus non conſiſtat ſolùm in entitatibus agentis, paſsi, & termini, vt probauimus, neceſſarium erit, quod, poſita approximatione, detur noua aliqua entitas, quæ vel ſit tota eſſentia motus, prout dicit actionem, & paſsionem; vel ſaltem cõſtituat eſſentiam motus cum prędictis entitatibus. Huc faciunt ea, quibus diſput. 15. ſect. 2. probauimus, creationẽ diſtingui realiter ab agente, & termino: & ea, quibus diſp. 5. ſect. 1. probauimus, vnionem diſtingui realiter ab extremis.

15 Infero quarto: motum eſſe ſolùm in paſſo. Hoc placitum expreſsè traditur ab Ariſt. lib. 2. de Anim. text. 139. quem ſequuntur cõmuniter philoſophi. Ratio eſt: quia motus dicit duo, actionem videlicet, & paſsionẽ. De paſsione certum eſt ſubiectari in paſſo: quia eſt id, per quod terminus ſubiectatur in illo. De actione autem probatur, quod vt talis ſit in eodem paſſo: tum quia, vt dicemus diſp. ſequenti, eſt idem realiter cum paſsione, & ideo debet eſſe realiter in eodem ſubiecto, in quo eſt paſsio: tùm etiam quia actio non eſt in termino, vt probari poteſt eiſdem rationibus, quibus probatum eſt diſp. 15. ſect. 3. creationem non eſſe in termino; neque eſt in agente vt tali, Deus enim nihil in ſe denuo admittit, quando aliquam creaturam denuo efficit: ſi autem dicas, Deum agere actione à ſe indiſtincta, iam id impugnatũ eſt ea diſp. 15. ſect. 2. ergo, &c.

16 Ratio autem à priori, cur actio non ſit in agente eſt, quia ex Ariſtot. referendo diſp. ſequente actio eſt actus agẽtis in paſſo, hoc eſt, id, per quod agens producit terminum in paſſo, ſeu, quod idem eſt, per quod effectus oritur ab agente in paſſo: ergo debet eſſe in ipſo paſſo. Cõſequentia eſt bona: quia, eo ipſo quòd per actionem oritur effectus ab agente, eſt neceſſarium, quod ipſa, ſaltem *vt quo* oriatur ab eodem agente, vti cõcedunt cõmuniter philoſophi: ergo, eo ipſo quod per actionem oritur effectus ab agente in paſſo, neceſſarium eſt, quod ipſa etiam, ſaltem *vt quo* oriatur in paſſo, ac per conſequens erit in illo.

SEC-

SECTIO III.

De terminis a quo, & ad quem motus.

17 CVm motus omnis ſit tranſitus de vno in aliud, eſt neceſſarium, quòd habeat terminum *a quo*, & *ad quem* Terminus *a quo* eſt ille, qui deſtruitur ex vi termini *ad quem*. Terminus verò *ad quem* eſt ille, qui acquiritur per motum. Exempli gratia: ſit aqua frigida, & accedat ignis producens in illa calorem, medio quo deſtruatur frigiditas. In hoc caſu calor eſt terminus *ad quem* calefactionis, quia acquiritur per illam; frigus vero eſt terminus *a quo*, quia deſinit eſſe in hoc ſubiecto ex vi caloris producti, nec quidquam aliud ſignificamus, quando dicimus, *Subiectum de frigido*, ſeu *ex frigido fieri calidum*, niſi quod ita fit calidum, vt ex vi caloris deſinat eſſe in illo frigus. Et propterea nõ dicimus, *ex dulci fieri calidum*, etiamſi aliàs deſinat dulcedo, quando introducitur calor; quia videlicet dulcedo non deſinit ex vi caloris, cùm non opponatur cum illo.

18 Terminus *a quo*, eſſe poteſt poſitiuus, & priuatiuus. Priuatiuus ſemper requiritur ad rationem motus: quia, cùm iſte ſit, quo tranſit ſubiectum de vno in aliud, neceſſarium eſt, quod præceſſerit ſine illo, ad quod tranſit. Alioqui ſi illud antea haberet, non diceretur tranſire ad aliud; ſed permanere cum illo. Dicitur autem ſubiectum tranſire de vno in aliud, etiamſi in ſubiecto præceſſerit ſolum priuatio termini ad quem: quia iam tunc tranſit de hoc, quod eſt eſſe ſubiectum priuationis, ad hoc, quod eſt eſſe ſubiectum formæ, quâ antea erat priuatum. Poſitiuus vero datur aliquãdo, vt quando actio fit inter formas contrarias, ſeu incompoſsibiles in eodem ſubiecto. v.g. quãdo ex calido fit frigidũ, talis motus habet præter terminum *a quo* priuatiuum, alium poſitiuum, quia quando tranſit ſubiectum de calido in frigidum, tranſit etiam de non frigido in frigidum, cum tam calor, quam priuatio frigoris deſtruantur per ipſum frigus.

19 Terminus *ad quem* ſolet diuidi in totalem, & formalem. Terminus totalis eſt totum, quod reſultat ex ſubiecto, & forma in illo producta vnitis. Terminus formalis eſt ille, ratione cuius cõuenit termino totali hoc, quod eſt eſſe productum per talem motum: quia ſicut forma alicuius compoſiti dicitur illa, per quam conſtituitur in eſſe talis, ita etiam terminus formalis alicuius motus, ſeu actionis debet eſſe ille, ratione cuius terminus totalis conſtituitur in eſſe termini talis motus, vel in eſſe producti per talem motum. Quis autem ſit terminus formalis mutationis, per quam producitur, ſeu generatur totum ſubſtantiale? Dicam in lib. de Gen. diſp. 6. n. 10.

20 Motus ſolet diuidi in *ſucceſ-*

ceſsiuū, & *inſtāt aneū*, iſte eſt, qui eſt totus ſimul; vt, hominis generatio, cuius non generatur vna pars primò, & poſteà alia; ſed omnes ſimul: *Succeſsiuus* eſt, qui non eſt totus ſimul; ſed cuius vna pars ſuccedit alteri; vt contingit in motu locali. Deinde motus *ſucceſsiuus*, alius eſt *ſucceſsiuus per ſe*; alius *per accidens*. *Succeſsiuus perſe* eſt ille, qui tendit in terminum, cuius partes ex natura ſua non poſſunt acquiri omnes ſimul; ſed petunt, vt vna poſt aliam acquiratur talis eſt motus localis per ſpatium diuiſibile, in quo non poſſunt plures præſentiæ ſimul acquiri, ſed neceſſario eſt acquirenda vna poſt aliam: *Succeſsiuus per accidens*, eſt ille, qui tendit in terminum, cuius partes ex natura ſua poſſunt ſimul acquiri; per accidens tamen ſucceſsiue acquiruntur: talis eſt productio caloris, cuius partes ſucceſsiue acquiruntur; quia in ſubiecto præcedit qualitas contraria: quod autem hæc præcedat in ſubiecto, eſt per accidens ad rationem caloris.

21 Inter iſtos motus dantur aliqui contrarij, illi videlicet, qui habent terminos contrarios, vt, calefactio, & frigefactio, quæ verſantur circa calorem, & frigus. Non tamen opponuntur iſti motus in quolibet gradu; ſed tantum in gradibus intenſis: ſicut enim calor, & frigus poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto ſecundum gradus remiſſos, v.g. quatuor frigoris, & quatuor caloris; ita etiam productio quatuor graduum frigoris, & quatuor caloris non opponuntur: opponuntur tamen productio octo graduum frigoris, & productio octo graduum caloris, ſicut calor, & frigus vt octo opponuntur. Itē ſunt contrarij motus *ſurſum*, & *deorſum*; *dextrorſum*, & *ſiniſtrorſum*, &c.

22 Eſt tamen obſeruandum, motū *ſurſum*, & *deorſum* non eſſe eſſentialiter oppoſitos; quia eandem præſentiam, quam in hoc medio acquirit lapis, dum mouetur ſurſum, poterat acquirere, dum mouetur deorſum, quod enim in hunc locum moueatur à parte ſuperiori, vel ab inferiori, extrinſecū quid eſt ipſi præſentiæ, & actioni, per quā acquiritur. Motus vero, qui dantur inter qualitates cōtrarias, vt inter calorem, & frigus eſſentialiter ſunt oppoſiti; quia termini per ſuas intrinſecas entitates opponuntur.

23 Rogas: vtrum idem corpus poſsit naturaliter moueri ſimul motibus contrarijs? Reſpondeo negatiue. Et quidem id certum eſt de motibus, qui verſantur inter qualitates contrarias: quia cùm iſtę non poſsint naturaliter eſſe ſimul in eodem ſubiecto in gradibus intenſis, neque poterunt eſſe ſimul earū productiones. De motu verò *ſurſum*, & *deorſum* facile probatur: quia vt idem corpus moueretur ſimul ſurſum, & deorſum, neceſſarium erat, quod ſimul moueretur, & à parte ſuperiori ad inferiorem, &, à parte inferiori ad ſuperiorem: ſed non poteſt naturaliter idem cor-

corpus ſimul moueri à parte ſuperiori ad inferiorem, & è contrà : ergo, &c. Minorem probo ; quia vt moueretur ſimul à parte ſuperiori, & ab inferiori, neceſſarium erat, quod immediatè anteà præceſsiſſet ſimul in ſuperiori, & etiam in inferiori loco ; vel quod ſimul acquireret ſuperiorem, & inferiorem locum ; ſed naturaliter non poteſt idem corpus ſimul eſſe in inferiori, & ſuperiori loco, vt notum eſt ; neque ſimul acquirere ſuperiorem, & inferiorem locum ; quia eſſet ſimul in illis duobus locis, quod quidem naturaliter repugnat : ergo, &c.

24 Ex hoc inferes, animam rationalem, quæ ex natura rei eſt ſecundum ſe totam in qualibet parte corporis, poſſe ſimul moueri ſurſum, & deorſum, prout exiſtentem in diuerſis partibus; quia poteſt vna manus moueri ſurſum, quando altera mouetur deorſum. Vnde motus *ſurſum*, & motus *deorſum* ſolum ſunt oppoſiti ex natura rei reſpectu ſubiecti quod non poteſt eſſe niſi in vno loco.

25 Dices : poteſt fieri, quod dum nauis mouetur verſus orientem, homo contentus intra illam moueatur verſus occidentem : ergo tunc iſte homo moueretur ſimul motibus contrarijs. Patet conſequentia; quia in primis iſte homo moueretur motu cauſato à ſua potentia locomotiua, vt patet ; deinde moueretur etiam motu ipſius nauis; vehitur enim quocunque nauis: at iſti motus ſunt contrarij reſpectu totius hominis, qui non poteſt naturaliter eſſe in duplici loco : ergo poteſt idem corpus moueri motibus contrarijs ſimul. Reſpondeo, hominem in caſu poſito moueri ſimul verſus orientem, & occidentem ratione diuerſarum partium : quia, dum pedem vnum mouet verſus occidentem per vim ſuam loco motiuam ; alter, qui tunc temporis nititur pauimento nauis, mouetur motu ipſius nauis verſus orientem : media vero pars corporis ſuperior mouetur verſus eam partem, verſus quam maior impulſus imprimitur in homine. Si vero vterque impulſus ſit æqualis, pars ſuperior corporis neque mouebitur verſus orientem, neque verſus occidentem ; ſed quieſcet in eodem loco; ſi autem moueatur ſurſum, vel deorſum, vel latera verſus, cauſabitur iſte motus ab vtroque impulſu.

SECTIO IIII.

De motu propriè dicto.

26 Certum eſt primò, motum proprie dictũ includere rationem motus explicatam 1. & 2. ſection. conſtat id ex Ariſtot. lib. Phyſi. text 9. vbi ait: *Quoniam autem motus omnis mutatio eſt quædam*, &c. *Mutationis* enim nomine ſignificatur motus generaliter ſumptus, prout diſtinguitur à motu proprie dicto. Certum

tum eſt ſecundò, motũ proprie dictum addere aliquid ſupra rationem motus generaliter ſumpti. Id ergo inueſtigamus in hac ſectione. In quâ re communis multorum ſententia fuit, ſucceſsionem eſſe de ratione motus proprie dicti. Sed hi plane aduerſantur Ariſtot. vt iam oſtendo.

27 Dico primò: de ratione motus proprie dicti eſt, quod per illum mutetur totum ſubſtantiale, vel ſaltem poſsit denominari mutatum. Itaque illa tantum mutatio eſt motus proprie dictus, quæ poteſt denominare mutatum totum ſubſtantiale. Eſt expreſſa Ariſtot. ſentent. 5. Phyſi. text. 8. vbi generationem excludit à ratione motus; quia per illam non mutatur totum ſubſtantiale; ſed fit. Verba Ariſtot. ſunt: *Impoſſibile enim eſt, quod non eſt, mutari: ſi autem hoc, & generationem motum eſſe, impoſſibile erit; generatur enim quod non eſt.* Ac ſi diceret: id ſolum moueri poteſt motu proprie dicto, quod eſt totum ſubſtantiale (etenim apud Ariſtot. ſubſtantia ſolum completa dicitur abſolute *eſſe*; accidentia vero non dicuntur *eſſe*; ſed *ineſſe*) cum autẽ generatio non ſupponat; ſed faciat totum ſubſtantiale, non poteſt iſtud adhuc denominatiue moueri per illã; quia quod mouetur, debet prioritate temporis ſupponi ad motum, vt per illum tranſire poſsit de vno termino in alium. Id autem aliter contingit in accidentibus; quia licèt in ſola materia prima recipiantur, vt diximus diſp. 11. ſectio. 2. tamen idem totum ſubſtantiale, in quo includebatur materia ante productionem caloris, v.g. perſeuerare poteſt poſt productionem eiuſdẽ caloris, & ideo denominabitur mutatum per calorem; quia tunc iam dicetur tranſire de frigido, ſeu non calido in calidum.

28 Dico ſecundò: de ratione motus proprie dicti non eſt, quod verſetur inter terminos poſitiue cõtrarios; ſed ſufficit, quod opponantur priuatiue. Id etiam expreſsit Ariſt. ſupra, vbi hæc habet: *Ea dumtaxat mutatio, quæ ex ſubiecto eſt in ſubiectum, motus ſit neceſſe eſt: ſubiecta autem aut contraria, aut media; nam priuatio ponatur contrarium, nudũque & album, & nigrum affirmatione declarantur.* Ea autem mutatio dicitur hìc ab Ariſtot. eſſe de ſubiecto in ſubiectum, qua ſubſtantia completa tranſit de vno in aliud, hoc eſt, de vno accidente in alterum: quia, cum ſubſtantia cõpleta ſit ſubiectum, de quo dicuntur omnia accidentia, vt docet ipſe Ariſtot. lib 1. Phyſic. text. 62 eo ipſo quod tranſit de vno accidenti in aliud, tranſeat neceſſe eſt ab hoc, quod eſt eſſe ſubiectum vnius ad id, quod eſt eſſe ſubiectum alterius, quod apud Ariſt. eſt tranſire *de ſubiecto in ſubiectum.* Addit deinde Ariſtot. quod ſubiecta, inter quæ datur talis trãſitus, debent eſſe *contraria, aut media*: Et, vt declaret, non eſſe neceſſariam contrarietatem inter

minos poſitiuos; ſed ſufficere eã, quæ datur inter priuationem, & formam, ſubiungit ea verba: *Nã priuatio ponatur contrariũ*: Ergo ex mente Ariſtot. ſufficit ad rationem motus proprie dicti contrarietas, quæ datur inter priuationem, & formam.

29 Id clarius expreſsit lib. 11. Metap. cap. 10. vel iuxta aliam diuiſionem ſum. 4. cap. 3. circa medium, vbi, cùm dixiſſet, eam tantum mutationem, quæ eſt è ſubiecto in ſubiectum, eſſe motum (proprie dictum intellige) addidit: *Subiecta vero aut contraria, aut media, nam & priuatio contrarium eſſe ponatur*. Et ſubiungit rationem his verbis: *quandoquidem & affirmatione declaratur, veluti nudum, cæcum*. Dicit autem, priuationem affirmatione declarari; quia, cum ſit carentia formæ in ſubiecto apto, nullo modo poteſt dari, quin detur ſubiectum, quod tranſire poſsit ab eã priuatione in formam poſitiuam. Vnde non poteſt explicari, ſeu declarari priuatio per meram negationem termini; ſed neceſſarium eſt, affirmari ſubiectum, quod tranſire poſsit de illa in terminum, ſeu formam poſitiuam. Aliter philoſophatur de his negationibus: *Non calidum, non album*, *&c.* Quia, cùm *non calidũ* neget calorem in ſubiecto, præſcindendo ab eo, quod detur ſubiectum aliquod, de quo verificetur talis negatio, non eſt neceſſarium, quod quando ex *non calido* fit *calidum*, detur motus, per quem tranſeat ſubiectũ aliquod de vno in aliud: quod quidem ſecus eſt in priuatione, vt ex dictis conſtat.

30 Ex dictis infero, ſucceſſionem non eſſe de ratione motus proprie dicti: tum quia Ariſtot. locis ſupra citatis, in quibus egit de motu proprie dicto, nullã mentionem fecit ſucceſsionis: tum etiam quia dixit, ad rationem motus ſufficere contrarietatem, quæ eſt inter priuationem, & formam: ſed hæc contrarietas non cauſat ſucceſsionem, cũm aer ex tenebroſo fiat illuminatus in inſtanti, &c. ergo contra mentem Ariſt. eſt adſtruere ſucceſsionem ad rationem motus proprie dicti.

31 Obijcies: Ariſtot. 5. Phyſ. text. 9. & 10. excluſit productionem ſubſtantiæ á ratione motus, eo quod ſubſtantiæ nihil eſt contrarium: ſed in ſubſtantia datur contrarietas priuatiua: ergo ea; quã requirit Ariſt. ad rationẽ motus, eſt contrarietas poſitiua: cùm autem motus, qui datur inter contraria poſitiua, ſit ſucceſsiuus, neceſſarium erit ad rationem motus proprie dicti, quod ſit ſucceſsiu°. Reſpondeo, Ariſtot. dum negat ad ſubſtantiam dari motũ ex eo, quod non habet contrarium, intelligendum eſſe de contrarietate ab ipſo requiſita ad rationem motus: hæc autem erat contrarietas, cuius ſubiectum ſit ſubſtantia completa. Cũ verò nulla ſubſtantia ſit, quæ ſubiectetur in ſubſtantia completa, fit, vt non detur in ſubſtantia contrarietas ſufficiens ad rationem motus. Id ma-

gis

gis explicatur ſectione ſequenti.

32 Dices: ſubſiſtentia eſt modus ſubſtantialis habens pro ſubiecto ſubſtantiam cōpletam, quæ quidem mutari poteſt de priuatione ſubſiſtētiæ in ipſam ſubſiſtētiam, vt reuera mutaretur modo humanitas Chriſti Domini, ſi relinqueretur à Verbo: ergo datur aliqua ſubſtantia habens contrarietatem ſufficientem ad ratione motus. Reſpondeo, ſubſiſtentiam non habere pro ſubiecto ſubſtantiam completam; quia hæc completur per illam in ratione ſubſtantiæ. Vnde ſicut productio cōpoſiti ſubſtantialis excluditur à ratione motus; quia totum non ſupponitur ad talem productionem, ſed fit per illam, ita etiam excludenda eſt à ratione motus productio ſubſiſtētiæ; quia per ipſam ſubſtantia fit completa in ſuo eſſe ſubſtantiali. Aliam ſolutionem adhibeo ſectione ſequenti in ſimili denutritione, quæ hic etiam poteſt adhiberi.

SECTIO. V.

Ad quæ prædicamēta detur motus proprie dictus?

33 Docuit nō ſemel Ariſt. in 5. lib. Phyſi. motū proprie dictum ſolū dari ad *quantitatē*, *qualitatem*, & *vbi*; non vero ad ſubſtantiam, & reliqua prædicamenta. Vidimus ſect. præcedenti, cur non detur ad ſubſtantiam. Examinanda ſunt reliqua in præſenti. Et quidem, quod ad reliqua prædicamenta non detur, clarè oſtendit Philoſophus; quia videlicet nullum ex illis producitur per motum. *Relatio* nāque nōeſt aliquid diſtinctum à fundamento, & termino, vt diximus in Log. atque adeo nulla ad eam datur *actio* præter actionem, quæ datur ad fundamentum, & terminum. Deinde *actio*, & *paſſio*, cum ſint motus, non poſſunt fieri per alium motum; alioqui daretur proceſſus in infinitum. Neque *tempus*; quia eſt denominatio extrinſeca, vt dicemus lib. 4. Neque *ſitus*; quia nihil addit intrinſecum ſupra *vbi*. Neque *habere*; quia extrinſeca denominatio eſt.

34 Præterea certum eſt, ad *qualitatem*, & *vbi* dari motum proprie dictum; quia per earum productionem tranſit ſubſtantia completa de vnâ formâ in aliam, vel ſaltem de priuatione vnius formæ in ipſam formam. De quantitate eſt aliqua difficultas, an videlicet acquiſitio illius (quæ communiter *augmentatio* dicitur, & eſt actio illa, perquam viuens dum nutritur, acquirit ſibi maiorem quantitatem) ſit motus proprie dictus? Aliqui recentiores auſi ſunt negare expreſſe contra Ariſtotel. Fundamentum eorum ex dicendis facile ſoluetur.

35 Pro explicatione veræ ſententiæ noto primò, ad hoc, vt totum aliquod mutari dicatur per aliquam actionem, neceſſarium non eſſe, quod illam recipiat ſecundùm ſe totum; ſed ſuffi-

ſufficere, quod illam recipiat ſecundùm aliquam partem ſui. Eſt id compertum apud omnes: quia, licèt ſola materia recipiat albedinem, totus homo dicitur mutari per illam. Noto ſecundò; quod, dum viuens per augmẽtationem acquirit ſibi maiorem quantitatem; non producitur denuo aliqua pars quantitatis; ſed ea pars, quæ erat ſub forma alimenti, vnitur cum quantitate viuẽtis per indiuiſibile quoddam denuo productum in indiuiſibili materiæ vniente etiam partem materiæ alimenti cum materia viuentis.

36 Noto tertiò; quod, licèt indiuiſibile vniens materias in illo eodẽ inſtanti producatur; nihilominus in eo inſtanti eſt aliquid viuentis: tum quia eſt terminus materiæ ipſius viuentis; continuatiuum enim duarum partium eſt terminus, & vltimum vtriuſq; partis: id autem quod eſt terminus alicuius, aliquid eſt illius: tum etiam quia in eo inſtanti fit proprium viuentis per nutritionem; per hanc enim producitur forma ipſius viuentis in eo induiſibili vniente materias, atque adeo illud indiuiſibile eſt aliquid viuentis in eo inſtanti. Noto quartò, viuens, quod augetur in hoc inſtanti præextitiſſe anteà cum priuatione indiuiſibilis vnientis quantitates: quia ex vnâ parte erat aptum ad illud recipiendum medio indiuiſibili continuatiuo materierum, & ex aliâ parte carebat tali receptione. His poſitis.

37 Dicendũ eſt cũ Ariſt. dari motũ proprie dictũ *ad quantitatẽ*. Ratio eſt facilis ex dictis: nã in hoc viuẽte, quod modo augetur per acquiſitionem nouæ quantitatis, dãtur omnia requiſita, vt dicatur moueri motu proprie dicto: quia in primis in hoc inſtãti ratione indiuiſibilis vnientis materias, quod iam eſt aliquid ipſius viuentis, ipſum viuens recipit indiuiſibile vnitiuum quantitatum: deinde tempore antecedenti præcedebat cũ priuatione talis vnitiui, de qua priuatione nunc trãſit ad ipſũ vnitiuũ: ergo totũ ſubſtantiale tranſit de vno in aliud per actionem, & paſsionem: atqui nihil aliud requiritur ad rationem motus proprie dicti: ergo, &c.

38 Dices: neceſſariũ eſt ad rationẽ motus proprie dicti, quod ſubiectum præcedens cũ priuatione formæ recipiat in ſe ipſam formã: ſed viuẽs, quod præcedit cũ priuatione quãtitatis acquirẽdæ per augmẽtationẽ, non recipit in ſe quãtitatem, neque indiuiſibile côtinuatiuum quantitatum; quia iſtud recipitur in vnitiuo materierum: ergo non mutatur viuens per augmentationem. Diſtinguo maiorem: eſt neceſſarium, quod ſubiectum præcedens cũ priuatione in ſe recipiat formam ſecundùm aliquid ſui, concedo: ſecundum ſe totum, nego maiorẽ. Eſt dicere: ad rationem motus proprie dicti neceſſarium eſt, quod ſubiectum præcedat cũ priuatione formæ, & quod recipiat ipſam formã; attamen neceſſariũ non eſt; quod recipiat

piat formam per eandem partem, quæ anteà erat priuata ipſâ formâ; ſed ſufficit, quod anteà entitas illius fuerit priuata formâ, & poſteà recipiat eandē formā per aliquid, quod ſit illius in eo inſtanti.

39 Id colligo ex ipſo Ariſtot. a quo acceperunt omnes philoſophi id, quod requiritur ad rationem motus proprie dicti: is autem poſtquam lib. 5. Phyſi. text. 8. & 9. docuit, neceſſarium eſſe ad rationem motus proprie dicti, quod ſubſtantia completa tranſeat de vnâ formâ poſitiuâ in aliâ, ſeu de priuatione in formam, ſtatim addidit, *ad quantitatem, qualitatem*, & *vbi* dari motum. Et infrà text. 18. docet, motum ad *qualitatem* eſſe *alterationem*; *ad quantitatem, augmentationem*, &c. Ergo manifeſte ſentit, *augmētationem* eſſe motum proprie dictum: ſed viuens, quod augetur, non recipit vnionem quantitatū, (quam producit per augmentationem) immediate per id, quod anteà erat priuatum tali vnione; ſed per indiuiſibile vnitiuum materierum, quod in eo inſtanti ſit aliquid illius: ergo ſentit Ariſtot. ad rationem motus proprie dicti neceſſariū non eſſe, quòd id, quod antea erat priuatum forma, recipiat poſteà ipſam formam immediate in ſe ipſo; ſed ſufficere, eam recipere in aliquo, quod in eo inſtanti ſit ipſius.

40 Obijcies: ex hoc videtur ſequi, nutritionem (quæ eſt actio, per quam viuens acquirit ſibi nouam partem ſubſtantiæ) eſſe motum proprie dictum, ac per conſequens dari talem motum ad *ſubſtantiam*. Sequelam probo: quia viuens ante nutritionem erat priuatum nouâ parte formę, ſeu vnionis illius cum nouâ parte materiæ: deinde in inſtanti nutritionis producit in parte materiæ alimenti (quæ tunc temporis vnitur cum ipſa materia viuentis, & eſt aliquid ipſius viuentis) partē formæ, ſeu vnionis ipſius formæ cum parte materiæ: ergo iam datur, quod ſubſtantia completa per actionem, & paſsionem tranſeat de priuatione partis formæ viuentis ad ipſam partem formæ: ergo vel dicendum eſt, nutritionem eſſe motum proprie dictū, vel aſſerēdum, neceſſarium eſſe ad rationē motus proprie dicti, quod, ſubſtantia completa recipiat formā in eâdē parte, quæ anteà erat priuata ipſa forma.

41 Pro ſolutione in memoriam reuoca id, quod ſuprà diximus ex Ariſtot. nempe motū proprie dictum eſſe illum, quo ſubſtantia completa tranſit ex hoc, quod eſt eſſe ſubiectum vnius ad hoc, quod eſt eſſe ſubiectum alterius contrarij. Deinde nota in phraſi Ariſtot. non dici proprie eſſe in ſubiecto, quæcunque recipiuntur in potentiâ aliquâ receptiuâ; ſed ea tantùm, quæ ita recipiuntur in ſubſtantia completa, vt non ſint partes illius. Expreſſit id Philoſophus in Log. cap. de Subſtantia ante medium, vbi cū anteà dixiſſet, commune eſſe omni

ni ſubſtantiæ in ſubiecto non eſſe & id probaſſet; occurrit cuidam obiectioni, quæ fieri poterat contra hanc doctrinam ex formis materialibus, ſeu partibus ſubſtantiæ, quæ in ſubiecto eſſe videntur: *Non conturbent autem* (verba ſunt Philoſophi) *nos ſubſtantiarum partes, quæ ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ſint, ne fortè cogamur, eas non eſſe ſubſtantias confiteri: non enim ita ea, quæ ſunt in ſubiecto dicebantur, quaſi vt partes ineſſent alicui*, hoc eſt, ſubſtantiæ cōpletæ. Vbi ex eo docet, partes ſubſtantiæ non eſſe in ſubiecto, quod ita ſint in ſubſtantiâ completâ, vt ſe habeant tanquā partes illius. Idem docuerat in Antepredic. cap. 2. vbi agit de Diuiſione eorū, quæ ſunt; ait enim: *In ſubiecto verò eſſe dico, quod cū in aliquo* (hoc eſt in ſubſtantia completa) *ſit non ſicut quædam pars, impoſſibile eſt eſſe ſine eo, in quo eſt.* [illegible]

41 Ex his infero, ad rationem motus propriè dicti, neceſſarium eſſe, quod ſubſtantia cōpleta trāſeat de contrario in contrarium, quæ accidentia ſunt, quia ex Ariſt. adducto ſuprà, eſt neceſſarium, quod tranſeat de vno contrario, quod ſubiectetur in illā, ad aliud contrarium, cuius etiā ſit ſubiectum: ſed ſola accidentia dicuntur ſubiectari in ſubſtantia iuxta phraſim Ariſt. adducti nunc præcedenter: ergo ad rationem motus propriè dicti neceſſarium eſt, quod ſubſtantia tranſeat de vno accidenti in aliud. Hinc facilis eſt reſponſio ad obiectionē ſuprà adductam. Conceſſo enim, quod viuens per nutritionem trāſeat de priuatione partis formæ in ipſam formam, nego id, quod inde infertur, nempe; vel nutritionem eſſe motū propriè dictum, vel augmentationem non habere omnia requiſita ad rationem motus. Diſcrimen eſt clarum: quia per nutritionem non tranſit viuens de priuatione in formam, quæ non ſit pars illius: at vero per augmentationem trāſit ad formam, quæ non eſt pars ipſius viuentis, ſed accidens illi ſuperadditum, & ideo hæc eſt motus propriè dictus, quia per eam tranſit ſubſtantia de ſubiecto in ſubiectum, vt conſtat ex dictis.

42 Ex omnibus dictis colliges, cur Verbum Diuinum non mutetur per vnionem ad humanitatem Chriſti Domini, etiamſi præceſſerit priuatio talis vnionis, & in inſtanti incarnationis recepta fuerit eadem vnio in humanitate, quę conſtituebat vnum compoſitum cum Verbo Diuino. Prima ratio ſit: quia Verbum Diuinum non recipit vnionē in ſe, ſed in aliquo alio; licet enim humanitas in eo inſtanti fuerit vnita Verbo, non erat aliquid illius; quia neque erat cōplementum, neque perfectio ipſius Verbi, vt patet; ſicut vnitiuum materiæ viuentis cum materia alij enti (in quo vnitiuo producitur per augmentationem vnitiuum quantitatiuum) eſt perfectio, & complementum ipſius viuentis in eo inſtanti, in quo datur augmentatio, vt ſuprà diximus. Secunda ratio ſit; quia tranſit

ſit Verbum de non vnione ad vnionem cum humanitate ita, vt ex ipſo, & humanitate vnitis reſultat vnum compoſitum, quod eſt ſubſtantia completa: ad hoc autem, vt ille tranſitus eſſet motus proprie dictus, neceſſarium erat, quod id, quod acquiritur per illum, non eſſet pars ſubſtantiæ, ſeu de integritate illius, vt conſtat ex dictis.

DISPVTATIO XX.

De Actione, & Paſsione.

1 DIximus, motum eſſe actionem, & paſsionem; Oportet modo naturã actionis, & paſsionis inueſtigare, vt omnino explicata maneat eſſentia motus. Porrò actio poteſt ſumi dupliciter. Primò prout abſtrahit à creatione, & eductione: qua ratione definiri poteſt: *Actus actiui prout actiuum eſt*. In hac tamen acceptione non fuit cognita ab Ariſtot. quia, cùm ipſe nõ cognouerit potentiam creatiuam, non potuit cognoſcere creationẽ, ac per cõſequens neque rationem actionis, quæ ſuperior eſſet reſpectu eductionis. Secundo poteſt ſumi pro ſolã eductione, ſecundũ quã acceptionem definita fuit ab Ariſtot. quia, cum ipſe non cognouerit aliam potentiam actiuam niſi eductiuam, nec potuit cognoſcere alium actum actiui, niſi eductionem. Hanc dixit, eſſe de natura motus, & huius eſſentiam inquirimus in hac diſpoſitione. Vnde in præſenti idem eſt actio, ac eductio, & ideo nomine actionis nihil aliud ſignificabimus, niſi eductionem.

SECTIO I.

Quid ſint actio, & paſsio?

2 ARiſtot. 3. lib. Phyſic. text. 22. ſic definiuit actionem, ſeu eductionem: *Eſt actus huius in hoc*. Dicitur *actus huius*, activi videlicet; quia per illam exercetur potentia actiua, in quo conuenit cum creatione, quæ etiam eſt exercitium potentiæ actiuæ. Additur *in hoc*, in paſſiuo videlicet, vt diſtinguatur à creatione, quæ, vt diximus diſput. 15. eſt productio rei extra ſubiectum. Paſsionem etiam definiuit Ariſtotel: *Eſt actus huius ab hoc*. Dicitur *actus huius*, paſsiui videlicet; quia eſt id, quo potentia paſsiua exercetur, ſeu recipit effectum. Additur *ab hoc*, ab actiuo videlicet; quia ſicut potentia eductiua non producit effectum vtcunque; ſed in paſſo: ita etiam potentia paſsiua nõ recipit effectum, niſi ab agente, ſeu à potentiâ actiuâ.

3 Ex hoc infero primò cum recentioribus, de conceptu actionis, & paſsionis non eſſe, quod diſtinguantur realiter à termino. Ratio eſt: quia demus terminum, qui ſe ipſo oriatur ab agente, & ſe ipſo etiam recipiatur in paſſo, iſte

erit

erit ſe ipſo actus, ſeu exercitium agētis in paſſo, & actus, ſeu exercitium paſsi ab agente, vt patet: ergo ſe ipſo erit actio, & paſsio. Iam, quod dari poſsit talis terminus videtur mihi certum; neque enim vlla repugnantia involui poteſt in prædicatis talis termini, præſertim cum ſint plures, qui dicant, Angelum, & animam rationalem ſe ipſis creari à Deo, & quanuis hanc ſententiam non admiſerim ſuprà diſput. 15. nihilominus eam non refellebam; quia eſſet aliqua repugnantia ex parte termini idētificati cum ſuâ productione; ſed ex alio capite.

4 Hic velim animaduertas, diuerſū quid eſſe, terminū ſe ipſo eſſe actionē, & paſsionem, ac, dari actionem, & paſsionem ſine termino: quia tunc dicitur terminus ſe ipſo eſſe actionem, & paſſionem, quando datur aliqua entitas, quæ, cum habeat formalitatē aliquā pertinentem ad aliud prædicamentum, habet aliàs ſimul, per quas ſe ipſo dependeat ab agente, & paſſo: at vero tunc dicerentur dari actio, & paſsio ſine termino, quādo daretur aliqua entitas, quæ, cū dependeret ſeipſâ ab agente, & paſſo, & eſſet exercitium illorum; tamen neq; haberet formalitatē aliquam pertinentem ad aliud prædicamentum, neque terminus aliquis ab illa realiter diſtinctus prodiret per ipſam ab agente, & paſſo.

5 Licèt ergo poſsibilem exiſtimem terminum, qui ſe ipſo ſit actio, & paſsio; putò tamen impoſsibilem actionem de prædicamento actionis; & paſsionem de prædicamento paſsionis ſine termino modo explicato num. præcedente. Ratio eſt: quia, ſicut vnio eſt exercitium potentiæ vnibilis; ita actio, & paſsio ſunt exercitium potentiæ actiuæ, & paſsiuæ: ſed, licèt poſsit dari entitas, quæ ſimul cum aliâ formalitate habeat rationem vnionis ſui ipſius cum alio extremo (vt contingit in ſubſiſtentia, & alijs modis, qui ſe ipſis vniuntur rebus, quarum ſunt modi) nihilominus non poteſt dari entitas, quæ, cum ſolum in ſe habeat conceptum formalem vnionis, non vniat vnum extremum cum alio, vt concedunt etiā ij, qui dicunt, poſſe dari actionem & paſsionem ſine termino: ergo neque poterit dari actio, & paſſio, quæ, cum non habeat alium conceptum formalem, non faciat dependere ab gente, & paſſo terminum à ſe diſtinctum.

6 Infero ſecundò, actionē, & paſsionem prout hic definitas ab Ariſtot. debere eſſe realiter diſtinctas ab actiuo, & paſsiuo: quia hæ ſunt actus actiui, & paſsiui vt talium: atqui id, quod eſt idem realiter cum actione, & paſsione, non eſt actiuum, & paſsiuum; ſed agens, & patiens: ergo actio, & paſsio debent realiter diſtingui ab actiuo, & paſsiuo. Minorem probo: quia actiuum, & paſsiuum dicitur id, quod habet potentiam ad agendum, & patiendū: id autem dicitur talem poten-

tiam habere, quod continet in ſua virtute productiua actionem, & paſsionem: ergo non poteſt eſſe idem realiter cum actione, & paſsione. Patet conſequentia; quia nulla res poteſt cōtinere ſe ipſam in ſuâ virtute productiuâ.

7 Infero tertiò, in conceptu formali actionis, & paſsionis præciſe vt talium imbibi reſpectum tranſcendētalem ad potentiam actiuam, & paſsiuam; ſecus ad terminum. Ratio eſt facilis ex dictis: quia actio, & paſsio diſtinguuntur realiter à potentiâ actiuâ, & paſsiuâ tanquam exercitium actuale illarum: ergo habent connexionem cum ipſis tanquam modi illarum. Ad terminum verò, ſeu effectum non dicunt tranſcendentalem ordinem actio, & paſsio præciſe vt tales: quia præciſè vt tales non inuoluunt diſtinctionem realem ab effectu, vt diximus. Eæ vero, quæ à termino diſtinguuntur realiter, illum eſſentialiter reſpiciunt, non quatenùs actio, & paſsio præciſè; ſed quatenùs tales actiones, & paſsiones: quia ratione talitatis diſtinguuntur à terminis, & cum eis connectuntur tanquam actuales productiones illorum.

SECTIO II.

An eductio, & paſsio diſtinguantur realiter?

8 Scotus in 4. diſt. 13. q. 1. & quodlib. 11. cum ſuis, Anton. Andr. lib. de ſex princip. q. 9. & alij, quos refert P. Suarez. in Metap. diſput. 49. ſect. 1. putant, eductionem diſtingui realiter, ſeu ex naturâ rei à paſsione. Et idem ſentiunt, qui dicunt, actionem eſſe in agente; paſsionē verò in paſſo. Fundamēta horum authorum ſoluentur infra.

9 Vera ſententia eſt, eductionem, & paſsionem eſſe idem realiter. Eam tenet P. Suar. ſuprà à nu. 3. P. Toletus in hunc textum P. Hurt. diſp. 16. Metap. ſect. 4. vbi plures pro ſe adducit P. Arriaga, diſp. 8. ſect. 3. Eam tradit, & probat expreſſe Ariſt. 3. Phyſic. text. 18. vbi hæc habet iuxta verſionē PP. Connim. *Perſpicuū vero etiā illud eſt, quod dubitatur, motum in eo eſſe, quod mouetur; eſt enim actus eius, & ab eo, quod vim mouendi habet: & eius quidem, qui vim mouendi habet, actus diuerſus non eſt, quippe cum vtriuſque actus eſſe debeat.* Et paulopoſt cōcludit: *Vnus igitur amborum æque eſt actus.* Et explicat exemplo accliuis, & decliuis, vbi eadem eſt via realiter, licèt ſecundùm rationem diuerſa.

10 Omiſsis aliorum rationibus, quæ videri poſſunt apud P. Hurt. & P. Arriag. ſuprà, ſic eam probo: quia eductio eſt actus agentis, ſeu actiui in paſſo, vt vidimus ex Ariſtotel.: ergo ſicut non poteſt eſſe actus agentis, quin ſaltem *vt quo* ſit ab agente, ita etiam non poteſt eſſe actus in paſſo, quin ſaltem *vt quo* ſit in ipſo: ſed eſſe *vt quo* in paſſo eſt eſſe paſsionem: ergo

go eductio realiter eſt paſsio. Minorem probo: quia eſſe *vt quo* in paſſo eſt eſſe id, quo terminus eſt in paſſo: ſed eſſe id, quo terminus eſt in paſſo, eſt eſſe paſsionem: ergo, &c. Maior eſt certa: quia eſſe *vt quo* ab agente eſt eſſe id, quo effectus oritur ab ipſo agente, vt concedunt omnes: ergo eſſe *vt quo* in paſſo eſt eſſe id, quo effectus eſt in ipſo paſſo: & ſicut, eo ipſo quod hæc entitas eſt id, quo effectus oritur ab agente, eſt actio in ſententia omnium; ita etiam, eo ipſo quod eſt id, quo effectus eſt in paſſo, debet eſſe paſsio.

11 Reſpondent aliqui, eductionem ideo dici id, quo effectus oritur ab agéte in paſſo; quia per illam producitur non ſolum terminus; ſed etiam paſsio, per quam effectus recipitur in paſſo. Hæc tamen reſponſio non congruit cum definitione eductionis: definitur enim *actus agentis in paſſo*: ergo non ſolum eſt de ratione eductionis eſſe actum, ſeu exercitium agentis; ſed etiam eſſe exercitium in paſſo: ergo, ſicut non eſſet exercitium agentis, ſi ſe ipſa non oriretur ab agente; ita etiam non poterit eſſe exercitium in paſſo, niſi ſe ipſa ſit in ipſo paſſo.

12 Obijcies primò: actio, & paſsio conſtituunt diuerſa prædicamenta: ergo diſtinguuntur realiter. Nego conſequentiam: neque enim diſtinctio realis requiritur ad conſtituenda diuerſa prædicamenta; imo neque formalis, vt dicam ſectione ſequente. Obijcies ſecundò: eductio vt talis debet habere ſubiectum: hoc autem non poteſt eſſe paſſum; quia in hoc ſolùm recipitur paſsio: ergo debet habere aliud, ac per conſequens actio, & paſsio diſtinguentur realiter, cum habeant ſubiecta realiter diuerſa. Reſpondeo, eductionem nullum aliud ſubiectum habere, niſi paſſum; quia eſt actus agentis in ipſo paſſo.

SECTIO III.

Qua ratione diſtinguantur eductio, & paſsio?

13 Certum eſt apud omnes, eductionē, & paſsionē diſtingui per rationem. Id docet expreſſe Ariſt. 3. Phyſ. text. 21. his verbis: *Neque neceſſe eſt, docentem diſcere, neque ſi pati, & agere idem eſt, non tamen vt ratio ſit vna, quod quid erat eſſe dicens ſicut tunicæ, & indumento; ſed vt via à Thebis ad Athenas, & ab Athenis ad Thebas*. Et text. 22. addit, *Nam huius in hoc, & huius ab hoc actum eſſe ratione diuerſum eſt*. Quibus verbis clare docet, actionem, & paſsionem per rationem diſtingui. Eſt tamen difficultas, qua diſtinctione rationis diſtinguantur? An videlicet diſtinctione rationis ratiocinatæ, vel potius ratiocinantis?

14 P. Suar. in Met. diſp. 49. ſect. 2. n. 1. quē cōmuniter ſequuntur recentiores, affirmat diſtingui ratione ratiocinata. Probatur primò ex Ariſt. n. præcedéti adducto vbi docet, rationē, quod quid erat

eſſe rei dicentem, hoc eſt, eſſentialem, eſſe diuerſam in actione, & paſsione: ea verò, quæ eſſentialiter diſtinguuntur, non poſſunt non diſtingui ratione ratiocinatâ. Deinde probatur ex S. Thom. 11. Metap, lect. 9. & 2. contra Gent. cap. 9. Rationes infrà ſoluentur.

15 Semper mihi viſa eſt difficilis præfata ſententia, & Ariſt. repugnans; propterea in contrariam eo cum P. Hurt. in Metaph. diſput. 16. ſect. 4. eamque videor mihi aperte deducere ex definitionibus actionis, & paſsionis traditis ab Ariſtot. Probatur: quia ad hoc, vt ratione ratiocinatâ diſtinguantur duæ formalitates, neceſſarium eſt, quod diuerſa habeant cõnotata; vel, ſi eadem, diuerſo modo ea connotent: ſed eductio, & paſsio, neque habent diuerſa connotata; quia vtraque reſpicit agens, & paſſum; neque diuerſo modo ea connotant: ergo non diſtinguuntur ratione ratiocinatâ. Minorem probo quoad poſteriorẽ partẽ: quia eductio reſpicit agẽs tanquam id, *a quo eſt*, & paſſum tanquam id, *in quo eſt*; paſsio itidem reſpicit paſſum tanquam id, *in quo eſt*, & agens tanquam id, *a quo eſt*: ergo vtraque reſpicit eodem modo agens, & paſſum.

16 Antecedens conſtat ex definitionibus: etenim eductio definitur *actus agentis in paſſo*, quæ quidem eatenùs eſt *actus agentis*, quatenus *eſt ab illo*; neque enim aliâ ratione potentiam actiuam reducit ad actum, niſi fluendo ab illâ tanquam via, & fluxus, medio quo fluit effectus: ergo eductio vt talis reſpicit agens tanquam id, *a quo eſt*, & paſſum tanquam id, *in quo eſt*: deinde paſsio definitur *actus paſsi ab agente*, eatenùs vero eſt *actus paſsi*, quatenus *eſt in illo*, neque enim alia ratione potentiam paſsiuam reducit ad actum, niſi ſiſtendo in illâ tanquam via, media quâ effectus eſt in ipſâ potentiâ paſsiuâ: ergo paſsio reſpicit paſſum tanquam id, *in quo eſt*, & agens tanquam id, *a quo eſt*: ergo actio, & paſsio eodem modo reſpiciunt agens, & paſſum.

17 Reſpondent aliqui, eductionem non reſpicere paſſum tanquã id, *in quo eſt*; ſed tanquã id, *circa quod* verſatur, ideo afferunt, non eſſe dicendum in deffinitione *actus agentis in paſſo*; ſed, *in paſſum*. Sed contra iſtos pugnat Græcum exemplar Ariſt. in quo in definitione actionis dicitur *To gar tude en tode*; quod eſt idem, ac *huius in hoc*, in ablatiuo; quia licèt Græci non habeant iſtum caſum; attamẽ particula *en* præpoſita datiuo, vt hîc præponitur, reſpondet noſtræ particulæ *in* cum ablatiuo.

18 Alij reſpõdent, paſsionem reſpicere paſſum in recto, & agens in obliquo; è contra verò eductionem. Inanis reſponſio: quia, vt iã probauimus, eductio reſpicit agẽs tanquam id, *a quo eſt*, & paſſum tãquam id, *in quo eſt*, & eodem modo illa reſpicit paſsio: ergo vtraque connotat agens in ablatiuo cum præ-

præpoſitione *ab*, & paſſum etiam in ablatiuo cum præpoſitione *in*: ergo vtrumq; cõnotatur ab actione, & paſsione in eodem obliquo.

19 Alij denique reſpondent, & quidem acute, eductionẽ, & paſsionem in eo diſtingui, quod eductio, ſit id, quo agens producit effectũ in paſſo; paſsio vero ſit id, non quo effect⁹ producitur in paſſo ab agente; ſed quo paſſum recipit effectum ab agente, quæ quidẽ diſtincta eſſe fomaliter exiſtimát. Verũ, ſi bene expendatur hæc ſolutio, ſunt verba ſine nucleo: quia eductio eatenùs eſt id, quo agens producit effectũ in paſſo, quatenùs eſt ab agente in paſſo; & paſsio eatenùs eſt id, quo paſſum recipit effectũ ab agẽte, quatenùs eſt in paſſo ab agente, neque enim producere effectũ in paſſo eſt aliud, quã quod effectus oriatur, vel ſit ab agẽte in paſſo; neque recipere effectum eſt aliud, quã quod effectus ſit in paſſo ab agente: ſed eſſe effectum ab agente in paſſo, & eſſe in paſſo ab agente eſt idem formaliter, vt iam probauimus: ergo idẽ eſt formaliter id, quo agens producit effectũ in paſſo, & id, quo paſſum recipit effectum ab agente.

20 Dicamus, ergo, eductionẽ, & paſsionẽ diſtingui ſolũ ratione ratiocinãte; ex eo videlicet, quod definiens in definitione eductionis incipit *ab agente*; è contra verò in definitione paſsionis incipit *à paſſo*, quod quidẽ ſufficit, vt *eductio*, & *paſsio* non dicantur ſynonoma, ſicut dicuntur *indumentum*, & *veſtis*; quia hæc nomina ſũt impoſita ad ſignificandum eodẽ modo id, quo induimur: at *eductio* eſt impoſita ad ſignificandam illã entitatẽ prius explicatã per agens, quã per paſſum; paſsio vero è contra ad ſignificandã eandem entitatẽ explicatam prius per paſſum, quam per agens. Adde exẽplum ab omnibus admiſſum, quo doctrina tradita confirmatur: omnes enim admittunt, cognitionẽ per eãdem formalitatem, qua conſtituit potentiam cognoſcentem, conſtituere etiam obiectum cognitum, ſeu terminans potentiam; & nihilominus nemo eſt, qui dicat, eſſe ſynonoma reſpectu cognitionis hoc quod eſt eſſe id, quo potentia cognoſcit, ſeu repręſentat obiectũ; &, eſſe id, quo obiectum terminat potentiam: non aliã de cauſã, niſi quia, licèt eadẽ formalitas ſignificetur per hæc verba; attamen non explicantur eodẽ ordine effectus, quos cauſat ipſa eadem formalitas; ſed ordine diuerſo. Idem dico in actione, & paſsione.

Soluuntur obiecta.

21 AD Ariſtot. adductum pro prima ſententiã reſpõdeo, in eo loco non agere de diſtinctione eſſentiali actionis, & paſsionis, ſed agentis, & patiẽtis; ait enim: *Neque neceſſe eſt docentem diſcere, neque ſi pati & agere idem eſt, non tamen vt ratio ſit vna, quod quid erat eſſe dicens.* Vbi docet, quod licèt in eadem entitate coniungatur hoc, quod eſt *agere*, & *pati* non habent eandem rationem eſſentialem ſed diuerſam: quia videlicet *agere* in-

voluit eſſentialiter actionem, & entitatem agentis, prout eſt id, quod producit effectum in paſſo per actionem; pati verò inuoluit actionem,& entitatem patientis, prout eſt id, quod ab agente recipit effectum. Eſſe autem id,quod producit effectum, & eſſe id,quod illum recipit, formalitates ſunt diſtinctæ, quia vnum dicit virtutē actiuam in recto cum actione, & connotat paſsiuam virtutē;aliud verò è contrà:& ideo concretum includens vnam ex illis eſt diuerſæ rationis à concreto alteram includente, etiamſi vtrunque eādē afficiatur forma: quia cum eſſentia concreti coaleſcat ex ſubiecto, & formâ, quolibet eſſentialiter variato,variatur eſſentia concreti.

22 Quod verò hæc ſit mens Ariſt. conſtat ex his, quæ ſubiungit in eodem text. *at vero*(inquit) *neque ſi doctio, & diſciplina* (de quibus hìc loquitur eodē modo, ac de actione, & paſsione) *ſint idem,diſcere,& docere idē erunt.* Ac ſi diceret, quod licèt *doctio*, & *diſciplina* ſint vna, & eadem forma ſecundum eſſentiam; inde tamen non poſsit inferri *docere*,& *diſcere* eſſe idem formaliter, non alia de cauſa,niſi quia hæc concreti præter *doctionem*, & *diſciplinam* includunt eſſentialiter ſubiecta, quæ dicuntur *docere*,& *diſcere*,& cùm hæc prout talia formaliter diſtinguantur, neceſſarium eſt, quod concreta ex illis reſultantia eſſentialiter diſtinguātur, etiamſi eadem afficiantur formâ.

23 Id quod explicat exemplo ſatis idoneo, nempe, quod licèt eadem diſtantia inter duo extrema contineatur, v. gr. inter *Complutum*, & *Matritum*, nihilominus non ſit idem diſtare *Complutum à Matrito*, ac diſtare *Matritum à Compluto*. Hinc colligo, quod quando diſtinctionem *agentis*, & *patentis* (de quibus hìc loquitur eo modo, quo de *docente*, & *addiſcente*)explicat exēplo viæ, quæ eſt ab Athenis ad Thebas,& à Thebis,ad Athenas, non ſumit ibi viam pro ſpatio materiali interpoſito inter vtramque: ſed pro hoc quod eſt ire de vno extremo ad alterum,& è contrà;quia ibi non intendit explicare diſtinctionem formarum; ſed concretorum ex iſtis reſultantiū, vt ſatis probatum eſt.

24 Dum autem textu ſequente addit,actionem, & paſsionem non eſſe proprie idem; ſed ratione diuerſas,loquitur de diſtinctione non rationis ratiocinatæ; ſed ratiocinantis, quæ ſufficit vt dicantur non eſſe proprie idem, vt conſtat ex dictis numero 20. Huius non leue indicium eſt,quod, cùm abſolutè Ariſtotel. ſuprà docuiſſet *agere*, & *pati* eſſentialiter diſtingui, etiamſi in eadem entitate coniungantur, hìc non dicit abſolutè *actionem*, & *paſsionem* diſtingui eſſentialiter; ſed non eſſe proprie idem: abſolutè autem diceret diſtingui eſſentialiter, ſi putaret diſtingui ratione ratiocinatâ,ſicut *agere*,& *pati*. Vnde vbicunque Ariſtotel. & D.

& D. Thom. docent, actionem, & paſsionem diſtingui ratione, explicãdi ſunt de diſtinctione rationis ratiocinantis. Ex hucuſque dictis non licet inferre, in entitate, quæ eſt *actio*, & *paſsio*, non dari duos reſpectus, quorum vnus terminetur ad *agens*, & alius ad *paſſum*; hoc enim libenter admitti mus: addimus tamen vtrunq; includi eodem modo tam in actione, quam in paſsione, vt iam explicuimus.

25 Obijcies primò: *eductio*, & *paſsio* ſunt vna, & eadem ratio formalis: ergo idem erit ſemper effectus formalis vtriuſque; atque adeo id, quod eſt *agens* ſemper erit *paſſum*; & è contrà. Nego cõſequentiam: quia, cùm effectus formalis non ſolum inuoluat formam; ſed etiam ſubiectum, eadem formalitas poteſt conſtituere diuerſos effectus formales, ſi ſubiecta, quæ denominat, ſint diuerſa. Hæc autem formalitas illud, a quo oritur, denominat *agens*, ſeu *educens*; &, id, in quo eſt, denominat *paſſum*, & ideo diuerſos conſtituit effectus formales. Sed quid? ſi eadem entitas *agat*, & *recipiat*; erunt ne eadem formalitas *agens*, & *patiens*? Nequaquam; ſed diuerſæ: quia *agens*, ſeu *educens* dicit in recto virtutem actiuam cum eductione, & connotat virtutem paſsiuam; è contrà verò *patiens*, *ſeu paſſum*, quod quidem ſufficit, vt formaliter diſtinguantur *agens*, & *paſſum*, quando coniunguntur in eâdem entitate. *Actio* verò, & *paſsio* eodem modo connotant *agens*, & *paſſum*, vt ſuprà diximus, & propterea nõ ſunt duæ formalitates.

26 Hinc eſt, quòd ratio communis actionis præciſa ab eductione, & creatione contrahitur ad eductionem, & paſsionem per eãdem omnino differentiam: nam, cùm ſint idem formaliter *paſsio*, & *eductio*, eadem differentia, quæ genus ſuperius contrahit ad *eductionem*, debet illud contrahere ad *paſsionem*; atque adeò *paſsio* eſt quædã ſpecies, quæ ſub actione in communi, tanquam ſub genere proprio continetur.

27 Obijcies ſecundo: *actio*, & *paſsio*, non diſtinguuntur realiter, neque formaliter, qua ergo ratione conſtituunt diuerſa prædicamenta? Reſpondeo, *actionem*, & *paſsionem* conſtituere diuerſa prædicamenta ratione diuerſarum denominationũ, quas tribuunt *agenti*, & *paſſo*: hæ enim denominationes *agentis*, & *paſsi*, non ſubordinantur tanquam prædicatum inferius, & ſuperius, & ideo diuerſas conſtituunt ſeries, ſeu categorias. Id confirmatur ex Ariſtot. qui in Antepræ dicam. capit. 5. & libr. 5. Phyſicor. text. 9. & libr. 5. Metaph. text. 14. vbi enumerauit prædicamenta, licèt alia prædicamenta in abſtracto recenſuerit in aliquo ex his locis; nunquam tamen meminit *actionis*, & *paſsionis* in abſtracto; ſed in concreto, videlicet *agere*, & *pati*; vt denotaret non conſtituere diuerſa prædicamenta, quia ſint diuerſæ formalitates; ſed quia diuerſos

uerſos effectus formales conſtituunt.

28 Dices, cur ergo non conſtituunt aliud prædicamentum, quatenus terminum denominant productum; quandoquidem hæc denominatio non ſubordinatur alijs duabus tanquam prædicatum inferius, vel ſuperius? Ne ſimus religioſi nimis in obſeruando numero prædicamentorum. Potuerunt aſsignari plura; potuerunt & pauciora: redacta verò ſunt ad decenarium numerum; ne, ſi plura aſsignarentur, confuſionem parerent; vel ſi pauciora, obſcura admodum relinqueretur coordinatio prædicatorum, quæ ad rectè conſtruendos ſyllogiſmos eſt neceſſaria; præſertim cum ad ſimilitudinem horum facile ſit alia coordinare prædicata, quæ, licet in eandem cum iſtis ſeriem non concurrunt; tribuunt tamen denominationes, quæ ad iſtorum normā facile coordinari poſſunt.

SECTIO IIII.

An actiones, & paſsiones ſpecificentur ab agente, paſſo, & termino?

29 Dicitur vna res ſpecificari ab alterâ, quando talem habet connexionem cum illâ, vt poſteriori hâc variatâ ſecundùm ſpeciem; illa etiam ſpecificè varietur. Diximus ſection. 1. actionem, & paſsionem habere connexionem cum agente, & paſſo; imò & cum termino, ſi ab illo diſtinguantur. Inquirimus in præſenti: an hæc connexio ſit talis, vt, quolibet ex illis ſecundum ſpeciem variato, actio etiam, & paſsio ſpecificè varientur? Et quidem certum eſt apud omnes, tam actionem, quàm paſsionem ſpecificari à termino; atque adeò difficultas ſolum procedit de agēte, & paſſo.

30 Dico primò actio ſpecificatur ab agente (idem eſto de paſsione) ita vt hoc ſecundum ſpeciem variato ſit etiam actio diuerſa ſpecie, etiamſi paſſum, & terminus eadem perſeuerent. Ita Pater Hurtado 1. part. tractat. 2. diſputation. 17. numer. 18. & P. Arriaga in Phyſ. diſput. 9. ſect. 4. ſubſection. 5. & aliqui recentiores. Eam expreſſè tradit D. Thom. prima ſecundæ, quæſtion. 1. articul. 3. vbi agens de diſtinctione actionis, & paſsionis ait; *Vtrunque horum ab actu ſpeciem ſortitur; actio vero ab actu, qui eſt principium agendi; paſsio vero ab actu, qui eſt terminus motus noſtri.* Idem docet, prima parte, quæſtion. 77. articul. 3. & iterum repetit, quæſtion. 6. de Potentia articul. 8. vbi, etſi addat, ſpeciem propriè deſumi à termino, eſſe autem naturale à principio, non negat id, quod immediate antea dixerat. Idem expreſsè docet, prima parte, quæſtion. 14. artic. 5. ad tertium.

31 Probatur ratione: & ponamus exemplum in duabus calefactionibus tendentibus in eundem

dem calorem in hoc paſſo, quarum vna ſit à luce, & altera à calore. Quælibet ex iſtis habet connexionem cum ſuo agente tanquam actus proprius illius taliter, vt in hoc vniuocè conueniat cum alijs actionibus habentibus connexionem cum eodem agente: ſed agētia diſtinguuntur ſpecie: ergo & actiones. Patet cōſequentia: quia non propter aliam rationem ſunt actiones ſpecie diuerſæ, quando termini ſunt ſpecie diuerſi, niſi quia connectuntur cum illis tanquam actuales productiones illorum: ergo, cum connectantur etiā cum agentibus tanquam actus proprij illorum, ſpecie diſtinguētur, ſi agentia ſpecie diſtincta fuerint. Confirmatur: quia reſpectus diſtinguuntur ſpecie, quando termini, ad quos ordinantur, ſunt ſpecie diuerſi, vt nullus non concedit: ſed reſpectus, quo calefactio ordinatur ad agens, habet pro termino ipſum agens: ergo, variato agente ſecundum ſpeciem, variabitur etiam ſpecifice reſpectus.

32 Reſpondent aduerſarij, calefactiones lucis, & caloris non eſſe actus illorum vt ſpecie diſtinctorum; ſed prout conueniunt in hoc, quod eſt continere calorem. Vnde aiunt, diuerſitatem ſpecificam horum agentium per accidens ſe habere ad terminandos reſpectus earum calefactionum. Sed contrâ: calefactio lucis (& idem dicito de calefactione caloris) eſt actus illius, quatenus oritur ab ipſâ; ſed, oritur à tota entitate lucis: ergo eſt actus totius entitatis lucis. Minor probatur: quia calefactio oritur à luce ante operationem intellectus: ſed ante operationem intellectus entitas lucis eſt vna, & indiuiſa in plura prædicata: ergo oritur ab illâ ſecundùm totam eius entitatem: ergo eſt actus totius entitatis: ergo reſpicit totam entitatem lucis. Cum autem entitas lucis ſit ſpecie diſtincta à calore, calefactio lucis reſpiciet illam vt ſpecie diſtinctam à calore. Confirmatur: quia lux cauſat calorem vt cauſa æquiuoca; calor verò vt vniuoca. Eſt dicere: lux cauſat calorem vt cauſa diuerſæ ſpeciei à calore, & calor vt cauſa eiuſdem ſpeciei cum illo: ſed lux vt talis eſt diuerſæ ſpeciei à calore, & calor vt talis eſt eiuſdem ſpeciei cum ipſo calore producto: ergo vt tales ſunt, cauſant calorem: ergo vt tales continent calorem, & calefactiones, per quas illum producunt, ac per conſequens calefactiones non reſpiciunt has cauſas, prout conueniunt in aliquo prædicato communi; ſed prout ſpecie diſtinctas.

33 Alij reſpondent, actionem ſumere prædicatum genericū ab agente; prædicatum verò ſpecificum à termino, quia terminus eſt quaſi forma extrinſeca actionis, & in rebus phyſicis ſpecies ſumitur à formâ ſolâ. Lubens admitto, actionem ſumere prædicatum genericum ab agente, quia ratio ſuprema illius reſpicit agens præ-

ciſe

ciſe vt agens iuxta tuam ſententiam: ſed datur etiam in actione reſpectus ad tale agens vt tale eſt: ergo iſte reſpectus ſpecificabitur ab agente vt tali. Minor conſtat, tùm ex numero præcedente; tùm etiam, quia calefactio proueniens à luce non ſolum eſt exercitium agentis vt ſic; ſed etiam talis agentis, nempè lucis: ergo, ſicut connectitur eſſentialiter cum agente vt ſic, quia eſt exercitium illiùs, ita etiam cõnectetur eſſentialiter cum tali agente, quia eſt exercitium talis agentis: ergo non ſolum ſumit ſuum prædicatum genericum ab agente vt ſic; ſed etiam ſpecificũ à talitate agentis.

34 Ex hoc infero, non ſolùm terminum eſſe formam extrinſecam actionis; ſed etiam agens, quia forma extrinſeca actionis ſecũdùm communem acceptionem ea dicitur, per ordinem ad quam ſpecificatur ipſa actio. Et, licèt daremus, terminum ſe habere tanquam formam, agens verò tanquam materiam extrinſecam actionis, inde tamen non probatetur, actionem ſpecificari ſolùm à termino, quia in rebus phyſicis non ſolum ſumitur ſpecies à formâ, ſed etiam à materiâ, vt diximus, diſp. 6. ſect. 4.

35 Dico ſecundo: eductio per ordinem ad ſubiectum ſufficienter diſtinguitur ſpecie à creatione, quæ talem ordinem non dicit, etiamſi ſint eiuſdem agentis, & eiuſdem termini. Eſt P. Hurt. in Phyſic. diſput. 11. ſect. 8. & P. Arriag. ſuprà concluſion. 3. Probatur: quia in opinione omnium eductio eſſentialiter diſtinguitur à creatione ex eo, quòd illa rem producat in ſubiecto; hæc vero extra ſubiectum: ergo diſtinguitur ex eo, quod vna dicat ordinem ad ſubiectum; ſecus alia. Confirmatur: quia eductio non minus reſpicit paſſum, quàm agens, eſt enim actus agentis in paſſo: ergo ſicut ſpeciem ſumit per ordinem ad agens, vt diximus concluſione prima, ita etiam per ordinem ad paſſum. Dices diſtinctionem ſpecificam eductionis, & creationis non ſumi ex paſſo; ſed ex modo tendendi in terminum. Fateor diſtingui ex modo tendendi in terminum: at modus tendendi ex eo ſolùm eſt diuerſus, quòd eductio producit terminum dependenter à ſubiecto; creatio vero independenter: ergo ex eo diſtinguuntur, quod vna reſpicit ſubiectum, ſecùs alia.

36 Pater Suarez dicit, creationem diſtingui ab eductione, quia hæc producit terminum cum modo vnionis; illa vero cum modo perſeitatis. Vndè etiamſi in Euchariſtiâ eadem quantitas per creationem producatur, quæ antea producebatur per eductionem; nihilominùs ait has actiones ſpecificari à termino, quia vna habet pro termino quantitatem cum modo perſeitatis; alia verò quantitatem cum modo vnionis. Sed contrà: etiamſi creatio attingeret ſolùm quantitatem ſine modo perſeitatis, & eductio ſine modo

do vnionis, poſſet per hanc produci quantitas dependenter à ſubiecto, & per illam independenter: ergo haberent rationem creationis, & eductionis, ac per conſequens ſpecie diſtinctæ eſſent, etiam ſi ex parte termini nulla eſſet diſtinctio. Antecedens probatur: quia, eo ipſo quod per vnam actionem produceretur quantitas in paſſo, & per alteram extra paſſum, per primam produceretur dependenter à ſubiecto, cùm iſtud concurreret ad illam; & per ſecundam independenter, cùm nullum ſubiectum concurreret ad illam: ergo, &c.

37 Ex hac concluſione inferes, eductiones inter ſe etiam diſtingui ſpecie, quando ſubiecta ſpecie diuerſa ſunt: vt, ſi vera eſſet ſententia adſtruens, materiam cœli, & ſublunarem eſſe ſpecie diſtinctas, eductio, per quam Sol producit lucem in materia cœli, erit ſpecie diſtincta ab eductione, per quam ipſe Sol producit lucem in materià ſublunari. Ratio eſt: quia quælibet ex illis reſpicit eſſentialiter ſubiectum ſpecie diſtinctum: ergo reſpectus illi ſpecie diſtinguuntur in vtrâque. Huc faciunt, quæ adduximus pro prima concluſione. Idem, quod diximus de actione, dictum puta de paſſione ſuo modo. Ex hucuſque dictis in hâc ſectione colliges, vt duæ actiones ſint eiuſdem ſpeciei, neceſſarium eſſe, quod agentia, ſubiecta, & termini vtriuſque non diſtinguantur in ſpecie; ſed quod agens vnius ſit eiuſdem ſpeciei cùm agente alterius, & ſubiectum vnius cum ſubiecto alterius, ac denique terminus vnius cum termino alterius. Vtrùm autem hoc ſufficiat? dicam ſectione ſequenti.

38 Obijcies: idem effectus in ſpecie poteſt oriri ab agentibus ſpecie diuerſis, & recipi in ſubiectis ſpecie diuerſis: ergo idem dicendum erit de actione. Antecedens eſt certum: idem enim calor poteſt oriri ab igne, & à Sole; &, eadem lux poteſt recipi in materia ſublunari, & cœleſti, etiamſi ſpecie diſtinguantur. Reſpondeo, effectum non dependere ſe ipſo ab agente, & paſſo; ſed mediâ actione. Vndè non mirum, quòd mediâ hâc actione poſsit dependere ab hoc agente, & ab hoc paſſo, & mediâ aliâ dependere ab alio. At vero actio ſe ipſâ, & per ſuam eſſentiam immediatè dependet ab agente, & paſso, & ideò neceſſe eſt, quod variato agente, aut paſſo, non perſeueret eadem eſſentia actionis; quia illis variatis non poteſt non variari eſſentia, quæ ſe ipſâ eſt illis connexa. Hæc doctrina vniuerſalis eſt ad omnes modos, quādo quidem ſe ipſis affiguntur rebus, quarum ſunt modi.

SECTIO V.

Quid dicendum ſit, ſi agentia, ſubiecta, & termini numero diſtinguantur?

39 Diximus ſectione præcedente, actiones ſpecie

cie diſtingui ex diſtinctione ſpecifica ſiuè agentis, ſiuè ſubiecti, ſiuè termini. Inquirimus modò: an, ſi agentia, ſubiecta, & termini ſolo numero diſtinguantur; ſolo etiam numero diſtinguendæ ſint actiones; vel, poſsint ſpecie diſtingui? Exempli gratia, poteſt ignis A. producere hunc numero calorem in hoc paſſo per plures actiones ſeorſim; poteſt itidem ignis B. producere alium numero calorem in alio paſſo per plures etiam actiones ſeorſim. Inquirimus: an actiones, per quas ignis A. poteſt producere hunc numero calorem in hoc paſſo, ſint ſpecie, vel numero potiùs ſolo diſtinctæ ab actionibus, per quas alius ignis numero diuerſus poteſt producere alium numero calorem in alio numero paſſo?

40 Ratio dubitandi eſt: quia omnes actiones ignis A. reſpectu huius numero paſsi, &c. habent aliquod prædicatum intrinſecum commune omnibus, quod actiones ignis B. reſpectu alterius numero paſsi, &c. non habent: hoc prædicatum debet eſſe ſpecificum: ergo actiones ignis A. & ignis B. diſtinguuntur ratione alicuius prædicati ſpecifici: ergo diſtinguuntur ſpecie. Maior eſt certa: quia omnes actiones ignis A. conueniunt in hoc, quod eſt habere connexionem cum ipſo igne A. & omnes actiones ignis B. conueniunt in hoc, quod eſt habere connexionem cum ipſo igne B. Minor autem probatur: quia, vt ſupponimus, hoc prædicatum eſt cōmune pluribus actionibus, quæ ab igne A. ad hunc terminum in hoc paſſo procedere poſſunt, quæ quidem actiones ſaltem numero diſtinguuntur, & idem eſt de alio prædicato, quod inueniri diximus in actionibus ignis B.: ergo tale prædicatum eſt commune pluribus indiuiduis: ergo ſpecificum, quia ſpecies eſt prędicatum commune pluribus indiuiduis.

41 Male vexat recentiores hæc ratiocinatio. Quidam plane fatētur, diſtingui ſpecie tales actiones. Alij vero dicunt, ſpeciem poſſe eſſe logicā, & phyſicam. Logicā vocant eā, quę cū ſit prædicatū pluribus indiuiduis cōmune; ſumitur tamē in ordine ad cōnotata ſolo numero diuerſa. Phyſicā vero vocant eam, quæ deſumitur in ordine ad connotata ſpecie diuerſa. Hac ratione diſtinguuntur ſpecie homo, & equus, quia ſpecificæ differentiæ eorum habent connotata ſpecie diſtincta, operationes videlicet ratiocinandi, & hinniēdi. Dicunt autem, ſpecie logica diſtingui actiones ignis A. & actiones ignis B., quia tantum diſtinguuntur ex eo, quod reſpiciant agentia ſolo numero diuerſa.

42 Ego vero exiſtimo, eas actiones non ſpecie, ſed numero ſolùm diſtingui. Nullum aſſero authorem pro hac ſententia, quia nullum vidi, qui hanc quæſtionem in terminis attigerit. Probatur: quia prædicatum in quo conueniunt omnes actiones ignis A. (& idem dico de prædicato in quo cōueniunt actiones ignis B.) trāſ-

ce ndit

cendit differentias indiuiduales illarum; ergo non poteſt eſſe ſpecificum. Conſequentia eſt bona ex Logica diſp. 13. ſect. 8. vbi probaui, prædicata tranſcendentia ia non poſſe induere rationem generis, aut ſpeciei, etiam ſi præſcindi poſsint à pluribus ſpeciebus, ſeu indiuiduis: propter quam rationem, ens, quod præſcindi poſſe arbitror à ſubſtantia & accidenti, dixi non eſſe genus reſpectu illorum. Antecedens autem probatur: quia illud prædicatum nihil aliud eſt, quam connexio harum actionum cum differentia indiuiduali ignis A., huius numero ſubiecti, &c. ſed hæc connexio inuenitur formaliter in talitate indiuduali cuiuslibet actionis ex iſtis: ergo tranſcendit. Minorẽ probo: quia talitas indiuidualis cuiuslibet iſtarum actionũ tribuit huic agenti, quod terminum efficiat taliter, hoc eſt, per talem numero actionem (& ſimiliter tribuit paſſo, quod taliter recipiat terminum, &c.) ergo afficit illud; quia non poteſt illi tribuere hunc effectum formalem, niſi illud afficiat; ſed non afficit illud per vnionem ſuperadditam, cum entitas realis actionis non afficiat agens per vniónem: ergo differentia illa indiuidualis ſe ipſâ afficit agens: ergo ſe ipſâ connectitur formaliter cum illo: ergo connexio cum agente inuenitur formaliter in hâc differentiâ indiuiduali, ac per conſequens eſt ratio tranſcendens. Id, quod dictum eſt de actionibus, dictum puta de vnionibus nectentibus hanc numero materiam, & hanc numero formam. Quid vero dicendum ſit de præſentijs, ſi ſint modi dicam infrà diſp. 22.

SECTIO VI.

Expediuntur aliquæ difficultates circa actionem?

43 PRima eſt, qua ratione differant actiones immanentes à tranſeuntibus? Et primò certum eſt, dari actiones immanentes, & tranſeuntes. Immanentes dicuntur illæ, quæ tanquam in ſubiecto remanent in agente, à quo procedunt. Tranſeuntes, quæ tranſeunt ad ſubiectum diſtinctum. Eſt tamen non parua difficultas in explicando, vnde deſumendum ſit, quod actiones ſint perſe immanentes, ſeu trãſeuntes P. Hurt. diſpu. 3. de Anima, ſect. 2. ſubſect. 5. docet, illam eſſe actionem perſe immanentem, cuius terminus natura ſua eſt immanens. Vndè infert, actionẽ intelligẽdi eſſe immanentem per ſe, quia terminatur ad ſpeciem expreſſam, quæ ex naturâ ſuâ petit tanquam in ſubiecto manere in intellectu, à quo procedit. Hæc tamen ſententia, vt iacet, eſt falſa: quia iuxta ſententiam ipſius Patris, Deus poteſt ſe ſolo ſpeciem expreſſam producere in noſtro intellectu. Demus ergo quod eam producat: actio, per quam Deus produceret ſpeciem expreſſam in meo intellectu ex ſe terminaretur ad terminum naturâ ſuâ immanentem; & nihilominus repug-

repugnaret illi eſſe immanentem, quia non poſſet recipi in principio efficiente, à quo oritur: ergo, &c.

44 Alij dicunt, eas actiones eſſe perſe immanentes, quæ oriuntur ab agente vitali. Sed nō minus diſplicent hi: quia plures actiones oriuntur à viuente etiam vt tali, quæ non ſunt immanentes; locutio enim, quæ eſt productio ſoni dearticulati, oritur à viuente, vt tali, vt nemo dubitat, & eſt tranſiens in communi ſententia, quia ille ſonus recipitur in aere percuſſo inter linguam, & palatum, & dentes. Deinde nōnullæ ſunt actiones immanentes perſe, quæ nō oriuntur à principio vitali. Tales ſunt illæ, per quas eſſentia quæuis ſuas in ſe producit paſsiones, vt dicemus in lib. de Anim. ergo, &c.

45 Ego verò exiſtimo, immanentiam perſe actionis deſumendam eſſe ex agente, & termino ſimul. Itaque ea actio eſt perſe, & eſſentialiter immanens, quæ eo ipſo quod eſt ab hoc agēte in ſpecie (hoc eſt ab agente huius ſpeciei) circa hunc terminum in ſpecie (hoc eſt circa terminum huius ſpeciei) debet tanquam in ſubiecto manere in ipſo agente, vel ſaltem in eodem compoſito cum illo. Probatur: quia ea actio erit perſe, & eſſentialiter immanens, cui immanentia in ſuo agente cōuenit ratione alicuius prædicati eſſentialis: ſed illi, quæ prout eſt ab hoc agente in ſpecie in talem terminum in ſpecie, debet manere in ſuo agente, conuenit immanentia ratione alicuius prædicati eſſentialis: ergo eſt perſe, & eſſentialiter immanens. Minor eſt certa: quia, cum actio ſpecificetur ab agente, & termino, id, quod illi conuenit, prout connectitur cum tali agente, & tali termino in ſpecie, conueniet illi ratione prædicati ſpecifici, quod eſt prædicatum eſſentiale.

46 Quod verò ad rationem actionis perſe immanentis, non ſit neceſſarium, quod maneat in ipſo principio effectiuo; ſed ſufficiat, quod perſe maneat in ſubiecto conſtituente vnum compoſitum cum agente, à quo procedit, facile probari poteſt: quia, eo ipſo quod actio maneat in ſubiecto conſtituente vnum compoſitum cum agente, dicetur compoſitum illud agere in ſe ipſo, & actio manere in ſuo agente: ergo, ſi actio ratione prædicati ſpecifici petat manere in ſubiecto cōſtituente vnum compoſitum cum ſuo agēte, erit perſe, & eſſentialiter immanens. Antec. prob. quia, vt totū aliquod dicatur agere, ſufficit, quod vna pars illius agat; &, vt dicatur recipere, ſufficit, quod vna pars illius recipiat. Id eſt certum apud omnes: ergo, vt dicatur agere in ſe ipſo, ſufficiet, quod ſecundum vnam partem agat, & ſecundum alteram recipiat, ac per cōſequens id ſufficiet, vt actio dicatur manere in ſuo agente.

47 Ex hoc colliges Primò, intellectionem, ſenſationem, & nutritionem eſſe actiones perſe, & eſſentialiter immanentes: quia,

prout

prout ſunt á ſuis agentibus in ſuos terminos, debent manere in ipſis agentibus ratione prædicati ſpecifici ſingularum, vt dicemus in lib. de Ani. Colliges ſecundò, non eſſe per ſe immanentẽ eam actionem, quæ ita manet in ſuo agente, vt ex ſuo conceptu ſpecifico non petat recipi vel in ipſo agente, vel ſaltẽ in ſubiecto conſtituente vnum cõpoſitum cum illo. Talis eſt calefactio, qua vna manus alteram calefacit: quia, licèt hæc actio maneat in eo compoſito, à quo efficitur; tamen eodem modo daretur talis actio, etiamſi manus calefacta non eſſet vnita calefaciẽti, & ideo per accidens eſt ad hanc actionẽ, quod maneat in ſuo agente. Talis eſt etiam actio, qua lapis producit in ſe ipſo ſuam præſentiam (etiamſi iſta ſit modus ipſius lapidis, de quo infra diſp. 22.) quia, licèt lapis nõ poſsit hanc præſentiam in alio producere; id tamen non prouenit ex eo, quod talis productio, eo ipſo quod eſt ab agente hoc circa terminum, ſeu præſentiam huius ſpeciei, debeat manere in ſuo agente, (iſte enim lapis poteſt producere aliam præſentiã eiuſdẽ ſpeciei in quouis corpore ſibi colligato, vt experientia conſtat) ſed ex eo, quod hæc præſentia ratione ſuæ differentiæ indiuidualis ſit affixa huic ſubiecto, vt modus illius: ergo hæc actio non eſt immanens ex conceptu ſpecifico, & eſſentiali, ſed ſolùm ex conceptu indiuiduali, atque adeò non erit eſſentialiter immanens.

48 Hinc facilè definietur actio per ſe tranſiens: eſt enim illa, *quæ ex eo, quod ſit ab hoc agente in ſpecie in talem terminum in ſpecie, non eſt determinata ad hoc, vt maneat tanquam in ſubiecto, vel in ipſo agente, vel in eodem compoſito cum illo.* Id facilè colligitur ex dictis pro actione eſſentialiter immanente. Ex dictis colliges, actionẽ per ſe tranſeuntem poſſe contrahi per differentiam indiuidualẽ, ratione cuius ſit actualiter immanens ex naturâ rei: actionẽ verò per ſe immanentem non poſſe contrahi per differentiam indiuidualẽ, ratione cuius ſit actualiter tranſiens ex naturâ rei. Ratio diſparitatis eſt: quia ea eſt actio tranſiens per ſe, quæ ex conceptu ſuo ſpecifico non eſt determinata, vt recipiatur in ſubiecto indiſtincto á ſuo agente: at cũ iſto conceptu non pugnat differentia indiuidualis determinans talẽ actionem, vt ſit in ſuo agente, quia ad id, ad quod non eſt determinata res per prędicatum ſpecificum, poteſt determinari per differentiam indiuidualem, vt conſtat: ergo, &c. At verò actio per ſe immanens eſt illa, quæ ex ſuo conceptu ſpecifico eſt determinata, vt recipiatur in ſuo agente: conceptus autem ſuperior ex ſe determinatus ad aliquid non poteſt contrahi per inferiorẽ differentiam ex ſe determinatam ad oppoſitum; quia iam eadem realis entitas eſſet ex ſe determinata ad oppoſita: ergo actio per ſe immanens nõ poteſt cõtrahi per differentiam indiuidualem ex naturâ rei tranſeuntem.

Secunda difficultas eſt.

49 A Quonã indiuiduentur actiones? Reſpondeo, quamlibet actionem indiuidualem habere connexionẽ cum hoc numero agente, cum hoc numero termino, &, ſi ſit eductio, cum hoc numero paſſo. Sed, cum inter hæc poſsint plures numero actiones verſari, neceſſarium eſt, quod in quâlibet ex illis addatur talitas, quæ ſe ipſâ ab alijs ſecernatur, in quâ talitate iam ſuprà diximus imbibi formaliter cõnexionem cum hoc numero agente, paſſo, & termino.

Tertia difficultas eſt.

50 AN vna actio poſsit per aliã actionem produci? Certum eſt, non poſſe naturaliter. Incertũ verò, an poſsit de potentia Dei abſoluta. Quidam docent, poſſe fieri. Ratio eorum eſt: quia, ſi aliqua eſſet implicatio, maximè, quod de ratione actionis eſt, quod ſe ipſâ ab agente procedat: at hæc nulla eſt implicatio, quia, etſi de ratione actionis ſit, quòd ſe ipſâ procedat ab agente, cuius eſt propria; tamẽ non eſt de ratione illius, quòd ſe ipſâ procedat ab agente, cuius nõ eſt propria actio, & ideò ab hoc agente rectè poterit prodire per actionem ſuperadditam: ad eum modum, quo ſuprà diſp. 8. diximus ſubſiſtentiam creatam, etiamſi ſit modus naturę propriæ, poſſe tamẽ alienæ vniri per vnionem ſuperadditam; quia de ratione modi tantum eſt, quod ſe ipſo vniatur rei, cuius eſt modus; nõ verò rei cuius non eſt modus: ergo, ſi aliunde nõ implicet, poterit ab extraneo agente oriri per actionem ſuperadditã.

51 Alij, inter quos eſt P. Hur. in Met. diſp. 16. ſect. 5. aſſerunt, id implicare. Ratio implicationis eſſe poteſt: quia de conceptu actionis vt talis abſolutè loquendo eſt eſſe actum actiui, prout actiuum eſt, in quo diſtinguitur à termino, qui eſt actus agentis, vt dicebamus diſp. præcedente ſect. 1. & propter eã actio dicitur eſſe exercitium actuale potentiæ actiuæ, in qua continetur: ergo de conceptu actionis vt talis eſt ſe ipſâ actuare potentiam actiuam (in qua continetur) & non per actum ſeu exercitium ſuperadditum: ſed, ſi orietur ab agente aliquo per actionem ſuperadditam, actuaret potentiam illam actiuam per actum ſuperadditum, & non ſe ipſâ: ergo iam ſecum ipſa pugnaret.

52 Confirmatur: quia de ratione actionis, vt actio eſt, eſt eſſe exercitium actuale potentiæ actiuæ, in qua continetur: ergo de ratione actionis eſt, quod ſe ipſâ dependeat à tali potentiâ actiuâ, & non per actionẽ ſuperadditã; alioqui hæc eſſet actuale exercitiũ potentiæ, & non illa: atqui id, quod eſt de ratione actionis, vt actio eſt, debet inueniri in ſingulis actionibus: ergo nulla poteſt dari actio, quæ non dependeat ſe ipſa à potentiâ actiuâ, in qua continetur.

53 Dices: de ratione actionis, vt actio eſt, eſt eſſe exercitiũ actuale potentiæ actiuæ, in quã immediatè

diatè continetur; non verò aliarum. Sed contrà: immediatè contineri in virtute actiua nihil aliud eſt, niſi, quod in illa contineatur tanquam exercitium illius: ergo idem eſt dicere eſſe exercitium actuale potentiæ, in qua continetur immediatè, ac dicere, eſſe exercitium actuale potentiæ, cuius eſt exercitium actuale, quæ quidem eſt inanis, & nugatoria repetitio. Vt autem hanc fugiamus, tenemur abſolute dicere, quod de ratione actionis eſt eſſe exercitium potentiæ actiuæ, in qua continetur. Cum autem contineri debeat in quâcunque potentiâ, à quâ oritur, neceſſarium eſt, quod de ratione actionis ſit, oriri ſe ipſa tanquam exercitium actuale à quâcunque potentiâ actiua, in qua cõtinetur.

54 Hinc ſoluitur argumentũ oppoſitæ ſententiæ. Eſt enim diſparitas inter actionem, & alios modos, qui rebus, quarũ non ſunt modi, vniri poſſunt per vnionem ſuperadditam: quia de ratione modi non eſt non vniri abſolute per vnionem ſuperadditam, cum indiuiſibile quantitatis, qui eſt modus vniens partes ipſius quantitatis inter ſe, vniatur de facto materiæ per vnionem ſuperadditam; ſed tantum eſt de ratione modi, quod rei, cuius eſt modus, non vniatur per vnionem ſuperadditã, & ideò non pugnat cum ratione modi, quod per vnionem ſuperadditam vniatur alteri. At verò de ratione actionis vt talis eſt actuare ſe ipſâ non hanc, vel illam; ſed abſolute potentiam actiuam, in qua continetur, & à qua oritur, & ideò, eo ipſo quòd oritur à potentiâ aliquâ actiuâ, debet ſe ipſâ illam actuare. Hæc ſententia eſt communis apud philoſophos, & Theologos, & ideò eſt amplectenda etiamſi ratio adducta rem non omnino conuincat. Eſt tamẽ valde probabilis.

DISPVTATIO XXI.

De Infinito.

INfinitum in præſenti dicitur, quod nullum habet limitem, nec que vllis cõtinetur terminis. Res ſane cognitu difficilis; ægre enim finita, & nimis limitata intellectus noſtri acies rem ſine limite poteſt apprehendere, ne dum perſcrutari. Aggredienda nihilominus eſt nobis eius explicatio, vt noſtro muneri faciamus ſatis, faxit Deus quod fœliciter.

SECTIO I.

Nonnulla præſuppoſita.

1 DVplex infinitum ſolet diſtingui. Vnum, quod eſt tale abſolutè, & ſimpliciter: aliud, ſecundùm quid. Abſolutè, & ſimpliciter infinitum dicitur, quod eſt infinitum ſecundùm eſſentiam; id videlicèt, cuius eſſentia non agnoſcit limitem, neque vllo clauditur termino: talis eſt ſolus Deus, cuius eſſentialis infinitas in eo conſiſtit, quod nec ſit ab alio, nec

propter aliud; ſed à ſe, & propter ſe. Infinitum ſecundù n quid dicitur, quod, cum eſſentiam limitatam habeat; tamen ſecundùm aliquam rationem eſt infinitū, videlicèt ſecundùm extenſionem, vel ſecundùm intenſionem, vel ſecundùm numerum. Talis eſt quæuis creatura, quæ eſſentialiter eſt finita, quia habet eſſe ab alio; eſſet tamē ſecundū quid infinita, ſi quoad extenſionem, vel intenſionem non haberet finem.

2 Rurſus infinitum ſecundùm quid aliud dicitur in actu; aliud in potentia. Infinitū in actu eſt, quod actu habet entitatem nullis terminis actu clauſam: talis eſſet quantitas ita actualiter extenſa, vt nullam haberet partem, quæ prima eſſet, aut vltima. Propterea infinitum in actu definitū eſt ab Ariſt. 3. Phyſ. tex. 34. *Cuius partes accipienti reſtant aliæ, & aliæ in infinitum accipiendæ.* Infinitum in potentia eſt, quod habet actu terminum; non tamē in potentia, quia, quâlibet parte illi ſuperadditâ, poteſt deinceps alia ſuperaddi. Primum infinitum dicitur *Categorematicum*, quia ſecundùm id, quod actu habet, eſt infinitum, neque alterius indiget adminiculo ad infinitatem actualem: ſicut terminus, qui adæquatè, & ratione ſui ſignificat in propoſitione dicitur *Categorematicus* apud Logicos. Poſtremum infinitum dicitur *Syncategorematicum*, quia non eſt infinitum ratione eorum, quæ actu continet; ſed eorum, quæ illi poſſunt adiungi: ſicut terminus, qui non ſignificat niſi alteri coniunctus, dicitur *Syncategorematicus* apud Logicos. Et quidem, ſi ſint poſsibiles infinitæ partes quantitatis, ſeu infinitæ vnitates, certum eſt, dari de facto infinitum ſyncategorematicum cum de facto dentur plures vnitates & partes, quibus, qualibet adiuncta, aliæ, & aliæ in infinitum adiungi poſſunt. Scopus ergo huius diſputationis eſt inueſtigare, an poni poſsit in rerum naturâ *infinitum in actu*, ſeu *Categorematicum*, ſiue in multitudine, ſiue in magnitudine, ſiue in intenſione? Pro reſolutione ergo difficultatis.

3 Pono primo, ex duplici capite prouenire poſſe, quod repugnet infinitum in actu. Primò ex eo, quod entitates poſsibiles certo numero teneantur, vltra quem non ſint aliæ poſsibiles. Secundò ex eo, quod licèt poſsibiles ſint infinitæ entitates taliter, vt, quâuis poſitâ, poſsit poni alia, & alia in infinitum; nihilominus repugnet, quod ſimul ponâtur omnes in actu. Pono ſecundò, creaturas poſsibiles eſſe infinitas, ſaltē quoad multitudinem, & magnitudinem quantitatiuam. Ita S. Thom. 1. p. q. 14. art. 12. quem ſequuntur communiter authores. Et probari poteſt de multitudine in actibus intellectus, & volūtatis: quia, cū quilibet actus intellectus ſit cognoſcibilis, & quilibet actus volūtatis ſit amabilis, nullus eſſe poteſt actus intellectus, qui nō poſsit per aliū reflexum cognoſci, & ille per aliū, & ſic in infinitum (idem eſt de actibus vo-

voluntatis ſuo modo) ergo ſunt poſsibiles infiniti actus intellectus,& voluntatis.

4 Si autem ſunt poſsibiles infiniti actus intellectus,& voluntatis,cur non erunt etiam poſsibilia infinita indiuidua cuiuslibet ſpeciei,vt infiniti homines,equi,&c. & infinitæ partes quantitatis? Et ratio à priori eſt: quia nulla dari poteſt implicatio ex parte rerum; ſi enim non pugnant prædicata hominis cũ differentijs indiuidualibus, quas de facto nouimus, cur pugnabunt cum alijs,& alijs in infinitum? Neque dari poteſt repugnantia ex parte omnipotētiæ Dei, quia hæc extenditur ad omnia ea, quæ extra Deum non implicant ſecundum ſe, vt dixi diſp. 10. numero 40.

5 Confirmatur: quia creaturæ ſunt quædam participationes diuinæ perfectionis:ſed hæc, cum ſit infinita, eſt participabilis in infinitum, neque enim ita participari poteſt ab vlla creatura,vt non poſſit magis, & magis in infinitum participari: ergo ſunt poſsibiles plures, & plures creaturæ,à quibus in infinitum participari poſsit magis, & magis Diuina perfectio. Hæc ratio non ſolùm probat, eſſe poſsibilia infinita indiuidua cuiuſlibet ſpeciei; ſed etiam infinitas ſpecies infra Deum perfectiores, & perfectiores in infinitū. Id quod dictum eſt de multitudine,& magnitudine, dictum puta de intenſione; ſi gradus intenſionis ſint æquales in perfectione;ſecus ſi inæquales,vt dicam in lib. de Gener.

6 Pono quartò: non poſſe vnum infinitum ſiue multitudinis, ſiue magnitudinis claudi inter duos terminos. Hoc aſſertum eſt contra P. Arriagam hìc numero 4. ſed conſentiunt in illud omnes recentiores, vt ibi ipſe fatetur. Probatur: quia infinitum, vt vel ex ipſo nomine conſtat, eſt, quod non habet finem: at hoc tuum infinitum haberet finem: ergo eſſet finitum; non infinitum. Minorem probo: quia illud dicitur habere finem,quod hucuſque protrahitur, & non vltra: atqui iſtud tuum infinitum protraheretur vſq; ad certum terminum, & non vltra; ergo in eo termino finiretur,ac per conſequens haberet finem. Neq; hinc colligas, non poſſe dari infra Deũ infinitas ſpecies perfectiores, & perfectiores in infinitū: quia,cum nulla poſsit aſsignari ita perfecta, quam Deus infinite non excedat in perfectione, nulla poterit aſsignari, aut dari, vltra quam non poſſit dari alia,& alia perfectior infra Deum. Nec propterea iſtud infinitum creaturarum dicetur claudi termino, quia, cum Deus ſit extra totam illam collectionem, non dicetur terminus illius, cum non ſit vltimum illius collectionis. Quod maxime obſerua pro diſcrimine inter Deum,& ſpeciē, quæ eſſet vltima in collectione creaturarum.

7 Dicit P. Arriaga,de ratione infiniti non eſſe, quod non claudatur duobus terminis, hoc eſt, duobus punctis, ſeu vnitatibus determinati; ſed quod tot con-

ſtet partibus determinatis, ſeu vnitatibus, quæ, ſi ſucceſsiue numerētur pertranſiri, ſeu finiri nequeant. Sed contrà: ex eo infinitū non poteſt ſucceſsiuâ numeratione pertranſiri, quia in eo nulla vnitas, ſeu pars determinata datur, vltra quam non detur alia; ſed per te in hoc tuo infinito datur aliqua vnitas, ſeu determinata pars, vltra quam non detur alia: ergo non eſt, cur non poſsit ſucceſsiuâ numeratione pertranſiri. Maior propoſitio eſt mihi certa: quia intellectus eas tantùm partes numerare poteſt, quæ reuerà dantur in ipſa magnitudine, ſeu multitudine: ergo ad hoc, vt intellectus eas poſsit ita numerare, vt, vna numerata, ſemper ſit alia numerabilis, neceſſarium eſt, quod in magnitudine, ſeu multitudine numerandâ nulla reuerà detur vnitas, ſeu pars determinata, vltra quam reuerà non ſit alia.

8 Secundò impugnatur P. Arriaga argumento, quod ipſe adducit num. 43. & tandem num. 46 fatetur non habere ſolutionem, quæ ipſi ſatisfaciat. Ponamus ergo duas lineas, quæ in perfectum triangulum ab hoc puncto extendantur infinite verſus orientem ita liter, vt verſus ipſum orientem habeant terminos, ſeu puncta aliqua determinata, vltra quæ non protendantur. Tunc ſic: intercapedo, ſeu linea exiſtens inter duos terminos illarum linearum erit infinita, quia lineæ perfectè triangulares quo magis diſtant à centro, magis diſtant inter ſe, vt demonſtrant mathematici: cùm autem ſupponamus, lineas eſſe infinite extenſas vſque ad terminos, ſeu puncta, quæ tu dicis habere verſus orientem, neceſſarium erit, quod linea exiſtens inter duo illa puncta, ſit etiam infinita. Præter eā certum eſt non omnes lineas exiſtentes inter duas illas triangulares eſſe infinitas, quia intercapedo exiſtens inter illas duas propè centrum eſt finita: aliquæ ergo lineæ exiſtentes inter eas triangulares erunt finitæ, & aliquæ infinitæ. Deinde inter finitas aliquam cognoſcet Deus omnium maximam. Ponamus eſſe eam, quæ eſt inter puncta D. & E. Vel ergo quæ immediatè ſuccedit poſt hanc, eſt finita; vel infinita. Non finita, quia eſt maior maxima omnium finitarum, vt ſupponimus. Neque infinita: quia hæc tantum excedit præexiſtentem per exceſſum determinatum: ſed id, quod excedit aliquam extenſionem finitam per exceſſum tantùm determinatum, eſt finitum: ergo illa linea erit finita.

SECTIO. II.

Nonnulla corollaria.

9 Ex dictis ſectione præcedente infero primò, nullum infinitum multitudinis, ſeu magnitudinis augeri poſſe verſus eam partem, verſus quā eſt infinitum; vt, ſi linea eſſet infinite extenſa verſus orientem, nullum augmentum extenſionis poſſet admittere ver-

verſus ipſum orientem. Ratio eſt clara: quia ad hoc, vt maior fieret hæc extenſio verſus eam partem, neceſſarium erat, quod eſſet aliqua pars vltima, cui vniendum eſſet augmentũ denuo adueniens; ſed in infinito nulla datur vltima pars, vltra quam non ſit alia: ergo non poteſt illi aliquid adiungi verſus eam partem, verſus quam eſt infinitum.

10 Infero ſecundò, corpus infinitè extenſum non poſſe moueri verſus eam partem, verſus quam infinitè extenditur, nec ab ea parte: vt, ſi ab hoc puncto ſit linea infinitè extenſa verſus orientem, non poterit moueri ad acquirendum vnum palmum ſpatij, v. g. verſus orientem; neque ab oriente moueri ad acquirendum alium palmum verſus hanc partem, verſus quam ipſa linea eſt finita. Ratio eſt: quia ad hoc, vt moueretur ad acquirendum nouum palmum ſpatij verſus orientem, neceſſarium erat, quod in ea linea daretur pars aliqua vltima, quæ denuò tranſiret ad nouum illum ſpatij palmum occupandum: at non eſt aliqua pars vltima in hac linea verſus eam partem, vt diximus ſectione præcedenti: ergo, &c. Et eodem modo probari poteſt, quod moueri nequeat ab oriente verſus hanc partem, verſus quam eſt finita: quia non poſſet moueri linea ad acquirendum palmum ſpatij in hac parte, quin alium palmum ſpatij deſereret ab oriente: ergo neceſſarium eſſet, quod illa linea extenderetur verſus orientem vſque ad illum palmum ſpatij, & non vltra: ergo haberet partem aliquam vltimam, hoc eſt, vltra quam non daretur alia: atqui id eſt contra rationem infiniti: ergo, &c. Hæc doctrina eſt maximè obſeruanda pro pluribus difficultatibus ſoluendis in hac materia.

11 Infero tertiò, nullum infinitum ſiue extenſionis, ſiue multitudinis, &c. eſſe poſſe maius alio ſecundùm eam rationem, ſecundum quam eſt infinitũ. Probatur: Demꝰ duas lineas infinitas ab hoc puncto verſus orientem. Vt vna ex iſtis eſſet maior alterâ neceſſarium erat, quod tantã haberet extenſionem, quantam minor, & vltra illam aliquam adderet, quam minor non attingeret: ergo haberet aliquam partem vltimam: ſed eſt contra rationem infiniti habere partem vltimam: ergo, &c. Prima conſequentia eſt bona: quia illa extenſio dicitur habere partẽ aliquam vltimam, & finiri, quæ hucuſque protenditur, & non vltrà: ſed minor illa linea aliquam extenſionem haberet, vltra quam non protenderetur: ergo haberet partem vltimam in ſenſu dicto. Fateor, quod, ſi duæ lineæ eſſent infinitæ verſus orientem tantum, vna poſſet eſſe maior aliâ verſus hanc partem, verſus quam non eſſent infinitæ: at tunc vna diceretur maior alterâ, non quâ infinitæ ſunt; ſed quâ finitæ.

12 Objicies: producat Deus infinitos montes, & in ſingulis mõtibus formicas ſingulas: deinde

vniat Deus quantitatem illorum montium ex vna parte, & ex alia quantitatem formicarum, vtranque extenſam infinite verſus orientem. Vel ergo quantitas montium eſt maior quantitate formicarum, vel non? Si dicas primum: ergo datur vnum infinitum maius alio. Si dicas ſecundùm, quis credat? Quia ex vna parte non dantur plures formicæ, quam montes: ex alia verò parte quilibet mons eſt multo maior quâlibet formicâ: qua ergo ratione adhuc apparenti ſuaderi poterit, totum reſultans ex montibus non eſſe maius toto reſultante ex formicis? Fateor, ſingulos montes eſſe multo maiores ſingulis formicis. Nego tamen, quantitatem reſultantem ex montibus infinitis eſſe maiorem quantitate reſultante ex infinitis formicis.

13 Dices: totum nihil aliud eſt, quam ſuæ partes: ſed montes, ex quibus componitur vna quantitas, ſinguli ſunt maiores, quam ſingulæ formicæ, ex quibus componitur alia quantitas: ergo quantitas reſultans ex montibus, debet eſſe maior quantitate reſultãte ex formicis. Nego conſequentiam. Præſtò eſt ratio: quia ad hoc, vt illa quantitas ſit maior, & iſta minor, neceſſarium eſt, quod iſta habeat terminum, vltra quem illa protendatur, cum autem ſingulæ formicæ habeant terminum, vltra quẽ quilibet mons extendatur, nõ eſt, cur ſinguli montes nõ debeant eſſe maiores ſingulis formicis: at verò in quantitate tam ex formicis, quam ex montibus infinitis reſultante nullus datur terminus, ac per conſequens nulla poteſt eſſe maior aliâ, quia non poteſt porrigi vltra illam. Hanc doctrinã obſerua pro ſoluendis ſimilibus argumentis, quibus intendunt nonnulli authores probare, vnum infinitum multitudinis, ſeu magnitudinis eſſe maius alio. Quæ quidem argumenta conuincunt, vnum infinitũ poſſe habere aliquas vnitates, quas non habet aliud; non verò probant, vnum eſſe maius, vel minus alio. Ad eum modum, quo in ſententia adſtruente infinitas partes in continuo, etſi omnes concedant vlnam non habere plures partes, quàm vnum palmum, politiores tamen philoſophi admittunt, multas partes eſſe in vlna, quæ nõ ſint in palmo.

SECTIO III.

Enodatur difficultas præſens.

14 SVppoſito, quod creaturæ poſsibiles ſint infinitę, acris eſt pugna circa præſentem difficultatem, videlicet, an Diuinâ potentiâ dari poſſit infinitũ in actu? Caietan. Capreol. Ferrara, P. Valentia. P. Pereira, P P. Connimb. quos refert, & ſequitur P. Rub. hic quæſt. 3. aſſerunt repugnare infinitum in actu. Adducunt pro ſe D. Thom. & Ariſtotel. Contrariam ſententiam tuentur Durand. in 1. diſt. 43. quæſt. 2. art. 9. Greg. in 1. diſtinct. 44. quæſt. 4. artic. 1. P. Vazq. tomo 1. in 1. part. diſput. 23. vbi refert nonnullos P. Hurt.

Hurt. hic diſput. 15. ſect. 3. & P. Arria. diſp. 13. ſect. 4. quos ſequuntur plures recentiores.

15 Dico 1. per potentiam Dei abſolutam dari poteſt infinitum in actu ſecundum magnitudinem & multitudinem. Probatur: quia nulla eſt implicatio in eo, quod ſimul actu coniungantur in rerum naturâ infinitæ partes extenſionis, ſeu infinitæ vnitates exiſtentes: ergo poterunt coniungi de potentia Dei abſoluta. Antecedens probabitur infra ex ſolutione argumentorum. Nunc autem probatur ratione, quia defacto ſunt ſimul poſsibiles infinitæ partes quantitatis, & infinitæ vnitates Angelorum, hominum &c. vt ſupponimus: ergo ſaltem in ſtatu poſsibilitatis poſſunt ſimul coniungi infinitæ vnitates, & infinitæ partes extenſionis: ergo infinitum in actu rerum exiſtentium nō repugnat præciſe ex eo, quod implicet ſimultanea coniunctio infinitarum entitatum, quandoquidem hæc datur in poſſibilibus. Si autem ex hoc capite non repugnat infinitum rerum exiſtentium, ex nullo alio repugnare poteſt: neque enim exiſtentia alicuius hominis, quatenus ex ſe eſt, opponitur contradictoriè cum exiſtētia alterius; neque exiſtentia vnius partis quantitatis cum exiſtentia alterius, vt ex ſe patet. Hoc argumentum confringit omnia tela, quæ aduerſarij contra nos contorquent, vt ex progreſſu diſputationis conſtabit.

16 Reſpondent bonæ notæ recentiores, entitates poſsibiles non eſſe dicendas infinitas; ſed finitas indeterminate, vel abſque termino. Eſt dicere: ita datur Angeli, ſeu homines, v. g. poſsibiles, vt nullus determinate produci poſsit in rerum naturâ, vltra quē non poſsit alius produci; taliter tamen vt homines, ſeu Angeli defacto producti ſemper eſſe debeāt in numero determinato. Sed contrà: Angeli, qui defacto ſunt poſſibiles, ita ſunt poſsibiles, vt in ſtatu poſsibilitatis nullus ſit poſſibilis, vltra quem non ſit alius poſsibilis ſine termino: ergo Angeli poſsibiles defacto ſunt infiniti. Probo conſequentiam: quia, ſi Angeli exiſtentes ita ſe haberent defacto, vt nullus eſſet, vltra quem non poſſet alius aſsignari, reuera eſſent infiniti, vt concedunt omnes: ſed per te Angeli poſsibiles ita ſe habent in ſtatu poſsibilitatis, vt nullus detur poſſibilis, vltra quem non poſsit aſsignari alius poſsibilis in infinitū: ergo defacto ſunt infiniti in ſtatu poſsibilitatis.

17 Reſpondent ſecundò, non rectè deduci argumentum à poſſibilitate ad exiſtentiam. Quod probant triplici exemplo. Primū eſt: quia certum eſt, nullum defacto datum fuiſſe motum in tempore, ante quem non potuiſſet eſſe alius, & ante illum alius, & ſic in infinitum. Vnde neceſſarium eſt, quod motus, qui poſsibiles fuerunt per totam æternitatem à parte antè, ſint infiniti in ſtatu poſsibili

bilitatis; & nihilominus iuxta cõmunem ſententiam non potuerunt de facto fieri actu exiſtentes infiniti motus ab æterno; ſed neceſſarium fuit incipere ab aliquo primo in tempore. Secũdò, in opinione admittente infinitas partes proportionales in continuo certũ eſt, eſſe poſsibiles infinitas diuiſiones ipſius continui; & nihilominus nullus dicit, poſſe omnes dari actu exiſtentes. Tertiò, certum eſt, numerari poſſe in infinitum entitates omnes poſsibiles; neque ex hoc infertur poſſe dari actu numerationem omnium poſſibilium: ergo non bene deducitur argumentum à poſsibilitate ad exiſtentiam.

17 Non me premunt hæc exẽpla: neque enim abſolutè probo, poſſe ſimul poni actu exiſtentes infinitas entitates præciſe ex eo, quòd omnes de facto ſimul ſint poſsibiles, quia rectè fieri poteſt, quod aliqua ſimul ſint actu poſsibilia; & nihilominus non poſsint coniungi actu exiſtentes; odium enim, & amor; peccatũ, & gratia &c. ſimul ſunt poſsibilia; & nihilò minus iuxta communiorem ſentẽtiam non poſſunt ſimul exiſtere in eodem ſubiecto. Ex eo ergò, quòd poſsint ſimul dari infinitæ entitates poſsibiles, deduco non repugnare infinitum rerum exiſtentiũ; præciſe ex ſimultaneâ côiunctione infinitarum entitatum. Argumenta nanque, quibus nos impetunt aduerſarij, præcipue nituntur in aſsignandâ repugnantiâ ortâ ex ſimultaneâ coniunctione infinitarum entitatum, quæ quidem rectè probatur eſſe nulla à paritate rerum poſsibilium.

19 Ea autem, quæ in exempla adducuntur a recẽtioribus ex illo capite repugnant coniungi ſimul exiſtentia. Repugnantiam infinitorum motuum ab æternitate ſibi actu ſuccedẽtium aſsignabo diſp. 28. Repugnãtiam verò infinitarũ diuiſionum continui ſimul exiſtẽtiũ actu, dabo diſp. 25. Et denique ad id, quod adducitur vltimo loco de enumeratione entitatum poſſibilium, dico, ex eo repugnare numerari actu omnes entitates poſſibiles, quia de ratione numeri eſt continere certas, & determinatas vnitates, inter quas dentur prima, & vltima; cum autem vnitates poſsibiles ſint infinitæ, & de ratione infiniti ſit, nõ habere primũ, & vltimum, hinc eſt, quod repugnet numerari omnes entitates poſsibiles.

20 Confirmatur noſtra cõcluſio: quia de facto dantur ſimul exiſtentes infinitæ negationes: ergo ex ſimultanea côiunctione infinitarum vnitatum non poteſt deduci repugnantia infiniti rerum exiſtentium. Antecedens eſt certum; quia de facto datur negatio omniũ entitatum, quæ cum ſint poſsibiles, nõ exiſtunt: at iſtæ ſunt infinitæ, vt fateris: ergo dantur negationes actu infinitæ. Idem, quod diximus de infinito magnitudinis, & multitudinis, dicendum eſt de infinito intenſionis, ſi gradus ſint æqualis perfectionis; de quo late agitur in lib. de Gen.

21 Dico

21 Dico ſecundo: infinitum ſecundum intenſionem implicare contradictionem (tam quoad poſſibilitatem, quàm quoad exiſtentiam,) ſi gradus intenſionis ſint inæqualis perfectionis, & ſpecie diſtincti. Pro hac concluſione ſtant Scot. in 3. diſt. 13. q. 4. S. Bonau. in 1. diſt. 17. art. 2. q. 4. Aureol. in 1. diſt. 17. q. 1. art. 3. Henr. quodl. 5. q. 12. Durand. in 1. diſt. 9. & diſt. 43. q. 2. n. 22. Palud. in 3. diſt. 13. q. 1. ar. 2. Cartuſian in. 1. diſt. 17. q. 8. §. *Quo circa*, qui dicunt, non eſſe poſsibilem intenſionē infinitam. Hanc concluſionē ex profeſſo probo in lib. de Gener. illuc adito.

22 Hic animaduerte, infinitū magnitudinis, & multitudinis poſſe dari etiam de potentia ordinaria Dei, ſi cōſtet ex partibus, ſeu vnitatibus, quæ ex vnâ parte poſsint ſeorſim produci de potentiâ ordinariâ Dei; & ex aliâ non ſint ex naturâ rei incompoſsibiles inter ſe. Tales arbitror eſſe Angelos, neque enim vllus petit ex naturâ rei nō eſſe cum alio, ſeu cum aliјs coniunctus. Aliter dicendum eſt de quantitate corporum ſublunarium: quia, cum iſta petant certū, & determinatum centrum, in quo participare poſsint cœleſtes influxus ad ſui conſeruationem, neceſſarió debent ex naturâ rei intra cœli ambitum contineri.

SECTIO IIII.

Soluuntur argumenta aduerſariorum.

23 Primò obijciuntur nobis D. Thom. 1. par. q. 7. ar. 3. & 4. & Ariſt. in hoc 3. lib. à tex. 34. vbi ex profeſſo probant, nō dari poſſe infinitū. Verum S. Thom. loco citato neque verbum habet, quód indicet repugnare infinitum de potētiâ abſoluta Dei. Deinde explicari poteſt ita, vt loquatur de potētiâ agētis creati. Expreſsius vero loquutus eſt, quodlib. 9. art. 1. & quodlib. 12. ar. 2. quia ibi negat poſſe dari infinitā quantitatē de potentia Dei abſoluta. Sed dicēdū eſt, loqui de quātitate prout menſurabili, & numerabili, vt cōſtat ex rationibus, quibus probat ſuā concluſionē. Ariſt. vero authoritas in hac re parui pendenda eſt: quia, cū putauerit, Deum operari ex neceſsitate naturæ, neceſſariū eſt, quod inde inferret, nō poſſe alias res, neque aliter producere, quā de facto produxit, quiquidē eſt error apertus in Fide catholica.

24 Obijciunt 2. ſi Deus produceret infinitum in actu exhauriretur omnipotentia: hæc autem exhauriri nequit: ergo nequit Deus producere infinitum. Hoc argumentum, ſi quid probat contra nos, probat etiam imminui omnipotentiam Dei de facto, per productionem cuiuslibet effectus: quia ideo potentia Dei producens infinitum exhauriretur, quia poneret exiſtentes entitates omnes, quas in ſe continet: ſed, quādo rem quanlibet producit, facit exiſtentem rem, quam continebat: ergo exhauritur eius potentia quoad illam entitatem; ac per conſequens diminuitur. Quis autem hoc audeat dicere? Reſpon-

Reſpondeo ergo ad obiectionē, quod, licet Deus produceret omnia infinita, quæ in ſe continet, non ideò exhauriretur eius potentia: tum quia ea conſeruaret: tū etiam quia ea anihilata poſſet iterum reproducere. Si autem ſemel anihilata non poſſent reproduci, adhuc non eſſet exhauſta omnipotentia, quia id non prouniret ex defectu virtutis omnipotentiæ; ſed ex repugnantiâ ipſarum rerum.

25 Obijciunt 3. omne, quod producitur à Deo, debet cadere ſub certam, & determinatam intentionem: ſed infinitum non poteſt cadere ſub determinatam intentionem, quia non habet terminum: ergo &c. Nego minorem: cadere nanque ſub determinatam intentionem nihil aliud eſt, quam quod fiat ex aliquo peculiari fine: Deus autem dum infinitum produceret, ex aliquo peculiari fine illud produceret v.g. ad oſtēdendam ſuam omnipotētiam, vel ad aliud ſimile. Obijciunt 4. omnis quantitas, ſi ſit continua, eſt menſurabilis, & continetur ſub aliquâ figurâ; ſi verò ſit diſcreta eſt numerabilis, hæ enim aſsignātur paſsiones quantitatis: ſed quātitas infinita non poſſet numerari, aut menſurari, neque aliquam admittere figuram: ergo non poteſt dari talis quantitas. Reſpondeo, eas eſſe paſsiones quantitatis finitæ; non infinitæ.

26 Obijciunt 5. ſi daretur corpus infinitum verſus omnem partem, ex quolibet puncto, vel ſaltem ex aliquo poſſent duci verſus periferiam duæ lineæ triangulares infinitæ (nullus id dubitat ex his, qui admittunt poſſe dari infinitum magnitudinis) ſed hæ lineæ, vt demonſtrant mathematici, quo magis diſtarent à centro, magis diſtarent interſe: ergo, cum quælibet diſtaret infinitè à centro, diſtarent interſe infinitè: ergo inter vtranque lineam daretur intercapedo infinita, ac per conſequens daretur infinitum clauſum terminis. In primis, cum aduerſarij admittant infinitas partes quantitatis poſsibiles, quarum quælibet diuerſo ſpatio poſſibili reſpondeat, idem argumentum militat contra ipſos: quia Deus videt corpus poſsibile, in quo nulla datur pars poſsibilis, vltra quam de facto non ſit alia poſsibilis: deinde in illo corpore videt duas illas lineas poſsibiles diſtare infinitè ab aliquo puncto: nunquid videbit etiam diſtare infinitè interſe? Si affirmas, iam admittis, quod contra nos putabas abſurdum. Si negas, idem tibi puta dictum pro noſtrâ ſententia: nihil ergo contra nos probas, quod tibi contrarium non ſit.

27 Reſpondeo ergo ad obiectionem cum P. Vazq. ſuprà n. 10. eas lineas diſtare infinitè interſe eo modo, quo diſtant infinitè à centro: ab hoc autem non ita diſtant infinitè, vt aliqua pars poſſit in illis aſsignari, à quā infinita diſtantia detur vſque ad centrum; ſed dicuntur diſtare infinitè à centro, quia nulla pars datur in illis ita

ita diſtans á centro, vt vltra illã non ſit alia magis diſtans, & vltra illã alia, & ſic in infinitum. Eâdem ratione lineæ non dicuntur diſtare interſe infinitè, quia detur aliqua diſtantia determinata inter illas, quę infinita ſit; ſed quia nulla datur ita magna diſtantia inter illas, vltra quam non ſit alia maior, & ſic in infinitum, & ideo idem eſt dicere, *diſtant interſe infinitè*, ac dicere, quod inter illas dantur maiores; & maiores diſtantiæ in infinitum.

28 Inſtant: iſtæ lineæ defacto ſunt infinitę extenſæ à centro: ergo defacto claudunt inter ſe omnes illas diſtantias, quæ in infinitum dantur inter ipſas lineas: ſed non poteſt non eſſe infinita aliqua ex illis diſtantijs: ergo &c. Diſtinguo primum antecedens: ſunt defacto infinite extenſæ à centro, eo quod detur aliqua pars in illis, à quã ſit infinita diſtantia vſque ad centrum, nego: eo quod nulla poſsit dari in illis ita diſtans à centro, vt vltra illam non ſit alia magis diſtans in infinitũ, concedo antecedens. Deinde cõceſſa prima conſequentia, nego minorem. Neque enim aliqua ex illis diſtantijs eſſe poſſet infinita, niſi puncta linearum, inter quæ continerentur, diſtarent infinite â centro: cum autem hæ lineæ ita ſint infinitæ, vt nullum determinatum punctum ſit in illis, inter quod; & centrum detur infinita diſtantia, fit, quod etiam diſtantiæ inter ipſas lineas interceptæ ita debeant eſſe maiores, & maiores in infinitum, vt nulla determinata ſit ex illis, quæ ſit infinita.

29 Objiciũt 6. producat Deus infinitos palmos quantitatis continuos, & illos extendat per infinitum ſpatiũ ab hoc puncto A. verſus orientem. Deinde reſumat medietatem cuiuslibet ex illis palmis: manebunt quidem infiniti ſemi palmi. Hos iterum coniungat Deus interſę; & eos extendat ab eodem puncto A. verſus orientem per eamdem viam: vel ergo hæc quantitas occupat idem ſpatium, ac precedens; vel minus. Si hoc vltimum: ergo datur terminus extenſionis huius quantitatis, vltra quem alia prior extendebatur. Si dicatur primum: ergo non erat maior quantitas præcedens quam iſta, quandoquidem idem ſpatiũ hæc occupat; ac illa: quo quid abſurdius? Iam enim quantitas includens infinitos ſemipalmos, & alios infinitos ſupra iſtos, non eſſet maior quantitate includente tantùm hos ſemipalmos.

30 Difficile quidem argumẽtum; ſed æque militans contra aduerſarios aſſerẽtes, entitates poſſibiles eſſe infinitas: quia ſi ſunt poſsibiles infinitæ partes quantitatis, videbit quidem Deus, eſſe poſsibiles infinitos lapides palmares in ſtatu poſsibili; quod eſt ab hoc puncto A. verſus orientem per lineam C. deinde etiam videbit, eſſe infinitos alios lapides ſemipalmares poſsibiles in eodem ſpatio poſsibili ducto á puncto A. per ipſam lineã C. Rogo ergo: videt ne Deus infinitum lapidum

ſe-

ſemipalmarium poſsibilium poſſe occupare totum illud ſpatium, quod occupare poſſunt infiniti lapides palmares? Si affirmas, incidis in abſurda, quæ inferebas contra infinitum in actu. Si negas, jam admittis, vnum infinitũ poſſe eſſe maius alio; æque ergo cõtra te pugnat tuum argumentum, ac contra nos &c.

31 Reſpondeo ergo primò ad obiectionẽ, illud infinitum ſemipalmorũ nõ poſſe conſtitui in eodem ſpatio, in quo antea erant infiniti alij palmi; quia illud ſpatiũ taliter eſt infinitum, vt illud occupent infiniti palmi quantitatis, quorum quilibet reſpondet ſemipalmo alterius infiniti, & ideo infinitum illud ſemipalmorum deberet conſtitui in ſpatio alio infinito diſtincto à primo. Quod quidem non eſſet minus primo ſpatio, quia non haberet terminum, & de ratione minoris eſt habere terminum, quem maius excedat. Ratio autem huius ſolutionis eſt: quia, ſi infinitum iſtud ſemipalmorũ poſſet conſtitui in ſpatio, quod occupabant anteà infiniti palmi, remanerent quidẽ in eo ſpatio infiniti ſemipalmi occupati, & totidem vacui; ergo infinitum ſemipalmorum perueniret ad aliquam partem ſpatij, vltra quam non progrederetur: ergo haberet terminum: ergo eſſet finitum, & infinitum, quod implicat. Qua propter dicendum eſt, quod, ſicut Deus in ſerie poſsibilium videt poſsibile vnum infinitum palmorum, & alterum ſemipalmorum, cuius ſinguli ſemipalmi reſpondeant ſingulis palmis alterius; ita videt loca poſsibilia, quorum vnus occupari poſsit ab infinito palmorum, & alter ab infinito ſemipalmorum, ita vt, dum vnum ex illis ad extrà producitur, produci debeat in ſpatio ſibi proportionato, & non in alio.

32 Obijciunt 7. creet Deus quantitatem aliquam profunditatis tantum palmaris infinitè extenſam verſus orientem ab hoc puncto A. Poſteà eam reducat in globum. Vel ille globus eſſet infinitus verſus omnem partem: vel non. Si primum: mirum profectò eſt, quod quantitas, quæ antea tantum erat infinita verſus vnam partem, modò, nullo addito cremento, ſed noua ſolum diſpoſitione partium, fit infinita verſus omnem dimenſionem. Certe, qui hoc credat, non eſt cur neget chimæram, ſeu hypocentauros. Si verò dicatur, non fore illam quantitatem infinitam verſus omnem partem, ſequitur, neque fore infinitam verſus vllam, quia quantitas orbicularis figuræ non magis extenditur verſus vnam partem à centro, quam verſus aliam: ergo ſi verſus aliquam partem non eſt infinita, verſus omnes erit finita: Si autem verſus omnes eſt finita: ergo jam quantitas, quæ antea erat infinita, fit finita abſque vllius partis corruptione: quod quidem implicationem inuoluit. Hoc argumentum eſt ſimile præcedenti, & ideo ſimili ſolutione ſoluendum

dum eſt. Dico ergo, illud infinitum non poſſe reduci in globum, quia eſt infinitum talis rationis, quod non poſsit infinite extendi, niſi verſus vnam partem. Huc faciunt ea, quæ adduximus pro ſolutione obiectionis præcedentis.

33 Obijciunt 8. ſi daretur lapis infinitus, haberet infinitam grauitatem: ergo moueretur infinita velocitate: ergo in inſtanti: ſed eſt impoſsibilis motus localis in inſtanti: ergo & lapis infinitus. Diſtinguo antecedens: haberet infinitam grauitatem extenſiue, cõcedo: intenſiue, nego antecedens. Eſt dicere: ſicut lapis eſſet infinite extenſus, ita etiam grauitas in illo exiſtens eſſet infinite extenſa, quia extenderetur per totum lapidem: at quælibet pars lapidis haberet determinatos gradus intenſionis, quia intenſio exiſtens in vnâ parte lapidis non augeretur in illa eadem parte ex eo, quod lapidi adiungerentur nouæ partes extentionis. Hinc nego primam conſequentiam, quia non mouetur velocius lapis ex eo, quod habeat plures partes extenſionis; conſtat enim experientiâ quod ſi è ſublimi turri ſimul dimittantur ingens ſaxum, & lapillus, æqua velocitate tendunt vſque ad terram. Et ratio à priori eſt: quia, licèt ingens ſaxum habeat plures partes habentes grauitatem, quàm lapillus, habet etiam plures partes, quæ moueri debent per illam grauitatem, & tam efficaces ſunt aliquæ partes grauitatis ad mouendas nonnullas partes corporis, in quibus inueniuntur, quàm plures partes grauitatis ad mouendas plures partes in quibus exiſtit, ſi omnes æqualem habeant intenſionem, vt ſupponimus in præſenti.

34 Reſpondeo 2. quod, licèt corpus illud haberet infinitam grauitatem quoad intenſionẽ, nihilominus non moueretur, quia corpus infinite extenſum non poteſt moueri localiter, vt dixi ſection. 2. Et idem dicito de globo infinito: quia, licèt quælibet pars illius eſſet mobilis ſecundùm ſe; in illo tamen globo non moueretur, quia ratione infinitatis eſſent illæ partes impeditæ ad hoc, vt mouerentur, etiam ſi globus ille eſſet in aere ſuſpenſus.

35 Obijciunt 9. ſi infiniti Angeli mouerent lapidem determinatæ magnitudinis, motus ille eſſet infinite velox: ergo ſaltem in hoc caſu poſſet dari motus localis in inſtanti. Reſpondeo, infinitos Angelos non fore cauſaturos motum localem in inſtanti per ſpatiũ diuiſibile, quia id implicat propter rationem aſsignandam diſp. ſequenti cum agamus de loco, & diſp. 25. rem hanc ex profeſſo explicabimus.

36 Obijciunt 10. creet Deus infinitos Angelos, & cuilibet impertiatur vnũ gradũ gratię, poſtea omnes gradus gratiæ reſumat. Vel ergo poſſet iterum dare vnicuique Angelo binos gradus gratiæ abſque vllo additamento facto in gradibus; vel non poſſet.

Si dicas primum: videtur chimericum, quia ſi nullus denuo additur gradus, neque vllus Angelus deſtruitur; & antea ſinguli gradus ſingulis Angelis reſpondebant, qua ratione poterunt modò duo gradus ſingulis Angelis reſpondere? Si verò dicas ſecundum: videtur falſum: quia in eis infinitis gradibus gratiæ ſunt infiniti binarij; ergo cuilibet Angelo ex illis infinitis poſſent dari bini gradus. Reſpondeo, in eo caſu non poſſe tribui ſingulis Angelis binos gradus; ſed bini gradus darẽtur infinitis Angelis, & infiniti alij Angeli nullum gradum acciperent. Ad id, quod additur, reſpondeo, eos binarios eſſe infinitos; ex eo tamen non infertur, quod in illo infinito Angelorum reſpondere debeant bini gradus ſingulis Angelis, quia licèt non poſsit vnum infinitum eſſe maius alio propter rationem ſæpius traditam; poteſt tamen vnum infinitum habere vnitates aliquas, quas non habeat alterum, & ideo neceſſarium non eſt, quod, ſi bini gradus poſsint ſingulis Angelis reſpondere in aliquo infinito Angelorum, poſsint reſpondere etiam in quolibet. Quod maxime obſeruandum eſt pro ſimilibus argumentis ſoluendis.

37 Obijciunt vltimò: producat Deus infinitos homines, quorum vnuſquiſque habeat vnum lapidem: poſtea ſinguli in cumulum conijciant ſuos lapides; fieret quidem cumulus lapidum infinitus: deinde vnuſquiſque ſuum lapidem reſumat, finietur cumulus, ac per conſequens infinitum poterit finiri. In primis exiſtimo impoſsibile, quod illi homines ita applicarentur, vt in vnum cumulum lapides conijcerent, & poſtea reſumerent. Sed dato, quod poſſent, reſpondeo, nullum fore inconueniens, quod infinitus ille cumulus finiretur ab infinitis hominibus, ſi non ſucceſsiue; ſed ſimul ſinguli ſuos lapides reſumerẽt. Ex dictis facile erit alijs argumentis, quæ adduci ſolent, ſatisfacere.

LIBER QVARTVS PHYSICORVM.

EXplicatâ iam infinitudine, gradum facit Ariſt. ad explicandas alias proprietates motus. Incipit ergo in hoc 4. libro à loco, quia latio præcipuus inter alios motus in locum tendit, vt terminum.

num. Hinc excurrit Philoſophus ad vacuū, quia vicinū loco. Et denique agit de tempore, quia in illo peraguntur omnes motus. Hæc omnia triplici diſputatione enucleabo.

DISPVTATIO XXII.

De Loco reali, & imaginario.

SECTIO I.

Quid ſit locus realis?

1 ARiſt. hìc, text. 41. ferè in hunc modū definiuit locū: *Eſt vltima ſuperficies corporis primo continentis immobilis.* V. gr. quando vnum corpus circundatur alio, ſuperficies vltima circundantis dicitur eſſe locus alterius intra ipſum contenti. Per primam particulam excluduntur reliquæ ſuperficies corporis continentis, præter illam, quæ immediatè attingit locatum. Et meritò omnes aliæ excluduntur à ratione loci, quia cum ſola prima immediatè attingat corpus locatum, ea ſola cenſetur illud propriè continere. Additur *corporis continentis*, vt excludatur à ratione loci vltima ſuperficies corporis contenti, & denotetur, locum ſemper eſſe à locato diſtinctum; quia per motum localem tranſit corpus de vno loco in alium, quod præſtare non poſſet, ſi ab ipſo loco non eſſet diſtinctum, ſed ſecum locum aſportaret ſemper. Dicitur præterea *primo continentis*, vt excludantur corpora, quę, cum locatum contineant, illud tamen immediatè non continent. Ideo dicitur meus locus aer, non cœlum, etiamſi intra eius ambitum contineat, quia videlicet non me continet immediatè, ſed mediatè. Facilia hæc.

2 Sed circa vltimam particulam eſt non leuis difficultas, qua ratione intelligi debeat, quod locus ſit immobilis? Videmus enim ſuperficiem corpus aliud continentem moueri nonnunquā cum illo, vt contingit in vaſe continente aquam, quod hinc illuc cum illa transfertur. Aliquando etiam, immoto corpore locato, mutantur ſuperficies aeris illud cōtinentis, vt cernimus in turri, quæ cum immota perſeueret nouis aeris ſuperficiebus continuò ſibi ſuccedentibus circundatur. Qua ergo ratione *locus*, qui eſt vltima ſuperficies continentis corporis, dicitur im*mobilis*?

3 P. Arria. hìc ſect. 1. num. 3. dubitat, eam particulam forte eſſe ſuperfluā: vel ſolùm Ariſt. definiſſe terminum, qui ſecundum ſe totum abſolutè eſt *immobilis*, & in eo omnes alij nos locantur. Sed immerito perdoctus Pater adducet, eſſe ſuperfluam particulam, in quā omnes philoſophi tam antiqui, quàm moderni hucuſque conſpirarunt. Et quidem meritò: quia, vt rectè aduertit D. Toletus hìc quæſt. 11. locus eſt terminus motus localis, vt concedunt omnes: eſt autem de ratione termini, immobilem manere, alioquin non poſſet attingi.

Deinde per motum localem tranſit mobile de vno loco in alium: ſi autem locus mutaretur cum ipſo corpore, dici non poſſet corpus tranſire de vno loco in alium, cum ſemper eundem locum ſecum adſportaret. Id verò, quod addit de terra, eſt omnino contra mentem Ariſt. qui locum dixit eſſe *ſuperficiem corporis primò continentis*: terra verò non eſt primum continens omniũ aliarũ rerũ, vt patet; ergo nullatenus dici poterit, omnes in ea locari. Alias ſimiles explicationes videre poteris apud authores modernos.

4 Dico ergo cum P. Tolet. hic q.5. §: *Ad 3. reſpondet S. Thom.* & cum doctis recentioribus, locum duo includere, nempè & ſuperficiem continentẽ, & ipſam continentiam, formã videlicet, per quã conſtituitur continens locatum, quæ quidem nihil aliud eſt, quam præſentia, cuius effectus formalis, vt dicemus infrà, eſt conſtituere ſubiectum diſtans tantùm, vel tantùm à reliquis rebus. Itaque locus & dicit ſuperficiem corporis continentis, & præſentiam, per quam ipſa ſuperficies conſtituitur continens in tantâ, vel tantâ diſtãtiâ à reliquis corporibus. Cum autẽ præſentia aliò mutari nequeat, quia de ratione formali illius eſt conſtituere corpus in hac diſtantia, fit, vt ratione illius, locus dicatur immobilis, etiamſi ſuperficies mutari poſſit.

5 Dices: corpus locatum non dicitur immobile, etiamſi prout coniunctum cum aliquã præſentiâ, quam habet in hoc loco non poſſit moueri: ergo neque locus dicetur abſolutè immobilis, etiã ſi non poſſit moueri præſentia, per quam continet locatum: alioquin, ſi hæc ratio ſufficit, vt dicatur locus abſolutè immobilis, cur eadem non ſufficiet, vt corpus locatum dicatur etiam abſolutè immobile? Reſpondetur, locatum poſſe ſumi vel reduplicatiue, prout locatum eſt; vel ſpecificatiue tantùm, pro eâ videlicet entitate, quæ continetur in loco. Si ſumatur reduplicatiue, eſt immobile, quia prout in hoc loco non poteſt tranſire ad alium. Si verò ſpecificatiue ſumatur, eſt mobile, quia id, quod continetur in hoc loco, poteſt ad alium locum tranſire. Hic autem non agit Ariſt. de locato reduplicatiue ſumpto, ſed ſpecificatiue, & ideo abſolutè docet, eſſe mobile. Conſtat id ex tex.39. vbi ait: *Dico autem contentum corpus, quod eſt ſecundùm lationem.*

6 Alia ratio eſt de loco: quia, licèt ſuperficiei continenti accidentalis ſit ipſa continentia; at verò ipſi loco non eſt accidentalis; quia ſuperficies continens nõ habet rationẽ loci, niſi prout eſt cõtinens, & ideò, licèt ſuperficies nõ dicatur abſolutè immobilis, quia ipſa poteſt moueri; locus tamen dicitur abſolutè immobilis, quia dicit ſuperficiem, prout continentem: continentia verò eſt immobilis, vt conſtat ex dictis. Hæc doctrina ſumitur ex Ariſt. hîc tex.41. vbi docet, quod quando id, quod in alio corpore continetur, mouetur

tur ſimul cũ continente, tunc quidem continens ꝓprius eſt dicendũ ſe habere vt vas, quam vt locus, & reddit rationem, quia de ratione loci eſt, quod ſit immobilis: ergo manifeſte ſentit Ariſt. præſentiam eſſe de eſſentia loci, cum per præſentiã habeat immobilitatẽ. In hanc explicationẽ cõſentit S. Tho. hic.

7 Duo ergo eſſentialiter dicit locus, ſuperficiem videlicet, & præſentiam, per quam ipſa ſuperficies conſtituitur continens locatum in tanta, vel tanta diſtantia. Superficiem dicit pro materiali; præſentiam verò pro formali. Ita tamen id intelligendum eſt, vt hic numero locus non dicat determinatè hanc, vel illam numero ſuperficiem; ſed determinatè dicit præſentiam, per quam ſuperficies conſtituitur continens locatum in hâc diſtantiã, & vagè dicit hanc vel illam ſuperficiem. Porrò, cum in hâc eâdem diſtantiâ poſsit ſuperficies per plures numero præſentias ſeorſim continere locatum, intelligendum non eſt de ratione huius numero loci eſſe, quod contineat locatũ in hac diſtantia per hanc numero præſentiam, ſed hic numero locus determinate dicit continentiam in hâc diſtantiâ, vage verò hanc vel illam ſuperficiem, & hanc, vel illam numero præſentiam.

8 Id poteſt explicari tum ex doctrina, quam tradidimus diſput. 8. circa hæc nomina *Deus*, *& Perſona*, tum etiam ex communi omnium conſenſu: quia dum turris perſeuerat in hac diſtantiã, etiamſi varientur ſuperficies continentes illam, & præſentiæ illarum, dicitur manere in eodem loco, ſi ſuccedant aliæ continentes turrim in eâdem diſtantiâ: ergo in communi omnium ſententia de ratione huius numero loci, non eſt determinatè hæc ſuperficies, & hæc numero præſentia; ſed tantùm hæc diſtantia, ſiue ſit per hanc, vel illam numero præſentiam, ſiue in hac, vel illa ſuperficie.

9 Obijcies primò: locus eſt æqualis locato: ſed ſuperficies cõtinens non eſt æqualis cum corpore contento: ergo non poteſt eſſe locus. Minor eſt certa: quia ſuperficies continens non habet, niſi partes latas; corpus verò contentum habet partes profundas. Diſtinguo maiorem: locus eſt æqualis locatò ſecundùm dimenſionem, nego: ſecundum continentiam, concedo maiorem. Eſt dicere; licèt locus non habeat ratione ſui tot dimenſiones, ac corpus locatum, continet tamen intra ſe totum corpus, & nihil aliud vltra illud. Et ideo dicitur non extendi continentia eius ad plura, quam corpus contentum, quod eſt eſſe æqualem locato ſecundum continentiam.

10 Obijcies ſecundò: corpora naturalia inclinantur in proprium, & connaturalem locum, vt in illo melius conſeruentur: ergo locus habet virtutem conſeruatiuam ſui locati: ſed ſuperficies continens non habet

talem virtutem: ergo non habet rationem loci. Probatur minor: quia terra continetur intra ſuperficies aeris, & aquæ, quæ habent qualitates contrarias his, quæ ſunt connaturales terræ: ergo non ſemper poteſt locus conſeruare corpus locatum, ſi locus eſt ſuperficies continens. Reſpondeo, corpora naturalia inclinari in locum naturalem, vt in illo meliùs conſeruentur, non ab ipſo loco; ſed ab influxibus cœleſtibus, quia in ea diſtantia ſunt magis idonei, quam in alia ad conſeruationem eorum corporum.

11 Ex his infero, locum naturalem non eſſe terminum intrinſecum motus localis; ſed extrinſecum. Ratio eſt: quia terminus intrinſecus motus eſt ille, qui per motum producitur in mobili, vt fatentur omnes: ſed locus realis non producitur per motum in mobili: ergo non eſt terminus intrinſecus motus. Minor eſt certa: tum quia id, quod producitur per motũ in mobili, recipitur in ipſo mobili; locus verò non recipitur in mobili, ſed in ipſo corpore continente: tum etiam quia locus ſæpeſæpius erat productus antequam ad illum moueretur mobile, dum enim aqua infunditur in vas fixum, iam ſupponitur ſuperficies vaſis cum præſentia in tali ſpatio. Dicamus ergo, locum realem eſſe terminum extrinſecum motus, quia per motum approximatur mobile loco taliter, vt ab illo contineatur.

SECTIO II.

Quid ſit ſpatium imaginarium?

12 Antequam Deus mundum procrearet, nullum exiſtebat ſpatium in rerum naturâ; nos tamen concipimus ab æterno fuiſſe inanitatem quandam vndequaquè interminatam, immobilem, & aptam ad quælibet corpora intra ſinum ſuum recipienda, quæ quidem partim repleta eſt, dum Deus vniuerſum condidit, partim vacua permanſit vltra cœlum; taliterque connectitur cum illâ localis motus, vt dari nequeat, quin vnam deſerat, & acquirat alteram. Hanc inanitatem vocamus ſpatium imaginarium. Quærimus ergo in præſenti: an ſit aliquid merè fictum; vel potius quid reale? Et omiſsis antiquorum placitis, quæ apud quemuis inuenies refutata, ſententias recentiorum referemus.

13 Aliqui dixerunt, inanitatem illam, ſeu ſpatium imaginarium eſſe ens quoddam rationis confictum, cum quo habet eſſentialem connexionem præſentia realis, quia effectus formalis eius eſt reddere corpus præſens tali ſpatio imaginario. Horum placitũ ſubſtineri nequit: quia ſi præſentia realis haberet eſſentialem connexionẽ cum tali ente rationis, nõ poſſet dari ſine illo: atqui poteſt dari ſine illo, quia ens rationis nõ datur, niſi actu detur cognitio intellectus illud fingẽs, poteſt autẽ dari mo-

motus lapidis realis, per quem acquirat præſentiam in centro, quin detur intellectio fingens ſpatium illud imaginarium: niſi forte dicas, lapidem in aere pendulum expectare, donec intellectus contingat ſpatium illud imaginarium in centro, quod eſt inſigne commentum: ergo poteſt dari motus lapidis, per quem acquirat præſentiam in centro, quin detur illud ens rationis: ergo non eſt de eſſentia præſentiæ facere corpus actu præſens tali ſpatio imaginario cõficto.

14 Dices: actus intellectus fingens ens rationis nõ poteſt dari ſine ente rationis conficto, etiamſi ipſe actus ſit realis: ergo non repugnat, præſentiam realem habere connexionem cum ente rationis. Concedo antecedens, & nego conſequentiam. Diſparitas eſt: quia actus intellectus, cum ſit ſe ipſo fictio actualis entis rationis, dari non poteſt, quin detur ipſum ens rationis confictum; at præſentia, cum neque ſit fictio entis rationis, neque connexionem eſſentialem habeat cum actu fingente, poteſt dari ſine ente rationis, ac per conſequens nullam habet cõnexionem cum illo.

15 Alij docent, ſpatium imaginarium poſſe conſiderari & ſecundùm ſe, & prout à nobis concipitur. Si ſecundùm ſe conſideretur, dicunt, nihil aliud eſſe, quam negationem præſentiæ, per quam corpus cõſtituitur diſtans ab alijs. Adduntque corpus dici acquirere hoc, vel illud ſpatium, dum medio motu acquirit præſentiam excludentem negationẽ ſui ipſius, quam ipſi vocant ſpatium imaginarium. Hæc doctrina videtur mihi falſa: quia nullo modo poteſt dici, acquiri per motum id, quod deſtruitur per terminum motus, vt ex ſe patet: ſed negatio præſentiæ deſtruitur per præſentiam, quæ eſt terminus ipſius motus: ergo non poteſt dici acquiri per motum talis negatio: ergo, ſi ſpatium imaginarium in re nihil aliud eſt, quam hæc negatio, nullatenus dici poteſt (ſi de illo loquendum eſt, prout eſt in re) quod acquiratur per motum.

16 Dicendum ergo arbitror, ſpatium imaginarium ſecundùm rem conſideratum nihil aliud eſſe, quàm non repugnantiam præſentiæ, per quã vel partes vnius corporis poſſunt conſtitui in tantâ, vel tantâ diſtantiâ inter ſe; vel vnum corpus in tantâ, vel tantâ diſtantiâ ab alio. Hanc doctrinam tradit P. Suar. in Metaph. diſp. 51. ſect. 1. num. 24. & clarius ſect. 2. num. 4. & 5. Rem explico: antequam produceretur vniuerſum, non repugnabat (neque modo repugnat vltra cœlum) produci corpora cum hâc, vel illâ diſtantiâ & ſuarum partium inter ſe, & vnius ab alio: non repugnantia ergo huius præſentiæ, quâ hoc corpus, v. g. Matritum, diſtat à Complu-to per ſex leucas, dicitur hoc ſpatium imaginarium; &, non repugnantia alterius præſentię dicitur alterum ſpatium imaginarium: ita tamen vt de ratione hu-

ius numero ſpatij non ſit hæc numero præſentia, neque præſentia huius determinati corporis; ſed tantum præſentia in tantâ diſtantia, ſiue ſit hæc numero, vel illa; ſiue huius corporis, vel illius. Itaque hoc ſpatium imaginarium determinatè dicit ſolùm non repugnantiam præſentiæ in tantâ diſtantiâ; vage verò hanc, vel illam non repugnantiam huius, vel illius numero præſentiæ eâ ratione, qua ſect. præcedenti loquebamur de loco reali.

17 Probatur ergo ſententia ſic explicata: quia in eo debet conſiſtere ſpatium imaginarium ſecundùm rem conſideratum, quod, cum reuerá verificetur ex parte rerum, verè etiam acquiratur per motum tanquam terminus ipſius motus: ſed non repugnantia talis diſtantiæ, ſeu præſentiæ reuera verificatur ex parte rerum, quia ante vllam fictionem intellectus eſt verum dicere, non repugnare talem præſentiam, qua corpus tantùm diſtet ab alio: deinde talis non repugnantia acquiritur reuerà per motum, qui facit exiſtentem ipſam præſentiam, quandoquidem non repugnantia præſentiæ, & ipſius exiſtentia ſunt idem realiter: ergo in ea non repugnãtia præſentiæ debet conſiſtere ſpatium imaginarium ſecundùm rem conſideratum.

18 Si verò loquamur de ſpatio imaginario, prout concipitur à nobis: concipimus quidem non repugnantiam illam ad modum cuiuſdam ſenſibilis ſubſtantiæ excipientis in ſe corpora in illam ſe inſinuantia per motum, & propterea dicimus, corpora *Occupare ſpatium imaginarium, illud replere*, & *eſſe in illo*, quia iuxta noſtrum modum concipiendi ita ſe immergunt illi ſubſtantiæ confictæ, vt nullum aliud corpus ingredi patiantur in idem ſpatium, dum ipſa in eo perſeuerant. Quæ quidem loquutiones ſpatio etiam ſecundùm rem ſumpto accommodari poſſunt, quia, dum corpora per præſentiam determinantur ad hanc, vel illam diſtantiam taliter, vt, dum hanc habent præſentiam, non patiantur alia corpora in eadem diſtãtia collocari, rectè dicuntur eſſe *in hoc ſpatio, illud replere & occupare, &c.*

19 Obijcies: vulgò dicitur præſentia ſpecificari ab ſpatio imaginario: ergo non conſiſtit hoc in non repugnantia præſentiæ. Patet conſequentia: quia nulla res dicitur ſpecificari per ordinem ad ſuam non repugnantiam. Reſpondeo, præſentiam reuerá non ſpecificari ab ſpatio imaginario tanquam ab eo, ad quod dicit ordinem eſſentialem; vulgo tamen dicitur ſpecificari ab illo, quia cum ſpatium imaginarium concipiatur ad modum rei cuiuſdam intra proprium ſinum excipientis corpora, concipitur etiam præſentia quaſi habens cum illo connexionem: cum autem vulgus ſæpeſæpius non diſcernat inter res, prout in ſe ſunt, & prout à nobis concipiuntur, loquitur de illis ea ratione, quâ apparent in con-

conceptu noſtro, non quâ ſunt ſecundùm ſe.

20 Hic ſolet diſputari: vtrùm Deus de facto ſit vltra cœlum in infinitis ſpatijs imaginarijs. Negat P. Vazq. 1. par. diſp. 29. quem ſequitur P. Moncæus diſp. 1. capit. 2. & 8. alios pro ſe adducit. P. Vazq. cap. 2. Ratio eius eſt: quia, vt aliquid verè, & propriè in altero exiſtere dicatur, debet dari exiſtentia vtriuſque: ſed ſpatium imaginarium vltra cœlum nihil eſt exiſtens: ergo non poteſt Deus exiſtere in illo. Fatetur tamen P. Vazq. Deum exiſtere in ſe per immenſitatem taliter, vt ſi extra cœlum corpus aliquod crearetur abſque vllâ ſui mutatione denuo exiſteret in illo.

21 P. Suar. in Metaph. diſp. 30. ſect. 7. num. 30. P. Molina 1. part. quæſt. 8. art. 1. diſput. 3. quos ſequuntur P. Hurt. in Phyſic. diſp. 14. ſect. 3. & P. Arriag. diſp. 14. ſect. 4. num. 69. docent, Deum eſſe in infinitis ſpatijs imaginarijs vltra cœlum, & fuiſſe ante mundi creationem in toto ſpatio, quod modo occupat. Probãt: quia id habet Deus vltra cœlum per ſuam immenſitatem, quod haberet corpus aliquod per ſuam præſentiam, ſi ibi poneretur: ſed, ſi corpus poneretur præſens vltra cœlum, reuerà diceretur eſſe in ſpatio imaginario ſibi reſpondente: ergo reuerà dici poteſt Deus eſſe per ſuam immenſitatem in omni ſpatio imaginario. Patet conſequentia: quia, ſicut præſentia corporis eſt id, quo corpus eſt in ſpatio imaginario ſibi reſpondente; ita immenſitas eſt id, quo Deus eſt in omni loco: ergo, ſicut verè diceretur illud corpus eſſe per ſuam præſentiam in ſuo ſpatio imaginario, ita etiam verè dicetur Deus eſſe per ſuam immenſitatem in omni ſpatio imaginario.

22 Controuerſia hæc potius eſt de nomine, quã de re. Nihilominus mihi magis placet ſententia P. Suar. & P. Molinæ propter rationem proximè adductam. Cæterum P. Vazq. capit. 3. num. 15. negat corpus exiſtens vltra cœlum, ſeu vltimam ſphæram dicendum fore eſſe in aliquo ſpatio; ſed in ſeipſo, & ideo idem negat de Deo. Ex quo manifeſte ſequitur, diſsidium eſſe ſolùm de nomine. Verum aduerſatur communi loquendi modo in ſcholis iam recepto, & apud PP. maximè frequenti, vt videri poterit apud Patrem Suarez, & Patrem Molinam ſuprà.

SECTIO III.

An præſentia diſtinguatur realiter à re præſen[ti]?

23 DIximus, ſpatium imaginarium eſſe non repugnantiam præſentiæ, qua corpus eſt diſtans, vel indiſtans ab alio. Explicandum modò: an hæc præſentia realiter diſtinguatur à re præſenti? Dico ergo, præſentiam realiter diſtingui à corpore præſenti, & loco reali, vbi eſt præ-

ſens. Verbi gratia, eſt Petrus præſens huic loco extrinſeco: præſentia eius non eſt entitas Petri, & locus extrinſecus; ſed aliquid ab vtroque diſtinctum. Pro hac ſententia ſtant fere omnes authores noſtræ Societatis, plures Thomiſtæ, & alij. Ratio eſt: quia dantur in rerum naturâ Petrus, & hic locus, quin Petrus ſit in hoc loco: ergo Petrus in hoc loco aliquid addit ſuprà entitatem Petri, & huius loci. Antecedens eſt certum: quia, hoc loco perſeuerante in rerũ natura, poteſt Petrus eſſe Romæ: ergo Petrus, & hic locus poſſunt dari in rerum naturâ, quin Petrus ſit in hoc loco. Ex quo manifeſte deducitur, quod Petrus in hoc loco addit aliquid ſupra entitates Petri, & huius loci; alioqui Petrus, & hic locus non poſſent eſſe in rerum natura, quin Petrus eſſet in hoc loco. Id autem, quod additur ſupra entitates Petri, & huius loci, dicimus, eſſe præſentiam.

24 Dices, Petrum in hoc loco eſſe vtrunque ſimul, non quenlibet ſeorſim ſumptum. Sed contrà: vel eſſe ſimul Petrum, & hunc locum addit aliquid ſupra meras entitates Petri, & loci; vel nihil. Si hoc: ergo, eo ipſo quod ſint entitates Petri, & huius loci in rerũ naturâ, erunt ſimul, neq; aliud requiretur, vt Petrus ſit in hoc loco. Si dicatur primũ: id eſt, quod intendimus, & hoc additũ vocamus præſentiã.

25 Dices, id, quod additur, eſſe negationẽ diſtantiæ inter Petrum, & hunc locum, & ideo Petrum in hoc loco nihil addere poſitiuum ſupra entitates Petri, & huius loci. Sed contrà: ſi id, quod additur, eſt negatio diſtantię inter Petrum, & hunc locum ergo, quãdo Petrus conſtituitur in hoc loco aliquid corrumpitur poſitiuũ, per quod Petrus diſtabat ab hoc loco. Patet cõſequentia: quia negatio ſemper eſt deſtructio alicuius poſitiui. Hoc autẽ poſitiuum, per quod diſtabat Petrus ab hoc loco, voco pręſentiã. Si autem per præſentiam cõſtituitur diſtans ab hoc loco, per præſentiã etiam conſtituetur in hoc loco, quia quando eſt in hoc loco, eſt diſtans ab alijs locis.

26 Inſtabis: diſtare Petrũ ab hoc loco nihil aliud eſt, niſi, quod inter Petrum, & hunc locũ interponi poſsit corpus tantæ, vel tantæ magnitudinis, & ideò Petrus cõſtituitur in hoc loco per negationẽ talis interpoſitionis. Sed contrà: interpoſitio corporis inter Petrũ, & hunc locum eſt aliquid diſtinctũ ab ipſo corpore interpoſito, poteſt enim dari tale corpus, quin ſit interpoſitum inter Petrum, & hunc locum: ſed talis interpoſitio diſtincta à corpore debet eſſe aliquid poſitiuũ, quia deſtruitur per negationem: ergo id, per quod Petrus conſtituitur in hoc loco, eſt etiam aliquid poſitiuũ. Patet conſequentia: quia, dum Petrus ponitur in hoc loco, interponitur inter corpus, quod eſt proximũ vni eius extremitati, & locum, qui eſt proximus alteri: ergo eſt in hoc loco ratione alicuius poſitiui, ratione cuius interponitur inter illa duo.

Id

Id autem poſitiuum dicimus, eſſe pręſentiam.

27 Nonnulli recentiores aliam viam iniere, vt noſtrum argumētum eludant. Dicunt enim, præſentiam eſſe formalitatem quā dam realiter identificatam cum corpore præſente, quæ quidē formalitas per hunc, vel illum motum localem tanquam per conditionem determinatur, vt conſtituat corpus formaliter præſens in hoc, vel illo loco. Sed cōtra: ſufficienter conſtitueretur corpus in hoc loco per motum localem tāquam per formam: ergo ſuperflueret ad id munus illa tua formalitas identificata realiter cum corpore. Probo ſequelam: quia finge tibi, non eſſe formalitatem illam cum corpore identificatam, & nihilominus corpus per hunc motū huc adduci. In hoc caſu reuerà eſſet corpus in hoc loco, quia reuerâ eſſet diſtans ab alijs exiſtentibus in alijs locis: ergo ſufficienter conſtitueretur in hoc loco formaliter per motum.

28 Et verò, ſi doctrina ab his tradita eſſet vera, certe non eſſet, cur homo diceretur intelligens formaliter per intellectionē; nec paries albus per albedinem ſuperadditas; ſed homo dici poſſet intelligens formaliter per formalitatem quandam cum illo realiter identificatam, quæ, entitate, quam modo vocamus intellectionē, poſitâ tanquam conditione, conſtitueret illum formaliter intelligētem; & ſimiliter philoſophandum eſſet de albedine, & alijs formis. Si ergo cōcedis hic formā ſuperadditam, quæ adueniens homini conſtituit illum formaliter intelligentem; concede etiam, motum eſſe formam ſuperadditā, quæ adueniens corpori conſtituit illud formaliter præſens, quia ſicut præſentia eſt forma relatiua, vt tu dicis, ad ſpatium, ita etiam intellectio eſt forma relatiua ad obiectū intellectus, & albedo ad viſum, cuius eſt diſgregatiua.

29 Alij, vt præſentiā de medio tollant, dicunt, corpus conſtitui in hoc loco formaliter per ſolùm motū ſine termino aliquo per ipſum producto. Bene: ergo iam in motu locali præter formalitatem actionis, & paſsionis datur alia formalitas, ratione cuius corpus conſtituitur formaliter in hoc ſpatio. In hâc autē formalitate dico conſiſtere rationem formalē præſentiæ. Vnde in tali caſu dicendū non eſſet, dari motum ſine termino; ſed potius dari terminū, præſentiam videlicet, ſe ipſâ dependentem ab agente, & paſſo. Sicut in ſententia eorū, qui dicunt, creationem Angeli non diſtingui realiter ab ipſo Angelo, non dicitur dari creatio ſine termino; ſed terminus ſe ipſo dependere, ſeu creari a creante. Vide quæ diximus ſuprâ diſp. 20. ſect. 1.

30 Sed age iam: probemus, præſentiā diſtingui realiter à motu: quia nulla eſt ratio ad probandum calorem produci per actionem ab ipſo diſtinctam, niſi quia conſeruatur deſtructo agente, à quo fuit primo productus: atqui de

deſtructo, vel ſeparato motore perſeuerat in mobili præſentia ab ipſo motore producta, vt patet in præſentia, quam per motum circularem produxi in rotâ, quæ quidem, me abſente, perſeuerat: &, poſtquam lapis per impulſum deductus eſt in aliquem locum, breui corrumpitur impulſus, diuque præſentia ibi acquiſita conſeruatur: ergo præſentia diſtinguitur realiter à motu. Etenim, ſi ſe ipſa penderet ab agente primo producente, hoc deſtructo, vel ſeparato, nequaquam poſſet perſeuerare.

31 Obijcies D. Thom. qui 1. p. q. 110. art. 3. ait: *mobile ſecundum locum non eſt in potentia ad aliquid intrinſecum in quantum huiuſmodi; ſed ſolum ad aliquid extrinſecum, ſcilicet ad locum*: ergo ſentit apertè, nullum alium terminum acquiri per motum, niſi locum extrinſecum, ac per conſequens non dari præſentiam diſtinctam â motu. Reſpondeo, mentem S. Thomæ eſſe, quod per motum localem nihil producatur intrinſecum mobili tendens, ſeu diſponens ad eius deſtructionem. Hanc explicationem colligo ex contextu; quia ibi D. Angelicus confirmat ſuam ſententiam ex doctrina, quam ait, tradi ab Ariſt. 8. Phyſ. ad probandum, motum localem eſſe reliquis perfectiorem, quod quidem Ariſtot. ibi tex. 58. ex eo probat, quod per motum localem nihil producitur, per quod corrumpatur mobile; ſecus per alios motus; ergo in hoc ſenſu loquitur S. Thom. hic adductus.

32 Obijcies 2. ſi præſentia localis diſtingueretur à motu, in quolibet motu locali darentur infinitæ præſentiæ ſibi ſuccedentes: hoc non eſt concedendum: ergo neq; illud. Maior probatur: quia, dum moueor per ſpatium diuiſibile, ita ſucceſſiue acquiro infinitas partes proportionales ſpatij, vt, quâlibet denuo acquiſitâ, nulla pars mei perſeueret in eodē loco, ac erat immediatè antea, eſt enim neceſſarium, quod, ſi vltima mea pars extenditur ad primam partē ſpatij, penultima mea extendatur ad partem ſpatij, quā reliquit vltima, & ſic de reliquis: ergo ſi eſſem præſens per præſentiā diſtinctam realiter à motu, quotieſcūque mouerer ad nouam partē proportionalem ſpatij, amitterē totam præſentiam, quam habebam antea, & aliam integre diſtinctam acquirerem: ergo, cū in quolibet locali motu ſucceſsiue mouear ad infinitas partes proportionales ſpatij acquirendas, ſucceſsiue acquiram infinitas præſentias inter ſe diſtinctas adæquate.

33 Reſpondeo, idem argumētum fieri poſſe in ipſo motu: quia, quando vltima mea pars mouetur ad primam partem ſpatij, ſingulæ partes meæ mouentur ad ſpatium ſibi proximū: ergo, quotieſcunque moueor ad nouam partē proportionalē ſpatij, datur motus integer omniū partium, ac per conſequēs, cū ſucceſsiue moueor ad infinitas partes proportionales ſpatij;

tij ſibi inuicẽ in me ſuccedent infiniti motus adæquati. En tuũ argumentũ. Reſpõſio ergo vtriq; cõmunis eſt, nullũ eſſe incõueniens, quod in motu continuo per ſpatiũ infinitas partes proportionales cõtinens, infinitæ præſentiæ integre diſtinctæ interſe ſibi inuicẽ ſuccedant modo poſito in argumento.

SECTIO. IIII.

Explicatur effectus formalis præſentiæ.

34 EX dictis ſect. præcedente facile erit effectum formalem præſentiæ declarare. Dico ergo, quodlibet corpus eſſe indifferens, vt alteri ſit approximatũ, vel ab illo diſtans: deinde etiã eſt indifferens, vt ſit magis, vel minus diſtans ab alio, vt experiẽtia cõſtat. Tunc autẽ dicitur vnũ corpus eſſe approximatũ alteri, quando ita quodlibet eſt extra aliud, vt nullũ aliud inter illa poſsit interponi: tunc vero dicitur diſtans, quando inter vnũ, & aliud poteſt corpus aliquod interponi; & erit magis, vel minus diſtans pro maiori, vel minori lõgitudine corporis interponendi. Propriũ ergo eſt præſentiæ hanc corporũ indifferẽtiã auferre, ita vt ſit de ratione præſentiæ vt ſic, reddere corpus radicaliter diſtãs, vel approximatũ alteri. De ratione verò talis præſentiæ eſt reddere corpus taliter, vel taliter diſtãs, ſeu approximatũ radicaliter. Ex. dico: hæc præſentia, quã ſum præſẽs Cõpluti, ſe ipſa eſt determinata, vt, quatenus ex ſe eſt, me faciat diſtantẽ per ſex leucas à corpore præſente Matriti, &c, â corpore præſente Toleti per decẽ & octo, &c. corpori vero iuxta meã dexterã præſenti me reddat cõtiguũ, & approximatum tali modo &c. ita vt, eo ipſo, quod habeam hanc præſentiã, neceſſariũ ſit, quod corpus aliud præſens Matriti à me diſtet per ſex leucas &c. neque aliter euenire põſsit.

35 Dixi, de ratione præſentiæ eſſe reddere corpus *radicaliter diſtans*: quia nõ eſt de ratione præſentiæ, quod corpus eã habens ſit actu diſtans, ſeu approximatũ alteri; ſed quod taliter diſponatur corpus per illã, vt ſi aliud ponatur cũ tali præſentiã, ſit ab illo taliter diſtans &c. Vnde, ſi aliud corpus actu nõ ponatur, illud, quod habet hanc præſentiã, nõ erit actu diſtãs ab illo; ſed tantùm *radicaliter*, ſeu *in potẽtia proxima*: ſiet tamẽ actu diſtans, vel actu approximatũ alteri per actualem poſitionẽ alterius cum tali, vel tali præſentia. Probatur, effectum formalem præſentiæ eſſe eũ quẽ diximus: quia corpus non eſt per ſuam entitatem diſtans, ſeu approximatum alteri: ergo debet id accipere ab aliqua forma ſuperaddita. Hanc dicimus eſſe præſentiam.

36 Dices: corpus poteſt eſſe diſtãs ab alio ſine præſentia: ergo nõ eſt effectus formalis eius reddere corpus diſtãns. Probatur antecedẽs: quia, ablatâ præſentia ab hoc corpore, poteſt inter illud, & aliud interponi corpus eiuſdẽ extẽſionis, ac antea: ergo ſine præſentia erit diſtans eãdem diſtantiã, ac

antea. Antecedens probatur: Sim ſedens in cathedra, & diſtans per duas vlnas à feneſtra: deſtruatur per potentiam Dei mea præſentia (vt fieri poſſe probabo infra) neque detur mihi alia. Eodem modo interponi poterunt duæ vlnæ inter me & feneſtram: neque enim quando deſtructa fuit mea præſentia, diſceſsi à loco, in quo anteà cōtinebar: ergo eandem diſtantiam, quā habebā anteà cum præſentia, poſſum habere ſine illâ.

37 Reſpondeo, in caſu poſito nullam dari diſtantiam inter me, & feneſtram, quia, deſtructâ meâ præſentiâ, neque aliâ mihi loco illius ſubrogatâ, nullibi ſum, ac per conſequens neque diſtans, neque approximatus feneſtrę. Id explicari poteſt exemplo eius, quod quotidie euenit in Euchariſtia: quia antequàm corrumperentur ſpecies ſacramentales in ſtomacho, erat Chriſtus Dominus intra ſtomachum: dum autem corrumpuntur, deſinit eſſe ibi, vt fatentur omnes Theologi; non quia diſcedat, ſeu egrediatur per motum ex ſtomacho; ſed quia deſtructa eſt præſentia, qua ibi tenebatur. Vnde, ſi tunc temporis Chriſtus Dominus neque eſſet in cœlo, nec ſub alijs ſpeciebus, reuerâ nullibi maneret: quia ex vnâ parte non habebat alibi præſentiam, vt ſupponimus; ex aliâ verò parte deſinit eſſe in ſtomacho per defectum præſentiæ, ergo nullibi maneret. Idē ergo cōtingeret in caſu ſuprâ poſito, quando corruptâ præſentiâ, quâ præſens eram in cathedrâ, alia non ſubrogaretur: tunc enim nullibi manerem, ac per conſequens, neque proximus feneſtræ.

38 Dices: corpus illud, à quo ablata fuit miraculoſe præſentia, habet virtutem naturalem ad producendā præſentiam ſibi cōnaturalē. Demus ergo, quod poſt aliquod tempus non impediatur ea virtus ſuam præſentiam producere: tunc eam producet in loco, in quo antea fuerat, & non in alio: ergo tale corpus approximatum erat huic ſpatio, magis quàm alteri, atque adeò erat diſtans, vel approximatum reliquis corporibus. Reſpondeo, corpus in eo caſu ex ſe eſſe determinatum ad producēdam præſentiam connaturalem; ſed indifferens, vt in hoc, vel alio loco eam produceret, quia neque immediate ante hoc inſtans erat applicatum illi ſpatio: neque in hoc inſtanti ſupponitur prius naturâ applicatum alicui, antequam producat præſentiam. Vnde determinandum eſſet à Deo, vt eam in hoc loco, vel illo de facto produceret.

39 Rogabis: an præſentia ſit modus, vel res? Communiter reſpondetur, eſſe modum. Et merito: quia ea omnia, quæ de præſentia nouimus non exigunt maiorem perfectionem, quàm modalem: cur ergo maiorem concedemus?

SECTIO. V.

Nonnulla Corollaria.

40 EX dictis ſect. præcedenti infero 1. animam rationalem

ſem, & Angelum nulli corpori vnitos habere veram præſentiam immediate illos afficientem, ſicut habent corpora. Conſentit P. Suar. in Meta. diſp. 51. ſect. 3. à num. 8. & pro ſe adducit alios nu. 7. Ratio eſt; quia Angeli, & animæ rationalis ſecundum ſe, ſunt capaces diſtandi inter ſe magis, & minus, etiamſi non ſint coniuncti cum aliquo corpore: ergo ſunt capaces præſentiæ, quæ immediate illos afficiat. Conſequentia eſt bona: quia magis, vel minus diſtare eſt effectus formalis præſentiæ. Antecedens neſcio, cur negari poſsit, etenim ſi vnum corpus diſtare poteſt ab alio, cur non poterit vnus Angelus ab alio diſtare, vel eſſe illi approximatus?

41 P. Vazq. qui tuetur oppoſitam ſententiam 1. par. diſp. 29. cap. 3. nu. 17. & diſp. 188. cap. 7. & diſp. 195. cap. 3. & 4. reſpōdet ea diſp. 29. nu. 27. inter vnum Angelum, & alium non poſſe dari diſtantiam, quia diſtantia inter duos nihil aliud eſt, quàm quod inter vnum, & alium poſsit interponi aliquod corpus, cum autem Angeli non habeant extrema, inter quę poſsit corpus aliquod interponi (neque enim extremum habere poteſt, niſi quod eſt diuiſibile, & extenſum) fit, vt non poſsint diſtare inter ſe. Sed contra: ad hoc, vt corpus dicatur interponi inter vnum Angelum, & alium, non eſt neceſſarium, quod ipſi Angeli habeant extrema; ſed ſufficit, quod immediate poſt præſentiam huius Angeli incipiat extēdi corpus interpoſitum vſque ad præſentiam alterius Angeli, in quo caſu vterque Angelus prout cum talibus præſentijs erunt extrema, inter quæ tale corpus continetur.

42 Obijcit P. Vazq. Angelus non poteſt habere ſitum in loco, neque replere, aut occupare locū: ergo neque habere præſentiā immediate ipſi inhærentem. Patet conſequentia: quia proprium eſt rerum habentium præſentiam replere, & occupare locum, ac ſitum in eo habere. Cōcedo antecedēs, & nego conſequentiam. Ad probationem reſpondeo, occupare, & replere locum non eſſe propriū omnium rerum habentium præſentiam, ſed earum tantum, quæ ita ſunt præſentes in aliquo loco, vt non patiantur aliam eiuſdem rationis ibidem fieri præſentem, quod quidem ſoli conuenit quantitati ratione impenetrabilitatis. Obijcies 2. ſi Angelus habet præſentiam propriam independenter ab vnione cum corpore, poterit ſe mouere per ſpatia imaginaria vltra cælum, quod aduerſari videtur Patribus ſupponētibus, Angelos cōtineri intra hoc vniuerſum. Fateor, poſſe moueri Angelos vltra cœlū. De facto id non præſtabunt Beati quia nullius vtilitatis: Dæmones vero non permittuntur cęlum empyreum pertingere. Neq; Patres negabunt, Angelos, & animas beatas ſupra ſuperficiem cœli empyrei motus aliquos habere.

43 Infero 2. in compoſito materiali non ſolum quantitatem; ſed etiam materiam, formam ſub-

ſtan-

ſtantialem, & omnia alia accidentia etiam modalia, quæ ſe ipſis nó ſunt connexa cum præſentiâ, proprias habere præſentias ſeorſim ſingulis reſpódentes. Eſt P. Suar. in Met. diſp. 51. ſect. 5. & P. Hurt. in Phyſ. diſp. 14. ſect. 4. Et, quod ad quantitatem attinet, concedunt omnes. De reliquis probatur: quia, ſi quælibet ex illis entitatibus detur ſeiuncta miraculoſe à quantitate, reuera erit præſens, & quidē, vt arbitror, ex naturâ rei, & ſine nouo miraculo propter rationem coroll. præcedente adductā pro rebus ſpiritualibus. Deinde ex eo, quod iterum vniantur quātitati tales entitates, nihil eis adueniet, ratione cuius præſentiæ propriæ ſint deſtruendæ: ergo adhuc vnitæ quantitati, eas cóſeruabunt. Minorē probo: quia neque quantitas, neque vnio ad quātitatem ſunt formæ oppoſitæ cum præſentijs illarum entitatum, vt patet: neque præſentia ipſius quātitatis; hæc enim opponitur cum præſentiā alterius quantitatis in eodem loco; cū præſentia vero rerum à quantitate diſtinctarū nulla in eâ agnoſcitur oppoſitio, quandoquidem poteſt Angelū in eodē loco ſecū admittere: ergo ex vnione ad quantitatem nihil aduenit illis entitatibus, quod cū præſentia illarū opponatur: ergo nó eſt, cur non conſeruentur ſimul cum quantitate præſentiæ illarum.

44 Dices: poſitâ vnione cum quantitate omnes illæ entitates fiunt ſufficiētèr præſentes per præſentiam quantitatis, atque adeo pereunt reliquæ præſentiæ, vt potè quæ iam ſuperfluunt. Sed cótrà: poſitâ vnione albedinis, v. g. cum quantitate, non fit albedo formaliter præſens per vnionē, qua vnitur quātitati, quia effectus formalis vnionis non eſt reddere præſens; ſed vnitum, & ideo perſeuerante eâdem vnione albedinis cū quātitate variantur plura loca, vt conſtat experientia: neque fit præſens formaliter per præſentiā quātitatis; quia formæ exiſtentes in eodē ſubiecto nó tribuunt ſibi adinuicem ſuos effectus formales, vt conſtat in albedine, & dulcedine ſimul exiſtentibus in eodem ſubiecto; quia licet vtraq; ſubiecto tribuat ſuum effectum formalem; tamen neq; albedo dulcedinem cóſtituit albam, neq; è contra dulcedo albedinē dulcē, ergo, licet præſentia quātitatis, & albedo ſint in eādē quantitate, non conſtituetur albedo præſens per præſentiā quantitatis, atq; adeo indigebit aliâ præſentiâ, quę immediate ipſā afficiens eam faciat præſentē in hoc ſpatio. Vnde fit, quod ſi Deus auferret propriā præſentiā huic albedini vnitæ quantitati exiſtenti in hoc loco; proprie loquendo nó eſſet dicenda albedo exiſtere in hoc loco; ſed eſſe vnita quantitati exiſtenti in hoc loco.

45 Addo, materiā primam, licet denominari poſſit præſens per præſentiam quantitatis, quia cum ſit ſubiectum immediatum quātitatis, mediate recipit præſentiam propriam ipſius quantitatis, nihilominus habere propriam præſentiam

tiam

tiam immediate ipſi inhærentem; quia ex vnâ parte ipſa ex ſe eſt capax immediate effectus formalis illius; & ex aliâ non poteſt impediri per præſentiam quantitatis; neque enim alia ratione impediri poſſet per hanc, niſi quia ea aduemiente, ſuperflueret præſentia propria, & immediata materiæ: atqui non ſuperfluit, quia, cum præſentia quātitatis mediate tantùm afficiat materiam, non reddit illam proprie præſentem, ac perconſequens non cenſenda eſt ſuperfluere præſentia immediata, per quam proprie, & immediate redditur præſens ipſa materia. Modi vero immediate afficiētes præſentiam, qualis eſt actio, per quam producitur, non ſunt præſentes per præſentiam ſuperadditam, quia, cum ſint modi ipſius præſentiæ, intrinſece ſe ipſis affixi ſunt iſti ſpatio, & non alteri; & ideo non indigent aliâ præſentiâ, per quam fiant diſtantes, ſeu opproximati rebus exiſtentibus in alijs locis.

46 Infero 3. quando mouetur aliquod compoſitū, quamlibet entitatem in illo exiſtentem moueri motu diſtincto. Ratio eſt: quia quælibet entitas acquirit diuerſam præſentiam, quæ quidem non acquiritur niſi per motum receptum in eodem ſubiecto, in quo terminus recipitur. Hi autem motus omnes procedunt ab eodem motore, niſi forſan motor ſit corporeus, & aliqua ex entitatibus compoſiti ſit ſpiritualis, quia cum hæc moueri debeat ſpirituali motu, & agens corporeum non poſſit ſe ſolo attingere productionem rei ſpiritualis, neceſſarium erit aliud agens aſsignare, & ideo quando homo, cuius anima eſt ſpiritualis, mouetur ab aliquo agente corporeo, motus animæ procedit ab ipſâ animâ, vel à Deo ſupplente defectum cauſæ ſecundæ ad exigētiam ipſius animæ, quia, eo ipſo quod eſt corpori vnitá, petit, quod quando corpus mouetur, moueatur & ipſa. Idem dicēdum eſt de Chriſto Domino vnito quantitati in Euchariſtia.

47 Dices: Ariſt. docet, omnes entitates compoſiti præter quantitatem moueri per accidens ad motū quantitatis, ergo ſentit non dari aliū motum in compoſito præter motum quantitatis, quia ſi haberēt proprios motus reliquæ entitates, per ſe mouerentur. Reſpōdeo, nō alia de cauſa dici moueri per accidens eas entitates, niſi quia impulſus primario dirigitur ad mouendā quantitatem, quam quidē moueret, etiamſi nulla alia entitas illi vnita eſſet. Quum autē ſunt illi reliquæ entitates vnitæ, eas dicitur mouere ſecundario, quia ex duobus vnitis non poteſt vnū moueri ſine altero, ſi vnio perſeuerat, & vtrunque eſt capax exiſtendi in loco per nouam acquiſitionem illius.

48 Rogabis: an præſentiæ, per quas eſſe poſſum in ſpatio A. diſtinguantur ſpecie à præſentijs, per quas eſſe poſſum in ſpatio B? Pro reſpōſione ſuppono, me poſſe eſſe in ſpatio A. per plures præſen-

ſentias numero diuerſas, (& idem eſt de reliquis ſpatijs) quia, ſi poſt quam illum ſemel amiſi, iterũ denuo acquiram, ero ibi præſens per diuerſam numero præſentiã, ac anteà iuxta communem ſentẽtiam, quæ non admittit reproductionem naturaliter. Reſpondeo ergo, eas præſentias eſſe ſpecie diſtinctas: quia præſentiæ, per quas poſſum eſſe in ſpatio A. conueniũt in hoc, quod eſt facere me diſtantem ab illo pariete per quatuor vlnas, v. gr. & præſentiæ, per quas eſſe poſſum in ſpatio B. conueniunt in hoc, quòd eſt facere me diſtantem ab eodem pariete per duas vlnas: deinde hæc prædicata non tranſcendunt differentias indiuiduales harum, & illarum præſentiarum, quia de ratione indiuiduali huius numero præſentiæ non eſt conſtituere me in hoc ſpatio; ſed taliter me conſtituere in illo: ſicut de ratione indiuiduali huius vnionis materiæ, & formæ non eſt reddere illas vnitas; ſed taliter vnitas. De actionibus huius numero, & illius numero agentis diximus diſput. 20. ſect. 5. non diſtingui ſpecie: quia, vt ibi probabamus, prædicatum, in quod conueniunt omnes actiones huius numero agentis, tranſcendit differentias indiuiduales illarum, & idem eſt de prædicato, in quod cõueniunt actiones alterius numero agentis. Addo, diſtinctionem ſpecificam, quam dixi dari inter præſentias ſpatij A. & ſpatij B. non eſſe phyſicam; ſed logicam iuxta ea, quæ loco citato adduximus ex recentioribus circa actiones huius numero, & illius numero agentis.

SECTIO VI.

Quotuplex ſit præſentia localis?

49 INter præſentias locales perfectiſsima omnium eſt immenſitas, qua Deus determinatus eſt, vt ſit vbique, ita vt nullũ poſſit eſſe ſpatium, cui non ſit actu præſens ratione ſuæ immenſitatis, quæ vt pote perfectio Diuina non diſtinguitur realiter ab eſſentia Dei. Hoc attributum ita eſt proprium Dei, vt nulli poſsit cõuenire creaturæ: quia, licèt poſsibilis eſſet aliqua creatura, quæ ſe ipſâ eſſet vbique (demus hoc) poſſet fieri, quod nullibi eſſet actu, quia poſſet Deus eam non producere, vel ſemel iam productã corrumpere. Si autem poſsibilis eſſet præſentia, qua creatura aliqua poneretur actu in omnibus ſpatijs poſsibilibus, diceretur quidẽ immenſitas creata, in quo diſtingueretur ab immenſitate, quæ eſt propria Dei, hæc enim eſt increata.

50 Deinde datur alia præſentia, qua res certo, & determinato ſpatio continetur: talis eſt omnis præſentia creata, quã hucuſq; nouimus. Hæc diuiditur in duplicem. Alia eſt circumſcriptiua, *qua res ita in loco determinato cõſtituitur, vt in eo habeat ſingulas ſuas partes extra alias*: talis eſt præſentia rerum materialium diuiſibilium. Alia eſt, quæ communiter dicitur definitiua, illa videlicet, *qua res*

aliqua

aliqua ita eſt in ſpatio diuiſibili, vt tota ſit in toto, & tota in qualibet parte, & indiuiſibili illius ſpatij: talis eſt præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia, & præſentia Angeli in loco diuiſibili.

51 Præterea circunſcriptiua eſt duplex. Alia, *qua ita continentur in loco partes extra partes, vt inter ſe adinuicem, & cum alio corpore penetrari nequeant*: talis eſt præſentia quantitatis. Alia, *qua ita continentur partes in loco diuiſibili, vt cum alio corpore quodcunque ſit penetrari poſsint*: talis eſt præſentia materię primę, vel cuiuſlibet accidentis materialis præter quantitatem, quia ſi permanentibus his entitatibus cũ præſentijs, quas modò habent in compoſito, ſeparetur quantitas, manerent quidē extenſæ in ſpatio diuiſibili, ita tamen vt cum quolibet corpore poſſent penetrari. Hoc verò diſcrimen conuenit iſtis præſentijs ratione ſubiectorum potiùs, quàm ratione ſui: quia ratio formalis impenetrabilitatis non prouenit quãtitati formaliter à præſentiâ diuiſibili; ſed hæc ſolum ſe habet tanquam conditio neceſſariò requiſita à partibus quantitatis, vt & ſe inuicem expellant, & non permittat aliud corpus in eundem locum introduci; alioqui, quantitas non eſſet formaliter impenetrabilis ratione ſui; ſed ratione præſentiæ, quod nullus hucuſq; admiſit. Vnde, ſi (per poſsibile, vel impoſsibile) quantitati daretur præſentia materiæ primæ, eodem modo eſſet impenetrabilis, quia tali præſentiâ extenderentur partes ipſius quantitatis, quo fieret, vt haberent ſufficientem conditionem, vt & ſe inuicem, & aliam quantitatem ab eodem loco remouerent.

52 Eſt verò in præſenti difficultas: quâ ratione differant præſentia circunſcriptiua, & definitiua, an videlicet differant eſſentialiter, vel ſolùm accidentaliter? Et quidem, ſi ſermo ſit de præſentia definitiua Angelorum, certum eſt, eſſentialiter diſtingui à circunſcriptiuâ rerum materialium, quia vna eſt materialis, & alia ſpiritualis. Solùm eſt difficultas de præſentiâ definitiuæ rei corporeæ, an videlicet præſentia, qua Chriſtus Dominus eſt definitiuè in Euchariſtia, ſit eſſentialiter diſtincta ab eâ, qua idem eſt circunſcriptiuè extra Euchariſtiam?

53 Dicendum eſt, has præſentias eſſe eſſentialiter diſtinctas. Ita P. Suar. tom. 3. in 3. par. diſp. 48. ſect. 1. §. *Nihilominus dicendum eſt*, & fere omnes Theologi, ac Philoſophi, qui tanquam certum id ſupponunt in quotidianis diſputationibus. Probatur: quia poſsibilis eſt præſentia taliter afficiens partes corporis Chriſti Domini, vt, cum vna & eadem ſit, illud conſtituat totum in ſingulis partibus & punctis huius ſpatij palmaris: ſed hæc præſentia diſtinguitur eſſentialiter à circunſcriptiuâ: ergo poſsibilis eſt præſentia diſtincta eſſentialiter à circunſcriptiuâ. Hanc dicimus eſſe definitiuã cum omnibus Theologis: ergo præſentia definitiua diſtinguitur eſſentia-

liter à circunſcriptiuâ. Minor primi ſyllogiſmi probatur: quia nulla pars præſentiæ circũſcriptiuę poteſt partem corporis ſibi reſpondentem conſtituere in pluribus partibus ſpacij: at illa præſentia, quam adſtruimus poſsibilem, vnà cùm ſit, conſtituit totum corpus præſens in pluribus ſpatijs: ergo diuerſæ rationis eſt à circunſcriptiuâ. Hæc ſentẽtia magis confirmabitur ex ſolutione argumenti oppoſitæ ſententiæ.

54 Poteſt autem prędicta præſentia dupliciter ſe habere. Primò, ita vt ſit omnino indiuiſibilis in omnibus partibus ſubiecti. Ad eũ modũ, quo anima rationalis omnino indiuiſibilis, eſt in materia diuiſibili tota in tota materia, & tota in ſingulis partibus, & punctis ipſius materiæ. Sic poteſt eſſe præſentia omnino indiuiſibilis afficiens tota ſingulas partes, & puncta corporis Chriſti Domini, eaq; conſtituens in ſingulis partibus, & punctis ſpatij. Secũdò, ita vt ſit diuiſibilis ex parte ſubiecti, &, indiuiſibiliter reſpondeat ſpatio. Eſſet diuiſibilis ex parte ſubiecti, ſi haberet partes reſpõdẽtes ſingulis partibus ipſius ſubiecti; &, indiuiſibiliter reſponderet ſpatio, ſi quælibet pars ſubiecti foret præſens ſingulis partibus, & punctis ſpatij per partem vnã præſentiæ ſibi reſpondentem. Quocunque ex his modis adſtruatur præſẽtia definitiua, diſtinguetur eſſentialiter à circũſcriptiuâ, vt per ſe patet, redderetque quantitatem penetrabilem, vtpotè quę illi aufert extenſionem in loco, quæ eſt conditio neceſſaria, vt non poſsit penetrari.

55 Obijciunt recentiores: poteſt fieri, quod partes Chriſti Domini conſtituantur omnes in toto ſpatio, & in ſingulis partibus ſpatij per pręſentiam circunſcriptiuam: ergo fruſtra ponitur definitiua ſpecie diſtincta. Antecedens probãt: quia poteſt fieri, quod omnes partes Chriſti Domini miraculoſe ſint in parte A. ſpatij ſimul per præſentias, per quas quælibet ſeorſim naturaliter eſſet in illo, & ſimiliter in parte B. ſpatij per præſentias, per quas quęlibet ſeorſim eſſet naturaliter in illâ, & ſic de reliquis: ſed hæ præſentiæ eſſent ex ſe circunſcriptiuæ, miraculumque ſolũ eſſet in eo, quod ſimul omnes eſſent in eadem parte ſpatij, cum quælibet exigeret alias ab eo loco pellere: ergo poteſt fieri, quod partes Chriſti Domini ſint omnes in toto ſpatio, & in ſingulis partibus ſpatij per præſentiam circunſcriptiuam. Hoc argumentum præcipuè habet vim in ſententia horum recentiorum aſſerentium continuum conſtare ex ſolis punctis, quia iuxta hanc ſententiam omnia puncta corporis Chriſti Domini poſſent eſſe pręſentia vni puncto ſpatij per eaſdem præſentias, per quas quælibet ſeorſim reſponderet eidem puncto ſpatij, quando circunſcriptiue eſſet præſens totum corpus in toto hoc ſpatio.

56 Cæterùm, ſi continuũ componatur ex partibus, & punctis, nullam vim habet præcedens obiectio: quia per præſentiã definitiuam

tiuam non ſolum eſt præſens totũ corpus adæquatè in quâlibet parte ſpatij; ſed etiã in quolibet puncto: in præſentiã verò circunſcriptiuâ nulla pars eſt, quæ adæquatè reddatur præſens pars corporis puncto ſpatij, & ideo non poſſunt partes corporis conſtitui in hoc puncto ſpatij per replicationẽ partium propriarum præſentiæ circunſcriptiuæ: ergo aſsignanda eſt præſentia definitiua diuerſæ rationis à circunſcriptiuâ.

57. Sed age iam, demus continuum ex ſolis indiuiſibilibus componi. In caſu obiectionis diceretur quidem Chriſtus Dominus eſſe totus in ſingulis partib⁹ ſpatij per replicationẽ pluriũ præſentiarum circunſcriptiuarum, non verò per præſentiam definitiuam: at omnes Theologi affirmant, eſſe ibi per præſentiam definitiuam: ergo eſt præſens per præſentiã diſtinctam à circunſcriptiuâ. Deinde quantitas Chriſti Domini in Euchariſtia fit penetrabilis cum quantitate panis per præſentiã, quam ibi habet, neque enim Theologi in penetratione corporis Chriſti Domini cum quantitate panis aliud nouũ miraculum agnoſcunt præter primum, quo corpus Chriſti Domini afficitur præſentia definitiua: atqui non poſſet corpus Chriſti Domini per eam præſentiã fieri penetrabile cũ quãtitate panis, ſi ex naturâ ſuâ nõ eſſet diſtincta à circunſcriptiuâ; ergo, &c. Minor probatur; quia ex eo, quod plures quantitates, poſſint circũſcriptiuè in eodẽ loco miraculoſè, nõ ideo ſiũt penetrabiles cũ quâlibet aliâ quantitate, vt concedunt etiam aduerſarij: ergo, &c.

58. Ex dictis cõſtat, præſentiã, qua Chriſtus Dominus eſt definitiuè in Euchariſtia, eſſe ſupernaturalẽ quoad ſubſtãtiã: quia illud accidẽs eſt ſupernaturale quoad ſubſtãtiã, quod eſt ſupra vires, & exigentiã totius naturæ: ſed talis eſt ea præſentia, neq; enim quantitas, aut aliud corpus exigit præſentiã, qua ſit definitiuè præſẽs in ſpatio, vt in cõfeſſo eſt apud omnes, neq; eſt agens aliquod naturale, quod viribus proprijs poſsit talẽ præſentiam producere, cum ſemper miraculoſè producatur: ergo, &c.

59. Rogas: an præſentiæ ſubiectorũ ſpecie diſtinctorũ ſint ſpecie diſtinctæ? In noſtrâ ſentẽtiã aſſerẽte præſentias eſſe modos, affirmãdum eſt: quia, cũ modi ſe ipſis connectantur cũ ſuo ſubiecto, neceſſariũ eſt, quod, ſi ſubiecta ſint ſpecie diſtincta, diſtinguãtur & modi. In ſentẽtia verò aliorũ aſſerẽtiũ præſentias eſſe res, in primis eſt certũ, præſentiã rei ſpiritualis eſſe ſpecie diſtinctã à præſentiâ rei corporeæ; quia illa eſt ſpiritualis, hæc corporea. Circa præſentias tamen rerũ corporearũ, quæ ſunt eodẽ modo diuiſibiles, vt ſunt quantitas, materia prima, &c. arbitror iuxta prædictam ſententiã nõn fore diſtinguendas ſpecie pro diuerſitate ſubiectorũ, quia nihil tribuit quãtitati ſua præſentia, quod non tribueret illi præſentia materiæ primæ: ergo non eſt, cur dicamus, vnã eſſe propriam quantitatis ex naturâ ſuâ, & alteram materiæ primæ.

SECTIO VII.

Vtrùm idem corpus poſsit eſſe in duplici loco circumſcriptiuè?

60 Certum eſt apud catholicos, idem corpus poſſe de potētiâ Dei eſſe ſimul definitiuè in pluribus locis, imo & circumſcriptiuè in vno, & in alijs definitiuè: quia Fide ſanctum eſt, Chriſtum Dominum exiſtentē circumſcriptiuè in cœlo eſſe definitiuè in Euchariſtia pluribus in locis ſimul. Cōtra hanc veritatem pugnant hæretici noſtri temporis, quorū ſententia & inania argumenta refutantur à Theologis in 3. p. ad q. 75. D. Tho. vide P. Suar. ibi tom. 3. diſp. 46. 47. & 48. & noſtros Doctores. Deinde certū eſt, quodlibet corpus naturaliter eſſe determinatū ad vnā tantum præſentiā circumſcriptiuā: Id, quod experientia quotidiana conuincit. Eſt tamē difficultas; an poſſit de potentiâ Dei habere ſimul duas circumſcriptiuas, vel plures?

61 Vera ſentētia affirmat, quā tenent Alenſ. Scotus, & alij, quos ſequitur P. Suar. tom. 3. in 3. par. diſp. 48. ſect. 4. P. Valent. tom. 4. diſp. 6. q. 3. punct. 1. §. 23. PP. Cōnim. & P. Rubio hic P. Ægidius Conīnc. ad q. 75. tertiæ partis art. 4. diſp. 3. & plures recentiores. Probatur primò à paritate: quia non repugnat idem corpus eſſe definitiuè in vno loco, & circumſcriptiuè in alio ſimul, vt Fide conſtat; ergo neq; repugnat, eſſe in vtroque circumſcriptiuè. Patet conſequentia: quia multo magis opponitur præſentia definitiua cum circumſcriptiuâ, quàm duplex circumſcriptiua inter ſe: ergo, ſi Deus poteſt vincere illā oppoſitionē, poterit & hāc. Secundò: quia id non repugnat ex parte ſubiecti, cùm ſimul detur in ſubiecto potētia ad plures præſentias circumſcriptiuas, quandoquidē eas recipit ſucceſsiuè immediatè in ſua entitate: neque repugnat ex parte ipſarū præſentiarū, quia vna præſentia circumſcriptiua neque eſt negatio alterius, neque inuoluit negationē illius, vt cōſtabit ex ſolutione argumentorum: ergo ex nullo capite repugnat.

Satisfit obiectionibus.

62 Obijciunt primò: de ratione præſentiæ circumſcriptiuæ eſt ita continere corpus in vno loco, vt non poſsit eſſe in alio: ergo repugnat corpus habens vnā præſentiam circumſcriptiuam habere aliam ſimul. Antecedens probant: quia de ratione præſentiæ circumſcriptiuæ eſt adæquare corpus loco: ſi autem eſſet in duplici loco circūſcriptiuè, nulli adæquaretur: ergo, &c. Hoc argumentū videtur impugnare catholicam veritatem de præſentia Chriſti Domini in Euchariſtiâ: quia, ſi de ratione præſentiæ circumſcriptiuæ eſt ita continere corpus in vno loco, vt non poſsit eſſe in alio, Chriſtus Dominus, qui circumſcriptiuè eſt in cœlo, nō poterit eſſe definitiuè in Euchariſtia. Reſpondeo ergo, negando antecedens. Ad probationem nego minorem: Vtrique enim loco adæquaretur corpus, non per vnā, ſed per repetitā commenſurationē; ac per cōſequens corpus illud eſſet æqua-

æquale duplici illi loco non per vnam ſimplicem cõmenſurationẽ; ſed per duas, quarũ quælibet ſeorſim eſſet illi æqualis.

63 Objiciunt ſecundò: ſi corpus poſſet poni in duplici loco circunſcriptiue, poſſet in pluribus, ac per conſequens in omnibus: ergo eſſet vbique: ergo eſſet immẽſum: quod quidẽ implicat, quia eſt proprium ſolius Dei. Admiſſo antecedente, & primâ cõſequẽtiâ, diſtinguo ſecundũ conſequens: eſſet immenſum immenſitate creata, do: increata, nego conſequentiã. Hæ autẽ immenſitates in eo diſtinguũtur, quod increata ex ſe eſt determinata, vt ſit in omni loco, ita vt implicet contradictionẽ eſſe locũ aliquẽ, & nõ eſſe Deũ per ſuam immenſitatẽ in illo: creata verò, non eſt neceſſariũ, quod ſit in omni loco, quia, cum ſit liberè à Deo, poteſt illã nõ producere, vel iam productam corrumpere. Et quidẽ præcedens obiectio æque fieri poteſt contra doctrinã catholicã de præſentia definitiua Chriſti Domini in pluribus locis. Vide quàm conſona ſit noſtra ſentẽtia cum catholica veritate, vt non poſsis noſtrã adoriri doctrinã, quin eodem telo Fidei veritatem adoriaris.

64 Objiciunt tertiò: ſi poteſt idem corpus eſſe in duplici loco per duas præſentias, poterit & in eodem: hoc autẽ repugnat: ergo, &c. Minor probatur: quia, cũ accidentia indiuiduentur à materiâ, nõ poterunt eſſe duæ numero præſentiæ in eodẽ ſubiecto, præcipuè reſpectu eiuſdẽ loci. Admiſsâ maiori, nego minorẽ. Ad probationẽ nego, accidentia indiuiduari à materiã, quod late impugnaui in Logica diſp. 17. ſect. 4. Secundò, eſto indiuiduẽtur à materiâ: ſicut idem numero ſubiectũ pro diuerſis tẽporibus poteſt eſſe in eodem loco per diuerſas numero præſentias, quin diuerſitati numericæ præſentiarum obſtet identitas numerica ſubiecti, cur non poterit idem contingere pro eodem tempore?

65 Obijciunt quartò Thomiſtæ recentiores: ſi vna quantitas circunſcriptiue poneretur in duplici loco, eſſet eadẽ in vtroque, vt ſupponimus; & diuerſa: hoc autem implicat: ergo & illud. Probatur, quod eſſet diuerſa: quia, ſi quantitas exiſtens in duplici loco accederet ad duo loca contigua, ſuperficies illius ſe tangerent, ſicut ſuperficies illorũ locorũ ſe tangunt: ſed contactus non datur niſi inter duo diſtincta: ergo eſſent duæ diſtinctæ quantitates cum duobus ſuperficiebus, ratione quarũ ſe tãgerent. Minor videtur certa: quia ea ſe tangunt, quæ contigua ſunt; contigua verò ſunt, quorũ vltima, hoc eſt, extremitates ſunt ſimul: ſed ea, quorum vltima ſunt ſimul, ſunt diſtincta: ergo darentur in eo caſu duæ diſtinctæ quantitates. Cõfirmatur: quia, eo ipſo quod quantitas eſt Romæ, & Cõpluti eſt diuiſa quoad entitatẽ: ergo duplex, ac non vna. Antecedens probatur: quia ea quantitas diſcontinnatur: ergo eſt diuiſa quoad entitatẽ. Antecedens videtur certũ: quia tunc dantur quantitates diſcontinuæ,

quando inter hanc, & hãc interponitur aliquod corpus: ſed inter quantitates exiſtentes Romæ, & Cõpluti interponitur aliquod corpus: ergo ſunt diſcontinuæ.

66 Ad obiectionẽ nego, quod ea quantitas eſſet diuerſa in duplici loco. Ad probationẽ reſpondeo primò, in eo caſu non fore contactum quantitatũ, quia in mea ſententia nõ dantur in caſu poſito plures quantitates; ſed vna; &, contactus nõ datur niſi inter duo. Vnde, licèt in eo caſu eſſet contactus locorum, quia eſſent duo, non eſſet contactus quantitatũ, quia non eſſent duæ. Reſpondeo 2. eam quantitatem habere duas extremitates A. & B. v.g. Quando autẽ accederet ad duplicẽ locũ contiguũ, poſſet contingere, vel quod vna, & eadẽ extremitas A. v.g. quãtitatis occuparet vltimas partes vtriuſq; loci cõtiguas; vel quod ſingulę extremitates quãtitatis occuparent ſingulas extremitates contiguas vtriuſque loci. Si hoc vltimũ contingeret, daretur cõtactus, nõ quidem duarũ quantitatum adæquatè diuerſarũ; ſed duarũ partiũ vnius quantitatis totalis, ex quo nullatenùs ſequeretur, quantitatẽ illã diuidendã fore in duas quantitates totales. Si verò cõtingeret primũ, nullus eſſet cõntactus quantitatũ; ſed vna & eadẽ pars occuparet extrema vtriuſque ſpatij per præſentias repetitas; ſicut Chriſtus Dominus in Euchariſtia per repetitas præſentias occupat ſingulas partes vnius ſpatij continui: ex quo nullum inferri poteſt abſurdum.

67 Ad confirmationẽ nego primum antecedens, nẽpe, quod quantitas exiſtens in duplici loco eſt diuiſa quoad entitatẽ. Ad probationem nego etiã antecedens, nempe quod ea quantitas diſcontinuatur. Ad huius probationẽ fateor, diſcõtinuari quantitates, quando inter eas, quæ aliàs ſunt diſtinctæ, interponitur aliquod corpus: at quando inter duo loca diſsita continẽtia eandem quantitatẽ corpus aliquod interponitur, non datur diſcontinuatio quantitatum ibi contentarum; ſed locorum tantum; & ideo ex poſitione eiuſdem quantitatis in duplici ſpatio circunſcriptiue, non rectè infertur, multiplicandam fore talem quantitatem quoad entitatem.

68 Obijcies 5. ſi corpus graue poneretur in duplici loco extra cẽtrum, vtrobiq; grauitaret: ergo ex naturâ rei peteret moueri vtrobique: ergo ex naturâ rei moueretur duplici motu ſimul: hoc autẽ repugnat: ergo & illud. Reſp. grauitatẽ illã in duplici loco conſtitutam in vtroque habiturã exigentiã motus deorſum; at non exigeret habere motũ in vtroque ſimul; ſed tantum in vno ex illis. In quo tamen loco tribuendus illi eſſet talis motus, penes Deũ eſſet determinare. Eſt tamen aduertẽdũ, lapidẽ in eo caſu mouendũ non fore naturaliter in vno ex prędictis locis, niſi ex vi pręſentiæ acquiſitæ per motũ ceſſaret vtraq; præſentia præcedens: quia, cũ duæ præſentiæ ſint naturaliter incõpoſsibiles in eodẽ ſubiecto, eo ipſo quòd Deus decerneret cõſeruare

uare pro eâ duratione pręſentiā in
vno loco, non poſſet grauitas natu
rali vi moueri ad aliā adquirendā.

69 Dices: motus naturalis la-
pidis ad acquirendā vnam præſen-
tiam eſſet prior naturâ corruptio-
ne præcedentium, quia eſſet cauſa
corruptionis illarum: ergo poſito
motu naturali lapidis, poſſet Deus
pro ſuo libito ceſſare, vel nō ceſſa-
re à cōſeruatione alicuius præſen-
tiæ ex præcedentibus. Si autē non
ceſſaret ab eius cōſeruatione, mi-
raculū quidē non eſſet in eo, quod
lapis per motū naturalē acquiſiiſ-
ſet præſentiā ſibi connaturalē; ſed
in eo, quod ſimul cum illâ præſen-
tiâ connaturali conſeruaret Deus
aliā præexiſtentē. Cōceſſo antece-
dente, nego conſequentiā: quia ſi
Deus in eâ duratione conſeruaret
præſentiā præexiſtentē, non debe-
retur lapidi cōcurſus ad acquirēdā
præſentiā connaturalē, atq; adeò,
ſi tunc moueretur, nō eſſet natura-
lis talis motus; ſed miraculoſus.

70 Quod autē tunc non debere-
tur cōcurſus lapidi ad motum, eſt
certū ex his, quæ dixi diſp. 3. n. 53
quia nulli agenti naturali debetur
ex naturâ rei cōcurſus ad producē
dam ſuā formā in ſubiecto, in quo
aliud agens fortiùs conſeruat for-
mam ex natura rei incōpoſſibilem
cum illâ. In caſu autē obiectionis
fortiùs eſſet decretū Dei ad con-
ſeruandā præſentiā præexiſtentem
in lapide, quā virtus naturalis lapi
dis ad aliā introducendā, & ideò
in ea duratione, pro qua Deus de-
creuiſſet cōſeruare præſentiā præ-
exiſtentem, non deberetur concur
ſus lapidi ad aliā introducendam.
Hinc fit, nunquā Deū debere con-
curſum agēti naturali ad introdu-
cendam formam in ſubiecto, niſi
videat, ſe ceſſaturū à conſeruatio-
ne præexiſtentis ad exigentiā for-
mæ denuo introductæ.

An corpus poſſit miraculoſe abſq;
vlla præſentia conſeruari?

71 NEgant plures non infimæ
notæ authores. Primò:
quia nō poteſt corpus aliquod in-
telligi niſi ſub aliqua præſentiâ: er
go nō poteſt adhuc de potētiâ Dei
eſſe ſine omni pręſētiâ. Quā infirma
ratio! Dei omnipotētia nō eſt in-
tra anguſtas noſtri intellectus metas
coercēda. Certe omnipotētia non
eſſet, ſi nō ſe extēderet vltra ea, quę
noſter intellectus poteſt attingere.

72 Secundo probat P. Arri. hìc
ſect. 4. quia nō poteſt creatura cō-
ſeruari ſine aliquâ duratione: ergo
nec ſine aliqua pręſentia. Eſt maxi
mū diſcrimē: quia pręſentia eſt en-
titas diſtincta à re præſēti, & loco
extrinſeco, vt iā probauimus; Du-
ratio verò nō diſtinguitur à re du-
rāte, & tēpore imaginario, vt dice
mus diſp. 24. Hinc oritur, quod pręſentia poſſit corrūpi, nō corruptā
re præſenti, aut loco extrinſeco: du
ratio verò rei, ipſâ re perſeuerāte,
nō poteſt corrūpi, niſi quia tēpus
imaginariū corrūpatur: hoc autem
nō poteſt corrūpi, quia, vt dicemus
eâ diſp. 24. cōſiſtit in nō repugnā-
tiâ motus ſucceſsiui, quę quidē à
nullo agente pēdet in conſeruari.

73 Exiſtimo ergo, quodlibet
corpus, imò & quamlibet entitatē
creatā, quæ vel non eſt præſentia,

vel præſentię modus, poſſe conſeruari à Deo abſq; omni præſentiâ. Ratio eſt clara: quia præſentia eſt entitas realiter diſtincta ab entitate præſenti; & ex aliâ parte entitas præſens, v.g. homo non eſt modus præſentiæ: deinde præſẽtia producitur per actionẽ diſtinctã ac res pręſens: cur ergo nõ poterit Deus, hãc conſeruatã, pro ſuo libito ceſſare à conſeruatione præſentiæ? Si autẽ Deus ceſſet à conſeruatione præſentiæ, erit res in rerũ naturâ, quin ſit in loco aliquo.

Vna præſentia non poteſt eſſe præſens per aliam.

74 Rogabis: an præſentia connexa cum hoc loco poſsit fieri præſens alteri per præſentiã aliam ſuperadditã? Certũ eſt apud omnes, non poſſe naturaliter: quia ſicut vna albedo non poteſt naturaliter afficere alteram albedinẽ, nec vna anima aliam animã informare; ſic nec vna præſentia aliam poterit naturaliter afficere. Solũ ergo procedit difficultas de potentia Dei abſoluta. Affirmãt aliqui: quia nulla datur implicatio; neque enim ex eo, quod in alio loco poneretur, remoueri deberet ab illo, cum quo eſt eſſentialiter connexa: cur ergo dicetur, non poſſe aliam præſentiam admittere?

75 Nihilominùs pars negatiua mihi magis probatur: quia, in cõmuni omnium conſenſu vna anima non poteſt ſuum effectum formalẽ alij animæ tribuere, neque vna intellectio reddere intelligentẽ aliã adhuc de potentia Dei abſoluta: ergo neque vna præſentia reddere aliam præſentẽ. Ratio á priori eſt: quia forma non poteſt tribuere ſuũ effectum formalem ſubiecto, cuius non eſt ex ſe informatiua: ſed vna præſentia non eſt informatiua alterius præſentiæ: ergo non poteſt tribuere illi ſuum effectum formalem, ac per conſequens, neque reddere pręſentem, quia is eſt effectus formalis pręſentiæ. Maior eſt certa: quia nulla cauſa poteſt effectum producere, quem in ſua virtute nõ cõtineat, vt conſtat ex dictis diſp. 13. ſect. 6. Minor probatur: quia virtus informatiua pręſẽtię per ſe reſpicit entitatẽ ex ſua natura indifferẽtẽ ad hoc ſpatiũ, aut ad illud niſi enim talis entitas daretur, nulla præſentia admitti poſſet diſtincta á re præſenti: atqui nulla præſentia eſt indifferens ex naturâ ſuâ ad hoc ſpatiũ, aut ad illud; ſed quęuis eſt eſſentialiter affixa vni ſpatio determinato: ergo nulla datur præſentia, ad quam dirigatur virtus informatiua alterius præſentiæ.

76 Cõfirmatur: nam ex eo vnus animus rationalis non conſtituit ſuum effectũ formalẽ cum alio animo rationali, quia virtus informatiua illius per ſe dirigitur ad materiam, vt cum ea cõſtituat hominẽ, qui eſt effectus formalis illius: ergo, cum virtus informatiua præſentiæ per ſe dirigatur ad ſubiectũ ex ſe indifferens ad hunc locum, vel ad illum, non tribuet ſuum effectũ formalem alteri præſentiæ, quæ ex ſe affixa eſt vni ſpatio determinato.

to. Ex dictis conſtat ad rationem oppoſitæ ſententiæ; neque enim negamus præſentiam præſentiæ, quia deberet extrahi à loco, cui affixa eſt; ſed quia in nulla præſentia datur virtus informatiua alterius.

SECTIO. VIII.

An corpus in duplici loco exiſtens habeat neceſſariò eadem accidentia vtrobique?

77 IN ſententiâ aſſerente, in quolibet compoſito eſſe tâtùm præſentiam quantitatis, per quam reliquæ entitates, quæ in eo compoſito inueniuntur, ſunt in loco quantitatis, non eſt dubium, quin omnia accidentia, quæ habet corpus in vno loco, debeat habere etiam in alio, ſi ſint ex ijs, quæ ſecundum ſe independentia ſunt à loco; quia iuxta hanc ſententiâ non alia ratione accidentia ſunt in loco, niſi quia vnita ſunt quantitati habenti præſentiam: ergo, ſi quantitas fuerit in duplici loco, in vtroque erunt accidentia illi vnita. Solum ergo eſt difficultas in ſententiâ, quam ſequuti ſumus aſſerentem, quamlibet entitatem compoſiti eſſe in loco per præſentiam ſibi propriam.

78 Eſt autem aduertendum, duplex eſſe accidentium genus. Alia enim ſunt, quæ dependent à loco, vel quia per illa fit res exiſtens in loco, qualis eſt præſentia; vel quia ſe ipſis connectuntur cum ipſa præſentia: talis eſt motus localis, ſitus, & diſtantia, &c. Alia ſunt accidentia, quæ ſecundum ſe ſunt abſoluta à loco, ita vt quantumuis varietur locus, ipſa maneant ſecundùm ſuam entitatem inuariata: talia ſunt albedo, nigredo, calor, & frigus, &c. Non eſt præſens controuerſia de prioribus, quia, cum ſe ipſis ſint affixa determinato loco, nõ poſſunt eſſe in vtroque ſe ipſis: imo neque per alias præſentias, quia, vt diximus ſectione præcedente, vna præſentia nõ poteſt eſſe præſens per aliã. Tota ergo controuerſia vertitur ad accidẽtia alterius generis: an, videlicèt, neceſſarium ſit, quod ſi corpus, cui coniuncta ſunt, in duplici ponatur loco, ipſa etiã illud comitentur in vtroque?

79 Dico primò: non repugnat quod corpus Compluti, & Matriti exiſtens ſit album Compluti, & non ſit albũ Matriti. Ita P. Suar. tom.3.in 3.par.diſp.48.ſect.5.P. Hurt hîc ſect.5.à n.63.P.Arria. hîc ſect. 10. & plures recentiores. Probatur: quia ad hoc, vt corpus Compluti, & Matriti exiſtens ſit album vtrobique, neceſſarium eſt, quod albedo eius habeat præſentiam vtrobique: ſed non repugnat, albedinem illius habere præſentiam Compluti, & non Matriti: ergo, &c. Minor probatur: quia per diuerſam præſentiam eſt corpus Matriti, ac eius albedo: ergo, datâ præſentiâ corpori Matriti, poterit Deus illam denegare albedini: ſi autem illam denegat albedini Matriti, non erit corpus album Matriti.

80 Obijcies: non poteſt idem

vel pręſentię modus, poſſe conſeruari à Deo abſq; omni præſentiâ. Ratio eſt clara: quia præſentia eſt entitas realiter diſtincta ab entitate præſenti; & ex aliâ parte entitas præſens, v.g. homo non eſt modus præſentiæ: deinde præſētia producitur per actionē diſtinctā ac res pręſens: cur ergo nō poterit Deus, hāc conſeruatā, pro ſuo libito ceſſare à conſeruatione præſentiæ? Si autē Deus ceſſet à conſeruatione præſentiæ, erit res in rerū naturâ, quin ſit in loco aliquo.

Vna præſentia non poteſt eſſe præſens per aliam.

74 Rogabis: an præſentia connexa cum hoc loco poſsit fieri præſens alteri per præſentiā aliam ſuperadditā? Certū eſt apud omnes, non poſſe naturaliter: quia ſicut vna albedo non poteſt naturaliter afficere alteram albedinē, nec vna anima aliam animā informare; ſic nec vna præſentia aliam poterit naturaliter afficere. Solū ergo procedit difficultas de potentia Dei abſoluta. Affirmāt aliqui: quia nulla datur implicatio; neque enim ex eo, quod in alio loco poneretur, remoueri deberet ab illo, cum quo eſt eſſentialiter connexa: cur ergo dicetur, non poſſe aliam præſentiam admittere?

75 Nihilominùs pars negatiua mihi magis probatur: quia, in cōmuni omnium conſenſu vna anima non poteſt ſuum effectum formalē alij animæ tribuere, neque vna intellectio reddere intelligentē aliā adhuc de potentia Dei abſoluta: ergo neque vna præſentia reddere aliam præſentē. Ratio à priori eſt: quia forma non poteſt tribuere ſuū effectum formalem ſubiecto, cuius non eſt ex ſe informatiua: ſed vna præſentia non eſt informatiua alterius præſentiæ: ergo non poteſt tribuere illi ſuum effectum formalem, ac per conſequens, neque reddere pręſentem, quia is eſt effectus formalis pręſentiæ. Maior eſt certa: quia nulla cauſa poteſt effectum producere, quem in ſua virtute nō cōtineat, vt conſtat ex dictis diſp. 15. ſect. 6. Minor probatur: quia virtus informatiua pręſētię per ſe reſpicit entitatē ex ſua natura indifferētē ad hoc ſpatiū, aut ad illud niſi enim talis entitas daretur, nulla præſentia admitti poſſet diſtincta à re præſenti: atqui nulla præſentia eſt indifferens ex naturâ ſuâ ad hoc ſpatiū, aut ad illud; ſed quęuis eſt eſſentialiter affixa vni ſpatio determinato: ergo nulla datur præſentia, ad quam dirigatur virtus informatiua alterius præſentiæ.

76 Cōfirmatur: nam ex eo vnus animus rationalis non conſtituit ſuum effectū formalē cum alio animo rationali, quia virtus informatiua illius per ſe dirigitur ad materiam, vt cum ea cōſtituat hominē, qui eſt effectus formalis illius: ergo, cum virtus informatiua præſentiæ per ſe dirigatur ad ſubiectū ex ſe indifferens ad hunc locum, vel ad illum, non tribuet ſuum effectū formalem alteri præſentiæ, quæ ex ſe affixa eſt vni ſpatio determina-

to.

to. Ex dictis conſtat ad rationem oppoſitæ ſententiæ; neque enim negamus præſentiam præſentiæ, quia deberet extrahi à loco, cui affixa eſt; ſed quia in nulla præſentia datur virtus informatiua alterius.

SECTIO. VIII.

An corpus in duplici loco exiſtens habeat neceſſariò eadem accidentia vtrobique?

77 IN ſententiâ aſſerente, in quolibet compoſito eſſe tātùm præſentiam quantitatis, per quam reliquæ entitates, quæ in eo compoſito inueniuntur, ſunt in loco quantitatis, non eſt dubium, quin omnia accidentia, quæ habet corpus in vno loco, debeat habere etiam in alio, ſi ſint ex ijs, quæ ſecundum ſe independentia ſunt à loco; quia iuxta hanc ſententiā non alia ratione accidentia ſunt in loco, niſi quia vnita ſunt quantitati habenti præſentiam: ergo, ſi quantitas fuerit in duplici loco, in vtroque erunt accidentia illi vnita. Solum ergo eſt difficultas in ſententiâ, quam ſequuti ſumus aſſerentem, quamlibet entitatem compoſiti eſſe in loco per præſentiam ſibi propriam.

78 Eſt autem aduertendum, duplex eſſe accidentium genus. Alia enim ſunt, quæ dependent à loco, vel quia per illa fit res exiſtens in loco, qualis eſt præſentia; vel quia ſe ipſis connectuntur cum ipſa præſentia: talis eſt motus localis, ſitus, & diſtantia, &c. Alia ſunt accidentia, quæ ſecundum ſe ſunt abſoluta à loco, ita vt quantumuis varietur locus, ipſa maneant ſecundùm ſuam entitatem innariata: talia ſunt albedo, nigredo, calor, & frigus, &c. Non eſt præſens controuerſia de prioribus, quia, cum ſe ipſis ſint affixa determinato loco, nō poſſunt eſſe in vtroque ſe ipſis: imo neque per alias præſentias, quia, vt diximus ſectione præcedente, vna præſentia nō poteſt eſſe præſens per aliā. Tota ergò controuerſia vertitur ad accidētia alterius generis: an, videlicèt, neceſſarium ſit, quod ſi corpus, cui coniuncta ſunt, in duplici ponatur loco, ipſa etiā illud comitentur in vtroque?

79 Dico primò: non repugnat quod corpus Compluti, & Matriti exiſtens ſit album Compluti, & nōn ſit albū Matriti. Ita P. Suar. tom. 3. in 3. par. diſp. 48. ſect. 5. P. Hurt hîc ſect. 5. à n. 63. P. Arria. hîc ſect. 10. & plures recentiores. Probatur: quia ad hoc, vt corpus Compluti, & Matriti exiſtens ſit album vtrobique, neceſſarium eſt, quod albedo eius habeat præſentiam vtrobique: ſed non repugnat, albedinem illius habere præſentiam Compluti, & non Matriti: ergo, &c. Minor probatur: quia per diuerſam præſentiam eſt corpus Matriti, ac eius albedo: ergo, datâ præſentiâ corpori Matriti; poterit Deus illam denegare albedini: ſi autem illam denegat albedini Matriti, non erit corpus album Matriti.

80 Obijcies: non poteſt idem cor-

eſt: quia hæc omnia exigit corpus ex naturâ rei tanquam perfectiones illud ex naturâ rei conſequentes: ergo ex ſuppoſitione, quod in duplici loco conſtituatur, debent illud comitari, vt in nullo ſua naturalis perfectio illi de ſit. Idem eſto de qualitatibus ſecundis, quæ per ſe emanant ex temperamento proprio, & connaturali talis corporis, & de alijs accidentibus ſimilibus.

87 Circa reliqua vero, cum quibus corpus ſecundum ſe non connectitur immediate, dicendū eſt, cōnaturalius eſſe, quod in vno tantum loco corpus ipſum afficiant, quia nulla eſt ratio, cur iſtis dari debeant ex naturâ rei tot præſentiæ, quot corpori cōceduntur; præſertim ſi in conſeruari dependeant ab agente aliquo extrinſeco in vno tantum loco applicato, quia, cum iſtud non ſit vtrobique approximatum corpori, non poterit in illo agere vtrobique.

88 In fine aduerte, corpus in duplici loco conſtitutum nō poſſe ſimul recipere plures gradus cōtrariarum qualitatum, quam ſi in vno tantum loco exiſteret; neque enim in vno loco poterit habere octo gradus caloris, & in alio octo frigoris: quia calor, & frigus, in gradibus intenſis non ſunt oppoſita in ordine ad ſpatiū; ſed in ordine ad idem ſubiectum: vnde, cū in vno loco non poſſit ſubiectum ſimul habere, niſi quatuor gradus frigoris, & quatuor caloris; in diuerſis locis non poterit plures ſimul admittere, atque adeo ſi illi ſubiecto in vno loco applicaretur agens intēſe frigidum; &, aliud intenſe calidum in alio, non producerent plures gradus contrariarum qualitatum: quam producerent, ſi in vno loco eidem ſubiecto ambo applicarentur. Eodem modo philoſophandum eſt de agente in duobus locis exiſtente; neque enim in paſsis ſibi vtrobique approximatis plus poſſet producere, quàm produceret in eiſdem ſi in eodem loco applicarentur.

SECTIO IX.

An duplex corpus poſsit ſimul eſſe in eodem loco?

89 Certum eſt, naturaliter nō poſſe, vt quotidiana monſtrat experientia, qua nouimus, vnum corpus alterius locum non peruadere, niſi illud è proprio loco trudat. Dices experientiâ nouimus, vas cinere repletum tantū aquæ capere, ac ſi nihil cineris haberet. Deinde vas plenum aquâ, ſi in illud aurei numini conijciātur, ita eos admittit, vt nihil effluat aquæ. Nego vtrunque experimentum. Et, quod ad primum attinet, fateor, vas plenum cinere multū aquæ bibere: tum quia condēſatur cinis aquæ frigiditate, eiuſque pondere comprimitur, quo fit, vt aer poros, & cauitates cineris occupans egrediatur, & locū relinquat aquæ; tum etiam quia cinis habet vim exhalandi aquam, & ideo plures eius partes abeunt in ſubtiliſsimas exhalationes. Ad ſecundum experimentum dico,

ſæpe contingere, quòd vas reuerà non ſit omnino plenum aquâ, etiamſi videatur nobis eſſe plenũ: ideo nullam partem aquæ diffluere ad ingreſſum nummorum. Si vero ſit omnino plenum vas, tantum aquæ diflueret, quantum nummi occupent, niſi labia vaſis ita ſint bibula, vt aquam difluxuram ſibi arrogent. Solũ ergo procedit quæſtio de potentiâ abſolutâ Dei. Vt autem dirimatur examinandum priuſ, qua vi, ſeu ratione vnũ corpus aliud de proprio loco trudat, ne cum illo penetretur?

90 Nonnulli recentiores putant, corpora ſe expellere efficiẽter ab eodem loco, quatenus ſibi ad inuicem impulſum imprimunt, vi cuius quodlibet impeditur ingredi alterius locum. Impenetrabilitatem itaque quantitatis conſtituunt hi authores in virtute quadam producendi impulſum in aliã quãuis quantitate, vi cuius impulſus, quæuis impeditur alterius locum penetrare. Hæc tamen ſentẽtia, difficilis mihi viſa eſt: quia ſi quæuis quãtitas habet virtutem hanc impellendi aliam, neſcio cur magna quædam moles quantitatis quantitatem aliam paruam ſibi applicatam non ab ſe proijceret magno impetu? etenim multitudo agentium iuuat ad agẽdum: ergo, ſi quæuis quãtitas habet virtutem imprimendi impulſum quãtitati ſibi applicitæ, ne in eius locum ingrediatur, neceſſarium eſt, quod quo plures quantitatis partes in vnum coniunguntur, intenſiorẽ impulſum producant in quãtitate ſibi proxima: ergo tot partes poterunt coniungi, quot ſufficiant, vt quantitatem paruam ſibi adiunctã, magno impetu à ſe proijciant: at conſtat experientia, nunquam id contingere: ergo non datur in quantitate talis vis impulſiua.

91 Dicent, eſſe conditionem neceſſariam ad hoc, vt vna quantitas alterã impellat, quod prius impellatur ab ipſa. Sed contrà: ergo ſi neutra alteram prior impelleret, non eſſet contra naturam quãtitatum penetrari. Vnde ſi Deus vtranque crearet ſimul in eodem loco, eſſent penetratę naturaliter, quia hæc nõ poteſt naturaliter impedire penetrationem illius, niſi per impulſum, quem quidem non imprimit in illa, niſi prius impellatur ab ipſa: ſed in caſu poſito neutra alteram prius impelleret: ergo neutra naturaliter exigeret eſſe extra aliam. Adde, quod nunquam vna quantitas alteram impellit, niſi quando ipſa impellitur vel ab agente aliquo extrinſeco, vel â grauitate, ſeu leuitate congenita formæ, cui eſt quãtitas cõiuncta. Vnde impulſus impreſſus alteri quantitati, non tam eſt tribuendus huic vt efficienti, quam impulſui in illa impreſſo ab alio agente: præcipue cum in his caſibus nunquam vna quantitas plus alterã impellat, quam ipſa impulſa eſt ab agentibus prædictis.

92 Alij aſſerunt, in quantitate dari modum quendam, qui eſt naturalis impenetratio, quo poſito, non poteſt penetrari quantitas

quando inter hanc,& hāc interponitur aliquod corpus: ſed inter quantitates exiſtentes Romæ, & Cōpluti interponitur aliquod corpus:ergo ſunt diſcontinuæ.

66 Ad obiectionē nego, quod ea quantitas eſſet diuerſa in duplici loco. Ad probationē reſpondeo primò, in eo caſu non fore contactum quantitatū, quia in mea ſententia nō dantur in caſu poſito plures quantitates;ſed vna;&, contactus nō datur niſi inter duo. Vnde, licèt in eo caſu eſſet contactus locorum, quia eſſent duo, non eſſet contactus quantitatū,quia non eſſent duæ.Reſpondeo 2.eam quantitatem habere duas extremitates A.& B. v.g.Quando autē accederet ad duplicē locū contiguū, poſſet contingere, vel quod vna, & eadē extremitas A. v.g.quātitatis occuparet vltimas partes vtriuſq; loci cōtiguas;vel quod ſingulę extremitates quātitatis occuparent ſingulas extremitates contiguas vtriuſque loci. Si hoc vltimū contingeret,daretur cōtactus,nō quidem duarū quantitatum adæquatè diuerſarū; ſed duarū partiū vnius quantitatis totalis, ex quo nullatenùs ſequeretur,quantitatē illā diuidendā fore in duas quantitates totales. Si verò cōtingeret primū, nullus eſſet contactus quantitatū; ſed vna & eadē pars occuparet extrema vtriuſque ſpatij per præſentias repetitas; ſicut Chriſtus Dominus in Euchariſtia per repetitas præſentias occupat ſingulas partes vnius ſpatij continui: ex quo nullum inferri poteſt abſurdum.

67 Ad confirmationē nego primum antecedens,nēpe,quod quantitas exiſtens in duplici loco eſt diuiſa quoad entitatē. Ad probationem nego etiā antecedens, nempe quod ea quantitas diſcontinuatur. Ad huius probationē fateor,diſcōtinuari quantitates, quando inter eas,quæ aliàs ſunt diſtinctæ,interponitur aliquod corpus: at quando inter duo loca diſsita continētia eandem quantitatē corpus aliquod interponitur, non datur diſcontinuatio quantitatum ibi contentarum;ſed locorum tantum; & ideo ex poſitione eiuſdem quantitatis in duplici ſpatio circunſcriptiue,non rectè infertur,multiplicandam fore talem quantitatem quoad entitatem.

68 Obijcies 5. ſi corpus graue poneretur in duplici loco extra cētrum,vtrobiq; grauitaret: ergo ex naturâ rei peteret moueri vtrobique:ergo ex naturâ rei moueretur duplici motu ſimul: hoc autē repugnat:ergo & illud. Reſp. grauitatē illā in duplici loco conſtitutam in vtroque habiturā exigentiā motus deorſum; at non exigeret habere motū in vtroque ſimul;ſed tantum in vno ex illis. In quo tamen loco tribuendus illi eſſet talis motus, penes Deū eſſet determinare. Eſt tamen aduertēdū,lapidē in eo caſu mouendū non fore naturaliter in vno ex prędictis locis,niſi ex vi pręſentiæ acquiſitæ per motū ceſſaret vtraq; præſentia præcedens:quia, cū duæ præſentiæ ſint naturaliter incōpoſsibiles in eodē ſubiecto,eo ipſo quòd Deus decerneret cōſeruare

uare pro eâ duratione præſentiã in vno loco, non poſſet grauitas natu rali vi moueri ad aliã adquirendã.

69 Dices: motus naturalis lapidis ad acquirendã vnam præſentiam eſſet prior naturâ corruptione præcedentium, quia eſſet cauſa corruptionis illarum: ergo poſito motu naturali lapidis, poſſet Deus pro ſuo libito ceſſare, vel nõ ceſſare à cõſeruatione alicuius præſentiæ ex præcedentibus. Si autẽ non ceſſaret ab eius cõſeruatione, miraculũ quidẽ non eſſet in eo, quod lapis per motũ naturalẽ acquiſijſſet præſentiã ſibi connaturalẽ; ſed in eo, quod ſimul cum illâ præſentiã connaturali conſeruaret Deus aliã præexiſtentẽ. Cõceſſo antecedente, nego conſequentiã: quia ſi Deus in eâ duratione conſeruaret præſentiã præexiſtentẽ, non deberetur lapidi cõcurſus ad acquirẽdã præſentiã connaturalẽ, atq; adeò, ſi tunc moueretur, nõ eſſet naturalis talis motus; ſed miraculoſus.

70 Quod autẽ tunc non deberetur cõcurſus lapidi ad motum, eſt certũ ex his, quæ dixi diſp. 3. n. 53 quia nulli agenti naturali debetur ex naturâ rei cõcurſus ad producẽdam ſuã formã in ſubiecto, in quo aliud agens fortiùs conſeruat formam ex natura rei incõpoſsibilem cum illâ. In caſu autẽ obiectionis fortiùs eſſet decretũ Dei ad conſeruandã præſentiã præexiſtentem in lapide, quã virtus naturalis lapidis ad aliã introducendã, & ideò in ea duratione, pro qua Deus decreuiſſet cõſeruare præſentiã præexiſtentem, non deberetur concurſus lapidi ad aliã introducendam. Hinc fit, nunquã Deũ debere concurſum agẽti naturali ad introducendam formam in ſubiecto, niſi videat, ſe ceſſaturũ à conſeruatione præexiſtentis ad exigentiã formæ denuo introductæ.

An corpus poſſit miraculoſe abſq; vlla præſentia conſeruari?

71 NEgant plures non infimæ notæ authores. Primò: quia nõ poteſt corpus aliquod intelligi niſi ſub aliqua præſentiâ: ergo nõ poteſt adhuc de potẽtiâ Dei eſſe ſine omni præſẽtiâ. Quã infirma ratio! Dei omnipotẽtia nõ eſt intra anguſtas noſtri intellect⁹ metas coercẽda. Certe omnipotẽtia non eſſet, ſi nõ ſe extẽderet vltra ea, quę noſter intellect⁹ poteſt attingere.

72 Secundo probat P. Arri. hìc ſect. 4. quia nõ poteſt creatura cõſeruari ſine aliquâ duratione: ergo nec ſine aliqua præſentia. Eſt maximũ diſcrimẽ: quia præſentia eſt entitas diſtincta à re præſẽti, & loco extrinſeco, vt iã probauimus; Duratio verò nõ diſtinguitur à re durãte, & tẽpore imaginario, vt diceemus diſp. 24. Hinc oritur, quòd præſentia poſsit corrũpi, nõ corruptã re præſenti, aut loco extrinſeco: duratio verò rei, ipſã re perſeuerãte, nõ poteſt corrũpi, niſi quia tẽpus imaginariũ corrũpatur: hoc autem nõ poteſt corrũpi, quia, vt dicem⁹ eâ diſp. 24. cõſiſtit in nõ repugnãtiã motus ſucceſsiui, quę quidẽ à nullo agente pẽdet in conſeruari.

73 Exiſtimo ergo, quodlibet corpus, imò & quamlibet entitatẽ creatã, quæ vel non eſt præſentia,

vel pręſentię modus, poſſe conſeruari à Deo abſq; omni præſentiâ. Ratio eſt clara: quia præſentia eſt entitas realiter diſtincta ab entitate præſenti; & ex aliâ parte entitas præſens, v.g. homo non eſt modus præſentiæ: deinde præſētia producitur per actionē diſtinctā ac res pręſens: cur ergo nō poterit Deus, hāc conſeruatā, pro ſuo libito ceſſare à conſeruatione præſentiæ? Si autē Deus ceſſet à conſeruatione præſentiæ, erit res in rerū naturâ, quin ſit in loco aliquo.

Vna præſentia non poteſt eſſe præſens per aliam.

74 Rogabis: an præſentia connexa cum hoc loco poſsit fieri præſens alteri per præſentiā aliam ſuperadditā? Certū eſt apud omnes, non poſſe naturaliter: quia ſicut vna albedo non poteſt naturaliter afficere alteram albedinē, nec vna anima aliam animā informare; ſic nec vna præſentia aliam poterit naturaliter afficere. Solū ergo procedit difficultas de potentia Dei abſoluta. Affirmāt aliqui: quia nulla datur implicatio; neque enim ex eo, quod in alio loco poneretur; remoueri deberet ab illo, cum quo eſt eſſentialiter connexa: cur ergo dicetur, non poſſe aliam præſentiam admittere?

75 Nihilominùs pars negatiua mihi magis probatur: quia, in cōmuni omnium conſenſu vna anima non poteſt ſuum effectum formalē alij animæ tribuere, neque vna intellectio reddere intelligentē aliā adhuc de potentia Dei abſoluta: ergo neque vna præſentia reddere aliam præſentē. Ratio á priori eſt: quia forma non poteſt tribuere ſuū effectum formalem ſubiecto, cuius non eſt ex ſe informatiua: ſed vna præſentia non eſt informatiua alterius præſentiæ: ergo non poteſt tribuere illi ſuum effectum formalem, ac per conſequens, neque reddere pręſentem, quia is eſt effectus formalis pręſentiæ. Maior eſt certa: quia nulla cauſa poteſt effectum producere, quem in ſua virtute nō cōtineat, vt conſtat ex dictis diſp. 15. ſect. 6. Minor probatur: quia virtus informatiua pręſētię per ſe reſpicit entitatē ex ſua natura indifferētē ad hoc ſpatiū, aut ad illud niſi enim talis entitas daretur, nulla præſentia admitti poſſet diſtincta à re præſenti: atqui nulla præſentia eſt indifferens ex naturâ ſuâ ad hoc ſpatiū, aut ad illud; ſed quęuis eſt eſſentialiter affixa vni ſpatio determinato: ergo nulla datur præſentia, ad quam dirigatur virtus informatiua alterius præſentiæ.

76 Cōfirmatur: nam ex eo vnus animus rationalis non conſtituit ſuum effectū formalē cum alio animo rationali, quia virtus informatiua illius per ſe dirigitur ad materiam, vt cum ea cōſtituat hominē, qui eſt effectus formalis illius: ergo, cum virtus informatiua præſentiæ per ſe dirigatur ad ſubiectū ex ſe indifferens ad hunc locum, vel ad illum, non tribuet ſuum effectū formalem alteri præſentiæ, quæ ex ſe affixa eſt vni ſpatio determinato.

to. Ex dictis conſtat ad rationem oppoſitæ ſententiæ; neque enim negamus præſentiam præſentiæ, quia deberet extrahi à loco, cui affixa eſt; ſed quia in nulla præſentia datur virtus informatiua alterius.

SECTIO. VIII.

An corpus in duplici loco exiſtens habeat neceſſariò eadem accidentia vtrobique?

77 IN ſententiâ aſſerente, in quolibet compoſito eſſe tantùm præſentiam quantitatis, per quam reliquæ entitates, quæ in eo compoſito inueniuntur, ſunt in loco quantitatis, non eſt dubium, quin omnia accidentia, quæ habet corpus in vno loco, debeat habere etiam in alio, ſi ſint ex ijs, quæ ſecundum ſe independentia ſunt à loco; quia iuxta hanc ſententiã non alia ratione accidentia ſunt in loco, niſi quia vnita ſunt quantitati habenti præſentiam: ergo, ſi quantitas fuerit in duplici loco, in vtroque erunt accidentia illi vnita. Solum ergo eſt difficultas in ſententiâ, quam ſequuti ſumus aſſerentem, quamlibet entitatem compoſiti eſſe in loco per præſentiam ſibi propriam.

78 Eſt autem aduertendum, duplex eſſe accidentium genus. Alia enim ſunt, quæ dependent à loco, vel quia per illa fit res exiſtens in loco, qualis eſt præſentia; vel quia ſe ipſis connectuntur cum ipſa præſentia: talis eſt motus localis, ſitus, & diſtantia, &c. Alia ſunt accidentia, quæ ſecundum ſe ſunt abſoluta à loco, ita vt quantumuis varietur locus, ipſa maneant ſecundùm ſuam entitatem inuariata: talia ſunt albedo, nigredo, calor, & frigus, &c. Non eſt præſens controuerſia de prioribus, quia, cum ſe ipſis ſint affixa determinato loco, nõ poſſunt eſſe in vtroque ſe ipſis: imo neque per alias præſentias, quia, vt diximus ſectione præcedente, vna præſentia nõ poteſt eſſe præſens per aliã. Tota ergo controuerſia vertitur ad accidẽtia alterius generis: an, videlicèt, neceſſarium ſit, quod ſi corpus, cui coniuncta ſunt, in duplici põnatur loco, ipſa etiã illud comitentur in vtroque?

79 Dico primò: non repugnat quod corpus Compluti, & Matriti exiſtens ſit album Compluti, & nõn ſit albũ Matriti. Ita P. Suar. tom.3. in 3. par. diſp.48. ſect.5. P. Hurt hîc ſect.5. à n.63. P. Arria. hîc ſect. 10. & plures recentiores. Probatur: quia ad hoc, vt corpus Compluti, & Matriti exiſtens ſit album vtrobique, neceſſarium eſt, quod albedo eius habeat præſentiam vtrobique: ſed non repugnat, albedinem illius habere præſentiam Compluti, & non Matriti: ergo, &c. Minor probatur: quia per diuerſam præſentiam eſt corpus Matriti, ac eius albedo: ergo, datâ præſentiâ corpori Matriti; poterit Deus illam denegare albedini: ſi autem illam denegat albedini Matriti, non erit corpus album Matriti.

80 Obijcies: non poteſt idem

corpus eſſe album, & ſimul non eſſe album abſolute, quia hæc ſunt duo contradictoria: atqui id ſequeretur ex prædictâ concluſione: ergo, &c. Minor probatur: quia, ſi corpus eſſet album Compluti, abſolute eſſet verum dicere, quod eſſet album, vt concedunt omnes: ergo ſi non eſſet album Matriti; eſſet etiam abſolute verum dicere, quod non eſſet album, præcipue cum albedo ſit accidens abſolutũ â loco: ergo verificarẽtur duo cõtradictoria. Nego minorem. Ad probationẽ conceſſo antecedente, nego primã conſequẽtiã. Diſparitas eſt: quia ad hoc, vt aliquod coniunctum ſit verum, neceſſarium eſt, quod vtraque pars illius ſit vera: at verò vt ſit falſũ, ſufficit, quod vna pars illius ſit falſa. Hinc eſt, quod ſi fuerit corpus albũ Compluti, vtraque pars erit abſolute vera, nẽpe quod ſit albũ, & quod albedo eius ſit Compluti. Ad hoc vero vt ſit falſum, corpus eſſe album Matriti, neceſſariũ non eſt, quod corpus reuerà non ſit album; ſed ſufficit, quod albedo eius nõ ſit præſens Matriti, & ideò verificari poterit, quod non ſit albũ Matriti, etiamſi non verificetur, quod non ſit album abſolute.

81 Hæc doctrina nititur illo fundamento apud Dialecticos ſacro: *A reſtricto ad non reſtrictum valet conſequentia affirmatiue; nõ vero negatiue.* V. gr. hæc eſt bona conſequentia, *Eſt animal rationale; ergo eſt animal*: non vero hæc, *Non eſt animal rationale; ergo nõ eſt animal.* Idem eſt in caſu præſenti valet enim bene: *Corpus eſt album Compluti; ergo eſt album*: non vero valet, *Non eſt albũ Matriti: ergo non eſt albũ.* Et ratio huius regulæ Dialecticorũ eſt, quã n. præcedẽte aſsignauimus. Idẽ obſerua pro ſimilibus propoſitionibus.

82 Dices: negatio, cum ſit malignãtis naturæ, debet deſtruere quidquid poſt ſe inuenit: ergo, quãdo dicimus, *Corpus non eſt album Matriti*, non ſolum negamus præſentiam Matritenſem albedinis; ſed etiam albedinem ſecundũ ſe. Reſpondeo negationẽ deſtruere quod poſt ſe inuenit eo modo, quo illud inuenit; non vero aliter. Eſt dicere: ſi negatio afficit terminum reſtrictum, negat, & deſtruit illum vt reſtrictũ, ſi afficit terminum abſolute ſumptũ, negat & deſtruit illũ abſolute ſumptũ. Ex gr. in hac propoſitione, *Homo non eſt animal irrationale*, non negatur animal abſolute de homine; ſed prout contractum per irrationale, quia non afficit negatio animal abſolute ſumptum, ſed reſtrictum per irrationale. Aliter contingit in hac, *Homo nõ eſt animal*, in qua deſtruitur, ſeu negatur animal ſecundùm ſe, quia ſecundùm ſe ſumptum abſque vllâ reſtrictione afficitur per negationem. Idem ergo dicendum eſt in præſenti caſu.

83 Dico 2. corpus exiſtens in duplici loco non poteſt in vno habere formam, & in altero carentiam, ſeu id, quod inuoluit carentiam ipſius formæ V. gr. non poteſt cõtingere, quod in hoc loco

eo ſit forma vnita corpori, & in alio ſit corrupta talis forma: quod in vno loco ſit manus abciſſa à corpore, & in alio ſit vnita ipſi corpori. Ratio eſt clara: quia ea, quæ contradictorie opponuntur, non poſſunt dari ſimul in rerum naturâ: ſed corruptio formæ opponitur cōtradictorie ipſi formæ, quia inuoluit carentiam ipſius formæ; & abſciſsio manus à corpore opponitur contradictorie vnioni ipſius manus cum corpore, quia abſciſsio man⁹ eſt deſtructio, ſeu corruptio vnionis ipſius manûs cum corpore: ergò non poſſunt dari ſimul in rerum naturâ. Si autem in vno loco daretur in corpore forma, & in alio daretur corruptio ipſius formæ in eodem corpore; forma, & corruptio formæ darentur ſimul in rerum naturâ, quia nō poteſt eſſe in aliquo loco, quod reuerâ non habet eſſe in rerū naturâ, atque adeò, ſi negatio, ſeu corruptio formæ eſt in vno loco; & forma ipſa in alio, neceſſarium eſt, vtranque habere eſſe in rerum naturâ: ergo ſimul erunt in rerū naturâ forma, & corruptio, ſeu non eſſe eiuſdem formæ: ergo ſimul erunt duo contradictoria.

84 Ex hoc infero 1. non poſſe hominem aliquem viuere in vno loco, & eſſe mortuū in alio V. gr. Petrus non poteſt Romæ viuere, & eſſe mortuus Compluti. Ratio eſt clara ex dictis: quia tunc Petrus viuit, quādo datur vnio inter materiā, & formam eius; tunc vero mortuus eſt, quando corrupta eſt talis vnio; cum autem non poſſint ſimul dari in rerū naturâ vnio, & corruptio ipſius vnionis, fit, vt neq; poſsit dari ſimul Petrū viuere, & eſſe mortuum, ac perconſequēs neq; Petr⁹ poterit viuere in vno loco, & mortuus eſſe in alio.

85 Infero 2. diuerſo modo philoſophandū eſſe, quādo in propoſitione nomen loci præponitur, ac quādo poſtponitur negationi. Vt, ſi dicā, *Petrus Romæ eſt non albus*: vel, *Petrus non eſt albus Romæ*: quia in primâ propoſitione de Petro exiſtente Romæ affirmatur abſolute negatio albedinis, & ideo de illo exiſtente Matriti non poterit affirmari albedo: at vero in ſecūdâ propoſitione nō affirmatur de Petro negatio albedinis ſimpliciter ſecūdū ſe ſumptæ; ſed cū reſtrictione, nēpe negatio albedinis Romæ iuxta dicta pro ſoluēda obiectione cōtra primā concluſionē, & ideo poteſt eſſe verū, quod *Petrus non ſit albus Romæ*, &, quod *ſit albus Matriti*: quod obſerua pro ſimilibus propoſitionibus.

86 Rogas: ex ſuppoſitione, quod corpus aliquod in duplici loco miraculoſe cōſtituatur, quid illi eſſet cōnaturalius, quod vtrobiq; comitētur illud ſua accidētiā, vel quod in vno tātū loco ipſi adſint? In primis ex entitates, quæ neceſſariæ ſunt vel ad eius conſeruationē, vt ſūt diſpoſitiones; vel ad proprias, & cōnaturales operationes, vt ſūt proprietates, & paſsiones eſſentiā cōſequētes; vel ad cōplemētū intrinſecū in ſuo eſſe, vt eſt ſubſiſtētia, exiſtimo magis naturę cōſonū, ꝙ illud comitētur vtrobiq; Ratio eſt

eſt: quia hæc omnia exigit corpus ex naturâ rei tanquam perfectiones illud ex naturâ rei conſequentes: ergo ex ſuppoſitione, quod in duplici loco conſtituatur, debent illud comitari, vt in nullo ſua naturalis perfectio illi deſit. Idem eſto de qualitatibus ſecundis, quæ per ſe emanant ex temperamento proprio, & connaturali talis corporis, & de alijs accidentibus ſimilibus.

87 Circa reliqua vero, cum quibus corpus ſecundum ſe non connectitur immediate, dicendũ eſt, cõnaturalius eſſe, quod in vno tantum loco corpus ipſum afficiant, quia nulla eſt ratio, cur iſtis dari debeant ex naturâ rei tot præſentiæ, quot corpori cõceduntur; præſertim ſi in conſeruari dependeant ab agente aliquo extrinſeco in vno tantum loco applicato, quia, cum illud non ſit vtrobique approximatum corpori, non poterit in illo agere vtrobique.

88 In fine aduerte, corpus in duplici loco conſtitutum nõ poſſe ſimul recipere plures gradus cõtrariarum qualitatum, quam ſi in vno tantum loco exiſteret; neque enim in vno loco poterit habere octo gradus caloris, & in alio octo frigoris: quia calor, & frigus, in gradibus intenſis non ſunt oppoſita in ordine ad ſpatiũ; ſed in ordine ad idem ſubiectum: vnde, cũ in vno loco non poſsit ſubiectum ſimul habere, niſi quatuor gradus frigoris, & quatuor caloris; in diuerſis locis non poterit plures ſimul admittere, atque adeo ſi illi ſubiecto in vno loco applicaretur agens intẽſe frigidum; &, aliud intenſe calidum in alio, non producerent plures gradus contrariarum qualitatum: quam producerent, ſi in vno loco eidem ſubiecto ambo applicarentur. Eodem modo philoſophandum eſt de agente in duobus locis exiſtente; neque enim in paſsis ſibi vtrobique approximatis plus poſſet producere, quàm produceret in eiſdem ſi in eodem loco applicarentur.

SECTIO IX.

An duplex corpus poſsit ſimul eſſe in eodem loco?

89 Certum eſt, naturaliter nõ poſſe, vt quotidiana monſtrat experientia, qua nouimus, vnum corpus alterius locum non peruadere, niſi illud è proprio loco trudat. Dices experientiâ nouimus, vas cinere repletum tantũ aquæ capere, ac ſi nihil cineris haberet. Deinde vas plenum aquâ, ſi in illud aurei numini conijciãtur, ita eos admittit, vt nihil effluat aquæ. Nego vtrunque experimentum. Et, quod ad primum attinet, fateor, vas plenum cinere multũ aquæ bibere: tum quia condẽſatur cinis aquæ frigiditate, eiuſque pondere comprimitur, quo fit, vt aer poros, & cauitates cineris occupans egrediatur, & locũ relinquat aquæ; tum etiam quia cinis habet vim exhalandi aquam, & ideo plures eius partes abeunt in ſubtiliſsimas exhalationes. Ad ſecundum experimentum dico,

ſæpe

ſæpe contingere, quod vas reuerà non ſit omnino plenum aquâ, etiamſi videatur nobis eſſe plenũ: ideo nullam partem aquæ diffluere ad ingreſſum nummorum. Si vero ſit omnino plenum vas, tantum aquæ diffluet, quantum nummi occupent, niſi labia vaſis, ita ſint bibula, vt aquam difluxuram ſibi arrogent. Solũ ergo procedit quæſtio de potentiâ abſolutâ Dei. Vt autem dirimatur examinandum prius, qua vi, ſeu ratione vnũ corpus aliud de proprio loco trudat, ne cum illo penetretur?

90 Nonnulli recentiores putant, corpora ſe expellere efficienter ab eodem loco, quatenus ſibi ad inuicem impulſum imprimunt, vi cuius quodlibet impeditur ingredi alterius locum. Impenetrabilitatem itaque quantitatis conſtituunt hi authores in virtute quadam producendi impulſum in aliã quãuis quantitate, vi cuius impulſus, quæuis impeditur alterius locum penetrare. Hæc tamen ſententia, difficilis mihi viſa eſt: quia ſi quæuis quãtitas habet virtutem hanc impellendi aliam, neſcio cur magna quædam moles quantitatis quantitatem aliam paruam ſibi applicatam non ab ſe proijceret magno impetu? etenim multitudo agentium iuuat ad agẽdum: ergo, ſi quæuis quãtitas habet virtutem imprimendi impulſum quãtitati ſibi applicitæ, ne in eius locum ingrediatur, neceſſarium eſt, quod quo plures quantitatis partes in vnum coniunguntur, intenſiorẽ impulſum producant in quãtitate ſibi proxima: ergo tot partes poterunt coniungi, quot ſufficiant, vt quantitatem paruam ſibi adiunctã, magnoque impetu à ſe proijciant: at conſtat experientia, nunquam id contingere: ergo non datur in quantitate talis vis impulſiua.

91 Dicent, eſſe conditionem neceſſariam ad hoc, vt vna quantitas alterã impellat, quod prius impellatur ab ipſa. Sed contrà: ergo ſi neutra alteram prior impelleret, non eſſet contra naturam quãtitatum penetrari. Vnde ſi Deus vtranque crearet ſimul in eodem loco, eſſent penetratæ naturaliter, quia hæc nõ poteſt naturaliter impedire penetrationem illius, niſi per impulſum, quem quidem non imprimit in illa, niſi prius impellatur ab ipſa: ſed in caſu poſito neutra alteram prius impelleret: ergo neutra naturaliter exigeret eſſe extra aliam. Adde, quod nunquam vna quantitas alteram impellit, niſi quando ipſa impellitur vel ab agente aliquo extrinſeco, vel à grauitate, ſeu leuitate congenita formæ, cui eſt quãtitas cõiuncta. Vnde impulſus impreſſus alteri quantitati, non tam eſt tribuendus huic vt efficienti, quam impulſui in illa impreſſo ab alio agente: præcipue cum in his caſibus nunquam vna quantitas plus alterã impellat, quam ipſa impulſa eſt ab agentibus prædictis.

92 Alij aſſerunt, in quantitate dari modum quendam, qui eſt naturalis impenetratio, quo poſito, non poteſt penetrari quantitas

ad-

adhuc de potentia Dei abſoluta; poteſt tamen Deus illum modum tollere quantitatibus, quo ablato penetrabuntur. Non capio iſtum modum: quia impenetratio actualis eſt contradictoriū penetrationis: ſed penetratio eſt coniunctio duarum quātitatum in eodem loco; ergo impenetratio debet eſſe contradictorium talis cōiunctionis: hoc autem nihil aliud eſt præter negationem illius coniunctionis: vt quid ergo erit ille modus poſitiuus additus vtrique quantitati? Deinde, vel quantitas petit ex natura ſua talem modum poſitiuum; vel non petit. Si hoc vltimum; cur datur iſte modus quantitati potius quam ſubſtantiæ, aut alijs accidentibus? Si primum, cur non dicemus quantitatem immediate petere negationem penetrationis, & ratione huius exigentiæ reſiſtere penetrationi ſine tali modo poſitiuo ſuperaddito, cum hoc ſufficiat, & non ſint multiplicandi modi poſitiui ſine neceſsitate?

93 Dico ergo, vnam quantitatem pellere aliam ab eodem loco ad modū cauſæ formalis, quia, videlicet, ratione incōpoſsibilitatis, quam cum alia habet in eodem loco, petit, vt ſimul cum præſentiā eius non conſeruet Deus præſentiam alterius in eodem loco. Ad eum modum, quo vna forma incompoſsibilis cum aliâ, eo ipſo quod ſit in aliquo ſubiecto, petit, quod Deus ceſſet à cōſeruatione alterius ibidē præſentis. Ita P. Rub. hîc q. 6. n. 71. & P. Arriaga ſect. 7. & nonnulli recent. Probatur 1. quia vna quantitas petit, vt alia non ſit in loco ipſius; & non ratione impulſus impreſsi: ergo ratione incompoſsibilitatis quaſi formalis. Secūdò: quia lapis proiectus nonminus produceret impulſum in materia nuda quantitate, quam in ipſa quantitate, (quia ex vnâ parte materia ſecūdùm ſe eſt capax recipiendi impulſum, & ex aliâ poſſet lapis proijci verſus materiam nudā quantitate) & nihilominus penetraretur cū materia, & non penetratur cū alia quantitate: ergo id non prouenit ex impreſsione impulſus; ſed ex exigētiā quaſi formali quantitatum.

94 Dices, impenetrationem non prouenire ex eo ſolum, quod hæc quātitas imprimat impulſum alteri; ſed etiā ex eo, quod altera imprimat in hanc: materia autem, & ſi poſsit recipere impulſum à quantitate, non poteſt tamē in illā reagere; ſecus alia quantitas. Sed contrà: ſæpe contingit, quod impulſus, quem imprimit quantitas proiecta ſit multo maior, quā impulſus illi impreſſus ab aliâ quātitate, vt contingit quando, pila magno impetu proiecta paruam aliquā offendit quātitatē, tunc enim pila imprimit intenſiſsimū impulſum in paruā quantitate, & parum recipit ab illa: ergo impulſus impreſſus pilæ à paruā quantitate nō erit ſufficiens ad impediendū impenetrationem pilæ cum ipſā.

95 Ex his facile colligitur, quid dicendum ſit circa difficultatē propoſitā: Dico ergo, poſſe de po-

potentiâ Dei abſolutâ penetrari duo corpora. Eſt communis omniũ authorum (ſi Durandum excipias, qui in 4. diſt. 44. q. 6. vtrâq. parte problematicè defẽdit) Probatur 1. ex ſacrâ Paginâ, ex qua conſtat Chriſtum Dominum intemerato clauſtro ſanctiſſimæ Virginis prodijſſe in lucem; obſerato oſtio ingreſſum fuiſſe ad diſcipulos; reſurrexiſſe clauſo ſepulchro; & deinde cœlos penetraſſe. Quæ loca, licet varie explicẽtur à Durando in alio ſenſu, intelligẽda nihilominus ſunt de penetratione propriâ, de quâ hic loquimur, quia in hunc ſenſum ea explicant interpretes ſacri, & omnes Theologi, à quibus non licet recedere in rebus ſacræ Paginæ ſine magno fundamento.

96 Ratione etiam ſuadetur: quia vna quantitas eſt impenetrabilis cum aliâ vel ratione impulſus, quem mutuo ſibi imprimunt; vel ratione incompoſsibilitatis quaſi formalis: quocunque modo contingat impenetratio, poſſunt duæ quantitates penetrari de potentiâ Dei. Quia ſi primo modo, eo ipſo quod Deus concurſum non præbeat quantitatibus, vt ſe mutuo expellant, poterit vna ſe in alterius locum inſinuare. Si ſecundò modo, ſicut Deus poteſt duas formas contrarias in eodem ſubiecto conſeruare, vt communis philoſophorum ſententia fert, poterit etiam duas quantitates in eundem locum inducere. Et ratio eſt: quia licet quantitas hæc exigat, ne conſeruet Deus præſentiam alterius in eodem loco, poterit Deus contrà exigentiam huius, vel non ceſſare à conſeruatione alterius; vel illam denuo inducere in eundem locum.

97 Aduertendum eſt 1. quod, ſi duo corpora miraculoſe penetrentur, v.g. duo lapides, non poſſent naturaliter moueri; etiãſi in medio aere ponerentur: quia, vel vterque moueretur ſimul, & tũc naturaliter vterq; produceret præſentiã in eodẽ loco, quod non eſt concedendum; vel moueretur vnũ, & nõ aliud, & ſic daretur etiã naturaliter penetratio, quia, dum ſucceſsiue egredi deberẽt partes lapidis A. è loco lapidis B. ad hoc, vt poſteriores partes lapidis A. egrederentur, neceſſariũ eſſet, quod percurrerẽt partes lapidis B. relictas à prioribus partibus ipſius lapidis A. hoc autem fieri non poſſet ſine nouâ penetratione illarum partium, vt conſtat. Aduerto 2. duo corpora penetrata videri poſſe naturaliter, ſi ſint extenſa; non tamen viderentur vt diſtincta, niſi diuerſam figuram haberet vnumquodque.

98 Obijcies: ex ſuppoſitione quod corpus ſit in duobus locis, datur illi connaturaliter cõcurſus ad producenda ſua accidentia in eiſdẽ locis, vt diximus ſect. præcedenti: ergo ex ſuppoſitione, quod duo corpora ſint in eodem loco, dabitur illis cõnaturaliter cõcurſus, vt ſe moueant ad eundem locum. Nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt: quia, ſuppoſitâ

præ-

præſentiā vnius corporis in duobus locis, datur aliquid, ratione cuius debeatur ipſi corpori exiſtentia ſuorum accidentiū in eiſdem locis: nam, cum hæc ſint propria illius, congruum eſt, quod illud comitentur vbicunque fuerit; atque adeo, ſi in ſecundo loco cōſtituatur, congruum eſt, quod vtrobique habeat id, quod eſt propriū illius. At veró in corporibus exiſtentibus in eodem loco nihil inuenitur, ratione cuius debeatur illis motus ad eundem locū: quia non ratione ſuarum entitatum ſecundùm ſe, vt conſtat: neque ratione duplicis præſentiæ, quam de facto habent in eodem loco, quia, cum hæ duæ præſentiæ ſint incompoſsibiles in eodem loco, quælibet ex illis petit ex natura rei, quod altera non conſeruetur in conſortio illius: ſi autem id petunt ex natura rei, qua ratione fieri poterit, quod ratione illarum debeatur illis corporibus concurſus ad duas alias acquirendas in vno, & eodem loco?

DISPVTATIO XXIII.

De Vacuo, & Centro.

SECTIO I.
Quid ſit Vacuum.

1 DVplex ſolet apud philoſophos diſtingui vacuū: vnū terminatum; interminatum aliud. Hoc eſt inanitas illa, quam apprehendimus extitiſſe ante mundi creationem, vel quam modó apprehendimus vltra cœlum eſſe vndequaque interminatam. Vacuum terminatū definitur ab Ariſt. hîc, tex. 57. & 60. *Locus non repletus, ſeu carens corpore.* Addunt aliqui *aptum tamen repleri.* Sed immeritó hanc particulam appingunt definitioni Ariſtotelis, cùm ſuperflua omnino ſit; etenim, eo ipſo quod in definitione ponitur *locus* denotatur aptitudo ad hoc, vt corpore repleatur, quia locus ex ſe eſt aptus continere corpus, ac per conſequens illo repleri. Ponitur autem *locus* pro genere: in quo cōuenit *vacuum* cum loco continente corpora intra ſe, & per hanc particulam diſtinguitur à vacuo interminato, quod, cum nullis circunſcribatur terminis, non poteſt eſſe locus. Additur *non repletus corpore*, vt diſtinguatur vacuum à repleto loco. Ex quo facile intelligitur vacuum eſſe concretū quoddam accidentale, conſtans loco pro materiali, & pro formali, carentiā corporis contenti.

3 Nonnulli exiſtimant, id, quod propriè vacuum dicitur, eſſe potiùs intercapedinem illam, quæ interiacet inter latera loci extrinſeci (hoc eſt, inter latera ſuperficiei continentis) quàm ipſam ſuperficiem continentem, quia ea diſtantia eſt, quæ caret corpore, & quæ repleri poteſt. Idque cōfirmant ex vacuo interminato, quod nihil aliud eſt, quam inanitas illa, quæ nullum finem habet vltra cœlum: ergo vacuum terminatum erit inanitas, quæ pro fine, & termino

mino habet ſuperficiem corporis locantis.

3 Ego verò exiſtimo, quod, ſi proprie loquendum ſit, *vacuum* dicendum eſt potiùs ipſe locus extrinſecus, quam inanitas contenta inter eius latera. Ratio eſt: quia id proprie dici debet *vacuũ*, quod reuera, & propriè dicebatur reple tum corpore, quo caret: atqui id, quod proprie dicitur repletum, non eſt inanitas, ſeu intercapedo illa; ſed locus extrinſecus: ergo is eſt, qui proprie dicitur eſſe *vacuus*. Minor probatur: quia id, quod reuera, & propriè repletur corpore, debet manere adueniente corpore replente: inanitas verò non permanet adueniente corpore replente; ſed potius deſtruitur, quia talis inanitas non eſt aliud, quam carentia corporis ibi præſentis, carentia autem deſtruitur adueniente termino, cuius eſt carentia: ergo &c. Hinc conſtat, *vacuum interminatũ* proprie loquendo non eſſe *vacuum*: appellatur tamen *vacuum*, quia apprehenditur à nobis ad modum cuiuſdã tenuiſſimæ ſubſtantiæ, in quam ſe poſſunt inſinuare corpora, quibus apprehendimus carere, quando nullum adeſt corpus.

SECTIO. II.

Quanam virtute impediatur vacuum?

4 TAm certum eſt, *vacuum* non dari ex naturâ rei, vt contrarium dici nequeat à cordato viro. Id enim confirmat quotidiana experientia, quâ nouimus corpora frequenter, adhuc contra internum impetum moueri, vt vacuum impediatur. Ob id, ſi ex fiſtula, cuius extremitas inferior attingit aquam, ore trahatur aer, confeſtim aſcendit aqua contra impetum innatæ grauitatis. Deinde, ſi os phialæ intra ſe continentis aerem nimis calefactũ ſupra aquam ponatur immediatè, paulatim furſum commeat aqua, vt locum occupet, quem aer frigiditate aquæ condenſatus deſerit. Præterea, ſi latera follium ſint plicata, nulla vi poſſunt explicari, niſi aperto foramine, quo aer interiectum ſpatium occupaturus ſubeat, ne, ſi aere non ingrediente, explicarentur folles, daretur *vacuum*. Denique propter eandem cauſam cucurbitulæ (hiſpane *ventoſas*) carnem ſurſum attrahunt, quia, videlicet, aer, qui calore ignis rarefactus fuerat, extinctâ flammâ, paulatim condenſatus, & in minorem locum redactus inane relinqueret ſpatium, ni caro eleuaretur ad illud replendum. Alia ſunt innumera exempla, quibus id poſſemus comprobare.

5 Ratio autem, propter quam natura ſeduló nititur vitare *vacuum*, eſt, quia corpora ſublunaria, quæ ad ſui conſeruationem maximopere indigent cœlorum influxibus, nõ poſſent illis perfrui, ſi inanis aliqua intercapedo inter ipſa corpora intereſſet: quia, cum in illa vacuitate nulla qualitas poſſet produci ex defectu ſubiecti recipientis; neque vllũ ſit agens naturale, quod in diſtans poſſit agere, nõ poſſet cœlũ ſuos influxus traij-

cere ad ea corpora, quæ infra vacuum exiſterent. Huc facit quod Ariſt.lib.1.Metheor.cap.2.dixit: *Eſt autem neceſſario mundus iſte ſupernis lationibus fere continuus, vt inde vis eius vniuerſa regatur.*

6 Eſt ergo difficultas: quanam virtute moueantur corpora ad impediendũ vacuum, cùm ſæpius cõtra natiuam inclinationem grauia ſurſum agantur, & deorſum leuia? P.Rub. & PP. Connim. hic aſſerunt, in omnibus corporibus eſſe virtutẽ quandã innatam ad impediendum vacuũ propter bonũ vniuerſi. Hæc ſententia diſplicet primò: quia ſine fundamento tribuit cuilibet corpori virtutẽ cauſatiuã motuum contrariorum. Secundò: quia, quando quis ore trahit aquã per fiſtulam, quo plus trahit aquę, neceſſe eſt maiorem imprimat impulſum: ergo ipſe eſt, qui ſurſum mouet aquã: alioqui ſi ipſa ſurſum aſcenderet natiua vi, vt quid opus eſſet, vt is, qui aquam trahit, maiorem imprimeret impulſum?

7 Exiſtimo ergo, cuilibet corpori inditam eſſe virtutẽ quandam attractiuam, qua alia corpora, vel ſaltem ea, quæ ſupra ipſum exiſtũt, ad ſe trahit, ſimulq; tracta retinet veluti glutino ſibi affixa. Sequor P. Vazq. 1.2.diſp.25.cap.4.num. 29.& aliquos recentiores. Ratio eſt: quia quodlibet corpus tendit in proprium centrum, vt ibi fruatur cælorum influxibus in eã proportione, quæ magis illi congruit ad ſui conſeruationem: his autem non poſſet frui, niſi in ſpatio interiecto alia corpora darentur, per quæ cælum poſſet traijcere ſuos influxus in corpora diſtantiora, & ideo congruũ eſt, quod ſicut corporibus inferioribus indita eſt à naturâ vis, quâ tendant in propriũ centrum, aliã quoque potiantur virtute, qua ſibi affixa retinere poſſint corpora ſuperiora, per quę cælorum influxus illis communicari poſſint.

8 Hinc fit, quod, dum aerẽ ore trahimus ex fiſtulâ, trahamus & aquã infimæ parti aeris contiguã, ſi vim habeamus ad illã trahendã. Si autẽ vis grauitatis eſt maior ad reſiſtendũ, quam impulſus ore impreſſus in aere ad aquã trahendã, nec aerẽ quidẽ trahimus: quia ſicut in entitatibus, quæ ita ſunt vnitæ, vt earũ partes non poſſint facile abiungi, ſi agens non habet virtutẽ ad omnes mouẽdas, nullã mouet; ſic in præſenti, cũ aer eſt aquæ cõtiguus per virtutẽ, quã aqua illum ſibi tenet affixum, fieri nõ poteſt, vt trahatur aer, niſi virtus ſit ad aquam ſimul trahendã. Hinc etiam fit, quod, quo plus aquę aſcendit per fiſtulã, maior ſit impulſus adhibendus, vt tota illa moles aquę intra fiſtulam contineri poſſit.

9 Dices: vnio vnius partis quãtitatis cũ aliã poteſt magno aliquo impetu diſſolui, ita vt partes quãtitatis abſe inuicẽ ſeparẽtur: ergo vnio, ſeu alligatio, quã habẽt corpora per virtutẽ illã attractiuam, poterit magno aliquo impetu diſſolui, & vnũ ab alio ſeparari, etiãſi in ſpatiũ mediũ nullum aliud corpus ſubrogetur. Confirmatur: quia maior erit vis Angeli ad imprimen-

men-

mendum impulſum, quã corporis cuiuſuis ad attrahendũ aliud: demus ergo, quod vnus Angelus in orificio fiſtulę detineret aquam, & quod alius magno impetu ſurſum impelleret aerem intra fiſtulã cõtentum. Certe in iſto caſu vnum corpus ab alio ſeiungeretur, ita vt ſpacium intra fiſtulàm contentũ remaneret vacuũ: ergo poterit dari vacuum naturaliter.

10 Ad obiectionem concedo antecedens, & nego conſequentiã. Et quidem experientia nouimus, facile diſſolui vnionem inter duas quantitates, quãdo præſto eſt corpus, quod in mediũ interiectũ ingrediatur: deinde experientia docet, nulla vi humana poſſe latera folliũ conſtricta diduci, ſi orificiũ ſit obſtructũ, niſi forte rumpantur, vel alia via pateat aditus aeri ad occupandum ſpatiũ intermedium. Cuius rei nulla alia poteſt aſsignari ratio, niſi vis attractiua corporum ita efficax, vt nulla vi corporea vinci poſsit, quando aer non adeſt, qui in locũ relictum à lateribus follium ſubrogetur. Quando verò aditus patet aeri, ceſſabunt quidẽ latera folliũ à mutuâ ſui attractione: quia ex vnâ parte vis attractiua illorũ, quatenus ex ſe eſt, nõ magis petit concurſum ad hoc, vt latera ſe mutuò trahant, quã ad attrahẽdũ aerẽ: & ex alia parte impulſus ipſis fobibus impreſſus exigit, quod latera ipſorũ folliũ ab ſe inuicẽ abiungantur, & idcirco potior datur ratio in hoc caſu, vt vis attractiua folliũ cõcurrat in aerẽ, quam in ſua latera attrahenda.

11 Ad confirmationem facile admittam, eſſe naturalẽ virtutẽ in Angelis ad cauſandũ vacuũ. Deus tamen ratione prouidentiæ generalis, qua vtpotè ſupremus naturæ moderator gubernat vniuerſum, eos impediet, ne virtutẽ ſuam exerceant in maximũ totius orbis detrimentũ, ſicut ratione huius prouidentiæ Angelis imperat, ne ceſſent à cœlorum motu; & dæmones cohibet, ne omnia ſubuertant.

12 Inſtabis: etiãſi ex vna parte daretur vacuum dummodo ex alia parte corpora inferiora haberent alia contigua vſque ad cœlũ, recte poſſent participare influxus, quib⁹ & conſeruarentur ipſa, & vniuerſi bono prouideretur: ergo nulla eſt ratio, quę probet, dari nõ poſſe vacuum, ſaltẽ ex aliquâ parte. Reſp. hanc virtutem attractiuam vtpote naturalem non operari ex electione; ſed neceſſariò ſemper, cum determinatione ad vnum: vnde ſi ſemel datur in corporibus infimis hęc vis attractiua ad coniungenda ſibi ſuperiora, ſuum munus exercebit ſemper verſus quãlibet partem, etiamſi ex aliquâ dentur corpora, per quæ cœlorũ influxus participari poſsint. Nec ceſſabit finis agendi, quia influxus vndequaque percepti reuerà conducent, quatenus eſt ex ſe, ad ipſorum corporum conſeruationem.

13 Ex dictis colliges, qua ratione repleatur ſpatiũ, quod corpus aliquod deſerit, quando condenſatum in minorem ſe reuocat locum, etiamſi denuò non producatur quantitas illud occupatura,

vt dicemus in libr. de Gener. Sic enim res ſe habent. Corpus condenſatum imprimit per virtutem ſuã attractiuam impulſum in corpus ſibi proximum, quo illud ad ſe trahit: ſi autem corpus attractum ſit capax rarefactionis (erit autem capax, ſi diſpoſitionem non habeat maxime repugnantem rarefactioni) vi illius impulſus rarefiet, quãtum aliud condenſatum fuerat: ſin verô capax non ſit rarefactionis, attrahet aliud ſibi proximum; & illud, aliud, donec occurrat aliquod obnoxium rarefactioni cauſandæ ab impulſu. Vnde fit, quod aliquando plura corpora moueri debeant, vt ſpatium relictũ à corpore denſato occupetur; aliquando verò pauciora.

14 Hoc vnum eſt certum, taliter eſſe corpora in hoc vniuerſo diſpoſita, vt ſemper ſit aliquod corpus, & quidem non maxime diſtans, obnoxiũ rarefactioni cauſandæ ab impulſu. Simili modo philoſophandum eſt, quando corpus aliquod rarefit: tunc enim impulſum imprimit in corpore proximo, vi cuius illud, vel aliud remotius addenſetur tantùm, quantùm corpus primum eſt rarefactum, ne detur penetratio, quia, cum corpus per rarefactionem maius occupet ſpatium, neque aliqua quantitas ex his, quæ antea intra cœli ambitum erant, corrumpatur; neceſſarium eſt, quod aliud condenſetur, quantùm corpus illud rarefactum eſt.

✝

SECTIO III.

De centro elementorum.

15 VT ea, quæ de motu corporum in vacuo dicturi ſumus, melius intelligantur, oportet hìc agere de centro elementorũ, præcipue terræ. Omnia autem intra cœli ambitum continentur in eâ diſpoſitione, quæ magis congruit cuiuſque nobilitati, & aptior eſt cœleſtibus influxibus pro cuiuſque natura participandis. Ignis ergo vtpotè nobiliori naturâ prǽditus, vt ipſius tum perſpicuitas, & ſubtilitas; tum efficacia in agendo monſtrant, ſupremum, & nobiliſsimum locum iuxta cœleſtes orbes ſibi vendicat. Item ſequitur aer alijs duobus prǽcellentior obinſitam ſubtilitatem, & perſpicuitatem. Infra aerem ſuccumbit aqua diffuſa ſupra terrę faciem. Ac tandem terra, quę vtpotè grauis, craſſæ, concretæque ſubſtantiæ, inter elementa infimæ dignitatis eſt, infimumque locum poſsidet in vniuerſi meditullio.

16 Terræ centrum, in quo omnes eius partes innato pôdere vehuntur, eſt centrum totius vniuerſi, illud videlicet punctum, quod æque diſtat ab omnibus partibus circunferentiæ cœli. Hinc nata terræ firmitas, & ſtabilitas: nam cùm vndequaque eius partes in illud punctum inclinentur, ibi impetus earum taliter ſiſtit, vt vltra illud moueri non tentent: vltra illud namq; moueri non poſſent, niſi aſcenderent: quia, ſi ex quâlibet par-

parte circunferentiæ terræ datur deſcenſus vſque ad illud punctum, neceſſariũ eſt, quod ex eodẽ pũcto detur aſcenſus ad quamlibet partẽ circunferentiæ terræ: aſcenſus autem repugnat terreæ ſubſtantiæ.

17 Eſt verò non leuis difficultas: an illi puncto, quod eſt centrũ vniuerſi, ſit ſemper præſens centrũ grauitatis terræ (centrum grauitatis terræ vocatur illud punctum, quod ita diuidit terræ partes, vt nulla grauitet præ alia; ſed omnes æquam habeant grauitatem) Rem explico. Ponamus, Deum in principio mundi ita diſpoſuiſſe hunc globum terreum, vt centrum grauitatis eius reſponderet centro totius vniuerſi tanquam proprio loco. Demus deinde, quod in ſuperficie terrę, quę eſt in noſtro hemiſphærio ingens aliquis mons denuo fabricetur. In hoc caſu iam punctum illud terræ, quod in principio reſpondebat centro vniuerſi, non erit centrũ grauitatis, quia cum in hoc hemiſphærio magna aliqua terræ moles ſit ſuperaddita, iam ex hâc parte magis grauitabit terra, atque adeo aliud punctum eſt aſsignãdum, quod ſit centrum grauitatis terræ. Quærimus ergo: an in caſu poſito perſeueret in centro vniuerſi punctum illud terræ, quod ab initio mundi ipſum occupabat, vel potius illo puncto inde expulſo denuo tranſeat ad occupandũ vniuerſi centrũ punctum aliud, quod denuò incipit eſſe centrum grauitatis terræ?

18 Hoc vltimũ tuetur P. Vazquez 1. 2. diſp. 81. cap. 3. num. 10. & 21. Probatur exemplo ſtateræ, ſeu bilancis, in qua centrum grauitatis eſt punctum illud examinis, quod ita bilancem diſcernit, vt neutra pars aliam grauitate ſuperet; ſi verò alicui parti aliquid grauitatis denuo accreſcat, deſcendit præ aliâ, & punctum æquè diuidens vtranque partem deſcendit ad occupandum ſpatium æque diſtans ab vtraque lance: ergo pari modo contingit in terrâ, nempè quòd, dum illi aliquid grauitatis accreſcit ex vna parte, natiuo pondere impellit alteram, vt punctum, quod incipit eſſe centrum grauitatis, occupet vniuerſi centrũ, & ſic maneat terra *ponderibus librata ſuis*, vt aiebat Ouidius ex Archimede.

19 Contraria ſententia mihi placet. Probatur: quia, vt omnes admittunt, grauitas terræ natiuo pondere inclinatur in centrum vniuerſi, ibique tanquam in proprio, & connaturali loco quieſcit, ita vt vltra illum nullatenus moueri intendat, iam enim ſurſum moueretur: ergo quantâuis grauitate polleat terra ex hâc, vel illâ parte, nunquam impellentur eius partes, vt vltra centrum vniuerſi aſcendant: ergo idem punctũ, quod ab initio creationis centrum vniuerſi occupabat, ibi perſeuerat modo, etiamſi ex hoc vel illo hemiſphærio magna aliqua moles denuo accreſcat.

20 Dices: omnes partes terræ, quæ non ſunt immediatæ centro, natiuâ grauitate conantur ſemper in ipſum centrum: vnde, ſi

centrum grauitatis ſit in centro vniuerſi, quieſcit terra, quia, cum nulla pars pondere cæteras excedat, non poteſt illas à proprio loco dimouere; ſi verò ex vnâ parte, terræ grauitas ſit maior, præualet aduerſus oppoſitam, & ideo illâ cogit ſurſum aſcẽdere, vt punctum, quod denuo factum eſt grauitatis centrum, denuo occupet vniuerſi centrum, quo facto quieſcit tota terra *ponderibus librata ſuis*.

21 Multa hic continentur falſa. Et in primis, ſi partes, quæ non ſunt immediatæ centro vniuerſi, conarentur natiuâ grauitate in illud, omnes terræ partes præter eas, quæ ſunt immediatæ centro, eſſent violentæ, cum contra natiuum conatum non permitterentur deſcendere vſque ad centrum; imò neceſſarium eſſet, quod fere omnes eſſent violentæ, cum paucæ poſſint eſſe immediatæ centro vniuerſi. Hæc autem quis credet? Secundò: ea pars terræ, cui accreſceret maior grauitas, vel cogeret oppoſitam ſurſum aſcendere imprimendo illi immediatè impulſum ſurſum; vel, imprimendo impulſum deorſum in ea parte, quæ ſub ipſa eſt immediata centro, quo impulſu illam cogeret centrum vniuerſi tranſcendere, ac ſurſum pellere oppoſitam terræ partem, quæ antea erat vltra centrum. Nõ primum, quia grauitas non eſt immediatè productiua impulſus impellentis corpora ſurſum, vt omnes concedunt. Neque ſecundum, quia partes ſuperiores terræ non grauitant in inferiores ſibi cõtinuas imprimendo in illis impulſum deorſum, vt dicemus diſp. vltima: ergo, &c.

22 Ex dictis infero, quod, ſi Deus annihilaret eam terræ partem, quæ eſt à centro vniuerſi verſus antipodas, reliqua pars, quæ ad noſtrum protenditur hemiſphærium, in eodem loco permaneret immobilis: grauitas enim, qua pollet, in centrum vniuerſi inclinatur, & non vlterius; atque adeò in illo ſiſteret hæc machina. Neque exemplum ex bilance deductum alicuius eſt momenti: quia, cum vtraque bilancis pars ſit grauis, & nondum acquiſierit centrum, neque continua ſit cum alia parte, quæ ſit immediata centro, neceſſarium eſt, quod, ſi vna ſuperet grauitate aliam, magis accedat ad centrum: at verò in terra res aliter ſe habent, vt iam diximus; & ideo debet ſemper immota permanere.

SECTIO. IIII.
De motu corporum in vacuo.

23 Certum eſt, motum corporis in vacuo non fore inſtãtaneum; ſed ſucceſsiuum: neque enim ſucceſsio motus localis tàm prouenit ex reſiſtentia corporis exiſtentis in medio, quàm ex diuiſibilitate ſpatij percurrendi, vt cõſtabit ex dicendis diſp. 25. Dupliciter tamen poſſet cõtingere motus in vacuo. Primò, ſi fieret in vacuo interminato vltra cœlum Empyreum. Secundò, ſi fieret in va-

vacuō terminato intra cœli circunferentiam.

24 Dico primò: in vacuo interminato non poſſet moueri corpus graue, ſeu leue natiuâ vi; poſſet tamen ab extrinſeco. Prima pars probatur: quia grauitas, & leuitas ſunt virtutes ex ſe determinatæ, hæc ad cauſandum motū ſurſum, illa deorſum: ſed vltra cœlum nō poſſent cauſari hi motus: ergo, &c. Minor probatur: quia motus ſurſum eſt ille, qui fit à centro vniuerſi ad circunferentiam cœli; motus verò deorſum à circunferentiā cœli ad centrum vniuerſi: ſed vltra cœlum non poſſent hac ratione peragi prædicti motus, cum illud ſpatium ſit vltra cœli circunferentiam: ergo non poſſunt ibi cauſari à grauitate, & leuitate. Secunda pars facile probatur: quia corpora in vacuo interminato poſſent impelli ab Angelo, quid enim talem impulſum prohiberet? deinde impulſus in eo corpore impreſſus eſt cauſatiuus motus, nec ibi haberet aliquod impedimentū ad illum cauſandum; ergo de facto illum cauſaret.

25 Dico ſecundò: homo, ſeu animal quoduis poſſet in vacuo interminato moueri motu progreſſiuo. Ratio eſt: quia homo habet virtutem locomotiuā verſus quā libet partem, & nihil illi impedimento eſſet ad talem motum cauſandum; neque neceſſarium eſſet firmam aliquod pauimentum, quo niteretur homo, quandoquidem ibi nō grauitaret: ergo moueri poſſet motu progreſsiuo.

26 Dico tertiò: in vacuo terminato (v.g. ſi omnia elemēta, quæ intra cauitatem cœli continentur, in nihilum redigerentur) grauia, & leuia mouerentur ab intrinſeco, ſi nullo applicata corpori conſtituerentur in vacuo; ſecus ſi applicata eſſent alij corpori fixo, ipſi cœlo verbi gratia. Prima pars probatur: quia grauia, & leuia habent virtutem, vt ſe moueant in proprium centrum: ergo, ſi non impedirentur, in illud tenderent innata vi (vt puta, ſi lapis poneretur in ſpatio, vbi media regio aeris eſt modo, innata vi impelleretur in centrum vniuerſi) ſed in eo caſu nihil eſſet, à quo poſſent impediri, vt patet: ergo, &c.

27 Dices: in eo caſu nō mouerentur, quia ceſſaret finis agendi; grauia enim, & leuia mouentur in centrum, vt ibi melius participent influxus cœleſtes ſibi congruos: ſi autē totū mediū omnino eſſet vacuum, nullâ ratione poſſent frui talibus influxibus: ergo ceſſaret finis mouendi ſe. Sed contrà eſt, quod finis motus grauiū, & leuiū non eſt, quod de facto fruantur in centro cœleſtibus influxibus ſibi magis congruis; ſed quod conſtituātur in loco ex ſe magis proportionato, vt cœleſtes influxus ſibi cōgruos participare poſsint, qui quidē finis nō ceſſaret in vacuo, quia ſemper centrū vniuerſi eſſet ſpatiū ex naturâ rei magis aptū, vt lapis influxu ſibi proportionato melius potiretur.

28 Secunda pars concluſionis, nempe, quod ſi lapis, v.g. eſſet applicatus cœlo, non poſſet mo-

ueri in centrum, ſi medium eſſet vacuum, facile probatur: quia lapis in eo caſu per virtutem attractiuã eſſet affixus cælo taliter, vt moueri non poſſet niſi ſecũ traheret cœlum iuxta ſupra dicta: atqui, vt conſtat, nõ poſſet cœlum trahere: ergo neque mouere ſe in centrũ. Ex hoc infero, quod ſi medium, quod eſt iuxta pauimentum terræ, eſſet vacuum, nullatenus moueri poſſemus ſupra terram, quia vi ſua attractiua nos detineret, ne in aliũ locum migraremus, quod facile conſtat ex dictis.

DISPVTATIO XXIV.

De Tempore.

NEmo eſt, qui iam dubitet, eſſe tempus; eſt tamen cognitu difficilis natura eius. Conabor, quoad poſsim, eam explicare in hâc diſputatione.

SECTIO I.

Quid ſit tempus reale, & imaginarium?

1 NIhil communius, quam diuiſio temporis in *reale*, & *imaginarium*. Explicabimus prius naturam realis, & inde facile natura imaginarij cognoſcetur. Ariſt. ergo 4. Phyſ. tex. 101. ſic tempus definiuit: *Eſt numerus motus ſecundũ prius, & poſterius*. Pro cuius explicatione noto 1. ex Ariſt. ſupra tex. 102. numerum eſſe duplicem. Alius dicitur *numerans*; alius *numeratus*. *Numerans* dicuntur vel actus intellectus, quibus partes motus, ſeu vnitates aliquas vnã poſt aliam recenſendo, tranſimus; vel motus, quem ad alios numerandos, ſeu menſurandos aſſumimus. *Numeratus* veró dicuntur partes ipſius motus, ſeu vnitates, quę per intellectum numerantur.

2 Noto ſecundó, in motu poſſe conſiderari duo genera partiũ. Aliud earũ, quę coexiſtunt ſimul. Aliud earum, quæ ſibi inuicẽ ſuccedunt. Ex. gr. mouetur lapis ab hoc loco in illum: in hoc motu & ſunt partes reſpondentes ſingulis partibus lapidis, quibus ita mouẽtur, vt, dum mouetur vna medietas per partem motus ſibi reſpondentem, moueatur & alia per partem motus ſibi etiam reſpondentẽ. Et ſunt etiam aliæ partes motus, quibus totũ hoc mobile, poſtquã acquiſiuit hoc ſpatiũ, trãſit ad aliud, & inde ad aliud, &c. Partes prioris generis dicuntur coexiſtere ſimul, & vocantur ſubiectiuæ, quia multiplicantur pro multiplicitate partiũ ſubiecti, & ſimul dantur omnes in partibus ſubiecti ſibi reſpõdentibus. Partes veró poſterioris generis dicuntur ſucceſsiuæ, quia, cum non poſsit corpus eſſe ſimul in duplici ſpatio, neq; poteſt ſimul moueri ad duplex ſpatium, atque adeó neceſſe eſt, quod prius moueatur ad vnum, & poſtea ad aliud per partes motus ſibi ſuccedentes.

3 Noto tertió, partes motus conſtitui actu priores, & poſteriores per ſolam denominationẽ extrinſecam. Ratio eſt clara: quia eſſe

eſſe vnam partem priorem aliã nihil aliud eſt, quam quod, hac exiſtente, non exiſtat alia, exiſtat tamen poſtea; eſſe verò poſteriorem nihil aliud eſt, quam quod, hâc exiſtente, non exiſtat alia, extiterit tamen anteà: atquî intrinſecũ non eſt huic parti, quod, ipſá exiſtente, non exiſtat altera, ſeu quod poſteâ exiſtat; neque enim eſt de intrinſecâ ratione exiſtentiæ huius partis negatio exiſtentiæ alterius, vt patet, & multo minus quod altera poſteâ exiſtat, cum poſſet, fieri, quod non exiſteret, ſi ceſſaret motus: ergo partes motus cõſtituuntur actu priores, & poſteriores per ſolam denominationem extrinſecam. Id quod expreſſe docuit Ariſtot. hic, tex. 10. vbi ait: *Prius autem, & poſterius in motu re quidem ipſa, & ſubiecto idem ſunt, quod motus: ratione vero diuerſa ſunt, & motus non ſunt.* Docet autẽ ratione eſſe diuerſa, quia ſupra motum addunt denominationem extrinſecam.

4 Ex his facile explicatur definitio Ariſt. *Tempus* enim dicitur *numerus*, non numerans; ſed numeratus, vt expreſſe docuit Ariſt. hic, tex. 102. explicans definitionem temporis, quam immediate antea tradiderat. *Tempus ergo* (inquit) *numerus quidem eſt; cum verò duplex ſit numerus (nam, & id quod numeratur, ac numerabile eſt, &, id, quo numeramus numerum dicimus) tempus autem eſt, quod numeratur, & non quo numeramus.* Quibus verbis â ratione temporis excludit actus intellectus, quibus partes motus numerantur, & dicit eſſe tempus ipſas partes motus numeratas per actus intellectus. Additur *motus*, vt denotetur, tempus non eſſe qua ſuis vnitates numerabiles; ſed tantum partes motus. Neque intelligendum eſt eſſe numerum partium motus ſimul coexiſtentium; ſed ſucceſiuarum, vt oſtenditur per vltimã particulam *ſecũdũ prius, & poſterius.* Etenim eæ ſolum partes, quæ ſibi inuicem ſuccedunt, dicũtur priores, & poſteriores.

5 Ex dictis infero 1. tempus non ſolùm includere eſſentialiter partes motus; ſed etiam prioritatem, & poſterioritatem illarum. Vnde, ſi de potentia Dei fieret, quod præſentias, quas ab hoc angulo in illum ſucceſsiue acquiro, ſimul acquirerem, ita vt ſimul fierem præſens per replicatas præſentias toti iſti ſpatio, idem numero motus eſſe poſſet, ac quando naturaliter acquirebam ſucceſsiue præſentias (quia eſt idẽ agens, & paſſum, & idem ſpatium, ac per conſequens produci poſſent de potentia Dei eædem numero præſentiæ per eaſdem numero actiones, & paſsiones) attamen non eſſet tempus, quia hæ partes motus non haberent prioritatem, & poſterioritatem. Infero 2. eundem numero motum, qui conſtituit diem hodiernum, poſſe conſtituere craſtinum, perendinum, &c. Ratio eſt: quia eatenùs conſtituit hodiernum diem, quatenùs eſt immediate exiſtens poſt heſternum: ſed eſt per accidens iſti motui eſſe im-

immediate exiſtentē poſt heſternum diem: ergo, &c. Minor conſtat: tum quia id eſt illi denominatio extrinſeca: tum etiam quia ſicut Deus determinauit agens, vt modo eliceret hunc nūmero motum, potuit determinare, vt eliceret alium iuxta dicta ſuprà diſp. 14. ſect. 4. ergo eſt illi per accidēs conſtituere hodiernū diem, ac per conſequens ſicut cōſtituit hodiernum, potuit craſtinum, &c.

6 Infero 3. hoc tempus, ſeu hunc numero diem non inuoluere determinate hunc motum; ſed vage hunc, vel illum: vnde, etiamſi modo daretur alius motus diuerſus, daretur idem numero dies, qui modo datur. Hæc doctrina eſt conſona illi, quam diſp. 22. tradidimus de loco reali. Explicatur, & probatur: quia hic numero dies, v. g. dies primus poſt milleſimum annum à creatione mundi, eſt talis, quia per mille annos diſtat à creatione mundi; neq; enim in communi omnium exiſtimatione aliud requiritur, vt numeretur iſte dies, niſi prædicta diſtantia, ad hoc autem, vt per mille annos diſtet, per accidens eſt, quòd hunc, vel illum motum contingat; ſiue enim hic, ſiue ille motus peragatur immediate poſt milleſimum annum, dabitur eadē diſtantia: ergo hic numero dies non magis inuoluit hunc motum, quā illum: igitur hic numero dies vage dicit indeterminatè hunc, vel illum, determinatè verò hanc diſtātiam. Quæ quidem in eo conſiſtit, quod inter hunc diem, & primū inſtans creationis mundi interpoſiti ſint, vel potuerint interponi mille anni. Ad eum modum, quo philoſophabamur de loco reali.

7 Ex hoc fit, quod, licet reproduci poſſit hic numero motus; non tamen poteſt reproduci hic numero dies: quia ad hoc, vt hic numero motus reproducatur, nihil aliud requiritur, niſi quod hoc numero agens producat has numero præſentias in hoc numero paſſo per hanc indiuiduā actionem: at nulla eſt implicatio in eo, quod hæc omnia craſtinâ die coniungantur, etiamſi hodie extiterint, & corruptæ fuerint, vt conſtat ex dictis diſp. 14. ſect. 5. ergo &c. At verò ad hoc, vt hic numero dies reproduci poſſet, neceſſarium eſſet, quod tranſactus ſemel, poſſet iterum poni in eâdem diſtātiā à primo inſtanti creationis mundi; quod quidem implicationem inuoluit: quia, ſi ſemel trāſactus iſte dies iterum poneretur, iam non diſtaret mille annos tantùm ab inſtanti illo creationis mūdi; ſed ſupra mille annos diſtaret vnum diem: ergo iam eſſet diuerſus, dies quandoquidem diſtaret magis ab illo inſtanti.

8 Infero 4. quemlibet motum ſucceſſiuū, ſiue ſit localis, ſiue alterationis, ſiue augmentationis, induere rationem temporis: quia in quolibet ex iſtis inueniuntur partes priores, & poſteriores, quæ, quatenus eſt ex ſe, numerari poſſunt, ſi detur intellectus, qui eas numeret: ergo inuenitur tota ratio temporis. Motus verò primi mo-

mobilis ſibi vendicat nomen temporis: quia, cũ ſit ſemper vniformis, & maxime notus hominibus, aptior eſt, vt, & numerari poſsit, & eo vtantur ad meſurandas rerũ aliarum ſiue permanentium, ſiue ſucceſsiuarum durationes.

9 Obijcies: idem motus eaſdem continens partes priores, & poſteriores poteſt eſſe tempus lõgum, & breue; vt, ſi tardè moueatur per hoc ſpatium, fiet tempus longum; ſi vero velociter breue: ergo tẽpus aliquid addit ſupra partes priores, & poſteriores motus. Hoc argumentum ſoluetur ex ijs, quæ dicemus diſp. ſequenti circa tarditatem, & velocitatem motus.

10 Iam erit facile naturam temporis imaginarij declarare tũ ex ijs, quæ hîc dicta ſunt; tum etiã ex ijs quæ diximus diſp. 2 2. ſect. 2. circa ſpatium imaginarium. Eſt ergo tempus imaginarium ſecũdùm ſe ſumptum poſsibilitas, ſeu non repugnantia partium motus ſibi immediatè ſuccedentium perenni fluxu, ita tamen, vt pro materiali dicat non repugnantiam harum, vel illarum partium vagè; pro formali vero dicat tãtam, vel tantam diſtantiam determinatè ab aliquo inſtanti fixo. Ad eum modum, quo ſupra philoſophati ſumus de tempore reali, & diſp. 22. de ſpatio imaginario. Vnde colliges, tempus imaginarium nõ eſſe ens rationis fictum: quia poſſibilitas, ſeu non repugnantia motus ſucceſsiui non eſt quid fictũ; ſed ens reale poſsibile. Concipitur tamen à nobis ad modum cuiuſdam entitatis actu fluentis, & ideo vocamus illud imaginarium, quia ſub hâc ratione non eſt à parte rei; ſed tãtum fictũ per noſtrum intellectum. Secundo colliges, tẽpus reale non eſſe realiter diſtinctum ab imaginario ſecundum ſe ſumpto, cum poſsibilitas, & exiſtentia non diſtinguantur realiter. Vnde fit, tempus imaginarium nõ deſtrui per poſitionem temporis realis, ſed perfici eo modo, quo poteſt, videlicet quatenus fit exiſtens, quod tãtùm erat poſsibile.

11 Hîc aduerte, nõnullos Thomiſtas apud P. Suar. diſp. 5. Meta. ſect. 2. nu. 7. exiſtimaſſe, rationem formalem temporis conſiſtere in ratione menſuræ actiuæ, quia de facto illud ſumimus ad metiendas reliquas durationes tanquã quid ad id maximè cõgruum. Similem ſententiam propoſui in Logica, cum agerem de ratione formali quantitatis, & eandem ibi refutaui, quia ratio menſuræ eſt mera de nominatio extrinſeca tam in tempore, quam in quãtitate, ſiue enim eſſet, ſiue non eſſet intellectus, qui eis poſſet vti ad alia menſuranda, nihil eis deficeret. Fateor, tempus eſſe tale, quo, ſi detur, intellectus poſsit vti ad alias durationes mẽſurandas; ſed hoc nihil aliud eſt in tẽpore, quam habere partes priores, & poſteriores ſibi immediate ſuccedentes.

(. † .)

SEC-

SECTIO. II.
An duratio diſtinguatur realiter à re durante?

12 DVrare, ſi proprie loquendum ſit, nihil aliud eſt, quàm in eſſe accepto perſeuerare, atque adeo res in inſtanti, in quo primò exiſtit, non dicitur durare, ſicut nec res in inſtãti, in quo primò producitur, dicitur conſeruari, ſed in tempore ſequenti. Vnde durare ſupra hoc, quod eſt, in tempore exiſtere, addit, quòd præextiterit iam in aliquo ſaltem inſtanti, quod quidem nihil aliud eſt, niſi quædam extrinſeca denominatio. In præſenti tamen ſumitur duratio pro correſpondentia ad tempus ſiue reale, ſiue imaginarium: ſiue hæc correſpondẽtia ſit in primo inſtanti productionis, ſiue in tempore ſequenti. Quærimus ergo: an quælibet res tẽpori reſpõdeat per ſe ipſam, vel potius per aliquam formam intrinſecam illi ſuperadditam, ſicut corpus eſt in loco per præſentiam.

13 D. Bonauent, Bañez, & alij quos ſequitur P. Rub. hic q. 4. PP. Conimb. cap. 14 q. 2. art. 1. & 2. & P. Arriag. in Phyſ diſp. 15. ſect. 1. ſubſect. 1. docent, durationem eſſe formam intrinſecam realiter diſtinctam à re durante. Aliqui tamen ex his authoribus docent durationem tam rerũ permanentium, quam ſucceſsiuarum eſſe diuiſibilem & ſucceſsiuam, ſicut tempus. Alij vero docent, durationem rerum permanentium eſſe indiuiſibilem quoad partes ſucceſsiuas. Eorum argumenta infra ſoluam. Scotus tamẽ in 2. diſt. 2. q. 1. P. Suar. in Met. diſput. 50. ſect. 1. n. 5. P. Vazq. 1. p. diſp. 33. cap. 3. P. Hurt. in Met. diſp. 17. & nonnulli è recentioribus docent, durationem non eſſe formam intrinſecam realiter diſtinctam à re durante. His ſubſcribo. Pro maiori verò claritate.

14 Dico 1. duratio motus ſucceſsiui non eſt forma intrinſeca realiter ab illo diſtincta. Probatur: quia, eatenus motus ſucceſsiue durat, quatenus partes eius ſunt priores, & poſteriores, vt negat nullus: ſed non ſunt priores, & poſteriores per formam aliquã intrinſecam realiter diſtinctã ab ipſo motu, vt ex Ariſtotele diceba mus ſectione præcedente: ergo nõ durat motus ſucceſsiue per formam aliquam intrinſecã realiter ab illo diſtinctam. Ex hoc infero, motum ſucceſsiuum ad hoc, vt ſit durans, nõ requirere præter prioritatem, & poſterioritatem partiũ formã aliam extrinſecam, cui dicatur reſpondens (ſicut dicemus de rebus permanentibus) ſed ſe ipſo durare per ſolam immediatã ſucceſsionem partium, quia, cum hæc ſine aliâ formâ extrinſecâ ſufficiat, vt motus cõſtituatur in ratione temporis, vt conſtat ex ſect. præcedenti, neceſſarium eſt, quod ſufficiat, vt in ratione durantis conſtituatur, quandoquidem tempus nihil aliud eſt, quam duratio motus ſucceſsiui.

15 Dico 2. in rebus permanen-

nentibus duratio non eſt forma intrinſeca poſitiua realiter diſtincta à re durante. Probatur: quia, eo ipſo quod res permanẽs coexiſtit tempori extrinſeco ſiue reali, ſiue imaginario, durat, vt conſtat ex communi omnium exiſtimatione: ſed coexiſtit tempori extrinſeco ſine forma intrinſeca ſuperaddita: ergo durat ſine illa. Minor probatur 1. quia, eo ipſo quod, exiſtẽte tẽpore extrinſeco, exiſtat hæc entitas, dicetur hæc entitas coexiſtere illi, cũ coexiſtere duo nihil aliud ſit, quam quod, exiſtente vno exiſtat aliud. Secundo: quia, ſi daretur hæc tua duratio intrinſeca ſuperaddita entitati Petri, v.g. ipſe Petrus produceretur prius naturâ, quam duratio, vt pote qui eſſet cauſa materialis illius. Vel ergo Petrus prius productus determinatus eſſet ex naturâ ſuâ ad hanc durationem in hoc inſtanti; vel indifferens ad habendã hanc, vel quamlibet aliam. Primum dici nõ poteſt, quia certum eſt, Deũ potuiſſe Petrũ producere in quocunque tempore, quin aliquid faceret contra naturam eius. Si verò dicatur ſecundum: ergo, ſicut, poſitâ exiſtentiâ Petri, dedit illi Deus durationem in hoc inſtanti A. potuit dare illi durationem in inſtanti B. poſt mille annos futuro. Ponamus ergo, quod hanc vltimam tribuerit. Vel ergo Petrus ſtatim fieret reſpondens illi inſtanti B. vel non; ſed expectaret, quod prætereuntibus mille annis adueniret inſtans B. Si hoc vltimum: ergo productus Petrus perſeuerat in ſuo eſſe (ac perconſequens durat propriè, quia durare eſt in eſſe accepto perſeuerare) per mille annos ſine duratione aliquâ intrinſecâ ſuperadditâ. Si dicatur primũ: ergo entitas, quæ producta in rerum naturâ eſt proximè capax durandi in hoc inſtanti, poteſt fieri reſpondens inſtanti futuro poſt mille annos, quin mille illi anni præterierint, quod certe chimericum apparet ex ipſâ terminorum apprehenſione.

16 Secundo probatur cõcluſio: quia, ſicut per præſentiam cõſtituitur res diſtans, vel approximata huic, vel illi loco, ita etiam per durationem conſtituitur res diſtans, vel approximata huic, vel illi tẽpori: ſed, eo ipſo quod, exiſtẽte hoc die, producatur Petrus, diſtat ab anno præterito per vnũ annum, & approximatus eſt craſtino diei: ergo eo ipſo durat, etiãſi non addatur forma aliqua intrinſeca. Minor probatur: quia nõ poteſt Petrus exiſtere ſimul cum aliquo tẽpore, quin diſtet à reliquis eodem modo, ac tale tempus diſtát: ſed, ſi, exiſtente hoc tempore, producatur Petrus, neceſſario exiſtet ſimul cum illo, quia iam tunc exiſtet vnus, & aliud: ergo neceſſario diſtabit à reliquis eodem modo, ac illud tempus: ergo durabit per illud ſine formâ aliquâ intrinſecâ.

17 Dico tertiò: duratio creata non eſt ſola entitas durans; ſed ſupra illam formaliter inuoluit tempus extrinſecum reale, vel imaginarium cum eadem diſtantia ab

eodem

eodem inſtanti fixo. Itaque duratio Petri formaliter inuoluit tum ipſam exiſtentiam Petri; tum etiã tempus extrinſecum reale, vel imaginarium; tum denique quod exiſtentia Petri tantum diſtet ab inſtanti aliquo fixo, quantum diſtat tempus extrinſecum; & quod nõ magis diſtet. Ita ferè P. Hurt. ſuprà ſect. 4. ſubſect. 3. & aliqui recent. Et in primis, quod duratio Petri addat aliquid extrinſecum ſupra entitatem Petri, probatur: quia hodie durauit Petrus plusquam heri: ergo hodie aucta eſt duratio Petri non ratione alicuius intrinſeci, quia neque ratione entitatis ſecundum ſe, cum perſeueret eadem, ac heri, neque ratione alicuius formæ intrinſecæ ſuperadditæ, vt probatum eſt concluſione præcedente: ergo ratione alicuius extrinſeci.

18 Quod verò id, quod additur, ſit tempus extrinſecũ, & æqualis diſtantia modo ſuprà explicato, facilè probatur: quia eatenùs Petrus durat in hoc tempore, quatenus huic tempori coexiſtit: ſed huic tempori coexiſtens cõſtituitur per ſuam exiſtentiam, per hoc tempus, & per æqualem diſtantiam: ergo, &c. Minor eſt certa: quia, eo ipſo quod ſit hoc tempus, & exiſtat Petrus cum eadem diſtantia ab inſtanti creationis mũdi, & cum negatione maioris diſtantiæ dicentur coexiſtere Petrus, & hoc tempus extrinſecum reale vel imaginarium (dicetur coexiſtere tempori imaginario, non quia hoc habeat exiſtentiam realem extra cauſas, cũ nihil aliud ſit, quam poſsibilitas motus ſucceſsiui in tantâ diſtantiâ; ſed quia exiſtit Petrus currente hoc tempore imaginario eo modo, quo poteſt de illo dici, quod currat) præciſo quocunque alio, vt ex ſe conſtat: ergo, &c. Hoc argumentum probat, exiſtentiam Petri includi etiã formaliter in duratione ipſius Petri, quia coexiſtentia Petri, & temporis extrinſeci non ſolùm dicit formaliter, quod ſit tempus extrinſecum; ſed etiã ipſam exiſtentiam Petri, vt ex ipſis terminis patet.

19 Iam, quod tẽpus, & æqualis diſtantia ſint extrinſeca exiſtentiæ Petri, eſt certum. Et quod ad tempus attinet nullus eſt qui dubitet. De diſtantia æquali conſtat: quia quod Petrus, & tempus, hoc extrinſecum æque diſtent ab inſtanti aliquo fixo, nihil aliud eſt, quam quod inter Petrum, & inſtans fixum (inſtans creationis mundi v.g.) tot interponi poſsint partes ſucceſsiuæ motus, quot inter hoc tempus, ac illud idem inſtans, & non plures; atqui totum hoc eſt extrinſecum exiſtentiæ Petri, vt conſtat: ergo, &c. Hæc faciunt ea, quæ in Log. diſp. 19. ſect. 2. 4. & 5. adduximus ad probandum relationem non diſtingui à fundamento, & termino.

20 Hîc aduerte id, quod ſect. præcedente docui, nempe partes poſsibiles motus conſtituere tẽpus imaginarium non præciſe ſecundùm ſe ſumptas; ſed pro vt in hac, vel illa diſtãtia ab aliquo in-

ſtanti

ſtanti determinato. Vnde, licet eadem pars motus poſsit poni hodie, & cras, diuerſam durationem imaginariam conſtituit hodie, ac cras; quia hodiernam durationem imaginariam cõſtituit, prout poteſt poni in hac diſtantia ab inſtãti creationis mundi; craſtinam vero conſtituit prout potens poni in maiori diſtantia ab illo inſtanti. Ex qua doctrina facile ſolui poſſunt aliquæ difficultates, quæ opponi ſolent contra præcedentem concluſionem.

21 Sufficit autem ad actualẽ durationem Petri tempus imaginarium; nam, vt Petrus dicatur actu durare, neceſſarium non eſt, quod tempus extrinſecũ actu exiſtat; ſed ſufficit, quod ſit poſsibile. Ratio eſt: quia ad hoc, vt actu duret hac duratione, ſufficit, quod detur tanta diſtantia ab inſtanti aliquo determinato: ad hoc autẽ vt tanta diſtantia detur, neceſſariũ non eſt, quod de facto detur tẽpus extrinſecũ; ſed ſufficit, quod ſit poſsibile taliter, vt inter illud, & inſtans determinatum potuerint interponi tot partes ſucceſſiuæ motus. Etenim ſi modo ceſſarent omnes motus vſq; ad annum ſequentem, dicerẽtur quidẽ ceſſare per vnum annum, ex eo ſolùm, quod in hac intercapedine poſsibilis fuerit motus ſufficiens ad conſtituendum vnum annum.

22 Dices: ad hoc, vt dicatur corpus aliquod eſſe actu in hoc loco, non ſufficit, quod præſentia ſit poſsibilis, ſed neceſſariũ eſt, quod actu habeat talẽ præſentiam: ergo ad hoc, vt res aliqua dicatur actu durans, neceſſariũ eſt, quod de facto detur exiſtens tẽpus extrinſecũ. Nego conſequentiam. Diſparitas eſt: quia, cũ ſimul ſint poſsibiles plures præſentiæ pro eodẽ tẽpore, non poteſt corpus eſſe determinate præſens per vnã potiùs, quã per aliã, niſi illa reducatur ad actũ reliquis perſeuerantibus in mera poſsibilitate. At vero in tẽpore imaginario nõ ſunt poſsibiles produci ſimul plures partes tẽporis prout tales; ſed quæuis eſt poſsibilis produci poſt alteram; atq; adeo, vt Petrus dicatur actu diſtans ab inſtanti aliquo fixo per hãc potius, quã per illam, ſufficit, quod actu cõſeruetur in eã diſtantiã, quã hæc eſt poſsibilis, & nõ in diſtantiã, quã altera eſt poſsibilis.

SECTIO. III.

Soluuntur argumẽta oppoſitæ ſententiæ.

23 Nonnulla aduerſariorũ argumẽta probant durationẽ non eſſe ſolam entitatẽ durantẽ, quę quidẽ nobis nõ aduerſãtur, quia ſupra entitatẽ durantẽ dicimus, durationẽ inuoluere tempus extrinſecũ, &c. Huc facit D. Th. adductus ex 1. p. q. 10. art. 2. Propterea ea ſolũ argumẽta ſoluenda ſunt, quæ directe adſtruere conãtur durationem intrinſecam diſtinctam realiter ab entitate.

24 Obijciũt 1. hoc quod eſt Petrũ hodie durare, ſeparari poteſt ab exiſtẽtiã Petri, & exiſtẽtia hodierni diei: ergo duratio Petri aliquid addit ſupra vtramq; exiſtẽtiã præ-

prædictam. Antecedês probatur: quia Petrus potuit exiſtere heri, & hodie mortuus eſſe: ergo iam daretur in rerum natura exiſtētiā Petri ſecundum ſe, & exiſtentia hodierni diei, quin Petrus duraret hodie. Hoc argumentum ita efficax putat P. Arriaga ſuprà, vt affirmare audeat, euidenter probare ſuam ſententiam; ſed meo iudicio nihil ponderis habet. Diſtinguo primū antecedens: hoc, quod eſt Petrum hodie durare, ſeparari poteſt ab exiſtentiā Petri, & exiſtentiā hodierni diei in diuerſa, aut inæquali diſtantiā ab inſtanti creationis mundi, concedo: in diſtantia æquali, nego antecedens. Et concedo conſequentiam: quia in meā ſententiā duratio hodierna Petri nō eſt ſola exiſtentia Petri, & hodierni diei; ſed inuoluit etiam æqualem vtriuſque diſtantiam ab inſtanti creationis mundi.

25 Inſtat P. Arriaga: Antichriſtus abſolute, & ſimpliciter erit in rerum natura, & etiā craſtina dies abſolute, & ſimpliciter erit; & tamen non erunt ſimul: ergo hoc, quod eſt, fore ſimul, aliquid addit ſupra hoc, quod eſt eſſe futurum: hoc autem erit duratio intrinſeca. Diſtinguo antecedēs: Antichriſtus, & dies craſtinus abſolute, & ſimpliciter erunt in eādem diſtantiā ab hoc inſtanti, nego antecedens: erunt in diuerſa diſtantia, concedo antecedens. Et ſimiliter diſtinguo cōſequens: hoc, quod eſt fore ſimul, aliquid addit ſupra hoc, quod eſt eſſe futurum in eadem diſtantia ab hoc inſtanti, nego: ſupra hoc, quod eſt eſſe futurum in diuerſa diſtantia, concedo. Ad hoc autem, vt duæ res dicantur productæ in eādem diſtantiā ab aliquo inſtanti determinato, ſufficit, quod inter productionem vtriuſque, & illud inſtans eædem partes ſucceſsiuæ motus poſsint interponi: &, vt dicantur productæ in diuerſa diſtātia, ſufficit, quod inter vnam rem, & illud inſtans poſsint interponi plures partes ſucceſsiuæ motus, aut diuerſæ rationis; ac inter aliam rem, & idem inſtans, vt conſtat ex dictis ſect. præcedente.

26 Obijcies ſecundò: vt Petrus diſtet localiter ab aliquo loco, indiget præſentiā intrinſece ſuperaddita: ergo vt diſtet ab aliquo tempore, indiget duratione intrinſecè ſuperaddita. Nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt clara: quia, exiſtente Petro, ſunt ſimul in rerum natura plura ſpatia, à quibus poteſt magis, vel minus diſtare, & ideo indiget aliquo ſuperaddito, quo fiat de facto magis, vel minus diſtans ab illis: at vero tempus, cum conſiſtat in perenni fluxu partium motus, non poteſt habere plures partes ſimul: vnde, vt Petrus iſti parti temporis, & non alteri reſpondeat, nihil aliud neceſſarium eſt, niſi, quod iſta fluente, exiſtat: dicetur autem iſta fluente exiſtere, ſi æqualem habeat diſtantiam ab inſtanti aliquo fixo, vt dictum eſt.

27 Obijcies tertiò Petrus durans hodie eſt indifferens, vt duret

ret, vel non duret cras: ergo durare hodie eſt quid diſtinctum à durare cras. Concedo conſequentiam; quia hodie durat Petrus per ſuam entitatem, & hodiernum diem cum eadem diſtantiâ, ac dies hodiernus: cras verò durabit per ſuam entitatem, & diem craſtinum cum eadem diſtantia, ac dies craſtinus. Eſt autẽ indifferens hodie, vt duret, vel non duret cras; quia tranſacto hodierno die poteſt Deus pro ſuo libito ceſſare, vel non ceſſare à conſeruatione illius. Si autem Deus ceſſet ab illo conſeruando, deficiet craſtino die exiſtentia Petri, quæ eſt vnum ex his, quæ inuoluit duratio craſtina ipſius Petri. Hinc fit, nullatenus nos aduerſari ſanctis Patribus aſſerentibus, durationem creaturæ habere eſſe præteritum, præſens, & futurum, quia, cum aſſeramus, durationem creatam includere tempus extrinſecum, & in hoc tres illæ differentiæ reperiantur, neceſſarium eſt, quod & in duratione creata reperiantur.

SECTIO IIII.

Variæ ſpecies durationis.

28 DVratio diuiditur in creatã & in increatã. Increata eſt propria Dei, & dicitur æternitas: *Eſtq; attributũ Dei, quo ita eſt ex ſe determinatus reſpondere cuilibet tempori actuali, vel potentiali, ſi detur, vt implicationem inuoluat illis non reſpondere.* Per Tò, *attributum*, conuenit æternitas cum reliquis attributis Dei; differt tamen ab illis per particulas ſequentes, quia ſicut rationem formalem immenſitatis explicare non poſſumus, niſi per hoc, quod eſt Deum ex ſe eſſe determinatum reſpondere omni ſpatio; ita etiam non poſſumus explicare rationem æternitatis, niſi per hoc, quod eſt Deum ex ſe eſſe determinatum reſpõdere omni tempori. Per quod etiam denotatur Deum non habere principium, & finem, ſi enim hæc haberet, alicui tempori ſaltem poſſibili non reſponderet.

29 Additur *actuali, vel potentiali, ſi detur*, quia, cum omnia attributa Dei intrinſeca abſoluta ſint à creaturis (vt probant rationes, quibus id probauimus de omnipotentia diput. 10 à nu. 38. debent eſſe talia, quæ, ſi deeſſent, & eſſent impoſsibiles omnes creaturæ, ipſa nihilominus in ſuo eſſe perſiſterent. Vltimo additur, *vt implicationem inuoluat ipſi non reſpondere*, vt diſtinguatur æternitas Dei à duratione hominis, vel Angeli, qui crearetur ab æterno, etiamſi eſſet aliquis poſsibilis (ego impoſsibilem iudico) qui peteret eſſe ab æterno, quia quælibet creatura ita eſſet ab æterno, vt poſſet non eſſe, cum à Deo non neceſſario; ſed libere producantur.

30 In idem recidit definitio æternitatis tradita à Boetio, & ab omnibus admiſſa: *Interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſsio. Interminabilis*, dicitur, quia

quia non habet principium, & finem. Eſt prætereà *tota ſimul*; quia, cum ſit intrinſeca perfectio Dei, non poteſt partim eſſe, & partim non eſſe in Deo. Additur denique, *& perfecta poſſeſsio*; quia per illam eſt Deus determinatus, vt totum ſuum eſſe poſsideat ſimul cum ſuis perfectionibus quocunque tempore ſuccedente.

31 Eſt autem difficultas primò: an æternitas ſit conceptus poſitiuus, vel inuoluat negationem? Reſpondeo, eſſe conceptum poſitiuum adæquate. Sequor P. Hurt. diſp. 17. Meta. ſect. 3. numer. 87. contra P. Suar. in Metaph. diſput. 50. Ratio eſt: quia, ſi aliquam negationem inuolueret, maximè negationem principij, & finis (hanc adſtruunt aduerſarij) ſed iſte eſt, conceptus poſitiuus: ergo, &c. Minor probatur: quia id, quod immediate opponitur negationi eſt, conceptus poſitiuus; vt probaui diſput. 4. ſect. 3. ſed habere principium, & finem eſt conceptus negatiuus; habere nanque principium eſt, quod res, quæ modò exiſtit, non extiterit in inſtanti aliquo præcedenti; &, habere finem eſt, quod non exiſtat poſtea id, quod antea exiſtebat: ergo non habere principium, & finem eſt cõceptus poſitiuus, nempe extitiſſe ſemper, & ſemper eſſe extiturum. Neque contra hoc eſſe poteſt, quod æternitas explicetur per negationem; plures enim perfectiones Diuinas explicamus per negationem, etiamſi poſitiuæ ſint, quia nobis non ſuppetunt verba, quibus per affirmationem, omnem illarum perfectionem explicemus: vel, ſi ſuppetunt, longâ oratione opus eſt.

32 Secundò eſt difficultas: verum æternitas ſit proprie duratio, & Deus ſit proprie dicendus durare? Reſpondeo affirmatiue: quia durare propriè eſt in eſſe perſeuerare; Deus autem nũquam non perſeuerabit in ſuo eſſe: ergo proprie durat. Eſt tamen aduertendum, Deum non eſſe dicendum (ſi propriè loquendum ſit) plus hodie duraſſe, quam heri; quia, cum dies hodiernus, & heſternus non pertineant ad durationem Dei, neque ipſa Dei duratio per ſe habeat connexionem cum tempore extrinſeco; ſed ſit omnino abſoluta ab illo, dici non poteſt maior, vel minor, etiamſi defacto reſpondeat maiori, vel minori tempori: ſicut neque cognitio Diuina dicitur eſſe maior, ſeu perfectior ex eo, quod de facto cognoſcat plures creaturas exiſtentes, quas non cognoſceret, ſi non eſſent creatæ, vel creandæ à Deo.

33 Duratio creata diuiditur in æuum, & tempus. Tempus eſt duratio motus ſucceſsiui, cuius naturam explicuimus ſect. 1. Ex qua conſtat tempus eſſe quid reale, & nihil inuoluere fictum. Videantur ibi dicta. Ad tempus reducuntur durationes omnes rerum corruptibilium, quia illud inuoluunt. Æuum apud philoſophos dicitur duratio creata rei ex natu-

naturâ ſuâ incorruptibilis, qualis eſt duratio Angelorũ. Animæ rationalis, & Cælorum. Hæc non eſt ſola entitas durans; ſed inuoluit etiam tempus extrinſecum quia, ſi Deus anihilaret modo aliquem Angelum, reliqui dicerentur durare magis, quam ille: ergo in duratione reliquorum debet inuolui aliquid, ratione cuius ſit maior: atqui id non poteſt eſſe ſola entitas illorum, quia entitas vnius Angeli non eſt maior entitate alterius: ergo debet eſſe tempus extrinſecum, cui reſpondent. Ad æuum reduci poteſt duratio, quam haberet homo, ſeu Angelus ab ęterno creatus, etiãſi corrumpendus eſſet in tempore: quia ſicut æuum eſt duratio rei ex natura ſua incorruptibilis per æternitatem à parte poſt; ita etiam ea res, quæ producta eſſet in æternitate à parte antè, ſemel producta non poſſet non durare per totam æternitatem à parte antè.

34 Rogabis: Angelus creatus ab æterno duraret ne per ſuã ſolum entitatem? vel eſſet illi addendum aliquid aliud extrinſecum, per quod conſtitueretur formaliter durans? Reſpondeò, non duraturum per ſolam ſuam entitatem, quia poteſt dari in rerum naturâ entitas Angeli; quin durauerit per totam æternitatem: ergo duratio æterna diſtinguitur ab entitate Angeli. Duratio ergo Angeli in eo caſu coaleſceret ex propria entitate, & æternitate Dei non præcedente illam; nam, eo ipſo quod æternitati coextitiſſet, quin hæc præceſsiſſet vnquam, duraſſet ab æterno. Neque eſſet aliquod inconueniens, quod in eo caſu conſtitueretur formaliter durans per æternitatem Dei: tum quia non cõſtitueretur durans per illã tanquam per formam adæquatam; cũ duratio coaleſceret ex entitate Angeli, & æternitate; tum etiam, quia duraret Angelus per illam tanquam per formam extrinſecam.

35 Hic aduerte, quod, adueniente tempore, iam duraret Angelus per ſuam entitatem, & tempus extrinſecum: quia, poſtquam adueniret tempus, eſſet verum, quod magis hodie duraret, quam heri: ergo aliquid deberet inuolui in eius duratione, ratione cuius hæc eſſet hodie maior, quam heri; id autem non poteſt eſſe entitas ipſius Angeli, quia eſt eadem ſemper; neque æternitas intrinſeca Dei propter eandem rationem: ergo deberet eſſe tempus extrinſecum. Hæc de hac diſputatione, & toto libro quarto. Hinc gradum faciam ad ſextum, quia ea, quæ ad quintum pertinent, explicata ſunt tertiò libro.

LIBER SEXTVS PHYSICORVM.

AGgredimur explicationem continui, quam quidem nullus nõ horret propter eximias hinc illinc inſurgẽtes dificultates, quas, ſi complanare velis, tot, ac tam graues denuo inſurgunt, vt eorum pondere obruaris. Id arbitror ingenijs hominum permiſſum in propriæ hebetudinis demonſtrationem, vt qui nec paleæ compoſitionem poſſunt percipere, obſtruſa, & incomprehenſibilia Diuinitatis myſteria non tentent perſcrutari.

DISPVTATIO XXV.

De Compoſitione continui.

1 Continuum eſt res ex pluribus partibus integralibus vnitis reſultans. Talis eſt aqua reſultans ex pluribus partibus participãtibus rationẽ aquæ; &, homo compactus ex brachijs, pedibus, capite, &c. Monui iam ſupra diſput. 2. num. 29. in quo diſtinguantur partes integrales, & eſſentiales. Porrò continuum eſt duplex. Aliud permanens, cuius partes ſimul ſunt in rerũ natura ſucceſsiuum aliud, cuius partes ſibi ſuccedunt; ita vt nulla ſimul cum aliâ producatur. De vtroque agitur in hac diſpuiatione.

SECTIO I.

Ariſtotelis ſententiâ propoſitâ, non nulla ſupponuntur pro eius declaratione.

2 EſT ergo difficultas præſẽs: an cõtinuũ cõponatur ex partibus, quæ in alias poſsint diuidi in infinitũ? vel an potius deueniendũ ſit in aliquas partes, quæ in alias diuidi nõ poſsint? Circa quã Ariſt. hoc lib. 6. & alibi ſæpe docet, cõtinuũ cõponi ex partibus diuiſibilibus in infinitũ; ita vt nulla poſsit dari ita minima, quæ in alias diuidi non poſsit. Ariſtot. ſecuti ſunt hucuſq; Philoſophi, & Theologi, paucis exceptis, quos infra ſubijciã pro contrariâ ſentẽtiâ. Multis probant Ariſtot. ſuam ſententiã, ante quorũ diſcuſſionẽ ſupporã aliqua, quæ, licèt inter Ariſt. ſectatores non omnino ſint certa, nonnulla tamen expreſſe tradita ſunt à Philoſopho; alia vero magis cõſona ipſius doctrinæ.

3 Suppono primò, continuum non ſolùm in potentiâ; ſed etiam in actu continere partes. Hoc eſt: de facto non eſt ſimplex entitas, quæ

quæ poteſtate ſolū contineat partes, in quas poſsit diſſecari, vt nōnulli aſſeruere; ſed actu habet plures partes realiter diſtinctas. Eſt adeo certa hæc propoſitio, vt vel cæcis nota eſſe poſsit: quia continuum de facto diuiditur in plures partes: ergo eas continet de facto, antequam diuidatur. Patet conſequentia: neque enim; qui lignum diuidit, partes eius denuo producit; ſed eas, quæ in illo continebantur, ſeparat; quis enim dicat, eum, qui brachium ſeiungit ab homine, per ipſā diuiſionē producere hominem truncatum brachio, & brachium ab ipſo ſeparatum? Si autem has partes nō producit per diuiſionem, dubitari nequit, quod antea continerentur in homine. Plura alia poſſem afferre pro hac ſententia, quibus abſtineo, quia oppoſita exoleuit omnino. Qui plura velit, adeat P. Hurtad. ſect. 1. & P. Arriaga ſect. 2.

4 Suppono ſecundò, has partes non eſſe ſe ipſis vnitas; ſed mediâ vnione ſuperadditâ. Id probant eædem rationes, quibus ſuprà diſput. 5. ſect. 1. probauimus, materiā, & formā vniri per vnionem ſuperadditam. Neque hic dici poteſt, partes cōtinui vniri ſolum per contactum, ſeu contiguationē earum inter ſe: Primò, quia Ariſtoteles expreſſe diſtinguit cō tinua à contiguis; hæc enim dicit eſſe, *quorum vltima ſunt ſimul*; illa vero, *quorū vltima ſunt vnum.* Secundò, quia ex duabus partibus continuatis reſultat vnū compoſitum, vt conceduīt omnes; ſecus vero ex contiguis; neque enim, quando vna tabulā tangit aliam, dicitur reſultare ex illis vnū compoſitum. Ex hoc infero, continuum eſſe vnum per ſe, ſi vnum per ſe ſumatur, prout opponitur aggregato, quod proprie dicitur vnum per accidens: quia vnum per ſe hac ratione eſt id, quod cōſtat partibus inter ſe vnitis per veram vnionem: ſed tale eſt continuum, vt probauimus: ergo, &c.

5 Suppono tertiò, vnionem iſtam carere diuiſibilitate, quam habent partes vnitæ. Explico: in continuo ſunt partes profundæ, quæ quidem vniuntur inter ſe per continuatiua indiuiſibilia quoad profunditatem, diuiſibilia tamen quoad latitudinem, quia non poteſt hęc pars profunda integrè vniri alteri, quin vnitiuum habeat latitudinem, vt dc eius in Logica diſput. 17. num. 77. Hoc vnitiuum eſt *ſuperficies*. Deinde, cum hæc habeat partes latas, debent vniri per continuatiuum, indiuiſibile quidem quoad latitudinem; diuiſibile tamen quoad longitudinē, quod vocatur *linea*. Præterea, cum hęc habeat partes, quæ diuiſibiles ſunt tantùm ſecūdùm longitudinem, debent vniri per *punctum*, quod eſt omnino indiuiſibile.

6 Probatur ergo, quòd hæc vnitiua debeant carere eâ diuiſibilitate, quam habēt partes vniendæ. Primò ex Ariſtot. hic text. 1. vbi dicit, *Continua eſſe quorum vltima ſunt vnum.* Si autem id,

 quo

quo continuantur eſſet diuiſibile, vltimum vtriuſque partis non eſſet vnũ; quia tale cõtinuatiuum ſecundũ vnam partem ſui eſſet terminus, & vltimũ vnius partis cõtinui; & ſecundũ aliam terminus alterius. Dices: tale continuatiuum ſecundũ omnes ſuas partes attingeret quanlibet partem ex his, quas cõtinuat. Sed cõtrà eſt, quod ſuperfluæ eſſent tot partes in eo cõtinuatiuo; quia, ſi quæuis attingit vtranque partem continui, ad quid reliquæ eſſent neceſſariæ? Dicamus ergo, continuatiuũ eſſe indiuiſibile modo ſupra explicato. Neque eſt aliquod inconueniens, quod indiuiſibile attingat partẽ diuiſibilem; quia in ſententia Ariſt. ſæpe eſt id admittendũ. Attinget vero illã indiuiſibiliter, ſeu inadæquatè, hoc eſt, in minori, & minori parte, ita vt nulla pars itã minima aſsignati poſsit, quã indiuiſibile illud minorẽ aliam nõ attingat.

7 Præter hæc indiuiſibilia datur in continuo alia, quæ terminatiua dicuntur; illa ſcilicet, quę hinc inde terminant, & finiunt totũ continuum tanquam finis, & vltimum ipſius. Debẽt etiam hæc terminatiua eſſe indiuiſibilia, hoc eſt, carere diuiſibilitatę partiũ, quas terminãt quia, ſi partibus conſtarent in infinitum diuiſibilibus, nihil eſſet in illis, quod dici poſſet vltimũ continui, cum nulla pars foret in illis, vltra quam non poſſet alia vlterior aſsignari.

8 Suppono quartò, quodvis indiuiſibile continuatiuum, quando continuat partes localiter extenſas, debere occupare diuerſum locum, ac partes, quas continuat. Probatur: quia in ſpatio diuiſibili debet eſſe aliquid (iuxta Ariſtot.) quod per motũ localem acquiratur in tempore, & aliquid, quod acquiratur in inſtãti; alioqui motus localis non eſſet continuus, cum in quouis inſtãti interrumperetur: ſi autẽ indiuiſibile cõtinuatiuum non eſſet in diuerſo loco, ac partes; ſed penetratum cum illis, nihil eſſet in ſpatio diuiſibili, quod acquireretur in inſtanti: ergo, &c. Minorẽ probo: quia, cum inſtans ſit indiuiſibile, neceſſarium eſt, quod ſimul acquiratur, quidquid in ipſo acquiritur: ſed nihil eſſet in ſpatio, quod non eſſet acquirendum ſucceſsiue, quãdoquidem ſemper pars ſuccederet poſt partem, in quibus ſemper ſunt partes priores, & priores in infinitum.

9 Secũdò probatur: quia indiuiſibile terminatiuũ eſt in diuerſo loco, ac pars terminata: ergo & cõtinuatiuũ. Conſequentia eſt bona; quia nõ eſt maior ratio vnius, quã alterius. Antecedẽs probatur primò ex Ariſt. hîc text. 1. docente, contigua eſſe, *quorum vltima* (hoc eſt, quorũ termini) *ſunt ſimul*, id eſt in eodem loco: ſed ſi indiuiſibilia terminatiua eſſent in eodẽ loco, ac partes terminatæ, nõ poſſent eſſe ſimul, quando corpora fiunt cõtigua: ergo debẽt eſſe in diuerſo loco. Minor eſt certa: quia, ſi eſſent in eodem loco, ac partes non poſſent eſſe ſimul inter ſe, quin ipſæ partes eſſent etiã ſimul: at hæ non poſſunt

poſſunt eſſe ſimul; quia ſunt impenetrabiles: ergo, &c.

10 Secundò probatur idẽ antecedens ratione; quia indiuiſibile terminatiuũ cõtinui extenſi eſt finis, & terminus totius extẽſionis, quæ de facto datur in eo continuo: ergo illo indiuiſibili claudi debet tota extẽſio talis cõtinui. Conſequentia probatur: quia in cõmuni omnium acceptione terminus alicuius rei dicitur id, intra quod res tota continetur, & extra quod nihil eſt ipſius rei. Pergo. Sed ſi indiuiſibile terminatiuum non eſſet in diuerſo loco, ac pars terminata, non clauderetur illo tota extenſio continui; quia ſaltem illa pars, in cuius ſpatio eſſet, illo non claude retur, vt per ſe patet: ergo, &c. Idẽ argumentũ poteſt fieri de indiuiſibili continuatiuo; quia hoc eſt terminus, & vltimũ partiũ, quas cõtinuat, vt ſuprà dicebamus ex Ariſt.

11 Suppono ſecundò, duo eſſe genera partiũ in continuo iuxta Ariſt. ſententiã. Quædã ſunt partes *determinatæ*, id eſt, certæ magnitudinis, quæ includũt in ſe partes alterius certę magnitudinis à ſe diſtinctæ: vt in vlnâ vnus palmus, qui non includit in ſe partes alterius palmi; ſed quatuor dãtur in vlnâ adæquate inter ſe diſtincti. Hæ partes dicuntur aliquotæ; quia aliquoties ſumptæ, ſeu repetitę componunt totum continuũ. Hæ dicuntur eſſe finitæ in quolibet continuo; ſed qua ratione dicemus infra.

12 Aliæ dãtur partes, quæ *proportionales, inæquales, indeterminatæ, & cõmunicantes* nuncupãtur. *Porportionales*, quiá palmus v. g. ſeruata proportione minoris, & minoris quantitatis diuiditur in plures partes, vt in duos ſemipalmos, & in quatuor medietates ſemipalmorum, &c. *Inæquales* dicuntur, quia nulla datur certa magnitudo, in qua illæ partes cõueniãt, & ſint æquales; ſed ſemper ſunt minores, & minores. *Cõmunicantes*, quia ſemper vna eſt aliquid alterius, vt ſemipalmus medietas palmi, &c. *Indeterminatæ*, quia nullũ habẽt terminum paruitatis; ſed, quãlibet aſsignatã, poteſt dari alia minor, vt dicebam.

13 Ex his fit 1. partes proportionales vt tales nõ eſſe cõparandas cũ alijs adæquate diſtinctis ab ipſis; ſed cũ ijs, quæ in ipſas diuiduntur, & in quas poſſunt diuidi, vt medietas palmi eſt proportionalis, non quatenus cõponit cũ alia medietate integrũ palmũ; ſed prout diuiſa à palmo poteſt diuidi in alias, &c. Ratio eſt; quia cum illis partibus debent cõparari partes vt proportionales, in quibus non inuenitur vltima: ſed tales ſunt partes, quæ in illis includuntur, prout ſubſunt diuiſionibus: ergo, &c. Fit 2. quod in magnitudine duorum palmarũ poſſunt inueniri mille palmi cõmunicantes, imò & infiniti: etenim erunt tres palmi, ſi cõiungatur ſecũda medietas primi palmi, cũ prima medietate ſecũdi, quatuor vero, ſi deinceps quarta pars primi copuletur cum tribus prioribus ſecũdi, & ſic de alijs. Eſt tamen aduertendum, quod iſti non

poterunt dici mille, ſeu infiniti palmi ſimpliciter; ſed tantum ſecundùm quid; quia non ita dantur mille palmi, vt vnus ſit omnino ab altero diſtinctus; ſed ſinguli præter duos primos includunt partes aliquas aliorum.

14 Circa prædictam doctrinam duplex inſurgit difficultas. Prima eſt, quod ex dictis videtur inferri partes aliquotas, ſeu determinatas non minus dicendas eſſe infinitas, quam proportionales: nã hæ dicuntur infinitæ, quia inter illas non datur vltima: ſed neque inter aliquotas datur vltima: ergo, &c. Minor probatur: quia quælibet pars aliquota diuiditur in duas alias aliquotas, cum quælibet ex illis, in quas diuiditur, ſit determinatæ magnitudinis: deinde quælibet ex illis duabus poteſt diuidi in alias duas determinatas propter eandem rationẽ: præterea quælibet ex illis poteſt in alias duas determinatas, & ſic in infinitum, ita vt nulla poſsit diuidi in duas determinatas, quarũ quælibet in alias duas etiam determinatas non poſsit diuidi: ergo nulla datur vltima inter partes aliquotas.

15 Reſpondeo, partes aliquotas non eſſe tales in ordine ad diuiſionem; ſed in ordine ad cõpoſitionem quia, cum hæ dicantur aliquotæ, quia aliquoties ſumptæ totum componunt, ſemper referendæ ſunt ad componendum totum aliquod cum alijs eiuſdem magnitudinis. Hinc eſt, quod, licèt minores, & minores in infinitum poſsint aſſumi ad totum aliquod cum alijs æqualibus cõponendum; nihilominus, ſemper aſſumenda eſt aliqua determinata (quia, cum non poſsimus aſsignare, niſi determinatam; neque poſſumus aſſumere ad componendũ, niſi determinatã) ex quâ incipiat compoſitio à nobis conſtruenda, quæ quidem de facto erit prima in ordine ad hanc compoſitionem: deinde, cum quantitas, quæ de facto datur in rerum naturâ, ſit finitæ magnitudinis, neceſſariò deueniendum eſt in eâ compoſitione partium aliquotarum ad aliquam magnitudinem, vltra quam de facto non poſsit addi alia; ac per conſequens talis compoſitio habebit primam, & vltimam partem determinatam, quo fiet, vt partes aliquotæ ſemper euadant finitæ. Partes verò proportionales vt tales comparantur cum alijs, in quas poſſunt diuidi: cum autem nulla poſsit eſſe diuiſio partium, vltra quam non ſit poſsibilis alia, fit, quod non detur vltima pars in diuiſione; ac per conſequẽs ſint actu infinitæ partes diuidendæ.

16 Secunda difficultas eſt: an partes proportionales ſint infinitæ ſimpliciter, vel ſolum ſecundùm quid? Reſpõdeo, eſſe ſimpliciter infinitas. Ratio eſt: quia partes, quæ de facto dantur in continuo, ita ſe habent, vt quælibet poſsit diuidi in duas mutuo ſe excludentes, & adæquate diſtinctas ab ſe inuicem, & illæ in alias duas adæquate etiam diſtinctas inter ſe, & ſic in infinitum: ergo de facto

cto ſunt ſimpliciter infinitæ. Antecedens eſt certum in ſententia Ariſt. quia diuiſo palmo in duos ſemipalmos, quilibet ſemipalmus poteſt diuidi in duas medietates adæquate diſtinctas tum à ſe inuicem, tum à pluribus alterius ſemi palmi: deinde quælibet medietas poteſt diuidi in alias duas ſimiliter diſtinctas adæquate tum ab ſe inuicem, tum à partibus alteri⁹ medietatis, & ſic in infinitũ: ergo dantur in continuo partes, quæ, licèt in alijs includantur, nihilominus ſunt adæquate diſtinctæ interſe, ita vt in infinitum aliæ, atque aliæ accipi poſsint, quæ ab alijs, à quibus ſeparatæ ſunt per diuiſionẽ, adæquate diſtinguãtur: ergo dicendæ ſunt ſimpliciter infinitæ. Patet conſequentia: quia ad hoc, vt dicantur ſimpliciter infinitæ, ſufficit, quod ita dentur partes adęquatè diſtinctę ab alijs, à quibus diuiduntur, vt nulla poſſit dari, vltra quam non detur alia adæquate diſtincta ab illa, à quâ diuiditur: neque enim vlla poteſt aſsignari ratio, cur tales dicendæ non ſint ſimpliciter infinitæ.

17 Dices: infinitũ ſimpliciter non poteſt claudi terminis: ſed continui partes clauduntur duobus terminis, vt conſtat experiẽtiâ: ergo nõ ſunt infinitæ ſimpliciter. Diſtinguo maiorem: non poteſt claudi teminis ſub ea ratione, qua infinitum eſt, concedo: ſub alia, nego maiorem. Rem explico: Poteſt dari infinitum Angelorum intra hoc gymnaſiũ, quod quidem, cum ſit infinitum vnitatum, non poteſt claudi inter duas vnitates, quarũ vna ſit prima, & alia vltima, poteſt tamen claudi intra determinatum locum; quia non eſt infinitum quo ad extenſionem. Sic res euenit in præſenti: infinitum enim partium proportionalium, non eſt infinitum quoad extenſionem; ſed quoad vnitates partium minorum, & minorum in infinitum; & ideo non poteſt in illo inueniri aliqua ita minima, vltra quam non detur alia minor, quod eſt nõ habere terminum paruitatis partium; poteſt tamen in hoc infinito inueniri terminus extenſionis; quia quo ad extenſionem eſt finitum.

SECTIO II.

Diſcutiuntur philoſophica argumenta, quæ pro ſententia Ariſtot. adducuntur.

18 ARiſtot. ſuam ſententiam probat primò: quia indiuiſibile immediate additum indiuiſibili non facit maius: ergo continuum non poteſt conſtare ex ſolis indiuiſibilibus. Antecedẽs probatur: quia indiuiſibile immediatè additum indiuiſibili tangit illud ſecundùm ſe totum, cum enim partes non habeat, nequit tangere illud ſecundùm vnam partem tantum: ſed ea, quæ ſe tangunt ſecundùm ſe tota, debent eſſe in eodem loco: ergo non poſſunt facere magnitudinem. Minor videtur certa: quia non aliâ

de cauſa vna manus dicitur eſſe extra aliam, quando ad inuicem applicantur, niſi quia non tanguntur ſecundùm ſe totas. Hoc argumento putant actum eſſe de Zenone, qui oppoſitam ſententiam tuetur; mihi tamen adeo imbecillum videtur, vt licet Ariſtotelis ſententiæ adhæream, eo nullatenus vtar ad eam comprobandā.

19 Et quidem non minus pugnat contra Ariſtotelem: quia indiuiſibilia terminatiua, & cōtinuatiua ſecundùm ſe tota attingūt partes, quas continuant, & terminant; & nihilominus iuxta Ariſtotelis ſententiam hæc indiuiſibilia ſunt in diuerſo loco, ac partes, vt conſtat ex dictis numer. 8. ergo benè poteſt dari, quod vnum indiuiſibile ſecundū ſe totū tāgat aliud, & nihilominùs non ſit in eodem loco, cum illo. P. Hurtad. hìc ſection. 3. num. 49. docet, indiuiſibile tam terminatiuum, quam continuatiuum eſſe in eodem loco cum parte proportionali, quam immediate tangit. Sed in primis id iam refutatum eſt loco citato. Secundo, vel continuatiuum eſt in loco vtriuſque partis, quam continuat; vel tantum in loco vnius. Non primum: quia nō admittis in entitate materiali virtutem naturalem, vt ſit in duplici loco, vt conſtat ex tuā ſect. 5. ſub ſect. 4. Si autem dicas ſecūdum, ſequitur, quod continuatiuum nō tangit vtranque partem, quia per te contactus eſt ſimultas in eodē loco: ſed continuatiuum non eſt ſimul, niſi cum vnâ parte, vt fateris: ergo non tangit aliā: qua ergò ratione illā cū alterā continuabit?

20 Dices: continuatiuū attingit vtranq; partem inadæquate, quia vtraq; eſt inadæquatè in eodem loco cum indiuiſibili, nō verò ſecundum ſe totam: neque hoc pugnat cū impenetrabilitate quātitatis, quia hæc non petit eſſe extra aliam ſecūdum quamlibet partem proportionalem; ſed tantùm ſecūdùm partes determinatas. Id docet P. Hurt. ſupra ſect. 5. num. 79. ad confirmandā ſimilem doctrinā in ſucceſsiuis. Hic eſt error peior priore. Primò: quia partes determinatæ non ſunt diuerſæ rationis à proportionalibus; imò pars determinata nil aliud eſt, quā infinitæ proportionales ſimul ſumptæ: ſed per te non eſt cōtra rationem vnius partis proportionalis penetrari cum alia: ergo neq; contra rationem partis aliquotę; prę ſertim cum partes omnes quantitatis ſint homogeneæ interſe, & cum toto.

21 Secundò: quia, ſi partes immediate continuatæ per indiuiſibile A. ſunt in eodem loco cū illo, ſequitur, quod omnes partes illis ſubſequentes debeant eſſe in hoc eodem loco: quia ideò per te hæ partes debent eſſe in eodem loco cum indiuiſibili A. quia continuātur per illud: ſed partes iſtis immediatæ continuantur etiam illis per alia indiuiſibilia: ergo tam partes immediatę, quam indiuiſibilia cōtinuantia debent eſſe in eodem loco cum iſtis partibus: deinde idē erit de ſubſequentibus: ergo omnes

nes partes cuiuslibet quantitatis erunt ſemper in eodem loco. Id clarius vrgebitur infrà, dùm agamus de ſucceſsiuis.

22 Ad argumentũ ergo reſpõdeo, punctum immediate additum puncto illud tangere ſecundùm ſe totũ, nec propterea eſſe penetratum cum illo: quia cõtactus duorum nihil aliud eſt, quã quod immediate collocetur vnum poſt aliud; ita vt nihil mediet inter vtrũque; cum autẽ indiuiſibile nullas habeat partes, eo ipſo quod eſt alteri immediatũ, tangit illud ſecũdũ ſe totum. Id autẽ aliter cõtingit in manibus mutuo applicatis quia cum quælibet habeat partes, non poteſt ſecundum ſe totam tangere aliam, quin omnes illius partes ſint alteri immediatę, quod fieri nequit ſine penetratione omnium partium cuiuslibet manus.

23 Secundò argumentantur Ariſtotelici: ex non quantis non poteſt reſultare quantum: ſed pũcta non ſunt quanta: ergo non poteſt reſultare ex illis continuum, quod eſt quãtum. In primis maior propoſitio eſt falſa, quia ex his, quæ nõ ſunt homo, vt ex materia, & forma poteſt reſultare homo: cur ergo non poſſet ex non quantis reſultare quantum? Deinde; admiſsâ maiori propoſitione, nego minorem: quia, vt docuimus in Logica, eſſentia quantitatis conſiſtit in impenetrabilitate: atqui pũctum quodlibet eſt impenetrabile cum alio iuxta ſententiã Zenonis: ergo habet rationem quantitatis.

24 Tertiò argumentantur ex definitione continui: continua enim ſunt, *quorũ vltima ſunt vnũ*: ſed duo puncta nõ habent vltima: ergo non poſſunt continuari. Negant maiorẽ Zenoniſtæ: continua enim in ſententiâ eorum ſunt ea, quæ vniuntur interſe, tanquã partes integrales; contigua vero ſunt in horum ſententia, quæ cum ſint localiter proxima, non ſunt vnita.

SECTIO III.

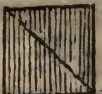
Examinantur mathematica argumenta.

25 NOn nulli ex authoribus, qui Philoſophum ſequuntur parum fidentes argumentis philoſophicis, quibus vſus eſt ipſe Ariſtoteles, ad Mathematicam confugiunt, & inde ſibi videntur ſuam ſententiam demonſtrare. Mihi vero vel ex eo non faciunt fidẽ hęc argumenta, quod Ariſtoteles Mathematices peritiſsimus ea hic non adduxerit ad ſuam ſentẽtiam comprobandam, ratus forſan vel nullam vim habere contra Zenonem, vel ſi quã, æque pugnare cum ſententiâ ipſius.

26 Argumentantur ergo primò: ponamus circulum ſedecim punctorum, cuius centrum erit punctus æque diſtans ab omnibus punctis illius circuli: ab hoc centro poteſt duci recta linea ad quodvis punctum circunferentiæ circuli, vt demonſtrant

quod quidem ita contingit in iſtis lineis: dum enim rectà ducuntur à circunferentiâ in centrum, ita debent procedere, vt, quando ſunt proxima centro, non tantũ diſtent inter ſe, quantum diſtabant iuxta circunferentiam, vt paulo ante dicebamus; & ideo iuxta centrũ terminari debet vtraque in vno puncto circuli interioris; ex hoc autẽ fiet, breuiorem viã, qua duci poſſunt ad centrum, eſſe punctum illud, atque adeo rectà procedent per illud.

29 Argumentantur ſecundò: ponatur quadratum cuius quælibet linea lateralis conſtet octo pũctis deducatur alia, diametralis: ex vno angulo in alium eo modo, quo apparet in hac figura.

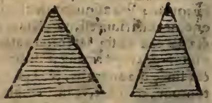
Si ſententia *Zenonis* eſſet vera, ſequeretur, quamlibet lineam lateralem eſſe ęqualem cum diametrali, quia à qualibet coſta in oppoſitam poſſent duci octo lineæ, quæ cum diametralem lineam interſecent, neceſſarium eſt, quod cuilibet reſpondeat vnum punctum in linea diametrali: ergo, cũ lineę ſint octo, octo tantum puncta erunt in lineâ diametrali: quod aduerſatur experientiæ oſtendenti lineam diametralem eſſe maiorem, quauis laterali.

30 Pro reſponſione aduerto, ſæpe ſæpius contingere, quod propter certam punctorum, ſeu linearum diſpoſitionem duo puncta, ſeu duę lineæ attingant vnum tantum punctum. Id cernitur in centro circuli, quod eſt terminus omnium linearum, quæ ducuntur à circunferentia in illud propter diſpoſitionem ipſius centri, & linearum. Plura alia poſſem adducere exempla; ſed hoc ſufficiat. Ex quo ad argumentum reſpondeo, non per quæcunque puncta diametri duci poſſe diſtinctas lineas ab vna coſta in aliam; nam, cum linea diametralis non rectà deſcendat à coſta ſuperiori ad inferiorem; ſed aliquantulum oblique, neceſſarium eſt, quod linea ducta ab vna coſta laterali in aliam oppoſitam ſæpè attingat duo puncta lineę diametrális, & ſæpè vnũ tantum, quo fiet, vt linea diametralis ſit aliquantulo maior, quam lateralis.

31 Tertiò argumentantur: ex ſententia Zenonis ſequitur, lineã ductam ſupra baſim trianguli inter latera ipſius trianguli eſſe maiorem ipſa baſi, quod aduerſatur Euclidi oppoſitum demonſtranti, lib. 2. propoſitione 21. Sequelam probant: contineat baſis quatuor puncta, & totidem quælibet linea lateralis: ſi à ſuperiori puncto vnius lateris ducas lineam ad ſuperius punctum alterius lateris, illa linea conſtabit ſaltem duobus illis punctis ſuperioribus; deinde, ſi ducas aliam lineam à puncto immediate inferiori ad aliud alterius lateris,

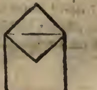
lateris, cōſtabit tribus punctis talis linea, quia debet eſſe maior altâ ſuperiori: præterea, tertia conſtabit quatuor punctis, & quarta quinque; ac per conſequens linea, quæ immediatè eſt ſupra baſim, erit maior ipſâ baſi, quia hæc, vt ſuppoſitum eſt, tantum habet quatuor puncta.

32 Reſpondeo, illas tres lineas dupliciter diſponi poſſe. Primò ita, vt perfectum triangulum conſtituant. Secundò ita, vt non faciant triangulum perfectum; ſed in modum pyramidis protendantur ſupra baſim. Vtriuſque typum habes in figuris hîc poſitis.

Si primo modo diſponantur, quælibet ex illis lineis non conſtabit quatuor punctis adæquatè diſtinctis à punctis alterius, quia punctum angulare in triangulo perfecto eſt commune duabus lineis, vtpote quod illas terminat, atque adeo quælibet ex illis lineis habet duo tantum puncta propria, & alia duo communia; illa videlicet, quæ in vtraque extremitate faciunt angulum cum lineis illi proximis. Ex quo fit, non poſſe ab vtroque latere in aliud duci quatuor lineas ſupra baſim, vt contendebat argumentum; ſed duas tantum: vnam, quæ ſit in media post ſupremam cuſpidem, & ... tantum habeat puncta (ea videlicet, quæ in lineis lateralibus immediatè terminantur puncto angulari ſuperiori.) Alia vero linea erit immediata baſi trianguli, & continebit tria tantum puncta. Deinde baſis habet quatuor puncta. Ex quo fit, nullam lineam exiſtentem ſupra baſim in triangulo perfecto eſſe maiorem ipſa baſi. De lineis hoc modo diſpoſitis procedit demonſtratio Euclidis, quia in perfecto triangulo, quo magis diſtant à centro puncta linearum lateralium, magis diſtant inter ſe: cum autem puncta, inter quæ cōtinetur baſis, plus reliquis diſtent à centro ſuperiori trianguli, magis diſtabunt inter ſe; ac per conſequens linea inter illa contenta, erit maior reliquis in illo plano contentis. Si vero lineæ illę diſponantur in modum pyramidis, neceſſarium non erit, quod quo magis diſtant puncta illarum à cuſpide ſuperiori, magis diſtent inter ſe; ſed puncta vtriuſq. lineæ, quæ inæqualiter diſtant à cuſpide poſſunt æque diſtare inter ſe: vndè licet plures lineæ ducantur inter baſim, & cuſpidem ſuperiorem, quam in triangulo perfecto, nulla tamen erit baſi maior.

33 Quarto argumentantur: ſi in diametro alicuius quadrati fundetur aliud quadratum, hoc vltimum erit duplo maius illo primo, vt conſtat ex Euclide, & hæc figura demonſtrat: ſed, ſi lineæ cōſtēt

ſolis

ſolis punctis finitis, non poterit tale quadratum eſſe duplò maius alio: ergo, &c. Minor probatur: quia quocunque modo ſupputentur puncta vnius, & alterius, ſemper inuenietur, quod quadratum maius vel non habeat tot puncta, quæ ſufficiant ad hoc, vt ſit duplo maius; vel plura habeat ſupra duplam partem. Audiui à præceptoribus mathematices, hoc argumentum perpenſum ab ijs rem planè euincere contra Zenonem. Cæterum facile me expedio ab illo: dico enim, quadratum illud maius non debere neceſſario, ita explere duplam partem alterius, vt illam non excedat, aut, ita illam non excedere, vt illã expleat. Neque aliquod poteſt eſſe argumentum, quod oppoſitũ cõuincat. Et, vt clarius pateat, finge tibi quadrangulũ, cuius ſinguli lineæ ſint quinq; punctorũ: totũ planum illius conſtabit viginti quinq; punctis: deinde linea diametralis erit ſeptẽ pũctorum (neq; enim plures habere poterit) & ideo quadrangulus in illa fundatus conſtabit quadraginta nouem punctis: ergo vnum illi deerit, vt duplam partem expleat prioris quadranguli: ergo non eſt de ratione poſterioris quadrãguli, quod duplã partẽ prioris ita expleat, vt illã nõ ſuperet; vel ita nõ ſuperet, vt omnino expleat.

34 Quintò argumentantur: ſequitur ex ſententiâ Zenonis, nõ poſſe quãlibet lineã diuidi in duas partes æquales contra Euclidem. Sequelam probant: quia, ſi linea conſtet finitis punctis, demus aliquam conſtare quinque: qua ratione diuidetur hæc in duas partes æquales? Vna enim tria; altera vero duo tantum continebit puncta. Reſpondeo, non poſſe quamlibet lineam in duas æquales partes diuidi, ſi in vtraque parte conſeruanda ſint omnia puncta, quæ continebantur in linea diuiſa; neque id poteſt demõſtrari. Poterit tamen linea continens puncta non paria diuidi in partes, quæ ſint æquales, ſi punctum aliquod in lineâ ipſâ anteà contentum ab vtraque parte ſeparetur. In hunc ſenſum intelligenda eſt demonſtratio Euclidis. Ex dictis ſolui poſſunt alia argumenta mathematica, quæ adduci ſolent pro Ariſtotele. Plures vero demonſtrationes Euclidis explicari poſſunt de lineis imaginarijs, quas nos poſſumus fingere; non de realibus, quæ de facto continentur in quadratis, ſeu alijs figuris mathematicis; ex quibus deduci ſolent ſimilia argumenta.

SECTIO IIII.

Examinatur argumentum de velocitate motus.

35 Aliâ viâ tentant Ariſtotelici euertere Zenonis ſententiã ex velocitate motus. Sic igitur argumentantur: ſi continuũ conſtaret ex ſolis indiuiſibilibus, nõ poſſet dari vnus motꝰ velocior alio: hoc autẽ eſt cõtra experiẽtiã: ergo. Maio. prob.: moueantur teſtudo, & aquila per dimidiam horam. Aquila non acquiret plus ſpatij, quam teſtudo, nam teſtudo in ſingulis inſtãtibꝰ tẽporis acquiret ſingula

ſingula puncta ſpatij; aquila vero non poteſt in quolibet inſtanti tẽporis acquirere, niſi vnum punctum ſpatij, cum non poſsit tranſire ad ſecundum punctum, quin prius acquiſierit primum: ergo aquila non plus ſpatij acquiret in dimidiâ horâ, quam teſtudo. Hoc autem quis non rideat?

36 Difficile quidem argumentum; ſed quod eandem vim planè habet contra Ariſtot. Quia, licet in qualibet hora, ſeu quadrante dentur infinitæ partes, ac inſtantia temporis; &, in quolibet ſpatio infinitæ partes, ac puncta; ſi teſtudo, & aquila moueantur ſimul per vnum quadrantem horæ, teſtudo in qualibet parte proportionali temporis acquirit partẽ proportionalem ſpatij; & in inſtanti punctum ſpatij; aquila vero in qualibet parte proportionali tẽporis non poterit acquirere, niſi vnâ partem proportionalem ſpatij, & in quolibet inſtanti non acquiret niſi vnum punctum ſpatij: ergo aquila non acquirit plus ſpatij, quam teſtudo, ſi in eodem tempore moueantur. En idem argumentum contra tuam ſententiam.

37 Reſpondent aliqui ex Ariſtotelicis, motum aquilæ eſſe velociorem, quia partes eius magis comprimuntur inter ſe. Sed neſcio, qua ratione iſta compreſsio intelligenda ſit: quia nulla datur pars proportionalis temporis ſeorſim ſumpta, in qua aliquam partem proportionalem ſpatij non acquirat teſtudo; deinde nulla datur pars proportionalis temporis ſeorſim ſumpta, in qua aquila duas partes ſpatij acquirat ſimul: quâ ergo ratione comprimuntur magis inter ſe partes motus aquilæ?

38 Dicent: in qualibet parte temporis acquirunt partem aliquam ſpatij teſtudo, & aquila; cum hoc tamen diſcrimine, quod aquila acquirit maiorem partem ſpatij in eâdem parte temporis. Sed contrà: hanc partem ſpatij, quam vocas maiorem, ita acquirit aquila, vt ſucceſsiue omnes eius partes percurrat vnam poſt aliã, nec duas ſimul quantumuis minimas acquirat: atqui teſtudo in quâuis parte temporis, quantumuis minimâ nouam partem ſpatij acquirit: ergo non plures partes ſpatij acquirit aquila, quàm teſtudo, neque maiores.

39 Nonnulli tam ex Ariſtotelicis, quam ex Zenoniſtis, vt ſinguli in ſua ſententia argumento præfato ſatisfaciant, viam aliam ſatis difficilem inuenere. Dicunt enim, motum localem intercipi quibuſdam morulis, per quas mobile quieſcit in ſpatio, eòque motum velociorem fore, quò paucioribus morulis intercipitur, quia citius percurrit ſpatium: eò vero tardiorem, quò plures admittit morulas, quia longiori tempore percurrit idem ſpatium. Has morulas dicunt aliqui prouenire ex naturâ corporum, quæ mouentur, ſeu cauſarum à quibus mouentur. Alij vero dicunt prouenire à reſiſtentiâ corporis exiſtentis in medio, in quo peragitur motus, eoq; plures

plures fore, quò maior fuerit reſiſtencia medij, & minor actiuitas mouentis; eò verò pauciores, quò maior fuerit actiuitas mouentis; & minor reſiſtẽtia medij. Hãc ſententiã tradiderunt Galen. lib. 1. de dignoſcendis pulſibus cap. 10. & Valleſius lib. 3. controu. medicar. cap. 8. Quibus nonnulli recentiores ſubſcribunt.

39 Semper mihi diſplicuit hæc ſentẽtia. Primò, quia demus, manum ita velociter moueri, vt in dimidiã horã leucã percurrat, eodem tẽpore percurrit Sol pluſquam centum quinquaginta mille leucas, atque adeo eo tẽpore, quò manus vnum punctum ſpatij acquirit, neceſſe eſt acquirat calam centum quinquaginta mille puncta ſpatij; ergo poſt quodlibet inſtans, quo manus acquirit vnum punctũ ſpatij, debet quieſcere per centum quinquaginta mille inſtãtia, quæ conſumit Sol in acquirẽdis centum quinquaginta mille punctis ſpatijs. Eſt certũ. Ex hoc infero, quod poſt quenlibet inſtantaneum motum manus, eſſet oculis percipiẽda, quies centum quinquaginta mille inſtantiũ: atqui hanc quietem non percipimus: ergo non datur talis quies. Hæc ratio videtur mihi apertè demonſtrare falſitatem oppoſitæ ſetentiæ. Neque reſponderi poteſt, eam quietem videri, ita tamen imperfectè, vt clarè diſtingui nequeat. Hoc, inquam, nullius eſt momenti; quia, ſi diſcernitur motus inſtantaneus per cẽtum quinquaginta mille inſtãcia interceptas, cur non diſcerneretur interruptio illa totidem lõgior ipſo motu?

40 Secundò, quia, dum mouetur rota, certum eſt, velocius moueri partes, quæ ſunt in extrema parte circunferentiæ, quam illę, quæ ſunt prope cẽtrum ipſius rotæ, plus enim ſpatij percurrunt priores partes: ſed in hoc caſu partes exiſtentes prope centrum non faciunt plures morulas, quã partes procul exiſtentes à cẽtro: ergo tarditas, & velocitas motus non eſt explicanda per plures, aut pauciores morulas. Minorem probo, & claritatis gratiã ponatur linea viridis recta à centro vſque ad circunferentiam rotæ. In hoc caſu ſi pars A. exiſtens in extremitate rotæ moueretur, quieſcente parte B. quæ eſt prope centrum, linea viridis eã parte, qua attingit partem B. quieſceret; eâ vero parte, qua attingeret partem A. mutaret locum: ergo vel diſcontinuarentur partes lineæ viridis, vel ſaltem fieret curua talis linea, vt ex ſe patet: atqui neque diſcontinuantur eius partes, neque ipſa fit curua, vt conſtat experiẽtiã: ergo non mouetur extrema pars circũferentiæ quieſcente illâ, quæ eſt prope centrum. Infra explicabo, qua ratione ſit ſoluendum hoc argumentum in vtrãque ſententiã.

41 Aliud adducitur argumentum ex Concilio Conſtantienſ. vbi videtur damnata ſententia Zenonis. Etenim ſeſſ. 15. inter alias propoſitiones Vuicle-

Hh phi

phi refertur: *Linea aliqua mathematica componitur ex duobus, aut quatuor punctis immediatis, aut ſolum ex punctis ſimpliciter finitis.* Poſtquam propoſitionem ſubditur: *Prima pars eſt error in philoſophia.* Damnatur ergo in Concilio ſententia Vviclephi, quæ eſt eadem, ac Zenonis. Cæterũ Concilium hoc nihil fauet Ariſtotelicis; quia, vt conſtat ex præfatione ad Lectorem, quæ eſt in tom. 3. conciliorum, ea verba non ſunt Concilij; ſed appendicis additæ Cõcilio operâ cuiuſdam Canonici Colonienſis, quam quidẽ apendicem Typographus fatetur eſſe mendoſam, ideoque non in omnibus editionibus reperitur, vt teſtatur P. Arriaga hîc ſect. 8. ſubſect. 3. Adde, quod inter triginta propoſitiones, quas Martinus V. Concilij illius confirmator refert ex Vviclepho, & Huſsio ſeſſ. 45. vbi illorum errores damnauit, non cõtinetur propoſitio ſuprà adducta. Neq; video, qua ratione opinio mere philoſophica ad Concil. pertinere poſſet, cum ad Concilia, tantum pertineat agere de rebus Fidei; vel ad Fidem pertinentibus.

42 Denique obijcitur Auguſt. tom. 1. lib. de Quant. animæ capit. 11. & 12. Sed ibi neutri ſententiæ fauet Auguſt. Deinde ſi faueret Ariſtotelicis, poſſet explicari ita, vt non loqueretur ex propriâ; ſed ex Ariſtot ſententiâ, quę tunc temporis forſam erat cõmunis inter philoſophos. Hæc ſunt, quæ pro Ariſtot. ſententiâ adduci poſſunt. Videamus modò, quid habeat ponderis ſententia Zenonis.

SECTIO V.

Zenonis ſententia ponitur, & probatur.

ZEno magni olim habitus apud philoſophos docuit contra Ariſtot. continuum ex ſolis indiuiſibilibus finitis componi. Conſenſerunt illi Democritus, Leucippus, ac vniuerſa Stoicorum familia, quos ſequuti ſunt poſtea maior, & Gerard. deinde P. Tolet. lib. 6. Phyſic. text. 23. quæſt. 1. teſtatur, aliquos authores hanc ſententiam tutatos fuiſſe eo tempore, quo ipſe ſuam philoſophiam ſcribebat. Eandem ſententiam fatetur ſe tradidiſſe in ſuâ philoſophiâ P. Herice in 1. part. tractat. 4. diſt. 43. cap. 2. Et ita inualuit hâc noſtrâ ætate, vt triginta ab hinc annis plures Magiſtri ex noſtris in Prouintia Caſtellana eam defenderint, quos iam ſequuntur nonnulli ex hâc noſtrâ Toletanâ. Probatur 1. hæc ſententia: quia non poteſt continuum infinitis partibus conſtare: ergo debet conſtare indiuiſibilibus. Antecedens probatur: quia, ſi Deus omnia indiuiſibilia, quibus hæ partes vniuntur, corrumperet, nihil ibi remaneret diuiſibile, ſeu compoſitum; quia compoſitum, ſeu diuiſibile eſſentialiter dicit vnionem, media qua partes totum componant, & per cuius deſtructionem totũ in ipſas

par-

partes diuidatur: ergo, quæ remanerent eſſent indiuiſibilia: ergo continuum de facto componitur ex indiuiſibilibus.

44 Reſponderi ſolet id repugnare; quia, cum de eſſentiâ cuiuſlibet continui ſit eſſe diuiſibile in ſemper diuiſibilia, non poſſunt indiuiſibilia ita ſeparari, vt partes maneant ſine illis. Sed contrà: in primis hæc videtur manifeſta petitio principij: quia argumentum oppoſitum intendit probare, continuum non eſſe diuiſibile in ſemper diuiſibilia, & reſpondes, non poſſe Deum omnia indiuiſibilia à partibus ſeparare; quia continuum eſt diviſibile in ſemper diuiſibilia: ergo reddis tuam concluſionem pro ratione. Secundò: ita includuntur in continuo partes, & indiuiſibilia, vt reuerà diſtinguantur realiter ab illis tanquam modi illarū: cur ergo non poterit Deus ceſſare à conſeruatione omnium indiuiſibilium, quin ceſſet à conſeruatione partium.

45 Sed age iam: demus, quod non poſsint adhuc de potentiâ Dei manere in rerum naturâ partes ſine indiuiſibilibus. Certè negari nequit continuum ita includere partes, & indiuiſibilia, vt Deus cognoſcat, omnia indiuiſibilia realiter eſſe à partibus diſtincta. Vel ergo eas partes, quas cognoſcit diſtinctas realiter ab indiuiſibilibus, videt eſſe indiuiſibiles, vel diuiſibiles. Si primū, habeo intentum. Secundùm, non poteſt dici: quia, ſi cognoſcit Deus eas realiter diſtinctas ab indiuiſibilibus omnibus, non poteſt eas cognoſcere vt includentes indiuiſibilia ſub ea ratione, qua eas cognoſcit vt diſtinctas ab omnibus indiuiſibilibus: ergo neq; poteſt eas cognoſcere vt compoſitas: ergo, neque vt diuiſibiles: ergo vt indiuiſibiles.

46 Confirmatur: quia, dum pars A. vnitur parti B. per indiuiſibile continuatiuum vtriuſq; videt Deus has partes immediate attingi per illud indiuiſibile continuatiuum taliter, vt nullum indiuiſibile ex his, quæ in iſtis partibus includuntur, immediate attingatur ab illo continuatiuo; quia nullum indiuiſibile attingit in continuo immediate aliud; ſed ſemper mediat pars inter illa: ergo videt Deus, eas partes immediate attingi à ſuo continuatiuo ſecundum aliquam rationem, quæ adæquate diſtinguatur ab omnibus indiuiſibilibus, quibus conſtat vtraque: hoc autem non poteſt eſſe diuiſibile: ergo, &c.

47 Probatur ſecundò ſententia Zenonis: quia, ſi continuum conſtaret infinitis partibus, & punctis, actu haberet extenſionem ſimpliciter infinitam, quod eſt contra manifeſtam experientiam, nam ita continerentur hæ partes in continuo, vt nulla eſſet cum aliâ penetrata, vt conſtat ex ſectione 2. ergo quælibet occuparet diuerſum locum, ac alia, ac per conſequens componeret extenſionem, quæ non poſſet ſucceſsiuè percurri: ergo con-

 tinuum

nuum habæret infinitam extenſionem ſimpliciter.

48 Reſpondent, continuum non habere infinitam extenſionem ſimpliciter; quia partes proportionales ſunt indeterminatæ, & inter ſe communicantes, & incluſæ in partibus determinatis. Sed cõtra: in primis neſcio, cur hæ partes dicendæ ſint indeterminatæ, & inaſsignabiles; quia ita videt Deus hanc partẽ A. vniri immediate cum hac parte B. proximâ, vt etiã videat vnionẽ partis A. nõ attingere immediate aliquod ex indiuiſibilibus, quibus cõſtat pars B. cui vnitur; ſed aliquid antecedens ea omnia indiuiſibilia: ergo rectè poteſt Deus aſsignare, & determinare partem, quam attingit vnitiuum partis A. quæ quidem ſit ante omnia indiuiſibilia, quæ in ipſâ parte B. continentur. Vel, ſi id non concedas, teneris fateri, Deum non cognoſcere illud, cui immediate vnitur pars A. qui eſt error peior priore. Deinde, licèt hæ partes includantur in aliquotis, nihilominus quælibet eſt in diuerſo loco, ac alia: ergo ſi infinitæ ſint, infinitam component extenſionem.

49 Confirmatur, quia, ſi continuum conſtaret ex ſolis indiuiſibilibus, quorum quodlibet eſſet extra aliud (vt docet Zeno) & eſſent infinita, nullus eſt, qui dubitet, tale continuum fore infinitè extenſum: ſed nulla eſt pars proportionalis, quantumuis indeterminata, quæ maiorem continuo non addat extenſionem, quam adderet quodlibet indiuiſibile: ergo, ſi dentur infinitæ partes proportionales, cum quælibet debeat eſſe extra aliam, infinitam conſtituent extenſionem, neque contineri poterunt in partibus determinatis finitis.

SECTIO VI.

Probatur eadem ſententia in ſucceſsiuis.

50 Difficilia ſunt ea argumenta, quæ hucuſque formata ſunt in continuo permanente cõtra Ariſt. ſed multo difficiliora, quæ formari poſſunt in cõtinuo ſucceſsiuo, quale eſt tẽpus, quibus ita opprimuntur Ariſtotelici, vt ingenue fateantur nulla ratione poſſe illis ſatisfieri. Cæterum antequam argumenta propopã, ſuppono id, quod docui diſp. præcedenti ſect. 1. nempe in motu eſſe quaſdam partes ſimul coexiſtentes, & quaſdam ſucceſsiuas; tempus vero ex his vltimis coaleſcere. Hoc ſuppoſito, probandũ eſt, tempus non poſſe conſtare partibus ſucceſsiuis in infinitum diuiſibilibus; ſed ex ſolis inſtantibus componi.

51 Argumentor 1. vel id, quod immediate ſuccedit poſt hoc inſtans, eſt diuiſibile, vel indiuiſibile (loquor de diuiſibilitate partium ſucceſsiuarum.) Si indiuiſibile, habeo intentum. Si diuiſibile, vel habet ſuas partes omnes ſimul immediate poſt hoc inſtans; vel omnes ſucceſsiue vnam poſt aliam. Si omes ſimul ergo eſt indiuiſibile quo ad ſucceſsionẽ, ac per conſequẽs non conſtituit partes

tes temporis; ſed inſtans. Si vero habet ſucceſsiuè omnes vnā poſt aliam : ergo omnes partes ſunt vltimo diuiſæ, ac per conſequēs omnes erunt indiuiſibiles. Conſequentia non poteſt negari: quia, ſi, quando eſt vna pars, nulla alia coexiſtit cum illâ, non poterit in plures partes diuidi, atque adeò erit indiuiſibilis: igitur quocunque modo philoſopheris, teneris admittere tempus componi ex ſolis indiuiſibilibus.

52 Reſpondent aliqui, immediatè poſt inſtans ſuccedere partes ita, vt non exiſtant ſecundum ſe totas; ſed in tranſitu, & ſucceſſiuè per aliquid ſui. Sed contrà: illud aliquid ſui, per quod exiſtunt partes immediatè poſt inſtās, aut eſt diuiſibile, aut indiuiſibile. Si indiuiſibile: ergo tempus nihil aliud eſt, quam inſtantia ſibi ſuccedentia. Si diuiſibile: vel habet omnes ſuas partes ſimul, & ſic erit duratio inſtantanea, vt ſupra dicebamus: vel omnes partes habet ſucceſsiuè vnam poſt aliam, & ſic erunt vltimo diuiſæ, ac per conſequens quælibet ſecūdum ſe erit indiuiſibilis, & inſtans.

53 Thomiſtæ aliā viā inierunt: dicunt enim partes temporis nunquam exiſtere ratione ſui; ſed ratione inſtantis, ita vt partes temporis ſint præteritum, & futurum, quæ ratione tantùm inſtātis, quod mediat inter vtrunque, dicuntur exiſtere. Sed cōtrà: vel pars præterita habuit exiſtentiam ante inſtans, & futura illam habebit poſt inſtans; vel nullam aliam exiſtentiam habere poſſunt, niſi exiſtentiam inſtantis. Si primum: ergo non dicuntur exiſtere ratione inſtantis; ſed ratione ſui. Patet conſequentia: quia pars præterita reuerà habuit exiſtentiam ante inſtans; pars futura reuerà illam habebit poſt inſtans: ergo, quando pars præterita habuit exiſtentiā, non erat inſtans; &, quādo pars futura exiſtentiā habebit, non erit inſtans: ergo neq; pars præterita habuit exiſtentiā, neq; pars futura illam habebit ratione inſtantis. Si vero dicatur ſecundū: ergo quādo exiſtit inſtās, neq; vna eſt præterita, neque altera futura. Patet conſequentia: quia præteritū dicitur, quod, cū fuerit, non eſt modò; & futurū, quod, cū modò non ſit, erit poſtea; ſed per te nulla pars extitit ante inſtās, neq; vlla exiſtet poſt illud: ergo neque vlla eſt præterita; neque vlla futura erit. Præterea, ſi exiſtentia partium eſt ipſa exiſtentia inſtantis, cū id neque modò ſit præteritū, neq; futurum; ſed præſens, neceſſarium eſt, quod neq; pars vna ſit præterita, neque alia ſit futura; ſed vtraque præſens modò.

54 P. Hurtad. hîc ſect. 5. à num. 79. parum fidens prædictis ſolutionibus aliam adhibet, neſcio an tutiorem. Docet ergo, partem præteritam, & futuram temporis coexiſtere cum inſtanti intermedio ſecundum partes proportionales indiuiſibiliter, hoc eſt, non ſecundum aliquam partem integram; ſed tantum ſecundum aliquid illius. Docet autem

hanc coexiſtentiam duo præſtare. Primũ, quod partes temporis ſint præſentes in inſtanti. Secundum, quod vniantur medio inſtanti. Putat enim perdoctus Pater, vniri non poſſe partes temporis, niſi ſimul coexiſtant ſecũdùm eas partes, ſecundùm quas immediatè vniuntur.

55 Multa mihi diſplicent in hac ſolutione. Et in primis, ſi partes proportionales coexiſtunt cũ inſtanti, neſcio, qua ratione poſſint eſſe partes temporis ſecundũ id, per quod coexiſtunt cũ inſtanti: quia partes temporis vt tales dicunt ſucceſsionem: ſed illæ duæ partes ſecundùm illud aliquid ſui non ſibi ſuccedunt; ſed ſunt ſimul cum inſtanti: ergo ſecundùm illud non ſunt partes tẽporis. Cõfirmatur: quia noua pars tẽporis etiam indeterminata auget durationem ſaltem indeterminatè: ſed per te illæ partes proportionales ſecundũ id, per quod coexiſtunt cũ inſtãti, non augent durationem, quia ſunt ſimul cum ipſo inſtanti: ergo non ſunt partes temporis.

56 Secundò: ex tuâ doctrinâ ſequitur, in vno inſtãti eſſe quidquid hucuſq; fluxit temporis à primæuâ mundi conditione. Sequelã probo: quia per te, vt hæc pars proportionalis A. vniatur cum parte ſequenti B. eſt, neceſſariũ, quod vtraque coexiſtat in inſtãti intermedio; deinde, cum hæ partes vniri debeant cũ ſequentibus, neceſſariũ erit, quod pars proportionalis B. vnienda cum parte ſequenti C. coexiſtat cum illâ in inſtanti intermedio, & rurſus pars C. cũ parte D. & ſic de reliquis. Ex his ſic argumentor: quidquid coexiſtit cũ parte B. debet coexiſtere cũ toto illo, cũ quo coexiſtit ipſa pars B. ſed per te pars C. & inſtans illam antecedens coexiſtunt cũ parte B. ergo debent etiã coexiſtere cum parte A. & cũ inſtanti illi adiuncto, cum quibus fateris etiam coexiſtere partem B. & idem argumentum poteſt fieri de reliquis partibus ſubſequentibus: ergo omnes partes temporis erũt ſimul in eodẽ inſtanti. Vide in quot anguſtias te conijcias.

57 Secundò ſic argumentor contra infinitudinẽ partium temporis argumento, quo vtebatur Zeno cõtra Ariſt. quia, ſi in quâlibet horâ eſſent infinitæ partes ſibi ſuccedentes, nunquam poſſet elabi vna hora: hoc non eſt concedendum: ergo neque illud, ex quo ſequitur. Maiorem probo: quia infinitum non poteſt ſucceſsiuè pertrãſiri: ſed per te in qualibet horã ſunt infinitæ partes ſibi ſuccedentes: ergo non poteſt vna hora pertranſiri, ſeu finiri. Idem eſt in motu locali; quia, ſi mobile omnes partes proportionales ſpatij acquireret ſucceſsiue unã poſt aliã, cũ hæ ſint infinitæ per te, nunquã poterit mobile ab illo angulo in iſtum tranſire.

58 Dicunt, eas partes eſſe indeterminatas, & incluſas in partibus determinatis, & ideo poſſe pertranſiri. Sed contrã: etiamſi partes proportionales, quæ ſunt in continuo permanente, ſint inde-

terminatæ, & incluſæ in partibus determinatis, nihilominus nequeũt ſucceſsiuã diuiſione omnes ſeparari; non alia de cauſa niſi quia ſunt infinitæ: ergo, cum partes tẽporis, & motus ſint infinitæ, etiãſi indeterminatæ ſint, nõ poterunt ſucceſsiuè elabi, ſeu tranſiri.

SECTIO VII.
Explicatur continui compoſitio in ſententiâ Zenonis.

59 IN ſentẽtiã ergo Zenonis continuũ componitur ex ſolis indiuiſibilibus finitis, ita inter ſe diſpoſitis, vt ex pluribus pũctis inter ſe vnitis reſultet linea: Deinde, ſi duę lineæ ita diſponantur, vt vna vniatur cũ aliâ ad latus reſultabit ſuperficies. Prætereã, ſi ſuper has duas ſic vnitas aliæ duę eodẽ modo vnitæ collocentur, reſultabit corpus. Hinc fit primò, quod continuũ quodlibet ſit diviſibile, videlicet, linea ſecundùm longitudinem, quia cõponitur ex punctis, quorum quodlibet poteſt ab alio ſeorſim ſeparari; ſuperficies vero eſt diuiſibilis ſecundùm latitudinem; quia reſultat ex lineis, quarum quælibet poteſt ab alia ſeiungi; corpus denique eſt diuiſibile ſecundùm profunditatem, quia conſtat ſuperficiebus, quæ adinuicem diuidi poſſunt.

60 Fit ſecundò, duplex genus partium poſſe diſtingui in quouis continuo. Aliæ ſunt indiuiſibiles, quæ ex partibus alijs non reſultant, qualia ſunt puncta ſingula reſpectu lineæ, quæ nullam patiũtur diuiſionem: partes huius generis dicuntur primæ, quia ſunt primæ, ex quibus incipit compoſitio continui. Aliæ vero partes ſunt diviſibiles, & dicuntur ſecundæ; vt, in linea quatuor pũctorũ quælibet medietas dicitur pars diuiſibilis, quia quæuis poteſt diuidi in duo puncta; dicitur etiam pars ſecunda, quia ita concurrit quælibet medietas ad cõponendam lineam quatuor punctorũ, vt ipſa ex alijs partibus cõponatur, nẽpe ex duobus punctis. Vniuntur autem hæc puncta inter ſe per vnionẽ ſuperadditam, vt conſtat ex dictis ſectio. 1. nu. 4. An verò linea, ſuperficies, & corpus ſpecie diſtinguantur iuxta hanc ſententiam conſtat ex dictis in Logica diſputat. 17. num. 70. & 71.

61 Eſt tamen nonnulla difficultas circa naturam vnionum, per quas puncta copulantur. Aliqui enim exiſtimant, puncta vniri medio quodam alio indiuiſibili interiecto, quod diuerſũ occupat ſpatium, ac ipſa puncta vnita, & eſt impenetrabile ſicut illa. Vnde in hâc ſententiâ ſolum diſtinguuntur pũcta vnita ab vnione in eo, quod vnio eſt modus; puncta vero res; in reliquis tamen eandem ſubeunt fortunam; quia, cum omnia ſint impenetrabilia ſecundũ ſe, ſecundum ſe participant rationem quãtitatis. Eodem modo dicunt, lineas vniri mediâ aliâ lineâ modali ad conſtituendam ſuperficiem; &, ſuperficiem ad conſtituendum corpus vniri mediâ aliâ ſuperficie modali.

ſingula puncta ſpatij; aquila vero non poteſt in quolibet inſtanti tẽporis acquirere, niſi vnum punctum ſpatij, cum non poſsit tranſire ad ſecundum punctum, quin prius acquiſierit primum: ergo aquila non plus ſpatij acquiret in dimidiâ horâ, quam teſtudo. Hoc autem quis non rideat?

36 Difficile quidem argumentum; ſed quod eandem vim planè habet contra Ariſtot. Quia, licet in qualibet hora, ſeu quadrante dentur infinitæ partes, ac inſtantia temporis; &, in quolibet ſpatio infinitæ partes, ac puncta; ſi teſtudo, & aquila moueantur ſimul per vnum quadrantem horæ, teſtudo in qualibet parte proportionali temporis acquirit partẽ proportionalem ſpatij; & in inſtanti punctum ſpatij; aquila vero in qualibet parte proportionali tẽporis non poterit acquirere, niſi vnã partem proportionalem ſpatij, & in quolibet inſtanti non acquiret niſi vnum punctum ſpatij: ergo aquila non acquirit plus ſpatij, quam teſtudo, ſi in eodem tempore moueantur. En idem argumentum contra tuam ſententiam.

37 Reſpondent aliqui ex Ariſtotelicis, motum aquilæ eſſe velociorem, quia partes eius magis comprimuntur inter ſe. Sed neſcio, qua ratione iſta compreſsio intelligenda ſit: quia nulla datur pars proportionalis temporis ſeorſim ſumpta, in qua aliquam partem proportionalem ſpatij non acquirat teſtudo; deinde nulla datur pars proportionalis temporis ſeorſim ſumpta, in qua aquila duas partes ſpatij acquirat ſimul: quâ ergo ratione comprimuntur magis inter ſe partes motus aquilæ?

38 Dicent: in qualibet parte temporis acquirunt partem aliquam ſpatij teſtudo, & aquila; cum hoc tamen diſcrimine, quod aquila acquirit maiorem partem ſpatij in eâdem parte temporis. Sed contrà: hanc partem ſpatij, quam vocas maiorem, ita acquirit aquila, vt ſucceſsiue omnes eius partes percurrat vnam poſt aliã, nec duas ſimul quantumuis minimas acquirat: atqui teſtudo in quâuis parte temporis, quantumuis minimâ nouam partem ſpatij acquirit: ergo non plures partes ſpatij acquirit aquila, quàm teſtudo, neque maiores.

39 Nonnulli tam ex Ariſtotelicis, quam ex Zenoniſtis, vt ſinguli in ſua ſententia argumento præfato ſatisfaciant, viam aliam ſatis difficilem inuenere. Dicunt enim, motum localem intercipi quibuſdam morulis, per quas mobile quieſcit in ſpatio, eòque motum velociorem fore, quò paucioribus morulis intercipitur, quia citius percurrit ſpatium: eò vero tardiorem, quò plures admittit morulas, quia longiori tempore percurrit idem ſpatium. Has morulas dicunt aliqui prouenire ex naturâ corporum, quæ mouentur, ſeu cauſarum à quibus mouentur. Alij vero dicunt prouenire à reſiſtentiâ corporis exiſtentis in medio, in quo peragitur motus, eòq;

plures

plures fore, quò maior fuerit reſiſtencia medij, & minor actiuitas mouentis; eò verò pauciores, quò maior fuerit actiuitas mouentis; & minor reſiſtētia medi. Hāc ſententiā tradiderunt Galen. lib. 1. de dignoſcendis pulſibus cap. 10. & Valleſius lib. 3. controu. medicar. cap. 8. Quibus nonnulli recentiores ſubſcribunt.

39 Semper mihi diſplicuit hæc ſentētia. Primò, quia demus, manum ita velociter moueri, vt in dimidiā horā leucā percurrat, eodem tēpore percurrit Sol pluſquam centum quinquaginta mille leucas, atque adeo eo tēpore, quò manus vnum punctum ſpatij acquirit, neceſſe eſt acquirat calum centum quinquaginta mille puncta ſpatij; ergo poſt quodlibet inſtans, quo manus acquirit vnum punctū ſpatij, debet quieſcere per centum quinquaginta mille inſtātia, quæ conſumit Sol in acquirēdis centum quinquaginta mille punctis ſpatijs. Eſt certū. Ex hoc infero, quod poſt quenlibet inſtantaneum motum manus, eſſet oculis percipiēda quies centum quinquaginta mille inſtantiū: atqui hanc quietem non percipimus: ergo non datur talis quies. Hæc ratio videtur mihi aperte demonſtrare falſitatem oppoſitæ ſetentiæ. Neque reſponderi poteſt, eam quietem videri, ita tamen imperfectè, vt clare diſtingui nequeat. Hoc, inquam, nullius eſt momenti; quia, ſi diſcernitur motus inſtantaneus per cētum quinquaginta mille inſtātiā interceptus, cur non diſcernetur interruptio illa totidem lōgior ipſo motu?

40 Secundò, quia, dum mouetur rota, certum eſt, velocius moueri partes, quæ ſunt in extrema parte circunferentiæ, quam illę, quæ ſunt prope cētrum ipſius rotæ, plus enim ſpatij percurrunt priores partes: ſed in hoc caſu partes exiſtentes prope centrum non faciunt plures morulas, quā partes procul exiſtentes à cētro: ergo tarditas, & velocitas motus non eſt explicanda per plures, aut pauciores morulas. Minorem probo, & claritatis gratiâ ponatur linea viridis recta à centro vſque ad circunferentiam rotæ. In hoc caſu ſi pars A. exiſtens in extremitate rotæ moueretur, quieſcente parte B. quæ eſt prope centrum, linea viridis eâ parte, qua attingit partem B. quieſceret; eâ vero parte, qua attingeret partem A. mutaret locum: ergo vel diſcontinuarentur partes lineæ viridis, vel ſaltem fieret curua talis linea, vt ex ſe patet: atqui neque diſcontinuantur eius partes, neque ipſa fit curua, vt conſtat experiētiâ: ergo non mouetur extrema pars circunferentiæ quieſcente illâ, quæ eſt prope centrum. Infra explicabo, qua ratione ſit ſoluendum hoc argumentum in vtrâque ſententiâ.

41 Aliud adducitur argumentum ex Concilio Conſtantienſ. vbi videtur damnata ſententia Zenonis. Etenim ſeſſ. 15. inter alias propoſitiones Vuicle-

phi refertur: *Linea aliqua mathematica componitur ex duobus, aut quatuor punctis immediatis, aut ſolum ex punctis ſimpliciter finitis.* Poſtquam propoſitionem ſubdit: *Prima pars eſt error in philoſophia*. Damnatur ergo in Concilio ſententia Vviclephi, quæ eſt eadem, ac Zenonis. Cæterũ Concilium hoc nihil fauet Ariſtotelicis; quia, vt conſtat ex præfatione ad Lectorem, quæ eſt in tom. 3. conciliorum, ea verba non ſunt Concilij; ſed appendicis additæ Cõcilio operâ cuiuſdam Canonici Colonienſis, quam quidẽ apendicem Typographus fatetur eſſe mendoſam, ideoque non in omnibus editionibus reperitur, vt teſtatur P. Arriaga hìc ſect. 8. ſubſect. 3. Adde, quod inter triginta propoſitiones, quas Martinus V. Concilij illius confirmator refert ex Vviclepho, & Huſsio ſeſſ. 45. vbi illorum errores damnauit, non cõtinetur propoſitio ſuprà adducta. Neq; video, qua ratione opinio mere philoſophica ad Concil. pertinere poſſet, cum ad Concilia, tantum pertineat agere de rebus Fidei; vel ad Fidem pertinentibus.

42 Denique obijcitur Auguſt. tom. 1. lib. de Quant. animæ capit. 11. & 12. Sed ibi neutri ſententiæ fauet Auguſt. Deinde ſi faueret Ariſtotelicis, poſſet explicari ita, vt non loqueretur ex propriâ; ſed ex Ariſtot. ſententiâ, quę tunc temporis forſam erat cõmunis inter philoſophos. Hæc ſunt, quæ pro Ariſtot. ſententiâ adduci poſſunt. Videamus modò, quid habeat ponderis ſententia Zenonis.

SECTIO V.

Zenonis ſententia ponitur, & probatur.

ZEno magni olim habitus apud philoſophos docuit contra Ariſtot. continuum ex ſolis indiuiſibilibus finitis componi. Conſenſerunt illi Democritus, Leucippus, ac vniuerſa Stoicorum familia, quos ſequuti ſunt poſtea maior, & Gerard. deindè P. Tolet. lib. 6. Phyſic. text. 23. quæſt. 1. teſtatur, aliquos authores hanc ſententiam tutatos fuiſſe eo tempore, quo ipſe ſuam philoſophiam ſcribebat. Eandem ſententiam fatetur ſe tradidiſſe in ſuá philoſophiâ P. Herice in 1. part. tractat. 4. diſt. 43. cap. 2. Et ita inualuit hâc noſtrâ ætate, vt triginta ab hinc annis plures Magiſtri ex noſtris in Prouintia Caſtellana eam defenderint, quos iam ſequuntur nonnulli ex hâc noſtrâ Toletanâ. Probatur 1. hæc ſententia: quia non poteſt continuum infinitis partibus conſtare: ergo debet conſtare indiuiſibilibus. Antecedens probatur: quia, ſi Deus omnia indiuiſibilia, quibus hæ partes vniuntur, corrumperet, nihil ibi remaneret diuiſibile, ſeu compoſitum; quia compoſitum, ſeu diuiſibile eſſentialiter dicit vnionem, media qua partes totum componant, & per cuius deſtructionem totũ in ipſas

partes diuidatur: ergo, quæ remanerent eſſent indiuiſibilia: ergo continuum de facto componitur ex indiuiſibilibus.

44 Reſponderi ſolet id repugnare; quia, cum de eſſentiâ cuiuſlibet continui ſit eſſe diuiſibile in ſemper diuiſibilia, non poſſunt indiuiſibilia ita ſeparari, vt partes maneant ſine illis. Sed contrà: in primis hæc videtur manifeſta petitio principij: quia argumentum oppoſitum intendit probare, continuum non eſſe diuiſibile in ſemper diuiſibilia, & reſpondes, non poſſe Deum omnia indiuiſibilia à partibus ſeparare; quia continuum eſt diviſibile in ſemper diuiſibilia: ergo reddis tuam concluſionem pro ratione. Secundò: ita includuntur in continuo partes, & indiuiſibilia, vt reuerà diſtinguantur realiter ab illis tanquam modi illarũ: cur ergo non poterit Deus ceſſare à conſeruatione omnium indiuiſibilium, quin ceſſet à conſeruatione partium.

45 Sed age iam: demus, quod non poſsint adhuc de potentiâ Dei manere in rerum naturâ partes ſine indiuiſibilibus. Certè negari nequit continuum ita includere partes, & indiuiſibilia, vt Deus cognoſcat, omnia indiuiſibilia realiter eſſe à partibus diſtincta. Vel ergo eas partes, quas cognoſcit diſtinctas realiter ab indiuiſibilibus, videt eſſe indiuiſibiles, vel diuiſibiles. Si primũ, habeo intentum. Secundùm, non poteſt dici: quia, ſi cognoſcit Deus eas realiter diſtinctas ab indiuiſibilibus omnibus, non poteſt eas cognoſcere vt includentes indiuiſibilia ſub ea ratione, qua eas cognoſcit vt diſtinctas ab omnibus indiuiſibilibus: ergo neq; poteſt eas cognoſcere vt compoſitas: ergo, neque vt diuiſibiles: ergo vt indiuiſibiles.

46 Confirmatur: quia, dum pars A. vnitur parti B. per indiuiſibile continuatiuum vtriuſq; videt Deus has partes immediate attingi per illud indiuiſibile continuatiuum taliter, vt nullum indiuiſibile ex his, quæ in iſtis partibus includuntur, immediate attingatur ab illo continuatiuo; quia nullum indiuiſibile attingit in cõtinuo immediate aliud; ſed ſemper mediat pars inter illa: ergo videt Deus, eas partes immediate attingi à ſuo continuatiuo ſecundum aliquam rationem, quæ adæquate diſtinguatur ab omnibus indiuiſibilibus, quibus conſtat vtraque: hoc autem non poteſt eſſe diuiſibile: ergo, &c.

47 Probatur ſecundò ſententia Zenonis: quia, ſi continuum conſtaret infinitis partibus, & punctis, actu haberet extenſionem ſimpliciter infinitam, quod eſt contra manifeſtam experientiam, nam ita continerentur hæ partes in continuo, vt nulla eſſet cum alia penetrata, vt conſtat ex ſection. 2. ergo quælibet occuparet diuerſum locum, ac alia, ac per conſequens componeret extenſionem, quæ non poſſet ſucceſsiuè percurri: ergo con-

nuum haberet infinitam extenſionem ſimpliciter.

48 Reſpondent, continuum no habere infinitam extenſionem ſimpliciter; quia partes proportionales ſunt indeterminatæ, & inter ſe communicantes, & incluſæ in partibus determinatis. Sed cōtra. in primis neſcio, cur hæ partes dicendæ ſint indeterminatæ, & inaſsignabiles; quia ita videt Deus hanc partē A. vniri immediate cum hac parte B. proximā, vt etiā videat vnionē partis A, nō attingere immediate aliquod ex indiuiſibilibus, quibus cōſtat pars B. cui vnitur; ſed aliquid antecedens ea omnia indiuiſibilia: ergo rectè poteſt Deus aſsignare, & determinare partem, quam attingit vnitiuum partis A. quæ quidem ſit ante omnia indiuiſibilia, quæ in ipſā parte B. continentur. Vel, ſi id non concedas, teneris fateri, Deum non cognoſcere illud, cui immediate vnitur pars A. qui eſt error peior priore. Deinde, licèt hæ partes includantur in aliquotis, nihilominus quælibet eſt in diuerſo loco, ac alia: ergo ſi infinitæ ſint, infinitam component extenſionem.

49 Confirmatur, quia, ſi continuum conſtaret ex ſolis indiuiſibilibus, quorum quodlibet eſſet extra aliud (vt docet Zeno) & eae ſent infinita, nullus eſt, qui dubitet, tale continuum fore infinite extenſum: ſed nulla eſt pars proportionalis, quantumuis indeterminata, quæ maiorem continuo non addat extenſionem, quam adderet quodlibet indiuiſibile: ergo, ſi dentur infinitæ partes proportionales, cum quælibet debeat eſſe extra aliam, infinitam conſtituent extenſionem, neque contineri poterunt in partibus determinatis finitis.

SECTIO VI.

Probatur eadem ſententia in ſucceſsiuis.

50 Difficilia ſunt ea argumenta, quæ hucuſque formata ſunt in continuo permanente cōtra Ariſt. ſed multo difficiliora, quæ formari poſſunt in cōtinuo ſucceſsiuo, quale eſt tēpus, quibus ita opprimuntur Ariſtotelici, vt ingenue fateantur nulla ratione poſſe illis ſatisfieri. Cæterum antequam argumenta proponā, ſuppono id, quod docui diſp. præcedenti ſect. 1. nempe in motu eſſe quaſdam partes ſimul coexiſtentes, & quaſdam ſucceſsiuas; tempus vero ex his vltimis coaleſcere. Hoc ſuppoſito, probandū eſt, tempus non poſſe conſtare partibus ſucceſsiuis in infinitum diuiſibilibus; ſed ex ſolis inſtantibus componi.

51 Argumentor 1. vel id, quod immediate ſuccedit poſt hoc inſtans, eſt diuiſibile, vel indiuiſibile (loquor de diuiſibilitate partium ſucceſsiuarum.) Si indiuiſibile, habeo intentum. Si diuiſibile, vel habet ſuas partes omnes ſimul immediate poſt hoc inſtans; vel omnes ſucceſsiue vnam poſt aliam. Si omes ſimul ergo eſt indiuiſibile quo ad ſucceſsionē, ac per conſequēs non conſtituit partes

tes

res temporis; ſed inſtans. Si vero habet ſucceſsiue omnes vnā poſt áliam : ergo omnes partes ſunt vltimo diuiſæ, ac per conſequēs omnes erunt indiuiſibiles. Conſequentia non poteſt negari: quia, ſi, quando eſt vna pars, nulla alia coexiſtit cum illâ, non poterit in plures partes diuidi, atque adeo erit indiuiſibilis: igitur quocunque modo philoſopheris, teneris admittere tempus componi ex ſolis indiuiſibilibus.

52 Reſpondent aliqui, immediate poſt inſtans ſuccedere partes ita, vt non exiſtant ſecundum ſe totas; ſed in tranſitu, & ſucceſſiue per aliquid ſui. Sed contrà: illud aliquid ſui, per quod exiſtunt partes immediate poſt inſtās, aut eſt diuiſibile, aut indiuiſibile. Si indiuiſibile; ergo tempus nihil aliud eſt, quam inſtantia ſibi ſuccedentia. Si diuiſibile; vel habet omnes ſuas partes ſimul, & ſic erit duratio inſtantanea, vt ſupra dicebamus: vel omnes partes habet ſucceſsiuè vnam poſt aliam, & ſic erunt vltimo diuiſæ, ac per conſequens quælibet ſecūdum ſe erit indiuiſibilis, & inſtans.

53 Thomiſtæ aliā viā inierunt: dicunt enim partes temporis nunquam exiſtere ratione ſui; ſed ratione inſtantis, ita vt partes temporis ſint præteritum, & futurum, quæ ratione tantùm inſtātis, quod mediat inter vtrunque, dicuntur exiſtere. Sed cōtrà: vel pars præterita habuit exiſtentiam ante inſtans, & futura illam habebit poſt inſtans; vel nullam aliam exiſtentiam habere poſſunt, niſi exiſtentiam inſtantis. Si primum: ergo non dicuntur exiſtere ratione inſtantis, ſed ratione ſui. Patet conſequentia: quia pars præterita reuerà habuit exiſtentiam ante inſtans; pars futura reuerà illam habebit poſt inſtans: ergo, quando pars præterita habuit exiſtentiā, non erat inſtans; &, quādo pars futura exiſtentiā habebit, non erit inſtans: ergo neq; pars præterita habuit exiſtentiā, neq; pars futura illam habebit ratione inſtantis. Si vero dicatur ſecundū: ergo quādo exiſtit inſtās, neq; vna eſt præterita, neque altera futura. Patet conſequentia: quia præteritū dicitur, quod, cū fuerit, non eſt modò; & futurū, ꝙ, cū modò non ſit, erit poſtea; ſed per te nulla pars extitit ante inſtās, neq; vlla exiſtet poſt illud: ergo neque vlla eſt præterita; neque vlla futura erit. Prætereà, ſi exiſtentia partium eſt ipſa exiſtentia inſtantis, cū id neque modò ſit præteritū, neq; futurum; ſed præſens, neceſſarium eſt, quod neq; pars vna ſit præterita, neque alia ſit futura; ſed vtraque præſens modò.

54 P. Hurtad. hîc ſect. 5. à num 79. parum fidens prædictis ſolutionibus aliam adhibet, neſcio an tutiorem. Docet ergo, partem præteritam, & futuram temporis coexiſtere cum inſtanti intermedio ſecundum partes proportionales indiuiſibiliter, hoc eſt, non ſecundum aliquam partem integram; ſed tantum ſecundum aliquid illius. Docet autem

terminatæ, & incluſæ in partibus determinatis, nihilominus nequeũt ſucceſsiuâ diuiſione omnes ſeparari; non alia de cauſa niſi quia ſunt infinitæ: ergo, cum partes tẽporis, & motus ſint infinitæ, etiã ſi indeterminatæ ſint, nõ poterunt ſucceſsiuè elabi, ſeu tranſiri.

SECTIO VII.
Explicatur continui compoſitio in ſententiâ Zenonis.

59 IN ſẽtẽtiâ ergo Zenonis continuũ componitur ex ſolis indiuiſibilibus finitis, ita inter ſe diſpoſitis, vt ex pluribus pũctis inter ſe vnitis reſultet linea: Deinde, ſi duę lineæ ita diſponantur, vt vna vniatur cũ aliâ ad latus reſultabit ſuperficies. Præterea, ſi ſuper has duas ſic vnitas aliæ duę eodẽ modo vnitæ collocentur, reſultabit corpus. Hinc fit primò, quod continuũ quodlibet ſit diviſibile, videlicet, linea ſecundùm longitudinem; quia cõponitur ex punctis, quorum quodlibet poteſt ab alio ſeorſim ſeparari; ſuperficies vero eſt diuiſibilis ſecundùm latitudinem; quia reſultat ex lineis, quarum quælibet poteſt ab alia ſeiungi; corpus denique eſt diuiſibile ſecundùm profunditatem, quia conſtat ſuperficiebus, quæ adinuicem diuidi poſſunt.

60 Fit ſecundò, duplex genus partium poſſe diſtingui in quouis continuo. Aliæ ſunt indiuiſibiles, quæ ex partibus alijs non reſultant, qualia ſunt puncta ſingula reſpectu lineæ, quæ nullam patiũtur diuiſionem: partes huius generis dicuntur primæ, quia ſunt primæ, ex quibus incipit compoſitio continui. Aliæ vero partes ſunt diviſibiles, & dicuntur ſecundæ; vt, in linea quatuor pũctorũ quælibet medietas dicitur pars diuiſibilis, quia quæuis poteſt diuidi in duo puncta; dicitur etiam pars ſecunda, quia ita concurrit quælibet medietas ad cõponendam lineam quatuor punctorũ, vt ipſa ex alijs partibus cõponatur, nẽpe ex duobus punctis. Vniuntur autem hæc puncta inter ſe per vnionẽ ſuperadditam, vt conſtat ex dictis ſectio. 1. nu. 4. An verò linea, ſuperficies, & corpus ſpecie diſtinguantur iuxta hanc ſententiam conſtat ex dictis in Logica diſputat. 17. num. 70. & 71.

61 Eſt tamen nonnulla difficultas circa naturam vnionum, per quas puncta copulantur. Aliqui enim exiſtimant, puncta vniri medio quodam alio indiuiſibili interiecto, quod diuerſũ occupat ſpatium, ac ipſa puncta vnita, & eſt impenetrabile ſicut illa. Vnde in hâc ſententiâ ſolum diſtinguuntur pũcta vnita ab vnione in eo, quod vnio eſt modus; puncta vero res; in reliquis tamen eandem ſubeunt fortunam; quia, cum omnia ſint impenetrabilia ſecundũ ſe, ſecundum ſe participant rationem quãtitatis. Eodem modo dicunt, lineas vniri mediâ aliâ lineâ modali ad conſtituendam ſuperficiem; &, ſuperficiem ad conſtituendum corpus vniri mediâ aliâ ſuperficie modali.

tia ex eo, quod difficultas, quam ſect. 4. tetigimus de velocitate motus, aliàs inſuperabilis facile vincitur in hâc ſententiâ. Hanc difficultatē diuerſis modis ſoluunt Zenonis ſectatores, quos neque vacat referre, neque lubet impugnare. Vnum eligam, quē propoſuerunt docti recentiores Complutenſes noſtræ Societatis (licet ipſi in aliū inclinauerint) eundemque inſinuat Card. Tolet. lib. 6. Phyſ. text. 23. in appendice ad q. 1. §. *Præterea reliqua argumenta*. Pro cuius explicatione noto 1. quod, ſicut agēs naturale nō poteſt agere in paſſo, cui non eſt approximatum, ita etiam mobile corporeum non poteſt per motum localē acquirere præſentiam in ſpatio, cui non eſt approximatum. Vtrunque conſtat experientia. Eſt tamē hoc diſcrimen, quod agens naturale nō aget in ſpatio, niſi ſit illi approximatum in eodem inſtanti, in quo elicit actionem circa illud, vt fatetur communis ſententia: mobile verò, vt præſentiā acquirat in hoc ſpatio, neceſſarium non eſt, quod in hoc inſtanti ſit illi applicatum; ſed ſufficit quod immediatè antè fuerit applicatum. Ratio eſt: quia neceſſarium non eſt, quod in hoc inſtanti ſit applicatum per præſentiam, quam immediatè antè habebat; hæc enim cum incompoſsibilis ſit cum eâ, quam in hoc inſtanti acquirit, non poteſt dari in hoc inſtāti, vt patet: ſed neque eſt applicatum per præſentiam, quam in hoc inſtanti acquirit; applicatio enim mobilis ad ſpatium requiritur ad hoc, vt hanc præſentiam acquirat in ipſo ſpatio; fieri autē nequit, vt hæc præſentia applicet mobile ad ſe ipſam acquirēdam, quia applicatio agentis ad aliquē effectum producēdum diuerſum quid debet eſſe ab ipſo effectu, vt nemo non concedit: ſufficit ergo, quod immediate ante fuerit mobile applicatum huic ſpatio.

66 Noto ſecūdò, quod, vt mobile ſecundùm ſe totum acquirat præſentiam in ſpatio ſibi proximo, non eſt neceſſarium, quod præceſſerit illi immediate applicatū ſecundū omnes ſuas partes; ſed ſufficit, quod aliqua pars illius fuerit immediate applicata ſpatio, & reliquæ mediâ illâ. Rem explico. Ponatur mobile quatuor punctorum applicatum ſpatio vnius palmi, ita vt quartum punctum mobilis ſit applicatum immediate ſpatio, & alia tria ſint extenſa ſuo ordine ante illud quartum. Vt primū punctum huius mobilis trāſeat ad occupandum primum punctū ſpatij palmaris, neceſſarium non eſt, quod fuerit illi immediate applicatū ratione ſui; ſed ſufficit, quod quartum punctum eiuſdem mobilis fuerit immediate applicatū illi ſpatio, & ratione quarti puncti fuerint mediate applicata alia tria puncta mobilis.

67 Id probatur à paritate agētis naturalis: quia ſtrictior approximatio requiritur in agente naturali cum paſſo, in quo agit, quam in mobili cum ſpatio, in quo acquirit præſentiam, vt conſtat ex n. 65. & nihilominus, vt omnes partes agen-

agentis immediatè agant in paſſo, non requiritur, quod immediate ſint illi applicatę omnes; ſed ſufficit, quod vna ſit immediate applicata, & reliquæ mediate ratione illius, vt docet experientia, & facile probabo in lib. de Generat. ergo ad hoc; vt pars, ſeu punctũ aliquod mobilis tranſeat ad aliquod ſpatium occupandũ, neceſſarium nõ eſt, quod fuerit applicatum immediate per ſe ipſum; ſed ſufficiet, quod remote medio aliquo pũcto ſibi vnito applicatum fuerit.

68 Ex his abſq; magna difficultate explanatur velocitas, & tarditas motus. Dico ergo, velocitatem in eo cõſiſtere, quod in inſtãti, in quo vltimum indiuiſibile mobilis tardi tranſit ad occupandum primum punctum ſpatij immediate illi applicatum, in eo ipſo inſtanti punctum penultimũ, ſeu ante penultimum mobilis velocis tranſeat immediate ad occupandum primum punctum ſpatij, cui vltimum punctum mobilis immediate erat applicatum. Ponatur ergo mobile quatuor continens puncta ita diſpoſita, vt conſtituant lineam rectam, cuius quartum pũctum ſit immediate applicatum ſpatio palmari, & reliqua mediate ſuo ordine ratione ipſius quarti puncti. Si iſtud mobile ita moueatur continue, vt in primo inſtanti quartum punctum eius tranſeat ad primum ſpatij, & in ſecũdò inſtanti idem quartum tranſeat ad ſecundum ſpatij, & in tertiò ad tertium, & ſic in reliquis, iſte motus erit tardus; & quidem tardior, qui dari poſſit, ſi motus ſit continuus, quia in quolibet inſtanti non poteſt minus ſpatium acquiri, quam vnum punctum ſpatij.

69 Si autem in primò inſtanti tertium punctum mobilis tranſeat immediate ad primum punctum ſpatij; & in ſecundo inſtanti idem tertium punctum mobilis tranſeat ad tertium ſpatij; & in tertiò inſtanti ad quintum; & ſic in reliquis, iam motus non erit ita tardus, ac præcedens, quia cum in eodem inſtanti, in quo tertium punctum mobilis tranſit ad primum ſpatij, debeat quartum punctum mobilis tranſire ad ſecundum ſpatij quãdoquidem non diſcontinuantur per motum, fit, quod in quolibet inſtanti demũ acquirat mobile duo puncta ſpatij ſimul, & ita breuiùs percurrat ſpatium. Quod autem mobile trãſeat in quolibet inſtanti ad acquirendum vnum vel duo, vel tria puncta ſpatij, proueniet ex maiori vel minori impulſu impreſſo illi à mouente.

70 Ex his fit primò, quod, ſi magnus aliquis impulſus imprimatur mobili quatuor punctorum v. gr. tranſibit primum punctum mobilis immediate ad occupandum primum punctum ſpatij denuo acquirendi, quin prius fiat præſens alijs tribus punctis ſpatij, quæ occupabant ſecundum, tertium, & quartum punctum ipſius mobilis. Ratio eſt: quia, ſi aliquid obſtaret, maxime, quod primum punctum mobilis

non

non fuerat immediatè applicatum primo puncto ſpatij denuo acquirendi, palmaris v. gr. at hoc non eſt neceſſarium; ſed ſufficit, quod præceſſerit applicatum mediatè, hoc eſt, medio quarto puncto ipſius mobilis: ergo ita efficax poteſt eſſe impulſus, vt illud immediatè transferat ad occupandum primum punctum ſpatij palmaris.

71 Dices: non poteſt primum punctum mobilis trāſire in vno inſtanti ad occupandum primum punctum ſpatij, quin quartum ipſius mobilis tranſeat in eodem inſtanti ad occupandum quartum punctum illius ſpatij: atqui quartum punctum mobilis non poteſt in eo inſtanti tranſire ad occupandum quartum ſpatij: ergo neque primum punctum mobilis poteſt tranſire ad occupandum primum ſpatij. Maior eſt certa iuxta doctrinam poſitam. Minor probatur: quia quartum punctum mobilis non præceſsit immediatè applicatum quarto ſpatij, vt conſtat; neque mediatè, quia inter illud, & quartum punctum ſpatij non mediat aliqua pars illius mobilis; ergo non poteſt moueri ad illud quartum punctum ſpatij occupandum. Patet conſequentia: quia, vt ſupra dictum eſt, nulla pars mobilis poteſt moueri ad ſpatium, cui in inſtāti antecedente non erat mediatè ſaltem applicata.

72 Docti recentiores noſtri reſpondent, quod quamuis quartum illud punctum mobilis non præceſſerit in inſtanti antecedenti applicatum quarto puncto ſpatij; in eo tamen inſtanti ſupponitur prius natura applicatum, quia primum punctum mobilis prius naturâ tranſit ad primum ſpatij, quàm ſecundum mobilis ad ſecundum ſpatij; & ſecundum prius naturâ, quam tertium; & hoc prius naturâ, quam quartum; & ideo primum punctum mobilis applicat ſecundum ipſius mobilis ad acquirendum ſecundum ſpatij; & ſecundum applicat tertium; & hoc denique applicat quartum.

73 Hæc ſolutio mihi diplicet: quia in probabiliori ſententia, cui ſubſcribunt iſti recentiores, vt vnum dicatur eſſe prius naturâ quàm aliud, eſt neceſſarium, quò ita conducat ad poſitionem alius, vt hoc aliud non conducat ad poſitionem illius: atqui, ſuppoſitâ continuatione illorum quatuor punctorum mobilis, ſicut non poteſt moueri quartum, quin primum moueatur, ita nec poteſt moueri primū, quin moueatur quartum: ergo non minus requiritur motio quarti ad motionem primi, quàm è contra, ac per conſequens nullum poterit dici moueri prius naturâ, quam aliud.

74 Reſpondeo ergo: ſicut quartum punctum mobilis applicat mediatè primum ipſius mobilis ad primum ſpatij, ita mediatè applicat ſe ipſum ad quartum ſpatij: quia, cum ſuppoſitâ hac continuatione partium mobilis non

non poſsit moueri primum punctum mobilis ad primum ſpatii, quin quartum ipſius mobilis moueatur ad quartum ſpatij; eo ipſo quod primum punctum mobilis eſt mediate applicitum primo ſpatij ratione quarti ipſius mobilis, cenſeri debet hoc mediate applicitū quarto ſpatij ratione ſui.

75 Fit ſecundo, prædictū motum fore velociſsimum omnium, quibus moueri poteſt mobile quatuor punctorū. Ratio eſt: quia inter motus, qui dari poſſunt in aliquo mobili, ille erit velociſsimus, quo in quolibet inſtanti denuo acquirat ipſum mobile omnia indiuiſibilia ſpatij, quæ poteſt ſimul acquirere: ſed mobile quatuor punctorum nō poteſt denuo ſimul acquirere in vno inſtanti pluſquam quatuor pūcta ſpatij: ergo motus, quo ea ſimul denuo acquirit in quolibet inſtanti, eſt omniū velociſsimus. Minorem probo: quia primū punctum mobilis non poteſt moueri ad ſpatiū, cui non ſit applicatū vel immediate perſe, vel ſaltem mediate per aliquod punctū eiuſdem mobilis: ſed ex punctis ſpatij illius palmaris nulli alteri eſt applicatum primum punctum mobilis, niſi primo; cui non ratione ſui immediate, ſed ratione quarti pūcti ipſius mobilis eſt applicatum: ergo ad nullum aliud vltra illud poteſt tranſire in primo inſtanti. Deinde, cum in hoc inſtanti occupet hoc mobile quatuor tantum puncta ſpatij illius palmaris, primum punctum mobilis applicatur tātum quinto ſpatij ratione quarti ipſius mobilis, & ideo in inſtanti ſequenti poterit primum punctum mobilis tranſire ad quintum ſpatij, & non ad aliud vltra illud, & ſic in reliquis inſtantibus.

76 Obijcies: totum mobile nō poteſt è Compluto immediate ſe conſtituere Matriti abſque tranſitu per medium: ergo neque primum punctum huius mobilis poterit immediate poni in primo pūcto ſpatij illius palmaris abſque tranſitu per medium, hoc eſt, abſq; tranſitu per illa tria puncta ſpatij, quæ ſecundum, tertium, & quartū punctum eiuſdem mobilis occupabāt anteā. Nego conſequentiam. Ratio diſparitatis eſt clara ex dictis: quia mobile nō poteſt acquirere præſentias in ſpatio, niſi illi fuerit applicatum ratione alicuius partis, ſeu puncti ſui, cum autē in hoc inſtanti homo exiſtens Cōpluti ratione nullius puncti ſui ſit applicatus Matrito, non poteſt in inſtanti ſequēti ſe ibi conſtituere; ſed opus eſt, quod prius moueatur ad ſpatium immediatum, cui eſt applicatum per vltimum punctum ſui, & inde moueatur ad ſpatium immediatum, vt paulatim percurrendo ſingula ſpatia, Matritum denique perueniat; at vero in noſtro caſu punctum primum mobilis eſt applicatum primo puncto ſpatij palmaris, ſaltē mediate ratione quarti puncti ipſius mobilis, & ideo poteſt tranſire ad illud occupandum, quin prius ſe ſiſtat in tribus punctis ſpatij, quæ occupabant tria alia puncta ipſius mobilis.

77 Inſta-

77 Inſtabis ergo iſtm primum punctum mobilis tranſit de extremo ad extremũ, quin tranſeat per medium, vel quin prius fuerit in medio. Diſtinguo conſequens: tranſit de extremo ad extremum, quin ſit in medio per ſe, vel per aliud punctum eiuſdem mobilis, nego: quin ſit in medio immediate per ſe, concedo cõſequentiam. Sicut enim actio poteſt immediate oriri à partibus agentis diſtantibus à paſſo, ſi aliqua pars eiuſdẽ agentis ſit immediate applicata ipſi paſſo; ita etiam punctum mobilis diſtans ab aliquo ſpatio poterit immediate tranſire ad illud, ſi aliquod punctum eiuſdem mobilis ſit immediate applicatum tali ſpatio.

78 Vt autem prædicta doctrina de mediata applicatione punctorum mobilis magis commendata maneat, neque ab Ariſtotelicis vt Zenoniſtarum commentum reputetur, oſtendan, & meo iudicio clare, eam neceſſario amplectendam ab Ariſt. in motu locali continuo: quia iuxta Ariſt. quando corpus aliquod mouetur cõtinue, ita mouetur, vt in parte temporis acquirat partem ſpatij, & indiuiſibile ſpatij in inſtãti. Ponamus ergo corpus adæquate præſens huic ſpatio, ita vt pars corporis parti ſpatij, & indiuiſibile indiuiſibili reſpondeat: deinde incipiat moueri per ſpatium ſibi proximum. Ita quidem mouebitur, vt indiuiſibile terminatiuum mobilis tranſeat in parte temporis, ad partem ſpatij, qui tranſitus ex eo fiet in parte temporis, & non in inſtanti, quia, cum pars ſpatij acquirenda diuiſibilis ſit, habet partes priores, & poſteriores, quæ acquiri debent ſucceſsiue iuxta ſententiam Ariſt. In inſtanti vero ſequenti iam illud terminatiuum mobilis tranſit de parte ſpatij ad punctum immediatum ipſius ſpatij, quia; cum punctum illud ſit indiuiſibile, non poteſt non acquiri totum ſimul, & ideo in inſtanti debet acquiri. Eodem modo mouetur mobile in reliquis partibus, & in inſtantibus temporis. Hac ratione coordinatur cõtinuatio motus localis apud politiores Ariſtotelis diſcipulos.

79 Ex hâc ergo doctrinâ ſic argumentor: in eo inſtanti, in quo terminatiuum mobilis tranſit ad indiuiſibile ſpatij relinquit aliquã partem ſpatij; eam videlicet, quæ immediata eſt ipſi indiuiſibili ſpatij, quod denuo acquiritur: ergo in eodem inſtanti occupat eam partem ſpatij pars mobilis immediata ipſi terminatiuo. Antecedens eſt certum: quia, cum indiuiſibile terminatiuum mobilis tẽpore antecedenti acquiſierit illam partem, neceſſe eſt, quod in inſtanti hoc eam deſerat, ſi trãſit ad alium locum. Conſequentia non poteſt negari: quia, dum indiuiſibile terminatiuum mouetur ad indiuiſibile ſpatij, non ſeparatur à parte mobilis, quam terminat; ſed, ſicut ante motum immediate illam attingebat, ſic & poſt motum, vt experientiâ conſtat: Si autem in eo inſtanti, in quo terminatiuum mobilis tranſit ad occupandum indiuiſi-

bile

bile ſpatij, pars illi immediata non occuparet partem ſpatij, quā deſerit terminatiuum, neceſſarium eſſet, quod ſeparaterur ab illa, cum pars illa ſpatij mediaret inter partem mobilis, & eius terminatiuum. Pergo: ſed pars ſpatij, quam in eo inſtanti deſerit terminatiuum mobilis, quantumuis minor, & minor ſit, habet duas medietates occupandas ab alijs duabus medietatibus partis mobilis: ergo in eo inſtanti duplex medietas partis mobilis tranſit ad occupandum duplicem medietatem illius partis ſpatij. Quod quidem ſic fiet, vt prima medietas partis mobilis tranſeat ad occupandam primam medietatem partis ſpatij, & ſecunda medietas partis mobilis ad ſecundam medietatem partis ſpatij.

80 Hinc fit, quod, cum prima medietas partis mobilis non præceſſerit immediate applicata primæ medietati partis ſpatij (inter vnam enim, & alteram media erat ſecunda medietas partis mobilis) neceſſarium ſit, quod prima illa medietas partis mobilis tranſeat in eo inſtanti ad partem ſpatij, cui non præceſſerat immediate applicata; ſed tantum media alia ſecunda medietate eiuſdem partis mobilis: ergo in ſententia Ariſtot. admitti debet, quod vna pars mobilis immediate trāſit ad ſpatium, cui non erat antea immediate applicata; ſed tantum mediate, hoc eſt, media aliā parte, cui ipſa eſt vnita. Non ergo exiſtimetur prædicta doctrina Zenoniſtarum cōmētum, imo ex eo debet cū plauſu recipi, quod difficultatem alias inſolubilem clare explicat, & abſorbet omnino.

SECTIO IX.

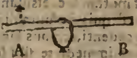
Nonnulla Corollaria.

81 Ex dictis conſtat 1. quo maius fuerit corpus, eo poſſe velocius moueri iuxta ſententiam Zenonis, ſi imprimatur impulſus proportionatus. Ratio eſt clara: quia, quo maius fuerit corpus, eo diſtantiori ſpatio applicabitur primum punctum illius medio vltimo: ergo ad maiorem diſtantiam poterit moueri in quolibet inſtanti. Antecedens eſt certum: quia, ſi corpus fuerit longitudinis palmaris, primum punctum eius medio vltimo applicabitur ſpatio diſtanti ab eodem primō puncto per vnum palmum; ſi vero mobile fuerit longitudinis vnius vlnæ, primum punctum eius ratione vltimi applicabitur ſpatio diſtanti per vnam vlnam ab eodem primō puncto: ergo, ſi quodlibet moueatur velociſsime, dum corpus palmare percurrit vnum palmum ſpatij, corpus vnius vlnæ percurret vlnam ſpatij. Conſtat 2. ſi dentur duo puncta ſeparata à reliquis, & interſe, non poſſe vnum moueri velocius alio, ſi motu cōtinuo quodlibet moueatur: quia, cū quodlibet ex illis ſit applicatum tantū puncto ſpatij ſibi immediato, illud tantùm poteſt acquirere in vno inſtanti, atque adeo neutrum ex illis poteſt plus ſpatij acquirere in eodem tempore.

82 Conſtat tertiò: qua ratiotione fieri poſsit, quod, dum mouetur circulariter rota, pūctà circuli exiſtentis iuxta centrum moueantur tardiùs, quàm puncta circunferentię, quin detur aliqua diſcontinuatio partium in rotâ. Ratio ergo eſt: quia in inſtanti, in quo punctum circuli exiſtentis propè centrum tranſit ad occupandum punctum ſpatij ſibi proximum, pūctum circunferentiæ directè reſpondens puncto illi concentrico tranſit ad occupandum punctum ſpatij ab ipſo diſtans per dimidiū, ſeu vnum palmum (iuxta maiorē, vel minorem circunferentiam rotæ) quia, cum in circunferentia rotæ plura dentur puncta, quam in circulo concentrico, plura puncta ſpatij percurrenda ſunt per circumferentiam, & ideo non poterint moueri ſimul omnia pūncta rotæ, niſi in inſtanti, in quo punctum concentricum acquirit ſpatium ſibi proximum, punctum circunferentiæ acquirat ſpatium à ſe diſtans magis, vel minus, quo maior, vel minor fuerit circunferentia rotæ. Neque enim concedendum eſt, quod aliquando, immotis punctis circuli concentrici, moueatur circunferentia rotæ; nam, ſi id contingeret, linea viridis recta ducta à centro in circunferentiam frangeretur, vel ſaltem curuaretur, quod eſt contra experientiam.

83 Conſtat quartò: cur vnus motus eſſe poſsit velocior alio; &, vnum tempus velocius aliò dici nequeat, etiamſi tempus realiter includat motum ſucceſsiuum. Ratio ergo eſt: quia, vt ſupra diximus diſp. pręcedenti, tempus ſunt partes motus immediate ſibi ſuccedentes, quæ quidem partes in ſententia Zenonis ſingulæ ſeorſim ſumptæ ſunt indiuiſibiles quoad ſucceſsionem. Poteſt autem contingere, quod vnū mobile per quatuor partes motus ſibi immediate ſuccedentes multum percurrat ſpatij; aliud vero parum, quia, vt ex dictis conſtat, poteſt vnum mobile tranſire denuo ad ſimul occupandum unum palmum, dum aliud tranſit ad vnum vel duo tantū pūcta ſpatij acquirenda. Hinc fiet, quod quilibet ex his motib⁹ ęquale tempus conſtituat, quatuor videlicet inſtantium, quorum neutrum citius elabatur, quam aliud, quia in vtroq; immediate ſibi ſuccedunt quatuor illa inſtantia, & nihilominùs vnus motus velocior dicetur, & erit, quàm alius, quia maius ſpatium percurrit cum eâdem ſucceſsione partium. Poterit tamen vnum tempus eſſe longius alio, ſi vltra inſtantia, quæ vnum cōtinet immediate ſibi ſuccedentia, aliqua alia addantur alteri.

84 Hìc ſoluenda eſt obiectio, qua Ariſtotelici videntur ſibi euertere totam doctrinam traditam in hâc ſectione pro explicanda velocitate, & tarditate motus. Argumētor ſic: detur virga in cui⁹ medietate clauus aliquis promineat, deinde immitatur in ferreum anullum, per quem, licet poſsit virga; clau⁹ tamē traiici nō poſsit; deinde

deinde impellatur virga impulſu valde intenſo, vi cuius punctum A. virgæ tranſire debeat immediatè ad punctum B. ſpatij. In hoc caſu, ſi doctrina ſupra tradita eſſet vera, cum clauus ſit affixus puncto A. immediate tranſiret ſimul cum illo ad ſpatium B. quin detineretur ab anulo: at experientia conſtat ſemper detineri ab anulo: ergo, &c. Maior probatur: quia in tua ſententia clauus affixus puncto A. immediate tranſiret ad ſpatium B. quin fieret præſens ſpatio intermedio: ergo non eſſet, cur ab anulo detineretur, cum non eſſet tranſiturus per ipſum.

85 Hæc obiectio male torſit recentiores quoſdam Zenoniſtas. Nihilominùs reſpondeo, quod, vt punctum A. immediatè tranſeat ad punctum B. neceſſariū eſt, quod clauus illi affixus ſecundum partes prominentes fiat in illo inſtanti præſens per replicatas præſentias toti illi ſpatio intermedio. Ne te terreat hoc aſſertum, expecta probationem. Ratio ergo eſt: quia ex vna parte punctum A. virgæ ratione alterius puncti ipſius virgæ, quod immediatum eſt ſpatio B. eſt applicatum mediatè eidem ſpatio, vt ſi impulſus proportionatus imprimatur, immediate tranſeat ad illud occupandum, vt probatum eſt tota hac ſectione: Ex alia vero parte, partes claui prominentes ſupra punctum A. nō poſſunt ratione pūcti virgæ, quod immediatum eſt ſpatio B. mediate applicari ipſi ſpatio, quia illud punctum virgæ ſolum applicat mediate iſti ſpatio ea puncta, quæ illud poſſunt occupare: atqui partes prominentes claui in caſu poſito non occupabunt ſpatium illud B. ſed aliud prominens ſupra illud, & ideo ad hoc, vt moueatur clauus ad illud ſpatium prominens occupandum, neceſſariū eſt, quod aliter applicetur illi vel tempore antecedenti, vel in eodem inſtanti, in quo fit motus: tempore autē antecedenti non eſt applicatus, quia, cum inter partes prominentes claui, & ſpatium prominens ſupra ſpatium B. nihil mediet mobilis, nō eſt aliud, ratione cuius mediate applicetur clauus illi ſpatio: vnde neceſſarium erit, quod in illo inſtanti applicetur per præſentias replicatas in toto illo ſpatio intermedio.

86 Neque videatur abſonū, quod res corporea in aliquo caſu habeat plures præſentias ſimul per ſpatium aliquod continuum, quia in ſententia valde probabili Thomiſtarum aſſerente, animas perfectorum brutorum eſſe indiuiſibiles, neceſſario eſt admittendum, animam corpoream eſſe præſentem ſpatio diuiſibili per præſentias replicatas, quandoquidem tales animæ informant corpus diuiſibile. Secundò, quia in ſententia Ariſt. quando indiuiſibile terminatiuum alicuius mobilis in parte temporis tranſit de indiuiſibili ſpatij ad partem, reuera fit præſens

illi

illi parti, & non aliter niſi per replicatas præſentias, quia, cum ipſum ſit indiuiſibile, non poteſt eſſe in parte diuiſibili ſpatij quantumuis minori, & minori, niſi ſit præſens omnibus eius partibus, hoc autem qua ratione fiet niſi per præſentias replicatas? nulla ergo repugnantia erit in eo quod in inſtanti, in quo punctum A. virgæ tranſit ad punctum B. ſpatij, partes prominentes claui fiant ſimul pręſentes in illo ſpatio intermedio prominenti ſupra ſpatium occupatum à virgâ.

87 Addo, non ſolùm non repugnare tales præſentias replicatas; ſed neceſſario eſſe concedendas in caſu poſito: quia ex vnâ parte clauus ille debet moueri ad motum virgæ, cui eſt affixus, vt per ſe patet; atque adeò cum impulſus impreſſus virgæ ſit talis vt ratione illius debeatur ipſi virgæ immediatus tranſitus de puncto A. ad punctum B. neceſſarium eſt, quod clauus immediate tranſire debeat ab ſpatio prominente ſupra punctum A. ad ſpatium prominens ſupra punctum B. ex alia verò parte, cum clauus non præceſſerit, neque immediate, neque mediate applicatus illi ſpatio, eſt neceſſarium: quod ſaltem in eo inſtanti applicetur: atqui hoc aliter fieri non poteſt, niſi ſimul fiat præſens toti illi ſpatio intermedio: ergo concedenda eſt illi talis præſentia. Tranſacto verò motu pereunt eæ præſentiæ replicatæ, vel quia non perſeuerat impulſus, qui eas producebat; vel quia ſi perſeuerat transfert mobile ad ſpatium immediatum, in quo alias replicatas pręſentias producit; vel deniq; quia ceſſat iam finis conſeruandi eas præſentias: neq; enim ex alia cauſa productæ ſunt, niſi vt clauus in eo inſtanti applicetur ſpatio B. cui præſens fieri debet hic & nunc: cum autem iam acquiſierit præſentiam in illo ſpatio, ad cuius conſeruationé non ſunt iam neceſſariæ cęteræ præſentiæ, ceſſabit conſeruatio earum.

88 Ex dictis apparet ratio, cur in caſu poſito detineatur clau• ab anulo exiſtente in medio illo ſpatio. Ratio enim eſt: quia, cũ clauus, vt immediate tranſeat à puncto A. ad punctum B. debeat fieri præſens ſimul toti illi ſpatio, & ab anulo impediatur, ne fiat præſens illi parti ſpatij, quã occupat ipſe anulus, quia penetrari non poteſt cum illo, fit, vt illic detineatur mobile, neque vltra progrediatur, etiamſi impulſus ſit talis, qui, ſi non eſſet illud impedimétum, proueheret mobile ad ſpatium diſtantiùs. Ex quo poſſunt ſolui alia ſimilia argumenta.

89 Hæc ſunt, quæ adduci poſſunt pro tuenda Zenonis ſententia, quæ quidem & intelligibilem eam reddunt & valde probabilem. Nihilominus, quia Magiſtri noſtri ſemper adhæſerunt Ariſtoteli, in re præſenti eidem adhæreo, & ideo breui ſubijciam, qua ratione defendi poſſit eius ſententia.

(.?.)

SECTIO X.

Qua ratione tueri debeat Ariſtotelis ſententia.

90 Eius roboris ſunt argumenta, quæ cõtra ſucceſsionem partium infinitarum continui ſucceſsiui obijciunt Zenoniſtæ, vt inſolubilia eſſe fateatur maior, & nobilior pars ſectatorum Ariſtotelis, neque mihi apparet via, qua, vel apparenter ſolui poſsint iuxta communem philoſophandi modum, ideo alia eſt nobis ineunda, quæ licet non trita; expeditior tamen eſt. Dico ergo in continuo ſucceſsiuo, quale eſt tempus, & motus localis, non eſſe concedendas partes, quæ de facto ſint priores; & poſteriores in infinitum, & ideo non dari de facto infinitas partes proportionales ſibi ſuccedentes; ſed tantum dari partes ſibi ſuccedentes, quæ licet de facto ſint finitæ, virtualiter tamẽ ſunt infinitæ. In hoc adſertum facile conſentient hi authores, qui in continuo permanente aſſerunt non dari infinitas partes actu; ſed ſolum in potentiâ: hos impugnat P. Hurtad. hîc ſect. 1. Pro eo etiam adduci poſſunt ſapientiſsimi recẽtiores, qui, vt teſtatur P. Arriaga hîc numer. 102. etiam ſi admittant continuũ permanens ex partibus infinitis, ſucceſsiuum tamen ex ſolis indiuiſibilibus conſtituunt, qui quidẽ in re à nobis non diſſentiunt.

91 Sic rem explico: motus localis, ex quo tempus coaleſcit (& ideo quidquid in hac parte de illo dixerim, dictum puta de tempore), etiamſi ſpatium infinitis cõſtet partibus proportionalibus, non poteſt ita peragi, vt ſucceſsiue vnã poſt aliam omnes percurrat, vt probant argumenta facta ſect. 6.; atq; adeo ita ſtatuendus eſt, vt plures partes ſimul tranſiliat eo modo, quo ſect. 8. philoſophati ſumus iuxtà ſententiam Zenonis ad explicandam velocitatem, & tarditatem motus. Itaque mobile ſic ſpatium in infinitũ diuiſibile percurrit, vt ſemper denuo acquirat aliquam partem aliquotam totam ſimul, maiorem vel minorem pro maiori, vel minori impulſu, quo agitatur.

92 Declaratur exemplo: detur mobile palmare, in quo quatuor partes æquales numeremus, & quarta illius ſit applicata ſpatio alteri palmari, in quo alias quatuor partes numeremus. Hoc mobile poteſt taliter impelli vt quarta pars illius fiat ſimul præſens ſecundum ſe totam primę parti ſpatij: deinde immediatè poſt fiat ſimul præſens ſecundum ſe totã ſecundæ parti ſpatij, & ſic in poſterum, donec totũ ſpatium percurrat. Ita tamen hoc fieri debet, vt, quo tempore tranſit quarta pars mobilis ſecundum ſe totã ad ſimul occupandã primã partẽ ſpatij, trãſeat etiam immediatè tertia pars mobilis ad partẽ ſpatij, quã relinquit quarta pars ipſius mobilis, & ſic de reliquis. Si autẽ impulſus ſit minor, alia pars mobilis minor fiet pręſens ſimul ſecundũ ſe totam alteri parti minori ſpatij, & cũ nulla

ſit

ſit pars determinata ſpatij, ita mi nima, infra quam non poſsit aſsignari alia minor, nulla poteſt acquiri tota ſimul, infra quam non potuiſſet alia determinata minor, tota ſimul acquiri.

93 Hinc fit, quamlibet ex iſtis partibus motus non habere actu partes ſibi ſuccedentes, quia quælibet ex illis eſt ſimultaneus tranſitus ad partem aliquotam ſpatij, ſiuè magnam, ſiuè paruam, & ideo quæuis ex illis reuerà eſt formaliter inſtantanea, & indiuiſibilis ſecundum partes ſucceſsiuas; virtualiter vero quælibet eſt diuiſibilis in infinitum, quia quæuis ſimul tranſit ad partem ſpatij, ad quam poſſet eſſe tranſitus ſecūdum partes minores, & minores in infinitum, ita vt nulla pars determinata ſpatij denuo acquiratur tota ſimul, quā nō potuiſſet acquiri alia determinata minor, v.g. medietas illi' prioris: deinde medietas illi' medietatis, & ſic in infinitū. Iuxta hunc autem philoſophandi modum rectè poteſt dici quod aliqua producantur in tempore, & aliqua in inſtanti: ea enim dicentur produci in inſtanti, quæ ſecundum ſe tota producantur ſimul; in tempore vero dicentur produci ea, quorū partes ſucceſsiuè defacto producuntur, quia, cum tempus vt tale inuoluat neceſſario partes motus immediate ſibi ſuccedentes, nō dicentur defacto produci in tēpore, niſi quæ defacto producuntur ſucceſsiuè. Hæc de continuo ſucceſsiuo, ex quibus conſtat, qua ratione componenda ſit velocitas & tarditas motus iuxta hunc modum philoſophandi; eodem enim modo componenda eſt, ac in ſententia *Zenonis*.

94 Circa continuum permanens eſt minus difficilis ſententia Ariſtot. quia licet nullum habeat argumentum quod illam conuincat, ea tamen, quæ cōtra illā obijciuntur, non difficile ſolui poſſunt. Ad primum argumentum adductū ſect. 5. reſpondetur, vt ibi. Ad id vero, quod primo adducitur contra ſolutionem, reſpondeo, non eſſe petitionem principij, quia ibi aſsignatur continui definitio tradita ab Ariſt. & admiſſa ab Scholaſticis, quâ poſitâ neceſſarium eſt, quod Deus non poſsit ſeparare à partibus omnia indiuiſibilia. Vndè ſi aliunde non ſumatur medium ad eandem definitionem debellādam nullius momenti erit argumentatio. Ad ſecundum eodem numero adductum contra eandem ſolutionem, dico, quamlibet partem poſſe comparari, & cum indiuiſibilibus, quæ in ſe continet, & cum indiuiſibilibus, per quæ continuatur cum alijs partibus à ſe diſtinctis. Ab his diſtinguitur adæquate, & ideo poteſt ab eis actu ſeparari; ab illis vero non diſtinguitur adæquatè, niſi tanquam includens, & incluſum, & ideo non poteſt dari ſine illis, quia, cum ſint de intrinſecâ ratione huius partis, illis ablatis non poteſt non auferri hæc pars.

95 Ad id verò, quod adducitur nu. ſeq. reſpōdeo, Deū cognoſcere omnia indiuiſibilia eſſe realiter di-

ſtincta à partibus, attamen non cognoſcit omnia eſſe eodem modo diſtincta. Quædam enim videt diſtingui à partibus tanquam incluſum ab includente v. g. indiuiſibilia, quibus copulantur partes palmi interſe, diſtinguuntur ab ipſo palmo tanquam incluſum ab includente: alia vero videt Deus diſtingui à partibus adæquatè tanquam quid illis extrinſecum, ea videlicet, quibus hæc pars cum alterâ copulatur. Hinc fit, Deum nullam partem agnoſcere omninò indiuiſibilem, quia nullam videt, quæ non includat aliqua indiuiſibilia. Ad confirmationem reſpondeo, Deum cognoſcere quanlibet partem vniri immediatè cum altera, non ſecundum ſe totam; ſed ſecundum aliquid ſui, diuiſibile quidem, non tamen adæquate diſtinctum ab omnibus indiuiſibilibus, quia, cum Deus cognoſcat res, vt ſunt in ſe, rectè cognoſcit, hanc partem vniri cum aliâ ſecundum aliquid ſui tali ratione, vt nulla poſsit aſsignari, ita minima, quæ ſecundum ſe totam vniatur; ſed ſemper ſecundum aliquid ſui. Nec propterea dicenda eſt hæc pars vniri alteri ratione indiuiſibilium, quæ in ſe continet; ſed ratione alicuius diuiſibilis minoris, & minoris, &c. quod tamen in ſe contineat aliqua indiuiſibilia.

96 Ad ſecundum argumentum Zenonis adductum ibi numero ſequenti reſpondetur, vt ibi, nempè partes proportionales infinitas non conſtituere extenſionem ſimpliciter infinitam, quia ſunt indeterminatæ, & incluſæ in partibus aliquotis finitis, & licèt ſingulæ diuerſum locum occupent, ita vt non poſsint pertranſiri, ſi qualibet ſeorſim vna poſt aliam ſucceſſiue percurratur, tamen quia hæ partes loci ſunt etiam indeterminatæ, & incluſæ in alijs partibus determinatis, & finitis, poſſunt percurri ratione partium determinatarum eo modo, quo diximus loquentes de ſucceſsiuis. Ad inſtantiam ibi adductam contra hanc ſolutionem fateor, Deum videre vnioné partis A. & nō attingere immediatè aliquod ex indiuiſibilibus incluſis in parte B., cui vnitur; ſed aliquid antecedens ea omnia indiuiſibilia; videt tamen illud non eſſe determinate aſsignabilé ſeorſim ab omnibus indiuiſibilibus, & ab omnibus alijs partibus, quia Deus debet videre illud, vt eſt in ſe, & in ſe eſt inaſsignabile vt conſtat ex dictis.

97 Ad confirmationem fateor, quod, ſi continuum ex ſolis indiuiſibilibus conſtans haberet actu infinita, eſſet infinite extenſum ſimpliciter loquendo: nego tamen eſſe infinite extenſum continuum conſtans ex partibus proportionalibus infinitis. Diſcrimen eſt: quia in primo caſu quodlibet punctū additū reliquis redderet continuum determinate maius, & ideo ſi ea eſſent infinita conſtituerent extenſioné ſimpliciter infinitam: at vero partes proportio-

portionales ſingulæ ſeorſim ſumptæ non reddunt continuum determinatè maius; ſed indeterminate, & ideo non conſtituunt extenſionem infinitam ſimpliciter. Neque eſt verum id, quod ibi additur, nempè, quod quæuis pars proportionalis ſeorſim ſumpta maiorem addit extenſionem continuo, quam adderet indiuiſibile determinatum: quia hoc quod eſt eſſe maius, & minus non poteſt dari niſi inter extrema, quorum quodlibet eſt determinatum: maius enim alio dicitur, quod excedit terminum alterius; non autem poteſt dari talis exceſſus inter illa, quorum magnitudo non eſt determinata, neque aſsignabilis vllo modo.

98 Obijcies: ſi ponatur corpus perfectè ſphæricum ſupra perfectè planum tangit illud in puncto; ſi enim in parte tangeret, iam ea pars, vt potè quæ adæquaretur cum parte plani, haberet aliquam planitiem, & ideò corpus non eſſet perfectè ſphæricum: deinde ſi tale corpus ſphæricum circumuoluatur motu continuo ſupra perfectè planum, ſemper illud tanget in puncto propter rationem proximè traditam: ergo neceſſarium eſt, quod tale corpus conſtet punctis, quorum quodlibet ſit immediate poſt aliud. Reſpondetur, quotieſcunque quieſcit corpus illud rotundum ſupra planum, tangere illud in puncto: at vero quando mouetur, illud tangere aliquando in parte inadæquate, & indiuiſibiliter, vt aiunt Ariſtotelici. Eſt dicere: ita tangit pars corporis ſphærici partem plani, vt nulla poſsit aſsignari pars ita minima, quæ tangat illud adæquate ſecundùm ſe totam; ſed tantum inadæquate ſecundum aliquid ſui.

99 Duo hìc aduerterim. Primum eſt, in ſententia Ariſtot. nunquam concedendum eſſe dari poſſe aliquam partem proportionalem, & indeterminatam non incluſam in aliquotâ; alioqui iam illa eſſet indeterminata, & determinata. Indeterminata, vt ſupponimus. Determinata, quia, cum eſſet ſeiuncta ab alijs partibus, poſſet determinari, & aſsignari magnitudo eius, nam Deus rectè cognoſceret hucuſque peruenit hæc pars, & non vlterius, quod eſt proprium partis determinatæ. Secundum eſt, ea, quæ hucuſque dicta ſunt tam in ſententia Zenonis, quam Ariſtotelis intelligenda eſſe non ſolum de quantitate, materiâ primâ, & formâ ſubſtantiali diuiſibili; ſed etiam de accidentibus diuiſibilibus, ſiuè quoad intenſionem, ſiuè quoad extenſionem. Hæc enim omnia in ſententia Zenonis conſtant punctis; in ſententia vero Ariſtotel. conſtant partibus in infinitum diuiſibilibus. Deinde, quod dictum eſt in vtraque ſententiâ de motu locali, intelligẽdum eſt de reliquis motibus ſucceſsiuis eâ ratione, quâ ſucceſſiui ſunt.

DISPVTATIO XXVI.

De terminis magnitudinis,& paruitatis: ac de inceptione, & deſitione rerum.

HÆc omnia facile expediuntur in ſententia Zenonis, dicam tamen, quid dicendum ſit iuxta Ariſtotelis ſententiam.

SECTIO I.
An viuentia habeant terminos magnitudinis,& paruitatis?

1 TERmini magnitudinis & paruitatis viuẽtis dicuntur illi, quos trãſilire nõ poteſt ipſum viuẽs. Rogamus ergo in prę ſenti: an viuens ex natura rei certam magnitudinem requirat, vltra quam in maiori quantitate nõ poſsit conſeruari? &, an ad eam poſsit peruenire paruitatem, infra quam in minori quantitate nõ poſsit conſeruari? Pro cuius declaratione.

2 Noto, duplicem eſſe terminũ tam magnitudinis, quam paruitatis: intrinſecum videlicet, & extrinſecum. *Intrinſecus magnitudinis* eſt illa quantitas, in qua res ita poteſt conſeruari, vt in maiori nõ poſsit: *intrinſecus vero paruitatis* illa quantitas, in qua ita res conſeruatur, vt nequeat in minori. Ille dicitur *maximum quod ſic*, quia eſt maxima quantitas, in qua poteſt conſeruari res: iſte vero nempe terminus intrinſecus paruitatis, dicitur *minimum quod ſic*, quia eſt minima quantitas earum, ſub quibus res poteſt conſeruari, ita vt ſi aliquid decreſcat quantumuis minimũ, ſtatim res pereat. *Terminus extrinſecus magnitudinis* eſt ea quantitas, quam prę magnitudine non poteſt res attingere; ita tamen, vt quanlibet minorem poſsit. Iſte terminus dicitur, *minimum quod non*, quia earum quantitatum, ad quas præ magnitudine non poteſt res peruenire, hæc eſt minima. *Terminus extrinſecus paruitatis* eſt ea quantitas, in qua, ratione paruitatis non poteſt conſeruari res, bene tamen in quanis maiori: dicitur *maximũ quod non*, quia earum quantitatum, in quibus res non poteſt cõſeruari ratione paruitatis, ea eſt maxima. Rogamus ergo: an viuẽs habeat terminos, & quos?

3 Conueniunt Doctores apud P. Rub. lib. 1. Phyſic. cap. 4. q. 1. viuentia in prima ſui generatione petere ſibi terminos aliquos tã magnitudinis, quã paruitatis. Huius non leue fundamentum eſt experientia; qua conſtat, nullum vnquam hominem natum fuiſſe formica minorem, neque ingenti ſaxo maiorem (Et idem eſt debita proportione in reliquis animalibus, & viuentibus) Signum ergo eſt, hæc omnia certam magnitudinẽ, & paruitatẽ requirere ex natura ſua. Ratione facile ſuadetur primò de *terminis paruitatis*: quia viuentia eas habent operationes, ad

quas

quas determinata exigũt organa, & inſtrumẽta, ſine quibus ſuas operationes nõ poſſunt exercere: poteſt autem adeo parua eſſe quantitas; vt in illa non poſsint tot inſtrumenta compingi: qua enim ratione in quadam athomo formari poterunt caput, brachia, pedes, ſtomachus, & alia plura, quæ ad exercendas operationes homini neceſſaria ſunt? Deinde debent habere *terminos magnitudinis*: tũ quia viuentia ex natura rei formari debent intra vterum maternum, à quo capi non poſſunt in maiori, & maiori magnitudine, vt conſtat: tum etiam, quia omnia membra opem ſibi mutuo ferunt ad exercẽdas proprias operationes, quam quidem ferre ad inuicẽ non poſſent, ſi propter nimiam lõgitudinem multum diſtarẽt inter ſe: ergo viuentia requirunt ex natura rei terminos *magnitudinis* & *paruitatis*.

4 Sed quid? erunt ne hi termini *intrinſeci*, an *extrinſeci*? In ſententia Zenonis aſſerentis continuum ex ſolis indiuiſibilibus reſultare, facile ſoluitur hæc difficultas; quia, eo ipſo quod ſint determinati, erũt determinati *intrinſece*, & *extrinſece*. Ponamus enim *terminum extrinſecum paruitatis* eſſe decem puncta, ita vt in illis non poſsit conſeruari viuens; bene tamen in quauis maiori quantitate: poterit quidem cõſeruari in vndecim punctis, quæ erunt *terminus intrinſecus paruitatis*, quia ita in illis poteſt conſeruari viuens, vt nullatenùs poſſit in minori quantitate: ergo iam habebit viuens decem puncta, quę ſint *terminus extrinſecus paruitatis*, & vndecim, quæ ſint *terminus intrinſecus*. Eodem modo poteſt fieri argumẽtum circa magnitudinem.

5 In ſententia vero Ariſtotelis componente continuum ex infinitis partibus non poſſunt hi duo termini coniungi. Nam ponamus, *terminum extrinſecum magnitudinis* eſſe vlnam, ita vt in illa non poſsit viuens produci; poſsit tamen in quâlibet quantitate minori. In hoc caſu nulla poteſt determinari quantitas intra vlnam, quæ ſit *terminus intrinſecus magnitudinis*: quia viuens poteſt produci in qualibet minori quantitate infra vlnam: ſed, qualibet parte aſsignatâ infra vlnam, reſtant infinitæ partes ſupra illam partem aſsignatam vſque ad complementum vlnæ: ergo in illis poterit conſeruari viuens, dummodo non perueniat ad integram vlnam: ergo pars illa præfixa, & aſsignata non eſt *maximum quod ſic* viuentis; ac per conſequens, neque *terminus intrinſecus magnitudinis*. Idem argumentum poteſt fieri circa terminos paruitatis.

6 Eſt ergo difficultas: vtrum, in ſententia Ariſtot. viuens requirat terminos *extrinſecos*; vel potiùs *intrinſecos* tã *magnitudinis*, quam *paruitatis*? Circa quã, exiſtimo, viuens requirere *terminos intrinſecos magnitudinis, & paruitatis*. Mouecr: quia, ſi requireret ex-

trinſecos, pomus, *termin extrinſecũ magnitudinis* ad productionẽ viuẽtis eſſe vlnam, & eam applicari viſceribus maternis: certè mater, vt potè quæ ad actionem concurrit vt agens naturale, quod operatur in quantum poteſt, ita introducet animam fœtus in eâ vlnâ, vt ſolum pars aliqua indeterminata illius maneat non animata, quandoquidem, licèt non poſſit animare totam vlnam, poteſt tamen quamlibet minorem quantitatem. Vel ergo illa pars indeterminata materię manet cum aliqua forma, vel non. Si hoc: ergo contra omnes concedis, dari naturaliter aliquam partem materiæ abſque vllâ formâ. Si dicas primũ: ergo illa pars indeterminata materiæ informatur aliquâ parte indeterminata formæ, quia forma proportionari debet cum ſubiecto: ergo datur de facto aliqua pars indeterminata, & proportinalis formæ, quæ non includatur in aliquâ determinatâ, ſeu aliquotâ. Probo hanc conſequentiam: quia ibi nulla alia pars illius formæ datur niſi ea, quæ informat partem illam indeterminatam materiæ: ergo non datur aliqua pars determinata formæ, in qua illa indeterminata ipſius formæ includatur: id autem eſt contra omnes Ariſtotelicos, vt notauimus in fine diſp. præcedentis.

7 Si autem dicas, neceſſariò relinquendam eſſe ſine animâ in eo caſu partem aliquam determinatam. Hinc fiet, viuens non poſſe animam introducere niſi in reliquis partibus præter illam: ergo cum reliquæ partes conſtituãt determinatam magnitudinẽ, iam requiret ad introducendam animam *terminos intrinſecos magnitudinis*. Prædictum argumentum probat, viuens in primâ ſui productione requirere *terminos intrinſecos magnitudinis*. Poteſt vero eodem modo probari eoſdẽ terminos requirere poſt primam productionem. Nam, ſi iam deueniſſet homo ad magnam aliquam quantitatẽ, & applicaretur illi alimentum, quod, ſi vniretur cum viuente præexiſtente, conſtitueret *terminum extrinſecum magnitudinis*; tunc viuens per nutritionem poſſet conuertere in propriã ſubſtantiã totum illud alimentũ præter partem aliquam indeterminatã illius, vt cõſtat ex ratione proxime facta circa primam productionem ipſius viuentis.

8 De *termino paruitatis* probatur, quod nõ poſsit eſſe *extrinſecus*: quia demus, digitalem quãtitatem eſſe *terminum extrinſecũ paruitatis* viuentis, in qua nõ poteſt produci, poteſt tamen in qualibet maiori: vel ergo iſta quantitas eſt ſufficiens, vt in ea formentur determinata organa, & inſtrumẽta viuẽtis; vel nõ eſt ſufficiens. Si primum: ergo poterit in eâ introduci forma viuentis (intellige in materia extenſa per hanc quãtitatem) & erit *terminus intrinſecus illius*. Si nõ eſt ſufficiens: ergo neq; fiet ſufficiens per quodcũq; augmentum, niſi ſit determinatum, quia quantitas determinata

non

non poteſt per augmentum inde-terminatum euehi ad conſtituenda organa determinata, quæ ipſa, ſine augmēto illo indeterminato non poterat conſtituere; nam indeterminatum additum determinato non poteſt facere cum illo nouum determinatum, vt per ſe patet. Si autem id, per quod fit ſufficiens quantitas digitalis ad determinata organa, eſt determinatum; ex illo, & quantitate digitali reſultabit *terminus intrinſecus paruitatis*; quia in illa quantitate, & non in minori poterit produci viuens. An vero in primâ viuentis generatione omnes partes animæ introducantur ſimul in materia iam diſpoſitâ ad omnes; vel ſucceſsiue vna poſt aliã? dicemus, in lib. de Gen. diſp. 7. ſect. 2.

SECTIO II.

An non viuentia habeant terminos magnitudinis, & paruitatis.

9 CErtum eſt apud omnes, non viuentia nō habere *terminos magnitudinis*, quatenus eſt ex ſe: nam, licèt defacto omnia intra cæli ambitum contineantur; nihilominus, ſi igni (& idem eſto de alijs) applicaretur pabulum vltra cælum ſine termino, creſceret ſine termino, vt ex ijs, quæ vidimus, poſſumus colligere. Et ratio eſt: quia, cùm ſingulæ partes non egeāt mutuâ ope aliarum, vt proprias eliciant operationes; ſed quælibet, ſi ſint certæ magnitudinis, poſsint ſe ipſis ſuas functiones obire, non eſt neceſſarium, quod non multum inter ſe diſtent.

Difficultas ergo ad *terminos paruitatis* reuocatur: an videlicet ſit aliqua quãtitas, ſeu materia adeò exigua, vt in illa non poſsit ignis produci, aut conſeruari? vel potius poſsit in quâlibet quantumuis minimâ?

10 Prima ſententia aſſerit, non viuentia habere terminos paruitatis. Ita Durand. Capreolus, & alij, quos referunt P P. Cónimbr. lib. 1. Phiſic. cap. 4. quæſt. 1. artic. 7. Probatur 1. quia omnis forma ſubſtantialis petit determinatas diſpoſitiones ad ſui productionem, & conſeruationem: ſed vna ex diſpoſitionibus eſt quantitas: ergo petit determinatam quantitatem. Secundò: quia vnũquodque eſt propter operari, vt docet Ariſt. 2. de cælo cap. 3. text. 17. ſed ignis non poteſt operari in quauis minimâ quantitate: ergo neq; eſſe.

11 Vera ſententia eſt, non viuentia nō habere terminos intrinſecos paruitatis. Ita Scotus in 2. diſtinct. 2. quæſt. 9. Ocham, in 2. diſtin. 18. & nonnulli recentiores. Probatur: quia ignis in quâuis minimâ quantitate poteſt operari ex naturâ rei: ergo & conſeruari. Probatur antecedens. quia ignis quãtumuis minimus habet virtutem intrinſecam, quæ, ſi coniungatur cum alio igne maiore, operabitur ſimul cum illo: ſed non repugnat ex naturâ rei, quod coniungatur cum alio maiori; quia naturaliter fieri poteſt, quod iuxta hunc minimum ignem, alius producatur maior, vel aliunde adducatur: ergo,

non-

non repugnat ex naturâ rei, quod ignis quantumuis minimus operetur: ergo nullum eſt caput, ex quo non poſsit conſeruari ignis in minori, & minori materiâ: nam, ſi aliquod eſſet, maximè, quia non poſſet operari ex natura rei.

12 Dices: ex hac doctrina ſequitur, quod in prima generatione viuentis (ad quam non diſponuntur ſimul omnes partes materiæ) pars animæ reſpondens parti materiæ primo diſpoſitæ, poſsit introduci in illa, antequam diſponantur reliquæ reſpondentes reliquis partibus animæ: hoc non admittimus in lib. de Gen. ergo, &c. Sequela probatur: quia ea pars animæ primò producta poſſet ex natura rei coniungi cum reliquis ad operandũ: ergo poſſet operari ex natura rei, ac per conſequens produci, vt conſtat ex dictis. Antecedens probatur: quia generans poteſt ex natura rei diſponere in durationibus ſequentibus reliquas partes materiæ, & in eas inducere reliquas partes animæ ad operandum, etiamſi vna producatur ſola.

13 Hîc ſunt duo diſtinguẽda, & quod ea pars animæ, quæ primo produceretur, poſsit coniungi cũ reliquis in ea duratione, in qua diſponitur pars materiæ illi reſpondens; &, quod poſsit coniungi in duratione aliqua ſequenti. Hoc ſecundum fieri poteſt ex naturâ rei, & ideò ex naturâ rei poteſt produci ea pars animæ, quando reliquæ partes materiæ ſint diſpoſitæ ad reliquas partes animæ recipiendas. Primũ vero non poteſt contingere ex naturâ rei; quia, cũ reliquæ partes formæ non poſsint introduci, niſi in materiâ diſpoſitâ, & hæc ex naturâ rei non poſsit diſponi ſimul ſecundùm omnes partes, fit, vt in ea duratione non poſsit ea pars animæ ex natura rei coniungi cum reliquis, ſine quibus operari nequit, ac per conſequens neque poſsit produci ex natura rei iuxta dicta. At non viuentia in quacunque duratione producantur, poſſunt ex natura rei coniungi cum agente, cum quo operentur, vt cõſtat ex probatione noſtræ concluſionis, & ideo poſſunt produci ex natura rei in quantumuis minima materia.

14 Inſtabis: poteſt contingere, quod, quãdo parua materia diſponitur ad generationẽ ignis, longe diſtent alij, cum quibus coniungendus eſſet ad operandum: ergo iam in eo caſu nõ poterit generari ignis in ea parua materia pro ea duratione, quia pro eâ duratione non poſſunt ex natura rei appropinquari illuc reliqui ignes. Fateor, id poſſe cõtingere; at id continget non quidem ex vi naturæ (neque enim vlla eſt cauſa naturalis ex ſe petens, quod, quando parua illa materia diſponitur, procul ſint reliqui ignes, aut alia agentia, cum quibus coniungi poſſet ille denuo generãdus) ſed omnino per accidens continget diſtantia reliquorũ agentium, & ideo non repugnat ex natura rei abſolute loquẽdo, quod tũc operetur ille ignis in parua materia. At vero quod attinet ad viuentia ex propria natura agen-

agentis naturalis oritur, quod in ea duratione, in qua diſponitur pars prima materiæ, non poſsint diſponi reliquæ requiſitæ: atque adeo per ſe eſt impoſsibilis ex natura rei operatio partis animę pro ea duratione.

15 Ad primam rationem oppoſitæ ſententiæ reſpondeo, diſtinguendo maiorem: omnis forma ſubſtantialis petit diſpoſitiones determinatas quoad intenſionē, concedo: quoad extenſionem, nego maiorem. Alioqui etiam requireret quantitatem determinatam ſecũdum magnitudinem. Quod non admittunt aduerſarij. Ad ſecundam rationem diſtinguo minorem: ignis in quâuis minimâ quãtitate nõ poteſt operari ſe ſolo, cõcedo: in cõſortio alterius, nego minorē. Et deinde nego conſequentiã: quia ad hoc, vt conſeruari poſsit ex naturâ rei, neceſſarium non eſt, quod ſe ſolo poſsit operari; ſed ſufficit quod naturaliter poſsit coniungi cũ alio, cũ quo poſsit operari. Id nobis conſtat ex potentia viſiuâ; quæ licet ſe ſolâ non poſsit elicere viſionē ſine ſpecie obiecti; nihilominus cõſeruatur in rerũ naturâ, quia naturaliter poteſt coniungi, cum ſpecie obiecti, in conſortio cuius elicit viſionē ipſius obiecti.

SECTIO III.

De inceptione, & deſitione rerum.

16 IN ſententiâ componente continuũ ex ſolis indiuiſibilibus, imo & in ſententiâ Ariſt. ſi ſucceſsiuâ cõponantur eo modo, quo diximus diſp. præced. ſect. 9. nullã difficultatē habet præſens diſceptatio: quia, ſi tēpus ſolũ ex indiuiſibilibus coaleſcit, neceſſarium erit, quod quæcũq; incipiunt, incipiant in inſtanti; &, quæ deſinunt, deſinãt in inſtãti. Eſt tamē hoc diſcrimē inter permanētia, & ſucceſsiua, quod ſucceſsiua nõ incipiũt in vno inſtãti ſecundũ omnes ſuas partes; ſed in diuerſis inſtantibus diuerſas obtinent partes: permanētia vero incipiunt in inſtanti ſecundũ ſe tota. Idē dicito quoad deſitionē: ſucceſsiua enim non poſſunt deſinere ſecundũ ſe tota in vno inſtanti; ſed in pluribus, vt per ſe conſtat. Permanentia vero, ſi ſint omnino indiuiſibilia, deſinent ſecundũ ſe tota in vno inſtãti, vt patet; ſi vero fuerint diuiſibilia: vel partes eius ſunt talis naturæ, quæ nõ poſsint ſingulæ ſine alijs conſeruari, quales ſunt partes viuentis; & in tali caſu omnes deſinunt ſimul in vno inſtanti; vel ſunt talis naturæ, quæ ſeorſim conſeruari poſsint; &, in hoc caſu aliquando deſinunt in pluribus inſtantibus, ſicut ſucceſsiua, vt contingit in calore, qui ſucceſsiue corrumpitur à frigore; aliquando vero deſinunt in vno inſtanti, quod tunc contingit, quando cauſa corrumpens petit, quod ſimul pereant ſecundũ ſe tota. Id quod aliquando contingere, dicemus in lib. de Generat. diſput. 5. Hæc iuxta ſententiam Zenonis.

17 Si vero continuũ ſucceſsiuũ, vt eſt tempus, componatur ex infinitis partibus proportionalibus ſibi ſuccedentibus, & per inſtantia copulatis, eſt magna difficultas circa inceptionem, & deſitionem

rerum

rerum. Pro cuius declaratione nota, inceptionẽ (iuxta hanc ſententiam) aliam eſſe in inſtanti; aliam in tempore. Quæ incipiunt in inſtanti, dicuntur incipere per *primum ſui eſſe*, quia in eo inſtanti eſt verum dicere: *Nunc eſt res, & immediate anteà non erat.* Dicuntur etiam incipere *intrinſece*, quia illud inſtans, in quo determinate poteſt primo aſsignari eorum exiſtentia, eſt intrinſecum durationi rei (ſumo durationem non præciſe pro perſeuerantia in eſſe; ſed pro quacunque coexiſtẽtia, cum tempore) Quæ incipiũt in tempore, dicuntur incipere *per vltimum ſui non eſſe*, quia, cum in tempore nulla pars detur prima, ante quam alia non fuerit, non poteſt determinate aſsignari eorum inceptio in tempore; ſed ſolùm in inſtanti immediate antecedente, in quo eſt verum dicere: *Nunc non eſt res, & immediate poſt erit.* Id autem dicitur per *vltimum ſui non eſſe*, quia inceptio rei aſsignatur determinate in inſtanti, quod eſt vltima duratio non eſſe, ſeu carentiæ ipſius rei. Præterea hic dicitur modus incipiendi *extrinſece*, quia eius inceptio determinate aſsignatur in inſtanti, quod eſt extrinſecum durationi rei.

18 Deinde modus deſinendi eſt etiam duplex. Alius in inſtanti; alius in tẽpore. Quod deſinit in inſtanti dicitur deſinere *per primum ſui non eſſe*, quia in eo inſtanti eſt verum dicere: *Nunc primò non eſt res, & immediate antea erat.* Dicitur etiam deſinere *extrinſece*, quia eius deſitio determinate aſsignatur in inſtanti, quod non pertinet intrinſece ad durationem rei. Quod deſinit in tempore dicitur deſinere, *per vltimum ſui eſſe*, quia eius deſitio determinate aſsignatur in inſtanti, quod eſt vltimum durationis rei, in quo eſt verum dicere: *Nunc eſt res, & immediate poſt non erit*; & ideo iſte dicitur modus deſinendi *intrinſece*, quia deſitio determinate aſsignatur in inſtanti, quod pertinet intrinſece ad durationem rei deſinentis.

19 Iſti termini incipere, & deſinere *Intrinſece, & extrinſece: Per primũ ſui eſſe, & Per vltimũ ſui non eſſe, &c.* inuenti ſunt ad rem alias claram obtenebrandam omnino; neque explicant omnes modos incipiendi, & deſinendi, vt probabo in lib. de Generat. diſput. 5. ſect. 3. Vide, quæ ibi dicimus. Res bene explicatur per hoc, quod eſt incipere, & deſinere *in inſtanti, & in tempore*, & ideo iſtis terminis vtemur.

20 Aduertendum tamen eſt, non, eo ipſo quod res aliqua incipit, vel deſinit in tempore, eſſe neceſſarium, quod incipiat, vel deſinat ſucceſsiue (loquor in ſententia Ariſt.) bene enim poteſt tota ſimul incipere, & deſinere in tempore, ſi non adæquate; ſed inadæquate deſinat, vel incipiat. Tunc autem res dicitur deſinere, ſeu incipere adæquate in tẽpore, quando

do ſingulæ partes eius deſinunt, vel incipiunt in ſingulis partibus temporis. Tunc vero dicitur incipere ſeu deſinere inadæquate in tempore, quando ita incipit, ſeu deſinit in parte temporis, vt poſt inſtans immediate antecedens, in quauis parte temporis eſt verum dicere: *Iam incipit ſeu deſinit res ſecundum ſe totam*, ita vt non poſſit vlla pars temporis aſsignari poſt illud inſtans, antequam non inceperit, vel deſierit res. Hac ratione dicitur inſtans deſinere in parte temporis ſequentis; quia in illâ ita deſinit, vt nulla poſsit aſsignari poſt ipſum inſtans, antequam non deſierit. Eâdem ratione exiſtimo poſſe Deum creare Angelum in tempore; quia non eſt cur non poſsit illum creare immediate poſt inſtans taliter, vt nulla poſſit aſsignari pars temporis poſt illud inſtans, antequam non fuerit productus Angelus. Etenim, ſi inſtans poteſt hac ratione deſinere, cum ſit omnino indiuiſibile, cur non poterit Angelus hac etiam ratione incipere, etiamſi ſit omnino indiuiſibilis. Alio modo poſſunt res incipere inadæquatè in tempore, qui videri poteſt in lib. de Gen. loco ſupra citato. His poſitis.

21 Certum eſt ſucceſsiua, quo ad ſuas partes iuxta ſententiam Ariſtotel. incipere in tempore, & deſinere in inſtanti. Quod non ita intelligendum eſt, vt omnes eius partes ſimul incipiant eſſe immediate poſt primum inſtans, & omnes ſimul deſinant in vltimo inſtanti; ſed ita, vt immediate poſt primum inſtans incipiat eſſe aliqua pars, poſtquam reliquę ſucceſsiue fluant; &, in vltimo inſtanti omnes partes fluxerint, ita vt nulla deinceps fluxura ſit. De permanentibus vero eſt maior difficultas, an incipiant, & deſinant in tēpore, vel in inſtanti? cuius enodatio ad libros de Generat. pertinet: vide ibi diſput. 5. de continuatione alterationis ſect. 3. & 4. & diſput. 6. de Gener. ſection. 4. vbi aperte meo iudicio conuincam, res permanentes poſſe, & in inſtanti, & in tempore incipere atque deſinere.

LIBER

LIBER SEPTIMVS PHYSICORVM.

DISPVTATIO XXVII.

De propinquitate, agentis, & paſsi.

MVlta hîc plerique diſcutiunt, quæ ad primum lib. de Gener. rejicio, quia ibi propriã ſedem habent. Vide quæ dico ibi diſput. 3. de actiuitate qualitatum ſect. 2. & ſequentibus. Hic ſolum agam: an neceſſaria ſit ex naturâ rei approximatio inter agens, & paſſum? Et an poſsit de potentia Dei abſoluta ſuppleri? acturus ibi de conditionibus, & qualitate talis approximationis.

SECTIO I.
An naturaliter poſsit agens agere in diſtans, quin agat in propinquum?

1 CErtum eſt, quod, ſi inter hunc ignem, & lignũ diſtans interponeretur alius ſecũdus ignis, qui ſimul cum illo priori concurreret ad agendum calorem in ligno, poſſet ille prior ignis agere in ligno, quin aliquid ageret in igne interpoſito; quia, cum in eo caſu primus ignis per modũ vnius agentis concurreret cum ſecundo ad operandum in ligno, omnes partes vtriuſque ignis eſſent approximatæ ratione illius partis, quæ immediate eſſet applicata paſſo quod ſufficit, vt omnes partes agentis dicantur non agere in diſtans, vt dicemus in lib. de Gener. diſput. 3. difficu'tas ergo eſt; an agens, & paſſum ita debeant eſſe immediata ſaltem ſecundum aliquas partes, vt ſi aliquid intercedat, quod neque agat, neque patiatur dari non poſsit actio ex naturâ rei inter illa.

2 In qua re, vt certum habeo; agens naturale non poſſe naturaliter agere in paſſum, ſecundum ſe totũ diſtans ab illo, quin agat aliquid in medium. Eſt ſententia Ariſtotel. in hoc lib. cap. 2. quem ſequũtur P. Molina 1. part. quæſt. 8. art. 1. diſp. 2. P. Suar. 1. Metaph. diſput. 18. ſect. 8. P. Hurtad. in Phyſic. diſput. 9. ſect. 6. P. Arriaga diſput. 7. ſect. 6. ſubſect. 1. & alij quam plures. Probatur primò: quia experientiâ conſtat, quod ſi inter agens, & paſſum, corpus aliquod interponatur incapax actionis agentis, nihil agens producit in paſſo: ergo ex eo eſt,

eſt, quod agere non poteſt in diſtans, quin agat in propinquum. Antecedens probat experientia; quia videmus Solem non illuminare cubiculum, ſi corpore aliquo opaco (quod incapax eſt recipiendæ lucis) occludatur feneſtra. Experimur etiam, colorem, pariete interpoſito, non videri, non aliâ de cauſâ, niſi quia non poteſt in illo producere ſpecies intentionales, quas mittit ad potentiam viſiuam, vt eam determinent ad viſionem. Plura alia ſunt exempla: ergo non poteſt naturaliter agens in paſſum diſtãs agere quin in propinquum agat.

3 Dices, ob id non illuminari cubiculum, occluſâ feneſtrâ, quia corpus opacum interpoſitum inter ipſum cubiculum, & ſolem reſiſtit illuminationi. Verum eſt, quod reſiſtit; ſed non aliâ ratione, niſi negatiue, quatenus eſt incapax illuminationis recipiendæ: ergo, vt ſol illuminet paſſum diſtans, debet priùs illuminare propinquum.

4 Secundò probatur concluſio; quia, ſi agens poſſet naturaliter agere in diſtans; quin in propinquum, non eſſet, cur naturâ tantopere conaretur vitare vacuũ; licèt enim medium hoc eſſet vacuum, poſſet terra cæleſtes participare influxus, quandoquidem poſſet cælum in ipſam influere, quin ſuos influxus per medium transfunderet: non ergo impedimẽto eſſet vacuũ: ergo neq; natura tam ſedulo vitaret illud, cum nulla alia ratio aſsignari poſsit tantæ curæ in euitando vacuo, niſi quia per inane illud non poſſent corpora cæleſtia ſuos influxus tranſmittere ad hæc inferiora. Hæc ratio probat, concedendam eſſe virtutem naturalem in corporibus ſublunaribus ad impediendum vacuum, ſemel tamen data hæc virtus impediet vacuum, non ſolum verſus vnam partem; ſed etiam verſus omnes; quia licèt ad conſeruationem corporis ſufficeret, quod per vnam partem participaret influxus caloris, tamen quia talis virtus vtpote naturalis operatur neceſſario, ſemper impedit vacuum verſus omnem partem; vide quæ diximus diſput. 23. ſect. 2. Ex hac doctrina occurritur cuidam obiectioni Patris Arriagæ contra hanc rationem.

5 Obijc. primò pro Scoto in 1. diſtinct. 37. Ocham Gabr. & alijs exiſtimantibus poſſe agens agere in diſtans, quin in propinquum: Baſiliſcus occidit aſpectu homines diſtantes, quin aeri intermedio noceat: magnes attrahit ferrum diſtans, quin aerem aut alia corpora intermedia attrahat: Piſciculus *Torpedo* dict. ligat brachium piſcatoris diſtantis, & tamen arundinem in medio exiſtentem non lædit; & denique, quando aqua in lebete contenta ſupponitur igni, calefit aqua, manente frigido fundo lebetis, quod eſt intermedium inter ignem, & aquam: ergo agentia naturalia poſſunt agere in diſtans, quin agant in propinquum.

Reſpon-

6 Reſpondeo, in tribus prioribus exemplis qualitatem, quæ producitur in diſtans diffundi per totum medium, in quo non cauſat eos effectus, quia non habent temperamentum proportionatum ad patiendos tales effectus. Quod autem ea qualitas diffundatur per medium, eſt certum; quia ſi interponatur in medio corpus incapax recipiendi talem qualitatem, paries, v. g. neque baſiliſcus occidet hominem, neq; magnes ferrum trahet, neque torpedo brachium piſcatoris lędet. Si autem poſſent agere in diſtans, quin agerent in propinquum, quid obeſſet paries interiectus? Idem dicito de oculis faſcinantium. Ad illud de fundo lebetis reſpondet P. Arria. ſupra num. 53. ſe expertum eſſe fundum lebetis valde calidum in caſu argumenti. Deinde, admiſſa ea experientia reſpondeo cum P. Suar. ſuprà num. 28. ideo fundum nō eſſe adeo calidum, ac partes ſuperiores aquæ, quia ſtatim ac calefit pars aquæ proxima fundo, leuior effecta aſcendit ſurſum, & deſcendunt partes, quæ ſuperiùs erant, quæ cum ſint frigidiores aliquid frigiditatis in fundo lebetis producunt, quouſque ipſæ calefactæ ſurſum aſcendant, & deſcēdant aliæ frigidiores.

7 Obijcies ſecundò: imaginatio, & appetitus commouent partes diſtantes corporis, quin proximas commoueant. Appetitus enim iræ, cum ſit in capite, facit feruere ſanguinem circa cor; & imaginatio alios ſimiles effectus cauſat in partibus diſtantibus: ergo, &c. Reſpondeo imaginationem, & appetitum non producere aliquid in partibus diſtantibus; ſed poſitis illis actibus concitari humores, & ſpiritus per naturâlem ſympatiam, quam cum actibus illarum potentiarum habent.

SECTIO II.

An de potentiâ Dei abſolutâ poſsit agens naturale creatum agere in paſſum diſtans quin agat in propinquum.

8 SVppono primò: approximationem non requiri ex parte agentis tanquā cauſam, ex qua ſimul cum agente oriatur effectus; ſed ſolum tanquam cōditionem, ſine qua non poteſt operari ex natura rei. Suppono ſecundò, conditiones non aliter requiri ad effectum producendum, niſi quatenùs ſine illis non debetur cōcurſus agenti ad operandum, qui quidem concurſus, illis poſitis, debetur agenti: vnde fit, quod licèt agens non ſit approximatum, non ideo deficit illi virtus intrinſeca ad effectum producendum; ſed ſolùm deficit conditio; ratione cuius defectus non debetur illi concurſus ad operandum.

9 Dico primò: de potentia Dei poteſt agens quodvis creatū agere in paſſum diſtans, quin agat in propinquum ita P. Suar. 3. part. diſp.

diſp. 31. Card. Bellarm. 2. lib. de Sacram. in genere PP. Connimb. 7. Phyſic. cap. 2. q. 2. & alij: probatur: quia ideò agens naturaliter nō agit in diſtans, quia non eſt debitus illi concurſus. Sed Deus poteſt illi tribuere talem concurſum, etſi indebitum: (quis hoc neget?) ergo poteſt operari in diſtans de potentiâ Dei. Confirmatur: quia, etiamſi ad hoc, vt anima rationalis ſit vnita materiæ, ſit conditio neceſſaria, quod materia ſit extenſa, poteſt Deus in illâ non extenſâ vnionem animæ ſeruare, vt conſtat in Euchariſtiâ, vbi anima Chriſti Domini eſt vnita materiæ inextenſæ: ergo de potentiâ Dei poterit fieri, quod agens naturale agat in paſſum diſtans. Patet conſequētia: quia, ſi Deus in primo caſu dat concurſum indebitum ad vnionē, deficiente conditione ex naturâ rei requiſitâ, cur in ſecundò non poterit concurſum præſtare agenti indebitum propter defectū conditionis requiſitæ?

10 Dico ſecundò: per eundem numero concurſum, quo Deus concurrit naturaliter cum agenti naturali, quando eſt applicatum, poreſt miraculoſe concurrere, quando non eſt applicatum. Ratio eſt: quia miraculum in eo conſiſtit, quod detur concurſus indebitus: ſed idem numero concurſus, qui eſt debitus, exiſtente approximatione, eſt indebitus eâdem deficiente: ergo per eundem numero concurſum, quo Deus naturaliter cōcurreret [illegible] ante approximatione, poterit concurrere miraculoſe, deficiēte ipſâ approximatione. Ex quo inferes, illum concurſum in eo caſu non fore ſupernaturalē quoad ſubſtantiam; ſed ſolùm quoad modum, quatenus videlicet, datur, quando non debetur cauſæ naturali, ac per conſequens neceſſariū non erit, quod virtus intrinſeca agentis augeatur; ſed ſolùm quod detur illi, id, quod hic & nunc non eſt ipſi debitum.

11 Obijcies: actio eſt motus agentis: ergo non poteſt ſeparari ab illo adhuc ſupernaturaliter: ſed eo ipſo quod ageret in paſſum diſtans, ſepararetur actio ab illo: ergo, &c. Diſtinguo primum conſequens: actio non poteſt ab agenti ſeparari entitatiue, concedo: localiter, nego conſequentiam. Explico. Cum actio ſit modus agentis, debet eſſe per ſuā entitatē actuale exercitium ipſius agentis, non autē poteſt dari in rerum naturâ actuale exercitium alicuius entitatis, quin actu ſit ipſa entitas, quia implicat, rem actu non exiſtentē exerceri actu, præcipuè ſi exercitium ſit phyſicum. At verò localiter nō coniungitur agenti actio per ſuam entitatem: ſed per præſentiam ſuperadditam, quam quidem poteſt Deus illi auferre, cùm libere illā producat. Imô de facto contingit naturaliter, quod actio indiuiſibiliter orta ab omnibus partibus agentis (vt dicemus in lib. de Gen.) ſit localiter ſeparata à pluribus ex illis: neque enim actio eſt immediatè coniuncta, niſi cum vltimâ parte agentis.

12 Inſtabis: modus vnionis materiæ, & formæ non poteſt localiter ſeparari ab eis, quia ſi materia eſſet Romæ; forma Matriti; & vnio Compluti homo eſſet reuerâ diuiſus: ergo neque actio poteſt localiter ſeparari ab agente. Reſp. quod, ſi præſentia hominis ſit totum quoddam reſultans ex præſentijs materiæ, & formæ tanquã partibus, & præſẽtiâ vnionis, tanquã vnione earũ, nõ poterit vnio localiter ſeparari à materia, & formâ: quia in tali caſu præſentia vnionis ſe ipſâ erit vnio præſentiarum, quas habent materia, & forma in vno, & eodem loco, ſiquidem ex naturâ rei debent eſſe in eodem loco, quando ſunt vnitæ. At veró, ſi præſentia vnionis non ſit vnio præſentiarum materiæ, & formę, rectè poterit de potentia Dei poni vnio in diuerſo loco, ac partes, & tunc eſſet homo diuiſus localiter; non entitatiue. Præſentia veró actionis in nullius ſententia eſt modus præſentię agentis, cum de facto detur actio localiter diſtans ab aliquibus partibus agentis: atque adeó non eſt cur localiter ſeparari non poſsit actio ab agente.

LIBER OCTAVVS PHYSICORVM.

DISPVTATIO XXVIII.

De Inceptione mundi.

1 PVTAVIT Ariſt. mundum neceſſario fuiſſe cõditũ à Deo ab æterno. Rationes, quibus adductus fuit in hanc ſententiam nullius ſunt momenti, & videri poſſunt apud P. Hurt. in Phyſ. diſp. 17. ſect. 1. Iam veró fide catholicâ certum eſt, mundum incepiſſe in tempore. Conſtat ex 1. Geneſ. *In principio creauit Deus cœlum, & terram.* Circa quem locũ nullus eſt, qui neget per *Tò in principio*, in ſenſu literali ſignificari temporis initium, licèt nonnulli Patres in alio ſenſu explicẽt illam particulã de Verbo Diuino. Deinde Pſal. 101 ver. 26. dicitur: *Initio tu Domine terram fundaſti, &c.* In his locis non fit mentio de Angelis. Ex alio tamen loco clarè deducitur, eos fuiſſe in tẽpore productos, etenim Prouer. 8. dicitur:

An-

Antequam quidquã faceret à principio: cum eo eram cuncta cõponens. Ex quo deducitur, fuiſſe aliquã durationẽ, in qua Deus nondùm aliquid produxerat: ergo tam Angeli, quam reliqua producta ſunt in tempore. Idem definitũ eſt in capite *Firmiter* de ſummâ Trinit. & Fide catholicâ, vbi docetur, eſſe vnum Deum, qui ab initio vtramque de nihilo condidit creaturam, Angelicam videlicet, & humanam. Eſt tamen non leuis difficultas: an mundus potuerit ab æterno produci? Cum autẽ duplex in eo creaturarum genus contineatur: vnum permanentium; ſucceſsiuarum aliud, de vtroque eſt nobis ſuo ordine diſſerendum.

SECTIO I.

An creatura aliqua permanens potuerit eſſe ab æterno?

2 CErtum eſt primò, cauſam non debere eſſe priorẽ tempore, quàm effectum; ſed ſufficere, quod in eodem inſtanti temporis ſit, dummodo naturæ prioritate præcedat. Ratio eſt: quia ad hoc, vt cauſa operetur modo, nõ magis requiritur quod antea extiterit, quã quod extitura ſit poſteà: ſed ad hoc, vt operetur modo, non eſt neceſſariũ, quod ſit poſteà extitura: ergo neque quod tẽpore antecedenti extiterit. Minor eſt certa. Maior probatur: quia, ſicut modo in hâc entitate eſt denominatio mere extrinſeca, quod poſteà extitura ſit, ita etiã eſt modo denominatio merè extrinſeca, quod anteà extiterit: ergo, ſicut denominatio futuræ nõ iuuat ad agendũ modò, ita neque denominatio præteritæ. Deinde, cauſa cõcurrit ad effectũ prout habens virtutẽ ad illum: ſed in hoc inſtanti habet totã ſuam virtutem: ergo in hoc inſtanti aget, etiamſi non præextiterit tempore antecedenti. Et quidẽ id teſtatur experientia: quia in eodẽ inſtanti, in quo lux producitur, illuminat, & videtur: deinde eſſentia producit ſuas paſsiones ſimul ac producitur: & Chriſtus Dominus in inſtãti conceptionis habuit gratiã habitualem in ſe receptam, & elicuit actus liberos, vt docẽt Theologi.

3 Certũ eſt 2. ad hoc, vt operatio ſit libera, neceſſarium non eſſe, quod agens liberũ præcedat tẽpore ſine tali operatione. Ideſt ſanctũ Fide, qua conſtat, Deũ ab æterno libere decreuiſſe ea omnia, quæ in tẽpore producit. Et Chriſtus Dominus ex cõmuni Theologorũ cõſenſu in primo inſtanti ſuæ productionis libere ſe obtulit pro redimendo genere humano. Ratio à priori eſt: quia libertas nõ perpẽditur ex præcedẽtiã in tẽpore; ſed ex eo, quod agens indifferẽter operetur, ita vt pro ſuo libito poſsit operari, vel nõ operari, ſeu vnã vel alterã operationẽ elicere: ſi autem in eo inſtanti, in quo operatur, præcedat naturæ prioritate cũ cognitionibus illud inuitantibus ad vnã, & alterã operationẽ, erit indifferens, vt vnã, vel alteriã eligat pro ſuo libito: & illa, quam elicit in eo inſtãti, erit libera, quia ita eam elicit, vt potuerit in eodẽ inſtãti cõtrariã elicere, abſolute loquendo.

4 Dico *abſolute loquendo*, quia ex ſuppoſitione quod hanc eliciat in hoc inſtanti, non poteſt iam eam non elicere in eodem inſtāti, quia *omne quod eſt, quando eſt, neceſſe eſt eſſe*: & ideo, ſi operatio ſupponatur eſſe in hoc inſtanti, non poterit non eſſe in illo. At verò, quia ea quæ ex parte agentis requiruntur, abſolute loquendo, ſunt talia, quæ ex ſe non magis habeant connexionem cum hâc operatione, quam cum oppoſitâ; ſed æquam virtutem ad hanc habeant, ac ad oppoſitam, ideo dicitur ita hanc elicere, vt abſolute, & ſimpliciter loquendo aliam potuerit elicere, quatenus eſt ex ſe, hoc eſt, ſi conſiderentur ea, quæ ex parte actus primi requiruntur ad operationē. His poſitis.

5 Dicendum eſt, Deum potuiſſe producere ab æterno creaturam aliquam permanentem. Ita S. Thom. 1. par. quæſt. 46. art. 2. P. Suar. 1. Metaphyſ. diſput. 20. ſect. 6. num. 11. P. Vazq. tom. 2. in 1. par. diſp. 177. cap. 5. P. Molina, 1. p. quæſt. 46. art. 2. P. Valent. tom. 1. diſput. 3. quæſt. 3. punct. 2. §. 2. *Aſſertio*, P. Hurtad. in Phyſ. diſp. 16. ſect. 2. P. Arriaga diſp. 17. ſect. 2. ſubſect. 2. & plures alij. Ratio eſt: quia non implicat, aut ex parte Dei, aut ex parte creaturę: ergo poterit produci? Ex parte Dei non implicat propter rationem cauſæ, quia, vt probauimus num. 2. de ratione cauſæ non eſt quod duratione præcedat effectum: neque implicat propter rationem agentis liberi, quia ab æterno vult Deus libere omnia, quæ in tempore producit: ergo ex parte Dei non repugnat. Sed neque ex parte creaturæ, quia nullum prædicatum datur in eâ oppoſitum cum æternâ duratione, vt conſtabit tum ex ſolutione argumentorum, tum etiam ex eo, quod prædicata aliquarum creaturarū, vt eſt Angelus, anima rationalis, &c. non opponuntur cum æternitate â parte poſt, petūt enim quod ſemel in rerum naturâ productæ non iterum corrumpantur: ergo neque opponuntur cum æternitate à parte antea.

6 Obijcies primò: creatura ab æterno producta eſſet æterna: ſed æternitas eſt proprium Dei attributum: ergo creatura haberet attributum Dei: hoc autem repugnat: ergo & illud. Diſtinguo maiorem: eſſet æterna eſſentialiter, ita vt repugnaret non eſſe ab æterno, nego: accidentaliter, concedo maiorem. Deinde diſtinguo minorem: æternitas eſt attributum proprium Dei, ſi ſit talis, cui repugnet non eſſe in rerum naturâ, concedo: ſi verò illi non repugnet non eſſe, nego minorem. Cum autem creatura ita fuiſſet ab æterno, vt potuerit non eſſe, hinc eſt, quod non conueniret illi æternitas, quæ eſt proprium attributum Dei. Hìc animaduerte, nonnullos Thomiſtas, qui ſupra diſput. 22. ſection. 6. docebant, vnum corpus non poſſe eſſe ſupernaturaliter in pluribus locis circunſcriptiue, ne cogerentur concedere illi immenſitatem, hìc inge-

ingenue fateri, potuiſſe creaturam ab æterno produci. Neſcio tamen, an ſibi cõſtent: quia, ſi immenſitas repugnat creaturæ, cur non repugnabit etiam æternitas?

7 Obijcies 2. ſi Deus produceret creaturam ab æterno, neceſſarium eſſet, quod eam libere produceret, & conſeruaret: atqui non poſſet eam libere conſeruare: ergo &c. Minor probatur: quia, ſi eam libere conſeruaret, ceſſare poſſet ab eius cõſeruatione, quotieſcunque vellet. Demus ergo, quod immediatè poſtquã illã crearet, ceſſaret ab eius conſeruatione. En nõ duraſſet iam creatura illa per æternitatem: &, cùm ex aliâ parte ſupponamus, fuiſſe ab æterno, duraſſet, & nõ duraſſet ab æterno, quod implicat. Diſtinguo maiorem: eam libere produceret, & conſeruaret ſimpliciter, & abſolute loquendo, côcedo: ex ſuppoſitione, nego maiorem. Eſt dicere: eam Deus libere produceret, & cõſeruaret, quia abſolute loquendo potuit eam non ponere in rerum naturâ: at verò ex ſuppoſitione, quod ſemel ſit poſita, non poteſt non illã conſeruare per totã æternitatẽ à parte antè: quia, eo ipſo quod decernit producere illam ab æterno, non poteſt facere, quod non ſit in æternitate, alioqui eam non produxiſſet ab æterno; ſed in aliquo inſtanti determinato. Confirmatur hæc doctrina: quia ex ſuppoſitione, quod Deus decernat producere Petrũ in hoc inſtanti, non poteſt illũ deſtruere in hoc inſtãti, quia iam ſimul verificaretur, quod eſſet & nõ eſſet in eodem inſtãti: ergo ex ſuppoſitione, quod Deus decernat rem producere ab æterno, non poteſt illam deſtruere in æternitate, quia iam ſimul eſſet, & non eſſet in æternitate.

8 Dices: Deus poſſet eam creaturam corrumpere in tempore taliter, vt nullum fuerit determinatum tempus (loquor de imaginario ante mundi creationem) ante quod in infinitũ non potuiſſet eam corrũpere: ergo à parte antè ſunt infinita tempora priora, & priora, in quibus Deus poſſet eam creaturam corrumpere: ergo ab æterno potuit eam deſtruere. Admitto, Deum potuiſſe eam creaturam deſtruere in priori, & priori tempore in infinitum; taliter tamen, vt neceſſarium eſſet, quod de facto illam deſtrueret in aliquâ parte determinatâ temporis, quam præceſsiſſet æternitas: quia, ſi aliqua pars determinata temporis aſsignari poſſet, quam non præceſsiſſet æternitas, neque Deus fuiſſet ab æterno, neq; infinite duraſſet ante mundi creationem, ſeu ante tempus illud determinatum, vt ex ſe conſtat. Id magis declaratur ſect. ſequenti.

9 Obijcies 3. producat Deus ab æterno ingentẽ ignem, & ſtupã illi applicatam, hanc non poterit ignis comburere ab æterno iuxta dicta, quia, cum ſtupa producta ſit ab æterno, vt ſupponimus, non poterit non perſeuerare per totam æternitatẽ; tranſactâ tamen æternitate comburet illam ignis in tẽpore. Vel ergo, tranſactâ æterni-

tate, ita illam comburit, vt antea non potuerit comburere: vel ita, vt potuerit illã cõburere in priori, & priori tempore in infinitũ. Si primum: ergo datur aliqua prima pars tẽporis immediatè poſt æternitatem, in qua finiatur æternitas, & ante quam nulla potuerit antecedere pars temporis, quod quidẽ admittit nullus, quia non eſt ratio, propter quam Deus ante illã partem temporis non potuerit producere motum aliquẽ ſucceſsiuum, qui quidem conſtitueret tempus antecedens illam partem. Si autem dicas, ignem potuiſſe comburere ſtupam in priori, & priori tempore in infinitũ: ergo, cum ſit agens naturale neceſſario operãs, fatendum eſt, quod, eam de facto combuſsit in priori, & priori tempore in infinitũ, ac percõſequens, quod eam combuſsit ab æterno, quia infinitæ durationes priores, & priores in infinitum non poſſunt dari niſi in æternitate. En duo contradictoria: *ſtupa non eſt combuſta ab æterno*, vt ſupponitur in fronte argumenti; *& ſtupa eſt combuſta ab æterno*, vt vi argumenti illatum eſt.

10 Grauis quidem difficultas, & inſuperabilis humano ingenio, quod, cum æternitatem naturâ ſuâ valde diſsidentem à tempore non poſsit aliter, quam ad modum tẽporis ſucceſsiui concipere, ita de illa cogitat, ac ſi ſucceſsiua eſſet. At lõgiſsime abeſt à tali ſucceſsione. Vnde vel loquendũ eſt de æternitate, vt eſt in ſe; vel vt à nobis concipitur. Si loquamur de æternitate, vt à nobis concipitur, cum eam concipiamus conſtantem ex partibus prioribus, & prioribus in infinitum à parte antè, reſpondeo ad argumentum, nullum poſſe de facto aſsignari tempus, ante quod nõ potuerit ignis ſtupam comburere; ſed, cum æternitas ſit talis naturæ, vt nulla variatio poſsit de facto dari, quam infinitæ non præceſſerint partes temporis (de imaginario loquor, nam de reali probabitur ſect. ſequenti nõ poſſe eſſe ab æterno) neceſſarium eſt, quod ignis non poſsit de facto cõburere ſtupam, niſi in aliquâ determinatâ parte, cuius aſsignatio ad Deum pertinebit. Idem dicito de lapide, qui pendulus in aere produceretur ab æterno, qui quidem non moueretur, niſi in parte determinata tẽporis aſsignata à Deo, & idem eſto de alijs ſimilibus.

11 Si verò loquamur de æternitate, vt eſt in ſe, reſpondeo, æternitatẽ ſecundùm ſe poſſe ſumi dupliciter. Primò pro æternitate intrinſeca Dei, & de hâc certum eſt, eſſe in ſe formaliter indiuiſibilem, totam ſimul, ac virtualiter diuiſibilem, cum poſsit reſpõdere tempori diuiſibili. Secundò, ſumi poteſt pro extrinſecã illã mẽſurâ imaginariã, cui concipimus reſpondere intrinſecã Dei æternitatem. De hâc procedit obiectio facta, & docent plures, eam eſſe indiuiſibilem, & totam ſimul: nullus tamen apprehendere poteſt, qua ratione ſit hæc indiuiſibilitas; ſed omnes eam ad modũ rei ſucceſsiuæ concipiunt cum partibus prioribus, &

prio-

prioribus in infinitum, atque adeo ſemper loquimur de illâ, ac ſi talé haberet ſucceſsioné. Quapropter obiectioni factæ reſpondendū eſt (adhuc iuxta hanc acceptionem) eo modo, quo num. præcedenti reſpondebamus; neque enim aliter loqui poſſumus de hâc æternitate, niſi vt concipitur à nobis.

12 Obijcies 4. duratio creaturæ permanētis eſt ſucceſsiua: ergo non potuit ab æterno durare, quia vt dicemus ſect. ſequēti, ſucceſsiua eſſe nō poſſunt in actu exercito ab æterno: ergo neque poteſt ab æterno produci creatura permanens. Docui iā diſp. 24. ſect. 2. durationē non eſſe modū ſuperadditum rei duranti; ſed rem quanlibet creatam fieri durantem partim per ſuam entitatem, partim per aliquid extrinſecum. Hoc autem extrinſecum diximus, eſſe tēpus imaginarium, ſeu reale reſpectu eorum, quæ finitam habent durationem, ſeu infinitam à parte poſt. Ea verò, quæ ab æterno producta haberent infinitam durationem à parte ante, diximus durare per coexiſtentiam cum æternitate intrinſecâ Dei nullâ habente præcedentiam in duratione: cum autē neque exiſtentia rei permanentis, neq; intrinſeca æternitas Dei ſint ſucceſsiuæ, fit, durationē æternam rei permanētis productæ ab æterno nullâ ratione eſſe ſucceſsiuā, quoad vſque tēpus ſuccedat, quo adueniente, fit durans per illud, ſicut reliquæ res habentes finitam durationē, vt diximus loco citato.

13 Obijcies 5. Patres argumētabantur contra Arrium (qui exiſtimabat, Verbū Diuinū eſſe creaturam) hac ratione. Verbū eſt æternum: ergo non creatura. Eſſet autē inefficax hæc illatio, ſi creatura poſſet eſſe ab æterno. Reſp. hoc argumentum fuiſſe ad hominē: quia Arrius fatebatur, omnes creaturas eſſe productas in tempore, ex quo rectè deducebant Patres, quod, ſi Verbum fuit ab æterno, eſſe non poſſet creatura. Si autem aliqui ex Sanctis Patribus innuunt, æternitatem repugnare creaturis, intelligendi ſunt de æternitate ſecūdùm eſſentiam, quæ eſt propria Dei, nō de æternitate participata. Deinde S. Amb. lib. 1. Exaem. lib. 1. c. 30. & Magnus Baſil. in Exaēm homil. 1. ex eo, quod mundus habebit finem, probant habuiſſe initiū, quiquidem in bono ſenſu intelligendi ſunt. Etenim ibi argumentantur contra eos, qui dicebāt mundum fuiſſe ab æterno, eo quod, putabant Deum ex neceſsitate naturæ operari. Ambroſius verò, & Baſilius probant Deum non produxiſſe mundum ab æterno ex neceſſitate naturæ, quia ſi Deus libere ceſſabit à conſeruatione mundi, quid illum poſſet cogere, vt mundum neceſſariò faceret?

14 Rogas: an ſicut ſunt aliquæ creaturæ, quæ petunt durare per æternitatem à parte poſt, ſint etiam aliæ, quæ petant produci ab æterno? Reſp. negatiue. Ratio eſt: quia nulla poteſt dari creatura, quæ nō ſit finitæ & limitatæ perfectionis intrinſecæ: ſed hoc, quod eſt produci ab æterno non poteſt

eſſe iuxta naturā rei limitatæ perfectionis: ergo nulla poteſt dari creatura, iuxta cuius naturam ſit produci ab æterno. Minorem probo: quia ea, quæ ſunt iuxta naturam perfectionis limitatæ, debent eſſe limitata in ſuo genere: ſed duratio ab æterno non eſt limitata in genere durationis, quia, eo ipſo quod eſt ab æterno, debet eſſe infinita duratio: ergo hoc, quod eſt produci ab æterno, non poteſt eſſe iuxta naturam rei limitatæ perfectionis.

15 Dices: non minus infinita eſt ea duratio, quæ eſt æterna à parte poſt, quàm quæ eſt æterna à parte antè: ſed duratio æterna à parte poſt poteſt eſſe iuxta exigentiam entitatis creatæ, qualis eſt Angelus, & anima rationalis, vt fatentur omnes: ergo & duratio æterna à parte antè poteſt eſſe iuxta exigentiā entitatis creatæ. Admiſsā maiori, & minori, nego conſequētiam. Ratio diſcriminis eſt: quia duratio æterna à parte antè ita eſt infinita, vt verificari debeat ſecūdùm ſe totam de creaturâ productâ ab æterno; neq; enim fieri poteſt, quod fuerit ab æterno, & quod nō habuerit infinitā durationem à parte antè, vt ex ſe cōſtat: & ideo, ſi creatura exigeret eſſe ab ęterno, exigeret durationem infinitā, quæ prout infinita verificari deberet de illâ, quod quidem videtur excedere perfectionem entitatis finitæ, & limitatæ. At verò duratio æterna à parte poſt ita eſt infinita, vt nunquā verificari poſsit tota ſimul de creaturâ duraturâ per totā æternitatē, quia nunquā deueniet ad aliquā durationē, in qua verum ſit, quod tranſacta fuerit infinitā duratio à tempore, in quo producta fuit ea creatura. Hinc eſt, quod nunquam verificari poſsit vt infinita de eâ creaturâ, & ideo nō excedit perfectionem creaturæ exigentia talis æternitatis.

SECTIO II.

An motus localis, ſeu qualibet alia res ſucceſsiua potuerit eſſe ab æterno?

16 NOnnulli affirmant, res ſucceſsiuas potuiſſe ab ęterno produci. Ita P. Vaz. 1. p. diſp. 177. cap. 6. & PP. Connimb. hìc cap. 2. q. 7. art. 2. idem docent quoad motus circulares cœlorum. Pro hac ſententia adducitur D. Thom. 1. p. q. 46. art. 2. verum ibi tantum intendit Doctor Angelicus probare, rationes, quæ afferuntur ad demonſtrandum mundū non fuiſſe de facto ab æterno, non eſſe cōuincentes. Ratio huius ſententiæ eſt: quia nulla datur implicatio.

17 Pro contraria ſententia ſto cum Durand. P. Suar. P. Valen. & Card. Tolet. relatis à P. *Hurt.* in Phyſic. diſput. 18. *ſect.* 3. quibus ipſe ſubſcribit. Ommiſsis horum rationibus, ſic eam probo in motu locali (& idem eſto de alijs ſucceſsiuis) quia per motum localem ſucceſsiuum tranſit mobile de vno loco in alium, ita vt quando ad hunc tranſit, relinquat illum, vel ergo mobile, quod ab æterno moueretur, tranſiret de

de loco, in quo creatum fuit, ad alium in eodem inſtanti, ſeu duratione, in qua creatũ fuit; vt immediate poſt. Si primum: ergo in illâ duratione eſſet in eo loco, cũ creatum ſit in illo; &, non eſſet, cum relinquat illum: implicat autem mobile aliquod ſimul eſſe, & non eſſe in eodem loco. Si dicatur ſecundum: ergo in eo inſtanti, ſeu in eâ duratione, in qua creatum eſt, fuit verum dicere, *Nunc non eſt motus, & immediate poſt erit*: ergo motus habuit initium, & primum eſſe ab æterno: atqui hoc implicat, quia iam daretur principium in motu æterno á parte antè: ergo non eſt admittendus motus ſucceſsiuus ab æterno. Dicamus ergo, mobile per totam æternitatem permanſiſſe in eo loco, in quo productum fuit, & poſteâ tẽpore adueniente inde tranſiiſſe ad alium locum in ea parte temporis, in qua Deus decreuit, illud primò moueri, vt in ſimili diximus ſectione præcedenti ad tertiam obiectionem.

18 Dices: ſicut corpus illud non eſſet primò productum in aliquâ duratione determinatâ; ſed in qualibet ſupponeretur productum ante illam in infinitum, ſic etiam non eſſet in loco per præſentiam, ante quam non habuiſſet aliam, & ante illam aliam, & ſic in infinitum: & ideo, licèt nullum locum poſſet relinquere in eo inſtanti, ſeu in ea duratione, in qua illum acquirit; ſed in ſequẽti, nullum ita nenacquirit, ante quem non reliquerit alium, & ante illũ alium, & ſic in infinitum: ergo non eſt, cur moueri non poſsit ab æterno.

19 Sed contrà: eo ipſo quod corpus illud creatũ fuiſſet ab æterno, debuit conſeruari per totam æternitatem, ita vt nõ poſſet ſubſtitui aliud loco illius, quouſque tranſacta eſſet æternitas à parte antè. In hoc omnes conueniunt: ergo, eo ipſo quod creatum eſt ab æterno cum aliquâ præſentiâ, debuit conſeruari ea præſentia per totam æternitatem, ita vt nõ poſſet ſubſtitui alia loco illius, quouſque tranſacta eſſet tota æternitas à parte antè. Probo conſequentiam: nam ex eo pro corpore producto ab æterno non poſſet ſubſtitui aliud, quouſque tranſacta eſſet tota æternitas, quia aliàs corpus illud eſſet ab æterno, vt ſupponimus; & non eſſet ab æterno, quia non duraſſet per totam æternitatem: ſed idem inconueniens ſequeretur, ſi præſentia, cũ qua creatum eſt ab æterno, non conſeruaretur per totam æternitatem, quia ex vnâ parte eſſet ab æterno, vt ſupponimus; & ex aliâ non eſſet ab æterno, quia non duraſſet per totam æternitatem, vt tu aſſeris; ergo, &c.

20 Confirmatur: quia in eo ſigno, in quo ante productionem corporis ab æterno ſupponitur Deus prioritate naturæ indifferens ad producendum, vel nõ producendum hoc corpus determinatum, ſupponitur etiam indifferens ad producendum, vel nõ producendum illud cum hâc præſentiâ

tiâ determinata: ergo, ſicut, ſi eſſet determinatus Deus ad producendum hoc corpus determinatũ, non poſſet ceſſare ab eius productione per totam æternitatem à parte ante, ſic etiam ſemel determinatus ad illud producẽdum cũ hâc præſentiâ determinatâ non poſſet ceſſare per totam æternitatẽ à productione talis præſentiæ: at, eo ipſo quod non ceſſet à conſeruatione talis præſentiæ, nõ mouebitur corpus ab æterno: ergo non poteſt moueri ab æterno.

21 Secundò probatur noſtra concluſio: quia quodcunque mobile, vt pote quod eſt cauſa ſui motus, debet prioritate naturæ antè omnẽ ſuum motum ſupponi cum omnibus conditionibus per ſe requiſitis ad ipſum motũ: ſed vna ex conditionibus per ſe requiſitis ad motum localẽ eſt locus relinquẽdus per ipſum motum, vt fatentur omnes: ergo corpus ab æterno productũ ſupponi deberet prioritate naturæ ante omnẽ motum localem cũ loco aliquo relinquẽdo per ipſum motum: atqui iſtum locũ non poſſet relinquere in eâ duratione reali, in qua ſupponitur prioritate naturæ ante ipſum motũ: alioqui iam in eâdem duratione reali eſſet in eo loco, & illum relinqueret, quod quidem implicat: ergo deberet illum relinquere tranſactâ illâ duratione reali: ergo iã fuiſſet aliqua duratio reali, in quâ illud corpus quieſceret in loco, in quo creatum eſſet, ac perconſequens non potuiſſet moueri ab æterno.

22 Reſpõdent aliqui, corpus ſupponi in loco ante omnem partem motus diſtributiue ſumptam; nõ verò ante omnem partem motus collectiuè ſumptam. Eſt dicere: nulla eſt pars determinata in illo motu, quam non præceſsit corpus in loco aliquo relinquendo per ipſam partem motus; cæterum ante omnem collectionem partium motus non ſupponitur corpus in loco aliquo relinquẽdo per ipſum motum, quia, cũ in illa collectione nulla detur pars, quæ ſit prima, nõ poteſt dari locus, qui omnibus antecedat. Sed contra: non minus eſſentialiter prærequiritur ad motum localem locus relinquendus per ipſum motum, quã corpus mouendum per motum: ſed corpus mouendum ſupponitur prioritate naturę ante omnem collectionem partium motus, vt fatentur omnes: ergo, & locus relinquendus per motũ ſupponi debet ante omnem collectionẽ partiũ motus: ergo neceſſarium eſt, quod corpus ab æterno productũ nõ moueatur ab æterno; ſed quod habeat aliquã primã partem motus, per quam incipiat moueri.

23 Obijcies: dantur poſsibiles partes motus priores, & priores in infinitum ita vt nulla poſsit aſsignari poſsibilis, ante quam nõ poſsit eſſe alia; ergo nõ repugnat, quod defacto dẽtur partes actuales motus priores, & priores in infinitum, ita vt nulla detur actu, quam alia etiam actu non præceſſerit: ergo poterit dari motus ſucceſsiuus ab æterno. Antecedens ſæpe

ſæpe admittitur à nobis. Conſequentia eſt legitima, quia diſp. 21 de infinito ex eo, quod in ſtatu poſsibilitatis dentur infinitæ entitates, inferebamus, nō repugnare infinitum in actu rerum exiſtētiū: ergo ex eo, quod in ſtatu poſſibilitatis dētur partes motus poſſibiles priores, & priores in infinitū, bene infertur non repugnare, quod de facto tales partes fiant exiſtentes.

24 Concedo primum antecedens, & nego conſequentiam. Ad probationē dico, ideò in eâ diſp. de infinito eſſe illam bonam conſequētiā, quia implicationes, quæ inferuntur ex hoc, quod ſint ſimul exiſtētes infinitæ entitates, deducuntur ex ſimultate infinitarū entitatū; ſi autē in ſtatu poſsibilitatis nō repugnat hæc ſimultas rectè infertur, quod neq; repugnabūt ex hoc capite infinitæ entitates exiſtētes. In præſenti vero nō deducimus repugnantiā motus ab æterno, præciſe ex repugnantia partiū priorum, & priorum in infinitum; ſed ſolùm ex eo, quod corpus productū ab æterno debebat perſeuerare per totam æternitatem in loco, in quo productum eſt, ne cogamur concedere initium motus in æternitate: id autem non ſequitur in partibus poſsibilibus prioribus, & prioribus in infiitum, quia, etiāſi corpus perſeueraret per totam æternitatem in ſpatio, in quo productum eſt, nullum poſſet aſsignari inſtans in ipſa æternitate, ante quod non potuiſſet corpus illud mutare ſuam præſentiam. Vnde infertur, non repugnare partes poſsibiles priores, & priores in infinitum, repugnare tamen quod ad actum reducatur motus, quin in illo detur de facto pars aliqua prima.

25 Dices: in eo inſtāti, ſeu duratione, in quâ corpus eſſet creatū ab æterno, non poſſet dimoueri ab eo loco, in quo creatū eſſet, vt cōcedimus: ergo datur in æternitate aliqua duratio, in qua non poſsit eſſe motus: ergo partes poſsibiles motus non ſunt priores, & priores in infinitum; ſed aliqua datur, quā nō poteſt præcedere alia. Diſtinguo antecedens: corpus creatū ab æterno non poſſet dimoueri à loco, in quo creatū eſt in eâ duratione ſumptâ ſecundum ſe totam, cōcedo: ſumpta ſecundū aliquid ſui, nego antecedens. Eſt dicere: ſi corpus crearetur ab æterno, non poſſet dimoueri à loco taliter, vt per totam æternitatē eſſet ſeparatum à loco, in quo creatū eſt; attamen, cum in hac æternitate concipiamus eſſe partes temporis imaginarij priores, & priores, ita vt nunquam perveniatur ad primam, nullam poſſumus aſsignare partem temporis determinatam, quam non præceſſerit alia prior, atq; adeo ſunt priores, & priores in infinitum. Hinc eſt in æternitate nullam durationem aſsignabilem, quæ ſit pars ipſius æternitatis, dari, in qua non poſsit eſſe motus, etiamſi eſſe non poſsit in totâ ipſâ æternitate ſimul ſumptâ.

26 Ex dictis colliges 1. non po-

potuiſſe ab æterno dari generationes ſubſtantiales hominum, leonū &c. ſi per coniunctionem maris, & fœminæ, vt modò fiunt, eſſent peragendę. Ratio eſt facilis: quia in totâ hâc collectione hominum deberet dari aliquis, qui à ſolo Deo eſſet productus, vt probatum eſt in ſimili diſp. 14. ſect. 1. Vel ergo inter huius productionem, & generationem alterius ab iſto factam interceſsit infinitum tempus, vel finitum. Si infinitum: ergo generatio illa non fuit ab æterno, quandoquidem infinitum tēpus anteceſsit illi. Si finitum: ergo neq; generatio hominis à Deo facta; neque generatio ſecunda ab illo homine facta, fuerunt ab ęterno. Non hæc, quia præceſsit aliquod tempus ante ipſam. Non illa, quia præceſsit ſecundam ſolum per tempus finitum; &, finitū additum finito non poteſt cōſtituere infinitum. Colliges 2. generationes accidētales ſucceſsiue peragendas nō potuiſſe dari ab æterno propter eandem rationem.

DISPVTATIO. VLT.

De Principijs proximis motus localis.

1 EGimus hucuſque de principio radicali motus; de ipſius notione natura; & de proprietatibus. Reſtat agere de principijs proximis, & immediatis eiuſdem: & quia inter motus is, qui præcipue hoc ſibi nomen arrogauit, eſt *latio* (quæ nomine *motus localis* appellatur) agemus in calce horū librorum de proximis eius principijs, acturi in libr. de Gen. de alteratione, & augmentatione, & generatione. Porrò inter principia immediata motus localis, quę dā ſunt intrinſeca mobili, vt ſunt grauitas, & leuitas; quædam illi proueniunt ab extrinſeco, vt, impulſus. De omnibus agendum nobis eſt in hâc diſputatione.

SECTIO. I.

De grauitate, & leuitate.

2 STatuo 1. grauia, & leuia moueri in ſuum centrum per virtutem intrinſecam. Id conſtat experientiâ: quia, ſi ingens ſaxum in medio aere ponatur, & obſtacula auferantur, deuoluitur in centrum magno impetu: atqui in tali caſu nullum eſt agens extrinſecum, à quo talis motus proueniat: ergo neceſſarium eſt, quod proueniat ab intrinſeco. Minor eſt certa: quia non prouenit immediatè à generante, tum quia ſæpe diſtat generans, tū quia ſæpe deſtructum eſt: neque prouenit ab aere ambiente; hic enim ex ſe inclinatur in motum ſurſum potiùs, quam in motum deorſum: neque prouenit ab ipſo centro per virtutem attractiuam, quia centrum nihil eſt, niſi punctum quoddam imaginarium, in quod tendunt grauia, vt in ipſo ſint præſentia; hoc autem, cum non ſit aliquid ęxiſtens, vt dixi diſput. 22. ſect. 2. non

non poteſt realiter attrahere corpora grauia: neque eſt aliud, à quo talis motus cauſari poſsit: ergo cauſatur immediatè ab intrinſecâ virtute coporis grauis. Cõfirmatur: quia nõ minus inclinatur corpus graue in centrum, quam ignis ad calefaciendum: ſed in igne datur virtus intrinſeca ad calefaciẽdum: ergo, & in graui ad acquirendum centrum. Idem dicito de leui.

3 Statuo ſecundò, grauitatẽ, & leuitatem eſſe formas accidentales realiter diſtinctas à ſubſtantiâ corporum grauium, & leuium. Ratio eſt: quia in hoſtia conſecrata remanet grauitas, nihilo remanente ſubſtantiæ panis: ergo realiter diſtinguitur grauitas à ſubſtantiâ tanquam accidens illius. Secundò: quia aqua, dum calefit, tranſit de graui in leuem, perſeuerante totâ ſubſtantiâ aquæ, vt videri poterit in vaporibus aqueis, qui prę nimio calore rareſacti ſurſum aſcendunt. Etenim, dum iſti in cooperimento ollę detinentur, formam aquæ cernũtur retinere, neque aliam acquiſijſſe: ergo aqua ſeparatur realiter à natiuâ ſuâ grauitate, ac perconſequens diſtinguitur realiter ab illâ. An verò iſtæ qualitates, grauitas, videlicet, & leuitas diſtinguãtur à tẽperamento primarum qualitatũ, quod datur in grauibus, & leuibus? incertum eſt: neque enim pro vnâ, vel alterâ parte ſunt rationes alicuius momenti. Ex hoc infero, motum ſurſum, & deorſum immediatè cauſari à grauitate, & leuitate: quia, licet ſubſtantia aquæ non ſit productiua motus ſurſum, ſiquidem ex naturâ ſuâ petit grauitatem; nihilominus adueniente illi leuitate, vt in caſu prædicto, mouetur ſurſum: ergo talis motus prouenit à leuitate. Et idem à ſimili dicendum eſt de grauitate.

4 Rogas: an ſola grauitas (& idem eſt de leuitate reſpectu motus ſurſum) cauſet motum deorſum, vel ſimul cum illâ concurrat forma ſubſtantialis corpòris grauis? Reſpondeo, ſolam grauitatem: tum, quia ipſa eſt ſufficiens, & non ſunt multiplicandæ cauſæ ſine neceſsitate: tum etiam quia, ſi forma corporis grauis poſſet immediatè concurrere ad motum deorſum, cum vapores aquæ præ nimio calore leueſiunt, non poſſent ſurſum ferri, quia, cum forma aquæ ſit propè ſummè grauis, & in illis vaporibus non introducatur propè ſumma leuitas nondum enim tranſierunt in aerem, cuius eſt propria propè ſumma leuitas, potior quidem eſſet forma aquæ ad detinendos illos vapores, quã leuitas ipſis denuo adueniens ad ferendos illos ſurſum: ergo non mouerentur ſurſum.

A quo moueantur grauia, & leuia?

5 Eſt tamen difficultas: an motus tribuendus ſit grauitati, & leuitati tanquam cauſis principalibus, vel ſolum tanquam inſtrumentis? Thomiſtæ communiter affirmant, grauia, & leuia prin-

principaliter, & *vt quod* moueri à generante. Eos refert P. Suar. in Met. diſp. 18. ſect. 7. n. 71. & ſubſcribit ipſe nu. 26. ſequuntur PP. Conimb. 8. Phyſic. cap. 4. q. 1. art. 2. Præcipuum fundamentum eſt Ariſt. cuius mentē dabo infra.

6 Vera ſententia eſt grauia, & leuia moueri principaliter à ſuâ grauitate, & leuitate. Ita Scotus in 2. diſt. 2. q. 10. Greg. diſt. 6. q. 1 art. 3. & alij plures. Probatur primò: quia grauitas eſt cauſa adæquata motus deorſum, vt probatum eſt nu. 5. ergo reſpondent illi omnes formalitates effectus: ergo eſt cauſa principalis illius. Patet conſequentia ex diſp. 13. ſect. 5. vbi egimus de cauſâ principali, & inſtrumentali. Secundò: quia in generante nihil eſt, ratione cuius debeat obtinere rationem cauſæ principalis motus deorſum potiùs, quā corpus graue, quod mouetur: ergo, &c. Antecedens probatur: quia, ſi aliquid maximè grauitas, vel ſubſtantia ipſius generātis: ſed hæ non: quia ſubſtantia, & grauitas corporis grauis, quod mouetur, ſunt eiuſdem rationis cū ſubſtantiâ, & grauitatē generātis: ergo, ſi ratione harum habet generans virtutē principalē productiuam motus deorſum, eandē habebit corpus graue, quod mouetur. Deinde ipſi tribuetur effectus tanquam cauſæ principali potius, quam generanti: tum quia ſemper eſt applicatum; generans vero rarò: tum etiam, quia eſt principiū magis intrinſecū, & effectus cæteris paribus tribuendi ſunt principio intrinſeco potiùs, quā extrinſeco, præcipue ſi hoc actu non cōcurrat ad effectū. Aliqui Thomiſtæ recentiores dicunt hos motus reſultare vi generationis, qua primò producta ſunt grauia, & leuia. Sed hi iam impugnati ſunt in ſimili ſuprà diſp. 13. à n. 14.

7 Objiciunt primò: moueri ab intrinſeco tanquā à cauſā principali eſt proprium viuētiū: atqui grauia, & leuia non ſunt viuentia, vt omnibus eſt notum: ergo non mouentur ab intrinſeco tanquam à cauſā principali. Maior propoſitio admittitur ab omnibus, & tradita eſt ab Ariſt. in hoc lib. tex. 29 & 1. de Anim. tex. 19. & 2. de Ani. tex. 13. Quod ad rē attinet, fateor, propriū eſſe viuentiū moueri ab intrinſeco; non tamen eſt proprium illorū ſolum, quia hæc non eſt differentia, per quā viuētia ſeparantur à non viuentibus, vt videbimus in lib. de Ani. vnde non mirū, quod hæc ratio conueniat nonnullis non viuentibus. Quod attinet ad Ariſt. locus adductus ex hoc lib. explicabitur infrà. In libro vero 1. de Ani. text. 19. ſolū dicit, animatum diſtingui ab inanimato duobus præcipue: motu videlicet; & ſenſu. Quis autē ſit iſte motus, vel quâ ratione peragatur? non explicat ibi, explicuit tamen in alio loco adducto ex 2. de Ani. tex. 13. vbi non diſtinguit viuentia à non viuentibus ex eo, quod illa moueantur ab intrinſeco, ſecus hæc; ſed ex eo, quod viuentia ſint cauſa augmentationis, & decretionis ſecundum quanlibet

bet differentiam loci: non viuentia veró moueãtur ſecundùm vnã tantum differentiam loci; vt, ſurſùm, vel deorſùm tantùm: ergò ex his locis nihil deduci poteſt contra noſtram ſententiam.

8 Obijciunt ſecundò: Ariſt. qui hoc libr. text. 29. rogans, à quonam moueantur grauia, & leuia? Subiũgit: *Etenim ipſa à ſe ipſis dicere impoſsibile eſt. Vitale enim hoc, & animatorum eſt proprium.* Deinde tex. 33. ait. *Eorum autẽ, quæ natura* (mouentur), *ſurſus, & quæ à ſe ipſis mouentur, ab aliquo mouentur, &, quæ non à ſe ipſis vt grauia, & leuia (aut enim ab eo, quod generauit, & fecit leue, aut graue, aut ab eo quod impedientia, & probibentia ſoluit) omnia vtique, quæ mouẽtur ab aliquo mouentur*, ex quibus clare videtur colligi, quod ex mente Ariſt. vel grauia, & leuia nõ ſunt cauſæ ſuorum motuum; vel, ſi cauſæ ſunt, non tamen principales, ſed inſtrumentales ſolùm; generans veró eſſe cauſam principalem.

9 Cæterũ longè alia eſt mens Ariſt. in iſtis locis, vt acute vidit P. Vſon hîc. Et quidem ex vltimo loco clare cõſtat, Ariſt. cõcedere grauibus, & leuibus pricipium intrinſecũ ſui motus: ait enim, grauia, & leuia eſſe aliqua ex his, quæ naturâ mouentur; apud ipſum verò idem eſt moueri naturâ, ac habere intrinſecũ principiũ ſui motus quia 2. lib. Phyſ. definiuit naturam: *Principiũ, & cauſa motus & quietis, eius in quo eſt* ipſa natura, vt ibi explicuimus. Deinde lib. 4. de cœlo tex. 24. aſsignans diſcrimen inter ſanabile ex vnâ parte, & graue, & leue ex aliâ, ait: *Niſi quod hec quidẽ in ſeipſis videntur habere principium mutationis (dico quippe graue, & leue, illa autem non, ſed extrinſecus vt ſanabile*: ergo non negat Ariſt. grauibus, & leuibus principium intrinſecum ſui motus.

10 Dum autem docet, grauia, & leuia non moueri à ſe, ſed à generante, vel à remouente prohibẽs, nõ loquitur de principio cauſatiuo motus, ſed de principio determinante ad hunc motũ potiùs, quàm ad alium. Quod quidem in grauibus dixit eſſe generans, quia illis indidit formam ex ſe determinatam ad motum tantùm deorſum; vel remouens prohibens, quia, dum hoc remouet id, quod motum corporis grauis impediebat, determinat illud, vt, hîc, & nunc deuoluatur deorſùm.

11 In animalibus veró aliter ſe habent res: quia ipſa ſe determinãt ad hunc motum potiùs, quã ad illum, cum ſpontaneè per cognitionem, & appetitum imperent motum verſus hanc, vel illam partẽ, prout ipſis proponitur expedire. Id expreſsit Ariſt. eo tex. 29. vbi poſtquàm ea verba poſuit; *ipſa enim* (grauia, & leuia) *à ſe ipſis dicere* (moueri) *impoſsibile eſt: vitale enim hoc, & animatorum eſt proprium*; addidit: *Et ſiſtere poſſunt ſe ipſa. Dico autem, vt, ſi ambulandi cauſa ſi ſibi; & non ambulandi: quare ſi in ipſo igne eſt ſurſum ferri, mani-*

feſtum

feſtum eſt, quod in ipſo, & deorſum. Irrationabile autem eſt illud vno motu moueri ſolum à ſe ipſis, ſi ipſa ſe ipſa mouent. Ex quibus verbis clare conſtat, ſolùm negare Ariſt. grauibus, & leuibus principium ſe determinandi ad hunc vel illum motum, ſicut datur in animalibus: imo, & ſicut datur in plãtis, in quibus ineſt virtus attractiua alimenti verſus omnem partẽ, vt verſus omnẽ differentiam loci ſubeant incrementum.

12 Id magis confirmatur ex verbis adductis ex text. 33. Etenim, cum dixiſſet ibi, grauia, & leuia non moueri à ſe ipſis, addidit: *Aut enim ab eo, quod generauit, & fecit leue, aut graue; aut ab eo, quod impedientia, & prohibentia ſoluit.* Certum autem eſt, grauia, & leuia nõ moueri ab eo, quod ſoluit impedientia tanquam à cauſâ principali: quis hoc dicat? cum remouens prohibens inter cauſas per accidens cõmuniter numeretur; ſed tanquàm à determinãte, vt dicebam numero præcedente: ergo hâc ſolum ratione tribuit Ariſt. generanti motus grauium, & leuium. Eâdem ratione eſt intelligẽdus text. 32. in fine, dum dicit: *Quod igitur nihil horum ipſum mouet ſe ipſum* (loquutus fuerat de grauibus, & leuibus inter alia) *manifeſtum eſt, ſed motus habet principium, non mouendi, neque faciendi, ſed patiendi*: loquitur enim de principio determinãte. In eundẽ ſenſum explicat D. Th. ſupra hũc locũ Ariſt. & alijs in locis, qui citari ſolent pro ſentẽtiâ Thomiſtarũ.

13 Obijciunt tertiò, ipſum Ariſt. qui 2. de Gen. tex. 8. docuit, grauitatem, & leuitatem non eſſe principia agendi: ergo ſentit non moueri ab intrinſeco grauia, & leuia. Sed vt bene aduertit P. Suar. ſuprà nu. 14. ibidem negat Ariſt. eſſe principia patiendi, quare non magis nobis contradicit, quam aduerſarijs. Loquitur ergo ibi de principio agendi, & patiẽdi actione, & paſsione; quæ ad generationem, & corruptionem ſubſtantialem tendat, de qua ibi loquebatur: quæ quidem actio, & paſsio non conuenit grauibus, & leuibus ratione grauitatis, & leuitatis (quas putauit Ariſt. eſſe ſecundas qualitates) quia hæ neq; ſunt qualitates productiuæ formæ ſubſtantialis, neque diſpoſitionis ad illam requiſitæ.

Quid ſint, & à quo immediate fiant grauitas, & leuitas?

14 Ex dictis infertur 1. quid ſint *grauitas*, & *leuitas*: *grauitas* enim eſt *qualitas ex natura rei debita corporibus ad motum deorſum determinate eliciendum. Leuitas* vero eſt *qualitas ex natura rei debita corporibus ad motum ſurſum determinate eliciendũ.* Vbi aduerte cauitatem contentam inter centrum vniuerſi, & cœlum poſſe à centro vſque ad cœlum diuidi in duas medietates, quarum illa, quæ ſe habet ex parte centri abſolutè dicitur ſpatium deorſum: medietas vero, quæ ſe habet ex parte cœli, abſolutè dicitur ſpa-

ſpatium ſurſum. Dum autem dicimus, grauitatem eſſe determinatam ad motum deorſum, loquimur de motu tendente in medietatem ſpatij ſe habentē ex parte centri, & è contrà de leuitate.

15 In hunc ſenſum intellige definitiones leuitatis, & grauitatis traditas ab Ariſt. 4.lib.de cœlo cap. 1. tex. 4. & 6. his verbis: leue eſt, *quod à medio* (hoc eſt ab eâ medietate ſpatij ſe habente ex parte centri, quod eſt mediū vniuerſi) *tendit in ſuperum*: Graue eſt, *quod tendit in medium*. Vnde, ſi aer moueretur à centro ignis vſque ad ſuum centrum, non dicendus eſſet moueri deorſum abſolute, ſed tantum reſpectiue ad centrum ignis; &, ſi aqua moueretur à centro terræ ad proprium, non dicenda eſſet moueri ſurſum abſolute; ſed tantùm reſpectiue ad centrum terræ. Et ideò aer non dicendus eſt in eo caſu habere grauitatem; ſed aut minorem leuitatem, aut leuitatem diuerſæ rationis, quam ignis: neque aqua dicenda eſt habere leuitatem; ſed gruitatē minorem, aut diuerſæ rationis, quam terra. Vide lib. de Gen. diſp. 10. ſect. 1. vbi ago de diſcrimine grauitatis, & leuitatis horum elementorum.

16 Secundò infertur, grauitatem, & leuitatem immediatè cauſari à temperaméto primarū qualitatum (ſi ſint qualitates ſecūdę.) Ratio eſt: quia in aquâ calefactâ producitur leuitas, vt ſuprà diximus: hæc autem non eſt, à quo producatur, niſi à temperamento qualitatum primarum, quæ tunc inueniuntur in aqua, caloris videlicet, & aliarum. Neque enim calor ſolus ſufficiet, quia, quātumuis calefiat lutum, non leue fit: ergo, &c. Minor eſt certa: quia leuitas non poteſt in eo caſu effici à forma aquæ, cum hęc in grauitatē inclinetur ex naturâ ſuâ; neq; ab ambiente, quia, quãdo aqua in lebete cōtenta applicatur igni, eæ partes, quæ ſunt contiguæ fundo lebetis citius rarefactæ induunt leuitatē, qua ſurſum feruntur, vt notum eſt: nequit autem ea leuitas produci à fundo lebetis, â quo proxime ambiuntur hæ partes aquę, quia lebes eſt grauis: dicamus ergo, produci à calore, & alijs primis qualitatibus exiſtentibus in aquâ.

Grauia non grauitant in centro.

17 Rogas, an corpora grauia grauitent, & leuia leuitent in cētro? Reſp. negatiue: quia tunc corpus grauitare dicitur (& idem eſto de leui ſuo modo) quando ratione grauitatis impellitur, vt proprium locū, ſeu ſpatiū acquirat: atquãdo eſt in proprio cētro, nō poteſt impelli, vt inde ad aliū locum tranſeat; ſed potius ibi natiuâ virtute quieſcit: ergo neq; grauitare poteſt. Cōfirmatur exēplo eorum, qui natantes vſque ad profundum maris demerguntur, hi enim nullū pondus aquæ ſentiunt, cum tamen ſupra ſe eam aquā habeant, quam extra mare non poſſent ſuſtinere, quod quidem aliunde prouenire nequit niſi ex eo, quod aqua non grauitet in proprio centro.

18 Neque ad hoc eſt neceſſariũ, quod omnes partes immediatè attingant centrũ: quia, cum hoc ſit indiuiſibile, non poteſt immediatè ab omnibus partibus attingi; ſed ſufficit, quod vel attingant immediatè centrum, vel ſint coniunctæ cum alijs attingẽtibus centrum: alioqui neceſſariũ eſſet, quod fere omnes partes corporis grauis eſſent ſemper violentæ, cum paucæ ex illis centrum immediatè attingere poſsint. Confirmatur: quia, ſi partes aquę aliæ in alias ſibi continuas grauitarent, multo magis grauitarent in corpus ipſis immerſum: atquì non grauitant in corpus hominis immerſum illis, vt dicebamus paulo ante: ergo neque aliæ in alias ſibi continuas. Si verò homo ſuccumbat aquis exiſtentibus extra ſuum centrũ, ſentiet pondus illarum, vt conſtat in homine ſubſtinente amphoram aquâ plenam, quia iam ibi grauitat aqua. Ex his facile eſt rationem reddere aliquorum, quæ experimur. Vide P. Arriag. diſp. 4. de Gen. ſect. 5. vbi erudite plura circa grauitatem, & leuitatem diſquirit.

19 Ratio à priori, cur aliæ partes non grauitent in alias ſibi continuas, eſt: quia grauitas datur corpori graui, vt proprium conſequatur centrum: ergo eæ actiones debentur grauitati ex naturâ rei, quæ neceſſariæ ſunt ad hunc finem. Ad hoc autẽ, vt corpus graue, ſeu quæuis pars illius propriũ conſequatur centrum, duo ſunt neceſſaria, & quod ſe ipſam impellat in centrum, & quod impellat illa, quæ ipſam remouent à conſequutione centri: ſed partes inferiores corporis grauis non remouent ſuperiores eiuſdem corporis â conſequutione cẽtri: ergo non eſt, cur grauitas in his exiſtens illas impellat: ergo ſuperiores non grauitant in inferiores; neq; enim aliter vnũ grauitat in aliud, niſi imprimendo impulſum deorſum in illud. Minor eſt certa ex proxime dictis: quia partes corporis non petunt omnes determinate eſſe immediatas centro vniuerſi; ſed vel illi immediatas, vel coniunctas cum alijs, quæ ſint immediatæ centro: ergo eæ, quæ ſunt inferiores, non remouent ſuperiores à conſequutione centri: ergo non eſt, cur hæ grauitent in illas.

SECTIO. II.

Statuitur impulſus, à quo proiecta corpora moueantur immediatè.

20 Certum eſt, dari aliquã cauſam motus proiectorum, à quâ immediate oriatur ipſe motus. Hanc dicimus in præſenti eſſe qualitatẽ quandã à proijciẽte impreſſam corpori proiecto, quæ *impulſus* appellatur, quia mediâ illâ impelluntur aliò ipſa corpora. Probatur ergo, concedendã eſſe iſtam qualitatẽ: quia motus proiectorũ debet habere aliquã cauſam, à quâ immediate oriatur: ſed non poteſt dari alia, niſi qualitas impreſſa in ipſis proiectis: ergo adſtruenda eſt talis qualitas. Minor

pro-

probatur: quia, ſi aliqua alia daretur cauſa, maxime proiijciens, vel aer circunſtans; neq; enim alia aſſignari poteſt: ſed non poteſt eſſe proijciens, tum quia ſæpe perſeuerat motus corporis proiecti extincto proijciente; tũ quia, etiãſi perſeueret proijciens, nõ poteſt motũ cauſare, niſi ſit applicatũ mobili: atqui ſtatim ac proiectũ corpus incipit moueri, ſeparatur à proijciẽte: ergo partes motus poſtea ſuccedentes nõ poſſint immediate oriri á proijciẽte. Neq; poteſt motus proiectorũ prouenire ab aere circunſtante: quis enim credat aerem circunſtantẽ tanto impetu agitare pilã à tormento æneo contortã, vt mœnia labefactet, & fortiſsima quęq; munimina proſternat, pręcipue cum ſæpe contra impetũ aeris è contrario flantis agitetur?

21 Dicamus ergo, aliquã virtutẽ in proiecto imprimi, quæ ſit cauſa immediata motus ipſius proiecti. Hanc vocamus impulsũ, eritq; magis, vel minus efficax pro maiori, vel minori virtute, ſeu conatu proijcientis. Neque ſolũ corpora medio impulſu proijciuntur, ſed etiã medio eodẽ vehuntur, & trahuntur, imo & dilatantur, ac cõprimuntur. Omnes enim iſti, & alij ſimiles motus immediate oriuntur ab impulſu, quia, ſi homo, v.g. dum corpus proijcit, impulſum in illo imprimit, cur nõ imprimet etiam impulſum, etſi minus intenſum in corporibus, quæ ad ſe trahere conatur, vel ſecũ vehit? Adde impulſum non ſolũ eſſe cauſam immediatam motus; ſed etiã habere virtutẽ ad cauſandũ alium impulſum ſibi ſimilem. Ratio eſt: quia, quando lapis proiectus impingit in alium, illũ loco mouet, & aliò impellit, adhuc contra vim nacivam illius: atqui hic impulſus non cauſatur à forma lapidis proiecti, quia hæc eſt cauſatiua tantùm motus deorſum; neq; à quãtitate ratione impenetrabilitatis, quia, vt diximus diſp. 22. ſect. 8. quantitas non impedit penetrationẽ cũ alia, imprimendo impulſum in illa: ergo talis motus prouenit ab impulſu lapidis proiecti. Aliam omitto rationem vulgo plauſibilẽ, quia non eſt efficax iuxta doctrinã à nobis traditam in lib. de Gen.

22 Obijcies Ariſt. hìc tex. 82. vbi ait: *Neceſſe eſt enim hoc quidem dicere, id, quod primũ mouit, efficere vt aer, aut aqua, aut aliquod huiuſmodi, quod mouere, mouerique aptũ eſt, poſsit mouere.* Et idem videtur docere libr. de Inſomnijs cap. 2. ſub initium, & in quæſtionibus mechanicis tex. 26. ergo ſentit Ariſt. motus proiectorũ immediatę prouenire ab aere, ſeu aquâ circunſtante. Reſpondeo, Ariſt. in his locis tantùm intendere, corpus exiſtens in medio, per quod proiecta impelluntur, aliquando ſimul cum impulſu impreſſo iuuare ad motum illorum. Id conſtat ex illo tex. 82. Vbi poſt verba ſupra citata ait: *ceſſat autem* (proiectum à motu) *cum vis mouendi in id, quod hæret, minor imprimitur.* Quibus verbis docer, ceſſare motum proiecti cum minor virtus motiua imprimitur in corpore

pore illi hęrente,ſeu contiguo:ergo iam cōcedit aliquā vim in corporibus impreſſam, ex cuius defectu ceſſent moueri corpora proiecta: hæc non poteſt eſſe alia, niſi impulſus:ergo,&c.

23 Obijcies 2. ſi motus,quo lapis ſurſum proijcitur,oriretur immediatè à qualitate impreſſa in ipſo lapide.non eſſet violentus: hoc autem ſubſtineri nequit: ergo neque illud. Maior probatur: quia violentum debet efficienter procedere à principio extrinſeco, vt dictum eſt diſp.9. ſect. 3. atqui in eo caſu procederet motus lapidis à principio intrinſeco, quia impulſus eſſet intrinſece in lapide: ergo motus non eſſet violentus. Nego maiorem. Ad probationem diſtinguo maiorem:violentum eſt efficienter à principio extrinſeco, ſi *extrinſecum* ſumatur,prout dicit eſſe extra mobile,nego;ſi ſumatur prout dicit eſſe extra natiuam inclinationem ipſius mobilis, concedo maiorem. Impulſus autem, licèt non ſit extra mobile; nihilominùs taliter eſt in mobili, vt non ſit virtus illud per ſe conſequens ex naturâ rei; ſed proueniens ab extrinſeco; vel, ſi ab intrinſeco, determinari debet ab extrinſeco ad hoc, vt cauſet motum ſurſum in lapide,vt dicemus infrà:quod quidem ſufficit ad hoc, vt motus lapidis ſurſum, qui ex alia parte eſt contra natiuam inclinationem ipſius lapidis,ſit violentus.

24 Obijcies tertiò: dum proijciens imprimit impulſum in proiecto intenſiorem impulſum recipiunt partes proximiores ipſius proiecti, quam remotiores, quia agens naturale fortiùs agit in propinquū,quàm in diſtans: ergo velocius mouebuntur partes proximiores proiecti, quā remotiores: hoc autē eſt contra experientiam, qua conſtat,omnes partes proiecti moueri ſimul: ergo non mouentur proiecta per impulſum in ipſis impreſſum. Conceſſo primo antecedenti,nego conſequentiam: quia, cū ex vnâ parte omnes partes proiecti debeant ſimul moueri (ſi impulſus nō ſit ſufficiens ad illas diſcontinuandas) & ex aliâ impulſus minus intenſus non habeat virtutē ad producendū effectum intenſiorem,neceſſarium eſt, quod iſte ita attemperetur cum illo,vt,in parte quam efficit, non producat velociorem motum quā remiſſus producit in parte ſibi reſpōdente. Adde quod pręſens obiectio etiā militat contra oppoſitam ſententiā, vt perpendenti conſtabit.

25 Denique obijcies quartò: D.Thom.qui lib. 3.de cœlo negat imprimi proiectis virtutem aliquam à proijciente. Reſpondeo, D.Thomam tantùm negare virtutem in proiecto impreſſam ea ratione, qua imprimuntur grauitas, & leuitas in primâ generatione, quia hæ imprimuntur vt virtutes innatæ ex natura rei comitantes grauia,& leuia vbicumque ſint: impulſus verò imprimitur vt qualitas ſaltem præternaturalis ipſis corporibus, neque per multū tempus duratura in illis. Moueor ad hanc explicationē: quia Angelicus

Do-

Doctor pluribus in locis adſtruit impulſum. Etenim quæſt. 3. de Potentiâ Dei art. 11. in ſolut. ad 3. ait: *Inſtrumentum intelligitur moueri à principali agente, quandiu retinet virtutem à principali agente impreſſam. Vnde ſagitta tandiu mouetur à projiciente, quandiu manet vis impulſus projicientis.* Idem repetit q. vni. de Ani. art. 11.

Impulſus ſæpè producitur in mobili à vi natiua ipſius mobilis.

26 Hìc animaduerte, impulſum ſæpe prouenire à vi natiuâ corporis, quod mouetur; vt, quando lapis deorſum fertur à ſuâ grauitate, nõ ſolùm imprimit impulſum in corporibus circũſtantibus; ſed etiam in ſe ipſo (idẽ eſt de leui, quando vi propriâ ſurſum aſcendit.) Id conſtat ex eo, quod lapis, quo ex altiori loco decidit, velocius mouetur, dum appropinquat terræ: ergo debet habere tunc aliquam cauſam, à quâ illa maior velocitas producatur: hæc non poteſt eſſe natiua grauitas, quia ſemper manet in eodem ſtatu, in quo producta eſt in prima generatione lapidis: ergo erit impulſus aliquis productus ab ipſâ grauitate in ipſo lapide. Hunc quidem impulſum non producit grauitas in lapide, niſi deorſum moueat ip- ipſum lapidem, quandoquidem talem impulſum non producebat ante motum deorſum, vt conſtat experientiâ, quâ nouimus, non augeri continuo impulſum lapidis, dum quieſcit. Deindę grauitas, dum per longiorem tramitem mouet lapidem deorſum, intenſiorem impulſum in eo producit: cuius ſignum euidens eſt, quod, quando lapis decidit ex altiori loco, velocius mouetur, dum appropinquat terræ, quam ſi ex inferiori loco decidiſſet: id autem aliunde prouenire nequit, niſi ex eo, quod, cum grauitas per longius ſpatium cauſauerit motum deorſum in lapide intenſiorem impulſum paulatim in eo produxit.

27 Dices: maior velocitas motus lapidis juxta terram poteſt tribui minori reſiſtentiæ ex parte medij: etenim, cum lapis multum diſtat à terrâ, plures partes aeris interponuntur, quæ motum eius impedire poſsint; dum verò appropinquat terræ pauciores partes aeris reſiſtunt: ergo hæc minor reſiſtentia poteſt eſſe in cauſâ, vt motus lapidis ſit velocior iuxta terram, quam dum multum diſtat à terrâ. Sed contrà eſt, quód, ſi maior illa velocitas tribuenda eſſet minori reſiſtentiæ medij, æqua velocitate moueretur lapis iuxta terram, quando decidit ex altiſsimo loco, ac quando ex diſtantiâ vnius vlnæ decidit, quia, quando diſtat per vnum tantùm palmum à terrâ, parua eſt reſiſtẽtia aeris intericcti, ſiue è ſublimi, ſiue ex infimo loco deciderit: atqui experiẽtiâ conſtat, quod, cùm è ſublimiori loco decidit lapis, maiori velocitate mouetur, appropinquans terræ, quam cùm ex inferiori loco deſcendit, cuius ſignũ eſt, quod in primo caſu maiorem impulſum

imprimit in ſubiectâ manu, quam in ſecundo caſu: ergo non poteſt eſſe in cauſa huius velocitatis minor reſiſtẽtia medij; ſed aliqua cauſa, quæ denuo accreſcens lapidi ratione motus deorſum, eo magis augetur, quo magis durat ipſe motus, ac per conſequens, & maiorẽ velocitatẽ cauſat in ipſo lapide; & facit, quod maiorem impulſum imprimat in ſubiectâ manu: hæc autẽ cauſa nõ poteſt eſſe alia niſi impulſus à corpore graui impreſſus in ſe ipſo: ergo concedendus eſt talis impulſus.

28 Rogas: an quo maior eſt lapis deorſum deſcendens, intenſiorem impulſum in ſe ipſo producat? Reſp. negatiue: quia experientia conſtat (vt fatetur P. Arriaga, & ego expertus ſum) quod, ſi duo lapides prægrandis vnus, & exiguus alter ſimul decidant ex eminenti turri, non prius impingit in terrã vnus, quam alter. Si autem prægrandis lapis intẽſiorem in ſe impulſum imprimeret, quã exiguus, citiùs perueniret ad terrã, vt per ſe conſtat: ergo non producit in ſe impulſum intenſiorem.

29 Hinc colligitur id, quod non ſemel docuimus, nempè partes ſuperiores corporis grauis (& idem eſto de leui ſuo modo) non grauitare, ſeu imprimere impulſum in alias inferiores ſibi continuas, nam ſi impulſum imprimerent in partes inferiores ſibi continuas, cũ plures partes ſint in prægrandi lapide, quã in exiguo, intenſior impulſus produceretur in partibus inferioribꝰ prægrandis lapidis, quàm in partibus inferioribus exigui. Deinde intẽſior ille impulſus intenderet impulſum exiſtentem in partibus ſuperioribus, quo fieret, vt lapis grandis velociùs moueretur, quàm exiguus: atqui experientia conſta:, rem non ſic euenire, quandoquidem magnus lapis non citius, quam exiguus impingit in terram: ergo partes non imprimunt impulſum in alias ſibi continuas; ſed ſingulæ ſe ipſas ſolùm impellunt. Loquor de grauibus, & leuibus reſpectu ſui ipſorũ; non verò reſpectu ſubiecti alieni, de quo infrà.

30 Deinde, cum omnes æqualem impulſum in ſe producant non poteſt impulſus impreſus in vnã intendere impulſum impreſſum in aliã, quia ſimile non poteſt intendere ſibi ſimile iuxta dicẽda in lib. de Gen. ſi verò vna haberet intenſiorem impulſum, quàm alia, impulſus illius intenderet impulſum exiſtentem in hâc, quia impulſus poteſt producere impulſum ſibi ſimilem in quouis paſſo approximato; nõ verò grauitas, niſi vel in ſuo ſubiecto, vel in alio, quod remoueat illud á conſequutione centri, iuxta dicta ſuprà num. 19.

31 Dices: maiorem grauitatẽ habet lapis magnus, quam paruus: ergo intenſiorem impulſum in ſe producet. Diſtinguo antecedens: maiorẽ grauitatẽ habet quoad extenſionẽ, concedo: quoad intenſionem, nego antecedens: quia, ſi prægrandis lapis diuidatur in partes æquales cum lapillo nulla ex illis grauitabit plus, quã lapillus: ergo nulla

nulla ex partib. lapidis maioris habet intenſiorē grauitatē, quā exiguus lapis, nam, vt dicemus in lib. de Gen. intenſio fit per additionē graduum in eadem parte ſubiecti: ſi autem quæuis pars lapidis maioris haberet ante diuiſionē plures gradus grauitatis, eoſdē haberet poſt diuiſionē quandoquidem grauitas non corrumpitur per diuiſionem partium corporis grauis.

32 Ex hoc fit, impulſum nō eſſe intenſiorem in maiori lapide, quā in minori: quia, cum quæuis lapidis pars non producat impulſum mediā ſuā grauitate, niſi in ſe ipſā; & in quâlibet parte lapidis maioris non ſit grauitas intēſior, quàm in lapide minori, nulla pars in ſe producet intenſiorem impulſum, quam exiguus lapis in ſe producit, ac perconſequens nulla pars lapidis pergrandis mouebitur velocius, quàm lapis exiguus.

33 Inſtabis: ſi vterq; lapis ſupra manū cadat maiorē, impulſum imprimit in illa eximius, quā exiguus: ergo & in ſe ipſo producet ille maiorē impulſum, quàm iſte. Concedo antecedens, & nego cōſequentiam. Ratio diſparitatis eſt clara: quia ad imprimendū impulſum in manu cōcurrunt omnes partes lapidis: cum autē in lapide prægrandi plures ſint partes, quam in exiguo, plus aget ille, quā iſte, quia multitudo agentiū iuuat ad agendum: at verò, cùm quilibet lapis in ſe producit impulſum, non iunguntur mutuò partes ad agendum; ſed quæuis habet ſuam grauitatē ſeorſim, qua deorſum fertur, vt conſtat ex dictis ſupra num. 19. Cum autē quæuis pars lapidis maioris non habeat intenſiorē grauitatem, quā lapillus, non producet ille in ſe intenſiorem impulſum, ſeu velociorem motum, quàm hic.

SECTIO III.
De Natura impulſus.

34 Certum eſt 1. impulſum eſſe qualitatē pertinentem ad primam ſpeciē qualitatis, quæ dicitur *Habitus, & Diſpoſitio*; &, ad ſecundam, quæ *Potentia, & Impotentia* nuncupantur. Quod pertineat ad prædicamentū qualitatis, nullus eſt, qui dubitet: neque enim ad aliud prædicamentū pertinere poteſt. Quod verò pertineat ad primam, & ſecundā ſpeciē qualitatis, probatur: quia in aliquibus corporibus, qualia ſunt violenta, & proiecta exiſtit, vt primū principium intrinſecū motus illorū, cum non detur in illis aliud principiū, à quo vel motus, vel ipſe impulſus procedat; & ideo pertinebit ad *Potentiam, & Impotentiam*, quæ eſt ſecunda ſpecies qualitatis. In alijs verò, qualia ſunt grauia natiuâ vi deorſum deſcendentia, exiſtit impulſus tanquā quid proueniens ab eorū grauitate, vt hæc ab illo adiuuetur ad cauſandā maiorē velocitatem motus; & ideo pertinebit ad *Habitum, & Diſpoſitionem*, quæ eſt prima ſpecies qualitatis. Hæc facile intelligitur ex ijs, quæ diximus in Logicâ circa diſtinctionem ſpecierum qualitatis.

35 Certū eſt ſecundò, impulſum admittere intenſionem, & re-

miſsionem. Primò quia, vt docuimus in Log. diſp. 18. à num. 9 de eſſentia qualitatis eſt admittere intenſionem, & remiſsioné. Secundò: quia idem corpus, quod modo velociter mouetur, paulo poſt mouetur tardè. Cuius cauſa non eſt alia, niſi quòd modo datur intenſus impulſus in illo, & poſtea paulatim remittitur, donec omnino ceſſet. Deinde certum eſt, non eſſe de eſſentiâ impulſus actu cauſare motum; ſed aptum eſſe illum cauſare. Id conſtat ex eo, quòd ſæpe imprimitur impulſus in aliquo corpore, quin ipſum prę nimiâ reſiſtétiâ moueatur.

36 Eſt ergo difficultas circa ſpecialem naturâ impulſus, in quo videlicet diſtinguatur à grauitate, & leuitate? & an ſit talis, vt pro ſingulis motib⁹, qui per diuerſas differentias, & lineas loci peraguntur aſsignãdus ſit impulſus ſpecie diſtinctus? vel potius quilibet impulſus ex naturâ ſuâ poſsit mouere corpora per quenlibet tramitem, & per quanuis lineam loci? Docti recent. docent, quẽlibet impulſum ex naturâ ſuâ eſſe determinatú, vt corpus moueat per certum, & determinatum tramité, ac lineam. Vnde inferunt primò, impulſus, qui per diuerſas lineas mouent, eſſe ſpecie diſtinctos, & incompoſſibiles in eodem ſubiecto. Inferunt ſecundò, eos, qui mouent per contrarias lineas, eſſe contrarios. Et adiunt, nunquam corrumpi vnum impulſum, niſi per aduentum alterius cõtrarij, ſeu incompoſsibilis

37 Secundò docent, quẽlibet impulſum diſtingui ſpecie á grauitate, & leuitate. Et de reliquis facile conſtat. De his veró, qui mouent ſurſum, vel deorſum, probãt: quia grauitas ex naturâ ſuâ poteſt mouere lapidem per quanlibet lineam deorſum: quilibet veró impulſus ex ijs, qui mouent deorſum, non poteſt mouere, niſi per vnam tantum lineam: ergo quilibet impulſus ex iſtis eſt ſpecie diſtinctus à grauitate. Idem dicendum de impulſibus mouentibus ſurſum reſpectu leuitatis. Hæc ſententia refutabitur ex his, quæ pro noſtrâ dicemus.

38 Dico primò: omnes impulſus ſunt eiuſdem ſpeciei infimæ ex naturâ ſuâ indifferentes ad cauſandum motum per quencumque tramitem, vel viam. Ita plures recentiores, quibus ſubſcribit. P. Arria. diſp. 4. de Gen. ſect. 5. ſubſect. 5. Probatur: quia, ſi aliqui eſſent ſpecie diſtincti maximè ij, qui motus cauſant per oppoſitas lineas, vt ſunt linea ſurſum, & deorſum, directa, & reflexa: at hi ſunt eiuſdem rationis: ergo & omnes. Minor probatur: quia, quando pila projicitur in pariceté per lineã directã, & ex pariete reſilit per reflexam, vterq; motus cauſatur ab eodem impulſu impreſſo à proijciente in ipſa pila: ergo motus cauſati per lineas oppoſitas non procedunt ex impulſibus diuerſę rationis. Antecedens probatur: quia experiẽtia conſtat, pilam, quo fortiꝰ projicitur directè in parieté fortiùs reſilire reflexe ex ipſo pariete: atqui nõ ita res ſe haberet, ſi reſiliret

per

per impulſum oppoſitum cum illo, qui à proijciente proceſsit: ergo, &c. Minor probatur: quia paſſum applicatum agenti determinatæ virtutis minùs aptum eſt ad recipiendam qualitatem ab ipſo introducendam, quò magis habet oppoſitæ: ergo, ſi pila reſilire deberet ex pariete per impulſum oppoſitum illi, qui fuit à proijciente impreſus, eò ad minorem diſtantiam reſiliret, quò vehementiori impulſu proiecta eſſet à proijciente; atqui contrariũ euenit, vt experientiâ conſtat: ergo pila non reſilit per impulſum oppoſitum; ſed per eundem, quem proijciens impreſsit: & id eſt in cauſa, vt quò maiori impetu iactatur in parietem, eò ad maiorem diſtantiam reſiliat. Idem dico de pilâ deorſum deſcendente natiuâ grauitate in terram, & ex terra reſiliente ſurſum; motus enim ſurſum in hoc caſu producitur ab impulſu, quem in ſe imprimit pila, dum deſcendit deorſum.

39 Obijcies: motus pilæ ſurſum eſt violẽtus ipſi pilæ: ergo nõ poteſt cauſari ab impulſu producto per natiuam grauitatem ipſius pilæ: alioquì iam motus violẽtus pilæ mediate ſaltem proueniret ab intrinſecâ, & natiuâ virtute ipſius. Diſtinguo conſequens: non poteſt cauſari ab impulſu producto per grauitatem pilæ, dum impulſus producitur, ſeu conſeruatur ab ipſa grauitate, concedo: poſtquam grauitas ceſſauit à conſeruatione impulſus, nego conſequẽtiam. Rem explico; grauitas pilæ non poteſt producere impulſum in ipſâ pilâ, niſi quando illam mouet deorſum, vt dicebamus ſect. præcedenti. Dum autem pila impingit in terrã, ceſſat motus deorſum, ac perconſequens grauitas pilæ à conſeruatione impulſus, quem anteà produxerat in ipſâ pilâ. Hinc eſt, quod, dum impulſus ille determinatus à terrâ eo modo, quo dicemus ſect. ſequẽti, pilam iterum rapit, nullatenus tribuendus ſit talis motus natiuæ grauitati pilæ, tum quia iam grauitas pilæ non conſeruat impulſum; tum quia iam determinatur impulſus ad cauſandum motum, quem non poteſt producere grauitas pilæ, imo eſt illi repugnans.

40 Dico ſecundò: ad hoc, vt impulſus cauſet motum hâc potiùs, quam illâc, determinatur tũ ab agente, à quo producitur, tum ab obſiſtente. Explicatur, & probatur prima pars concluſionis. Et quidem ſi agens ſit intrinſecum mobili, vt eſt lapidi grauitas reſpectu impulſus producti in ipſo lapide, quãdo illum mouet deorſum, facile eſt intellectu, qua ratione determinet impulſum illum ad motum deorſum: quia cũ grauitas non in alium inclinetur, niſi in hunc motum, neceſſarium eſt, quod impulſus ab illâ productus ad hunc, & non ad alium concurrat, dum ab eâ producitur.

41 Si vero agens producens impulſum ſit extrinſecum mobili, vt ſolet eſſe proijciens reſpectu proiecti, tunc proijciens determinat impulſum ipſum ad motũ per hanc

hanc viâ proijciendo corpus verſus hanc partem; &, ad motum per illam viam proijciendo corpus per illam partem. Id conſtat ex prima concluſione: nam ex vnâ parte impulſus quilibet ex ſe eſt indifferens ad cauſandum motum quâcumque vt probatum eſt concluſ. 1. ex aliâ veró parte in prædicto caſu non eſt aliud à quo determinetur impulſus niſi à proijciente modo dicto: ergo, &c.

42 Confirmatur; quia, vt impulſus in hoc inſtanti producat præſentiam in hoc ſpatio, & non in alio, ſufficit, quód immediate anteà corpus, in quo datur impulſus, fuerit applicatum huic ſpatio, & non alteri, vt concedunt aduerſarij: ergo ad hoc, vt impulſus moueat per hanc lineam, & non per illam ſufficit, quód in principio fuerit corpus proiectum verſus hanc partem, & non verſus illam? Patet conſequentia: quia in hoc corpore acquirente hoc ſpatium in hoc inſtanti non minus eſt denominatio extrinſeca, quod immediate anteâ fuerit illi applicatum, quam in corpore proiecto, quod in principio fuerit hâc proiectum, & non illâc: ergo, ſicut illud ſufficit ad determinandam acquiſitionem præſentiæ in hoc ſpatio, ita etiam ſufficiet hoc ad determinandum motum per hanc lineam.

43 Explicatur deinde ſecunda pars concluſionis, nempe quod aliquando determinetur impulſus ab obſiſtente ad cauſandum motum per talem viam. Tunc vero id contingit, quando corpus aliquod magno impetu impingens in aliud, à quo vltra progredi prohibetur, reſiſtere cogitur. In hoc igitur caſu dicimus, impulſum, quo mobile ferebatur verſus obſiſtens, determinari ad cauſandum motum reſilientiæ ab ipſo obſiſtente tanquam á conditione. Neque id eſt creditu difficile, quandoquidē quotidie experimur, quod ſpecies intentionales ex naturâ ſuâ determinatæ ad producendas alias ſibi ſimiles verſus eam partem, verſus quam ipſæ ſunt ab obiecto productæ, & non verſus aliā; ſi fortè ſpeculum opponatur, determinātur, vt viâ reflexâ producant eas ſpecies, quas viâ directâ producerent, ſi ab ſpeculo nō impedirentur: cur ergo non credemus idem contingere, quando corpus proiectum impingit in obſiſtens.

44 Requiruntur tamē nonnullæ conditiones, vt detur talis determinatio. Prima eſt, quod tā corpus obſiſtens quam impingens in illud ſint dura: Si enim mollia ſint non dabitur reſilientia; præcipuè ſi obſiſtens durum non ſit. Secunda, quod vtrunque corpus ſit leue: quia, ſi aſperū ſit aliquod ex illis, nō bene applicātur partes vtriuſque, vt proiectū determinari poſſit ab obſiſtente ad reſilientiam. Hæc tamen conditio non eſt neceſſaria ſimpliciter, vt detur reſilientia; ſed, vt melius fiat. Tertia conditio eſt, quod obſiſtens loco non cedat, dum in illum impingit proiectum.

45 Rogas: cur motus proie-ctorũ ſit velocior in medio curſus quàm in principio, & fine? Reſpõdeo, motum eſſe in medio curſus velociorem, quã in princio; quia quando proijciens primò imprimit impulſum in proiecto intenſiorẽ impulſum imprimit in partibus proximioribus illius, quàm in remotioribus: Dum autem in eodem corpore nõ omnes partes habent æqualem intenſionem impulſus, neceſſarium eſt, quod habentes intenſiorem impulſum attemperari debeant in motu cum partibus eiuſdem corporis habẽtibus impulſum minùs intenſum, vt diximus ſect. præcedẽti; & ideò totũ corpus mouebitur iuxta efficacitatem impulſus remotioris. Poſtea vero decurſu temporis intenſior impulſus exiſtens in prioribus partibus proiecti auget impulſum exiſtentem in poſterioribus, quo fit, vt iam poſsint omnes partes velociùs moueri, donec paulatim decreſcat impulſus eo modo, quo dicemus ſect. ſequent. & ſic paulatim langueſcet etiã motus vſque ad finem curſus.

46 Quod autẽ impulſus exiſtens in partibus proximioribus proijcienti poſsit decurſu tẽporis augere impulſum exiſtentem in partibus remotioribus, facile probari poteſt: quia motus ipſius proiecti eſt conditio perſe conducẽs ad hoc, vt impulſus ille intenſior augeat remiſsiorem. Quod deducitur ex experientiã, quã nouimus tum quod proijciens à ſe corpus aliquod, brachium mouet, vt maiori vi illud proijciat: tum etiã, quod lapis natiua grauitate deſcẽdens, impulſum in ſe ipſo ita producit, vt quo magis durat motus, intenſiorem impulſum in ſe ipſo producat, vt vidimus ſect. præcedente. Id autem aliunde prouenire nequit, niſi ex eo quod, & motus cauſæ impellentis, & duratio illius motus ſint conditiones per ſe cõducentes, ad hoc, vt intenſiorem impulſum producat ipſa cauſa in corpore moto: ergo motus proiecti corporis per ſe conducit vt intenſior impulſus (qui quidem mouetur ad motum corporis, in quo eſt) exiſtens in partibus prioribus illius impulſum remiſsiorem exiſtentem in partibus poſterioribus augeat vſque ad eam intenſionẽ, quam poteſt producere in paſſo non penetrato. Poſteà veró decurſu temporis langueſcit totus impulſus eo modo, quo dicemus ſect. ſequente, & ideo motus etiã proiecti corporis langueſcit. Ex dictis in hac ſect. explicata manet natura impulſus, & magis explanabitur ſect. ſequente.

SECTIO. IIII.

A quo nã corrumpatur impulſus?

47 P. Vazq. 1. 2. diſp. 81. cap. 3 exiſtimat, impulſum ſemper corrumpi ab alio contrario, ſeu incompoſsibili. Subſcribunt recent. quos adduximus ſect. præcedenti contra noſtram ſententiam, qui putant, quod ſi impulſus non corrumperetur ab alio incõpoſsibili, ſemper perſeueraret, cum

cum à Deo conſeruetur, remota cauſa ſecunda, & non eſſet aliud, quod eius deſtructionem exigeret. Hæc ſententia ex dictis ſect. præcedente ſatis refutata manet.

48 Dicendum eſt cũ P. Rub. hic, q. 3. & nonnullis recent. impulſum deſinere ex defectu cõſeruantis: quia, licèt reuerá cõſeruetur à Deo, quando diſtat agens, à quo primò productus eſt; nihilominus ipſe eſt talis naturæ, quę nõ petat conſeruari, niſi per aliquod tempus longius, aut breuius pro maiori, vel minori intenſione, in qua fuit productus à ſuo agẽte: ita tamen, vt nõ debeat ceſſare totus ſimul, ſed paulatim per partes. Et impulſus ex naturâ ſuâ petit, quod ſi producatur intẽſus vt ſex, & remoueatur cauſa ſecũda, à quâ fuit primò productus conſeruetur à Prima per tantum tempus cũ omnibus ſex gradibus; deinde poſt illud tempus conſeruetur ſimiliter per tantùm tempus cum quinque, & ſic de reliquis donec paulatim elangueſcens pereat omnino. Vbi aduerte, non eſſe dicendum impulſum petere, quod poſt tale tempus corrũpatur vnus gradus illius, &c. Neque enim vlla poteſt eſſe res, quæ directè petat ſuã deſtructionem; ſed dicẽdum eſt, impulſum petere ſuam conſeruationem, pro tanto tempore, quo trãſacto, cum iam illam non exigat, ceſſat Deus ab ipſius conſeruatione: & ideo dicitur deſinere ex defectu conſeruantis.

49 Probatur hæc ſententia: quia, ſicut dantur aliquæ entitates talis naturæ, quæ remotâ cauſâ ſecundâ primò producente, nõ petunt conſeruari; ſed pereunt illico, vt ſunt lux, & ſpecies intentionales ſenſuum externorum; & deinde aliæ dantur entitates, quę, deſtructâ cauſâ ſecundâ, petunt conſeruari, donec adueniat alia entitas exigens eorum deſtructionem, vt ſunt calor, frigus, &c. ſic etiam dari poterunt aliæ entitates talis naturæ, quæ, ſemotâ cauſâ ſecundâ illas producente, petant conſeruari à Primâ per aliquod tempus determinatum, ita vt, eo tranſacto, non petant conſeruari. Talem diximus, debere eſſe impulſum. Et in primis hæc natura maximè congruit fini, ad quem datur impulſus: nam præcipuus finis illius eſt, vt corpora aliò à nobis proijciamus: vt autem finẽ hunc cõſequamur, oportet, quod per aliquod tempus durare poſsit ſine cauſâ ſecundâ cõſeruãte, vt patet; deinde expedit, quod non in perpetuum duret, tũ quia nõ poſſemus corpora ad certum locum, & diſtantiam proijcere, tum etiam quia magna eſſet rerũ perturbatio, ſi corpus ſemel proiectum deberet ſemper moueri, niſi iterum à proijciente, vel ab alio detineretur. Secũdò ex ſect. præcedenti conſtat, impulſum nõ habere contrarium, à quo corrumpatur: hoc autem ſuppoſito, non poteſt congrue aliter explicari deſtructio impulſus, niſi modo prædicto: ergo admittendus eſt talis modus.

50 Addo, aliquas poſſe dari con-

conditiones perſe conducentes, vt citiùs corrumpatur impulſus: quia, ſi motus corporis proiecti impediatur, citiùs deſtruitur impulſus in illo impreſſus. Hinc eſt, quod corpus impingens in obſiſtens non tantùm reſiliat, quantùm per viam rectam moueretur, ſi non impediretur ab obſiſtente, quia, videlicèt, dum motus eius impeditur, remittitur impulſus. Si autem omnino impediatur motus corporis proiecti, ita vt nulla tenus moueri permittatur, citiſsime corrrumpitur impulſus, quia, cum omninò impediatur motum cauſare, ceſſat conditio quædam requiſita, vt conſeruari debeat.

51 Neque hæc doctrina gratis conficta videatur. Primò, quia prædictæ experientiæ eam comprobant. Secundò, quia motus eſt conditio neceſſaria, vt impulſus producatur à proijciente, vt quotidie experimur; neque enim lapidem ad longam diſtantiam poſſumus manu proijcere, niſi priùs manum hùc, illùc agitemus: vel ſaltem motus eſt conditio, vt intenſior producatur impulſus, vt conſtat in lapide deorſum deſcẽdente natiuâ grauitate, qui, quò magis mouetur, eò intenſiorem impulſum in ſe producit. Si ergo impulſus ad ſui productionem requirit in agente motum tanquam conditionem requiſitam ad ſe ipſum producendum, quid mirum, quod ad ſui conſeruationẽ requirat, quod non impediatur cauſare motum in corpore, in quo eſt, ſaltem, quando abeſt cauſa ſecunda, à quâ continuò conſeruetur?

52 Obijcies 1. omnes gradus impulſus producũtur ſimul à proijciente: ergo omnes ſimul etiã corrumpuntur: neq; enim poteſt eſſe ratio, propter quam alij debeant plus alijs durare. Admitto antecedens, & nego conſequentiam: quia, vt ex dictis conſtat, de naturâ impulſus eſt, quod ſi in tantâ intenſione producatur, & non adſit cauſa ſecunda conſeruans, debeatur illi conſeruatio per certum tempus; &, ſi in minori intenſione producatur, debeatur conſeruatio per breuius tẽpus; & ſic in poſterum, donec totus impulſus euaneſcat. In quo caſu ſi gradus intẽſionis ſint æqualis perfectionis (de quo in lib. de Gen.) non erit maior ratio in illis, cur vnus priùs corrumpatur, quàm alius, & ideo recurrendum erit ad Deum, qui determinet, quis ſit prius corrũpẽdus. Si verò gradus ſint inæqualis perfectionis, ij, qui ſunt perfectiores corrũpentur priùs, quia, ſi imperfectiores priùs corrumperentur, cum perfectiores prærequirant illos ad ſui conſeruationẽ iuxta dicendâ in lib. de Gen. omnes ſimul corrumperentur. Neq; ex eo, quod perfectiores ſint gradus vltimi, colligi debet, quod illis debeatur diuturnior cõſeruatio, quia lux eſt perfectio, quàm calor; & nihilominùs, remotâ cauſâ ſecundâ vtriuſque, iſti debetur conſeruatio; ſecùs illi, vt conſtat experientia.

53 Ex dictis in hac, & præcedenti ſect. conſtat, impulſum eſſe

qua-

qualitatem rebus prouenientem ab extrinſeco, vel, ſi ab intrinſeco, non ſemper; ſed pro nata occaſione; cito tranſeuntem, & ex natura ſua aptam ad ſubiectum, in quo eſt, mouendum verſus quanlibet differentiam loci, prout applicata fuerit. Ex hoc facile colligitur, in quo impulſus differat à grauitate, & leuitate. Impulſus nãque eſt quali tas cito tranſiens; grauitas, & leuitas diu permanentes: hæ conſequuntur corpora, in quibus ſunt, ex naturâ rei tanquam proprietates eorũ; ſecus ille: hic poteſt cauſare motum verſus quanlibet differentiam loci; grauitas vero, & leuitas per vnam tantùm.

SECTIO. V.

Qua ratione quieſcat mobile in pũcto reflexionis?

54 MVlti ex his, qui Ariſt. ſequuntur in continuo cõponẽdo ex partibus, & indiuiſibilibus, duplicem ſolẽt diſtinguere quietẽ: priuatiuam vnam; negatiuam alteram. *Priuatiuam* vocant, quando mobile per tempus quieſcit à motu; *negatiuã*, cũ per ſolũ inſtans. Illa dicitur *priuatiua*, quia eſt carentia motus in duratione, in qua poteſt eſſe motus ſucceſſiuus; hæc vero dicitur *negatiua*, quia eſt carentia motus in inſtãti, in quo nõ poteſt eſſe mot⁹ ſucceſſiuus. Inepta quidem quietis vſurpatio: quia, licet in inſtanti non poteſt eſſe motus ſucceſſiuus; poteſt tamen in illo mobile tranſire ad occupandum ſaltem indiuiſibile ſpatij: ergo poteſt aliquã ſubire mutationem in inſtanti, atque adeo quies, quæ datur in inſtanti, *priuatiua*; non *negatiua* erit abſolute nuncupanda.

55 In ſententia veró, quam ſequuti ſumus diſp. 15. ſect. 7. & 10. circa compoſitionẽ continui ſucceſsiui, proprie loquendo datur quies *priuatiua* tam in inſtanti, quàm in tempore, quia in inſtanti poteſt acquiri ſpatium diuiſibile, ac perconſequens in inſtanti poteſt eſſe motus localis, quo mobile tranſeat de vno loco in aliũ diuiſibilem. Inquirimus ergo in præſenti, an mobile immediate poſt inſtans, in quo punctum attingit reflexionis, incipiat moueri reflexe; vel potius antequam incipiat moueri reflexe, debeat ibi quieſcere per aliquod tempus, ſeu per aliqua inſtãtia? Hoc vltimũ vocãt quietem temporaneã; illud vero primum inſtantaneam.

56 Eſt tamen aduertendum, trifariam poſſe fieri reflexionem motus. Primò ita, vt motus tam directus, quàm reflexus ſit naturalis mobili, vt contingit in motu dilatationis, & cõtractionis cordis. Secundò ita, vt motus directus ſit violẽtus; reflexus veró naturalis, vt, cùm ſurſum proijcitur lapis, & poſteà natiuâ grauitate deuoluitur deorſum. Tertió ita, vt motus directus naturalis ſit, vel violentus; reflexus veró ſit violẽtus, vt, cùm pila iactatur in parietem, vel in terram, & poſtea reſilit per reflexionẽ. Iuxta hos omnes modos eſt quæſtio præſens decidenda.

57 Dico

57 Dico 1. quum motus directus, & reflexus ſunt naturales, poteſt eſſe, quod quies reflexionis ſit in tempore, & poteſt eſſe, quod ſit in inſtanti. Prima pars probatur: quia in motu dilatationis, & contractionis cordis, qui eſt motus directus, & reflexus naturalis, datur quies temporanea in reflexione; cùm enim motus iſte ſit datus in leuamen, non in grauamen naturæ, oportet intercipi per aliquod tempus, alioqui valde laborioſum eſſet, irrequieto motu ſemper agitari. Secunda pars probatur: quia auis, quæ ſurſum aduolat, nulla interpoſitâ morâ, poteſt deorſum prouolui; neq; enim eſt, cur non poſsit appetitus eius immediate poſt inſtans, in quo terminatus eſt motus ſurſum, imperare potentiæ loco motiuæ, vt motum peragat deorſum. In eo autem caſu non haberet quietem temporaneam ante motum reflexum.

58 Dico 2. quando lapillus ſurſum proiectus impeditus à ſaxo magni ponderis in præcipitiū acto ad ima deuoluitur, nulla datur temporanea quies inter motum directum, & reflexum lapilli. Ratio eſt: quia immediate poſt inſtans, in quo illa duo corpora ſe tāgunt, cogitur lapillus ab immani ſaxo deorſum deſcendere: ergo nulla datur temporanea quies inter motum directum, & reflexum lapilli. Antecedēs probatur: quia immediate poſt illud inſtans non poteſt motus deorſum prægrandis ſaxi impediri à lapillo, nā impulſus exiguus, quo ſurſum vehitur lapillus, non poteſt præualere contra eximium pondus, quo ſaxum voluitur deorſum. Si autem motus ſaxi nō impeditur, neceſſarium erit, quod ſimul cū illo deorſum moueatur lapillus, cum illum ſecum deuoluat ſaxum illud prægrande. Hoc autem præſtare debet ſaxum vel augendo impulſum anteà exiſtentem in lapillo; vel illum determinãdo ad motū deorſum; vel, ſi impulſus eſſent contrarij, introducendo impulſum deorſum, qui corrumperet præexiſtentem in lapillo. Quod quidem fieri poſſet in inſtanti, vt dicemus in lib. de Gen.

59 Obijcies: ex hoc ſequitur, continuari motum ſurſum lapilli cum motu deorſum ipſius: quia nulla interruptio datur inter vtrūque motum. In primis nullum eſſet inconueniens in eo, quod continuarentur iſti motus, quia in meâ ſententia partes ſucceſsiuorū non aliter cōtinuantur, niſi per immediatā ſucceſsionē vnius poſt aliā: &, ex alio capite motus ſurſum, & deorſum non ſunt eſſentialiter oppoſiti, vt dixi diſp. 19. nu. 22. ergo non eſt, cur nō continuētur tales motus. Secundo: in ſententia aſſerente motus illos eſſe eſſentialiter oppoſitos, facile reſponderi poſſet, illos non continuari, quia, licet immediate ſuccedat vnus poſt alium, hoc tamen non ſufficit ad continuationem; ſed vltra hoc requiritur, quod non opponantur inter ſe. Id colligo ex eo, quod, licèt nonnulli aſſe-

aſſerant gradus eiuſdem qualitatis permanentis, caloris v.g. non continuari per indiuiſibilia vnitiua corũdem graduum interſe; ſed ſolùm per ſimultaneam coexiſtẽtiã in eodem ſubiecto; nihilominùs nullus eſt, qui, admiſſâ hâc ſententiâ, dicat, octo gradus frigoris continuandos cum octo caloris, ſi in eodem ſubiecto omnes ſimul ponerentur. Certe non aliâ de cauſâ, niſi quia ſunt oppoſiti interſe: ergo idem dicendum eſſet de motu ſurſum, & deorſum, ſi eſſent eſſentialiter oppoſiti.

60 Dico 3. quando lapis violenter aſcendit ſurſum, & poſteà natiuâ grauitate deſcendit, poteſt contingere, quod in puncto reflexionis quieſcat per aliquod tẽpus; &, poteſt contingere, quod non quieſcat. Ratio eſt: quia poteſt cõtingere, quod immediate poſt quã terminatus eſt motus ſurſum, remaneat impulſus cũ eâ intẽſione, quam grauitas lapidis nõ poſſit vincere in eo inſtanti: &, poteſt contingere, quod impulſus deueniat in eam remiſsionem, quam grauitas poſsit vincere in eo inſtãti, in neutro enim ex his aliqua apparet repugnantia iuxta ea, quę diximus circa corruptionem impulſus: ergo poteſt contingere, quod talis lapis habeat quietẽ tẽporeneã in pũcto reflexionibus; & quod non habeat talẽ quietem.

61 Dico vltimo: quando corpus impingens in obſiſtens reflectitur, non reſilit ſecundũ ſe totũ immediate poſt contactũ; ſed ibi quieſcit per aliquod tempus (loquor, vt res frequẽter euenit.) Ratio eſt: quia, quãdo corpus diuiſibile tãgit aliud diuiſibile, ſe cõtingũt ſecũdũ aliquas partes; dũ autẽ corpus reſiliens auellitur ab obſiſtẽte, non auellũtur ſimul omnes partes, quæ tangebant obſiſtens, quia aer debet ſuccedere in illud ſpatiũ, ne detur vacuũ: aer vero, vt res ſolent euenire, nõ tranſit in inſtanti ad totũ illud ſpatiũ occupãdũ; ſed ſucceſsiue: ergo neceſſariũ, eſt quod partes reſiliẽtes reſiliant etiam ſucceſsiue: alioquì, ſi ſimul omnes reſilirẽt, vel daretur vacuũ per aliquod tempus, quod repugnat; vel aer deberet moueri in inſtanti ad totũ illud ſapatiũ occupandũ, quod non ſolet contingere frequenter. In duplici tamen caſu poſſet fieri reſilientia hæc in inſtãti. Primò, ſi corpus impingẽs eſſet perfectè ſphæricũ, & obſiſtens perfectè planũ, quia in tali caſu, cũ ſe tãgerent in puncto, poſſet eſſe reſilientia immediate poſt contactũ. Secũdò, ſi aer, adhuc quãdo vtrũque corpus eſt planũ, impelleretur tanta vi, vt cogeretur tranſire ad illud ſpatiũ in inſtanti eâ ratione, qua diſp. 25. ſect. 8. dixi, poſſe ſpatiũ diuiſibile percurri in inſtãti.

Hæc dixiſſe ſufficiat pro octo libris Phyſicorum Vtinam cedant in gloriam ſummi Numinis & laudem ſanctiſsimæ Deiparæ Mariæ.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM.